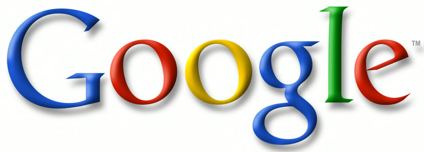
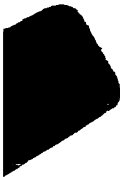
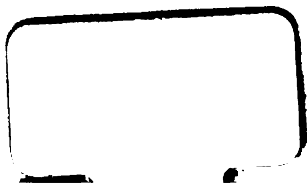

[redacted]

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI
TAS

TIDSKRIFT,

UTGIFVEN

AF

JURIDISKA FÖRENINGEN

I FINLAND.

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN.

1872.

HELSINGFORS,

TRYCKT HOS J. SIMELII ARFVINGAR,

1872 & 1873.

Innehåll:

Afhandlingar, notiser, m. m.

Juridiska Föreningens förhandlingar.

Rättsfall.

Lisävihko.

(Bihang.)

Rättelse.

Sida 182 rad 9 nedifr. *står:* 1871; *läs:* 1872.

Om notariatsväsendet.

Notariatsväsendet är en för vårt samhällsskick främmande institution. Inrättadt för ombesörjandet af förrättningar, för hvilka man hos oss och i länder, der notariatet icke är infördt, har att anlita domstolar, administrativa myndigheter eller gode män, har notariatet utvecklat sig till en institution af stor betydelse för flere af de moderna samhällenas sociala lif. Med afseende på detta förhållande, och då denna institution torde hos oss vara mer eller mindre obekant, skola vi söka lemna en framställning af notariatsväsendet, närmast efter förhållandena i Frankrike, der detsamma är mycket uppburet, och hvars notariatsinstitutioner tjenat till förebild för sådana äfven i andra länder, äfvensom derjemte efter en i *Revue de droit international* för år 1870 införd artikel*) af professor *Pierantoni* i Modena redogöra för olika åsigter, som framträdt eller gjort sig gällande beträffande några omtvistade frågor, då italienska senaten i slutet af år 1869 diskuterade en proposition till en för hela Italien gemensam notariatslag.

Ordet *notarius* förekommer redan i den romerska rätten, ehuru icke i samma bemärkelse som nuförtiden. Såsom de moderna notariernas föregångare hos romarne betraktar man vanligen de s. k. *tabellionerna*, hvilka, utan att vara beklädda med någon offentlig myndighet, mot betalning uppsatte och jemte tillkallade vittnen bestyrkte skriftliga afhandlingar öfver rättsärenden. Visserligen stodo tabellionerne, efter Justiniani i ämnet utfärdade stadganden, i likhet med vår tids notarier under offentlig kontroll, hade också fått särskilda föreskrifter fastställda till iakttagande vid utöfvandet af denna syssla; men de af dem uppsatta urkunderna

*) Examen comparé de la nouvelle loi italienne et de la législation française sur le notariat.

egde icke i och för sig någon beviskraft, utan måste såväl deras innehåll som äkthet, i fall något deraf sattes i fråga, bevisas; och detta skedde genom tabellionernes och vittnenas hörande. En större betydelse erhöllo tabellionerna i det öfre Italien efter vestromerska rikets fall. Då nemligen vid de äldre tyska domstolarne domstolsförhandlingar först begynte skriftligen upptecknas, så skedde sådant icke genom personer, hörande till rätten, utan genom särskilda skrifvare, hvilka efter förhandlingarnas slut uppsatte en skriftlig urkund öfver domen, någon gång ock öfver förhandlingarna. Denna urkund undertecknades af skrifvaren och stundom af tillkallade vittnen. Icke sällan begagnades de andlige till dessa göromål. Men i öfre Italien började man under det frankiska herraväldet dertill använda tabellionerne eller, såsom de numera också kallades, notarierne. Då nu enligt germaniskt rättsbruk äfven privata ärenden kunde inför domstol uppgöras, så uppsatte dessa notarier deröfver skriftliga akter, hvilka, underskrifna af domstolen, åtnjöto fullt förtroende. De härtill använde notarierne skulle enligt en förordning af Karl den store såsom stadigvarande tillsättas. Härefter utbildade sig den sed, att de äfven för sin verksamhet utom domstolarne skulle af kejsaren eller påfven erhålla ett öfverhetligt bemyndigande.*) "Detta jemte den dermed förbundna edgången blef senare en rättslig förutsättning för en sådan verksamhet; och det var numera alldeles konseqvent, att man behandlade alla inför tillkallade vittnen föreskriftsenligt affattade notariatsinstrument såsom offentliga urkunder". *Wetzell.***)

Det italienska notariatet utvecklade sig sedan i Frankrike och Tyskland på olika sätt, men det är icke nödigt, att vidare följa denna utveckling. Hvad som för sjelfva in-

*) I anledning af denna historiska framställning kan det förtjena påpekas, att den svenska lagkomitén uti ett af sina år 1826 publicerade förslag hade uppdragit protokollsföringen vid häradsrätterna och några af de förrättningar, som nuförtiden pläga vara notarier förbehållna, åt särskilde tjenstemän, hvilka skulle benämnas *häradsnotarier*.

**) System des ordentl. Civilprozesses.

stitutionen är väsendtligt förefinnes i begge länderna. Notarierna äro nemligen med offentlig myndighet beklädde, ehuru icke i vanlig mening i statens tjenst stående personer, genom hvilkas bemedling enskilda personer äro i tillfälle att angående rättsärenden upprätta afhandlingar, åtnjutande den offentliga trovärdighet, att de i och för sig ega fullt vitsord, ända tills deras falskhet eller oriktighet ledes i bevis.

Till den ändan uppsätter notarien en akt öfver hvad kontrahenterne inför honom öfverenskommit eller, om det gäller en ensidig afhandling, t. ex. ett testamente, öfver hvad som inför honom förklarats, hvarefter akten förses med underskrift ej mindre af parterne än af tillkallade vittnen och notarien. Detta original förvaras i notariens arkiv och åt parterne utgifves en af notarien bestyrkt och vanligtvis med hans embetsstämpel försedd afskrift.

Oberoende af detta egentliga sysslande pläga äfven åtskilliga andra vara notarierna uppdragna. Så är det, för att nu hålla oss endast till Frankrike, en notarie, som bör af domstol förordnas, att vid bouppteckningar, redovisningar och arfsdelningar representera frånvarande och svagsinta, då förrättningen rör dessa. Vidare äro bouppteckningar förrättningar, som alltid tillkomma notarierne. Då arfskiften icke förrättas uteslutande af arfvingarne sjelfve utan under domstols ledning och medverkan, hvilket nödvändigt måste ske då minderårige eller frånvarande taga del i arfvet, eller då arfvingarne ej i godo komma öfverens, så hänvisas de med afseende å utredningen af boet och de egentliga till skiftet hörande förrättningarna, af domstolen eller den af densamme utsedde ledamoten, inför hvilken tvistepunkterne andragas, och som föredrager dem för domstolen, till en notarie. Höra fastigheter till boet, och måste desamma försäljas af en eller annan i lag förutsedd orsak, såsom t. ex. att de ej kunna lämpligen delas, så förrättas auktionen af notarie, eller ock af någon ledamot i domstolen. Enahanda är förhållandet, då det gäller omyndigas gods, eller gods tillhörande konkursmassor. Notarierne fungera således i dessa och andra likartade fall såsom ett slags halfofficiella gode män. Kärnan i notariatsinstitutionen förblir dock notariernes ofvanbe-

skrifna medverkan vid upprättandet af rättsgiltiga afhandlingar, och hvad dermed eger gemenskap. Derföre säger också § 1 i den ännu gällande franska notariatslagen af den 25 Ventôse år XI: "Notarierne äro de offentliga embetsmän, som finnas tillsatte för att emottaga alla afhandlingar och kontrakt, åt hvilka parterne böra eller vilja gifva karakteren af den autenticitet, som tillkommer offentlig myndighets handlingar, samt för att bestyrka deras datum, förvara sjelfva afhandlingarna och utfärda afskrifter af dem *(delivrer des grosses et des expéditions)*. Det är ock i denna egenskap, som notarien både handhar ett ansvarsfullt åliggande och är i tillfälle att utöfva en i hög grad gagnande verksamhet.

Uttrycket "*böra* eller *vilja* gifva karakteren af autenticitet" i ofvan anförda lagparagraf har afseende på det förhållande i den franska lagstiftningen, att densamma för giltigheten af vissa slags rättsärenden fordrar en under notaries medverkan tillkommen afhandling, en notariatsakt. Sådana rättsärenden äro t. ex. afhandlingar om hypotek i fastigheter. För att erhålla inteckning behöfver man nemligen icke nödvändigtvis anlita domstol, utan om fordringsegare och gäldenär komma öfverens derom, behöfva de blott infinna sig hos en notarie för att öfver aftalet erhålla en autentisk akt, hvilken sedan företes för vederbörande *conservateur des hypothèques*, som inregistrerar densamma i de för ändamålet inrättade offentliga registren eller böckerna. Inteckningen gäller från inskrifningsdagen. — Till detta slag af rättsärenden höra vidare: donationer, äktenskapskontrakt, erkännande af naturliga barn m. fl.

De i samma första paragraf begagnade tvenne olika uttrycken för afskrifter, nemligen *expédition* och *grosse*, afse det anmärkningsvärda förhållande, att i Frankrike notarie kan förse en af honom uthändigad afskrift med en exekutorisk formel, i kraft hvaraf dokumentets innehåll af vederbörande exekutor befordras till verkställighet alldeles på samma sätt som domstols utslag. Det är en med den exekutoriska formeln försedd afskrift, som bär namnet *une grosse;* en afskrift utan denna formel benämnes åter *expédition.* Sjelfva originalet stannar, såsom sagdt, i notariens förvar och får

ej af honom utlemnas vare sig åt sakegare eller annan person. Endast i vissa undantagsfall kan det utgifvas åt parterne sjelfve och benämnes då *acte en brévet*. Men för öfrigt är urkundens förvarande hos notarien ett vilkor för att densamma skall ega karakteren af autenticitet, vara en *acte publique*.

Deremot är notarie skyldig att, så ofta sådant påfordras, lemna vederbörande sakegare af honom bestyrkt afskrift, *expédition*, af de akter han innehar. Likaså bör han, der sådant icke skulle hafva skett vid det tillfälle, då akten upprättades, utgifva en med den exekutoriska formeln försedd expedition, en *grosse*, åt en hvar, som i grund af denna handling är berättigad att yrka dess fullgörande, — men detta endast en gång. Skulle derföre en *grosse* hafva förkommit, så eger notarie icke på eget bevåg uthändiga en andra *grosse*. Sådant får ske endast efter meddeladt förordnande af domstol.

Afskrifter af nyssnämnd beskaffenhet kan notarie meddela äfven af sådana akter, som icke blifvit upprättade af honom sjelf, utan af någon annan notarie, hvars handlingar han besitter; men icke blott af dessa. En afhandling kan vara upprättad på vanligt sätt mellan enskilda utan medverkan af offentlig myndighet. Vilja parterne nu att en sådan *acte sous seing privé*, såsom den benämnes, skall erhålla karakteren af autenticitet, så inställa de sig för sådant ändamål hos notarie, erkänna sina underskrifter och öfverlemna handlingen att förvaras af notarien, hvarefter han på grund af densamma kan utfärda alldeles enahanda expeditioner som af de afhandlingar, hvilka från början egt autentisk karakter.

Angående beskaffenheten af den trovärdighet, som ifrågarande handlingar ega, är det att märka, att denna trovärdighet egentligen tillkommer originalet, hvilket alltså af notarien alltid bör till jemförelse företes, vare sig att sakegarene sjelfve önska förvissa sig om expeditionens eller grossens riktighet, eller att det vid domstol blir fråga om att konstatera densamma. Men skulle originalet icke finnas i behåll, då tillkommer förenämnda afskrifter samma trovärdighet, som originalet.

Om det gäller att begagna dessa dokument utom notariens eget departement eller, der dokumentet vore utfärdadt af en första klassens notarie, utom den appellationsdomstols distrikt, i hvars residens han har sin station, så skola de af ordförande i vederbörlig domstol *legaliseras*, d. v. s. notariens underskrift skall af denne bestyrkas, på det att akten må ega giltighet inom hela riket. Legalisationen *förlänar icke* autenticitet åt en akt; den bestyrker endast att akten redan *är* autentisk.

Det vitsord, som den franska lagstiftningen ger notariatsakter, likasom alla autentiska akter, är så tillfyllestgörande, att deras riktighet icke kan antastas annorlunda, än genom den särskilda rättegång, som kallas *inscription en faux*, hvilken, såsom benämningen antyder, åsyftar att få akten antingen helt och hållet eller delvis förklarad för falsk*). Men en sådan rättegång skall ingen onödigtvis inleda i anseende till de svårigheter och den risk, med hvilka den är förbunden. Om nemligen den ena parten vill anställa en sådan talan med anledning af en urkund, som motparten under en tvist anför till stöd för sitt påstående, så bör han först låta uppfordra sin vederpart att inom viss tid förklara huruvida han verkeligen vill betjena sig af det ifrågavarande dokumentet, och derjemte tillkännagifva, att han i sådant fall ämnar låta *s'inscrire en faux*, såsom det heter. Uteblir nu förklaringen eller afstår han från att vilja begagna sig af dokumentet, så lemnas detsamma visserligen, såsom naturligt är, utan afseende. Men gör han det ej, så vidtager den nämnda särdeles omständliga rättegången. I detta afseende stadgas i *Code d'instruction criminelle*, att, om den part, som vill bevisa aktens falskhet, vidhåller att hans motpart är författare till densamma eller medbrottslig, eller om dess

*) I allmänhet kan den, mot hvilken ett dokument göres gällande, antingen bestrida detsamma, och då åligger bevisningsskyldigheten hans motpart, eller ock inleda en *inscription de faux*, då bevisningsskyldigheten åligger honom sjelf. Den förra utvägen kan användas endast mot privata akter; den senare *måste* användas, om det gäller en autentisk sådan, men den *kan* ock användas mot privata.

författare lefver och brottet icke är preskriberadt, målet skall utföras kriminelt och den civila rättegången emellertid taga uppskof. En af notarie upprättad akt kan således icke antastas *med mindre än att notarien kriminelt tilltalas*, såframt neml. notarien lefver och åtalet icke är preskriberadt. Skulle åter något af dessa fall ega rum, så försiggår den nämnda rättegången endast angående sjelfva aktstycket. Ifall nu den, som inledt rättegången, tappar, så dömes han till böter, icke under 300 francs, och dessutom till erläggande af skadestånd*). Sådana stadganden äro egnade att förebygga alla lättsinnigt gjorda eller icke på fullt allvar menade invändningar emot notariats-akter samt att på samma gång hålla notarien till iakttagande af all möjlig noggrannhet och ordentlighet. Denne kan icke hoppas att undgå tilltal ens derigenom, att han söker förmå parterne att bilägga saken eller den ene af dem att förklara sig icke vilja vidhålla det ifrågavarande dokumentet, ty samhället vakar genom allmänna åklagareembetet, som enligt uttryckliga stadganden bör erhålla underrättelse om detta slags rättegångar, deröfver, att ingen verkligen skyldig — notarie eller privat författare till en afhandling, som göres till föremål för *inscription de faux* — må undgå åtal. Genom dessa anordningar ökas förtroendet för notarietsakter, så att hvar och en, som vill så säkert som möjligt betrygga ingångna aftal, oftast skall välja utvägen att anlita notarie, äfven der sådant icke vore i lag föreskrifvet såsom vilkor för rättsärendets giltighet. Domstolarne åter befrias från en mängd undersökningar om faktiska förhållanden, hvilka eljest skulle taga deras tid i anspråk.

Den stora och vigtiga förmånen att betraktas såsom en *acte authentique* tillkommer dock naturligtvis icke hvarje handling, under hvilken en notarie satt sitt namn, eller som af honom redigerats. Utom sådana omständigheter, som att notarien vid dess emottagande icke skall hafva öfverskridit

*) Att en så långt drifven stränghet dock icke öfverallt anses rådlig, synes framgå deraf, att man i Nederländerna nyligen upphäft lagstadgandet om böter i fall, sådana som dessa. Se föreg. årg. af denna tidskrift pag. 310.

sin befogenhet, att han icke handlat utom sitt eget distrikt m. m., fordras nemligen att akten skall vara upprättad med iakttagande af de former, som finnas föreskrifna för rättssäkerhetens skuld.

Hit hör främst den omständigheten, att notarien icke handlar ensam utan i närvaro af vittnen. I sådant afseende stadgade lagen af den 25 Ventôse år XI, att alla akter skola emottagas *(seront recus)* af *tvenne* notarier eller en notarie biträdd af *(assisté de)* två vittnen. Detta bör enligt de mest ansedda auktoriteters mening förstås sålunda, att den andre notarien eller vittnena böra vara tillstädes, då handlingen uppläses och undertecknas. I denna mening blef också, medan fransk lagstiftning var gällande på den venstra Rhenstranden, detta stadgande derstädes följdt; och i Rhen-Preussens nya notariatsordning af den 25 April 1822 stadgades uttryckligen att urkunderne skulle emottagas af tvenne notarier eller en notarie med biträde af tvenne vittnen *(unter Zuziehung zweier Zeugen)*. Ett likartadt stadgande förekommer ock i nederländska notariatslagen af år 1842. Men i Frankrike gjorde sig, besynnerligt nog, i praxis den uppfattning gällande, att den andre notarien eller vittnena ej behöfde vara närvarande vid sjelfva emottagandet *(la réception)*, utan att vittnena efteråt kunde förse dokumentet med sin namnteckning. Endast när det gällde testamenten och donationer blef lagens stadgande bokstafligen följdt. Då likväl domstolarne på olika sätt tolkade ifrågavarande stadgande ansågs en uttryckligare bestämning af nöden. En sådan meddelades år 1843, då det med afseende å vissa slags afhandlingar förordnades, att de skulle emottagas af två notarier *gemensamt* eller af en notarie *i närvaro* af tvenne vittnen, d. v. s. att dessa ovilkorligen skulle närvara vid uppläsandet och undertecknandet af akten, hvarjemte denna omständighet uttryckligen borde omnämnas i densamma, allt vid äfventyr att akten eljest vore ogiltig. Deremot blef den tidigare följda praxis för alla öfriga fall godkänd.

Huru den af italienska senaten antagna lagen betraktar denna fråga, derom upplyser Pierantonis artikel icke. Deremot omnämnes att enligt densamma de begge vittnenas

närvaro icke kan såsom i Frankrike ersättas genom en andre notaries medverkan. Notarierne hade visserligen gjort invändningar mot denna nyinförda bestämning, som syntes dem dikterad af en känsla af misstroende; till och med några jurister hade godkänt det franska systemet, såsom bättre betryggande vissa handlingars hemlighållande och såsom erbjudande säkrare garantier för att sådana fel, som kunde göra handlingen ogiltig, blefve undvikna. Men man ville bibehålla principen om en endes ansvarighet orubbad och på samma gång aflägsna den gamla åtskilnaden emellan qvalificerade och icke qvalificerade vittnen, en åtskilnad, som ansågs oförenlig med civilisationens framsteg.

Gemensam för franska notariatslagen och den af italienska senaten antagna är deremot den bestämning, som förbjuder notarie att såsom vittnen begagna sina biträden, eller dem, hvilka äro stadde i förberedande praktisk tjenstgöring å hans kontor. Man har ansett sådana personer icke erbjuda tillräckliga garantier för opartiskhet och oberoende. Öfverträdelse af detta stadgande har till följd, att aktstycket är ogiltigt. För öfrigt godkänner den franska lagen — för att återkomma till denna — såsom vittnen icke heller dem, hvilka stå i skyldskapsförhållande till notarien; ej heller få tvenne i skyldskap varande notarier medverka vid emottagandet af en rättshandling, likaledes vid äfventyr af aktens ogiltighet. Denna påföljd inträder vidare: om en handling icke, utom notariens och vittnenas underskrifter, innehåller parternas, ifall dessa äro skrifkunniga, eller om, der sådant icke vore fallet, derom icke särskildt anmärkts; om vittnena icke äro bosatta inom det arrondissement, der akten tillkommit, eller om de icke kunna sjelfve underteckna sina namn; om notarien icke förvarat originalet, utan åt parterne utgifvit detsamma såsom *acte en brevét* i de fall, der sådant ej är tillåtet; om i afhandlingen deras namn och hemvist, som skola bevittna densamma, icke blifvit angifna; om akten saknar datum; m. m. Såframt således något bland dessa formfel förefinnes, så är akten ogiltig såsom en *acte authentique*, en offentlig trovärdighet åtnjutande handling. Men om den är undertecknad af parterne sjelfve, så får den

gälla såsom en *acte sous seing privé*, såsom en privat skrift, hvilken hemfaller under de för vanliga sådana gällande stadganden. Häraf följer således, att icke sjelfva aftalet eller rättsärendet, som handlingen innehållit, blir ogiltigt af den orsak, att dokumentet icke är en *acte authentique*. Sådant blir följden endast i de fall, då lagen uttryckligen stadgar, att en autentisk eller notariatsakt erfordras för giltigheten af ett rättsärende. Men notarien blir parterne ansvarig för all den kostnad och skada, som desse eller någon bland dem kunna få vidkännas antingen i följd deraf, att sjelfva rättsärendet blir ogiltigt, eller att afhandlingen får karakteren endast af en *acte sous seing privé* i stället för en *acte authentique*.

Förutom ofvananförda föreskrifter ges det åtskillliga andra, som skola iakttagas vid de under notaries medverkan upprättade akterna. Men deras åsidosättande har icke till påföljd aktens ogiltighet i den ena eller andra af de bemärkelser, hvari detta ord ofvan tagits, utan ådrager endast notarien böter. Till denna kategori höra föreskrifterna, att handlingarna böra vara skrifna läsligt, i en fortsättning, utan mellanrum; att de skola innehålla uppgift på parternes för- och tillnamn samt samhällsställning *(qualité)*, äfvensom enahanda uppgift rörande de vittnen, som för notarien intyga identiteten af parterne, der desse vore för notarien okände; att alla summor och data böra vara utskrifna med bokstäfver; att, ifall raderingar skulle blifvit gjorda, detta bör hafva skett på sådant sätt, att antalet deraf kan konstateras och bestyrkas. Några öfverkorsningar eller ord mellan raderna få alls icke förekomma, och, der sådant skulle hafva skett, blifva *dessa* ord ogiltiga, (hvilket naturligtvis medför skyldighet för notarien att ersätta deraf uppkommen skada). Detta blott exempelvis anfördt, och för att gifva en föreställning om den noggrannhet man ansett nödigt föreskrifva i afseende å notariats-akter.

Notariens rol vid rättsärendens tillkomst inskränker sig dock icke till ett blott och bart konstaterande af parternes vilja; sjelfva arten af denna hans befattning är fastmer egnad att ställa honom i ett mycket närmare förhållande till

dem han betjenar. Åtnjuter han parternas förtroende, så skall han nemligen i de flesta fall derjemte blifva deras förtrogne rådgifvare. Det är i alla fall hans moraliska skyldighet att upplysa dem han betjenar om arten och beskaffenheten af de rättsärenden desse ämna afsluta samt om följderna af desamma. Det är ock hans sak, att sålunda söka förebygga möjliga rättegångar i framtiden, samt att söka förlika parterne, der tvistigheter redan förefunnes. Och det är just härvid, som notarien är i tillfälle att utöfva en i hög grad gagnande verksamhet. Lagen kan naturligtvis i detta afseende ingenting föreskrifva, men han kan undanrödja hindren för ett sådant närmande emellan notarien och parterne och dymedelst underlätta detsamma. Sådant har skett dels derigenom, att lagstiftningen i allmänhet förbjudit notarie att utgifva afskrift af eller på något sätt meddela kännedom om de handlingar, han emottagit, åt andre, än dem saken angår eller deras arfvingar, och derjemte förklarat de meddelanden, som en notarie i och för utöfvandet af sin befattning i förtroende erhållit, icke behöfva af denne omvittnas vid domstol, dels ock genom den organisation hon gifvit notariatsväsendet, och hvarigenom hon sökt såväl förekomma ovärdiga personers tillträde till detta yrke, som ock omsorgsfullt öfvervaka och beifra hvarje snedsprång af notarierne, hvarom mera när det blir fråga om disciplinsväsendet. Af det väsendtligaste inflytande uti nu ifrågavarande afseende är och förblir naturligtvis notariens egen personlighet, hans karakter och skicklighet. Det skall alltid blifva en omöjlighet att förekomma eller beifra hvarje missbruk af förtroendet, likasom det näppeligen torde kunna komma i fråga att göra notarien ansvarig för hvarje gång ett af honom meddeladt oriktigt råd tillskyndat någon hans kund förlust eller han icke upplyst om något väsendtligt på saken inverkande lagstadgande. En annan åsigt skulle göra notarien rentaf till förmyndare för hvar och en, som vänder sig till honom. Likvist vill det synas såsom skulle domstolarne stundom gått ganska långt i att ådöma notarierne ersättningsskyldighet, likasom man icke heller i doktrinen lärer vara allmänt ense om gränsen, der densamma bör vidtaga. Att

oredlighet, svek eller bedrägeri skola ådraga notarien icke allenast ersättningsskyldighet utan ock kriminelt ansvar är en sak, som knappast behöfver omnämnas. Att han skall prestera skadestånd, om akten eller någon del deraf för fel mot de former, som vid notariatsurkunder skola iakttagas, blir ogiltig, är i det föregående framhållet. Men huru beskaffade föröfrigt och särskildt i det afseende, hvarom nu varit tal, de fel skola vara, hvilka ådraga notarie ersättningsskyldighet, är en annan sak, till hvars belysande endast må anföras tvenne sådana rättsfall, om hvilka stridiga meningar enligt fransk rättsuppfattning icke torde kunna göras gällande.

Den franska civil-lagen fordrar för donationers giltighet att de äro accepterade af donatarien, samt att öfver donationen upprättats en notariats akt i vanlig kontrakts form. — Nu hade några donatarier för afsigt att acceptera en till deras förmon gjord donation samt att deröfver upprätta en fullständig och giltig akt, men notarien försummade att konstatera acceptationen. Man kunde möjligen tycka att donatarierne skulle få skylla sig sjelfve, då de icke sågo dess bättre för sig. Emellertid ansågs notarien böra ansvara för den skada, hvartill han varit vållande derigenom, att donationen blef ogiltig. Enligt samma grundsats blef en notarie ansvarig för ogiltigheten af en donation, som en omyndig hustru gjort sin man. Den franska civillagen tillåter nemligen minderåriga personer, som fyllt 16 år, disponera om sin egendom endast genom testamente. Uti motiven till utslaget heter det, att notarien bör känna den form, i hvilken de olika slags afhandlingar skola redigeras, som genom notarien skola erhålla karakteren af autenticitet. — Eljest hade man möjligen kunnat anse notariens åliggande lagligen bestå endast uti att med iakttagandet af de för notariatsurkunder i allmänhet fastställda formaliteterna konstatera, hvad vederbörande förklarat vara deras vilja, samt att det skulle tillhöra vederbörande sjelfva att hålla reda på hvad allmänna lagen i hvarje fall stadgar.

Af en alldeles väsendtlig betydelse för notariatsinstitutionen äro de föreskrifter, som angå förvarandet af de originala afhandlingarna och härmed sammanhängande frågor.

I detta afseende stadgar den franska lagen, såsom ofvan redan framhållits, att notarien icke får afhända sig de originala handlingarna i andra fall än dem lagen särskildt förutsett och på domstols reqvisition, som notarierne äro skyldige att lyda. Ett sådant fall inträffar t. ex. då det under en tvist blir fråga om en akts äkthet eller riktighet. I denna händelse skall originalet till det omtvistade dokumentet eller hvarje annan i notariens värjo befintlig akt, som kan lända till upplysning, hemtas till domstolens kansli; men dessförinnan bör en afskrift af akten tagas samt dess riktighet bestyrkas af domstolens i orten ordförande. Afskriften förvaras sedan hos notarien ända tills originalet återställes.

Af notariens åliggande att förvara aktstyckena följer hans skyldighet att ersätta de förluster, som kunna förorsakas deraf, att desamma genom hans vårdslöshet eller försummelse gå förlorade; ja att honom t. o. m. kan i sådana fall ådömas ganska strängt ansvar. Denna skyldighet att konservera akterna hänför sig icke blott till dem, vid hvilkas uppsättande han sjelf medverkat, utan till alla slags akter, som blifvit af honom emottagna. Så kan t. o. m. en *acte sous seing privé* deponeras hos notarie blott för att af honom förvaras och för att han må kunna meddela en expedition deraf, äfven der det icke vore fråga om att genom underskrifternas erkännande förskaffa densamma en autentisk karakter, hvarom ofvanföre är nämndt. Icke ens den omständigheten, att handlingarna redan kunna vara mycket gamla, eller att det rättsförhållande, som någon handling afser, synes hafva upphört eller att den synes vara alldeles betydelselös för det rättsförhållande den gällt, berättigar notarien att göra sig af med någon bland dem. De skola vid hans afgång öfverlemnas antingen till hans efterträdare eller till någon annan notarie i samma trakt, dock icke utan ersättning. Ifrågavarande akter betraktas nemligen af den franska lagstiftningen såsom en på en gång offentlig och privat egendom. »Den är offentlig, säger en fransk författare, såtillvida, som samhället, den allmänna ordningen äro intresserade i akternas bevarande, och som det är af vigt att kunna öfvervaka, hvart de taga vägen, på det att de må vid behof

kunna åberopas; en privat egendom åter så till vida, som det är den originalakterna innehafvande notarien, hvilken de vid denna besittning fästade rättigheterna (till afgifter för expeditioner) uteslutande tillkomma, hvilka rättigheter öfvergå till hans arfvingar med de inskränkningar lagen innehåller.“ Hit hör hvad som redan ofvan antyddes nemligen att handlingarna icke få öfverlemnas åt någon annan än notarie, bosatt i samma kommun. Skulle en notarie således hafva försålt, testamenterat eller skänkt sina handlingar åt någon icke notarie, så eger detta icke någon annan betydelse, än att den sistnämnde eger uppbära det pris, som för desamma skall erläggas af den som får dem i sin värjo. Detta pris bestämmes, ifall sådant ej kan ske genom godvillig öfverenskommelse, af tvenne andra af parterne sjelfve eller officielt utseedde notarier. — Jemte handlingarna följa äfven registren öfver dem. Det är nemligen föreskrifvet, att notarierne skola föra kronologiska förteckningar öfver alla de akter, hvilka de emottagit. Dessa förteckningar underlätta uppsökandet af handlingar och tjena derjemte ett särskildt ändamål. Det finnes i Frankrike en institution, *l'enregistrement*, som åsyftar att garantera rättsurkunder deras datum och på samma gång att skaffa staten inkomster. Urkunderna inregistreras i sådant afseende i offentliga böcker, hvarföre fastställda afgifter erläggas. Det åligger nu notarie att inom viss, ganska kort tid, från den, då en handling upprättats, låta inregistrera densamma och att erlägga afgifterna. Han bör derjemte för kontrollens skuld, utom annat, fyra gånger om året, för det embetsverk, som har att skaffa med ifrågavarande uppbörd, förete sitt register. Härigenom kommer äfven notariens register att vara en garanti emot antidateringar samt att på samma gång, för den händelse att någon akt skulle förkomma, utgöra ett bevis på att den existerat och på dess datum. (Till yttermera visso är det föreskrifvet, att notarierne skola i början af hvarje år till vederbörlig domstols kansli inlemna en af dem bestyrkt afskrift af registret för föregående år.)

För öfrigt tillhör det allmänna åklagareembetet att tillse, det handlingarna blifva inom föreskrifven viss tid från nota-

riens afgång öfverlemnade till behörig notarie. Vid detta tillfälle bör ock en summarisk förteckning öfver dem upprättas samt afskrift deraf tillställas vederbörande notarialkammare.

Det har anmärkts, att de franska notarierne i allmänhet betrakta akter af tidigare datum snarare såsom en börda än såsom en källa till inkomst, enär det mera sällan kommer i fråga, att några expeditioner på grund af dem skola utfärdas. Det är också erkändt att det franska systemet icke förmår så, som önskeligt vore, skydda dessa ofta ganska dyrbara handlingar mot förskingring. En af Pierantoni anförd fransk författare, *Bordier,* yttrar härom i sitt arbete *Les archives de la France:* »Det ofantliga antalet, mångfalden och ofta det ganska gamla datum på akterna, som notariernes kontor inneslnta, förläna dem ett så mycket större intresse, som de äro okände. Det händer ofta, i synnerhet i södra Frankrike, att notarier i köpingar och små städer förvara i sina arkiv dokument från 14:de seklet ja till och med från Ludvig den heliges tider. Förr bevarades vid notariernes eller tabellionernes död kontorets original-akter af arfvingarne i afseende å erhållande af en inkomst från dem; eller också fingo de förskingras till stor skada för familjerna. De klagomål, som föranleddes af dessa ordningar, förmådde i allmänhet de nya notarierna att inköpa och bevara sina företrädares original akter. Men en annan orsak till förstöringen är det stora rum akterna upptaga. För närvarande äro notariernes arkiv i Paris, hvarest de som knappast gå längre tillbaka än till 16:de seklet, så betydliga och hyrorna så dyra, att de mest osunda lokaler, vindar och stundom till och med källare få emottaga den minst behöfliga, det är den äldsta delen af dessa dokument. Man har emellertid påfunnit och från 17:de seklet tillämpat ett enkelt medel att afhjelpa denna olägenhet: uti ett stort antal städer hafva notarialkamrarne inrättat särskilda förvaringsställen afsedda för att emottaga aflidne notariers handlingar. Några betydande städer såsom Bordeaux och Rouen hafva intill våra dagar bibehållit dessa nyttiga inrättningar. En af medlemmarne i kommissionen för de departementala och kom-

munala arkiven, hr Taillandier, hade föreslagit att man skulle tillgodogöra sig denna lyckliga, men hittills blott undantagsvis förekommande anstalt, och allmänt föreskrifva den; hans förslag har dock ända till närvarande tid ej haft någon framgång, och om den alls icke skall få det, så kommer en del af landets notarial arkiv att snart gå oåterkalleligt förlorad."

I Italien har man träffat bättre anstalter för förvarandet af akterna och registren. Enligt den af senaten antagna lagen (och troligen äfven enligt tidigare förhållanden) äro notarierne visserligen under sin lifstid och såframt de derunder hafva sin station inom området för samma notarialkollegium innehafvare af de akter de emottagit. Men då notarierne afgå böra de eller, i händelse sådant skett genom döden, deras arfvingar öfverlemna alla till kontoret hörande handlingar till särskilda för detta ändamål i hvarje provins inrättade arkiv. Intill dess de blifva till arkivet förflyttade böra de af pretorn i distriktet förseglas.

Likvisst saknades det icke i Italien dem, som ville föredraga det fransyska systemet. De ansågo arkiv-institutionerna obehörigen inkräkta på eganderätten. Dessa åsigter bemöttes af senatens rapportör hr Poggi uti hans betänkande sålunda: Framför allt kan man anmärka, att denna förmenta eganderätt icke har någon juridisk grund. Den litterära eganderätten, eller en författares rätt till hvad han producerat, är icke tillämplig å frågan, om man tar i betraktande ändamålet med och arten af en utaf notarie uppsatt akt. Man kan icke härleda denna eganderätt från det af notarien förrättade arbetet. För detta erhåller han alltid ersättning, och om skäl af högre ordning icke talade deremot, så skulle rättvisan fordra att eganderätten till handlingarna tillfölle parterna, som betala dem.

Deremot har man på annat sätt gifvit notarierne ersättning för hvad man sålunda fråntagit dem. Man tillerkänner nemligen den afgångne notarien samt hans arfvingar under tjugu år hälften af de afgifter, som till arkivet erläggas för expeditioner af deras handlingar, sedan likvisst kostnaderna för expeditionens utfärdande först afdragits.

Tjenstemännen vid arkiven tillsättas dels af notarialrå-

den, dels af regeringen på notarialrådens förslag efter inhemtadt utlåtande af vederbörande appellationsdomstol. Arkiven, med hvilka äfven statistiska byråer äro förenade, underhållas uteslutande med sina egna inkomster.

Att notarierne för öfrigt äfven i Italien äro förbjudna att, medan de innehafva akterna, afhända sig någon af dem torde knappast behöfva nämnas. Likaså böra de föra register öfver handlingarna, och den af senaten antagna lagen fordrar, på samma sätt som tillförene den toskanska, att sådant bör ske skildt för afhandlingar emellan lefvande och skildt för testamenten. Härigenom både underlättas uppsökandet af handlingar och bevaras de senares hemlighet så mycket bättre. För pretorn böra dock alla register uppvisas. I öfrigt tillerkänner lagen äfven notarialråden samt justitieministern i samråd med finansministern rätt att anordna periodiska inspektioner. (Forts.)

Svar till Herr Th. Sederholm.

Herr Th. Sederholm har aktat nödigt att i 3:dje häftet af denna tidskrift för 1871 till såkalladt sjelfförsvar fortsätta den strid han funnit för godt att öppna emot mig. Denna ytterligare stridsskrift kan jag ej lemna obesvarad. Dervid mötes jag främst af Hr S:s förklaring i anledning af mitt yttrande att Hr S. syntes hafva med begärlighet begagnat sig af ett i min afhandling tillkommet tryckfel för att genom dess reproducerande med citationstecken få samma afhandling ännu mera vanställd. Hr S. säger nemligen härom att han på det bestämdaste tillbakavisar denna kränkande beskyllning, till hvilken jag skulle saknat allt fog. I det citerade uttrycket låg ingenting, som rimligtvis kunde lända till utredande af något förnuftigt sakförhållande. Hr S. uppger sig hafva ägt så mycket mycket mindre skäl att anse ordet vara tillkommet genom tryckfel som sammanhanget ej skulle gifvit anledning till ett dylikt antagande och ordets betydelse skulle sammanfallit med den synpunkt, ur hvilken isoleringssystemet nyss förut af mig betraktats. Med omförmälde synpunkt lärer väl nu menas Krells af mig omnämnda åsigt att, om en cellfånge efter en viss tidpunkt, då en reaktion hos honom inträffar, qvarhålles i cellen, så begås derigenom ett groft pedagogiskt fel. Det sammanhang Hr S. velat finna emellan denna synpunkt och den på allt sundt förnuft blottade frasen att det absoluta cellsystemets anhängare "vänta allt af den *utträkande* isoleringen" är till den grad sökt och hårdraget att det i sanning måste förvåna att detsamma kunnat såsom förklaringsgrund i förberörda hänseende åberopas. Att antaga det ifrågavarande ord verkeligen af mig begagnats och att jag dervid hade velat gifva detsamma och den mening, hvari det förekom, en betydelse, som satte det i åsyftadt sammanhang med den

antydda synpunkten, innebar att tilltro mig en absurdité, hvaraf jag icke kan annat än känna mig förnärmad. Det måste påtagligen i det citerade uttrycket legat något specielt, eftersom Hr S. aktade nödigt att förse den mening, der det förekom, med det särskilda indikationstecknet "som förf. säger", hvilka ord, enligt hvad hvar och en vet, utmärka, att de uttryck eller fraser, till hvilka de fogas, innefatta något anmärkningsvärdt. Detta anmärkningsvärda var ingenting annat än just det vanställande och den nonsens, som låg i uttrycket, hvars utpekande följaktligen skulle lända både till men för författaren och till vanställande af hans afhandling. Att Hr S. skulle „med vett och vilja", d. v. s. med verklig kännedom om att ordet tillkommit genom tryckfel, citerat detsamma, har jag aldrig, på sätt Hr S. vill föregifva, påstått, och har så mycket mindre kunnat göra det som tryckfelet anmärktes till rättelse först i det häfte, i hvilket Hr S:s uppsats finnes intagen*), hvarförinnan det naturligtvis ej kunnat vara Hr S. bekant. Dermed må nu också förhålla sig huru som helst. Ett faktum qvarstår i all händelse obestridligt, och det är, att Hr S. med citationstecken och det särskilda indikationstecknet "som förf. säger" reproducerat ett tryckfel, som icke blott var vanställande, utan äfven innebar en nonsens, och att framhållandet af detta faktum skulle varit obefogadt har Hr S. ej gittat ådagalägga.

I sitt genmäle yttrar Hr S. det jag funnit lämpligt att hålla mitt svar i en ton, hvars skärpa, för att ej säga bitterhet, på intet sätt motiverades af sättet för hans uppträdande i denna fråga. Så förhåller det sig likväl icke. Den ton jag begagnat harmonierar fullkomligen med den ton Hr

---

*) I anledning af ofvanstående anser Red. det vara en pligt att meddela, det Hr Senator von Knorring redan före tryckningen af 3:dje häftet utaf årgången 1870 tillstälde Red. rättelserna till artikeln i 1:sta häftet af samma årgång, men att införandet af dessa rättelser med Hr v. K.s bifall uppsköts tills att 4:de häftet hunne utkomma. När sedan Hr Sederholms "Några ord" infördes i 4:de häftet, undföll det Red. att ett af de utaf Hr v. K. anmärkta tryckfelen hade varit vilseledande för Hr Sederholms uppfattning af Hr v. K:s artikel.

Red.

S. funnit lämpligt att inlägga i sitt utfall emot det irländska systemet. Af det vanställande och fullkomligen ogrundade, från lösa hugskott hemtade omdöme, innefattande föga mindre än en förkastelsedom, Hr S. utslungat öfver detta system och den derpå grundade institution, som tillvunnit sig hela den civiliserade verldens bifall, och för hvilken en varm beundran jemväl uttryckts i afhandlingen "om den vilkorliga frigifningen", kunde författaren af sagde afhandling icke annat än känna sig ömt berörd, när hela uppsatsen var ställd direkte till honom, och utfallet sålunda syftade till att träffa honom. Hr S. talar numera ur en annan ton. Han säger nemligen nu att, ehuru han anser det irländska progressivsystemet vara behäftadt med ganska stora brister, han likväl vore beredvillig att i vissa afseenden tillerkänna detsamma till och med företräde framför det absoluta isoleringssystemet m. m. — Så låter det ej i den första uppsatsen. Man läse diatriben, sidan 309, hvilken är för lång att här införa, och sedan det dräpande slutordet, huruledes Hr S. om de två första stadierna säger att systemet, trots dem, ännu icke gått sönder. Skulle det verkeligen vara så eländigt beställdt med de två första stadierna att man kunde säga att "systemet trots dem ännu icke gått sönder", så vore systemet ej mera värdt än att såsom odugligt kastas öfver bord. Vid detta nedsablande af ett system, grundadt på en ljus och eminent tanke, vid detta vanställande och ogrundade omdöme, som ville hemta stöd från ett abstrakt teoretiserande, men stod i fullständig strid med företeelserna i verkligheten, tror jag föga någon med varm känsla för rätt och sanning kunnat blifva vid ostördt lugn och orubbad jemvigt. Om derföre uti bemötandet skärpa uti tonen låtit förnimma sig, så har den sin naturliga förklaring i nu angifna anledning, utan att mig fördenskull med skäl torde kunna tillvitas "retlig ömtålighet".

För att närmare angifva syftningen af den uppsats, i hvilken han först öppnade striden emot mig, säger Hr S.: att jag enligt hans tanke icke skipat opartisk rättvisa vid den jemförande framställningen af de begge systemen: att det alltför tydligt syntes att jag var intagen emot det ena

och för det andra systemet samt att jag derföre hållit teckningen af det ena i för mycken skugga och af det andra i för mycket ljus: att hans uppträdande afsåg ingenting annat än en liten retouchering af denna teckning: att han i korthet ville påpeka att skuggor och dagrar kunde och borde fördelas jemnare på båda hållen: att han ej trädde i härnad för ofelbarheten af den absoluta ensamhetsteorin, men att han ansåg sig böra visa att den ej var bygd på så skral grund, som min framställning gaf anledning att tro: att han ej heller åsyftade något utfall emot progressivsystemet, men ville framhålla att äfven det har sina betänkliga sidor; och efter denna förklaring utbrister Hr S.: "Se der allt! — Nej, se der är visst icke allt. Man finner att Hr S. vill "retouchera" äfven sina egna yttranden. Jag utber mig att ännu en gång få hänvisa till den ofvanåberopade diatriben och det derpå följande slutordet, hvarigenom Hr S. om de två första stadierna i den irländska progressifverkställigheten fäller det dräpande yttrande att "systemet trots dessa begge första stadier ännu icke gått sönder", innebärande föga mindre än en förkastelsedom. Detta, när i betraktande tages att, enligt kända statistiska data, de två första stadierna levererat 75 procent af sitt innehåll till öfvergångsfängelset, och återfallen utgjort blott 11 procent, ett resultat så förmonligt att vid de menskliga institutionernas ofullkomlighet föga mera kan begäras, är något helt annat än ett framhållande af en betänklig sida. Det innefattar angifvandet af något, som saknar all grund uti förhållandena i verkligheten, en "retouchering" ad libitum. Månne icke Hr S. genom omförmälda efter lösa hugskott fällda, ingalunda "passionfria" yttrande brustit i skipandet af opartisk rättvisa vida mera än jag, då han klandrar mig för det jag underlåtit att omnämna några till det absoluta cellväsendet hörande faktorer, och månne det ej "synes alltför tydligt att han var intagen emot" progressivsystemet "samt att han derföre hållit teckningen deraf" icke allenast "i för mycken skugga" utan äfven i en falsk skugga? — hvilket allt starkt påminner om exemplet med grandet och bjelken. Hr S. säger sig ej hafva åsyftat något utfall emot progressivsystemet. Sådant är visst

möjligt och öfver en annans afsigter har man svårt att dömma; men att utförandet utföll i komplett strid med afsigten, det ligger för öppen dag för hvar och en, som vill göra sig den mödan att läsa diatriben sidan 309, hvilken jemte slutordet är och förblir i ordets fullaste bemärkelse ett skarpt utfall.

Hr S. har genom en längre argumentering sökt bevisa befogenheten af det emot mig riktade klandret. Innan jag skrider till något bemötande härutinnan anser jag mig böra fästa uppmärksamheten på en vigtig omständighet, som tilläfventyrs eljest kunde förbises, att nemligen här är fråga om absolut cellsystem, nemligen sådant, som fordrar cellfängelse för huru lång tid som helst, 6, 8, 10 år. I afhandlingen om den "vilkorliga frigifningen" hade jag framhållit den numera temmeligen allmänt till riktigheten erkända sats, att det vore förnuftsvidrigt att efter mångårig isolering försätta en brottsling utan all öfvergång direkte från cellen i frihet, och till stöd för denna sats anförde jag bevis af den styrka att Hr S. ej gittat vederlägga dem, allraminst med de i detta afseende framhållna omständigheter, hvilka icke lära göra anspråk på att gälla såsom skäl, ty att fångarne i gemensamhetsfängelset kunna både stjäla samt slåss och misshandla hvarandra, m. m., hvarifrån allt de i cellen äro mekaniskt hindrade, detta är ju klart som dagen; hvarföre Hr S:s påstående att anledningar till brott skulle i gemensamhetsfängelset förekomma lika litet som i cellfängelset är blottadt på all sanning och motsäges af äfven här i landet inträffade exempel. Då trädde Hr S. upp och klandrade mig för det att jag ej haft ett ord att säga om de andra faktorer, som ingå i cellsystemet och hvilka torde få sammanfattas i den äfven af Hr S. begagnade gemensamma benämningen af uppfostringskurs. Om man skall kunna finna någon ledande tankegång till stöd för Hr S:s omförmälda uppträdande och klander, så måste man ovilkorligen fråga för hvilket ändamål deder faktorerne borde framdragas. Var det Hr S:s mening att de skulle ställas fram såsom dekorationer, statister, skådebröd, med ett ord till ögats förlustelse? Nej ingalunda. De borde således spela en roll, utöfva ett inflytande, d. v. s. tjena till motvigt emot den uttalade satsen,

vederlägga densamma, ty kunde de icke det, så vore de ju ej annat än toma dekorationer. Nu har jag, utom den redan omnämnda bindande bevisningen, med statistiska data ådagalagt, att en cellfånge, som efter mångårigt cellif försättes utan all öfvergång direkte i frihet, oaktadt uppfostringskursen, befinner sig i vida sämre moraliskt tillstånd än en gemensamhetsfånge, så att det visat sig att hans motståndskraft är vida svagare än gemensamhetsfångens, samt med två erfarna praktiska fängelsemäns vitsord ådagalagt att, om en cellfånge efter en viss af hans individualité beroende tid qvarhålles i cell, allt hvad ditintills tilläfventyrs kunnat i afseende å hans moraliska förbättring uträttas går förloradt och han blir "kroppsligen försvagad och andligen tillintetgjord", utan att uppfostringskursen kunnat motarbeta det. Och under alla dessa förhållanden, der uppfostringskursen visat sig vara oförmögen att uträtta något, vill Hr S. att jag bort omtala och framlägga densamma, för att — ja hvad? — förmodligen tjena till motvigt emot en sats, hvilken den var vanmägtig att motväga, och vederlägga något, som dermed ej kunde vederläggas. Af allt detta framgår klart huruledes Hr S. hade ingen befogenhet för sitt häri skedda uppträdande och klander. Man skall ock göra sig otillgänglig för alla skäl för att, såsom Hr S., ännu förneka att jag vid den synpunkt, hvarur frågan af mig betraktades, saknade all skälig anledning att tala om deder faktorerne, just emedan med dem ingenting kunde till vederläggande af den sats jag anfört åstadkommas och min afsigt med att vidröra det absoluta cellsystemet tydligen var, icke att gifva någon teckning eller karakteristik af detsamma, utan blott att visa det deri inneboende, af Hr S. ej heller förnekade lyte, som framkallat progressivsystemet, hvarmed jag sedan i min afhandling sysselsatte mig. Emellertid har Hr S. nu fått sin vilja fram. Uppfostringskursen har kommit till tals. Hr S. ville ju så hafva det för att skuggor och dagrar skulle bli jemnare fördelade. Men hvad har följden blifvit? Jo, den, som inträffar med hvarje sjuk sak, hvilken icke tål att närmare vidröras. Det absoluta cellsystemet har lagt i dagen flere skuggor, dess fel hafva blifvit mera bjerta, dess

lyten mera framstående, hvarutom detsamma visat sig vara bygdt just på den skrala grund, hvars undanrödjande Hr S. trott deder faktorerne kunna tillvägabringa.

I sin första uppsats betraktade Hr S. det absoluta cellsystemet såsom bestående af två dertill hörande med hvarandra oskiljaktigt förenade faktorer, nemligen isolering och uppfostringskurs. Då Hr S., utgående från denna synpunkt yttrade att isoleringen i och för sig är af föga värde såsom bättringsmedel och strax derpå att isoleringen just utgör ett medel till uppfostringskursens genomförande, anmärkte jag att deri låg en obegriplig motsägelse, emedan isoleringen äfven der den sades för ändamålet äga föga värde betraktades uti ett system, hvarest den utgjorde den ena af de två faktorerna, och således hade i det uppgifna afseendet på en gång både föga värde och mycket värde. Genom en längre deduktion har Hr S. dock numera sökt förklara att han med isoleringen *i och för sig* menat isoleringen *ensam för sig.* Hvad Hr S. således med det ofvansagda rätteligen menat kan jag numera fatta. Men så uttryckt som meningen förekommer i uppsatsen, gaf den full anledning till den gjorda anmärkningen.

Att än vidare disputera om hvad i det absoluta cellsystemet skall utgöra hufvudsak och hvad bisak är ändamålslöst, enär våra åsigter i den delen äro diametralt motsatta. Några ord kan jag dock ej underlåta att i denna del yttra. Hr S. påstår på grund af abstrakt teoretiserande, att uppfostringskursen antages vara hufvudsak och isoleringen bisak, jag åter motsatsen. Emedan erfarenheten ådagalagt att uppfostringskursen i hvarje fall efter en viss tid upphör att verka, då, i händelse man vore förnuftig, fången skulle flyttas i gemensamhetsfängelse och uppfostringskursen der under mera gynnsamma förhållanden fortsättas, men man likväl af dyrkan för teorin envisas med att qvarhålla honom i cellen, oaktadt uppfostringskursen förlorat erforderligt inflytande, så är ju derigenom till full evidens bevisadt att anhängarne af detta system göra insperrandet emellan fyra väggar till hufvudsak. Hr S:s uppgift att det ej kunde för-

nekas att uppfostringskursen här skulle utgöra hufvudsak är således alldeles oriktig.

Beträffande progressivsystemet yttrar Hr S. nu, att han vore villig att erkänna dess förtjenster och låta det all rättvisa vederfaras. — Så! verkeligen? Detder ljuder annorlunda än tonen i den första uppsatsen. Jag vill ej följa Hr S. på det abstrakta räsonerandets område, der hvarje dispyt blir ändamålslös. Men hvad jag håller på såsom ett axiom det är, att den enda säkra och hållbara domare i fängelseväsendet är resultaterna, emot hvilka det abstrakta räsonerandet förlorar allt värde. Hr S. säger sig "hysa för resultaterne all möjlig respekt, men är nog oförståndig att ändå ej vilja i förtid kasta teorierna öfver bord". Hvad menas här med "i förtid"? Åsyftas dermed en tidpunkt, då ännu icke några resultater yppats, så har Hr S. fullkomligen rätt. Men anser Hr S., äfven sedan ett system under en långvarig verksamhet oförändradt framlagt de utomordentligaste resultater, det ännu vara "i förtid" att medgifva dess företräde framför ett annat, som visat sig till resultaterna stå efter, då finnes ju intet skäl till antagande att detder "i förtid" någonsin skall upphöra, hvaraf följer att resultaterna aldrig komma till respekt, hvilket åter är detsamma som ett förgudande af teorin. Hr S. hänvisar till resultaterna irån Bruchsal och Moabit, hvilka äfven skulle vara lysande och menar att de borde vara mig bekanta. För Bruchsal har jag ej någon statistik nu till hands och kommer icke heller ihåg om eller hvilka siffror jag tilläfventyrs sett för detta fängelse uppgifvas. Beträffand åter Moabit, så upptager visst Hr S:s beskrifning om sagde fängelse några siffror i nu ifrågavarande hänseende; men jag tillåter mig att angående dessa siffror från samma afhandling återgifva Hr S:s egna ord: att "siffrorna rörande de frigifna fångarne och deras förhållande efter utträdet ur fängelset äro ofullständiga och föga upplysande" och på ett annat ställe att de "blifvit alltför sväfvande och ofullständiga, för att man af dem skulle kunna draga några allmänt gällande slutsatser". Må mig dessutom tillåtas att här återgifva två kompetente och pålitlige författares ord i ämnet, nemligen *Mittermaier*, som sagt: "Kein

Staat kann sich rühmen, einen solchen Erfolg seines Gefängnisssystems zu haben, als Irland"*), och *Bruun*, hvilken i det af mig förut citerade arbetet "Om fuldbyrdelse af Strafarbeide", yttrar: "Lad os nu til slutning undersöge, om da det absolutte System har frembragt saadane Resultater, at man af den Grund bör foretrække det for enhver anden Straf. Saavel her som i Udlandet har jeg baade læst og hört om "glimrende Resultater", men intet Sted har jeg seet Beviser herfor". Jag tror mig jemväl vara i tillfälle att till någon del kontrollera de af Hr S. framlagda siffrorna genom den återfallsstatistik, som meddelas af *von Valentini* i hans arbete "Das Verbrecherthum im Preussichen Staate; Leipzig 1869", och hvari återfallssiffror för tukthusfångar framläggas särskildt för hvarje af den preussiska statens åtta provinser. Man skulle tycka att om Moabit gifvit sådana siffror, som Hr S:s beskrifning upptager, den allmänna siffran för provinsen Brandenburg i förhållande till andra provinser derigenom bort ansenligt nedtryckas. Men fulla motsatsen har inräffat. Medan Brandenburg för åren 1858—1863 i medeltal visat 40 proc. återfall, har under samma tid, Schlesien gifvit 35 proc., Posen, Preussen orh Pommern enhvar 33 proc., Sachsen 30 proc., Westfalen 29 proc. och Rhenland 19 proc. Särskildt för män har Brandenburg 41 proc., Schlesien 36 proc., Posen och Preussen hvardera 32 proc., Pommern 33 proc., Sachsen 30 proc., Westfalen 29 proc. och Rhenland 19 proc. Slutsatsen häraf ligger nära tillhands. De källor, ur hvilka Hr S. hemtat sina uppgifter hafva icke förmått återgifva det rätta förhållandet. Hr S. säger emellertid att han till dem sätter fullt förtroende. Men då dessa siffror, enligt Hr S:s egen uppgift, äro både sväfvande, ofullständiga och föga upplysande, samt så beskaffade att man af dem ej kan draga några allmänt gällande slutsatser, hvaraf detder fulla förtroendet icke vill få något riktigt godt stöd, så bevisa de korteligen ingenting. Vid

*) von Holtzendorff: Kritische Untersuchungen über die Grundsätze und Ergebnisse des irischen Strafvollzuges. Berlin 1865. Pag. 87.

detta förhållande och som Hr S. ej framlagt några siffror för Bruchsal, är det tillsvidare af Hr S. obevist att Bruchsal och Moabit skulle gifvit resultater, som komme upp emot de irländska.

Hr S. och jag stå i fängelseläran på väsendtligen olika grund, han på teoriers, jag på resultaternas. Det framgår ju tydligen af det föregående. Jag har omfattat det irländska systemet för dess herrliga resultater, hvilka till full evidens bevisa att systemet är godt och bygdt på en sann psykologisk idé, icke för systemets skull, emedan jag, oaktadt dess vackra sammansättning och bygnad, skulle varit den förste att förkasta det, om det icke gifvit de resultater det frambragt. Hr S. vill visst beundra och smeka resultaterna, men dermed slut. Att af dem såsom premisser draga konklusioner och i sådan logisk ordning låta dem få utöfva ett inflytande på hans omdöme, derpå går Hr S. ej in. Teorin för teorins skull. Reservationerna: "i förtid" och att det ännu skulle vara "för tidigt", verka ingen ändring häri, emedan dessa ord hänföra sig till en obegränsad tidslängd, hvars bestämmande beror af Hr S:s godtycke, och för hvilken, att dömma af tonen i hans yttranden, Hr S. sannolikt aldrig kommer att sätta någon gräns, huru vackra resultater ock må frambringas. När jag, under dessa förhållanden, i mitt bemötande sade att de irländska resultaterna icke behaga anhängarne af det absoluta cellsystemet, emedan de ej tillkommit efter konstens reglor, så hade detta yttrande sin fulla motivering och grund uti Hr S:s ståndpunkt i frågan, hvari teorin för honom utgör hufvudsak. Men då Hr S. under förmodan „att han icke far vilse", med tillämpning på mig, begagnar samma yttrande och säger att resultaterna från Bruchsal och Moabit ej behaga mig, emedan de icke tillkommit efter konstens reglor samt dervid tror sig hafva slagit mig med mina egna vapen, så har han icke allenast "farit vilse" utan äfven grundligen huggit yxan i sten, enär slaget gått i motsatt riktning emot min ståndpunkt, som är, icke teorin, utan resultaterna samt följaktligen alldeles misslyckats i sitt försök att träffa mig. Om således resultaterna från Bruchsal och Moabit hos mig ej vunnit afseende, så är

det derföre att Hr S. för Bruchsal framvisat inga resultater alls och för Moabit icke icke haft att duka upp andra siffror än sådana, som enligt Hr S:s eget erkännande äro sväfvande, ofullständiga och föga upplysande samt så beskaffade att man af dem ej kan draga några allmänt gällande slutsatser.

Såsom ofvan är nämndt tänker jag ej följa Hr S. på det abstrakta räsonerandets område. Alla de argumenter Hr S. på detta område anfört falla ohjelpligen för resultaterna. Att genom progressivsystemets införande fängelsereformen skulle "tagit ett baksteg, som återflyttar slutmålet ett godt stycke längre bort", är åter ett hugskott, sväfvande i luften utan allt stöd. Hr S. är icke nöjd med lagstiftarne i kantonen Zürich i Schweitz, der det irländska systemet med dess tre fängelsegrader blifvit infördt. Det torde dock vara att antaga att beslut derom fattats af förståndige män och efter moget öfvervägande. I Nordamerikas Förenta Stater, det praktiska förståndets land par préférence, hölls år 1870 i Cincinnati i staten Ohio en nationalkongress för "fängelse- och bättringsväsende", hvarvid fattades 37 resolutioner, af hvilka den 18:de efter referering i "Allgemeine Deutsche Strafrechtszeitung" på tyska lyder: "Die trefflichsten Seiten des irischen Systems — die strengere Station der Einzelhaft, die Besserungsstation der progressiven Classificiring und die Probestation für Gesittung und Bildung — sind anwendbar für alle Länder, für die Vereinigten Staaten ebenso gut, wie für Irland". Skulle det med systemet förhålla sig så som Hr S. föreställer sig, att nemligen fängelsereformen genom dess införande "tagit ett baksteg, som återflyttar slutmålet ett godt stycke längre bort", då måste man i sanning förvåna sig öfver de praktiske Amerikanarnes förblindelse att icke allenast förorda systemets antagande i unionen, utan äfven förklara dess af Hr S. förkastade andra stadium höra till dess förträffligaste sidor.

Hr S. har sökt att frigöra sig från en motsägelse, som fallit honom till last, och detta genom en så grundlig "retouchering" af sina egna ord och yttranden att de derigenom komme att uttrycka nära nog motsatsen af hvad han i verk-

ligheten sagt. Jag är Hr S. all erkänsla skyldig för den mildare ton han sålunda velat inlägga i sina anföranden och skulle gerna godkänna denna förmildring om det ej gällde att försvara hvad jag, i anledning af hans verkliga yttranden, i bemötandet andragit. Men nu måste jag hålla mig till desamma sådana de lyda i urkunden. Uti nu föreliggande genmäle säger Hr S.: "att det skulle ligga någon motsägelse deri att å ena sidan ifrågasätta nyttan af de två första stadierna i systemet och å andra påstå att den vilkorliga frigifningen spelat en vigtig roll i detsamma kan jag ej heller medgifva", hvilken motsägelse jag i mitt bemötande skulle sökt visa; hvarutom Hr S. uppger det han aldrig "förmenat" något så absurdt som att fångarne skulle kommit oförbättrade från cellfängelset och i andra stadiet blott förderfvat hvarandra, (huru dermed förhåller sig skall strax visas,) samt att hans yttranden icke inneburo någon förnekelse deraf att ej äfven på denna väg något godt skulle kunna åstadkommas. När man läser argumenteringen sidan 309 i den första uppsatsen, så kan deraf icke rimligen någon annan slutsats dragas än att Hr S. velat förneka möjligheten och bevisa omöjligheten deraf att fångarne skulle kunna i de två första stadierna lefva till sin förbättring, till hvilken slutsats man får ännu ytterligare skäl när Hr S. om samma stadier fäller det dräpande slutomdöme, att "systemet trots dem ännu icke gått sönder". Detta är ju något helt annat än att blott sätta berörde stadiers nytta i fråga. Hr S. citerar vidare huruledes jag yttrat, att äfven jag påstår att den irländska progressifverkställigheten till betydlig del har att tacka den vilkorliga frigifningen för sin framgång, men att det framställer sig solklart att sådant icke skett "trots de begge första stadierna", utan just derföre att den bidragit till fångarnes moraliska förbättring i dessa stadier etc., och efter detta citat utbrister Hr S.: "men just samma åsigt, nemligen "att den vilkorliga frigifningen bidragit till och befrämjat fångarnes moraliska förbättring" innefattas ju i mitt yttrande att den spelat en vigtig roll i systemet genom den hoppgifvande tanken på frihet och sjelfbestånd". — Ja, se just deruti ligger den skärande motsägelsen att Hr S. drifver detta på-

stående när han tillika om de två första stadierna säger att "systemet trots dem ännu icke gått sönder", sedan han strax förut yttrat, att "man fordrar i sanning underverk af den stränga cellen då man väntar att den på nio månader skall förmå helt och hållet omskapa menniskor, som aldrig vetat af någon annan uppfostran än den de från tidigaste barnaåldern genomgått i brottets och lastens skola", samt himlat sig deröfver att de från cellen "sättas i förbindelse med det intima umgänget emellan en mängd sammanhopade brottslingar, hvaraf mertalet antagligen ännu icke hunnit blifva befriade från den moraliska pestsmitta, hvaraf de varit angripna" m. m. Då underverk ej pläga tilldraga sig nuförtiden, så blir ju af det anförda en sjelffallen följd, att fångarne komma oförbättrade från cellfängelset och, när de flyttas till andra stadiet, dit medföra sin "moraliska pestsmitta" för att adderas till den "moraliska pestsmittan" hos mertalet af der förut varande fångar, hvilka ju alla äfven genomgått cellfängelset och derifrån också fört sin "moraliska pestsmitta" med sig, hvarigenom allt andra stadiet således komme att böja sig under ett dominerande välde af "moralisk pestsmitta". Att här skulle finnas några faktorer för en uppfostringskurs tages alldeles icke i beräkning. Sådan är den fysionomi, hvilken med logisk följdriktighet framgår ur Hr S:s yttranden om de två första stadierna, och deraf kan icke heller någon annan föreställning erhållas än att Hr S. "synes förmena" att fångarne i andra stadiet endast förderfva hvarandra. Af det ofvananförda blir vidare en gifven följd att den vilkorliga frigifningen ingenting uträttat till fångarnes förbättring i cellfängelset, eftersom dertill fordrats "underverk", hvilka numera ej låta tänka sig, samt att möjligheten af den vilkorliga frigifningens inflytande blir inskränkt till andra stadiet med dess — "moraliska pestsmitta". Men kan det förnuftigtvis såsom tänkbart antagas, att den vilkorliga frigifningen, hvilken, medan fångarne höllos isolerade hvar för sig i cell, i hänsigt till den "moraliska pestsmittans" undanrödjande, på dem verkade såsom att kasta vatten på gåsen, ty att få verkan deraf räknas ju äfven till "underverken", skall i den "moraliska pestsmittans" öfvervinnande

lyckas bättre när de moraliskt pestsmittade sättas uti "intimt umgänge" med hvarandra? Något så inkonseqvent och motsägande Hr S:s tydligen uttalade åsigter i ämnet, lärer ej få antagas. Således, fordras det underverk för att behöflig förbättring skall kunna tillvägabringas i första stadiet, har det andra en så vederstygglig fysionomi, som ur Hr S:s ord framgår och äro de begge så dåliga och så eländigt inrättade att man kan anse denna fysionomi vara sann och tillika om desamma säga att "systemet trots dem ännu icke gått sönder", då är det det ju solklart som dagen att den vilkorliga frigifniningen här spelat icke blott icke någon vigtig roll, utan ingen roll alls; ty under de af Hr S. förutsatta förhållandena hade påtagligen ingen af andra stadiets fångar kunnat uppflyttas i öfvergångsfängelset, och då hade ju all tillämpning af den vilkorliga frigifningen upphört och densammas inflytande visat sig hafva varit lika med noll. Har åter den vilkorliga frigifningen här spelat en vigtig, märk *vigtig* roll och följaktligen uträttat något utomordentligt och anmärkningsvärdt, hvilket nu i verkligheten består uti de allmänt erkända vackra resultaterna utgörande 75 procents uppflyttning och 11 procents återfall, så har ju sådant icke rimligen kunnat ske annorlunda än med det oeftergifliga vilkor, att de två första stadierna, i följd af sin egen inre goda organisation och förmåga att befrämja fångarnes förbättring, deruti understödt densamma, och då är ju allt hvad Hr S. sagt om dessa stadier och framförallt påståendet att "systemet trots dem ännu icke gått sönder" falskt. När jag således om sagde påstående yttrade att det var vågadt och förhastadt, så var detta sannerligen det allra lindrigaste man derom kunde säga. Den motsägelse jag i mitt bemötande emot Hr S. bevisat qvarstår också ovederlagd lika bjert och i ögonen fallande som förut.

Att jag, på sätt Hr S. vill antyda, skulle anse vilkorlig frigifning icke kunna äga rum med något annat fängelsesystem än det irländska, är ej förhållandet. Jag erkänner det sachsiska verkställighetssättet med två grader fängelse och vilkorlig frigifning vara godt och hvarföre? — Jo, emedan det gifvit goda resultater, om ock ej så goda som

det irländska. Dervid bör dock noga märkas att det andra stadiet utgöres af ett vanligt gemensamhetsfängelse och icke af ett öfvergångsfängelse, hvilket hitintills användts endast såsom tredje stadium och då visat sig välgörande. Men hvad jag velat påstå och på det bestämdaste vidhåller, det är, att alla de argumenter Hr S. anfört till förringande af det irländska systemets lämplighet emot dess resultater förlora allt värde och all beviskraft. Hr S. yttrar att hans omdöme säger honom "att det ej kan ligga någon i längden hållbar princip till grund för det irländska systemets proklamerade lära": etc. (se vidare pag 217) och han "anser sig böra fästa afseende vid denna af hans förnuft uppställda "teori"." Jag tillåter mig att till jemförelse härmed framställa ett exempel från verkligheten. En läkare, kallad till en sjuksäng, förklarar, på grund af vetenskapens, konstens, med ett ord teorins reglor och således äfven på grund af sitt omdömes och förnufts vittnesbörd, patienten icke kunna öfvervinna sin sjukdom, utan vara hemfallen åt döden, men patienten kommor sig och lefver. Hvad betydelse hade då vittnesbördet af läkarens omdöme och förnuft? Äfven han "ansåg sig böra fästa afseende vid den af hans förnuft uppställda teori", — men teorin befanns vara falsk, ty omdömet och förnuftet äro beroende af den menskliga ofullkomligheten och kunna misstaga sig; hvaremot resultaterna aldrig misstaga sig, emedan de äro produkter af ofelbara gudomliga lagar. Och ännu olyckligare än för läkaren går det, när omdömet och förnuftet vilja, efter ett visst illustert föredöme, proklamera sin ofelbarhet och upphäfva sig till mästare öfver erfarenheten. Om någon har att till plantering välja emellan många telningar af för honom obekanta trädslag för att bland dem finna ett fikonträd, och det slutligen efter mycket experimenterande finnes att på ett af dessa träd växa fikon, så kan man vara säker på att det trädet är ett fikonträd och ingen tistel, och hvarje omdöme och förnuft, som vill påstå att det ej kan ligga någon i längden hållbar princip till grund för den proklamerade läran att samma träd allt fortfarande skall bära fikon, vinna dermed ej annat än ett bevis att de vid uttalandet af ett slikt påstående icke följt de

logiska lagarne för sin verksamhet. Allt hvad vi göra vid beträdandet af nya banor i fängelseväsendet är ingenting annat än experimenter. Det, som frambringas genom experimenterna, kallas erfarenhet, och när denna utfallit lyckligt i långvariga, oförändradt utmärkta resultater, så utgör sådant för hvarje omdöme och förnuft, som ej vill sträfva emot de logiska tankelagarne, ett bevis att den, som bestämt sig för experimentet, träffat rätt och utgått från en sann psykologisk idé. Men att, utan afseende å hvad erfarenheten intygat, tro sig kunna, blott efter omdömets och förnuftets anvisning, säga hvad af upplysta menniskors efter moget beslut vidtagna åtgärder icke skall kunna inom den slutna verld, som heter menniskosjäl, verka till de fallnes återupprättande, är, om det ofvansagda vill jäfvas, i all händelse mer än vanskligt, ty, såsom den odödlige skalden säger: i himmelen och på jorden finnes mycket, hvarom all vår filosofi ej kan drömma.

Eugen von Knorring.

Allmänna öfverläggningsämnen

för

Juridiska Föreningen i Finland

under året 1869—1870,

enligt beslut vid årsmötet den 25 September 1869.

I. Allmän civil lag.

1. Vore det önskligt, att äktenskapsförbuden i 2 kap. G. B. blefve genom lag upphäfda i alla de fall, uti hvilka dispens här i landet plägat medgifvas? och att sedermera dylik dispens från allmän civil lag ej må ifrågakomma? Eller borde måhända de för Sverige i ämnet gällande bestämningar i Kongl. Förordningarne den 10 April 1810 och 19 Maj 1845 hellre upptagas i finsk lagstiftning?

2. Borde icke skilnaden emellan lands- och stadsrätt i följande hänseenden upphäfvas, så att nemligen: *a)* giftorätt och arfsrätt blefve lika för man och qvinna; *b)* stadsrättens bestämningar om morgongåfva komme att gälla för alla, samt *c)* rättigheten att i testamente bortgifva egendom blefve enahanda på landet och i staden, t. ex. med den utsträckning deraf, som i Sverige införts genom Kongl. Förordningen den 21 December 1857?

3. Bör annan ändring göras i 14 kap. G. B., än den som redan skett genom 15 § i Kejs. Förordningen om misshandel af den 26 November 1866 och 9 § i Kejs. Förordningen om ärekränkning af samma dag? (Jfr Svenska Kongl. Förordningen den 20 Nov. 1860.)

4. Är domstol, inför hvilken testamentsbevakning göres, befogad att vägra föreskrifven underrättelse om hvad testamentstagaren har att iakttaga, på grund deraf att den

anmälda rättshandlingen icke vore ett i laga form upprättadt testamente?

5. Finnes det ännu någon giltig grund till bibehållande af rättigheten att i börd lösa fastigheter såväl i stad som på landet?

6. Kunna arrendators af boställe löftesmän anses vara skyldige att ansvara för den ersättning för husröta och vanhäfd, som arrendator, genom en vid laga af- och tillträdessyn med tillträdaren ingången förlikning, åtagit sig? och kan, i händelse frågan jakande besvaras, förlikningen klandras af desse löftesmän på den grund, att de ej blifvit kallade till syneförrättningen att sin rätt bevaka?

7. Är det rätt, såsom en del underdomstolar uppgifvits förfara, att den, hvilken vid liqvid med annan såsom betalning, i stället för penningar, emottagit en af tredje person uthändigad skuldsedel, förklaras berättigad att hålla sig till öfverlåtaren för den del af skuldsedelns innehåll, som gäldenären befunnits sakna tillgång att betala?

8. Kan stadgandet, i ett för socknemagasin eller annan dylik inrättning af administrativ myndighet faststäldt reglemente, derom, att lån ur dem böra åtfölja fastighet, af domstol vid förmånstvister tillerkännas vitsord? Och böra slika lån utgå med förmånsrätt äfven framför andra fordringar, för hvilka lägenheten enligt allmän lag utgör underpant?

9. Är det rätt att, med stöd af 42 punkten i Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, beräkna den i 4 § af Kongl. Förordningen den 28 Juni 1798, angående utsöknings- och utmätningsmål, utsatta tid af tolf månader, efter trettio dagar i hvar månad, till trehundrasextio dagar? eller bör sagde tid anses lika med tolf kalendermånader, d. v. s. trehundrasextiofem dagar?

10. Bör sista momentet i 2 § 2 kap. U. B. tillämpas vid verkställighet af utslag, meddelade af länestyrelse i grund af Kejs. Förordningen den 23 Juli 1868, i den händelse att svarandens förklaring icke afgifvits?

11. Då qvartalsförslag öfver tjensteman tillkommande lön uppgöres af den myndighet, under hvilken tjensteman-

nen närmast lyder, och lönen, på grund af nämnda förslag, af annan myndighet utanordnas: hos hvilkendera af dessa myndigheter skall införsel i sådan lön sökas?

II. Allmän kriminal lag.

1. Då flertalet bland de vid underrätterna anstälde allmänne åklagare saknar erforderlig lagkunskap, och sådant vållar, att den af dem i anledning af timade brott anstälda polisundersökning ofta, till men för bevisningen och målens skyndsammare behandling vid domstolarne, är mycket bristfällig, så frågas: om icke denna olägenhet kunde i någon mån minskas derigenom, att en instruktion rörande polisundersökning i brottmål blefve utfärdad?

2. Huru kunde den vid en del underrätter förekommande praxis att längre tid, än nödigt vore, uppskjuta med företagande och afslutande af ransakning angående häktad person, stäfjas på ett verksammare sätt, än sådant genom nu gällande lagstiftning i ämnet kunnat ske?

3. Kan det, i fråga om kriminel preskription, i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779 förekommande stadgandet: "hafve sedan ingen rätt att öfver den förmenta förbrytelsen klaga", afskära någon målsegandes civila fordrings- eller ersättningsanspråk, som hafva sin grund i den "förmenta förbrytelsen"?

4, Tillkommer det domstol att förklara en kärandeparts talan om ersättning, utan att ansvar blifvit i målet yrkadt, vara af kriminel natur samt böra i brottmålsväg behandlas?

5. Förefinnes anledning dertill, att stadgandet i 1 § 15 kap. R. B.: "I brottmål svare den sjelf, som anklagad är", o. s. v., blefve ändradt derhän, att i gröfre brottmål den tilltalade väl skulle sjelf svara, dock med rättighet att anlita biträde af advokat, om han så önskar, men att i ringare brottmål svarandeparten finge tillstädeskomma genom ombud, der icke domaren pröfvade hans personliga inställelse vara af nöden?

6. Kunde icke en del jäf för vittnen såväl i tvistemål som brottmål lämpligen afskaffas?

7. Kan giltighet tillerkännas ett till laga ålder kommet vittnes utsago, angående händelse, som inträffat förr, än vittnet uppnått femton års ålder?

8. Borde icke vittnen i gröfre brottmål anses berättigade till ersättning för resa, täring och tidspillan? och borde kronan eller kommunen utgifva sådana ersättningar i de fall, då desamma icke skäligen kunna åhvälfvas någondera parten, eller denne saknar tillgång till deras betalande?

9. Skulle ej förtroendet till den kriminella rättsvården i landet snarare ökas än aftaga, om det stora antalet af underställningsmål något minskades, äfven om man icke ville taga steget så fullt ut, som skedde i Sverige genom Kongl. Förordningen den 16 Februari 1864?

III. Speciel lag.

1. Vore det nyttigt och önskligt, att vid domstolarne skulle anställas lagfarne advokater för att af rättsökande kunna anlitas? och, om frågan besvaras jakande, huru kunde deras anställande ske med minsta kostnad?

2. Ehuru guvernörernes domsrätt i utsökningsmål icke torde kunna umbäras, innan domstolarne på landet blifvit permanenta, så frågas om icke likväl de administrativa myndigheternas befattning med rättsfrågors afgörande i några andra fall redan nu kunde afskaffas, så att t. ex. frågor om åborätt till kronohemman, ägotvister emellan sådana lägenheters innehafvare, gästgifvares och skjutsandes förbrytelser, försvarslöses insättande i arbetsinrättning m. fl. skulle af domstol afgöras?

3. Vore det önskligt, att förslag till administrativa författningar skulle, till förekommande af stadganden, som stode i strid mot allmän lag, underkastas granskning af högsta domstolen, samt att sådana författningar äfvensom lagförklaringar vid landtdagarne underginge enahanda granskning af ständerna eller något deras utskott?

Juridiska Föreningens i Finland

förhandlingar

öfver de för året 1869—1870 godkända allmänna öfverläggningsämnen.

I. Allmän civil lag.

1:sta frågan.

Vore det önskligt, att äktenskapsförbuden i 2 kap. G. B. blefve genom lag upphäfda i alla de fall, uti hvilka dispens här i landet plägat medgifvas? och att sedermera dylik dispens från allmän civil lag ej må ifrågakomma? Eller borde måhända de för Sverige i ämnet gällande bestämningar i Kongl. Förordningarne den 10 April 1810 och 19 Maj 1845 hellre upptagas i finsk lagstiftning?

Central-afdelningen.

Prokuratorsadjointen *Sederholm*, som refererade denna fråga, inledde diskussionen derom med ett motiveradt yttrande, gående ut derpå, att hvad som i landet redan längesedan blifvit sed derigenom, att flere af de i 2 kap. G. B. uppstälda äktenskapshinder när som helst kunnat genom dispens häfvas, äfven borde i lag stadgas; och ansåg ref. derföre, att äktenskap borde genom lag tillåtas ej blott emellan syskonebarn, utan ock emellan besvågrade personer, hvilka ej befinna sig i rätt ned- och uppstigande svågerlag, hvarutom äfven det i 11 § 2 kap. G. B. uppstälda hindret för äktenskap emellan dem, som gjort hor med hvarandra, enligt ref:s åsigt borde genom lag häfvas, om än dispens från dessa hinder icke plägat i Finland likasom i Sverige ifrågakomma. Blefve lagen i dessa delar ändrad, så vore

dispens i dylika mål ock öfverflödig och kunde derföre så mycket hellre umbäras, som dispens i civila mål gjorde lagen illusorisk.

Sedan referenten afgifvit sitt yttrande uppstod en längre lifvad diskussion, som erhöll ett särskildt intresse derigenom, att äfven tvenne läkare deltogo i densamma. Af desse framhöll Professorn *Pippingsköld*, att en af fransmannen Boudin och tysken Liebreich inledd statistisk undersökning (refererad i Notisblad för läkare och farmaceuter, årg. 1863), beträffande inflytandet af blodsförvandters giftermål på deras ättlingar, hade, om än icke utredt, likväl gjort det troligt, att dylika äktenskap mera än andra vore egnade att framkalla en försvagad, med både kroppsliga och andliga lyten (såsom döfstumhet, ögonsjukdomar, idiotism) behäftad afkomma; hvarföre talaren, som föröfrigt biträdde referentens åsigt, ansåg det rådligt, att det i 3 § 2 kap. G. B. förekommande stadgandet om giftermål emellan syskonebarn icke blefve ändradt, innan en fortsatt och utsträckt undersökning rörande nyssnämnda förhållande hade spridt större ljus öfver ämnet.

Å andra sidan åter anfördes af särskilde talare, att de af kanoniska lagen uppstälda många äktenskapshindren hade tid efter annan, utan förspord olägenhet, blifvit betydligen reducerade; att lagstiftaren, ifall han ville fästa så stor vigt vid det hygieniska inflytandet af giftermål emellan vissa personer, också borde förbjuda äktenskap emellan svaga och sjukliga personer; att upprätthållandet af sedligheten bland nära anhöriga, hvilket i äldre tider, då beslägtade personer mera än nu lefde under samma tak, kunnat vara ett motiv till uppställande af äktenskapsförbud för närskylda och besvågrade personer, icke mera borde kunna gälla såsom ett sådant motiv, emedan ett dylikt samboende af många personer icke mera vore allmänt brukligt, m. m.

Ett par talare ansågo lagens nu gällande stadganden i ämnet till alla delar grunda sig å folkets rättsåsigter och derföre icke böra ändras. Beträffande giftermål emellan dem, som begått äktenskapsbrott med hvarandra, framhölls ock af några, att nu gällande stadgande derom hvilade på en sedlig grund, hvilken icke borde rubbas, medan åter an-

dre häremot invände, att allenast de, hvilka af verklig kärlek låtit förleda sig till brottet, komme att begagna sig af tillåtelsen att ingå äktenskap, hvaremot de, som allenast af lättsinne förbrutit sig, ej skulle betjena sig deraf. I fråga om dispens från allmän civil lag voro alla ense derom, att en sådan icke borde ifrågakomma i andra fall, än sådana, i hvilka lagen uttryckligen medgifvit dispensationsrätt, emedan all lag blefve illusorisk, om densamma genom dispens kunde kringgås.

Vid slutligen anstäld votering förenade sig pluraliteten om den af referenten framstälda åsigt, samt afgaf således ett jakande svar till diskussionsfrågans första och andra moment, hvaremot tredje momentet besvarades nekande.

Två ledamöter ansågo ingen annan ändring i 2 kap. G. B. vara af behofvet påkallad, än att dispensationsrätten borde i lagen framhållas. Två andra, hvilka för öfrigt i de flesta delar omfattade pluralitetens mening, hyllade i fråga om syskonebarns giftermål den af Professoren Pippingsköld uttalade mening derom. Inom pluraliteten uttalade sig för öfrigt två ledamöter ock emot giftermål emellan dem, som begått äktenskapsbrott med hvarandra; hvarutom tre andre till pluraliteten hörande ledamöter ansågo lagen böra medgifva dispensationsrätt i fråga om giftermål emellan några af de i 2 § 2 kap. G. B. omnämnde blodsförvandter.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens medlemmar, hvilka utgingo från den synpunkt, att dispens från allmän civil lag ej borde ifrågakomma der sådant icke uttryckligen i lag medgåfves, samt höllo före att flere af de i 2 kap. G. B. förekommande äktenskapsförbud, som öfverförts i vår lag ifrån den kanoniska rätten, med afseende å numera förändrade förhållanden i familjernas samlif samt det olika åskådningssätt som i nyare tider gjort sig gällande, kunde såsom ej mer öfverensstämmande med större delens af folket rättsmedvetande ifrån lagen uteslutas, ansåg 3 och 5 §§ 2 kap. G. B. böra upphäfvas samt 11 § i samma kapitel och balk undergå sådan förändring, att de, som med hvarandra gjort hor, finge

bygga äktenskap i det fall att Kejsaren dertill biföllle. Och motiverades bibehållandet af regentens dispensrätt uti sistberörde fall dermed, att önskan att äkta en annans maka kunde föranleda horsbrott, derest ej förbudet för de brottslige att med hvarandra ingå giftermål qvarstode, ehuru å en annan sida fall kunde förekomma då de, som med hvarandra gjort hor, borde i den allmänna sedlighetens intresse tillåtas äkta hvarandra.

Ifrån pluralitetens afvikande meningar framställdes af särskilda medlemmar i det tvenne ansågo 3 § 2 kap. G. B. böra qvarstå oförändrad, en jemväl ville i lagen bibehålla 5 § i samma kapitel och balk samt sju påyrkade att dispensväsendet måtte från civillagen helt och hållet uteslutas jemte det tre af nästbemälde ledamöter för sin del äfven höllo före att 11 § uti åberopade kapitel borde upphäfvas.

Wasa filial-afdelning.

Emedan dispens alltid plägat medgifvas uti de fall, hvilka finnas uppräknade i 3, 5 och 6 §§ 2 kap. G. B. och detta äfven är öfverensstämmande med allmänna tänkesättet för tiden, som anser de i sagde paragrafer uppräknade skyldskapsförhållanden icke böra utgöra hinder för ingående af äktenskap, ansågo föreningens samtlige medlemmar det vara önskligt, att dessa paragrafer blefve upphäfda och att sedermera någon dispens ej måtte ifrågakomma.

2:dra frågan.

Borde icke skilnaden emellan lands- och stadsrätt i följande hänseenden upphäfvas, så att nemligen: a) *giftorätt och arfsrätt blefve lika för man och qvinna;* b) *stadsrättens bestämningar om morgongåfva komme att gälla för alla, samt* c) *rättigheten att i testamente bortgifva egendom blefve enahanda på landet och i staden, t. ex. med den utsträckning deraf, som i Sverige införts genom Kongl. Förordningen den 21 December 1857?*

Central-afdelningen.

Till svar på denna fråga uppläste referenten Professoren *Liljenstrand* följande andragande:

"När råhet herrskar uti ett samhälle eller, kanske rättare sagdt, ibland en mängd individer, hvilka efter måttstocken af sina insigter om sanning och rätt, förbereda sig att lefva i en samhällig och rättslig förening, är det naturligt att den starkare, ledd af sina enskilda intressen och böjelser, skall föreskrifva lagar för den svagare, uti hvilka reciprocitet icke så noga iakttages och menniskovärdet icke erhåller sitt fulla erkännande. Det äldsta rättstillståndet i vår nord kunde icke förete en bättre anblick, så mycket man än i allmänhet och relativt till då rådande ställningar och förhållanden i verlden måste tillerkänna det upplysta rättsbegrepp. Såsom kändt är, voro bl. a. qvinnans rättigheter nog inskränkta. När Kristoffers landslag af år 1442 något senare ville tala till hennes förmån, begagnar den ännu ord och uttryck, som tillräckligen förråda råhet i smak och åsigter. Det säges i Tjufva Balkens första kapitel: "det bästa ting, som bonde i bo sina hafver, det är laggifta hustru hans; hvilken hona från bondanom stjäl, han är den värsta och största tjufver". Törhända var det lagstiftarens mening att tala om hennes skyddande på ett smeksamt sätt, men dylika smekord i en allvarsam lagtext kunna endast anses bära vittne om en viss råhet uti tankar och handlingar.

Ett förhållande af antydd beskaffenhet egde rum i afseende å qvinnans giftorätt och arf. Under äldsta tider hade hon rätt att vid sin mans frånfälle ur hans bo uttaga endast sin hemgift och de gåfvor i lösören hon af mannen kunnat erhålla. Derefter bestämde Erik den helige att hon skulle giftas till heders och husfrudöme, lås och nycklar samt till laga tredjedel i boet, hvarifrån dock för mannens räkning undantogs efter de särskilda lagarnes olika bestämningar dels arfvejord, dels all fastighet och i några fall tillochmed vissa lösören, såsom guld och slafvar. Uti städerna gälde deremot redan enligt deras äldsta lagurkunder att man och hustru skulle laga lika del uti deras gemensamma bo. Efter ena-

handa grunder erhöllo, såsom kändt är, både i stad och på landet, samarfva man och qvinna del i arf.

När man finner att ännu i denna dag samma bestämningar i hufvudsaken gälla angående qvinnans gifto- och arfsrätt, så förekommer anledning att fråga: har en tidrymd af mer än sjuhundra år och all den högre upplysning, som derunder vunnits, icke förmått bereda qvinnan i förenämnda afseende ett grand af mera rättvisa och fullkomligare likställighet med mannen, och hvad skäl har man haft att derutinnan särskilt åsidosätta qvinnan på landet, medan hon i staden redan länge fått alla billiga anspråk uppfylda? Orsaken till detta missförhållande måste sökas på annat håll och kan numera icke anses bero af några åsigter om hennes mindre rätt.

Under äldre tider hade lagstiftaren många skäl, hvilka här icke kunna närmare utvecklas, att hindra jord, som tillhört en slägt, att icke lätt öfvergå till en annan. Ehuru dessa skäl numera blifvit försvagade eller helt och hållet förlorat sin betydelse, så qvarstå likväl ännu några sådana, och dessa hafva uppenbarligen förmått lagstiftaren att uti nämnda stycken bibehålla status quo. Om man uppmärksammar ställningar och förhållanden bland jordbrukare, så finner man att de lägenheter, hvilka icke såsom annan köpvara ständigt ombytt egare, utan länge bibehållits inom en slägt och med dess traditionella och sparsamma vanor gått från far till son o. s. v., i allmänhet äro de bäst vårdade och erbjuda ganska säkra garantier för ett allmänt välbefinnande. Den föreskrifna olikheten uti anspråken på giftorätt och arf kan då hafva till syfte att för arfvingar, hvilka genom sin tagelott hafva företrädesrätt att inlösa en ärfd fastighet, göra detta så mycket mera möjligt och att sålunda förebygga olägenheterna af lägenheternas ständiga öfverlåtande till personer utom familjen.

Men man kan sätta i fråga, huruvida lagstiftaren för ett ändamål af förenämnda beskaffenhet kan anses vara berättigad att inom rättsgebitet göra grundsatser gällande, hvilka annars icke kunde försvaras. Ifall man icke hyllar satsen: fiat justitia, pereat mundus, så kan man icke från-

känna lagstiftaren all befogenhet att så handla, fastän det kunnat visa sig att lagstiftarena stundom missbrukat en sådan rätt och under pretexten af allmän välfärd tillåtit sig hvarjehanda åtgärder, hvilka icke haft giltiga grunder till stöd. Det är en bland lagstiftarens kinkigaste värf att rätt kunna bedöma och urskilja, när vissa konkreta förhållanden kunna berättiga lagstiftaren att afvika ifrån rättvisans allmänna grundnormer.

Låtom oss nu närmare undersöka, om den åsyftade fördelen verkeligen är så stor och för samhällslifvet så betydande, att den bör få utöfva en modifierande inverkan på arfslagarne, och dernäst huruvida icke samma ändamål kan vinnas lika väl och möjligen bättre genom andra tillgöranden, som äro mera öfverensstämmande med allmänna rättsgrunder. Utan tvifvel är förmånen att taga dubbel arfslott för den, som skall tillträda en ärfd lägenhet icke så stor, som man kunde vara benägen att tro. Om han skulle utlösa flere syskon eller samarfva och isynnerhet om flere af dem äro bröder och ifall han dertill ännu skall utbetala en giftorättsandel, så blifver hans fördel af den dubbla arfslotten så ringa, att han derigenom ingalunda minskar behofvet att skuldsätta sig i så väsentlig grad, att han sålunda blefve mera betryggad. Om han skall erlägga lösen till sina samarfva efter det kurrenta priset på jord, som under vanliga förhållanden för bristande eftertänksamhet varit onaturligen uppdrifvet, så kunna hans skulder oaktadt samma dubbla lott lätt öfverstiga alla hans krafter.

Om så är, kan man uppställa såsom fordran, att lagstiftaren bör låta arfs och giftorätten bero af rent rättsliga grunder, och således tillerkäna åt qvinna lika lott som åt man. För att då icke förbise, utan tvertom fullständigare befrämja det nämnda biändamålet, och för att grunda åtgärden på fullt försvarliga juridiska grunder, kunde det tillika bestämmas och uttryckligen förklaras hvad den gällande lagstiftningen redan innehåller att lösen för jord, som af någon arfvinge erlägges och tillkommer hans samarfva, icke får mätas efter det pris, som kan af någon annan erbjudas, utan efter noggrann uppskattning af jordens afkastning och

rätta värde. Det är samma grundsats, som allmogen i vårt land allmänt och redan länge gjort gällande genom särskilda aftal, sålunda att en hemmansegare, förrän han dör eller afträder sin lägenhet, till modereradt pris föryttrar den åt någon af sina barn och tillika bestämmer att en motsvarande andel af köpeskillingen skall efter hans död tillfalla de öfriga och jemnt eller ojemnt fördelas dem emellan.

Vidkommande frågan om morgongåfvas bestämmande torde kunna lätt medgifvas, att det icke allenast för att vinna en större likformighet i lagstiftningen utan äfven för andra skäl vore ett framsteg, om stadsrättens bestämningar i detta afseende blefve gällande för alla, och att följakteligen någon morgongåfva icke skulle utfalla, om en afliden man efterlemnar både enka och barn. Men man kan tillochmed sätta i fråga, huruvida icke all på lagens bestämning beroende rätt till morgongåfva borde helt och hållet upphäfvas. Denna rätt har tillkommit i äldsta tider och förnämligast åsyftat att godtgöra qvinnan för den giftorätt, som hon antingen saknade eller ofullständigt fick åtnjuta. Ett sådant skäl bortfaller, ifall hon i afseende å arf och giftorätt blifver fullkomligen likstäld med mannen, och rättigheten att derutöfver tillgodonjuta en särskild morgongåfva skulle blott medföra en omkastning af den förra ojemnheten, så att hustrun i stället komme att åtnjuta en större rätt till boet än mannen. Man kan derföre påstå att all rätt till morgongåfva likasom ock till fördel i bo oskifto borde göras beroende af testamente, äktenskapsförord, eller annat laga aftal. Blott ett undantag kunde deri ega rum. Ehuru det icke kan försvaras på abstrakta rättsgrunder, så har det dock skäl för sig att enka under namn af morgongåfva eller under annan benämning skulle efter lag och utan att särskildt aftal derom egt rum, få tillgodonjuta utöfver sin giftorätt en särskild förmån, ifall icke omyndiga och oförsörjda barn dela boet med henne, och det tillika inträffar att hennes egen andel i ett torftigt bo är så liten, att hon dermed icke kan bereda sig en efter hennes vilkor lämpad utkomst.

Slutligen återstår det att besvara den uppstälda frågan angående vissa förändringar uti stadgandena om testamente

Det är bekant huru vigtig jordbesittningen i äldre tider var för hvarje ätt eller slägt, och detta förhållande förklarar tillräckligen, hvarföre lagstiftaren förbjöd hvarje medborgare att genom testamente bortgifva sin arfvejord. Förhållandena hafva sedermera gestaltat sig helt annorlunda, men det gamla stadgandet har likväl fått qvarstå oförändradt. För slägtens skull tillåter lagen icke att bortgifva arfvejord, men den förbjuder icke en onaturlig fader att lemna sina barn lottlösa uti all den egendom han kunnat förvärfva, om man undantager det lilla bidrag, som domaren med stöd af 17 kap. 4 § Ä. B. kan tillerkänna dem för deras föda och uppfostran. Såsom skäl emot förbudet att bortgifva arfvejord har det blifvit anfördt, att innehafvaren, som gratis erhållit jorden med ett af lagen tänkt vilkor att bibehålla den inom slägten, icke kan anses hafva full frihet att såsom egare disponera öfver densamma. Eget är det emellertid att lagen, som i detta afseende väger så noga, icke tillika hindrar honom att under sin lifstid bortslumpa samma jord för att nära ett slösaktigt sinne eller för annan passion. Detta får han göra, men när han i dödsstunden tänker på en allvarligare användning af sina tillgångar, så binder lagen hans fria vilja. Under betraktande af dessa och flere andra omständigheter synes man kunna medgifva, att i afseende å testamentsfriheten ingen skillnad bör göras emellan arfve- och aflingejord, äfvensom att samma frihet bör vara oinskränkt, der inga bröstarfvingar finnas, och deremot inskränkt till hälften eller någon annan viss del af alla tillgångar, om testator efterlefves af några bröstarfvingar."

Flertalet af central-afdelningens närvarande ledamöter förenade sig härefter om att uttala sig till förmån för qvinnans likställande med mannen i afseende å gifto- och arfsrätt, under förbehåll likväl att testamentsfriheten äfven blefve utvidgad i den syftning, som af ref. framhållits, emedan alla olägenheter af arf- och giftorättens utjemnande borde kunna härigenom undvikas. Under enahanda förbehåll och på samma skäl uttalade sig pluraliteten ock för morgongåfvans afskaffande.

Åbo filial-afdelning.

Då jordens betydelse för ätten numera väsendtligen förringats samt några skäl för bibehållande af den olika gifto- och arfsrätten som innefattade en orättvisa emot qvinnan således ej förefunnos, besvarades frågans första mom. af afdelningen enhälligt med ja, hvarhos pluraliteten af medlemmarne ville hafva tillagdt, det de ansågo äkta makar böra tillerkännas giftorätt jemväl i hvarandras ärfda samt före äktenskapet förvärfda jord å landet; men tre af afdelningens ledamöter trodde deremot skäl icke förekomma att förorda en dylik ändring af lagens stadgande om giftorätt. Beträffande sedan morgongåfva så höllo afdelningens flesta ledamöter före att någon sådan ej borde tillkomma hustru för den händelse hon, såsom ofvan föreslagits, giftes till lika lott i boet med mannen; dock ville en ledamot bibehålla stadganderne om morgongåfva oförändrade. Hvad slutligen angick rättigheten att genom testamente bortgifva egendom, förenade sig afdelningens samtlige medlemmar derom, att de inskränkningar, lagen härutinnan stadgade, vore otidsenliga, helst desamma kunde med den stigande välmågan och deraf följande större lätthet att realisera fast egendom utan svårighet kringgås; och ansåg afdelningen förty önskligt att de, om rättigheten att genom testamente bortgifva egendom, gällande bestämmelser blefve förändrade derhän, att föreskrifterne uti ofvan omordade den 21 December 1857 i Sverige utfärdade förordning jemväl antoges i Finland.

Wasa filial-afdelning.

Då de historiska förhållanden, hvilka föranledt skilnaden emellan lands- och stadsrätt uti de i frågan uppräknade fallen, numera förlorat all betydelse, och det finge antagas såsom temmeligen gifvet, att rättsmedvetandet numera utbildat sig derhän, att det allmänt betraktades såsom en orättvisa mot qvinnan, att henne icke tillerkändes lika arfs- och giftorätt med mannen, och emedan, om lika gifto- och arfsrätt infördes, all anledning för bibehållandet af olikheten i bestämningarne om morgongåfva försvunne, samt det måste

anses minst sagdt obilligt och för känslan upprörande, att föräldrar kunna göra sina barn helt och hållet arflösa, ansåg föreningen sig böra besvara frågan i hela dess vidd jakande.

3:dje frågan.

Bör annan ändring göras i 14 kap. G. B., än den som redan skett genom 15 § i Kejs. Förordningen om misshandel af den 26. November 1866 och 9 § i Kejs. Förordningen om ärekränkning af samma dag? (Jfr Svenska Kongl. Förordningen den 20 Nov. 1860.)

Central-afdelningen.

Till utredande af denna fråga framhöll referenten deri, Professoren *Ehrström*, att lagstiftningen i 14 kap. G. B. om kif och osämja emellan äkta makar hade i Sverige, genom Kgl. Förordningen den 20 November 1860, undergått sådan ändring, att den varning, som i 1 § 14 kap. G. B. omtalas, numera borde efter endera makans anmälan om oenigheten, eller sedan den eljest kunnig blifvit, tilldelas makarne af kyrkoherden i församlingen och, om de ändå ej sämjas, ytterligare af kyrkorådet; hvarefter, för fortfarande oenighet, domstol egde att, utan tillämpande af något bötesansvar, genast döma till skilnad till säng och säte på en i författningen bestämd tid af ett år, samt äfven, "der så nödigt pröfvas", att förbjuda makarne vid vite af fängelse, att under tiden besöka hvarandra; äfvensom att enahanda förfarande bör iakttagas uti de i 2 § 14 kap. G. B. omnämnda fall af oenighet, för hvilka 1734 års lag stadgar bötesansvar; hvarutom den i 3 § 14 kap. G. B. förekommande hänvisning till missgerningsbalkens stadgande, om straff för makas misshandlande, numera vore att uppfattas såsom en hänvisning till nya strafflagen af år 1864, hvari qvalificeradt ansvar stadgas icke blott för gröfre utan äfven för ringare våld emot maka, ehuru åtal i anledning af ringare grader utaf våld i allmänhet göres beroende af den misshandlades initiativ, likasom fallet ock vore i afseende å ärekränkningar, som af

maka göres emot maka. I den finska lagstiftningen hade numera ock, genom Kejs. Förordningarna om misshandel och om ärekränkning af den 26 November 1866, enahanda bestämningar blifvit upptagna beträffande våld och ärekränkning mot maka, hvarutom äfven den nya kyrkolagen, som åt kyrkorådet uppdrager att hafva en kärleksfull uppsigt öfver förhållandet mellan äkta makar, tillika bestämmer, att den, som i sitt äktenskap lefver i förargelseväckande oenighet, skall förmanas af församlingens kyrkoherde, hvilken, ifall den felande undandrager sig varningen, eger att öfverlemna saken till kyrkorådet. Men någon annan förändring i den finska lagstiftningen i ämnet vore ej skedd. Då det likväl vore uppenbart, att böter vore ett mindre lämpligt medel till befordrande af enighet i äktenskap, men att deremot skilnad till säng och säte på någon tid vore ett ändamålsenligt sådant och derföre syntes böra bibehållas, ehuru det vore önskligt att lagstiftaren skulle, till ledning för domaren, närmare bestämma denna tid, om än icke likformigt och ovilkorligen till ett år, samt det äfven i vissa, om än icke i alla, fall kunde vara behöfligt, att den ena makan förbjödes att under tiden besöka den andra, så uttalade ref. den mening att en vidare ändring af innehållet utaf 14 kap. G. B. vore önsklig, samt att denna ändring helst borde ske i samma syftning, om än icke genom fullkomligt lika stadganden, som i Sverige.

Om denna mening förenade sig central-afdelningens öfrige närvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Under diskussionen om denna fråga uttalades af afdelningens medlemmar enhälligt, att de i 14 kap. G. B. utsatta böter föga kunde medföra det med desammas ådömande afsedda ändamål äfvensom att desamma, genom den förminskning i boets tillgångar deras uttagande åstadkom, ofta kunde för den oskyldige maken medföra lika stort lidande, som för den sakfällde. Deremot ansågs skilnad till säng och säte på ett år, eller, såsom det af andra ledamöter föreslogs, på sex månader eller mera ända till ett år, efter omständigheterna,

böra kunna ådömas makar, som icke af de i kyrkolagen stadgade varningar läto sig rätta utan fortfarande lefde i kif och osämja. För att dock domstolens förordnande till en dylik äktenskapsskilnad skulle medföra önskad påföljd eller att makarna under den bestämda tiden finge tillfälle att noggrannt och lugnt öfverväga sitt eget uppförande samt, i saknad af den andra makans bistånd, lära sig högre uppskatta detsamma och inse nödvändigheten att med mera öfverseende fördraga dennes fel och ovanor, syntes det vara nödvändigt, att makarne förbjödos att, så länge skiljsmessan varade, besöka hvarandra.

Wasa filial-afdelning.

Föreningen ansåg de i Sverige genom Kongl. Förordningen den 20 November 1860 införda förändringar vara i allo tidsenliga, hvarföre afdelningen ville förorda införandet af enahanda bestämmelser äfven hos oss.

4:de frågan.

Är domstol, inför hvilken testamentsbevakning göres, befogad att vägra föreskrifven underrättelse om hvad testamentstagaren har att iakttaga, på grund deraf att den anmälda rättshandlingen icke vore ett i laga form upprättadt testamente?

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af Hofrättsassessoren *Brummer*, som emot dess lydelse anmärkte, att orden "föreskrifven underrättelse" rätteligen borde heta *begärd* underrättelse, emedan en sådan underrättelse icke vore i lag stadgad, fastän densamma enligt praxis allmänneligen plägade meddelas. I sjelfva saken ansåg ref. domstol så mycket mindre ega att vid bevakningstillfället ingå i pröfning af den anmälda rättshandlingens formella rigtighet, som uti civila frågor en sådan pröfning i allmänhet icke tillkomme domstol, om den icke af part påkallades; och egde alltså domstol, vid testamentsbevakning, enligt lag endast att emottaga och i protokollet låta anteckna den i saken gjorda anmälan och gifva bevis derom,

hvarutom domstol, ifall det begärdes, vore oförhindrad att meddela den i praxis brukliga underrättelse om hvad testamentstagare hade att iakttaga.

I denna mening instämde central-afdelningens öfrige närvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Jemte det anmärkning gjordes derom att något stadgande uti lag ej förekomme, på grund hvaraf domstol kunde anses skyldig att vid skeende bevakning af testamente, föreskrifva testamentstagare att delgifva detsamma testators skyldemän samt erinra dessa om tiden, hvarinom testamentet borde klandras, ehuru slik undervisning allmänneligen plägade meddelas, ansåg pluraliteten af afdelningens medlemmar, att den rättsliga betydelsen och giltigheten af en handling, hvilken såsom testamente till bevakning anmältes, ej vid detta tillfälle finge utgöra föremål för någon granskning af domstolen, som endast egde att uti sitt protokoll anteckna bevakningen samt jemväl, derest sådant äskades, underrätta vederbörande om hvad de till följd deraf kunde hafva att till sin rätts bevarande iakttaga.

Tvenne ledamöter höllo dock före, att domstolen borde vid testamentsbevakningar pröfva huruvida den anmälda rättshandlingen innehade egenskap af testamente, innan den sedvanliga undervisningen om testamentets delgifvande meddelades, hvarutom två andra ledamöter ansågo lämpligast att domstolarne alltid undveke att lemna dylik, i lag ej föreskrifven underrättelse, enär den härutinnan nu gällande praxis, enligt dessa ledamöters åsigt, i många fall kunde gifva enfaldiga parter anledning till anställande af onödiga rättegångar.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg en domare eller domstol, inför hvilken en handling upptes i afseende å bevakning såsom testamente, icke vara befogad att ingå i pröfning af huruvida den upptedda handlingen är ett i laga form upprättadt testamente eller icke, och besvarade derföre frågan nekande.

5:te frågan.

Finnes det ännu någon giltig grund till bibehållande af rättigheten att i börd lösa fastigheter såväl i stad som på landet?

Central-afdelningen.

Juriskandidaten *Forsman*, som åtagit sig att referera denna fråga, erinrade, hurusom bördsrätten egde sin rot uti längesedan försvunna samhällsförhållanden samt uti dessa hade de egentliga vilkoren för sin tillvaro. Bördsrätten vore nemligen en produkt af den gamla svenska ättförfattningen. Den tid, då samhällsförfattningens organisation i väsendtlig mån hvilade på ätten, måste äfven de skilda ätternas styrka och så att säga inbördes jemvigt vara en omständighet af framstående vigt. Under sådana förhållanden, och då tillika individen hade sitt förnämsta skydd uti ätten, var det naturligt, att individens intressen måste underordnas ättens. Men egande af jord och fastighet var af väsendtlig vigt för ättens styrka och bestånd. Nationalförmögenheten bestod hufvudsakligen i jordegendom och denna var ett oeftergifligt vilkor för deltagande i och inflytande på allmänna angelägenheter. Naturligt var derföre att lagstiftaren ansåg sig böra på allt sätt förekomma minskande af ättens jord. Häraf uppstod bördsrätten. De sociala förhållanden, hvilka betingade bördsrätten, hade dock längesedan upphört att förefinnas. Bördsrätten, som genom 1720 års bördsordning erhållit sin nuvarande form, qvarstode derföre i lagstiftningen såsom en lemning från fordna tider, utan rot i bestående förhållanden och utan stöd af det allmänna rättsmedvetandet. Numera vore den en, af intet samhällskraf uppburen inskränkning uti den fria transaktionen medborgarene emellan, en inskränkning som derjemte medförde mångahanda olägenheter. Bland dessa ville ref. särskildt framhålla den af bördsrätten förorsakade osäkerhet uti jordbesittningen, samt den långsamhet uti öfverflyttande af eganderätt till fastighet från en hand till en annan, som blefve en följd af bördsrätten och thy åtföljande bördstvister. Isynnerhet vore sistnämnda

olägenhet känbar vid fastighets försäljning för gäld, då den härvid nog långsamma proceduren ofta ytterligare förlängdes af vidlyftiga bördstvister, hvilket allt, såsom lemnande resp. jordegendomar en längre tid, i afseende å eganderätten till desamma, i ett obestämdt mellantillstånd, vore menligt för egendomarnes häfd och derigenom för jordbrukets förkofran öfverhufvud. Ett ytterligare och vigtigt skäl emot bördsrätten vore det spelrum för vingleriet jemte thy åtföljande anstötliga rättegångar densammas utöfvande, i så rikt mått, öppnade. Det stöd för bördsrättens bibehållande man trott sig finna uti den påstådda hos jordbrukande klassen befintliga kärleken till förfädrens jord, ansåg ref. vara fullkomligt betydelselöst, då en sådan förkärlek lika väl kunde omfatta hvilken annan som helst af förfädren besutten egendom, utan att man dock funnit nödigt stadga någon återlösningsrätt af densamma, och derjemte bördeman, som ville begagna sig af sin uti lag medgifna rättighet, ofta nog vore i tillfälle att tillösa sig en jord, som ej tillhört hans förfäder, en omständighet, som redan vid 1720 års riksdag blifvit anmärkt. Af dessa skäl ansåg ref., att denna fråga borde besvaras nekande.

Uti denna åsigt förenade sig central-afdelningens öfrige närvarande ledamöter. Dock ville tvenne medlemmar hafva anmärkt, att något skäl kunde förefinnas att med afseende å sådan jord på landet, som för närvarande vore börd underkastad, medgifva bröstarfvingar någon slags lösningsrätt att utöfvas inom någon kortare tid.

Åbo filial-afdelning.

Hofrättskanslisten *Sulin* uppläste ett sålydande andragande i saken:

"I vår gällande lag qvarstår ännu en institution, som, så nyttig den än fordom varit, af den allmänna meningen dock numera anses icke blott för onödig utan till och med för det allmänna välståndet skadlig. Bland diskussionsfrågorna i sitt årsprogram har Juridiska föreningen derföre upptagit äfven den "om det ännu finnes någon giltig grund till bibehållande af rättigheten att i börd lösa fastigheter såväl

i stad, som på landet". Då jag nu går att framställa min åsigt häri, vill jag på förhand erinra derom, att jag i min framställning ej kommer att afvika från den mening, jag uti min i Föreningens tidskrift intagna afhandling i ämnet allaredan yttrat. Såsom jag i sagde afhandling sökt ådagalägga har bördsrätten sin rot i den fordna svenska ättförfattningen. Ättens makt och anseende var nemligen fordom äfven för den enskilde medlemmen deraf af största vigt, då samhället ej egde tillräcklig stadga för att trygga den enskilde vid dess rätt, utan ett sådant skydd måste sökas hos ätten. Dennas bestånd och anseende betingades åter väsendtligen af den jord, hvaröfver densamma hade att förfoga, ty jorden var då den förnämsta källan till rikedom och egande af jord jemväl ett nödvändigt vilkor för rösträtt å de allmänna tingen, der ätten af odalmännen representerades. Då jorden sålunda var af så genomgripande vigt för ätten i sin helhet, ansågs den ock på sätt och vis såsom ättens gemensamma tillhörighet, hvilken af den enskilde medlemmen ej fick godtyckligt afhändas. Deraf uppkom den inskränkning i den enskildes förfogningsrätt öfver ättjorden, som bördsrätten innebär. Medgifvas måste ock att bördsrätten betraktad såsom medel att bibehålla jorden inom ätten och att dymedelst uppehålla dess anseende för ingen del var en gagnlös rättsinstitution. Och den inskränkning i den enskildes förfogningsrätt öfver jorden som bördsrätten innefattade var då en uppoffring för ättens bestånd, hvilken för den enskilde medlemmen på intet sätt kändes tryckande, enär han deraf drog fördel genom det stöd för hans rättigheter ätten lemnade och hvilket var beroende af dess styrka. Men numera då de fordom lösa samhällsbanden fastare tillknutits, då staten skyddar medborgaren samt ätternas betydelse försvunnit, kan nödvändigheten för bördsrättens bibehållande i lagstiftningen ej på nyss anförd grund försvaras. — Sedan bördsrättens rot, ättförfattningen, fallit och gifvit rum för det moderna samhällsskicket, anföres deremot numera såsom förnämsta motivet för dess bibehållande i lagstiftningen kärleken att få bibehållas vid förfädrens jord, hvilken kärlek äfven skulle nära kärlek till fosterjorden. Men sällan

torde det väl inträffa att en anförvandt af illvilja eller andra grunder hellre vill föryttra en lägenhet åt någon utom, än inom slägten, blott dess medlemmar erbjuda samma vilkor; hvadan bördsrättens upphäfvande ej komme att förhindra jordens bibehållande inom ätten. Det har visserligen sin riktighet att slägtingarne om de vistas å annan ort eller af annan dylik orsak kunde blifva i okunnighet om jordens försäljning, hvilket, i händelse bördsrätten bibehålles, i anseende till den långa lagfartstiden, hvarunder bördemannen eger göra sin rätt gällande, ej gerna kan inträffa. Men sådant torde dock sällan hända den, som hyser verklig kärlek till jorden, ty kärleken till ett ting håller nog spekulanterna vakna. Dessutom må här äfven anmärkas att fosterlandskärleken är en kärlek som mera näres af de fördelar ett lands lagar och institutioner skänka medborgaren, än af den jordtorfva der han uppvuxit. Och bördsrätten är en institution som numera ej medför några fördelar utan blott skada. Denna bördsrättens skadliga inverkan består i den osäkerhet i jordbesittningar, den förorsakar. Köparen af en lägenhet riskerar ej att under lagfartstiden nedlägga möda och arbete på en jord, som tilläfventyrs snart kan honom frånvinnas, och åt bördemannen öfverlemna frukterna af hans ansträngningar och omtanke. Och om en bördeman sedan verkligen anmäler sig, betjenar köparen å andra sidan sig esomoftast af hvarjehanda invändningar för att under en långvarig rättegång så länge som möjligt få bibehålla jorden, den han, med utsigt att snart förlora, i stället för att förbättra söker för egen fördel på allt sätt utsuga. Sålunda är bördsrätten numera icke blott öfverflödig utan äfven ett stort hinder för jordbrukets förkofran. Dessutom missbrukas bördsrätten äfven ofta på ett högst anstötligt sätt i det bördemannen åberopar sin bördsrätt till att aftvinga köparen af en lägenhet ett pris utöfver köpeskillingen på det bördemannen må afstå från sina bördsanspråk. Då bördsrätten således numera är en onödig och skadlig samt ofta endast till chikan använd institution, kan dess bibehållande i lagstiftningen ej heller genom sina följder underhålla kärlek till fosterlandet. — I stad har bördsrätten, som dit öfverförts utan inre nödvän-

dighet från landet, aldrig kunnat försvaras, hvarföre den ock i Sverige blef der tidigare upphäfd (genom Kongl. Förordningen den 21 December 1857) än på landet. Dock insågo redan Frihetstidens om Sveriges förkofran nitälskande patrioter bördsrättens gagnlöshet äfven på landet, ehuru följden deraf då ej blef annan än en inskränkning i bördsrättens användning. Först genom Kongl. Förordningen den 22 December 1863 blef denna institution i Sverige helt och hållet afskaffad. Och torde det äfven för oss vara hög tid att i detta afseende följa Sveriges exempel, enär på sätt jag i det föregående sökt ådagalägga, någon giltig grund till bördsrättens framtida bibehållande i stad eller på landet numera ej förefinnes."

Om detta yttrande förenade sig afdelningens samtlige medlemmar.

Wasa filial-afdelning.

Föreningen ansåg de förhållanden, hvilka legat till grund för stadgandena om rättigheten att i börd lösa fastigheter, numera hafva förlorat all betydelse, och besvarade derföre frågan nekande.

Emot detta beslut reserverade sig Hofrättsnotarien *Tegengren,* som ansåg tiden för upphäfvande af bördsrätten på landet ännu icke vara inne, emedan det egentliga bondeståndet fortfarande lade mycken vigt på att kunna bibehålla den ärfda jorden åt efterkommande och derföre äfven högt värderade förmonen att i börd kunna återlösa sådan jord, som frångått familjen.

6:te frågan.

Kunna arrendators af boställe löftesmän anses vara skyldige att ansvara för den ersättning för husröta och vanhäfd, som arrendator, genom en vid laga af- och tillträdessyn med tillträdaren ingången förlikning, åtagit sig? och kan, i händelse frågan jakande besvaras, förlikningen klandras af desse löftesmän på den grund, att de ej blifvit kallade till syneförrättningen att sin rätt bevaka?

Central-afdelningen.

Till belysning af denna fråga yttrade referenten deri, Prokuratorsadjointen *Sederholm:*

"Vid laga af- och tillträdes husesyn å utarrenderadt boställe tillhörande militie- eller civilstaten, skall enligt Kejs. Förordningen af den 25 September 1863 först alla hus och egor noggrant besigtigas och de förefunna bristfälligheterna till det penningevärde upptagas för hvilket de kunna iståndsättas, hvarefter i synerättens utslag utsättes sammanräknade beloppet af de ersättningar, hvilka falla afträdaren till last. Antingen dennes borgesmän varit tillstädes eller ej vid syneförrättningen, dit de aldrig pläga skildt kallas, kommer dock i den händelse att kronan framdeles emot dem skulle väcka talan, deras betalningsskyldighet att bestämmas med afseende å de i utslaget upptagne penningevärden. Dessutom kan vid synen äfven förekomma andra ersättningsfrågor t. ex. om godtgörelse för öfverbyggnad, hvilka bero på enskild uppgörelse emellan af- och tillträdaren. Om nu vid dylik syn, sedan besigtning och värdering behörigen skett, parterna förena sig om beloppet af den slutliga ersättningen, hvarvid naturligtvis i betraktande tages på ena sidan de redan bestämda värdena för husröta och vanhäfd samt på andra sidan öfverenskommen godtgörelse för befintelig öfverbyggnad, och denna förlikning af öfrige vederbörande godkännes och af synerätten fastställes genom utslag som sedan får vinna laga kraft, så tror jag mig icke träda lagens stadgande i 3 § 20 kap. R. B. för nära, om jag anser kronans rätt emot borgesmännen vara genom detta utslag lika väl bevarad som genom ett annat deri det slutliga ersättningsbeloppet blifvit af synerätten uträknadt och bestämdt; i öfverensstämmelse hvarmed frågan således af mig besvaras till dess förra del jakande och till dess senare nekande."

Om denna åsigt förenade sig två andre ledamöter, hvaremot pluraliteten af de närvarande ansåg en mellan af- och tillträdare, utan löftesmännens hörande, ingången, af kronoombudet samtyckt och af synerätten fastställd förlikning om ersättningen för husröta och vanhäfd innefatta ett emellan

nämnde personer ingånget och af rätten bekräftadt nytt aftal, hvilket så mycket mindre kunde förbinda löftesmännen, som desses ansvarighet hänförde sig blott till det ursprungliga arrendeaftalet, samt deras deraf beroende rätt icke finge, i strid mot 3 § 20 kap. R. B., lida något intrång genom en utan deras bifall ingången förlikning; hvarföre förlikningsdomen ock, i händelse den likväl skulle innefatta något sådant intrång, finge af dem, jemlikt 22 § 25 kap. R. B., öfverklagas.

Åbo filial-afdelning.

Emedan det för borgesförbindelser af ifrågavarande slag utfärdade formulär ej innehåller att löftesmännen borde ansvara för sådana arrendators åtaganden, som i frågan förutsattes, samt löftesmännens förbindelse, enligt allmänna lagtolkningsgrunder, ej finge gifvas någon vidsträcktare tydning än den, hvartill ordalydelsen gåfve anledning, ty och då enligt 3 § 20 kap. R. B. tvenne parter ej kunde genom förlikning minska den tredjes rätt, besvarades frågans 1 mom. af afdelningen enhälligt nekande, vid hvilket förhållande frågans senare mom. ansågs förfalla.

Wasa filial-afdelning.

Då löftesmännen måste anses hafva iklädt sig ansvarighet endast för den husröta och vanhäfd, som genom en laga syn utredes verkligen förefinnas, men ingalunda för fullgörandet af de förbindelser, som afträdaren af ett boställe kan genom förlikning i detta afseende ikläda sig, samt således stadgandet, att två parter icke få förlikas om tredje mans rätt i detta fall måste i afseende å löftesmännen tillämpas, besvarades frågans förra del nekande.

7:de frågan.

Är det rätt, såsom en del underdomstolar uppgifvits förfara, att den, hvilken vid liqvid med annan såsom betalning, i stället för penningar, emottagit en af tredje person

uthändigad skuldsedel, förklaras berättigad att hålla sig till öfverlåtaren för den del af skuldsedelns innehåll, som gäldenären befunnits sakna tillgång att betala?

Central-afdelningen.

Senatskanslisten *Krogerus*, som hade åtagit sig att referera denna fråga men var hindrad att infinna sig vid dess diskuterande, hade insändt ett skriftligt andragande i ämnet af följande lydelse:

"Vid besvarandet af denna fråga, ville undertecknad gå ut från stadgandet i 2 § 9 kap. H. B., der det heter "det som försträckt är, skall å dag förelagdan till borgesman eller hans ombud eller till den hans rätt innehafver, i samma slag, jemngodt och till fullo återgäldas."

Häraf följer, att man vid liqvid, vare sig om penningar eller annat, ej är pligtig att såsom betalning emottaga annan vara än sådan som är af samma slag och jemngod beskaffenhet med den, man sjelf utgifvit. Om derföre någon vid sådant tillfälle, utan förbehåll om återgångstalan, såsom betalning i stället för penningar emottager en af tredje person uthändigad skuldsedel, så bör, enligt min tanke, emottagaren, i händelse sedelutgifvaren sedermera befinnes sakna tillgång att erlägga större eller mindre del af förskrifningens innehåll, sjelf vidkännas den sålunda uppstående bristen och icke ega rätt att derför hålla sig till öfverlåtaren. Den i frågan omordade praxis, som skulle gjort sig gällande hos en del af våra underdomstolar, eger således ej giltig grund i lagen. Här stadgar 6 § 4 kap. U. B. att om någon fått invisning å viss man och ej får betalning af honom, njute då utmätning hos den, som invisningen gaf, hvarjemte 13 § i Vexelstadgan af den 29 Mars 1858 innehåller, att hvar som vexel öfverlåter, stånde för dess godkännande och betalning i ansvarighet enligt vexelrätt till alla dem som efter honom blifva deraf innehafvare, så framt han ej i indossamentet uttryckligen förbehållit sig att vara från ansvarighet fri; men dessa tvänne åberopade lagstadganden kunna likväl ej utsträckas till andra än deri särskilt omnämnde fall och således ej heller grundlägga den i frågan uppgifna pra-

xis. Och skulle jag i följd af det anförda, för min del besvara denna fråga *nekande*."

I denna mening instämde centralafdelningens samtlige närvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Under förutsättning att något förbehåll vid liqviden ej gjorts, på grund hvaraf öfverlåtaren vore ansvarig derför att den transporterade skuldsedelns innehåll fulleligen utginge, besvarades frågan enhälligt nekande, enär emottagaren, derigenom att han utan anmärkning låtit skuldsedeln ingå i liqviden, måste anses hafva godkänt förskrifningen såsom full valuta och iklädt sig risken af att gäldenären icke förmådde infria sin förbindelse.

Wasa filial-afdelning.

Vid en mängd underdomstolar hade verkligen förfarits på sätt i frågan omförmäles, och hade domstolarne till stöd för sina domslut åberopat 2 och 3 mom. i 4 § 1 kap. H. B., men emedan något "förborgadt fel" icke kunde sägas förefinnas i en skuldsedel i andra fall, än då den är förfalskad, besvarades frågan enhälligt nekande.

8:de frågan.

Kan stadgandet, i ett för socknemagasin eller annan dylik inrättning af administrativ myndighet faststäldt reglemente, derom, att lån ur dem böra åtfölja fastighet, af domstol vid förmånstvister tillerkännas vitsord? Och böra slika lån utgå med förmånsrätt äfven framför andra fordringar, för hvilka lägenheten enligt allmän lag utgör underpant?

Central-afdelningen.

Professoren *Ehrström*, som utsetts till referent i denna fråga, erinrade, hurusom lagen i 3 § 24 kap. R. B. stadgade, att all dom bör fästas på lag, samt att domaren, som, enligt domareeden i 7 § 1 kap. R. B., icke finge döma efter annan lag, än Guds och landets lag samt laga stadgar, så-

ledes äfven borde tillse, att han ej tillämpade något, som ej vore lag. Nu stadgades i allmän lag om panträtt i fastigheter, och ett af administrativ myndighet faststäldt reglemente, som innehölle någon afvikelse från lagens stadganden härutinnan, innebure således en ändring i allmän lag. Skulle en sådan befogenhet tillkomma den administrativa myndigheten, så vore det utfärdade reglementet visserligen en "laga stadga", hvarefter domaren borde döma. Men att så icke vore förhållandet framginge klart af 40—43 §§ uti 1772 års regeringsform, som förklarade lagstiftning på allmänna lagens gebit tillkomma regent och ständer gemensamt. För att någon ändring i lagens stadgande om panträtt i fastighet skulle kunna ske, borde således regent och ständer sig derom förena. Häraf följde att föreskrifterna uti ett reglemente af omförmäld beskaffenhet endast i de delar, hvari detsamma icke stode i strid med allmän lag, kunde läggas till grund för dom, men att desamma deremot till de delar, deri sådant vore fallet, af domaren måste lemnas utan afseende. På dessa grunder besvarade ref. frågans första moment nekande, och framhöll att andra momentets besvarande följaktligen förfölle.

I denna mening instämde central-afdelningens öfrige tillstädesvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Då Kejserliga Förordningen af den 9 November 1868 om borgenärers rätt och företräde för hvarandra till betalning ur egendom, som blifvit till konkurs afträdd, ej tillade socknemagasiner och dylika inrättningar förmånsrätt uti deras gäldenärers fastigheter och åberopade Kejserliga Förordning enligt dess 20 § jemväl vore tillämplig uti tvister om bättre rätt till betalning ur gäldenärs egendom när den ej till konkurs blifvit afträdd, ansågs utaf afdelningen, hvarest jemväl framhölls, hurusom administrativ myndighet ej kunde införa ändringar uti en af regent och ständer antagen allmän lag, sådana reglementariska föreskrifter som uti frågan omordades, icke kunna vid förmånsrätts tvister tilläggas vitsord;

Och förföll vid sådant förhållande besvarandet af frågans senare mom.

Wasa filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens närvarande medlemmar ansåg domaren icke vara berättigad att ingå i pröfning af, huruvida ett lagstadgande i allmänhet vore i laga väg tillkommet eller icke, och följaktligen icke heller kunna undgå att vid förmånstvister tillerkänna ett sådant stadgande, som det i frågan omnämnda, vitsord, men då likväl allmänna lagens bud måste ställas framom slika stadganden, borde de fordringar, för hvilka lägenheten enligt allmän lag utgjorde underpant, främst utgå och först efter dem de ifrågavarande lånen.

Emot detta pluralitetens beslut reserverade sig vice Häradshöfdingen, Juris utriusque kandidaten *Duvaldt* och Hofrättsnotarien *Stenbäck*, af hvilka den sistnämnde sedermera skriftligen motiverat sin emot pluralitetens mening stridande åsigt sålunda:

"Pluralitetens mening i frågan grundar sig å dess åsigt om domarens pligt att tillämpa alla af administrativ myndighet utfärdade påbud, äfven om de äro stridande mot allmän lag. Då jag hyllar en motsatt åsigt om domarens pligt i nämnda afseende, måste jag således nekande besvara frågan. Men äfven ifrån pluralitetens ståndpunkt bör man, i min tanke, komma till samma resultat. En allmän regel är ju, att ett lagstadgande, för att vara gällande, och kunna tillämpas, bör vara i vanlig ordning promulgeradt. Den antagna formen för promulgation af allmänna lagstadganden hos oss är, att de intagas uti den årligen utkommande författningssamlingen, derefter införas i landets officiela tidningar och uppläsas från predikstolarne. Intet af allt detta har skett med de i frågan omnämnda stadgandena och följaktligen böra dessa icke kunna af någon domstol åberopas såsom skäl för ett domslut. Erkännes icke detta, så nedsätter man domaremakten till en blott och bar tjenare åt de administrativa myndigheterna och i sådan händelse blir hvarje domare äfven skyldig att vid bedömandet af ett enskildt

rättsfall ställa sig till efterrättelse en från styrelsen erhållen direkt befallning. Dessutom är det alldeles uppenbart, att de ifrågavarande stadgandena fått qvarstå i reglementena genom ett förbiseende vid meddelandet af stadfästelsen, och redan denna omständighet borde hos hvarje domare framkalla tvekan att tillämpa dem och sålunda ställa ett genom uppenbart misstag tillkommet stadgande öfver allmän lag."

9:de frågan.

Är det rätt att, med stöd af 42 punkten i Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, beräkna den i 4 § af Kongl. Förordningen den 28 Juni 1798, angående utsöknings- och utmätningsmål, utsatta tid af tolf månader, efter trettio dagar i hvar månad, till trehundrasextio dagar? eller bör sagde tid anses lika med tolf kalendermånader, d. v. s. trehundrasextiofem dagar?

Central-afdelningen.

Hofrättsrådet *Brunou* anförde, att som det, enligt 4 § af Kongl. Förordn. den 28 Juni 1798, ålåge en borgenär att genom lagsökning "inom *tolf månader* efter förfallodagen" bevaka sin rätt emot proprie löftesman, vid äfventyr att eljest gå denna rätt förlustig, samt det, i 42 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, ovilkorligen stadgades, att "vid *alla* de händelser", då det uti författningarna vore en rättssökande ålagdt att iakttaga eller fullgöra något "till *bevakande* och utförande af sin talan i rättegångsärender, inom utsatt tid", "af *en eller flere månader*", hvarje månad borde räknas till trettio dagar, så följde häraf klart, att äfven förstnämnde tolf månader vore att räknas efter trettio dagar i månaden.

I detta utlåtande instämde öfrige tillstädesvarande ledamöter af central-afdelningen.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens ledamöter ansåg ur ofvanåberopade 42 punkt otvetydigt framgå, att ifrågakomne tolf

månader borde enhvar beräknas till trettio dagar och således sammanlagde omfatta en tidrymd af trehundrasextio dagar.

En ledamot, som reserverade sig emot beslutet, förmenade att tolf månader utgjorde ett kalenderår samt förty borde beräknas till trehundrasextiofem dagar.

Wasa filial-afdelning.

Under diskussionen om denna fråga yppades skiljaktiga meningar, i det en del ledamöter ansågo tiden böra beräknas till 360 dagar, på grund af de i frågan uppräknade lagrum, hvaremot andra åter höllo för att tiden borde beräknas efter kalendermånader och således till 365 dagar. Vid härefter anställd omröstning segrade den sistnämnda meningen med en rösts pluralitet.

Till försvar för denna åsigt, som hufvudsakligast försvarades af ordföranden, Lagmannen *Ekström*, har Lagmannen sedermera inlemnat ett skriftligt andragande, sålydande:

"Uti före år 1807 utkomna författningar, angående ekonomiska och andra till allmänna lagen icke hörande ämnen, har, vid utsättandet af tid i månader, till ändringssökande, i en del författningar bestämts att hvar månad borde räknas till trettio dagar, hvaremot i en annan del åter denna bestämning icke ingått. I fall af sednare beskaffenhet kunde med ordet månad naturligtvis icke förstås annat än kalendermånad; ty det är kalenderberäkningen, som såväl i 1734 års lag, som i författningarna vid frågor om tid afses, såframt ej annat beräkningssätt uttryckligen stadgas. Deraf följde att tiden till anförande af besvär öfver utslag, utfärdade af en och samma myndighet, kunde, om den var fastställd till t. ex., två månader, beräknas, i ett fall till femtionio, i ett annat till sextio, i ett tredje till sextioen och i ett fjerde till sextiotvå dagar. För att undanrödja denna oreda, för att införa enhet i beräkningen af i författningarna i månader utsatt besvärstid, är det som, enligt min tanke, 42 p. af 1807 års förklaring tillkommit. Af någon annan anledning har den ej framkallats. Den lyder såsom följer:

"Vid alla de händelser, då det är uti särskilda författ-

ningar ålagdt en rättsökande att iakttaga eller fullgöra något till bevarande af sin talan i rättegångsärender, innan utsatt tid eller föreskrifna fatalier, af en eller flere månader, utan att tillika är bestämdt af huru många dagar månaden utgöras skall, bör hvar månad räknas till trettio dagar."

Härvid är nu först och främst att märka, att de fall, i hvilka det i författningarne föreskrifves, att en månad bör räknas till trettio dagar, angå tid för ändringssökande. Icke i någon, före år 1807 emanerad författning, förekommer, såvidt jag funnit, sagde föreskrift vid bestämmande af tid i andra hänseenden. Det måste således vara tid för sökande af ändring, som äfven uti 42 p. af 1807 års förklaring åsyftas, då der talas, om uti författningarna utsatt tid i månader, hvarvid det tillika bestämts, att hvar månad skall räknas till trettio dagar. Enär det nu förklaras att hvar månad bör räknas till trettio dagar jemväl "vid alla de händelser" i hvilka det redan icke blifvit i författningarna så förordnadt, så måste väl "de händelser" förklaringen, till vinnande af öfverensstämmelse i enahanda fall, stadgar om, vara af samma slag, som de händelser, beträffande hvilka det, enligt nämnda förklaring, redan påbjudits att en månad bör motsvara trettio dagar; Och som dessa sednare händelser, såsom sagdt, afse tid för ändringssökande, så måste följaktligen ock de händelser, som utgöra föremål för det stadgande som förklaringen innebär, åsyfta sådana tidsbestämmelser. Erkänner man ej att denna slutsats är riktig, så är det detsamma, som att påstå, att lagstiftaren börjat satsen med att tala om ett, och slutat den med att stadga om annat.

Den åsigt jag ofvan yttrat finner jag tydligt framgå äfven af de i förklaringen förekommande kardinalorden "fatalier", "rättsökande" och "rättegångsärende".

Fatalietid, är den tid, hvarinom part skall fullgöra en föreskrift vid äfventyr att eljest förlora sin talan. Tid att vädja, att anmäla missnöje, att inlemna ändringsansökning o. s. v., detta allt är fatalietid. Sådan tid kan komma i fråga endast i en rättegång, och sedan denna är börjad. Den tid hvarinom någon skall väcka en rättegång, för att hafva sin

rätt bevarad, är icke fatalietid, utan preskriptionstid, som ingalunda är detsamma som fatalietid.

Rättsökande, liktydigt med part, kallas den som hos en lagskipande myndighet söker att få ett rättsanspråk erkändt. Förrän ett anspråk blifvit understäldt myndighets pröfning, gifves det ej någon rättsökande i den sak det angår. En fordringsegare, såsom endast och allenast sådan, är ej någon rättsökande. Han blir det först då, när han utsöker sin fordran.

Rättegångsärende, är ett rättsanspråk, som dragits under en myndighets afgörande. Ett fordringsförhållande t. ex. är i och för sig icke ett rättegångsärende, men väl kan ett sådant ärende deraf uppstå.

De anförda orden hänföra sig således alla till förhållanden under rättegång. Hade lagstiftarens mening varit att utfärda ett allmänt stadgande derom, till huru många dagar hvar månad skall räknas, så skulle sådana ord som "fatalier" "rättsökande" "rättegångsärender" omöjligen kunnat i detsamma ingå. Det är klart.

Ifrågavarande punkt i 1807 års förklaring, nämner icke någon viss författning. Den talar om författningar i allmänhet. Skall nu med stöd af den, med ordet månad i 4 § af förordningen af den 28 Juni 1798 förstås trettio dagar, så följer deraf, att detta ord, äfven öfverallt annorstädes i nämnda förordning och andra författningar, skall tagas i samma betydelse. Att derifrån göra några undantag, dertill gifves intet skäl. På allmänna lagens tidsbestämmelser i månader kan berörde punkt dock ej tillämpas, ty den stadgar uttryckligen, endast om i författningar utsatt tid i månader. Ordet månad måste derföre i lagen fortfarande betyda, hvad det alltid betydt, kalendermånad. Sålunda skulle, om ännämnda punkt anses röra andra tidsbestämmelser, än dem om fatalier, det besynnerliga förhållande uppstå, att ordet månad i lagen, icke hade samma betydelse, som i författningarna. Sex månader t. ex. vore i lagen detsamma som ett halft år, men i författningarna skulle dermed menas etthundra åttatio dagar, och följaktligen vore, exempelvis, köpare af fastighet, jemlikt förordningen af den 13 Juni

1800 och 42 p. i 1807 års förklaring, skyldig att, vid den påföljd sagda förordning bestämmer, lagfara, i stad, inom nittio dagar och, på landet, sist vid det ting, som efter etthundra åttatio dagar från köpet först infaller, men att den eller de, som författat 1807 års förklaring, åsyftat någon sådan förändring, det torde svårligen kunna påstås och än mindre bevisas.

Emedan nu 42 p. i 1807 års förklaring, påtagligen angår beräkning af endast fatalietid, hvilket den ock uttryckligen sjelf angifver, men den tid, som i 4 § af 1798 års förordning bestämmes, lika påtagligen, är, icke fatalietid, utan preskriptionstid, finner jag deraf följa, att den i näst-nämnde lagrum utsatta tid af tolf månader, icke bör med stöd af 1807 års förklaring beräknas till trehundra sextio dagar, och att den, enär någon annan anledning ej heller förekommer till att beräkna hvar månad till trettio dagar, således måste anses vara lika med tolf kalendermånader, eller ett år. Fattas nämnde punkt i 1807 års förklaring, på anförda sätt, så har den nu berättigad grund och ett klart och giltigt syftemål, det nemligen, att införa enhet och redighet på ett område der dessa egenskaper förut saknats. Att lagstiftaren, genom ifrågavarande punkt, velat förklara, att med ordet månad, i författningarna i allmänhet, bör förstås trettio dagar, och sålunda gifva åt detta ord i författningarna en annan betydelse, än den, hvilken det eger i allmänna lagen, hvilket blefve händelsen om änberörde punkt tillempades på andra i författningarna i månader utsatta tidsbestämmelser än dem som angå fatalier, dertill kan omöjligen någon bevekelsegrund uttänkas, alldenstund en sådan förklaring icke skulle tjena till annat än att uppenbarligen åstadkomma oreda och förvirring, hvilket för ingen del kunnat vara lagstiftarens afsigt.

Väl har i Sverige utkommit en sådan förklaring, att den i 4 § af 1798 års förordning utsatta tid af tolf månader, bör, jemlikt 42 p. i 1807 års förklaring, beräknas till trehundra sextio dagar, men denna förklaring, hvilken ej gäller i Finland och om hvilken för öfrigt någon kännedom af åtminstone icke jurister hos oss ej kan fordras, hvarken

kan eller får här tagas till något rättesnöre; och den förtjenar det ej heller, emedan den icke har något stöd för sig, hvarken i andan, meningen eller ordalydelsen i den punkt af 1807 års förklaring, som den förklarar. Att en sådan förklaring kunnat utfärdas, det kan ej förklaras på annat sätt, än att man ej gjort skilnad emellan fatalietid och preskriptionstid, ehuru fatalier och preskription alldeles icke äro liktydiga begrepp, och att man ej heller gjort sig reda för hvarken den rätta meningen af meromförmälda punkt i 1807 års förklaring eller de orsaker som påkallat det stadgande, som den innehåller. Till följd af en likadan förklaring och begreppsförvirring har ock i 1807 års lagsamling änberörda punkt, såsom utvisande "huru tiden till fatalier räknas" blifvit åberopad, strax efter 4 § i 1798 års förordning, ehuru den tid som i sistnämnda § utsättes angår, såsom sagdt och påtagligt är, alldeles ej fatalier, utan preskription. Den kommission som utarbetat 1856 års lagsamling har icke gjort sig skyldig till detta misstag."

För den förra eller minoritetens mening har åter Hofrättsnotarien *Tegengren* afgifvit ett sålydande skriftligt försvar:

"Då jag vid diskussionen af frågan 9 allmän civillag i Juridiska föreningens årsprogram biträdde den utaf minoriteten af afdelningens medlemmar yttrade mening, att den i 4 § af Kongl. förordningen den 28 Juni 1798 utsatta tid af tolf månader borde, med stöd af 42 punkten i Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807, beräknas efter trettio dagar i hvarje månad, till trehundra sextio dagar, vill jag härmedelst till stöd för sagda mening framhålla följande:

Att 42 punkten i 1807 års förklaring är affattad i otydliga och mindre väl valda ordalag och att af sådan orsak olika åsigter om tolkning af densamma kunna göra sig gällande är visserligen fallet, och blir det för att komma till den rätta åsigten i förevarande fråga, derföre nödigt att söka utforska huru vidsträckt lagstiftaren kan hafva ansett nämnda punkt böra tillämpas. Den Lagkommission, af hvilken 1807 års förklaring författades, bestod af utom andra personer Riksdrotset, Grefve Wachtmeister och Lagmannen Poppius,

och i den komité, som hade sig ombetrodd utarbetandet af 1807 års lagsamling, var Grefve Wachtmeister ordförande och Lagmannen Poppius en ledamot, (se Olivecronas afhandling "Om makars giftorätt i bo", bilagan, samt Palméns uppsats "Det nya Lagverkets historia" i Juridiskt Album, häft. 3, pag. 96.) Uti nämnda lagsamling finnes 4 § i Kongl. förordningen den 28 Juni 1798 införd under 9 § 10 kap. H. B. och omedelbart derefter hänvises för beräknande af den i förordningen utsatta tid till 42 punkten i Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807. Då såsom uppgifvits två af de personer, som redigerade åberopade Kongl. förklaring, äfven deltogo i utarbetandet af 1807 års lagsamling, torde det få antagas såsom högst sannolikt, att i händelse, på sätt till stöd för den vid afdelningens möte af pluraliteten hyllade åsigt påstods, meningen med 42 punkten i 1807 års förklaring endast varit att införa enhet i beräkningen af uti författningarne i månader utsatt besvärstid, så hade denna punkt icke blifvit å uppgifna ställe i lagsamlingen åberopad och en sådan oriktig hänvisning till densamma ingalunda undfallit Grefve Wachtmeisters och Lagmannen Poppius' uppmärksamhet, och denna omständighet anser jag utgöra ett väsendtligt stöd för den af mig hyllade meningen, hvilken äfven vinner styrka deraf, att uti Sverige, i anledning af de olika åsigter, som vid tillämpningen af 4 § i Kongl. förordningen den 28 Juni 1798, gjort sig gällande derom huruvida löftesmannen skulle anses vara lagsökt redan derigenom att ansökningen blifvit till Konungens Befallningshafvande ingifven, eller om densamma derjemte borde vara löftesmannen kommunicerad, icke långt efter 1807 eller den 28 November 1811 öfver nämnda § och förordning utkom en Kongl. *förklaring,* hvilken tillika innehåller, att de deri utsatta tolf månader skulle, enligt Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807, beräknas efter trettio dagar i månaden och hvarom, att döma af ordalydelsen i 1811 års förklaring, annan mening än den, som i samma förklaring finnes uttalad, icke synes hafva i praxis förekommit."

(Forts.)

Rättsfall.

1.

Vållande till sinnessvag persons död genom svält, eller icke?

Bonden Matts Ojanaho från Frantsila kapell af Siikajoki socken blef af kommunalnämnden derstädes hos kronolänsmannen i orten E. Gröndahl angifven att hafva så vanvårdat sinnessvage bondesonen Henrik Ojanaho, hvilken det ålegat honom att underhålla och vårda, att Henrik Ojanaho den 28 Augusti 1868 dött af svält.

I anledning häraf anmälte kronolänsmannen Gröndahl saken till undersökning vid Häradsrätten i Siikajoki socken, jemte det anhållan om medicolegal besigtning å Henrik Ojanahos döda kropp gjordes hos Guvernören i Uleåborgs län.

Då målet i närvaro af kronolänsmannen Gröndahl såsom aktor till behandling vid Häradsrätten företogs tillstädeskommo den aflidnes syster bondedottren Lisa Ojanaho såsom målsegande samt Matts Ojanaho och hans hustru Anna Eriksdotter, äfvenledes syster till den aflidne, såsom svarandeparter.

Lisa Eriksdotter erkände sig hafva anmält saken hos kommunalnämnden och påstod sig vara öfvertygad derom att hennes broder omkommit genom svält, enär han i lifstiden ständigt klagat öfver hunger.

Öfver angifvelsen hörd, förklarade Matts Ojanaho, att han, som några år derförinnan köpt Ojanaho hemmanu, dervid förbundit sig att å hemmanet underhålla sinnessvage Henrik Ojanaho. Detta sitt åtagande hade han i allo uppfyllt; hvarföre han bestred angifvelsen.

Anna Eriksdotter, hvilken af åklagaren nu uppgafs såsom den der företrädesvis skulle varit till Henrik Ojanahos död vållande, afgaf enahanda förklaring.

I målet afhörda vittnen intygade:

Maria Wunsch: att hon sedan 1867 tidtals besökt Ojanaho hemman och funnit Henrik Ojanaho stundom få synnerligen dålig mat; att Henrik Ojanaho ofta klagat öfver hunger och begärt mat af vittnet och andra personer; att han gått illa klädd; samt att han utan urskillning ätit hvad han kommit öfver.

Olof Oja hade vid besök å Ojanaho hemman tyckt sig finna att Henrik Ojanaho njutit dåligt underhåll och fått dålig skötsel. Härom hade vittnet äfven anmärkt för Matts Ojanaho, som likväl icke ansett sådant betyda något. Vid ett tillfälle sommaren 1868, då en ko slagtats hos Matts Ojanaho, hade Henrik begärt och fått äta ett stycke rått kött äfvensom afskräde vid slagten. För öfrigt hade Henrik Ojanaho, trasig och osnygg, plägat vandra kring i byn och derunder snatta bröd. Hemma hade han stundom ätit potatisskal och annat sådant affall, hvarifrån vittnet dock en gång sett Matts Ojanaho hindra honom.

Brita Koski hade höbergningstiden år 1868 besökt Ojanaho hemman och dervid hört Henrik beklaga sig öfver hunger och begära bröd. Då vittnet par dagar efteråt besökt svaranderne, hade Henrik åter begärt mat och erhållit svart barkbröd, som han förtärt och visat för andra närvarande personer. Före omvittnade tvenne tillfällen hade vittnet sett Henrik äta rå bark.

Anna Oja: då vittnet våren 1868 besökt Ojanaho hemman hade vittnet funnit husfolket spisa, men Henrik Ojanaho, som begärt föda, icke erhålla sådan. Frampå dagen hade han dock för vittnet nämnt, att han fått mat. Vittnet kände ock, att Henrik Ojanaho tidtals gått omkring i gårdarna och begärt mat.

Samuel Kröger, som från slutet af Maj till slutet af Augusti månad 1868 innehaft drängtjenst hos svaranderne, hade derunder tyckt sig förmärka, att Henrik Ojanaho, hvilken underhållits i badstugan, emedan han för sin osnygghet och sinnessvaghet ej kunnat hållas i samma stuga, som det öfriga folket, i allmänhet fått sämre mat än det öfriga husfolket, men också någongång samma slags mat. Då och då

hade han beklagat sig öfver hunger, men ibland åter yttrat en synnerlig tillfredsställelse öfver den honom gifna maten samt berömt sin syster Anna Eriksdotter för matlagningen.

Greta Kerä hade under hela året 1868 ej besökt svarandene, men väl sommaren 1867, då vittnet funnit Henrik Ojanaho i allmänhet få sämre mat än drängarne; särskildt hade vittnet en gång sett honom matas med ett slags föda "som haft tycke af sörpa" (silppu).

Kaisa Anttila, som vistats å Ojanaho hemman åtta eller nio veckor sommaren 1868, hade sett Henrik Ojanaho erhålla så mycket föda han behöft och alldeles på samma sätt som det öfriga husfolket. Han hade dervid erhållit dels rent sädesbröd, dels barkblandadt bröd samtidigt, samt stundom haft det bättre, än de andra underhållshjonen på hemmanet. Under sin sista sjukdom hade han blifvit af vittnet och Anna Eriksdotter, de enda då hemmavarande fullvuxna personer, vårdad på öfligt vis i badstugan, der han legat, emedan han för sin osnygghet ej kunnat hållas annorstädes. Mot slutet hade han hvarken talat eller förtärt något, icke ens läskat sig med dryck, ehuru sådan honom erbjudits.

Pehr Pukki vittnade: att han sett Henrik Ojanaho kort före dennes död, och att Henrik då varit mager, men att vittnet dock endast en gång hört honom begära mat, hvartill Anna Ojanaho svarat att han nog skulle få.

Enkan *Anna Greta Mämmi* berättade: att Lisa Ojanaho söndagen efter Henriks död uppgifvit för vittnet att Henrik Ojanaho mest blifvit matad med barkblandadt bröd, hvaraf Lisa Ojanaho och en annan qvinna då förevisat ett prof, och hvilket sett nästan oätbart ut; äfvensom att Henrik Ojanaho någon tid före sin död besökt vittnet, och begärt en brödbit, hvilken denne förklarat vara bättre än det bröd han finge hemma.

Fredrika Pukki: att då vittnet hösten 1868 i tvenne veckors tid varit i arbete hos Matts Ojanaho, vittnet sett Henrik få mat, såväl kokad, som torr, på samma sätt som alla andra, utan att vid kans skötsel enligt vittnets åsigt något varit att anmärka. Då Henrik legat på sin dödsbädd uti badstugan, hade han haft hos sig hvarjehanda slags mat

såsom smör och bröd, fisk o. s. v., hvarjemte han uttryckt sin belåtenhet deröfver, att surmjölken varit god.

Inhyseskarlen *Johan Hilli* hade, kort före Henriks död, besökt Ojanaho hemman, och hade Henrik då förklarat sig nöjd med den kost honom lemnats. Isynnerhet hade han omtalat sin belåtenhet med Anna Ojanahos bemötande. Vittnet, som en längre tid kännt Henrik Ojanaho, hade funnit honom städse sinnesslö samt till den grad osnygg, att han ej kunnat herbergeras tillsammans med andra menniskor.

Medicolegal besigtning hade emellertid den 26 September 1868 verkställts af provincial-läkaren d:r C. Ehrström, som på grund af densamma afgaf det utlåtande: att Henrik Ojanaho, hvars kropp befunnits till alla delar ytterst utmagrad samt derjemte bärande de sjukliga tecken, som pläga vara följder af långvarigt umbärande af födoämnen, men deremot saknat alla tecken till någon annan sjukdom, som kunnat orsaka hans död, dött af brist på de till lifvets bestånd nödiga födoämnen, eller till följd af långvarig svält.

Häradsrätten afkunnade utslag den 16 Oktober 1869; och fann af ransakningen i målet framgå, att Henrik Ojanaho kort före och under sin sista sjukdom erhållit sund och tillräcklig föda, samt i anseende till sin osnygghet äfven eljest blifvit så väl skött, att någon vårdslöshet å Matts och Anna Ojanahos sida ej kunnat vara orsaken till Henrik Ojanahos död, som således borde anses hafva härrört af annan naturlig orsak; hvarföre Häradsrätten frikände Matts och Anna Ojanaho från åtalet samt förordnade att Henrik Ojanahos lik skulle ärligen begrafvas, och det af provinciallåkaren d:r Ehrström för besigtningen fordrade arvodet 70 mark 72 penni utgå ur kronans dertill anslagna medel.

Wasa Hofrätt, hvars pröfning utslaget hemstäldes, fann Matts och Anna Ojanaho vara genom den i målet framställda utredning och hvad doktor Ehrström uti sitt öfver likbesigtningen afgifna bevis under edspligt intygat, förvunna att hafva på angifvet sätt vållat Henrik Ojanahos död, samt pröfvade rättvist, i stöd af 28 kap. M. B. döma dem att hvardera böta hel mans bot 300 daler med 576 mark, till

utsatt fördelning eller vid bristande betalningstillgång hållas tjuguåtta dagar i fängelse vid vatten och bröd, hvarhos doktor Ehrströms ofvanberörda arfvode för likbesigtningen skulle förskottsvis utbetalas af kronans medel, men godtgöras kronan af Matts och Anna Ojanahos egendom, så långt tillgång funnes; deruti Häradsrättens utslag ändrades, men beträffande begrafningen af Henrik Ojanahos lik blef detsamma gilladt.

Matts och Anna Ojanaho anförde underdåniga besvär öfver Hofrättens utslag.

Innan målet till slutlig pröfning förehades i Senatens Justitie departement blef yttrande i saken infordradt af Collegium Medicum, som utlät sig att hvarken i det af provincialläkaren d:r Ehrström förda protokoll öfver obduktionen den 26 September 1868 eller i den ransakning, som Häradsrätten företagit, tillförlitliga tecken eller bevis förefunnos derom, att Henrik Ojanahos död varit vållad af långvarig svält.

H. K. M:ts utslag är affattadt i enlighet med Senatorerne Presidenten *Furuhjelm*, *Snellman*, *Dahl* och *Wallenskölds* yttranden, och innehåller: att emedan Collegium Medicum i omförmälda utlåtande förklarat att enligt det af doktor Ehrström förda protokoll vid besigtningen af Henrik Ojanahos lik icke förekommit tillförlitliga tecken, att hans död härrört af svält; ty och då ej heller genom den i målet hållna ransakning ådagalagdt blifvit, att Matts och Anna Ojanaho eljest varit vållande till Henrik Ojanahos död, pröfvade H. K. M:t rättvist npphäfva Hofrättens ofvanberörda utslag samt Matts och Anna Ojanaho från det emot dem i saken utförda åtal befria; vid hvilken utgång doktor Ehrströms arvode för likbesigtningen komme att till det af Hofrätten faststälda belopp utbetalas ur allmänna medel och stanna kronan till last.

H. K. M:ts utslag är utgifvet den 26 Januari 1871.

2.

Tvist om ersättning för delvis underlåten fullgörelse af ett kontrakt, angående insättande af ny maskin m. m. i ett ångfartyg.

Uti ett emellan fabriksbolaget W:m Crichton & Comp., å ena sidan, samt handlanderne V. Mannelin, A. E. Hultin och A. Hedman samt skepparen F. O. Björklund, å andra sidan, skriftligen uppgjordt och den 12 Januari 1870 af de sistnämnde godkändt och underskrifvet kontrakt hade bemälda fabriksbolag förbundit sig att, å dess mekaniska verkstad i Åbo, förfärdiga samt uti den de öfrige kontrahenterne gemensamt tillhöriga ångskonerten "Joutsen" insätta en tjugu hästars kondenserings ångmaskin och förena denna maskin med den i fartyget förut befintliga pannan, hvilket maskineri, försedt med en tvåbladig propell, skulle förmå framdrifva fartyget, fullt lastadt, i lugnt väder, med en hastighet af 5 à 5½ knops fart samt med i det närmaste lika åtgång af bränsle, som erfordrats för fartygets gamla maskin, hvars löstagning äfven skulle af fabriksbolaget ombesörjas, allt emot ersättning af 8,000 mark, att betalas, 3,000 mark vid kontraktets underteoknande, 3,000 mark då maskinen blifvit "insatt och afprofvad och återstoden 2,000 mark uti accept, förfallen den 1 Augusti 1870", hvarjemte fabriksbolaget egde behålla den äldre maskinen i det skick, hvari densamma befunnes. Dessutom innehöll kontraktet följande:

"Maskineriet skall vara färdigt på vår verkstad senast inom nästkommande Maj månads 1870 utgång och dess insättning till alla delar verkstäld inom 15 dagar efter fartygets ankomst hit; tiden för fartygets krängning eller upptagning på slip icke uti nämnde tid inberäknad - - - -

Fartygets upptagning på slip eller krängning i och för insättning af propellerhylsan, axeln och propellern äfvensom utborrning för propellhylsan, maskinbädd och möjligen träarbeten skall af fartygets rederi bekostas. Wi (Crichton & Comp.) garantera maskinen för såvidt det berör materialets och arbetets duglighet och godhet under loppet af detta års

navigation, men alldeles icke för sådana fel och bristfälligheter, som uppkomma genom vårdslös skötsel af maskinen eller genom olyckshändelser. Skulle maskinens insättning eller arbetets afleverering genom försummelse å vår sida komma att fördröjas öfver den bestämda tiden efter fartygets ankomst hit (till Åbo) och dess krängning eller upptagning på slip, så bevilja vi ett afdrag af 50 mark för hvarje af de första sex dagarne och 100 mark för hvarje dag derutöfver".

Å detta kontrakt fanns en anteckning af följande lydelse: "Att förestående kontrakt är af Herrar W. Crichton fullgjort erkännes och intygas. Åbo den 5 Juli 1870. V. A. Winter, befälhafvare å ångskonerten Joutsen."

Efter det fabriksbolaget W. Crichton & Comp. fått i grund af kontraktet uppbära 6,000 mark, instämde detsamma Joutsens ofvannämnde redare till Rådstufvurättens i Nikolaistad sammanträde den 7 September 1870 och yrkade deras åläggande att utbetala de återstående 2,000 mark med ränta från förfallodagen den 1 Augusti 1870 samt dessutom 644 mark 21 penni för särskilda reparationer å fartyget i grund af en utaf befälhafvaren å fartyget den 7 Juli samma år godkänd räkning. Derjemte inlemnades under rättegången ett af Herrar D. Cowie, O. V. Lundgrén och C. J. F. Jörgensen utfärdadt besigtningsinstrument af följande lydelse: "På begäran af befälhafvaren å ångskonerten Joutsen, herr kapten A. Winter att för utrönande af fartygets fart endast under ånga, öfvervara en för detta ändamål tillämnad profftur infunno sig undertecknade i dag ombord å bemälda fartyg, som befanns hafva maskinen uppeldad och för öfrigt klart att afgå, - - - - Under den med fartyget i nämnda afseende företagna profresan, som pågick under 5½ timmars tid, utröntes att farten, enligt medelobservation med derunder begagnade tvenne patentloggar, utgjorde 5⅝ minuter i timmen, samt vid begagnande af fartygets egen logg och logglas 4¾ minuter, men i enlighet med observationen öfver den tid som åtgick för att tillryggalägga en utmätt och å stranden utmärkt engelsk mil 5 minuter, allt under stillt väder och med ett ångtryck varierande emellan 40 och

50 ℞. Hvad ångmaskinen beträffar, så befanns densamma arbeta tyst och lätt, men vid backning något trög och senfärdig att sätta i gång, hvilket vi dock tro till stor del härröra deraf, att maskinisten ännu är ovan med densammas skötande. Rörande åter vedåtgången utgör densamma, enligt den under färden gjorda observation $3^1/_2$ famnar $1^1/_4$ alns lång torr granved i dygnet, famnen innehållande 3 alns höjd och 4 alns bredd, hvilket härmed intygas. Åbo den 4 Juli 1870".

Svaranderne bestredo käromålet på den grund, att maskinen ej uppfylde de vilkor, som i kontraktet varit bestämda. Fartyget gjorde nemligen med det nya maskineriet endast hälften så stor fart, som i kontraktet utlofvats, hvartill dess hastighet endast genom forcerad eldning och för någon kort stund kunde uppdrifvas. Äfven hade bränsleåtgången befunnits dubbelt större, än den gamla maskinen erfordrat. Besigtningsmännen vid profningen i Åbo hade icke känt den omständighet, att vid profresan, utom den uppmätta veden, äfven fartyget tillhörig ved från boxarne vid tillfället begagnats. Till bestyrkande af dessa uppgifters enlighet med verkliga förhållandet åberopade svaranderne vittnen samt ingåfvo ett sålydande intyg:

"År 1870 den 6 September, efter middagen hafva underskrefne, på begäran af rederiet i ångskonerten Joutsen förehaft en färd med samma fartyg ifrån denne stads Brändö hamn ute i skärgården för att, såsom gode män, pröfva tjenstbarheten af det nya maskineri - - - - - - företogs färden kl. 3, under sakta sydlig vind och medan manometern utvisade 45 grader under högst tio minuters tid, hvarvid fartyget halflastadt och med propellen hel och hållen under vatten, stäfvade sydvest till vest eller således fem streck nära vinden med rårne dikt bidevind brassade för babords halsar, men, i anseende till ångans ojemnhet, i ty att manometern utvisade dels 25 dels 32 grader, farten enligt vanlig logg, uppgick endast till $2^1/_2$' i timmen, med en bränsleåtgång af en half famn eller en och en half aln torr granved i timmen, ända till dess fartyget stäfvade vest à vest till nord, då det började skjuta 4' fart, hvartill dock en tilltagande bris eller

frisk bramsegelskultje icke obetydligt verkade. Äfven stäfvades rakt emot vinden, då fartyget under enahanda ånga och bränsleåtgång icke gjorde den minsta framfart. Och anse vi orsaken till förestående förhållande vara att pannan icke mägtade underhålla tillräcklig ånga för maskineriet till fartygets framdrifvande och således är alltför liten; dock befanns maskinen i sig sjelf arbeta jemnt och väl, ehuru vid backningen någon mindre bristfällighet eller svårighet att i hast få backningen åstadkommen förorsakades. Hvilket intygas. Nikolaistad, dag som ofvan. Frans Edv. Strömstén, Rådman. A. Hintze, Verkmästare. E. W. Wettergrén, Kofferdie Skeppare. W. C. Hjelt, Navigationslärare".

Följande vittnen hördes å ed:

Rådmannen *Strömstén,* hvilken besannade rigtigheten af det utaf honom jemte andra undertecknade intyget.

Skepparen *Winter,* som intygade, att Joutsen vid profseglingen i Åbo under en timmes tid gjort kontraktsenlig fart, i lugnt väder, samt att vittnet förty, utan rederiets hörande eller bemyndigande, tecknat sitt godkännande å kontraktet; att vittnet emellertid efteråt erfarit att ångtrycket då varit uppdrifvet så högt, att detsamma blott en liten stund kunde hållas vid sådant stadium; att Joutsen sedermera under seglationstiden gjort allenast tre à fyra minuters fart i lugnt väder och med en bränsleåtgång af väl 10 famnar i dygnet, medan den gamla maskinen erfordrat endast tre à fyra famnar; samt att maskinen icke tagit skada under seglationen.

Skepparen *Häggström,* hvilken varit styrman å Joutsen, afgaf enahanda intygan med föregående vittne, med tillägg, att manometern vid profresan i Åbo visat 70, till hvilket tal den är graderad, hvarföre det rigtiga högre gradtalet ej kunnat utrönas, ehuruväl en af kärandernes pannmästare uppgifvit detsamma till 100. Då farten under seglationstiden för en qvart timmes tid kunnat forceras till fyra knop i lugnt väder, hade ångtrycket hastigt åter fallit till 20 ℔ och farten likaså nedgått. Bränsleåtgången åter hade under sommaren varit minst en half, men merändels tvåtredjedels famn

i timmen och stundom derutöfver, under det den gamla maskinen erfordrat endast tre famnar i dygnet.

J. F. Finell, maskinist å Joutsen, intygade: att maskinen i och för sig vore god, men att pannan ej underhölle tillräcklig ånga, hvadan bränsleåtgången under sommaren varit öfverhufvudtaget tvåtredjedels famn i timmen, dermed maskinen kunnat uppdrifvas till endast 80 à 90 slag i minuten i stället för 110 à 120; att vid profresan i Åbo en tredjedel af det vedförråd, som åtgått, tagits från boxarna, hvilket förhållande besigtningsmännen ej känt; att pannan derförinnan varit läck men blifvit botad och att den pannmästare, som verkstält arbetet, yttrat, det pannan kunnat springa med den starka eldning, som vid profresan användts; att bränsleåtgången med den gamla maskinen varit 3 à $3^1/_2$ famnar i dygnet med 50 à 60 ℔ tryck samt 3 à $3^1/_2$ knops fart; samt att farten med den nya kunnat uppdrifvas till 4 knop.

G. Kalfholm, eldare å Joutsen, afgaf i öfrigt enahanda berättelse med föregående vittne, utom att han ej åhört ofvananförda yttrande af pannmästaren, ej heller visste huru mycket ved från boxarne vid profresan användts samt att han icke kunde närmare uppgifva bränsleåtgången, än att han ansåg den nya maskinen erfordra omkring tre gånger mera ved än den gamla.

På grund af dessa bristfälligheter, samt då den af befälhafvaren Winter å kontraktet gjorda anteckning, hvilken han varit hvarken befullmäktigad eller berättigad att göra, ej borde kunna tilläggas någon betydelse, motsade svaranderne krafvet, såväl till den del detsamma grundades å ifrågavarande kontrakt som hvad den till rätten ingifna räkningens belopp vidkom, hvarutom svaranderne, på genstemning å käranderne, yrkade deras åläggande att icke allenast återbetala de af dem å kontraktet uppburna 6,000 mark, jemte remisskostnader och upplupna räntor, utan ock utgifva: 1,190 mark 96 penni, utgörande de kostnader rederiet fått vidkännas för fartyget i Åbo; 3,000 mark såsom ersättning för 30 dagars uppehåll för fartyget i Åbo, och 970 mark, utgörande en månads hyra jemte kost för befäl och manskap, allt med ränta; hvarhos påstående gjordes om bolag

Crichton & Comp:s skyldigkännande att från Joutsen uttaga den nya maskinen och återställa den gamla i dess förra skick, eller ock, om sådant ej kunde ske, erlägga 10,000 mark i skadestånd.

Med anledning häraf anmärktes af bolaget Crichton & Comp: att rederiet för Joutsen hade blifvit tillkalladt att öfvervara maskinens afprofning, men hvarken sjelft eller genom ombud infunnit sig, utan låtit densamma för sig gå endast i befälhafvaren Winters närvaro. Det klander, hvartill fog kunnat finnas, hade derföre bort af Winter vid afprofningen framställas. Då sådant icke skett, utan Winter godkänt arbetet och den särskilda räkningen, så vore detta godkännande för rederiet enligt 16 kap. Skiplegobalken bindande. Deremot borde intet afseende fästas å det af svaranderne inlemnade intyget, enär skador å maskineriet kunnat uppkomma efteråt. För öfrigt bestreds rederiets för Joutsen fordrings- och ersättningsanspråk till alla delar, såsom foglöst.

Rådstufvurätten afkunnade utslag i målet den 26 Oktober 1870; och emedan bolaget Crichton & Comp. uti åberopade kontrakt förbundit sig att uti ångskonerten Joutsen insätta en maskin, som egde kraft att, i lugnt väder, med användande af i det närmaste lika bränsle, som skonertens förra maskin erfordrat, framdrifva fartyget fullt lastadt, med en hastighet af 5 till $5^1/_2$ knop, men i detta sitt åtagande brustit, i ty att den nya maskinen, med minst tre gånger större bränsleåtgång än den gamla kräft, verkat en hastighet af endast 3 à 4 knop, blef fabriksbolagets talan om utbekommande af de 2,000 mark med ränta, å hvilka bolaget med stöd af kontraktet gjort anspråk, förkastad; men alldenstund rederiet för Joutsen icke gittat motsäga rigtigheten af fabriksbolagets kraf enligt räkning å 644 mark 21 penni, ålades rederiet att för detta belopp till bolaget ansvara. — Beträffande sedan rederiets genstemnings-talan, så ansåg Rådstufvurätten detsamma på ofvan anförd grund berättigadt att af fabriksbolaget Crichton & Comp. återfå de 6,000 mark, hvilka desse för maskinen uppburit och förty borde till rederiet återgälda med 6 procents ränta, tills full liqvid skedde,

å 3,000 mark från den 4 Januari 1870, då första afbetalningen med detta belopp erlagts, och å återstående 3,000 mark från denna posts inbetalningsdag den 6 Juli samma år, hvaremot rederiets öfriga anspråk, såsom dels ostyrkta dels saknande befogenhet lemnades utan afseende. Men innan rederiet finge af Crichton & Comp. lyfta de dem tilldömda medlen, från hvilka dock ofvannämnde 644 mark 21 penni skulle afdragas, främst å räntan och återstoden å kapitalet, ålåge det dem att föra den 1 Juli 1871 i Åbo till Crichton & Comp. allemna den nya maskinen, emot det att käranderne samtidigt derstädes till dem återstälde Joutsens förra maskin, i det skick, hvari den vid uttagningen ur skonerten befanns; och jemte det Rådstufvurättens utslag borde gå i verkställighet, såsnart rederiet i Åbo erbjudit sig till utbyte af maskinerna, förklarades rederiet berättigadt att omhänderhafva den nya maskinen, till dess det erhållit den gamla eller uppgörelse för densamma.

Begge parterne vädjade till Wasa Hofrätt. Crichton & Comp. inlemnade till Hofrätten särskilda vittnesbevis, af hvilka ett, utfärdadt af maskinisten G. Sundqvist och ingeniören S. A. Owen, hvilka under profresan i Åbo tjenstgjort uti maskinrummet, innehåller: "att af fartygets ouppmätta ved begagnades endast det qvantum, som erfordrades för pannans uppeldning, men under sjelfva profresan användes icke annat bränsle, än det, som af synemännen uppmättes". Vidare en af mekanikern D. Cowie undertecknad förklaring, af innehåll: att han i ett svar på en af handlanden Hedman hos honom i skrifvelse gjord förfrågan om hithörande omständigheter yttrat: att säkerhetsventilen å ångpannan såtillvida var i oordning, att klykan, uti hvilken ventilhäfstången ledes, liksom ventilcharmieret voro fulla med rost, som hindrade häfstången att lyfta sig i klykan; hvarföre ett betydligt större ångtryck behöfdes för ventilens öppnande, än hvartill den var justerad. "Denna omständighet — heter det — tillskrifver jag dock vårdslöshet hos maskinisten, och var denna olägenhet, som endast erfordrade häfstångsklykans och charmierets rengörning och renfilning på inre sidan, afhjelpt när besigtningsinstrumentet aflemnades till kaptenen".

Hvad manometern vidkommer, så förklarade Cowie att skiljaktigheten emellan densamma och kontrollmanometern var känd.

Å ömse sidor upprepades i öfrigt påståendena vid Rådstufvurätten.

Genom utslag den 31 Januari 1871, fann *Hofrätten* fabriksbolaget Crichton & Comp. ej hafva anfört skäl till ändring i det motvädjade utslaget, såvidt ifrågavarande maskin förklarats ogild och icke motsvarande den beskaffenhet densamma enligt kontraktet bort ega, samt fabriksbolaget på grund deraf skyldigt att återbära de erhållna förskotten 6,000 mark med derå upplupna och löpande räntor, jemte det dess påstående att utbekomma för maskineriet betingade återstående 2,000 mark förkastats. Beträffande åter rederiets för fartyget Joutsen vadetalan, och först de fabriksbolaget Crichton & Comp. enligt dess räkning af den 6 Juli tilldömda 644 mark 21 penni, så emedan rederiet af räkningens innehåll godkänt 144 mark 16 penni och ej gittat förneka att åtskilliga förbättringar blifvit af bolaget utförda, hvilka kommit ångskonerten Joutsen tillgodo och enligt kontraktet ej ålegat bolaget att verkställa; ty ålades rederiet att ansvara derför med tillhopa 415 mark 91 penni, hvilka således borde afräknas från hvad bolaget ålagts till rederiet gälda; men då den nya maskinen ej godkänts, befriades rederiet från betalning af räkningens återstående innehåll. Vidkommande sedan Hedmans och hans medparters anspråk på skadeersättning, så, alldenstund fabriksbolaget Crichton & Comp. uti kontraktet äfven åtagit sig, att för hvarje dag ångskonerten Joutsen genom bolagets förvållande blefve uppehållen i Åbo utöfver den i sådant afseende bestämda tid, godtgöra fartygets egare med 100 mark, samt bolaget ej motsagt vederparternes uppgift om fartygets uppehåll i Åbo under 30 dygn; fördenskull och då bemälde egare i följd af detta uppehåll tillskyndats förlust, enär den nya maskinen ansetts icke motsvara ändamålet, ålades Crichton & Comp. att till rederiet i skadeersättning utgifva de af dem för nämnda tidsförsummelse fordrade 3,000 mark; men i öfrigt ansåg Hofrätten rederiets vadetalan ej föranleda till ändring

i Rådstufvurättens utslag, hvilket förty, med föreställande rättelser, skulle lända till efterföljd; hvarjemte rederiet, enligt dess derom gjorda förbehåll, lemnades öppet att rörande ersättning för den skada, dem kunde komma att tillskyndas genom ångfartyget Joutsens uppehåll i Åbo i och för det föreskrifna maskinbytet, särskildt tvista med vederparten.

Detta utslag uttryckte Hofrättsrådet *Carps*, Assessorerne *Sandmans* och *Långhjelms* samt adjungerade ledamoten Viceadvokatfiskalen *Heikels* åsigt i saken.

Assessoren *Höckert* var också ense med Hofrättens pluralitet utom beträffande rederiets för Joutsen påstående om skadestånd för det skonerten Joutsen skulle, för omtvistade maskins insättande i fartyget, blifvit uppehållen i Åbo utöfver den bestämda tiden, hvilket påstående, enär fabriksbolaget W. Crichton & Comp. motsagt vederparternes genstemningstalan i allo, och sagda påstående icke blifvit af desse styrkt, Assessoren för sin del pröfvade rättvist ogilla och förkasta.

Fabriksbolaget W. Crichton & Comp. nedsatte revisionsskilling och sökte i underd. hos H. K. M:t ändring i Hofrättens dom. Och åtföljdes ändrings ansökningen af ett utaf D. Cowie ytterligare uthändigadt bevis af innehåll: att de oordningar i ångskonerten Joutsens säkerhetsventil och manometer, som anmärkts till förringande af resultaterna af profresan i Åbo, redan vid sagde proftur af besigtningsmännen observerades och af Cowie togos i betraktande, i följd hvaraf han vidblefve sitt förra utlåtande, hvilket af honom kunde med ed bekräftas; äfvensom af ett utaf civil ingeniörerne K. E. Stigzelius och F. F. Sivén utfärdadt intyg hufvudsakligast innehållande: att Joutsens nya maskin, hvartill ritningarna förevisats bemälde ingeniörer, hvad dess konstruktion beträffar, uppfylde de vilkor, under hvilka samma panna, som varit förenad med den gamla maskinen, vore tillräcklig att förse den nya maskinen med ånga utan att tarfva mera bränsle än den gamla, såframt nemligen pannan vore rätt skött och i godt skick.

Ärendet föredrogs i *Senatens Justitie departement* den 20 Maj 1871, hvarvid Senatorn *Wallensköld* utlät sig: eme-

dan fabriksbolaget W. Crichton & Comp., enligt hvad Rådstufvurättens förrättning i målet utvisade, redan derstädes i allo bestridt handlanden Hedmans och hans medparters emot bolaget härutinnan väckta ersättningspåståenden, samt den i ofvanomförmälda kontrakt intagna bestämning, hvarigenom Hedman och hans medparter tillförsäkrats skadestånd till visst belopp för hvarje dag, hvarunder ångskonerten Joutsen kunde komma att, i och för dess förseende med ny ångmaskin, af bemälda bolag i Åbo uppehållas, utöfver den till arbetets verkställande i kontraktet medgifna tid, så mycket mindre kunde läggas till grund för bedömandet af Hedmans och hans medparters anspråk på godtgörelse för dem, genom fartygets uppehåll för maskinens insättande, tillskyndad förlust, som icke ens påstådt blifvit att dertill åtgått längre tid än i kontraktet varit förutsatt, ty och då sagda förlust ej heller för öfrigt vore styrkt, blef Hofrättens dom i hvad angick fabriksbolaget W. Crichton & Comp:s åläggande att till handlanden Hedman och hans medparter för Joutsens tidförsummelse i Åbo erlägga 3,000 mark af Senatorn upphäfven och bolaget från denna utbetalning befriadt; men enär bemälda bolag icke anfört skäl till vidare ändring i nämnde dom, komme vid densamma att i öfrigt förblifva, likväl sålunda att den tid, inom hvilken Hedman och hans vederparter borde till fabriksbolaget W. Crichton & Comp. aflemna Joutsens nya maskin emot återfående af den från fartyget uttagna maskinen af Senatorn bestämdes till den 1 Augusti 1871.

Senatorerne *Wasastjerna* och *Dahl* voro ense med Senatorn Wallensköld.

Senatorn *Forsman,* med hvilken Senatorerne *von Knorring* och Presidenten *Furuhjelm* förenade sig, fann fabriksbolaget Crichton & Comp. icke hafva anfört skäl till annan ändring i Hofrättens ofvanberörde dom, än att den handlanden Hedman och hans medparter tillagda ersättning för den förlust dem tillskyndats genom ångskonerten Joutsens uppehåll i Åbo af Senatorn nedsattes till inalles 1,500 mark, med hvilken ändring Hofrättens dom i öfrigt enligt Senatorns tanke komme att förblifva, dock så att tiden hvarför-

innan utbytet af den i ångskonerten Joutsen insatta nya mot den derifrån uttagna äldre maskinen borde försiggå, af Senatorn lika med Senatorn Wallensköld, bestämdes till den 1 Augusti 1871.

Senatorn, Vice ordföranden Friherre *af Schultén* instämde i Senatorn Wallenskölds yttrande, i enlighet hvarmed alltså Hans Kejs. Maj:ts dom af den 20 Maj 1871 är utfärdad.

---

3 *).

Kan inflyttning till stadsförsamling lagligen förvägras gift mansperson, på den grund, att hans hustru är öfver fyratio år gammal och han sjelf utan annat stadigt näringsfång, än anställning såsom gårdskarl i staden?

Spanmålstorparen Carl Gustaf Hellman, född den 10 Juli 1836 och hans hustru Lovisa, född den 13 Maj 1830, hemma från Esbo och barnlöse, sökte, sedan de några år med så kallad poliskammarbiljett och mannen såsom arbetskarl, vistats i Helsingfors stad, inträde i samma stads lutherska församling, inlemnande dervid af pastorsembetet i Esbo utfärdadt prestbetyg, utvisande att de begge voro välfräjdade och icke med något veterligt kroppslyte behäftade; i anledning hvaraf stadens fattigvårdsdirektion meddelade följande å prestbeviset tecknade beslut:

"Som hustru Hellman redan är öfver fyratio år gammal samt Hellman, enligt uppgift, äfven saknar fast anställning, kan deras inflyttning till denna församling ej bifallas. Helsingfors den 11 November 1870.

Aug. Fred. Jansson."

I detta beslut sökte Carl Gustaf Hellman ändring hos Guvernören i länet, hvarvid han bilade besvären ett af gårds-

*) Detta samt efterföljande två rättsfall från K. Senatens Ekonomie departement (n:ris 4 och 5) äro benäget meddelade af hr Senatorn E. von Knorring.

ägaren i ofvannämnde stad Johan Fredrik Grönlund den 16 November 1870 uthändigadt bevis, att denne antagit Hellman till gårdskarl; och ansåg Hellman sig jemte hustru på sådan grund vara berättigad till inträde i församlingen, när dertill komme att de vore välfräjdade, arbetsföre och barnlöse.

I afgifven förklaring öfver besvären yrkade fattigvårdsdirektionen förkastande af desamma, med anmärkning att den anställning Hellman skulle vunnit såsom gårdsvakt icke kunde anses fast och för ingen del lemnade honom den inkomst att han dermed kunde försörja sig och sin hustru.

Guvernörens den 31 påföljande December i saken meddelade utslag innehåller: att som Hellman, enligt besvären bilagdt bevis, af gårdsägaren i staden Johan Fredrik Grönlund antagits till gårdskarl; alltså och utan afseende å hvad Fattigvårdsdirektionen såsom stöd för dess vägran anfört, pröfvade Guvernören rättvist upphäfva Fattigvårdsdirektionens öfverklagade beslut och jemlikt Kejserliga Kungörelsen den 1 April 1822 ålägga Helsingfors stads församling att Hellman och hans hustru i sin gemenskap emottaga.

Häröfver inlemnade Fattigvårdsdirektionen besvär till Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement, anförande att den befattning Hellman erhållit såsom gårdskarl icke innefattade någon fast anställning och ej heller kunde anses utgöra ett näringsfång, enär dermed på sin höjd vore förenad blott fri bostad, vid hvilket förhållande Hellman icke vore att betraktas annorlunda än såsom inhysing; och emedan något bevis ej företetts deröfver att Hellman vore såsom godkändt tjenstehjon vitsordadt, hvilken omständighet i förening med innehafvandet af visst näringsfång, enligt den af Guvernören åberopade Nådiga Kungörelsen den 1 April 1822 utgjorde vilkor för rätt till flyttning från en församling till en annan, när, på sätt nu inträffat, den inflyttande vore öfver fyratio år gammal, ansåg Fattigvårdsdirektionen Guvernören hafva saknat giltiga skäl för sitt utslag, hvars upphäfvande förty yrkades.

Hellman hade uti den förklaring honom lemnades till-

fälle att öfver besvären afgifva ej annat att åberopa än hvad af honom förut anförts.

Vid sakens afgörande i Kejserliga Senaten förenade sig dess fleste närvarande ledamöter Generallöjtnanten *af Forselles* samt Senatorerne *Antell, von Knorring* och Friherre *von Born* om följande af Senatorn von Knorring, i egenskap af biträdande chef för Civil Expeditionen, på hvars föredragning målet ankom, afgifna yttrande, nemligen: att som Carl Gustaf Hellman med inlemnadt prestbevis styrkt att han och hans hustru äro välfräjdade och att ingendera af dem är med veterligt kroppslyte behäftad; alltså och då Hellman, hvilken ej visats hafva före sin tillämnade inflyttning haft anställning såsom tjenstehjon, jemväl för sig uppgifvit och utredt visst näringsfång, skulle på dessa skäl vid Guvernörens öfverklagade utslag förblifva.

Senatorn *Mechelin* pröfvade för sin del rättvist, med upphäfvande af Guvernörens utslag, låta vid Fattigvårdsdirektionens i saken fattade beslut bero.

Kejserliga Senatens i målet gifna utslag är dateradt den 17 November 1871.

4.

Är kofferdikapten, som har burskap och är mantalsskrifven i en, men förer befäl å fartyg från annan stad, skyldig att af sådan anledning erlägga borgerliga och kyrkliga utskylder uti sistnämnda stad?

Kofferdikaptenen Hugo Wahlroos, som har burskap och är mantalsskrifven i Björneborgs stad, förde åren 1868 och 1869 såsom befälhafvare handelsfartyg tillhörande i Nystad bosatte redare. På den grund att Wahlroos sålunda skulle i Nystad drifvit borgerlig näring pålördes honom derstädes för sagde år dels närings- och försvarsafgift till staden, dels ock fattigafgifter samt bidrag till kyrkobyggnadskassan och presterskapets aflöning, hvilka afgifter och bidrag af Wahl-

roos i Björneborg utsöktes och till en del äfven af honom genom utmätningstvång betaldes. Sedan Wahlroos emellertid hos Guvernören i Åbo och Björneborgs län klagat deröfver att förberörde afgifter och bidrag blifvit honom affordrade samt yrkat debiteringens ogillande af det skäl att han ägde burskap och vore mantalsskrifven i annan stad, der han jemväl sina utskylder erlagt, såsom ock att hvad han redan nödgats utbetala måtte till honom återställas, yttrade sig Guvernören genom utslag den 11 April 1871 öfver berörde klagan: att emedan Wahlroos under ofvannämnda år fört fartyg från staden Nystad, samt enhvar, som idkar näring i stad vore skyldig att i mån af näringens beskaffenhet och omfång skatta till stadens nytta och bestånd, såframt näringen icke blifvit från utskylder till staden särskildt frikallad; ty och då något slikt för Wahlroos gällande undantag från omförmälde allmänna grundsats ej kunnat åberopas, fann Guvernören Wahlroos icke hafva anfört skäl till undgående af den honom i ofvananförd måtto påförda beskattning, i följd hvaraf och enär Wahlroos ej kunnat påstå att sagde beskattning icke vore lämpad efter omfånget af den rörelse han utöfvat eller att vid afgifternes bestämmande eljest olagligen tillgått, Wahlroos' talan blef af Guvernören förkastad, med förordnande att redan påbörjad, men under skriftvexlingen inställd utmätning till afgifternas uttagande skulle i behörig ordning fortgå.

Sedan Wahlroos hos Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement sökt ändring i detta utslag infordrades Kammarkontorets i Senatens Kammar- och Räkenskaps-Expedition utlåtande i saken, hvilket utlåtande sedermera inkom och befanns sålydande:

"Till affordradt utlåtande i anledning af de besvär, Kofferdikaptenen Hugo Wahlroos i underdånighet anfört öfver Guvernörens i Åbo och Björneborgs län den 11 April 1871 hvarigenom besväranden blifvit ålagd att gälda honom i staden Nystad påförd kontingent afgift, får Kammarkontoret anmäla, att som enligt Kongl. resolutionen på städernes besvär den 16 Oktober 1723 § 29 någon annan ej må i stad idka borgerlig näring, än den, som burskap derå vun-

nit eller annorledes dertill berättigad är, på sätt i 2 § 4 kap. H. B. stadgadt finnes, alltså och då besväranden icke vunnit burskap i Nystad, anser Kammarkontoret honom, i sin egenskap af skeppare å fartyg hemma ifrån Nystad, så mycket mindre vara pligtig att till staden erlägga någon näringsafgift, som besväranden, jemlikt 26 § i åberopade Kongl. resolution, ingalunda kan vara berättigad att deltaga i val af eller sjelf bli vald till taxeringsman för bestämmande af "det inbördes förhållande hvarefter enhvar af *borgerskapets medlemmar*, med afseende å dess förmögenhet, handel, handtering och näring, till bestridande af stadens behof skatta bör." Att besväranden, då han icke är hvarken mantalsskrifven eller kyrkoskrifven i Nystad, ej heller der behöfver erlägga andra stadsutskylder faller af sig sjelft."

Saken föredrogs derefter af Civil Expeditionen genom dess biträdande chef Senatorn *von Knorring*, och afgjordes den 1 Mars 1872, då Kejserliga Senaten, hvari, utom bemälde chef, närvoro Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles*, *Antell*, Friherre *von Born* och *Mechelin*, i målet meddelade sådant utslag: att emedan det icke kunnat visas att besväranden Wahlroos, — som med vunnet burskap i annan stad de uppgifna åren, på grund af den skeppsredare jemlikt Kongl. Förordningen den 15 April 1779 tillkommande rätt att från hvilken stad inom landet som helst förse sina fartyg med skeppare, varit anställd i tjenst såsom befälhafvare å fartyg tillhörande i Nystad bosatte redare, — under dessa år i sagde stad idkat sådan näring, för hvars utöfvande han bort derstädes söka burskap; ty och som Wahlroos nu nämnda år varit i Nystad hvarken såsom borgare inskrifven eller i mantal eller kyrkobok antecknad, fann Kejserliga Senaten Wahlroos ej vara skyldig att till berörde stad erlägga närings- eller andra afgifter samt pröfvade förty rättvist, med upphäfvande af Guvernörens öfverklagade utslag, befria Wahlroos från betalningen af hvad i slikt afseende blifvit honom påfördt och förklara hvad deraf tilläfventyrs redan kunde vara erlagdt eller i utmätningsväg uttaget böra till Wahlroos återställas.

5.

Äro kommunalnämnds räkenskaper öfver förvaltningen af spanmålslånemagasin i kommunen att hänföras till sådana kommunalräkenskaper, som i 68 och 69 §§ af Kejs. Förordningen den 6 Februari 1865 omförmälas?

Vid allmän kommunalstämma i Nurmijärvi socken den 16 Mars 1868 beslöts, att det i sagde socken inrättade spanmåls-lånemagasin skulle ställas under kommunalnämndens förvaltning. De sedermera i afseende å granskning af magasinets räkenskaper för samma år utsedde revisorer anmälde derefter, att i magasinet förefanns en brist af 41 tunnor 19¼ kappar råg, i anledning hvaraf kommunalstämmans ordförande, efter erhållet förordnande af samma stämma, hos Guvernören i Nylands län uti inlemnad skrift yrkade kommunalnämndens åläggande att den sålunda yppade bristen fylla.

Öfver detta påstående meddelade Guvernören den 1 November 1870 resolution af innehåll, att som ärendet genom den deri af kommunalnämnden afgifna förklaring blifvit så tvistigt, att Guvernören laglikmätigt dermed icke kunde taga någon vidare befattning, anvisades vederbörande att, sedan kommunalnämndens förklaring i saken, på sätt 68 § i Nådiga Förordningen angående kommunalförvaltningen på landet af den 6 Februari 1865 föreskrifver, blifvit vid kommunalstämma ytterligare föredragen, vid samma stämma afgöra huruvida ifrågavarande anmärkning skulle förfalla eller af särskild kompromiss pröfvas, i hvilken sednare händelse kompromissen borde tillsättas i enlighet med stadgandet i 69 § af ofvanåberopade Förordning.

Häruti sökte kommunalnämndens medlemmar ändring hos Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement, som på Jordbruks-Expeditionens föredragning, i saken meddelade sådant utslag, att emedan socknemagasinen icke utgöra kommunernes, utan magasinsdelägarnes tillhörighet, samt de i §§ 68 och 69 af Nådiga Förordningen den 6 Februari 1865 upptagna stadganden rörande sättet för pröfning af anmärk-

ningar emot kommunalräkenskaper vid sådant förhållande icke äro i förevarande fall tillämpliga; ty fann Kejserliga Senaten Guvernören ej hafva ägt att, på sätt emellertid skett, hänskjuta ifrågavarande mål till sådan behandling som i åberopade §§ föreskrifves; hvarföre Guvernörens öfverklagade resolution upphäfdes och saken försattes i det skick, hvari den var innan sagde resolution meddelades.

Till detta utslag, som är dateradt den 10 Februari 1872, bidrogo Kejserliga Senatens fleste närvarande ledamöter Senatorerne *von Knorring*, Friherre *von Born* och *Mechelin.*

Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles* och *Antell* funno besväranderne icke hafva anfört skäl till ändring i Guvernörens öfverklagade utslag, hvilket förty af desse Senatorer fastställdes.

6.

Laga trolofning, eller icke? — Häfdad fästeqvinnas och hennes barns rätt efter mannens död till gifterätt och arf efter honom.

Inhysesqvinnan Anna Sofia Eriksdotter från Iittis sockens Haapakimola by instemde klockaren F. Murén till Häradsrätten i sagda sockens tingslag och anförde, att aflidne förre landskontoristen Joel Wong i lifstiden den 7 Januari 1865, dock utan hennes giftomans vetskap, trolofvat sig med henne till äktenskap, hvarvid han såsom fästningagåfva lemnat henne en finska bankens sedel på 25 rubel silfver, samt att Wong den 17 derpåföljande Juli tagit henne hem till sig och med henne sammanlefvat intill Wongs den 12 Juli 1867 timade frånfälle, hvarunder Wong lägrat och rådt Anna Sofia Eriksdotter med ett af henne den 10 Oktober samma år framfödt gossebarn, i dopet kalladt Joel; och som Anna Sofia Eriksdotter således häfdats i fästom, yrkade hon, med åberopadt stöd af 9 § 3 kap. och 1 § 5 kap. G. B., icke allenast att henne måtte tillerkännas laggift hustrus rätt i

Wongs bo och hennes barn förklaras för äkta och berättigadt att efter honom taga arf, utan ock att Murén, hvilken i egenskap af halfbroder till Wong omhändertagit all dennes qvarlåtenskap, blefve ålagdt att densamma till Anna Eriksdotter återbära.

Murén bestred, att någon i laglig ordning försiggången trolofning emellan Wong och Anna Sofia Eriksdotter skulle försiggått, samt påstod, att hon endast i egenskap af tjenstehjon vistats hos Wong, på sätt en af denne för Anna Sofia Eriksdotter den 27 Januari 1867 utfärdad, af Murén till rätten ingifven orlofssedel, i hvilken han lemnat henne öppet att söka sig laga försvar, gåfve vid handen; hvartill komme att Wong, enligt hvad ett af kontoristen Sigfrid Paasonen under edspligt afgifvet skriftligt intyg utvisade, sjelf vid återkomsten från den resa, under hvilken han skulle hafva trolofvat sig, förklarat, att han på lek i dryckesrördt tillstånd gifvit 100 mark åt en qvinna i Pohjanlahti, men att han skulle återfå dessa pengar sålunda, att han läte nämnda qvinna tjena hos sig tills att de blefvo liqviderade. Likaledes bestred Murén, att Wong skulle rådt henne med det af henne sedermera framfödda barn, under påstående att Wong, som under det sednaste året af sin lefnad varit sängliggande sjuk och lidit af vattusot, sjelf förklarat, att Anna Sofia Eriksdotter låtit sig af annan mansperson lägras; hvarföre allt Murén anhöll om käromålets förkastande.

Käranden ansåg afseende så mycket mindre böra fästas vid den inlemnade orlofssedeln, som densamma aldrig blifvit lemnad åt käranden utan först efter Wongs frånfälle bland hans papper påträffats. Att han deremot verkeligen haft för afsigt att ingå äktenskap med Anna Sofia Eriksdotter ansåg hon framgå af den annons, som han under hösten 1865 låtit införa i Finlands Allmänna Tidning derom, att klander mot hans fräjd eller tillämnade äktenskap kunde anmälas hos pastorsembetet i Iittis socken.

Parterne åberopade å ömse sidor vittnen. Af dessa berättade:

Rusthållaren *Forstadius:* att aflidne Wong och bokhållaren Forstén den 7 Januari 1865 e. m. kommit till vitt-

nets innehafvande Kimola gästgifveri och anhållit om skjuts till Pohjanlahti lastageplats, hvarest Forstén varit bosatt, samt att vittnet skjutsat dem dit. Efter framkomsten hade Forstén inkallat Anna Sofia Eriksdotter och tillsagt henne att koka vatten till toddy samt derefter lagt sig i rummet derinvid, till hvilket dock dörren stått öppen. Då Anna Sofia Eriksdotter kort derpå hemtat in toddyt, hade Wong tillsport henne om hon ville blifva hans brud, hvartill hon genmält "hvarföre gör ni narr af mig, som är fattig?" Wong hade emellertid bedyrat att han hade fullt allvar med hvad han sagt samt hållande Anna Sofia Eriksdotters hand framtagit en 25 rubels sedel och lemnat den åt henne, hvarefter, och sedan vittnet tagit sedeln af henne för att efterse dess värde men på Wongs tillsägelse lemnat den åter åt henne, Wong, som fattat Anna Sofia Eriksdotter om halsen, frågat henne om hon icke nu skulle sätta tro till hans löfte, då Anna Sofia Eriksdotter dertill svarat "jag tror". Enär Wong vidare frågat om hon icke skulle komma till Haapakimola, dit han snart skulle flytta, hade hon lofvat göra det, hvarefter, och sedan Wong jemte vittnet hvardera förtärt tvenne glas toddy, desse begifvit sig åter till Kimola gästgifveri, der Wong sedan tillbragt natten. Följande morgon hade han frågat vittnet, hvad vittnet tänkt om det, som aftonen förut passerat. Då vittnet dertill svarat "hvad kan jag säga dertill?" hade Wong sagt "icke är det för mycket att en fattig flicka får 25 rubel." Och antog vittnet, att Wong, som ej mindre under besöket å Pohjanlahti, än ock morgonen derefter varit vid fullt redig sinnesförfattning, haft allvar med att gifta sig med Anna Sofia Eriksdotter, helst han äfven hört åt såväl om hennes sinnelag, som huruvida hon kunde läsa, hvaremot någon fråga icke uppstått derom, att Anna Sofia Eriksdotter framdeles borde aftjena dessa 25 rubel hos Wong, eller att medlen skulle lemnats såsom städsel på årstjenst, utan hade Wong gifvit dem med afseende å trolofning och giftermål.

Bonden *David Jussila:* att Wong någon dag i Juli månad bedt honom resa för att afhemta Anna Sofia Eriksdotter från Pohjanlahti, hvarest Wong hade, såsom han sjelf

sagt, trolofvat sig med henne. Då vittnet emellertid icke samma dag varit i tillfälle att resa, hade Wong följande dag underrättat vittnet, att vittnet ej mera behöfde göra det, emedan Anna Sofia Eriksdotter då redan infunnit sig hos honom; och hade han vid dessa tillfällen varit vid fullkomligt redig sinnesförfattning.

Torparen *Karl Takala:* ofvansagde dag den 7 Januari 1865 hade vittnet skjutsat Wong först från Bergvik egendom till Kimola och derifrån vidare i sällskap med Forstadius till Pohjanlahti, der Wong ämnat tillbringa par timmar hos bokhållaren Forstén, under hvilken tid Wong bedt vittnet roa sig i byn för de dryckspengar, som han gifvit vittnet. Då vittnet sedermera efter par timmars förlopp återkommit och gått in i Forsténs boningsrum, hade han der påträffat Forstadius och Wong, hvilken senare hållit Anna Eriksdotter i famnen och förklarat att hon skulle blifva hans fästeqvinna, hvarvid Forstadius tillika omnämnt, att Wong trolofvat sig med henne och i fästningagåfva lemnat henne en 25 rubels sedel; och förklarade vittnet att Wong vid detta tillfälle väl hade förtärt någon rusgifvande dryck men likväl varit vid fullt redig sinnesförfattning.

Possessionaten *F. W. Meijer:* någon dag i början af år 1865 hade vittnet inträffat hos Wong, som då varit bosatt å Bergvik, hvarvid Wong tillsport vittnet huruvida vittnet hört någonting nytt samt tillika omnämnt: att han kort förut besökt Wuolenkoski by och der skaffat sig en fästeqvinna, hvilken vore Anna Eriksdotter; att han ernade ingå äktenskap med henne; samt att han till uppköp af hvarjehanda saker lemnat henne 25 rubel silfver. Och hade Wong vid detta tillfälle varit alldeles nykter och synts hafva haft allvar med omvittnade yttrande.

Inhysingen *Johan Lönngren:* Då vittnet, som i Juli månad 1865 varit i snickarearbete, å Wongs i lifstiden egda Kaldula hemman i Haapakimola by, vid Anna Eriksdotters ankomst underrättat Wong derom med orden "täällʼ on nyt teidän kultanne" (här är nu eder käresta), hade Wong gått ut ifrån sin kammare i boningsstugan för att emottaga henne, omfamnat henne och yttrat "tämä on minun kultani" (denna

är min käresta), äfvensom sagt åt vittnet: "nu får du kalla henne till min hustru," hvilket yttrande Wong upprepat senare samma dag äfven för andra personer. — Då Anna Eriksdotter sedermera efter en med Wongs schäs påföljande dag företagen resa till Koskenniska by för att afhemta sina kläder m. m. återkommit till Kaldula, hade Wong åter välkomnat henne ungefär såsom förra gången.

Extrafiskalen *Lahtelin:* någon dag i April månad 1865 hade Wong för vittnet frivilligt erkänt sig vara till äktenskap trolofvad med Anna Eriksdotter äfvensom Wong en gång, då vittnet i Augusti eller September månad samma år vid ett besök hos Wong funnit denne tillsammans med Anna Eriksdotter i Wongs rum, till hvilket dörren varit läst, så att vittnet ej kunnat inkomma innan Anna Eriksdotter inifrån öppnat den, i anledning deraf yttrat till vittnet: att han och Anna Eriksdotter dåmera lefde tillsammans. Vid begge dessa tillfällen hade Wong varit fullkomligt redig.

Bondeenkan *Kristina Mäkelä:* dagen före Anna Eriksdotters inflyttning till Kaldula hemman hade Wong anmodat vittnet att bedja Anna Eriksdotter, som, enligt Wongs yttrande, hade förmenats vara hans fästeqvinna, infinna sig till sammanlefnad med honom samt dervid tillika sagt att han, Wong, nog inom Haapakimola kunnat få andra, men att Anna Eriksdotter dock kunde inträffa hos honom.

Målaren *Jäderholm:* den tid af tre veckor, under hvilken vittnet hösten 1865 å Wongs egda Kaldula hemman verkstält målarearbete, hade Anna Eriksdotter bott i Wongs rum och, såsom vittnet förmodade, begagnat samma säng som denne, emedan i rummet funnits endast en sådan och vittnet någon gång på morgnarne funnit Anna Eriksdotter liggande i densamma. Vittnet hade derunder jemväl flere gånger hört Wong fullkomligt redig omtala att han vore trolofvad med Anna Eriksdotter och ernade träda i äktenskap med henne samt att hon efter hans död skulle erhålla all hans qvarlåtenskap; hvarutom vittnet med anledning af svarandens förmenande, det Wong de senare åren af sin lefnad ej en enda dag skulle varit nykter, förklarade att Wong under omvittnade trenne veckor i flere dagar med

ens ej haft en enda droppe bränvin eller annan rusgifvande dryck i sitt hus.

Inhyseskarlen *Thomas Hård:* då Anna Eriksdotter en gång om hösten 1866 inträffat å Kausala gästgifveri, der vittnet varit bosatt, för att derifrån afhemta Wong, hade denne sagt åt vittnet att Anna Eriksdotter vore att betraktas såsom hans hustru och komme att ärfva honom. Vid detta tillfälle hade Wong varit fullkomligt redig.

Malakias Peltola, landbo å Wongs andel af Kaldula hemman och boende uti en stuga, som genom förstuga är afskild från tvenne af Wong sjelf i lifstiden begagnade rum, hade erfarit att Wong och Anna Eriksdotter esomoftast varit i häftigt gräl med hvarandra. Särskildt hade vittnet en gång våren 1867, då Wongs helsotillstånd redan varit i hög grad dåligt, hört Wong ifrån sitt rum ropa på hjelp, i anledning hvaraf vittnet öppnat stugudörren och då varseblifvit Anna Eriksdotter springande ut och Wong stående andtruten invid dörren till sitt främre rum; och hade Wong dervid yttrat till vittnet: "så här handterar hon mig och jag vet icke huru jag skall slippa ifrån henne". Äfven hade Anna Eriksdotters hos Wong då bosatta, femton år gamla systerdotter strax derpå omnämnt att, då Wong velat öppna dörren för att gå ut, Anna Eriksdotter med ena handen skjutit till dörren och med den andra slagit honom mot munnen. Vid ett annat tillfälle tidigare på våren eller redan vintern 1867 hade vittnet ock hört gräl och slagsmål från Wongs rum samt Wongs rop till vittnet efter hjelp. Då vittnet gått in hade Wong anmodat vittnet att spänna för sin häst och föra bort Anna Eriksdotter, emedan han ej vidare skulle härda ut med henne. Härtill hade Anna Eriksdotter, som rödblossande i ansigtet kommit ut från det inre rummet, i förargad ton sagt: "jag går ej härifrån". Sedan vittnet härå gått ut för att emottaga ett för Wongs räkning till gården hemtadt hölass, hade Wong icke vidare gifvit vittnet någon påminnelse att föra bort Anna Eriksdotter. — För öfrigt förklarade vittnet att Wong såsom nykter hållit Anna Eriksdotter såsom sin piga, samt att vittnet aldrig hört honom kalla henne för sin fästeqvinna eller lofva ingå

äktenskap med henne. Vid ett senare förhör intygade vittnet att Wong flere skilda gånger förebrått Anna Eriksdotter för det hon skulle hafva sprungit i byn och der utspridt samt derifrån hemfört sqvaller och prat. Deremot hade vittnet icke hört Wong hvarken erkänna sig hafva aflat det foster, med hvilket Anna Eriksdotter gått hafvande våren 1867, eller förebrå henne för det hon skulle plägat umgänge med andra manspersoner, något som icke heller vittnet erfarit under den tid hon vistats hos Wong.

Maria Mattsdotter, den föregåendes hustru: hade väl förnummit att emellan Wong och Anna Eriksdotter de första veckorna af deras sammanlefnad, derunder Wong förtärt rusgifvande drycker något mycket, ehuru han dock talat redigt, ett vänskapligt förhållande egt rum. Sedermera hade deremot högst få dagar förgått utan att gräl och slagsmål hörts från deras rum, ehuru vittnet och dess tjenstefolk högst sällan vid sådana tillfällen gått att se efter dem. Dock hade vittnet en dag i början af 1867 varseblifvit huru Anna Eriksdotter med en stång stött till Wong, hvilken dervid beskylt denna för att hafva lönligen tillegnat sig nycklarne till hans byrå och derifrån borttagit 44 mark, hvarjemte Wong äfven sagt: "tro ej att jag gifter mig med dig" och dervid kallat henne sköka. Vittnet hade ock hört Wong flere gånger tillsäga henne att flytta bort ifrån honom, men deremot aldrig försport att Wong skulle kallat Anna Eriksdotter för sin fästeqvinna.

Ytterligare hörd tillade vittnet: att vittnet en gång 1866 eller 1867 vid inträdet i Wongs rum varseblifvit Anna Eriksdotter liggande påklädd i Wongs säng samt denne sittande på kanten deraf, att Wong en dag i början af nästsagda år kommit in till vittnet, beklagat sig öfver Anna Eriksdotters svåra lynne och sagt sig icke veta huru han kunde blifva fri ifrån henne, då Anna Eriksdotter, hvilken strax efter Wong inkommit och hört dennes yttrande, förmenat sig vara rådd med ett foster af Wong, hvilken dertill genmält att hon blifvit lägrad ute i byn af andra manspersoner; att vittnet ofta hört Wong förebrå Anna Eriksdotter för det hon skulle sprungit i byn och der utspridt samt derifrån hemfört elaka

rykten; samt att Wong ofta varit af starka drycker öfverlastad. På derom gjord fråga förklarade vittnet slutligen sig icke hafva förmärkt Anna Eriksdotter pläga förtroligare umgänge med någon annan mansperson.

Inhyseсqvinnan *Maria Klemettilä:* Såsom boende nära Kaldula hemman hade vittnet ofta förnummit hurusom Wong och Anna Eriksdotter varit i häftig ordvexling med hvarandra. En gång om hösten 1866, då vittnet i anseende till Maria Mattsdotters sjukdom verkstält brödbakning hos Malakias Peltola, hade ett häftigt gräl emellan Wong och Anna Eriksdotter hörts, hvarföre vittnet på Maria Mattsdotters uppmaning gått i deras rum, dervid hon då varseblifvit Wong och Anna Eriksdotter liggande på golfvet. Vid vittnets inträde hade de stigit upp samt Wong tillsagt Anna Eriksdotter att förfoga sig ut, då hon, ytterst uppretad, sprungit emot Wong och tvenne gånger skuffat omkull honom, hvarefter Wong tillsagt vittnet att stanna qvar i rummet, emedan han fruktat att hon skulle taga lifvet af honom. Vittnet hade likväl, efter särskilda fruktlösa uppmaningar till Anna Eriksdotter att komma bort, återvändt till sitt sysslande i boningsstugan, dit gräl hörts ännu en stund, tills Anna Eriksdotter från rummet utkommit. — Kort före Anna Eriksdotters ankomst till Kaldula hade vittnet jemte några andra qvinnor tidtals med uppassning betjenat Wong, hvilken dervid uppgifvit att, om en qvinnsperson vid namn Sofia från Jaala by icke skulle komma till Wong såsom uppasserska, Wong skulle på budskickning få en från Koskenniska by städslad piga, hvarmed han syftat på Anna Eriksdotter. För resten hade vittnet aldrig hört Wong lofva träda i äktenskap med Anna Eriksdotter.

Bonden *Thomas Tutipää:* då vittnet, som begagnat Wong såsom fullmäktig under åren 1865 och 1866, derunder särskilda gånger och senast hösten nästsagda år besökt Wong å dennes egda Kaldula hemman, der Anna Eriksdotter hushållat för honom, hade Wong upprepade gånger för vittnet omtalat att han ämnade gifta sig med Anna Eriksdotter, fastän han derintills icke hunnit komma sig i ordning och kunnat uttaga lysning; och hade Wong vid alla tillfällen, då

han omtalat sitt tillernade äktenskap, varit vid fullkomligt redig sinnesförfattning.

Bonden *Anders Mäkelä:* vid de besök vittnet flere gånger gjort hos Wong, hade vittnet derstädes anträffat äfven Anna Eriksdotter, hvilken bott i samma rum, som han, utan att vittnet likväl hört Wong benämna henne annorlunda än "meidän Anna" (vår Anna). Under dessa besök hade Wong stundom varit nykter, stundom dryckesrörd, hvilket sistnämnda förhållande särskildt inträffat en gång då vittnet tillsammans med Thomas Tutipää besökt honom; men hvarken då eller eljest hade Wong, såvidt vittnet hört, sagt sig erna ingå giftermål med Anna Eriksdotter. —

Ånyo hörd besannade Thomas Tutipää hvad Anders Mäkelä om det sistnämnda besöket meddelat.

Enkan *Eva Jöransdotter:* då vittnet någon dag i Maj månad 1867 i badstugan å Kaldula hemman koppat Wong och Anna Eriksdotter kommit dit, påkallad af Wong för att tvätta honom, hade denne särskilda gånger erkänt och försäkrat sig vara trolofvad med Anna Eriksdotter; och såsom denna, på sätt hon lofvat, varit Wong trogen, så ville äfven Wong å sin sida vara henne lika trogen och hålla henne såsom sin hustru. I anledning af det märkbara hafvandeskap, hvari Anna Eriksdotter alltsedan trettondedagstiden sagda år befunnit sig, hade Wong yttrat till vittnet, att han rådt Anna Eriksdotter med detta foster, äfvensom att hon och det barn hon komme att framföda skulle efter Wongs död få ärfva all hans qvarlåtenskap, såväl i löst som i fast, helst densamma vore af honom sjelf förvärfd. Dessa yttranden, dem Wong bedt vittnet lägga på minnet för den händelse, att han skulle dö, innan han hunne blifva med Anna Eriksdotter sammanvigd, hade vittnet med bedyrande bekräftat. På vittnets fråga, hvarföre han ej låtit sig förelysas till äktenskap med Anna Eriksdotter, hade han svarat att han varit sjuk och för tillfället ej heller hade råd dertill, men att lysning dock komme att ske under sommaren eller hösten. Vittnet tillade vid ett senare tillfälle, då vittnet ytterligare hördes, att Wong icke begagnat Anna Eriksdotter till s. k. "jalkavaimo" (konkubina) samt att Wong vid ofvanomordade tillfälle yttrat,

det han väl någon gång varit förargad på Anna Eriksdotter, då hon velat hindra honom från att supa och derom ordat för främmande personer, men att han ej dertill egt någon anledning, hvarutom vittnet försäkrade att Wong vid detta tillfälle varit fullkomligt nykter och till badstugan medfört endast en jungfru bränvin, deraf till och med någon del blifvit oförtärd.

Inhyseshustrun *Katarina Johansdotter*: Någon dag om vintern 1865 hade Wong hemma hos sig omtalat huru han första gången sett Anna Eriksdotter i Koskenniska by och dervid fattat tycke för henne, hvilken vore liksom skapad för honom, "ty såsom gift med henne skulle han ej behöfva någon piga, ehuru han likväl sagt sig taga en sådan för kärandens beqvämlighet". Vid ett annat tillfälle under samma vinter hade vittnet förmärkt Wong och Anna Eriksdotter i kif med hvarandra, hvarvid den förre yttrat "månne jag skall taga henne till hustru, hon är så fördömdt het?" Härtill hade åter Anna Eriksdotter svarat "jag går bort, när du grälar med mig"; likväl hade Wong ej med ett enda ord antydt henne att begifva sig bort, utan hade förhållandet dem emellan snart åter blifvit godt. Vid nästberörda tillfälle hade vittnet ock hört Wong säga, det hans halfbroder Murén icke skulle få ärfva honom, emedan Murén en gång hemma hos sig icke emottagit Wong, ehuru denne varit illa sjuk, hvarutom Wong förmält sig icke kunna påskynda sitt giftermål med Anna Eriksdotter af orsak, att Wong då ej haft det så i ordning som han önskat, ehuru han eljest hvarken kunde eller ville hålla något stort bröllop. För öfrigt upplyste vittnet, att förhållandet mellan Wong och Anna Eriksdotter vid de flesta tillfällen varit särdeles godt. Vid ett senare ting ånyo hördt, tillade vittnet att Wong vid de omvittnade tillfällena väl syntes hafva förtärt någon rusgifvande dryck, men att han dock icke varit deraf öfverlastad så att han skulle raglat eller talat oredigt.

Bonden *Anders Kaldula:* Såsom boende nära Wongs egda Kaldula hemman hade vittnet ofta besökt denne och derunder flere gånger funnit Wong och Anna Eriksdotter i häftigt gräl med hvarandra. Särskildt omtalade vittnet huru-

som Wong, den 12 Maj 1867, då Anna Eriksdotter icke hörsammat hans tillsägelse att koka kaffe åt honom och vittnet, högeligen uppbragt förklarat Anna Eriksdotter, att hon i egenskap af hans piga vore skyldig att åtlyda hans befallningar, hvarjemte han bedt vittnet taga en käpp och med den prygla upp Anna Eriksdotter, emedan han, Wong, för sin sjuklighet ej mäktade dermed. I öfrigt, och jemte det vittnet intygade att Wong vid omordade tillfälle varit fullkomligt redig, förmälte sig vittnet aldrig hafva hört Wong benämna Anna Eriksdotter för sin trolofvade brud äfvensom högst sällan hafva funnit dem vänliga mot hvarandra; förmenaude vittnet för sin del att Anna Eriksdotter i allmänhet förhållit sig så oanständigt mot Wong, att denne bort köra bort henne.

Inhysesqvinnan *Maria Thomasd:r Kaldula:* vid Anna Eriksdotters inflyttning i Juli månad 1865 hade Wong visat sig mycket vänlig mot henne och kallat henne för sin fästeqvinna, hvarefter de bott i samma rum och begagnat samma säng äfven efter det Anna Eriksdotter synbarligen varit hafvande. Under denna sin sammanlefnad hade Wong och Anna Eriksdotter emellanåt varit goda vänner men jemväl ofta varit i häftig ordvexling med hvarandra, dervid Wong flere gånger bedt Anna Eriksdotter flytta bort och dessutom vid ett tillfälle förklarat för Anna Eriksdotter det hon ingalunda borde hysa den förhoppning att blifva med Wong till äktenskap sammanvigd. — Vid ett efterföljande ting ånyo hördt rättade vittnet sin förra utsago sålunda, att Wong och Anna Eriksdotter under de första tiderna efter dennas inflyttning och medan rummen ännu ej varit i ordning väl legat tillsammans i den enda säng der då funnits, men att de några veckor senare, efter det Wong hunnit anskaffa en annan säng, legat skildt; och tillade vittnet att Wong en dag om vintern 1867 i Malakias och Maria Peltolas stuga beklagat sig deröfver, att han ej kunde komma öfverens med Anna Eriksdotter, hvilken väl uppgifvit sig vara hafvande, ehuru Wong tillika förklarat att han icke dertill varit vållande, utan att Anna Eriksdotter blifvit i byn lägrad af andre manspersoner. Efter denna tilldragelse hade Wong och Anna

Eriksdotter åter tyckts vara goda vänner, ehuru vittnet ej heller sedermera, då Anna Eriksdotter redan synbarligen varit hafvande, hört honom erkänna sig hafva rådt Anna Eriksdotter med detta foster, utan hade han tvertom, vid ett tillfälle under samma vår, då de begge varit uppretade, sagt henne att han icke bragt henne i hafvande tillstånd.

Häradsrätten afkunnade utslag i målet den 27 November 1869 och fann dervid utredt vara att Wong den 7 Januari 1865 till äktenskap behörigen trolofvat sig med Anna Eriksdotter, derefter tagit henne hem till sig samt med henne lefvat och bott tillsammans intill Wongs den 12 Juli 1867 inträffade död, äfvensom att Wong i lifstiden vid särskilda tillfällen ej mindre lofvat att det sålunda påbörjade äktenskapet med vigsel fullborda, än erkänt sig hafva häfdat Anna Sofia Eriksdotter med det af henne sedermera den 10 Oktober nästsagda år framfödda men nio veckor derefter dödblifna gossebarn; och pröfvade Häradsrätten i följd häraf med stöd af 9 § 3 kap. och 1 § 5 kap. G. B. rättvist förklara Anna Sofia Eriksdotter för Wongs laggifta hustru och hennes förenämnde, sedermera aflidne son för äkta barn samt dessa i sådan egenskap böra åtnjuta, Anna Eriksdotter full giftorätt i Wongs bo och sonen arf efter honom, äfvensom Anna Eriksdotter vara berättigad till arf efter sitt barn, i följd hvaraf Murén, som omhändertagit Wongs hela qvarlåtenskap, ålades att densamma till Anna Eriksdotter genast utlemna.

Murén vädjade till Åbo Hofrätt samt inlemnade tvenne vittnesbevis, det ena utfärdadt af Malakias Kaldula, Maria Mattsdotter och Maria Thomasdotter, hvilka hela den tid Wong bott å Kaldula hemman vistats "under samma tak med honom" och som på sin aflagda ed intygade: att Wong isynnerhet det sista året af sin lifstid befunnit sig i det allra svagaste tillstånd, så att han icke mycket och de senaste månaderna alldeles icke rört sig utom sitt rum; att han såsom besvärad af vattensot och svår andtäppa beständigt nödgats hålla en sköterska i sitt rum; att orsaken hvarföre nyckeln var borta ifrån den dörr, som ifrån hans rum ledde till farstun, var den, att passerandet genom denna dörr skulle åstadkommit drag, hvilket Wong ej kunnat tåla, hvarföre in-

gången till hans rum från samma förstuga var genom en kökskammare; att vittnena aldrig hört Wong säga att han trolofvat sig med Anna Eriksdotter eller ämnade gifta sig med henne äfvensom att han aldrig erkänt det barn, med hvilket Anna Eriksdotter gått hafvande, såsom sitt, utan vid redig sinnesförfattning påstått att hon skaffat sig detsamma från knutarne samt förebrått henne för det kringlöpande, som Anna Eriksdotter flitigt tillåtit sig. — Det andra intyget, afgifvet under edspligt, innehöll, att Anna Eriksdotter en gång våren 1867 skulle beklagat sig öfver att "hennes husbonde" Wong förebrått henne att hafva låtit lägra sig af en guldsmed samt att hon varnat dem, för hvilka hon omtalat detta, att för "hennes bemälde husbonde" nämna hvad hon sagt. — Och ansåg Murén mera afseende böra fästas å de intyg, som afgifvits af personer, hvilka dagligen varit i beröring med honom, än å de berättelser, som lemnats af personer, hvilka någon gång, en och en i sender, sammanträffat med honom, hvadan dessa berättelser innebure endast tomt prat och skryt å Wongs sida.

Anna Eriksdotter hade emellertid den 22 December 1869 aflidit.

Den 29 Juni 1870 meddelade *Hofrätten* dom i målet och förklarade Murén icke hafva anfört skäl till ändring i Häradsrättens motvädjade utslag, hvarvid förty komme att bero.

Murén nedsatte revisionsskilling och sökte hos H. K. Mj:t i underdånighet ändring i Hofrättens dom, hvarvid af Murén framhölls, hurusom den trolofning Wong skulle ingått å Pohjanlahti hvarken kunnat vara allvarligt menad, då Wong, hvilken åtföljt bokhållaren Forstén till sagde lastageplats, der för första gången såg Anna Eriksdotter, om hvars tillvaro han derförinnan ej egt minsta kännedom, och genast framställde frågan om trolofning, eller kunde anses vara en laga fästning, helst icke ens hennes giftoman lemnat sitt samtycke dertill.

Sedan Anna Eriksdotters rättsinnehafvare emellertid lemnats tillfälle att sin svarandetalan bevaka, afgjordes ärendet i *Senatens Justitie departement* den 6 Oktober 1871, och funno

dess samtlige dervid närvarande ledamöter, Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén*, *Snellman*, *Wasastjerna* och *Nykopp* klockaren Murén icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens ofvanberörde dom, hvilken fördenskull gillades, likväl sålunda att i anseende till Anna Sofia Eriksdotters timade frånfälle Murén ålåge att i föreskrifven ordning aflemna Joel Wongs qvarlåtenskap till den eller dem, som styrkte sig vara Anna Eriksdotters lagliga arfvingar.

Om notariatsväsendet.

(Forts. från sida 17.)

Hvad nu karakteren af notariats-befattningarna vidkommer, så ligger det i sakens natur, att den, som skall kunna gifva helgd af offentlig trovärdighet åt afhandlingar emellan enskilda, måste hafva erhållit bemyndigande dertill af den offentliga makten. En annan fråga är, huruvida staten bör *bestämma* ett visst antal sådana platser och icke utnämna flere personer dertill, än att dessa platser blifva besatta, eller om staten bör lemna utöfvandet af detta yrke fritt i öfrigt och förbehålla sig sjelf endast pröfningen huruvida en sökande uppfylt föreskrifna vilkor för erhållandet af sådant bemyndigande. Härom hafva meningarna varit delade. Likvisst torde det förstnämnda systemet vara antaget i de flesta, om ej i alla, länder, der notariatet är infördt och eger någon mera framstående betydelse. Denna lösning har åter gifvit upphof åt en annan fråga, nemligen den, huruvida bestämmandet af notariernes antal äfvensom af deras stationer bör ske genom lagstiftande makten, eller om detsamma bör vara öfverlemnadt åt regeringen.

I Frankrike tillkommer denna rättighet regeringen dock sålunda, att antalet icke får af henne godtyckligt bestämmas, utan att detta måste ske med hänsyn till folkmängds förhållandena och i enlighet med de grunder lagen fastställt. Förändringar kunna göras på förslag af notarialkamrarne, då förändrade förhållanden sådant påkalla. Ungefär enahanda var förhållandet äfven i vissa delar af Italien.

Mot detta system anmärker Pierantoni under förutsättning, att befattningarna skola vara till antalet bestämda, att det är ofullständigt, enär behofvet af flere eller färre notarier på en ort icke vore beroende uteslutande af folkmängden

utan äfven af många andra förhållanden såsom den mer eller mindre framskridna upplysningen, handels- och affärsförhållandena, det allmänna välståndet samt kommunikationsförhållandena. Mot det andra af de i Italien gällande systemen, enligt hvilket antalet af notariebefattningar och deras fördelning på provinserna är i lagen bestämdt, anmärker han, att det visserligen eljest skulle låta försvara sig, men att det i praktiken stöter på många olägenheter. Han framhåller härvid det olämpliga uti att representationen skall, hvarje gång behofvet af ett förändradt antal notarier gör sig gällande någonstädes, nödgas uti ett lokalt intresse företaga ändringar i en af henne tillförene antagen lag.

I förslaget till den nya italienska lagen, som också hyllade grundsatsen för det fixerade antalet och de bestämda stationsorterna, var bestämmandet öfverlemnadt på regeringen utan att någon grund eller några regler i detta afseende voro angifna. Regeringen skulle för öfrigt ega rätt att framdeles öka befattningarnas antal eller att indraga sådana samt att förändra stationsorterna på statsrådets tillstyrkan.

Redan innan denna fråga diskuterades i senaten hade flere brochyrer och petitioner begärt att notariatet skulle få bedrifvas såsom ett fritt yrke utan några begränsningar hvad antalet af dess idkare och deras boningsort beträffar. Senatorn *Chiesi* yrkade i de fria ekonomiska principernas namn på upphäfvandet af de prohibitiva stadgandena samt framhöll den fria konkurrensen såsom den bästa driffjeder icke allenast i handel och industri utan ock i de intellektuella yrkena. Likväl ville äfven Chiesi att det icke skulle vara en hvar tillåtet att utöfva notariatet, om han icke vore underkastad skyldigheten att uppfylla alla de föreskrifter och vilkor, som försäkra samhället derom, att dess idkare är en hederlig och sitt kall vuxen man. Lagstiftaren eger, menade han, rätt att bestämma dessa vilkor, men något vidare bör han ej göra.

Rapportören åter upprepade inför senaten de skäll han i sitt betänkande anfört emot en sådan yrkesfrihet. Han fäste uppmärksamheten vid, att notariens syssla är en delegation af regeringsmaktens rätt att gifva helgd åt hvarjehanda förhållanden, samt framhöll dertill beskaffenheten af den

trovärdighet, som tillägges en notariats akt, hvilken kunde antastas endast genom en *inscription de faux* samt en kriminel angifvelse, hvaraf följden, derest densamma ej kunde ledas i bevis, kunde blifva åtal för falsk angifvelse.

I betraktande häraf vore, menade rapportören, statens rätt att försäkra sig om notariens goda namn och heder fullkomligt rättfärdigadt. Samma betraktelser gällde ock i fråga om begränsandet af notariernes antal och förbehållet om en bestämd boningsort för dem. "Om notariernes antal", sade han, "vore för stort, så skulle de, för att kunna uppehålla sig, inleda en olycksbringande konkurrens, hvilken komme att minska deras anseende och deras anspråk på förtroende".

Denna åsigt segrade i senaten och bestämmandet af notariernes såväl antal som placering uppdrogs åt regeringen. Men till undvikande af missbruk skulle det stadgas att, på samma gång lagen komme att promulgeras, äfven ett kungligt dekret skulle offentliggöras med bestämmelser härutinnan, samt att den i detta dekret innehållna plan icke skulle kunna under tio år och utan statsrådets hörande ändras.

Pierantoni skulle hafva velat inrymma äfven åt notariats kollegierna någon betydelse i detta afseende, på samma sätt som notarierne med mycken fördel hade blifvit rådfrågade med afseende å sjelfva lagens redaktion.

För egen del anser Pierantoni senaten hafva gjort orätt uti att "följa det gamla hjulspåret". "Jag tror med senatorn Chiesi", säger han, "att, då antalet advokater och "avoués" icke är begränsadt, det kunde vara sammalunda beträffande notarierne. Faran af ett öfverflöd på notarier är icke allvarsam. Man bör icke glömma den ekonomiska lagen om jemvigt emellan arbetet och arbetarena. Om staten bör se till att notarier finnas till hands inom hvarje distrikt af dess territorium för den lagliga bekräftelsen af underskrifter och af handlingar, ja till och med för deras uppsättande, så finner jag deraf icke följa, att han måste begränsa antalet af sådana tjenster. Det skulle utan tvifvel lända det allmänna till båtnad, om man finge välja emellan två eller tre notarier, medan parterne nu uti smärre kommuner alltför ofta äro underkastade en enda notaries godtycke" *(discrétion)*.

Notaries egenskap af offentlig embetsman i förening isynnerhet med den omständigheten, att det för giltigheten af vissa rättsärenden fordras en notariatsakt, kan anses begrunda den antingen i lagstiftningarna uttryckligen intagna eller i praxis allmänt gällande regeln, att notarie icke får, vid äfventyr att ådömas skadestånd samt t. o. m. ansvar, vägra sin tjenst, när han derom anlitas, såframt icke laga ursäkt kan åberopas. Till sådan laga ursäkt plär äfven det fall räknas då notarie tillkommande honorarium samt de kostnader och afgifter (för inregistrering m. m.), som han sjelf måste utbetala, icke på förhand erläggas; dock att detta gäller endast om rättsärenden inter vivos, enär i annat fall mången kunde blifva förhindrad att upprätta testamente. Så enligt den af italienska senaten antagna nya lagen. För öfrigt är det notarie icke allenast tillåtet utan ock honom ålagdt att vägra sin tjenst, då den anlitas för handlingar, som strida emot lag eller goda seder, eller i fall sådana som dessa: då parterne äro för honom obekanta och behöriga vittnen ej kunna intyga hvilka de äro, eller då parterne icke lagligen kunna ingå aftal, såsom fallet är med omyndige, vansinnige, m. fl.

I det föregående framhölls redan, att notarierne skulle hafva en bestämd boningsort. I sammanhang härmed står frågan inom hvilket område en notarie skall ega rätt att utöfva sin befattning.

Det ges i Frankrike trenne klasser af notarier. De till den första hörande hafva sin station i den ort, der en appellationsdomstol har sitt säte. Desse ega utöfva sitt yrke inom hela detta domstolsdistrikt. Till den andra klassen höra notarierne med station i den ort, der en domstol af första instansen *(tribunal de première instance)* finnes. Deras distrikt sammanfaller med nämnde domstols. Notarierne af den tredje klassen åter hafva sin stationsort och sitt distrikt gemensamt med fredsdomstolarne i hvarje kommun *(tribunaux de paix)*.

I Italien ville man vid diskussionen om den nya lagen icke antaga ett sådant system, emedan detsamma vore stridande emot jemlikhetsprincipen och alltför mycket skulle inskränka notaries af lägre klass verksamhet. Man ville icke

heller tillåta dem utsträcka densamma öfver hela landet, emedan sådant skulle hafva alltför mycket aflägsnat dem från deras arkiv och notarial-råd. Derföre bestämdes uti den af senaten antagna lagen att det område, inom hvilket notarie skulle få utöfva sin befattning, skulle utgöras af det notarialråds distrikt, hvarunder han hör. Utom detsamma eger han icke med laga verkan företaga något, som till hans befattning hörer. Dock böra dessa stadganden åtminstone i Frankrike icke förstås så, som vore det kontrahenter betaget, att sjelfve begifva sig till notarie inom ett annat distrikt, än det deras boningsort tillhör, samt att derstädes låta betjena sig af honom. I sådant fall stannar original-dokumentet naturligtvis i den ifrågavarande notariens arkiv.

För att kunna utnämnas till notarie fordras i Frankrike, utom fransk medborgarerätt och fyllda 25 år, att den sökande skall hafva viss tid tjenstgjort på notariat-kontor samt intyg öfver sedlighet och öfver innehafvandet af erforderlig skicklighet *(certificat de moralité et de capacité)*, utfärdade af notarial-kammaren i det distrikt, der den ansökta befattningen skall utöfvas. Den förberedande praktiska tjenstgöringstiden är enligt regeln 6 år, men den förlänges något för den, som tjenstgjort hos en notarie af lägre klass och söker befattning inom högre sådan, likasom den ock förkortas i samma proportion, om den sökande tjenstgjort hos en notarie i högre klass men söker en befattning i lägre. En förkortning enligt särskilda föreskrifter är äfven advokater *(avocats et avoués)* medgifven. Deremot kunna till domarekåren hörande samt administrativa tjenstemän helt och hållet af regeringen dispenseras från denna förberedande tjenstgöring — *stage* såsom den kallas. Hvad ofvannämnda intyg beträffar, så böra de vara utfärdade af notariats- eller disciplinskammaren i det distrikt, der den ansökta befattningen utöfvas. Det finnes ingenstädes föreskrifvet, att sökanden skall hafva presterat någon examen för att kunna blifva notarie. Dock är det vanligen efter en dels muntlig dels skriftlig examen, som disciplinskammaren meddelar intyget, och då ett erhållet sådant icke gäller en gång för alla utan ett af behörig notariatskammare utfärdadt måste presteras hvarje gång

en ny befattning ansökes, så kan en notarie få undergå examen flere gånger. Från presterandet af ett sådant bevis och således undergående af examen äro de, som af regeringen kunna dispenseras från den förberedande tjenstgöringen, icke befriade.

Hvad den ifrågavarande nya italienska lagen beträffar, så fordrar äfven den en förberedande *stage*, ehuru kortare än i Frankrike, så att denna tjenstetid enligt regeln är två år, men för advokater och judiciella tjenstemän, hvilka egna sig åt notariats-yrket, endast sex månader. Äfven ett betyg öfver sedlighet erfordras, men detta behöfver icke, såsom i Frankrike, vara utfärdadt af den notariatskammare, der den ansökta befattningen skulle utöfvas. De municipala auktoriteterna ega i Italien att utfärda sådana bevis. Hvad åter kunskapsprofvet angår, så diskuterades huruvida man borde fordra juris kandidat eller licentiat grad (hvilka hafva annan betydelse än i Finland). Några, bland dem i allmänhet notarierne, fordrade jurisdoktorsgrad såsom ett nödvändigt vilkor för att höja detta yrkes anseende. Andra yrkade, i betraktande deraf, att det stora universitetsdiplomet endast i några delar af Italien erfordrades, på examen i romersk och civil rätt, civil lagen, civil process, straffrätt och handelsrätt, eller de ämnen som i Italien utgöra sammanfattning af hvad som fordras för juris kandidatgrad äfvensom, enligt hvad samtidigt var föreslaget, af advokater. Senaten godkände dock intetdera af dessa förslag utan beslöt sig för en examen, som skulle undergås inför en kommission, sammansatt af ordföranden och en ledamot i en appellationsdomstol, en af advokatfiskalen derstädes utsedd tjensteman af allmänna åklagare embetet, ordföranden i ortens civil domstol, en civil domare och tvenne medlemmar af notarial-rådet. Senatens rapportör hr Poggi föredrog en något annorlunda sammansatt kommission, hvilken skulle varit i tillfälle att känna kanditernes uppförande.

I Rhein-Preussen, der fransk lagstiftning varit gällande, och der äfven notariats-väsendet fortfarande har mycken likhet med det franska, fordras, utom förberedande praktisk tjenstgöring, nödvändigtvis universitetsstudier.

Förutom ofvannämnda bestämningar förekomma i lagstiftningarna äfven andra, genom hvilka man sökt försäkra allmänheten mot ett vårdslöst handhafvande af de till notariatet hörande göromålen. Det inses lätt att innehafvandet af vissa andra slags befattningar eller tjenster skulle innebära en frestelse för notarien att antingen vårdslösa sin egentliga syssla, eller rentaf svika det förtroende honom såsom notarie kunnat komma till del. Det är till förekommande af sådant som man förklarat innehafvandet af vissa tjenstebefattningar oförenligt med ett notariat. I Frankrike gäller detta om åtskilliga stats- och kommunala tjenster. I Italien kan, om den nya lagen blir gällande i den form senaten antog den, ingen på en gång utöfva ett notariat och vara innehafvare af någon af staten, provinserna eller kommun med flere än 500 innevånare aflönad tjenst. Senaten ansåg sig icke kunna uppfylla de önskningar, som uttalats af flere vid preturerna och domstolarne anställde sekreterare, hvilka under de äldre lagarne innehaft begge sysslorna och nu yrkade på att desamma äfven framgent skulle kunna vara förenade hos samma personer. Senaten ansåg att tjensters hopande på samma hand hade till följd enderas eller begges försummande. Den fruktade ock att nedsätta notariatet till någonting sekundärt. Undantaget, som den gjorde för de mindre kommunerna, infördes för att skaffa notarien en annan inkomstkälla på de orter, der hans yrke icke skulle gifva honom tillräckligt arbete; det gagnar på samma gång äfven kommunerna. Men äfven bedrifvandet af vissa yrken anses icke böra vara förenligt med ett notariat. Det har stundom visat sig, att notarier inlåtit sig i handelsaffärer och penningetransaktioner samt, då de kommit på obestånd, bringat olycka öfver mången, som skänkt dem sitt förtroende. Särskildt har sådant varit fallet i Frankrike, der notariats-befattningarna med till dem hörande arkiv säljas ock köpas. Då priset på dem icke sällan är ofantligt högt (i Paris ända till 400,000 fr.), anses innehafvarene af dessa befattningar i allmänhet för pålitliga, och mången uppdrager derföre åt dem att placera sina penningar, eller deponerar tvistiga medel hellre hos dem än i publika kassor. Till förekommande af de missbruk af sådant för-

troende, till hvilka notarier gjort sig skyldiga, blef det genom en förordning af den 4 Januari 1843 i Frankrike notarier förbjudet att, personligen eller genom andra, direkt eller indirekt, bedrifva börsspekulationer, handels-, bank-, diskont- eller mäklare-rörelse, befatta sig med förvaltningen af ett finansielt handels- eller industri-bolag, taga del i affärer, der de tillika utöfva sin tjenst, göra spekulationer afseende inköp och försäljning af egendomar, uppköpa fordringar o. d.; i eget namn använda dem anförtrodda medel, äfven om det vore mot förbindelse att betala ränta; på något sätt förpligta sig såsom löftesmän för försträckningar, som skett genom deras bemedling m. m. Likartade bestämningar förekomma ock i den af italienska senaten antagna lagen.

Slutligen bör det särskildt framhållas, att äfven advokatbefattningarna höra till dem, hvilkas innehafvande jemte ett notariat ansetts icke böra tillåtas. Så är förhållandet enligt fransk lag och likaledes i Italien. Då den nya lagen i sistnämnda land diskuterades, uppträdde likväl senatorn Chiesi emot ett sådant stadgande. Han framhöll att det låge något ologiskt i denna förmenta oförenlighet samt åberopade sig såväl på det gemensamma i de för dessa befattningar erforderliga studier som på den omständigheten, att dessa vanligen vore mera fullständiga hos en advokat, enär nemligen dennes uppgift icke inskränkte sig blott till sakförarens andragande inför domstolen utan ock berörde de vigtigaste och mest grannlaga familje-angelägenheter. Slutligen vädjade han till erfarenheten och påpekade, att det i många fall faktiskt är advokaten, som befattar sig med redigerandet af akterna, medan notarien ej gör annat, än ger dem stödet af sitt namn och bifogar de för erhållandet af autenticitet erforderliga formaliteterna.

Dessa argument vunno dock icke gehör; man framhöll att hopandet af flere befattningar på en hand skulle leda till vårdslösandet af någon bland dem, och man påminte om notariens särskilda göra att söka i godo förlika parternas tvistigheter. Man ville derföre icke indraga honom i processer, som stundom kunde vara stridiga mot den känsla af opartiskhet, som han borde söka bevara.

"Fullt uppskattande värdet af dessa skäl, tror jag" — säger Pierantoni — "att man ej bör glömma en annan omständighet, som talar till förmån för ifrågavarande befattningars oförenlighet hos samma person. Ganska ofta stöder sig en inför domstol anhängiggjord talan på formen för kontrakten och de af notarie bestyrkta handlingarna samt på tolkningen af dem. Det vore abnormt om samma person borde såsom advokat bekämpa hvad han såsom notarie uppsatt, och det vore farligt om han såsom advokat skulle komma notarien till hjelp".

För att slutligen, såvidt möjligt är, hålla dem skadeslösa, som genom notaries vårdslöshet, försummelse eller svikliga förfarande blifvit lidande, har man uppställt fordran på ställandet af kaution. Denna fordran lärer vara gemensam för alla lagar. Beloppet af den kaution, som notarierne i Frankrike äro skyldige att prestera, är bestämdt efter folkmängden i distriktet och den klass notarien tillhör. Sålunda utgör detta belopp t. ex. för 3 klassens notarier i fredsdomaredistrikt med 2,000 innevånare eller derunder 1,800 francs, för 1:sta klassens notarier i distrikt med 5,000 innevånare 4,000 fr. o. s. v. I Paris utgör kautionssumman 50,000 francs.

I Italien skulle enligt den af senaten antagna nya lagen ifrågavarande säkerhet kunna gifvas äfven i form af hypotek i fastighet, hvars värde då borde med en tredjedel öfverstiga kautionssumman.

Emot hela detta system yttrade sig senatorn Chiesi i senatens session den 7 December 1869 med eftertryck. Utgående från likheten emellan advokatens och notariens sysslanden yrkade han på upphäfvandet af denna fordran äfven hvad de senare beträffar, då man gjort det för de förre, emedan det vore orätt att ställa dem under olika bestämmelser. Han framhöll äfven hurusom (i Italien) advokatens tjenst är mera oeftergifligen erforderlig än notariens, enär nemligen enligt italiensk lag parterne vore skyldige att hafva advokat inför alla domstolar och appellationsrätter, medan lagstiftningen endast vid donationer och äktenskapskontrakt fordrar afhandlingar, hvilkas autenticitet skall vara af notarie be-

styrkt. Slutligen ådagalade han gagnlösheten af denna garanti, ty äfven den mest betydande kaution kunde aldrig utgöra säkerhet för alla de klienters intressen, som äro i notariens händer.

Senaten trodde sig dock icke böra godkänna Chiesis åsigt utan lät i lagen qvarstå "denna tunga last, som hvilar på notariens yrke, denna skatt i sitt slag på talangen och den hederliga fattigdomen" *(cette espèce d'impôt contre le talent et l'honnête pauvreté)* såsom Pierantoni uttrycker sig. Äfven han anser nemligen kautionen icke kunna vara en verklig säkerhet för allmänheten.

Gemensamma för alla notariatslagar torde äfven de bestämningar vara, som röra afläggandet af ed, och inlemnande af egenhändig namnteckning. I Frankrike skall namnteckningen inlemnas till municipal sekretariatet i stationsorten samt till hvarje domstol inom departementet; af notarie med station i en appellationsdomstols residens, d. v. s. notarie af första klassen, äfven till alla andra domstolar af första instans inom appellationsdomstolens distrikt. Angående edgången yttrar Pierantoni, att han ej vill upprepa de inkast, som gjorts mot densamma; sålänge en allmän lag icke afskaffat den för alla tjenstemän och för alla yrken, vore ingen anledning att göra det för en enda klass.

I Frankrike är det sed, att en nyutnämnd notarie inför notarialförsamlingen aflägger äfven en annan ed, genom hvilken han förpligtar sig att iakttaga dess reglementen, samt att han på ett högtidligare sätt blir intagen i samfundet. Notarierne inom hvarje arrondissement bilda nemligen tillsammans ett slags skrå, en korporation, hvars organisation med rättigheter och skyldigheter är af lagen bestämd. Det är i sådant afseende stadgadt att årligen skola hållas tvenne ordinarie sammankomster *(assemblées générales)* af notarierna i hvarje arrondissement, samt extra möten efter behof. Vid mötena förekomma 1:o öfverläggningar om gemensamma angelägenheter, såsom antagandet af reglementen (hvilka dock för att blifva gällande måste vara stadfästade af justitie ministern); uppgörandet af taxor för likartade förrättningar, utan att dessa taxor dock äro på något sätt bin-

dande; beslut om den gemensamma kassan, om utgifter och uppbörd af afgifter m. m.; samt 2:o val af medlemmar i den redan i det föregående några gånger omnämnda notarial- eller disciplins-kammaren. Denna utgöres af 7 till 19 medlemmar; beroende antalet på det olika antalet notarier i olika orter. Medlemmarne i kammaren välja sig emellan en ordförande, hvilken tillika är ordförande i general-församlingen och sammankallar densamma, en sekreterare, en skattmästare, en till och med tre ombudsmän, till hvilkas åliggande hör, bland annat, att vara aktorer, samt en rapportör eller referent i ärender af disciplinär beskaffenhet.

Notarial-kamrarnas vigtigaste åliggande är, såsom redan namnet *(Chambre de discipline)* tillkännagifver, af disciplinär natur. Vi skola strax återkomma till denna fråga.

Ett annat vigtigt uppdrag består deruti, att de skola söka förekomma eller bilägga tvistigheter och stridiga anspråk emellan notarierne, äfvensom klagomål och reklamationer emellan notarier och andra personer angående arvoden. De hafva dock ingen domsrätt i sådana frågor. Deremot blifva de vid uppkomna tvister hörda och afgifva sitt utlåtande. Dem tillkommer vidare att representera korporationen och vårda dess rättigheter och intressen. I det föregående är äfven omnämndt hurusom intyg öfver sedlighet och skicklighet meddelas — eller vägras — sökande till notarie-befattningar af notarial-kammaren. Genom notarial-kamrarne är det slutligen, som notarierne stå i förbindelse med justitie ministeriet, under hvilket de sortera.

Hvad nu den disciplinära myndigheten beträffar, så torde några yttranden ur diskussionen om den franska lagen af den 25 Ventôse år XI bäst gifva en föreställning om hvad man med disciplins kammare institutionen afsåg. En talare, *Réal,* uttryckte sig sålunda: »Det är icke nog, att man förutsett de fall, då afsättning eller suspension måste tillämpas, och att man fordrat en kaution, som garanterar allmänheten emot oredlighet i förvaltningen af sysslan *(malversation);* den lag, som blott beifrar brott, är icke nog för denna institution; det behöfs för dem, som utöfva detta vigtiga kall, en strängare strafflag och en strängare domstol

än för den allmänna hopen. Uti lifvets vanliga förhållanden är den, som felar mot samvetsgrannhetens fordringar, ja till och med den, som icke gör allt hvad redligheten fordrar, nästan alltid oåtkomlig för lagens arm, ingen domstol kan ådöma honom straff; men då det gäller en notarie är redan en brist på samvetsgrannhet *(délicatesse)* en tadelvärd förbrytelse *(délit)*, och brist på redlighet är ett brott *(crime)*, som bör allvarsamt bestraffas.

Denna strängare lag, denna allvarsammare domstol skola vi finna i disciplins kammare institutionen. Erfarenheten från det närvarande, sammanstäld med erfarenheten från det förflutna, förkunnar högt denna inrättnings förträfflighet, verksamhet. Det är nödigt, att notarien, äfven då lagens arm icke når honom och domstolarne icke kunna injaga fruktan hos honom, oupphörligt i sina medbröder ser domare, lika upplysta, lika omutliga som hans samvete, lika omöjliga att undkomma som dess agg."

En annan talare, *Jaubert*, yttrade: "Om lagen bör straffa öfverträdelser *(contraventions)*, så är det ännu nyttigare att förekomma dem. Kunna dessutom alla sådana vara föremål för lagens straffhot? Notariatet bör hafva sina skrifna regler, men den första, den väsendtligaste, som en notarie bör hafva för ögonen, är samvetsgrannhet. Det noggranna iakttagandet af lagen skulle kunna åstadkommas af en skicklig person; och likväl kunde denna samma person, om han icke vore i besittning af en sträng rättrådighet, vara ett förderf för samhället antingen genom svekfulla råd eller genom brottslig eftergifvenhet.

Det möjliga missbruket af ett vigtigt embete hindrar i och för sig icke, att yrket bibehåller hela sitt anseende; men erfarenheten från det förflutna bör dock vara en lärdom för framtiden: det är angeläget, att det lagliga öfvervakandet, hvars gränser äro kända, blir understödt genom ett öfvervakande af annat slag, som kan nå äfven sådant, som lagen blott alltför ofta icke kan komma åt.

Sådant är det, som ledt tanken på disciplins-kamrar, en god och ovärderlig institution, hvilken förskaffar lagen

väktare, de der äro personligt intresserade af att upprätthålla yrket i hela dess renhet.

Forna tider hafva visat, huru nyttig denna tillsyn varit i yrken, hvarest den första, den väsendtligaste garanti för korporationen består uti hedern, uti en sträng grannlagenhet".

I enlighet med dessa grundsatser kunna notarierne blifva dömde till disciplinära straff icke allenast för hvad som blifvit begånget vid utöfningen af deras tjenst, utan ock för sådana till det privata lifvet hörande handlingar, hvilka kunna skada det förtroende och den aktning, hvaraf det är nödvändigt att desse funktionärer äro i besittning. De straff, som af disciplins kamrarne kunna i mån af förseelsens beskaffenhet ådömas, äro: återkallelse till ordningen, enkel censur, censur med tillrättavisning af ordföranden inför disciplins-kammaren, förlust af rösträtt i notarial-församlingen, samt förlust af rättighet att inväljas i notariats-kammaren. Svårare straff såsom böter, suspension, afsättning kunna endast af domstol ådömas; notarial-kamrarne ega endast, der de anse förbrytelsen vara af den beskaffenhet, att notarien bör suspenderas eller afsättas, att, efter det ett visst antal notarier blifvit genom lott tillkallade, för att i omröstning derom deltaga, uttala sin mening och delgifva densamma såväl allmän åklagare, som domstolens kansli. Såsom exempel på förbrytelser, för hvilka lagen stadgar suspension, må anföras: om notarie verkställer någon till notariatet hörande förrättning *(s'il a instrumenté)* utom sitt eget distrikt, eller om han meddelar afskrift eller endast kännedom om ett aktstycke, som han emottagit, åt andre än dertill berättigade. Såsom exempel på fall, för hvilka afsättning skall ådömas, må nämnas: om notarie verkställer någon till hans tjenst hörande förrättning utom sitt distrikt, sedan han en gång varit derföre suspenderad; om han i bedräglig afsigt öfverträdt föreskriften, att det i ett aktstycke icke får finnas något tillägg i brädden eller någonting skrifvet emellan eller öfver raderna, samt att de ord, som raderats, skola hafva blifvit det på så sätt, att antalet kan konstateras; om han utfärdat en andra *grosse* utan vederbörande domstols förordnande; om han icke lemnar en noggrann kopia af vexel-

protester och icke inskrifver dem helt och hållet dag för dag i ordning efter datum i det särskilda protokoll *(régistre)*, som han för detta ändamål bör hålla; om han icke, då han skrider till förrättande af bouppteckning efter innehafvaren af ett majorats gods, fordrar företeendet af ett intyg öfver kungörandet af dödsfallet och upptager sådant i rubriken till instrumentet m. fl. fall. Men det är att märka, att suspension och afsättning kunna komma i fråga icke allenast i de händelser, då sådant är särskildt i lag föreskrifvet, utan ock i de fall då en handling innebär sådana brott emot notaries moraliska eller embetsförpligtelser, att de af domstolen pröfvas böra umgällas med suspension eller afsättning.

Den *disciplinära* domsrätten öfver notarierne tillkommer således icke uteslutande notariats-kamrarne, utan kamrarne och domstolarne — närmare bestämdt civil-domstolarne, eller desamma, som handlägga tvister angående ersättning för skada, hvartill notarie kan hafva blifvit vållande genom något af honom begåndet fel. Domstolarne kunna dock icke af sig sjelfve ställa en notarie till ansvars inför sig, utan måste sådant ske antingen af den, som blifvit lidande i följd af notaries förseelse, eller genom allmän åklagare; domstolen har blott att döma. Genom allmänna åklagare-embetet åter utöfvar staten en särskild uppsigt öfver notarierne. I enlighet härmed kan allmänna åklagaren icke allenast anmoda notariats-kammarens ombudsman att ställa notarie till ansvar inför kammaren eller, ifall förseelsen är svårare, sjelf såsom nämndt utföra påstående emot honom inför domstol, utan ock, derest kammaren skulle underlåta att beifra det anmärkta, tilltala densamma inför domstol. Men icke nog härmed. Då det tillkommer allmän åklagare att vaka öfver efterlefnaden af alla hithörande reglementen och föreskrifter, eger han också fordra att kamrarnes protokoll blifva honom företedda samt att de dokument, som kunna upplysa en sak, den han ämnar bringa inför domstol, skola honom meddelas. Af samma anledning erhåller han ock underrättelse om utgången af de val notarial-församlingen eller kammaren verkställt, något som är nödvändigt äfven derföre, att han bör veta, med hvilka han står i förbin-

delse. Intyg öfver sedlighet och skicklighet, som notarialkammaren meddelar aspiranter på notariats-befattningar, få icke utgifvas innan allmänna åklagaren vid domstolen fått sig meddelad afskrift af öfverläggningen derom. Likaså bör, om kammaren ansett sig böra vägra sådant intyg, det motiverade betänkandet meddelas honom, som det då åligger, att sända detsamma jemte sina anmärkningar till justitie ministern, under hvilken, såsom nämndt, notarierne sortera.

Äfven i Italien komme justitie ministern enligt den af senaten antagna nya lagen att utöfva det högsta inseendet öfver notariatsväsendet. Den närmare tillsynen och den disciplinära myndigheten åter utöfvas likasom i Frankrike af domstolarne och allmänne åklagarene vid desamma samt af notarial-kamrarne eller råden. Pierantoni säger att det franska systemet blifvit i sagde lag något förbättradt, i det att den disciplinära myndigheten blifvit på ett mera bestämdt sätt fördelad emellan notarial-råden och domstolarne, samt att densamma icke är arbiträr vid uppskattningen af de straffbara handlingarna. Lagen bestämmer nemligen noga de fall, då de disciplinära straffen böra tillämpas.

I Rhein-Preussen deremot finnas inga disciplins-kamrar, utan handhafves den disciplinära makten uteslutande af domstolarne.

Rörande den frågan, huru notarierne skola ersättas för sina förrättningar, om sådant bör ske enligt faststälda tariffer, eller om det fastmer bör vara öfverlåtet åt vederbörande sakegare och notarie att sig emellan derom öfverenskomma, samt att i händelse af oenighet vända sig till domstol, derom hafva meningarna i allmänhet varit mycket delade. I Frankrike särskildt har frågan flere gånger varit föremål för de lagstiftande församlingarnas öfverläggningar.

Enligt lagen af den 25 Ventôse år XI berodde det helt och hållet på parterne och notarien att komma öfverens härom. Sedermera utkom år 1807 ett dekret, som faststälde en taxa för en del förrättningar, i allmänhet för sådana, för hvilka ett slags dagtraktamenten jemte resekostnader kunna beräknas, såsom t. ex. för bouppteckningar, eller för sådana, der ersättningen, såsom fallet är t. ex. med fastig-

hetsauktioner, kan beräknas i vissa procent. Huru de något tvetydiga lagbestämmelserna rörande alla öfriga förrättningar skulle tolkas lärer ej vara alldeles afgjordt; men, enligt hvad Pierantoni säger, tillerkänner den nu allmänna tolkningen notarial-kamrarne rättigheten att, med tillgodoseende af både parternes och notariens rätt, verkställa taxeringen, samt presidenten i vederbörande civildomstol att fastställa honorarierna eller reducera dem. Dock hafva sedan seklets början åtskilliga förslag, gående ut på att införa bestämda tariffer, blifvit framlagda. Vid en af sådan anledning förd diskussion i deputeradekammaren år 1829 yttrade en talare *(Dupin)*, efter att hafva anfört att det ges förrättningar, hvilka lämpligen kunna på förhand i tariffer taxeras, följande, hvilket, såsom frågan i allmänhet belysande, här må anföras: "De andra förrättningarna, hvilka afse att bestyrka parters aftal, som kunna variera efter deras nycker, behof och spekulationer, låta ej införa sig i en likformig tariff. Hvad skullen I i sjelfva verket taga till grund för uppskattningen af den summans storlek? En skuldsedel på en million är icke längre eller svårare än en som konstaterar ett lån på tusen ecus. Skullen I kanske vilja klassifiera handlingarna efter deras beskaffenhet: så och så mycket för en fullmakt, så och så mycket för en försäljning, för en boutredning *(liquidation)*, en förlikning? Detta är omöjligt. Derom kunnen I öfvertyga er. Ingenting är helt säkert enklare än en fullmakt för ett enda ändamål t. ex. för en inställelse inför förliknings-domstolen *(bureau de paix)*, den kan man redigera, låtom oss antaga, för 5 francs. Men om det gäller en fullmakt för att förestå ett bruk, för att sköta ett handelsbolags operationer, för att ombesörja alla en sådan persons angelägenheter, som aflägsnar sig på en längre resa, skulle samma arfvode stå i förhållande till det arbete af förutseende, som fordras för en sådan fullmakt? Hvad köp beträffar, så ligger omöjligheten att komma till en likformig taxa för öppen dag. Om Pål och Per komma till en notarie och Pål säger: jag har sålt åt Per en åker för 200 francs, var god och sätt upp, så är det helt visst ett mycket enkelt göra; det är strax uppsatt och taxan derföre skall icke vara dyr. Men

om det gäller betydliga jordegendomar, om säljaren och köparen icke äro ense; om det blir af nöden att länge öfverlägga om priset, om betalnings-terminerna, m. m., om köparen misstänker att säljaren deraf har dåliga affärer och ber notarien noga undersöka dess ställning, att undersöka eganderätts handlingarna, att se till om han betalt allt, han och hans fångesmän, ända till 30 år tillbaka, *) hvilket pris skall lagen bestämma för en sådan serie af göromål? Samma anmärkning gäller äfven boutredningar, allteftersom boet kan vara klent eller betydligt, redigt eller i oordning, om förrättningen kan afslutas på några dagar eller kan fortsättas under åratal. Framför allt, hvad skall jag säga om förlikningar, om dessa handlingar, som utgöra notariats-väsendets triumf, och af hvilka de, som egnat sig åt detta kall, göra sig så stor heder? Då de varit, jag säger icke blott redaktörer af förliknings-afhandlingen, utan på samma gång underhandlare, befullmäktigade, framkallare af förlikningen, då de genom visa råd, genom mycket användande af omsorger, oförtrutenhet, ihärdighet kommit derhän att närma sinnena, att förena viljorna, då de ändteligen lyckats göra slut på en pågående process, eller förekomma en på väg att utbryta? — — — — — Med ett oföränderligt pris för en viss slags handling skulle man göra orätt, den ena gången åt notarien, den andra åt parten; man skulle utsätta sig för att beständigt medgifva för mycket eller för litet. För mycket, genom att taga till grund ett medelpris, som vore öfverdrifvet för de obetydligare affärerna, otillräckligt, om man tillämpade det på betydande intressen och arbeten, som äro svåra att uppskatta. Med en sådan likformighet i arfvodet och ersättningen skullen I förstöra all täflan; en dålig handling skulle betalas lika mycket, som en med omsorg uppsatt, en kortare lika mycket, som den mest komplicerade, en oskicklig och vårdslös notarie lika mycket som en omsorgsfull och erfaren”.

I Italien framstälde Parmas notarier en petition till förmån för aftalsfriheten. Men senaten gaf, enligt den af den-

*) Har förmodligen afseende på civil-lagens stadganden beträffande eganderättens öfvergång.

samma nedsatta kommissionens betänkande, företräde åt systemet med de bestämda tarifferna. Kommissionen dolde visserligen icke för sig de inkast, som kunde göras deremot; men hon stödde sig hufvudsakligen på det skäl, att notarien förrättar en syssla, som blifvit de enskilde (i vissa fall) pålagd, hvari kontrahenternes frihet ovilkorligen är inskränkt, och som icke företer de för det fria bestämmandet af ersättningen erforderliga vilkoren.

Ett maximum för de proportionerade honorarierna blef följaktligen bestämdt, och det till 350 à 500 francs.

I det föregående har en det franska notariatet utmärkande omständighet blifvit endast i förbigående antydd — den nemligen, att för erhållande af notariat fordras icke allenast utnämning af regeringen utan ock att sökanden till en sådan befattning skall hafva genom köp eller annorledes genom t. ex. arf, gåfva, fått på sig öfverförda företrädarens rättigheter till sysslan. Denna omständighet hade måhända tarfvat en närmare utläggning, men då den hör till de sidor af det franska notariats-väsendet, som blifvit högeligen klandrade, och då den icke heller är något för notariats-institutionen väsendtligt, torde den få förbigås.

Det franska notariatet har, detta och andra missförhållanden oaktadt, lyckats förvärfva sig alla samhällsklassers aktning och sympathier, samt dessutom förskaffat sig erkännande äfven utom sitt eget land så att man både i Tyskland och Italien tagit dess notariats-institutioner till förebild vid notariatets organisation. Men utom den allmänna belåtenhet, som kommit denna institution i Frankrike till del, kan hon berömma sig af att genom det väsendtliga gagn och den lättnad hon bereder domstolarne tjena ett vigtigt intresse: skyndsamhet i lagskipningen.

R. H.

Juridiska Föreningens i Finland

förhandlingar

öfver de för året 1869—1870 godkända

allmänna öfverläggningsämnen.

(Fortsättning från sida 69.)

I. Allmän civil lag.

10:de frågan.

Bör sista momentet i 2 § 2 kap. U. B. tillämpas vid verkställighet af utslag, meddelade af länestyrelse i grund af Kejs. Förordningen den 23 Juli 1868, i den händelse att svarandens förklaring icke afgifvits?

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af senatskanslisten *Krogerus*, som framhöll, att 1 § i K. Förordn. den 23 Juli 1868 icke hade gjort annan ändring i 2 § 2 kap. U. B., än den, att de derstädes omnämnda viten, som förut bort vid utsökning af gäld enligt förskrifning eller annan förbindelse föreläggas svaranden, blifvit utbytta mot förpligtelse för den lagsökte att inom bestämd tid å lagsökningen svara, "såframt han ville af den förmån sig begagna"; äfvensom att 4 § i samma Kejs. Förordn. uttryckligen föreskrefve, att hvad i 2 § 2 kap. U. B. föröfrigt funnes stadgadt, också framgent skulle blifva gällande. Och ansåg ref. häraf tydligen följa, att, när den lagsökte icke begagnat sig af förmånen att å lagsökningen svara, sista mom. i 2 § 2 kap. U. B. borde tillämpas, så att följaktligen utmätning finge ske, samt att det utmätta godset

antingen borde sättas i taka hand eller finge af fordringsegaren mot full borgen lyftas.

Om detta yttrande förenade sig central-afdelningens öfrige närvarande ledamöter med erinran, att det nu ifrågavarande kontumacial-förfarandet vore en motsvarighet till det i 3 § 12 kap. R. B. stadgade förfarandet i den händelse, att svarandepart vid domstol förfallolöst uteblifver.

Åbo filial-afdelning.

Under åberopande af 4 § uti ofvannämnde Kejserliga Förordning besvarades frågan enhälligt jakande.

Wasa filial-afdelning.

Emedan i förordningen uttryckligen säges att de sednare mom. i paragrafen fortfarande komma att ega gällande kraft, ansåg afdelningen det vara sjelffallet, att sista mom. måste tillämpas, i det fall frågan förutsätter, enär nämnda stadgande i förordningen eljest vore betydelselöst.

11:te frågan.

Då qvartalsförslag öfver tjensteman tillkommande lön uppgöres af den myndighet, under hvilken tjenstemannen närmast lyder, och lönen, på grund af nämnda förslag, af annan myndighet utanordnas: hos hvilkendera af dessa myndigheter skall införsel i sådan lön sökas?

Central-afdelningen.

Till utredande af denna fråga framhöll referenten deri, Prokuratorsadjointen *Sederholm*, hurusom K. Förordn. den 8 Oktober 1740 utvisade, att man dessförinnan plägat i tjenstemäns löner söka införsel hos konungen, som remitterat dylika ansökningar till statskontoret, men att det då stadgades, att anhållan om införsel borde göras "hos vederbörande, som öfver skuldenärens lön inseende hafver", nemligen antingen det embetsverk, "hvarest några löner utassigneras", eller ock någon af "de embetsmän, som öfver sina underhafvandes löner eller löningsräntor inseende hafva"; och ehuruväl författ-

ningens ordalydelse icke vore alldeles tydlig, så ansåg ref. dock det anförda böra så förstås, att införsel i tjenstemans lön bör sökas hos den myndighet, som på grund af gällande stadganden uppgör qvartalsförslag öfver den honom tillkommande lön, antingen denna myndighet sjelf utanordnar ("utassignerar") lönen, eller ock reqvirerar den af annan myndighet, som utanordnar densamma, emedan det i hvardera händelsen är den förra af dessa myndigheter, som har närmaste "inseendet öfver lönen" och dess utbetalning.

Härom förenade sig central-afdelningens öfrige tillstädesvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Emedan Kongl. Förordningen af den 8 Oktober 1740 stadgade, att borgenär för erhållande af införsel borde anmäla sig "hos vederbörande, som öfver skuldenärens lön inseende hafva, det vare sig Statskontoret eller något af de Kollegier och Stater, hvarest några löner utassigneras, eller ock de Embetsmän, som öfver sine underhafvandes löner och löningsräntor inseende hafva", och dermed uppenbarligen åsyftades den myndighet, hvarunder gäldenären lydde eller som han tillhörde, och hvilken myndighet på sådan grund, med kännedom om gäldenärens rätt eller icke till lön och dess belopp, hos annan myndighet, vanligen Guvernören, reqvirerade densamma, besvarades frågan enhälligt i öfverenstämmelse med gällande praxis sålunda, att den myndighet, som uppgjorde qvartalsreqvisition öfver tjenstemans lön, jemväl vore behörig att handlägga fråga om införsel uti densamma, hvaremot den myndighet, som på grund af reqvisitionen utanordnade lönen och som endast hade att tillse det reqvisitionen ej öfverstege fastställd stat, ej borde med införselfrågan sig befatta.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg införsel böra sökas hos den myndighet, som utanordnar lönen, emedan denna myndighet har det närmaste "inseendet" öfver lönens utbetalande och dessutom en mängd olikheter och oredor i processen uppkommer der-

igenom, att införseln beviljas af den myndighet, som upprättar qvartalsförslaget.

II. Allmän kriminal lag.

1:sta frågan.

Då flertalet bland de vid underrätterna anstälde allmänne åklagare saknar erforderlig lagkunskap, och sådant vållar, att den af dem i anledning af timade brott anstälda polisundersökning ofta, till men för bevisningen och målens skyndsammare behandling vid domstolarne, är mycket bristfällig, så frågas: om icke denna olägenhet kunde i någon mån minskas derigenom, att en instruktion rörande polisundersökning i brottmål blefve utfärdad?

Central-afdelningen.

Som den utsedde referenten i frågan i anledning af förfall var frånvarande, nödgades de närvarande ledamöterne umbära den ledning för diskussionen, som af ett förberedande referat kunnat erhållas, men förenade sig dock om att besvara frågan på följande sätt:

Då en instruktion af ifrågasatt beskaffenhet, ifall den skall uttömma sitt ämne, skulle nära nog komma att sammanfalla med en lärobok i kriminal rätt och en annan sådan i brottmålsprocess, så ansågs en sådan instruktion icke kunna eller böra i författningsväg utfärdas, utan vore det visserligen bättre, om densamma kunde göras umbärlig derigenom, att lagkunskap skulle fordras för kompetens till åklagarebefattningar, de der på landet kunde omfatta t. ex. en domsaga, i stället för ett länsmansdistrikt. Men då en reform i sådant syfte nu icke kunde påräknas, ansågos de i frågan antydda olägenheterna tillsvidare icke kunna häfvas, men kanske likväl i någon mån minskas, ifall de allmänne åklagarene, hvilkas ifrågavarande åligganden visserligen redan vore uti åtskilliga författningar (såsom kgl. brefvet d. 18 okt. 1750 och kejs. brefvet den 30 okt. 1839) till en del framhållna, skulle i en utgående ny författning åläggas att i

brottmål ovilkorligen anställa en grundlig polisundersökning, gående ut på att konstatera brottets tillvaro och beskaffenhet samt att uppdaga gerningsmannen och graden af dennes skuld; hvaröfver allt åklagaren, som egde att tillse, det han, ifall af behof, kunde genom ojäfvige personer bevisa hvad vid polisundersökningen inlupit, sedermera, ifall skäl till åtal förefunnes, borde till domstolen ingifva ett protokoll; och kunde åklagarene derjemte erinras om sin skyldighet att till domstolens första sammanträde i målet låta inkalla alla dem, till hvilkas hörande polisundersökningen gifvit anledning, samt att då jemväl hafva tillhands frejdebevis om den tilltalade och om sådana vittnen, som för domstolen kunde vara okända m. m. d. Äfven ansågs önskligt, att poliskamrarne i landets större städer skulle vara förpligtade att, i samråd med åklagarene, utsträcka sina undersökningar i brottmål längre, än hittills varit fallet.

Åbo filial-afdelning.

Ehuru afdelningen ansåg att en såbeskaffad instruktion, som uti frågan omordas, ej förmådde ersätta mängdens af allmänna åklagare bristande lagkunskap, enär en dylik instruktion svårligen kunde innehålla stadganden för hvarje förekommande fall, uttalades dock af samtlige ledamöter att, då polisundersökningarne, såsom de oftast verkställdes, vore i hög grad ofullständiga, utfärdandet af en instruktion, hvarigenom åklagare erinrades om hvad dem med hänsigt till de allmännast förekommande brotten ålåge iakttaga innan desamma vid domstol åtalades, säkert skulle åstadkomma förändringar till ett bättre i antydt afseende och befordra större skyndsamhet vid lagskipningen.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg en instruktion, till följd af sin natur, icke vara lämplig i förevarande fall. Deremot trodde afdelningens medlemmar den anmärkta olägenhet i någon mon kunna afhjelpas genom en lättfattlig afhandling i ämnet; hvarföre afdelningen för sin del ville föreslå att, då föga antagligt vore, det någon af blott intresse för saken ville upp-

offra tid och möda på ett sådant föga lönande arbete, åt någon lämplig person borde uppdragas att emot ett skäligt honorarium af allmänna medel utarbeta och från trycket utgifva en slik afhandling.

Sidra frågan.

Huru kunde den vid en del underrätter förekommande praxis att längre tid, än nödigt vore, uppskjuta med företagande och afslutande af ransakning angående häktad person, stäfjas på ett verksammare sätt, än sådant genom nu gällande lagstiftning i ämnet kunnat ske?

Central-afdelningen.

Referenten i frågan, Prokuratorsadjointen *Sederholm* erinrade, hurusom icke allenast allmänna lagen hade i 1 och 2 §§ 1 kap. S. B. samt 1 § 4 kap. och 1 § 24 kap. R. B. föreskrifvit skyndsamhet och förbjudit onödigt dröjsmål vid behandlingen af mål af ifrågavarande beskaffenhet, utan också en mängd andra författningar utkommit, hvilka innehölle påbud i enahanda syfte; och ville ref., med förbigående af de författningar, som anginge allenast hemställningsmål, bland sådana påbud framhålla: 5 § i landshöfdinge-intruktionen af den 4 November 1734, som handlade om urtima ting i brottmål; kongl. brefvet af den 14 Oktober 1747, rörande skyndsamhet vid missgerningsmåls afgörande; kongl. brefvet den 18 Oktober 1750 angående rättegångars förkortande i brottmål; kongl. brefvet den 11 Juli 1753 om införskaffande af prestbevis; § 13 i Prokuratorsinstruktionen af den 12 Februari 1812, angående granskning af fånglistorna och de åtgärder, som böra vidtagas, derest prokuratorn "förmärker att med ransakning och afgörande af de mål, i hvilka den angifne eller brottslige fängslig suttit, längre på tiden utgått, än beskaffenheten kunde synas hafva fordrat"; kejs. brefvet af den 30 Januari 1836, angående förteckningar öfver dem, som ett år eller derutöfver hållits fängslade, samt vakande deröfver, att brottmålen af underdomare skyndsamt behandlades; kejs. brefvet den 30 Oktober 1839, om skyndsamhet

vid lagskipningen i brottmål; kejs. brefvet den 7 Mars 1844, om fånges omedelbara förpassande till annat län; kejs. brefvet den 29 December 1859, om omedelbar brefvexling emellan underdomare och exekutorer, äfvensom kejs. förordningen den 6 Augusti 1861 angående ransaknings afsändande till annan domstol, dit målet blifvit förvisadt. Då nu dessa författningar behandlat ämnet på ett ganska uttömmande sätt, så vore orsaken till onödiga dröjsmål, hvilka vid behandlingar af brottmål möjligen förekomme och icke fölle åklagarene till last, att sökas icke så mycket i lagstiftningens ofullständighet, som icke mera i underlåtenhet att iakttaga dess föreskrifter; hvarföre det i sådan händelse kunde vara på sin plats att vederbörande genom cirkulär erinrades om hvad i ämnet stadgadt vore.

Instämmande i detta yttrande anmärkte några andre ledamöter, att orsaken till dröjsmål i behandlingen af brottmål mången gång vore att sökas äfven deri, att domstolarne på landet icke vore permanenta, samt att häktade personer under ransakningen icke hölles förvarade i gerningsorten, utan i ett derifrån aflägset häkte; hvarutom äfven ett och annat dröjsmål troddes kunna hafva sin orsak deri, att diarii-förning icke vore allmän vid landets underdomstolar. Då äfven ref. förenade sig härom, blef alltså alla de närvarandes utlåtande sådant, att, ifall onödiga dröjsmål af ifrågavarande beskaffenhet vid underdomstolar förekomme, skäl vore förhanden, att de i cirkulär blefve erinrade om hvad i ämnet redan stadgadt vore; men att dröjsmål vid ransakningar om häktade personer äfven borde kunna förekommas såväl derigenom, att underdomstolarne på landet blefve permanenta och att de häktade kunde under ransakningstiden förvaras i gerningsorten, som också måhända i någon mån derigenom, att diarier skulle föras vid alla domstolar.

Åbo filial-afdelning.

Under diskussionen härom yttrades, att någon "praxis" att längre tid, än den omständigheterna betingade, uppskjuta brottmål rörande häktad person icke åtminstone vid underrätterne i sydvestra Finland förekomme, utan inträffade sådant

endast undantagsvis. Rättegångar, angående häktade, vore väl ofta nog långvariga, men berodde, enligt afdelningens åsigt, i de flesta fall på förhållanden, dem domstolarne icke kunde förändra. Såsom sådane hinder för lagskipningens skyndsamhet anfördes, utom dem som stundom härrörde af åklagarenes oförmåga och försummelser, att ransakningshäktena ofta äro långt aflägsna ifrån de orter, der domstolarne sammanträdde; att kommunikationerne inom landet ännu vidlådde så stora bristfälligheter, att landsdomstolar i många fall ej kunde påräkna svar å embetsskrifvelser innan flere veckor efter desammas expedierande förlidit; äfvensom att Häradshöfdingarne i en del landsorter af ordinarie tingen, som stundom räckte tre veckor eller längre, samt af öfrige tjenstegöromål vore urståndsatte att så skyndsamt som eljest kunnat ske afdöma brottmål rörande fängslige, isynnerhet der ett större antal dylika mål samtidigt vore inom särskilda tingslag af en och samma domsaga anhängige. För att undanrödja dessa hinder, trodde afdelningen lämpligast vara, att häradshäkten, på sätt 4 § 26 kap. B. B. stadgade, inrättades uti hvarje domsaga samt domhafvanden berättigades att, äfven ifall domsagan utgjorde flere tingslag, å den närmast intill häktet befintliga tingsstaden, der sådant utan stort omak för nämnd, parter och vittnen kunde verkställas, handlägga åtalen emot de häktade, hvarvid tillika framhölls, hurusom kostnaden för häradshäktens inrättande till en stor del skulle betäckas derigenom, att fångarne ej, såsom för närvarande sker, behöfde under ransakningen för hvarje sammanträde forslas emellan länehäktet och tingsstaden; att kommunikationerna mer och mer förbättrades samt domarene bosatte sig invid de större vägarne; samt att Häradshöfding uti större domsaga kunde undfå förordnande för någon honom biträdande yngre jurist, att under viss bestämd tid, så ofta Häradshöfdingen af en eller annan orsak vore urståndsatt att med behörig skyndsamhet handlägga hos honom anmälda mål rörande fängslige personer, i dessa mål utöfva domarekallet, hvarom Häradshöfding dock hvarje gång borde hos vederbörande Hofrätt göra anmälan. Deremot ville pluraliteten af afdelningens ledamöter icke, såsom af några jemväl

påyrkades, föreslå utfärdandet af något lagbud, hvarigenom stadgades att mål angående fängslig ej finge uppskjutas längre tid än tre veckor, enär fall dock kunde förekomma, som gjorde öfverskridande af denna tid alldeles oundgänglig.

Wasa filial-afdelning.

Någon sådan praxis, som den frågan förutsätter, hade icke förekommit vid de Wasa Hofrätt underlydande domstolar, utan hade i de fall, då med afslutandet af en ransakning fördröjts, uppskofvet förorsakats genom okunnighet eller uraktlåtenhet hos åklagaren; hvarföre afdelningen vid besvarandet af denna fråga endast kunde hänvisa till sitt å den första frågan i allmän kriminal lag afgifna svar.

Sjette frågan.

Kan det, i fråga om kriminel preskription, i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779 förekommande stadgandet: "hafve sedan ingen rätt att öfver den förmenta förbrytelsen klaga", afskära någon målsegandes civila fordrings- eller ersättningsanspråk, som hafva sin grund i den "förmenta förbrytelsen"?

Central-afdelningen.

Såsom referent i denna fråga erinrade Professoren *Ehrström*, hurusom de rättslärde hyllat olika meningar om densamma, i det att Calonius och Lindblad i allmänhet, d. v. s. med vissa undantag, besvarat frågan med ja, W. G. Lagus åter med nej. Redan detta visade att det vore svårt att i lagtolkningsväg afgöra frågan, äfven om rättshistorien, såsom tillbörligt vore, dervid toges till hjelp.

I detta afseende framhöll ref. att, sålänge ett brott ännu var helt och hållet en privat sak, någon preskription icke kom i fråga. Först vid den tid då det allmänna, representeradt till en början af häradet, sedan också af konungen såsom statens öfverhufvud, fann sitt intresse vid den allmänna fridens upprätthållande, visade sig de första spåren till preskription. De äldsta stadganden i ämnet vore de, som an-

gingo dulgadråp. Dervid alstrade, å ena sidan, målsegandens ovilkorliga rätt att få försoning för det å hans frände begångna dråp samt, å andra sidan, häradets ingångna förpligtelse att svara för friden å orten en skyldighet för häradet att erlägga dulgadråpsböterna, hvilka tidigast skiftades så, att konungen tog $^2/_3$ och målseganden $^1/_3$ af desamma. Men för att målseganden skulle få denna andel, borde han inom natt och år efter dråpet hafva anstält åklagan; eljest var hans rätt försutten och konungen tog hela bötesbeloppet. Häraf uppkom sedan en allmän förpligtelse för målseganden att åtala dråp inom natt och år efter det brottet blifvit föröfvadt, vid förlust af rättighet dertill senare. (Krist. LandsL. Dr. Vilja XXIV); och slutligen uppstäldes under Gustaf Wasas tid genom Upsala beslutet 1538 det allmänna stadgande om preskription i brottmål, att "hvem sin målsäganderätt förtiger åhr och dag, utan han laga förfall hafver, som Lag tilsäga, honom svaras hvarken med lag (ed) eller penningar".

Denna preskription gälde dock allenast emot målseganden, och stod i detta afseende i öfverensstämmelse med andra, uti det allmännas intresse meddelade föreskrifter i de äldre lagarne. I Stadslagen uppstäldes nemligen såsom allmän grundsats, att den, som nedlade sitt käromål eller hemligen förliktes om något brott, innan saken kommit för rätta, derigenom hade förgjort sin målseganderätt och skulle dertill böta; men det stod ändock rådet fritt att i stället binda den brottslige till ansvar (Rådst.B. IX, X); och enahanda stadganden upptogos derefter i Kristoffers Landslag (Tingm. B. XVII, XVIII), med den skilnad, att länsmannen fick utföra den af målseganden nedlagda talan. Dessa stadganden utgjorde källor till 1 § 1 kap. S. B. och visade, jemte de förstnämnda, att grunden såväl till de första föreskrifterna om preskription som ock till förbuden att i hemlighet ingå förlikning med en förbrytare var den, att det allmännas rätt led på denna försummelse.

Men vid sidan af dessa stadganden uppkom på 1300 talet en på andra skäl grundad preskription. I Magni Erikssons i Upsala år 1344 gjorda stadga föreskrefs nemligen, att den, som varit utsatt för någon våldsgerning, borde derom

väcka talan å nästa helgedag för socknemän och grannar så ock å nästa lands-, härads- eller fjerdings-ting eller ock inom nästa sex veckor vid räfsteting, vid förlust af rätt att klaga öfver dylikt mål; och detta motiveras med orden: "thy at all kiærumaal sum længæ standa ukiærd, dragha giærna usannind in til sin, æn thön kunno kyæræs". Detta upprepades sedan i KgB. XXXVI af Krist. Landslag, med den närmare bestämning, att, ehuru talan å våldet genom dylik försummelse förlorades, gerningen dock fick såsom oqvalificerad förbrytelse äfven senare åtalas. (Jfr Eds. B. XXII). Detta, som upplifvades genom Kongl. Brefvet den 10 Nov. 1688, är källan till 2 § 22 kap. M. B., hvilken dock unnar våldtagen qvinna den förmån, som laga förfall innebär, såsom ock Upsala stadga synes hafva gjort.

Härvid förblef lagstiftningen i ämnet en längre tid, tills att den genom 1734 års lag gick tillbaka, ithy att denna lag ej känner annan preskription, än den 2 § 22 kap. M. B. omförmäler, samt den vid ingen tidsbestämning bundna, som innehålles i 1 § 1 kap. S. B. och 1 § 32 kap. R. B., samt 2 § 53 kap. och 6 § 55 kap. M. B., hvilka vid målsegandens försummelse att åtala brott tillerkänna allmän åklagare den förres andel i böter. Men äfven denna preskription i 1734 års lag innebär, likasom den äldre, icke hela sakens nedläggande vid försummelse att åtala, utan blott målseganderättens öfvergående till allmän åklagare — stadgandet i 2 § 22 kap. M. B. härifrån undantaget, hvilket väl beröfvade målseganden rätt att åtala den qvalificerade, men ej den enkla förbrytelsen. Ifrån tillkomsten af 1734 års lag hade således ingen preskription i brottmål varit gällande, och om än målseganden genom sin försummelse att taga initiativet till åtal då kunde gå miste om sin andel i böter, så förverkade han derigenom dock icke, såsom förut syntes hafva varit fallet, sin rätt till skadestånd, emedan han kunde göra den gällande åtminstone i sammanhang med det af allmänne åklagaren utförda åtalet, fastän kanhända icke senare, eller inom den tid, som i 12 § 9 kap. H. B. var stadgad för civila fordringar. Först genom Gustaf III infördes i vår lagstiftning en sådan preskription, att derigenom ej

blott målsegandens, utan ock publik åklagares talan blef afskuren, och hvilken således hvilar på annan grund än den äldre, som allenast hade till ändamål att skydda det allmänna emot följderna af målsegandes försummelse att begagna sin företrädesrätt till beifrande af brott.

Gustaf III:s *allmänna* proposition till ständerna, daterad den 30 Oktober 1778, innehöll härom att "alt hvad uti Sveriges Lag uppmuntrar angifvare och störer förtroende emellan dem, som naturlig och Borgerlig plikt förenat" hade väckt konungens uppmärksamhet, och "därifrån hade ej heller kunnat skiljas hvad redan i konung *Gustaf* den 1:stes tid *för Personliga säkerheten* blifvit i akt tagit, men i allmänna Lagen saknades, nemligen huruvida någon viss tid icke kunde utsättas, då brottmål ej mera finge åtalas". Den *närmare* propositionen i ämnet, daterad följande dag, den 31 Oktob. 1778 innehöll följande: "Personliga säkerhetens befästande och stadgande ibland Kongl. Maj:ts undersåtare, har ifrån första stunden, Kongl. Maj:t till Regeringen trädde, varit ett mål för Dess omsorg och et ämne för Des noga och granlaga eftersinnande. Kongl. Maj:t har erfarit, att hända kunnat, det afdömde brottmål blifvit ånyo upptagne och at den angifne brottslige sin en gång erhållne befrielse icke till godo njuta fått: at hvad i flere år blifvit lemnadt utan åtal och liksom af tiden mistat all egenskap af Brott, sedermera blifvit uppletadt och för Domstolen dragit: de Personer det angått till så mycket större lidande, som deras försvarsskäl af tid och omständigheter kunnat försvinna, hvarigenom brottslighet kunnat finnas i sådane gärningar, hvilka, i sin början åtalade, blifvit för oskyldige ansedde. Mildhet i Lagar är en väsentelig egenskap i en fri Regering: den brottslige har rättigheter både såsom människa och Medborgare, och enär han en gång undangått Domaren och åklagaren, blifva dessa rättigheter ännu större. Alla Regerings-Lagar, de där syfta på Medborgerlig sällhet, taga det för grund at hälre fria än fälla: Och den Reglen står fast, at bättre är att fria Tio skyldige, än fälla en oskyldig. Desse omständigheter och då Kongl. Maj:t funnit at Svenska folket redan i Konung Gustaf den I tid uti 13 puncten af

1538 års Örebro- (rätteligen Upsala) Beslut haft ett stadgande till förmon för sig i brottmål, hafva föranlåtit Kongl. Maj:t at inhemta Riksens Råds tankar, om icke någon viss tid kunde utstakas, efter hvilkens förlopp brottmål ej mera finge åtalas. Riksens Råd hafva sine yttrande afgifvit, dem Riksens Ständer nu få höra sig föreläsas. Ämnet fordrar et ömt och noga öfvervägande, hvilket Riksens Ständer icke lära underlåta at där åt lemna".

Detta Rådets yttrande var af följande lydelse: "Uti detta ämne äro de fleste Riksens Råd af den underdånige tanka, att en Person, som för et brott varder tiltald, men icke däråt kan fällas, eller ock därföre varder frikänd, sedermera icke för samma brott vidare bör ånyo tiltalas; men åtskillige af Riksens Råd hafva häri varit af annan mening och hemstält, dels om icke sådan prescription blott må sträcka sig til de personer, som på befundne fulla skäl en gång blifvit befriade från angifvandet, dels om icke häruti utan någon ändring vid Lag och Laga Stadgar må bero".

Rådet utlät sig således alldeles icke om sjelfva preskriptionsfrågan, utan blott om den i sammanhang dermed uppstälda frågan, angående återupptagande af brottmål, hvilka redan blifvit afdömda.

Riksdagsbeslutet den 26 Januari 1779 § 8 mom. 3 utreder allenast, att ständerna, som bifallit till propositionen om preskription i brottmål, dervid dock gjort någon "inskränkning hvad de gröfre brotten angår".

Ingressen åter till Kgl. Förordn. den 20 Januari 1779 tyder på ämnet blott genom orden, att i Sveriges Lag "saknas något som till befordrande af den personliga säkerhetens befästande och stadgande" tjena kan.

Hvarken den äldre lagstiftningens bestämningar rörande preskription, eller de riksdagshandlingar för 1778—1779, hvilka ref. nu haft till hands, gåfvo således någon egentlig upplysning om det svar, som vore att gifvas å diskussionsfrågan. Dock vore att märkas: 1) att under äldre tider skadeersättning till målseganden meständels utgick i form af böter, och att således talan derå var förlorad, då rättigheten att åtala brottet var försutten; samt 2) att Gustaf III såsom

motiv för införandet af preskription i brottmål uti sin proposition i ämnet framhöll: dels, att hvad i flere år blifvit lemnadt utan åtal derigenom hade likasom af tiden mistat all egenskap af brott, dels också, att den angifnes "försvarsskäl af tid och omständigheter kunnat försvinna", så att han kunde blifva funnen brottslig för gerning, som tidigare kunnat finnas vara oskyldig. Den förstnämnda omständigheten kunde väl gifva anledning till det antagande att genom 1779 års förordnings bestämningar om preskription äfven rätt till käromål om ersättning eller för fordran i anledning af brottet ginge förlorad för den, som ej iakttoge den kriminella preskriptionstiden; men den senare omständigheten eller att brottslig handling genom tiden mistade egenskap af brott och att försvarsskäl i fråga om gerningsmannens person ginge förlorade, syntes deremot antyda, att 1779 års lagstiftare fästat hufvudsaklig vigt vid *straffet*, men ej vid skadeersättning och annan civil fordran i anledning af brottet; och detta kunde så mycket hellre antagas, som 1778 års proposition hade orätt uppfattat 1538 års Beslut och förbisett att detta rörde allenast *målsegandens* rätt att kära i anledning af brott. Dock syntes visserligen större skäl vara förhanden att antaga, att man 1779 ej velat göra skilnad emellan kriminelt åtal och civilt käromål i anledning af brott, än att man då skulle gjort sådan åtskilnad, helst det låg i den äldre lagstiftningens anda, att ej så skarpt skilja emellan begge sakerne. Civil preskription af 20 år infördes ock först genom Kgl. Förklaringen den 10 Dec. 1629 (upprepad i K. Res. på Adelns besvär den 29 Nov. 1680 § 51).

I anseende härtill skulle väl historiska skäl synas tala för, att rätt till civilt käromål i anledning af brott ginge förlorad genom kriminel preskription; men då saken i alla fall vore osäker, så ansåg ref. det ej heller kunna betraktas såsom alldeles orätt, att i K. F. af år 1779 inlägga all den doktrinella tolkning, som dess ordalydelse medgifver. Och som denna ordalydelse vore sådan, att der väl är fråga om att "tilltala för brott", samt att "öfver förment förbrytelse klaga", men alldeles ej om att utföra civil talan i anledning af brott, så tilläte ordalydelsen följaktligen att göra skilnad

mellan båda. I anseende härtill, och då 1779 års förordning så mycket mindre kunde innebära förbud mot all undersökning om de förmenta förbrytelserna, som en sådan undersökning i flere fall vore behöflig redan för att afgöra, huruvida straffet för brottet är sådant, att preskription kan komma i fråga eller ej, samt då 12 § 9 kap. H. B. uppställt en preskriptionstid af 20 år för *all fordran* („i gods, penningar, eller hvad thet är"), så ansåg ref. denna preskriptionstid, som, genom K. Förordn. den 13 Juni 1800 och K. Förordn. om preskription den 9 November 1868 blifvit förkortad till 10 år, äfven kunna gälla för civil fordran i anledning af brott, helst det vore „ett sällsamt privilegium för förbrytaren, om civila anspråk skulle emot honom preskriberas snarare, än emot andra". Allraminst kunde det enligt vår lag gillas, att det oäkta barnets i 7 § 8 kap. Ä. B. stadgade rätt till föda och uppfostran af sin fader gjordes beroende utaf den för åtal af lägersmålet gällande korta tiden af två år, enär en sådan rättighet, hvilken fortfore, tills att barnet „sig sjelft nära kan", lika litet borde vara underkastad någon preskription, som äkta barns enahanda rättigheter kunna preskriberas. Och erinrade ref. jemväl, att frågan om preskription af skadestånd i anledning af brott hade i Sverige fått sin lösning i lagstiftningsväg genom K. Förordn. den 10 Juni 1841, som säger att genom stadgandet om preskription i 1779 års förordning målsegande ej vore betaget att söka det skadestånd, hvartill han eljest kunde vara berättigad, hvarefter denna grundsats upptagits i den nya strafflagen af år 1864 genom ett stadgande i 7 § af dess 6:te kapitel. Härmed öfverensstämde också åtskilliga europeiska lagstiftningar, hvilka rönt inflytande af den romerska rätten.

Om den af ref. uttalade meningen förenade sig Centralafdelningens öfrige närvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens ledamöter var af den mening, att Kongl. Förordningen af den 20 Januari 1779 åsyftade en begränsning af tiden ej mindre för åtal å den förmenta förbrytelsen, än för utkräfvande af de civila påfölj-

derna deraf, som stöd för hvilken åsigt anfördes det af åberopade Kongl. Förordning ej ändrade stadgandet i 21 kap. R. B. att anspråk på skadestånd borde, om rätt dertill skulle vara bevarad, framställas i sammanhang med hufvudmålet, hvilket åter, ifall tiden för åtal derå vore försutten, ej finge komma under domstols pröfning äfvensom att nämnde Kongl. Förordning sålunda allmänneligen tillämpats ifrån dess utfärdande till senaste tider; och jemte det afdelningens pluralitet förty besvarade frågan jakande, medgafs likväl att änsagde Kongl. Förordning, sålunda tolkad, innefattade en orättvisa emot den læderade, hvarföre pluraliteten äfven ville såsom ett önskningsmål uttala, det lagstiftningen i ämnet underginge sådan förändring, att de af en förbrytelse härflytande civila påföljderna kunde göras gällande utan afseende derå att tiden för förbrytelsens åtalande förflutit.

Sju ledamöter, som voro af olika mening med pluraliteten, yttrade, att emedan 1779 års författning i 1734 års lag infört en deri förut okänd inskränkning i tiden för åtals anställande samt ifrågakomna författning, såsom innefattande särskilda undantagsstadganden, ej borde gifvas någon vidsträcktare tydning än dess ordalag obestridligt innehålla, ty och då omförmälde Kongl. Förordning ej vidrörde de civila påföljderna af förbrytelsen, följde deraf att desamma finge vid domstol göras gällande äfven sedan förbrytelsen vore preskriberad, helst sådant jemväl öfverensstämde med billighet och rättvisa, hvarå man väl äfven vid tiden för Förordningens tillkomst sökt grunda sina lagar.

Wasa filial-afdelning.

Emedan för civila fordrings- och ersättnings-anspråk i allmänhet den tioåriga preskriptionen är gällande och det ifrågavarande stadgandet i Kongl. Förordningen af den 20 Januari 1779 icke uttryckligen innehåller att dermed äfven afses den civila talan, som har sin grund i den "förmenta förbrytelsen"; ty och då den allmänna regeln är, att åt undantagsstadganden icke böra gifvas en vidsträcktare tolkning, än den, hvartill ordalydelsen ovilkorligen föranleder, ansågo föreningens medlemmar frågan böra nekande besvaras. Men

emedan stadgandet i praxis allmänt tolkats sålunda, att detsamma ansetts afskära äfven målsegandens civila fordrings- och ersättnings-anspråk, ansåg föreningen det vara önskligt att en förklaring af detsamma utgåfves.

4:de frågan.

Tillkommer det domstol att förklara en kärandeparts talan om ersättning, utan att ansvar blifvit i målet yrkadt, vara af kriminel natur samt böra i brottmålsväg behandlas?

Central-afdelningen

ansåg frågan böra förstås sålunda, att den ersättning, hvarom i densamma talas, vore liktydig med skadestånd i anledning af en förbrytelse. Under denna förutsättning besvarades frågan jakande af referenten deri, Hofrättsassessoren *Brummer*, hvilken yttrade: "Vid mindre brott och politiförbrytelser kan inträffa, att den förorättade, utan att å sin vederdeloman påyrka ansvar, emot honom utför endast ersättningstalan samt att icke heller allmän åklagare finner sig pligtig eller berättigad att i saken uppträda. Om käranden dervid uteslutande hemtar stöd för sin talan ur något svarandens erkännande att för den ifrågavarande ersättningen ansvara, är saken ett tvistemål och torde äfven såsom sådant af hvarje domstol betraktas, men derest tillvaron af den förbrytelse eller förseelse, som grundlagt ersättningsanspråket, måste, för att detta må kunna vinna afseende, af käranden bevisas, synes målet, ehuru ansvar å någon deri icke blifvit påyrkadt, vara af kriminel natur och böra i brottmålsväg behandlas, hvadan det, enligt mitt förmenande, uti detta fall likasom i allmänhet tillkommer domstolen att bestämma rättegångs-ordningen".

Härom förenade sig en annan ledamot med den inskränkning, att talan om skadestånd i anledning af ett brott, hvilket för mellankommen preskription ej mera finge åtalas, icke behöfde i brottmålsväg behandlas.

Öfrige närvarande ledamöter ansågo deremot hvarje talan om skadestånd för brott, ehuru grundande sig å en för-

brytelse, dock vara af civilrättslig natur samt derföre kunna och böra såsom civil uppfattas och behandlas, icke blott när åtalet vore preskriberadt, utan äfven när initiativet till åtalet enligt lag tillkomme målseganden allena, men denne afstode från åtalet. I öfriga fall deremot, i hvilka förlikning om straffet eller förlåtelse enligt lag ej finge komma i fråga, syntes det deremot vara skäligt, att frågan om skadestånd upptoges i brottmålsväg i förening med åtalet, som då icke finge eftersättas.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens medlemmar ansåg att ifall den ersättningstalan, som vid domstol gjordes anhängig, grundade sig å en af svaranden begången förbrytelse, samt käranden stödde sin talan på förbrytelsen sålunda att han för godkännande af sina påståenden nödgades bevisa tillvaron af rättskränkningen, så vore saken af kriminel natur och borde såsom brottmål handläggas, äfven ifall något yrkande om ansvar deri icke framställts; men hade förlikning mellankommit eller parterne träffat annat aftal, hvarå talan grundades, så vore saken deremot ett tvistemål, i afseende å hvilket den för dylika mål föreskrifna rättegångsordning måste iakttagas; och då det ej finge ankomma på parts godtfinnande att för af honom anhängig gjord sak bestämma den ena eller andra rättegångsordningen i strid med derom gällande lagbud, ålåg det, enligt pluralitetens åsigt, domstol att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida ett der anmäldt ärende borde såsom civilt eller kriminelt anses samt detsamma i öfverensstämmelse dermed behandla.

Sex ledamöter förmenade deremot, att det uti alla mål, deri talan grundades å en förbrytelse, hvars åtalande berodde på målseganden ensam, ankomme å honom att, derest han så önskade, utföra saken såsom tvistemål äfvensom att målseganden likaledes vore oförhindrad att i civilrättslig väg göra gällande anspråk på skadestånd till följe af en redan preskriberad lagöfverträdelse; men vore densamma ej ännu preskriberad samt ej heller af sådan beskaffenhet, att den finge af den förorättade nedläggas, så att åtal för brottet i

alla fall komme att äga rum, borde domstolen enligt 21 kap. R. B. hänvisa den, som framställde ersättningsanspråk på grund af rättskränkningen, att desamma i sammanhang med åtalet utföra.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg det klart framgå af 5, 19 och 20 §§ 25 kap. R. B. med flere lagstadganden, att det i allmänhet och således äfven i det uti frågan omnämnda fall tillkommer domstolen att bestämma i hvilken väg ett mål bör behandlas.

5:te frågan.

Förefinnes anledning dertill, att stadgandet i 1 § 15 kap. R. B.: "I brottmål svare den sjelf, som anklagad är", o. s. v., blefve ändradt derhän, att i gröfre brottmål den tilltalade väl skulle sjelf svara, dock med rättighet att anlita biträde af advokat, om han så önskar, men att i ringare brottmål svarandeparten finge tillstädeskomma genom ombud, der icke domaren pröfvade hans personliga inställelse vara af nöden?

Central-afdelningen.

Referenten i denna fråga, Professoren *Ehrström* framhöll hurusom det rättas upprätthållande, ifrån att i begynnelsen hafva varit en privat sak, med den stigande kulturen allt mer och mer blifvit en angelägenhet för staten, hvilken uppfattning redan för sekler tillbaka hos oss föranledt tillsättandet af offentliga åklagare men i senare tider hos ännu mera framskridna folk framkallat också lagbestämningar derom, dels att hvarje anklagad borde, till skydd för sin rätt, uti rättegången biträdas af någon lagfaren försvarare (Nord-Amerika, Frankrike i gröfre brottmål), dels åtminstone att han egde rätt att tillkalla en sådan försvarare (England m. fl.). En anklagad kände nemligen sällan lagen och visste således icke att iakttaga hvad densamma tillförsäkrade honom i rättegången samt kunde icke heller ställa försvaret

efter anklagelsens fordringar, ehuru han kunde vara *mindre skyldig* än anklagelsen förebure eller t. o. m. *oskyldig*. Då det i alla händelser vore af vigt att sanningen komme i dagen, vore det ensidigt att å ena sidan tillsätta åklagare men icke å andra sidan försvarare. Statens pligt att tillse det rättvisa i domar gjorde sig gällande vore ej uppfyld derigenom, att domaren ålagts tillgodose den anklagades bästa; ty domarens uppgift vore att opartiskt lyssna till begge parterne och sedan döma. Ännu ofördelaktigare blefve förhållandet der, såsom hos oss, domaren fått sig åhvälfd äfven skyldigheten att uppsöka skäl, som kunde binda den anklagade till brottet. Derföre vore det rätteligen statens pligt att uppställa försvarare för den anklagade på det att det, åtminstone såvidt sådant af statens tillgörande berodde, icke måtte hända, att en oskyldig blefve sakfäld, eller en skyldig blefve dömd för svårare brott, än han verkligen begått. Men som bristen på ett större antal juridiskt bildade sakförare nu gjorde det omöjligt att i Finland gå längre än i frågans första moment afsåges, så ansåg ref., som äfven fann det nödigt, att i gröfre brottmål svaranden sjelf vore tillstädes på det att misstag om person ej måtte ske, ehuru han till afgifvande af svaromål icke borde eller kunde mot sin vilja tvingas, sig böra besvara första momentet i frågan jakande, eller sålunda, att 1 § 15 kap. R. B. borde ändras derhän, att i gröfre brottmål den tilltalade väl borde sjelf vara tillstädes för att kunna afgifva frivilligt svaromål, men att han derjemte dock borde ega rätt att anlita biträde af advokat, ifall han så önskade. Hvad sedan anginge de ringare brottmålen, så fann referenten det mången gång kunna innebära en ganska svår olägenhet för en tilltalad person att nödgas personligen inställa sig, t. ex. om han derigenom hindrades från en angelägen resa, eller om han vore aflägset boende; och som det, ifall man med ringare brottmål afsåge allenast dem, i hvilka det ej vore fråga om högre straff än böter, icke syntes vid dessa vara angelägnare, än i civila frågor om eganderätt, att svaranden personligen komme tillstädes, allenast utväg funnes att rätta möjliga misstag om den förmenta förbrytarens identitet med svaranden, så trodde sig ref.

böra besvara äfven frågans senare moment med *ja*, under förutsättning likväl icke blott, såsom i frågan framhölles, att domstolen kunde på vigtigare skäl fordra personlig inställelse af svaranden, utan ock att svaranden, i sådana fall då ombudet icke kunnat tillräckligt skydda honom för orättvist straff, och der besvärsvägen ej mera stode öppen, bereddes utväg att rentvå sig från den skam, som merändels vidlådde ett sakfällande utslag, genom återvinningsrätt eller resning enligt 2 § 31 kap. R. B., på det icke nådeväg måtte blifva den enda möjliga till erhållande af rättelse; ty man borde ej behöfva återfå sin *rätt* af *nåd*, utan *med rätt*.

Om det af ref. uttalade svar å frågans förra del förenade sig alla tillstädesvarande ledamöter, af hvilka en jemväl biträdde svaret å frågans senare del. De öfrige instämde deremot endast såtillvida i referentens svar å frågans senare moment, att de icke ville ovilkorligen med "ringare förbrytelser" förstå blott sådana brott, som få umgällas med böter, samt att de ej heller ansågo återvinning böra en sakfäld svarande medgifvas.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningen erkände enhälligt att förtroendet för rättsskipningen i landet skulle tillvexa, derest en för brott anklagad finge vid sitt försvar anlita sakkunnigt biträde till öfvervakande af rättegången och utredande af alla omständigheter, hvilka kunde verka till hans frikännande eller lindring i straffet, äfvensom att en inqvirerande domare, af begär att uppdaga ett begånget brott, lätteligen förleddes att förbise omständigheter, som, framdragna i ljuset, kunnat verka derhän att saken bedömts, om icke alldeles annorlunda, åtminstone lindrigare än eljest, hvarföre afdelningen med ja besvarade den delen af frågan, som gällde den tilltalades rätt att i gröfre brottmål efter önskan anlita biträde af advokat. Beträffande åter rättigheten för svarandepart i ringare brottmål att, ifall ej domaren för något särskildt fall annorlunda förordnade, tillstädeskomma genom ombud, så framhölls hurusom en slik förmon allaredan genom Kongl. Brefvet af den 17 Oktober 1778 tillerkänts dem, som tillta-

lades för lägersmål, samt att en lagförändring i antydt syfte ej skulle medföra någon rättsvåda, åtminstone ifall med ringare brottmål förstodes sådane, der straffet utgjordes af böter, men deremot kunde undanrödja stora olägenheter för den tilltalade; och besvarades denna del af frågan förty äfven jakande.

Wasa filial-afdelning.

Emedan det måste anses vara den tilltalades naturliga rättighet att till sitt försvar anlita alla lofliga till buds stående medel och det vigtigaste bland dessa väl är rättigheten att anlita biträde af advokat, samt i många fall en väsendtlig fördel skulle beredas svarandepart, om honom tilläts att i ringare brottmål tillstädeskomma genom ombud, utan att någon olägenhet af ett sådant stadgande vore att emotse, om det öfverlemnades åt domaren att, då sådant befunnes vara af nöden, inkalla honom till personligt hörande, besvarades frågan obetingadt jakande.

6:te frågan.

Kunde icke en del jäf för vittnen såväl i tvistemål som brottmål lämpligen afskaffas?

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af Hofrättsrådet *Brunou*, som till belysning af densamma framhöll huruledes den svenska rättegångsordningen i äldre tider tilldelade domaren en ganska ringa pröfningsrätt i afseende å den genom vittnen åstadkomna bevisningens halt och verkan, utan tvertom, i sådana mål, der lagen fordrade bevisning genom vittnen, ålade honom att i dömandet å sjelfva rättsfallet tillämpa lagens bestämningar, så snart blott det i lagen bestämda antalet vittnen hade intygat tillvaron af det omtvistade förhållandet, samt att ej heller 1734 års lag hade i någon betydligare mån utsträckt domarens pröfningsrätt i det ifrågavarande afseendet, utan ålagt honom att för fullt bevis antaga samstämmande intyg af två vittnen, hvilka hvarken visat ostadighet

i sina berättelser eller blifvit motsagda af lika trovärdiga vittnen. I anseende härtill, och emedan öfverrätterne oftast icke vore i tillfälle att kontrollera vittnenas trovärdighet utan nödgades döma efter den uppfattning af vittnesmålen, som innehölles i underdomstolarnes protokoll, hade lagstiftaren äfven funnit det nödigt, att från vittnesmål söka utestänga alla dem, hvilka kunde antagas antingen icke kunna eller icke vilja tala sannt, på det att domstolarnes utslag icke måtte komma att grunda sig å intyg af vittnen, de der ens kunde misstänkas för att hafva talat osannt. Vore nu detta skälet till de många af lagen uppstälda vittnesjäfven, så kunde naturligtvis icke några betydligare inskränkningar göras i desamma, så länge den legala bevisningsteorin och rättegångsförfarandet för öfrigt förblifva oförändrade. Likväl trodde ref. vittnesjäfven redan nu kunna inskränkas i afseende å: a) okristna, b) vederdelomän, såvidt dermed afsåges motparter i andra rättegångar, än den för tillfället ifrågavarande, c) tjenstefolk och eget husfolk, såvidt de icke vore jäfviga på grund af skyldskap, d) ryktes utspridare och dem, hvilka "af andra det allenast hört hafva", e) dem, hvilka kunde hafva nytta eller skada att vänta af saken, ihändelse nemligen nyttan eller skadan icke vore direkt, hvilket domaren i hvarje fall egde att pröfva; hvarutom slutligen qvinna också borde i *alla* mål anses för lika fullgodt vittne som man.

Detta referentens yttrande biträddes af samtlige öfrige närvarande ledamöter, sålunda dock att allenast tre till alla delar instämde deri, hvaremot fem ledamöter icke funno skäl till upphäfvande af jäfvet för sådan utspridare af rykte om brott, som varit första upphofvet till ryktet. Bland sistnämnde fem ledamöter ansågo också tre det vara skäligt att åt domaren öfverlemnades att pröfva, huruvida en ung person, som vore antingen något litet under eller något öfver 15 år gammal, vore att anses såsom tillförlitligt vittne, hvaremot de två öfrige höllo före, att en person, som ej fyllt femton år, fortfarande borde anses vara jäfvig att vittna, men att det deremot kunde vara skäl att till domarens pröfning öfverlemna, huruvida en person, som nyligen fyllt fem-

ton år, derigenom blifvit mera tillförlitlig. En ledamot anmärkte ock att, som det vore bevisligt, att Rättegångsbalken i 1734 års lag blifvit redigerad samt af ständerna godkänd senare än de flesta öfriga balkar i lagen, stadgandet i 10 § 17 kap. R. B. derom, att qvinna vore lika vittnesgild, som man, vore att tillämpas i sådana fall, der det kunde synas, som om det i öfriga balkar ovilkorligen fordrades män till bevittnandet af der omförmälda rättshandlingar.

Åbo filial-afdelning.

Hofrättskanslisten *Sulin*, som åtagit sig att referera frågan, uppläste ett sålydande andragande:

Det stora antalet vittnesjäf hos oss är en stor olägenhet vid bevisnings föreställande. Å andra sidan är det dock äfven obestridligt att, om sanningen genom vittnen skall kunna utredas, dessa, för att nu ej tala om dem som äro till vittnesmål oförmögne, böra vara så qvalificerade att man hos dem kan förutsätta god vilja att afgifva sanningsenliga intyg. Men att i antydt hänseende i lag fastställa gränser för jäfvige och ojäfvige vittnen torde ej leda till målet. Erfarenheten visar nemligen att äfven de vittnen, som jemväl enligt vår lag varit ojäfvige, likväl med afsigt afgifvit oriktiga intyg. Och det enkla skälet härtill är att sanningen af ett vittnes berättelse ej beror af annat än hans samvete och rättskänsla, hvilken under förutsättning af en riktig uppfattning om samhällets fordringar och pligten mot detsamma ej låter sig böjas af egennytta, slägtskap eller vänskap. Det torde derföre vara ändamålenligast att enhvar tillätes vittna, men att deremot pröfningen af vittnesmålens verkan öfverlemnades åt domaren. Det kan visserligen ifrågasättas om sådant vore med rättssäkerheten förenligt utan juryinrättning. Denna institution stegrar nemligen rättskänslan hos medborgarene på otroligt sätt. En hvar som suttit till doms öfver sina likar måste komma att inse vigten af rättsskipningens handhafvande och, genom tanken att äfven han i sin tur kan blifva dömd, inskärpes otroligt vigten af den faktiska sanningens framställande och den stora betydelsen af vittnesmålens sanningsenlighet för samhället. Genom att beklä-

da hvarje medborgare med ett slags domareembete låter denna institution alla känna att de deltaga i samhällets styrelse samt att dess och deras egen välfärd är beroende af deras egna sträfvanden för det sanna och rätta, hvarigenom rättskänslan stegras i hög grad. För öfrigt hafva jurymännen vanligen äfven noggrannare kännedom om de förhållanden, som äro i fråga, äfvensom om vittnens personer, än vanlige domare, och kunna derföre bättre än de sistnämnde pröfva vittnesmålens trovärdighet. Den tillit vittnesmålen förtjena framstår dessutom vid vittnesförhören, sådana de t. ex. inför jurydomstolar i England anställas, i det icke domaren utan parterne eller deras advokater ömsevis förhöra vittnena. Sålunda är den ena parten alltid i tillfälle att genast genom frågor ådagalägga falskheten af ett ej sanningsenligt vittnesmål. — Men äfven under nuvarande förhållanden och utan införande af jury tror jag dock att de flesta vittnesjäf, såsom af ofvan anförda skäl ej ledande till målet, hos oss kunde ur lagen utan synnerlig rättsvåda men deremot till ofantligt gagn för rättsskipningen uteslutas, helst om man dervid tillika vidtoge den förändring vid vittnesförhörens anställande, som nyss blifvit antydd, samt åt underdomstolen öfverlemnade pröfningen af vittnesmålens verkan. Nämnden hos oss eger nemligen en ganska noggrann lokal- och personkännedom samt torde i de flesta fall ej misstaga sig vid bedömandet af ett vittnesmåls sanning eller falskhet. — Och äfven i den händelse att vår lags absoluta bestämning om två vittnens fulla bevisningskraft bibehölles, tyckes mig dock från de i lagen uppräknade vittnesjäfven följande utan någon rättsvåda kunna utelemnas, nemligen: a) vederdeloman i annat mål, b) okristen, c) eget husfolk och enskilda tjenare då de i tjensten äro, d) ryktes utspridare och de som af andra det allenast hört, e) andra slägtingar än de i rätt upp- och nedstigande led, f) de hvilkas öfrige skyldemän än nyss under littera e omnämnda hafva i saken del, g) de som af målet kunna vänta nytta eller skada, om denna ej är direkt.

Pluraliteten af afdelningens ledamöter förenade sig om sista momentet af Hofrättskanslisten Sulins yttrande, likväl

sålunda, att pluraliteten ansåg de i 1, 2 och 4 §§ 2 kap. G. B. omnämnde skyldskaps- och svågerskaps-förhållanden fortfarande böra utgöra jäf för vittnesmåls afläggande; men tvenne ledamöter, de der i öfrigt voro af lika mening med pluraliteten, trodde skäl ej förekomma att afskaffa något af nu gällande skyldskaps- och svågerskapsjäf.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg att de jäf, som grunda sig å skyldskap på sidone i andra led och svågerskap i samma led, enskild tjenst samt icke kristen trosbekännelse, kunde afskaffas, utan att någon rättsvåda deraf vore att befara.

7:de frågan.

Kan giltighet tillerkännas ett till laga ålder kommet vittnes utsago, angående händelse, som inträffat förr, än vittnet uppnått femton års ålder?

Central-afdelningen.

Juriskandidaten *Forsman*, som var referent i denna fråga, anförde, att stadgandet i 7 § 17 kap. R. B. derom, att den ej må vittna, som ej fyllt femton år, påtagligen härflutit delvis deraf, att lagstiftaren ansett en individ, som ej uppnått sagda ålder, icke innehafva den uppfattning ens af hvardagliga företeelser i lifvet, att han kunde rätt fatta dem och tillika tydligt meddela det iakttagna, helst dertill fordrades ett omdöme, som icke kunde väntas af den i sin första utvecklingsperiod varande menniskan, men delvis och ännu mera deraf, att individens kriminella ansvarighet inträdde först vid nämnda ålder. Vittnesmåls afläggande vore en allmän medborgerlig pligt, men tillika en handling, hvars missbrukande af lagen belades med strängt ansvar; och det vore derföre naturligt, att lagstiftaren icke kunnat af den, hvars handlingar icke vore juridiskt tillräkneliga, fordra en handling, som i afseende å sina verkningar och påföljder vore af högsta juridiska vigt. Berörda stadgande i 7 § 17

kap. R. B. stode derföre i fullkomlig harmoni med lagens anda i öfrigt. Men sedan öfvermagen uppnått femton års ålder, hade han ock uppnått juridisk tillräknelighet; han uppfattade ock en tilldragelse, om hvilken vittnesmål kunde af honom begäras, ifrån sin uppnådda högre utvecklingsståndpunk, helst det torde vara en obestridlig sanning, att hvarje menniska i hvarje nu uppfattade en timad händelse icke efter sin utvecklingsståndpunkt vid tiden för den timade händelsen utan efter sin närvarande ståndpunkt, från hvilken händelsen framstode i ett klarare ljus än förr, så framt eljest bilden deraf icke i följd af tidens längd förbleknat. Vid anfördt förhållande förfölle äfven skälen till hans uteslängande från vittnesmål om den ifrågavarande saken, helst icke något, vare sig äldre eller yngre vittne kunde såsom visst och säkert å ed omtala, hvad detsamma endast dunkelt uppfattat. På dessa grunder besvarade referenten frågan jakande, med det tillägg likväl, att domstolen borde i hvarje fall noga pröfva ett sådant vittnesmåls tillförlitlighet.

Sedan en annan ledamot erinrat, att man, enligt hvad Abrahamssons anmärkningar till Landslagen utvisade, hade vid tiden för tillkomsten af 1734 års lag ansett en person kunna tillåtas att vittna om händelse, som tilldragit sig medan han ännu var öfvermage, förenade sig flertalet af central-afdelningens närvarande ledamöter om den af ref. uttalade mening, med anmärkning tillika, att domstol, som borde sorgfälligt examinera vittnet, kunde, ifall det vore ostadigt i sin berättelse, jemlikt 26 § 17 kap. R. B. förklara detsamma för återgångsvittne.

Två ledamöter besvarade deremot frågan nekande på den grund, att nu gällande bevisningstheori tillerkände ett vittnes berättelse kraften af halft bevis, samt att det derföre kunde inträffa, att en dom komme att till väsendtlig del grunda sig å en persons berättelse om hvad han icke förstått att uppfatta och som han derföre icke heller kunde senare rigtigt återgifva.

Åbo filial-afdelning.

Emedan ett till laga ålder kommet vittne förutsättes kunna bedöma och rätt uppfatta förhållanderne uti samhället samt sina pligter vid vittnesmålets afläggande, ty och då vittnet alltid komme att för sig framkalla erinringarne från dess barndom efter sitt sedermera förändrade åskådningssätt, syntes något skäl icke förekomma att frånkänna vittnets berättelse, om hvad det före fyllda femton år erfarit, allt vitsord, ehuru å andra sidan domaren i dylika fall lättare än eljest kunde få anledning att, derest vittnet vore ostadigt eller dess erinringar dunkla, lemna vittnesmålet utan afseende.

Wasa filial-afdelning.

Emedan den uppfattning, man vid spädare år erhållit af ett faktum, måste göra sig gällande, då man vid en längre framskriden ålder skall vittna derom, samt de flesta och väsendtligaste af de omständigheter, som måste anses hafva förmått lagstiftaren att icke tillerkänna en minderårigs berättelse full giltighet, t. ex. bristande omdömesförmåga, benägenhet att emottaga intryck af andra o. s. v. samt deraf föranledd skef eller oriktig uppfattning af en passerad händelse, således äfven vid tiden för vittnesmålets afgifvande måste förringa dess tillförlitlighet, ansåg afdelningen sig böra nekande besvara frågan.

8:de frågan.

Borde icke vittnen i gröfre brottmål anses berättigade till ersättning för resa, täring och tidspillan? och borde kronan eller kommunen utgifva sådana ersättningar i de fall, då desamma icke skäligen kunna åhvälfvas någondera parten, eller denne saknar tillgång till deras betalande?

Central-afdelningen.

Frågan refererades af Hofrättsassessoren *Öhrnberg*, som till besvarande af densamma framhöll, att, ehuru det visserligen vore en medborgerlig pligt att vid domstol aflägga vitt-

nesmål, när sådant påkallades, det likväl icke derföre kunde anses såsom någon medborgerlig skyldighet att i sådant afseende vidkännas kostnader och förluster; hvarföre det äfven vore billigt, att hvarje vittne i såväl gröfre som ringare brottmål ansåges berättigadt till ersättning ej blott för "resekostnad och täring", som i 5 § 17 kap. R. B. omnämndes, utan äfven för tidspillan, hvilket sistnämnda vore af synnerlig vigt för en hvar, som lifnärer sig med arbete för dagen. Ref. ansåg det derföre ock uti alla de brottmål, i hvilka talan å det allmännas vägnar föres af offentlig åklagare, böra åligga det samhälle, å hvars vägnar denne uppträder, att förskottsvis ersätta de i målen afhörda vittnen, med rättighet för samhället att för förskottet blifva godtgjordt af den tilltalade, om denne blir sakfäld och dertill har tillgång. Men då det emellan städerna och kommunerna på landet vore en sådan åtskilnad, att städerna omedelbart underhölle sina domstolar och bestridde nästan alla de öfriga utgifter, som med rättegångar i dylika brottmål vore förenade, medan dessa kostnader deremot å landet till betydlig del hvilade å kronan, ansåg ref. det häraf äfven böra följa, att det i städerna borde åligga kommunen, men på landet kronan, att förskjuta och, der så nödigt vore, slutligen vidkännas de ersättningar, hvilka uti brottmål af ifrågavarande beskaffenhet tillkomme vittnen.

Om detta yttrande förenade sig flertalet af tillstädesvarande ledamöter, bland hvilka tvenne likväl ansågo kronan böra äfven i städerna förskjuta och eventuelt vidkännas de ifrågavarande kostnaderna, emedan åtal i brottmål af offentlig åklagare föres å statens vägnar, hvaremot en annan ledamot ansåg kommunen såväl i stad som på landet kunna åhvälfvas de ifrågavarande ersättningarna, emedan kommunen i viss mån bär skulden för de inom densamma timade brott.

En ledamot höll före, att hvarken kronan eller kommunen borde vidkännas ersättningar åt vittnen, som af de tilltalade åberopas, samt ansåg derföre lagstiftningen i ämnet icke tarfva annan förändring, än att 5 § 17 kap. R. B. erhölle ett tillägg, hvarigenom kronan ålades att förskottsvis

utgifva ersättning åt sådana vittnen i brottmål, som af offentlig åklagare eller domstolen påkallades.

Åbo filial-afdelning.

Då personer, hvilka tillfälligtvis fått kännedom om en eller annan omständighet, som stode i sammanhang med ett begånget brott, icke till följe deraf vore förbundne att mera än andra samhällsmedlemmar vidkännas besvär och utgifter för brottets uppdagande, syntes det vara billigt att den, som åberopades till vittne i brottmål blefve för sin resa och tidspillan skäligen ersatt. Likväl inträffade det ganska ofta, isynnerhet i mål rörande gröfre brott, att den sakfällde saknade all tillgång till gäldande af de honom ålagde ersättningarne till vittnen, eller att dylika arvoden, der allmän åklagare å tjenstens vägnar nödgades utföra saken och den tilltalade ej om brottet öfvertygades, ej kunde någon af parterne åhvälfvas. Medvetandet härom hade alstrat en benägenhet hos personer, som genom sin utsago kunde bidraga att sprida ljus i en eljest mörk brottmålssak, att dölja hvad de afvetat. Att detta åter medförde fara för rättssäkerheten inom samhället vore sjelffallet. För att förebygga ett dylikt ondt och på ofvananförde billighetsskäl ansåg afdelningens pluralitet det vara önskligt, att vittnen uti mål, som rörde häktade personer eller så grofva brott, att underdomstolarnes utslag deri borde Hofrätt underställas, utfinge skälig ersättning för resekostnad, täring och tidspillan af kommunen der brottet timat och som näst den förorättade parten borde vara närmast angelägen om brottets uppdagande och bestraffande.

Minoriteten åter, som jemväl erkände både nyttan och billigheten af att vittnen ej utan arvode med resor och tidspillan betungades, förmenade deremot, att kommunerne närmast städerne lätteligen komme att få utbetala öfver höfvan dryga ersättningar ifall pluralitetens åsigt blefve gällande, hvarföre minoriteten föreslog, det kronan skulle vidkännas slika ersättningar uti alla hemställningsmål, hvilka ersättningar dock, till undvikande af alltför dryga utgifter för kronan, ej borde utbetalas derest icke vittnet, som gjort på-

stående om arvode, nödgats för vittnesmålets afläggande tillryggalägga en vägalängd af tjugufem verst eller derutöfver.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg, att både billighet och rättvisa fordrade att vittnen erhölle ersättning för resa, täring och tidsförsummelse, samt att denna ersättning, i händelse den icke kunde åhvälfvas någondera parten eller denna saknade betalningstillgång, borde utgifvas af kronan, emedan åtalet skedde i det allmännas intresse.

9:de frågan.

Skulle ej förtroendet till den kriminella rättsvården i landet snarare ökas än aftaga, om det stora antalet af underställningsmål något minskades, äfven om man icke ville taga steget så fullt ut, som skedde i Sverige genom Kongl. Förordningen den 16 Februari 1864?

Central-afdelningen.

Upplystes, att hemställan är i Sverige genom åberopade författning föreskrifven från underrätt till hofrätt blott när någon är *tilltalad* för brott, som i lagen är belagdt med dödsstraff, eller blifvit *dömd* till straffarbete på lifstid eller till förlust af medborgerligt förtroende för alltid; äfvensom från öfverrätt till konungen endast när någon blifvit *dömd* till dödsstraff; derå

Juriskandidaten *Forsman*, som hade åtagit sig att referera denna fråga, anförde: Då uti det äldre svenska samhället den offentliga straffmakten inträdde i stället för den enskildes hämnderätt och det sålunda ej mera tillstaddes denne att uti brottmål emottaga lösen, inträdde äfven, såsom härflytande ur konungens benådningsrätt, den omständighet, att domar i lifssaker, innan de exeqverades, hemställdes konungens pröfning. Härom finnes antydningar i Landslagen och Skenninge stadga af år 1335 och bestämd föreskrift i Gårdsrätten af 1554. I Patentet om Sakören den 3 Mars

1609 stadgades detta om högmålssaker i allmänhet. Dessa bestämningar ingingo sedan i Rättegångsordinantien 1614 och Rättegångsprocessen 1615. Uti sistnämnda lagrum stadgades äfven att hofrätt skulle pröfva underdomstols uti lifssaker och gröfre brottmål gifna utslag. Härifrån undantager Rättegångsordinantien åtskilliga högmålssaker, uti hvilka dom må utan hemställan verkställas, "på thet offenteligt synd må androm till varnagel och i tijd straffet blifva". Men uti resolutionen af den 4 November 1651 fastställdes åter att alla mål, som angå lif, röra förgörning, vidskepelse, fångars bortsläppande, andra grofva missgerningar, edzörebrott eller högmålssaker, skulle underställas. Enahanda bestämningar ingingo sedermera uti Straffordningen d. 18 Maj 1653 och Landshöfdinge Instruktionen den 28 Januari 1687. — Dessa vore att anses såsom föregångare till Kgl. Brefven den 1 November 1778, den 22 Mars 1803 och 4 April 1807 samt 29 punkten i K. Förkl. den 23 Mars 1807, i hvilka fråga är om hemställan från öfverrätt till konungen, samt till 5 § 25 kap. R. B. jemte dertill hörande författningar, hvilka föreskrifva hemställan från underrätt till öfverrätt i mål af det mångfaldigaste slag.

Lagstiftarens mening med underställningsmålen har påtagligen varit att, såvidt möjligt är, betrygga rättssäkerheten, emedan lagstiftaren ansett underdomstolarnes beskaffenhet ej erbjuda tillräcklig garanti för rättsvårdens behöriga handhafvande. Detta motiv syntes dock icke kunna ega giltighet i afseende å hofrätterne såvida uti deras domslut deltoge flere lagkunnige män och sålunda domstolens organisation ej borde kunna lemna rum för något misstroende emot dess förmåga att behörigen handhafva rättvisan. Ref. ansåg derföre att äfven hos oss borde i lag införas den uti Sverige genom K. Förordn. den 16 Febr. 1864, beträffande hemställan af hofrätts dom, införda grundsatsen. Att slik hemställan, beträffande ådömdt dödsstraff, icke torde böra eller kunna åsidosättas, vore deremot en sak, som redan framginge af den alltmera extra ordinära ställning dödsstraffet intager uti straffsystemet, om man ook ännu ej vågat taga steget ut och helt och hållet afskaffa detsamma. Hos oss fram-

står derförutan slik hemställan såsom en nödvändighet i följd af monarkens i K. Kung. den 21 april 1826 tillkännagifna afsigt att derefter i de flesta fall vilja förskona från ådömdt dödsstraff. Hvad åter beträffar hemställan från underrätt till hofrätt, så trodde ref. en sådan ännu vara behöflig. Underdomstolarnes sammansättning isynnerhet på landet vore ännu af den beskaffenhet, att öfverrätts noggranna kontroll uti mål, som röra medborgares högsta väl eller ve, icke kunde anses öfverflödig, isynnerhet som en person, hvilken genomgått nödtorftigt kunskapsprof och uppnått 21 års ålder, kunde fungera såsom ordförande i underrätt och sålunda utgöra den ende lagkunnige domaren uti underrätter på landet och i de flesta fall äfven i stad. Då härtill komme nämndens beroende och skefva ställning samt deraf härrörande betydelselöshet, så att ordföranden kunde nära nog oinskränkt diktera rättens beslut, vore lagstiftarens omtanke, att i svårare brottmål underrätts utslag blefve underställdt öfverrätts pröfning, af faktiska förhållanden betingad. Härmed vore ingalunda förnekadt, att de nuvarande remedia juris uti brottmål väl skulle tarfva en fullkomlig omgestaltning, enär det låge någonting oformligt deruti, att öfverdomstol på grund af endast skrifna akter, skulle utöfver underrätt, som dock genom den muntliga förhandlingen inför rätta naturligtvis måste hafva kommit till en vida större klarhet i saken, afgöra öfver den anklagades skuld eller oskuld. Men detta missförhållande sammanhängde med vår nuvarande brottmålsprocess och legala bevisningstheori, som skulle tarfva en genomgripande reform. Men sålänge denna brottmålsprocess ännu vore gällande, kunde icke heller någon del af systemet ensidigt afskaffas, om också partiella reformer kunde genomföras. Derföre syntes hemställning af underrätts utslag under högre rätts pröfning under närvarande förhållanden böra bibehållas, ehuru betydliga inskränkningar saklöst borde kunna vidtagas; och som syftet med ifrågavarande institution vore att säkerställa den för gröfre brott anklagade och derföre under lagens strängaste straffbestämningar hemfallne för möjliga missgrepp uti lagskipningen, ansåg ref. denna inskränkning böra sträcka sig derhän, att hem-

ställan komme i fråga endast i dem af de nuvarande underställningsmålen, i hvilka urbota straff blifvit af underrätt ådömdt, så att densamma således (såsom också redan i ett par nyare författningar skett) gjordes beroende af domstolens uppfattning och det ådömda straffets beskaffenhet men icke af den benämning klagandeparten behagat gifva det angifna brottet. Härigenom vore enligt ref:s tanke, en förnuftig begränsning af hemställningsmålen uppstäld, utan att någon rättsvåda derigenom uppstode. Ett motsatt påstående skulle konseqvent leda till påyrkande, att alla mål borde hemställas. Dock vore det sjelffallet, att hemställan äfven borde ske med afseende på dem, som blifvit dömde till ansvar för delaktighet i brott af hemstäld beskaffenhet, änskönt de icke blifvit fälde till urbota straff, emedan, om straffet för hufvudmannen blefve af öfverrätten upphäfdt eller nedsatt, detta äfven måste verka på den delaktiges straffbarhet.

Central-afdelningens öfrige tillstädesvarande ledamöter förenade sig i hufvudsak om det af ref. afgifna yttrande, men ville, då olika meningar uttalades i fråga om gränsen emellan de mål, som borde hemställas, och dem, vid hvilka underställan kunde umbäras, nu icke närmare uttala sig härom. Äfven anmärktes af några att hemställan till öfverrätt, i anseende till sammansättningen af landets underdomstolar, nu för tiden ingalunda minskar "förtroendet till den kriminella rättsvården i landet", samt att en sådan hemställan till och med kunde anses såsom en lättnad för parterne, hvilka derigenom befriades från de med besvärs anförande förenade kostnader och svårigheter.

Åbo filial-afdelning.

Fem af afdelningens ledamöter förmenade att underställningsmålen, oaktadt deras stora mängd, icke utan rättsvåda kunde minskas, men afdelningens majoritet trodde att en dylik lagförändring, utan att minska förtroendet till lagskipningen, skulle bidraga till ett skyndsammare slutförande af särskilda rättegångar och törhända äfven till höjande af underdomstolarnes anseende, hvarföre en författning i antydt syfte ansågs såsom önskvärd. Beträffande åter gränsen emel-

lan hemställningsmål och sådane, som af underdomstolarne finge slutligen afgöras, uttalades ibland majoriteten olika meningar, i det de fleste förordade bibehållandet af nu gällande stadganden i ämnet, endast med det tillägg, att underställning ej behöfde ske, derest ej den tilltalade ådömts urbota straff, förlust af tjenst eller medborgerligt förtroende, men fyra ledamöter deremot ville såsom ett allmänt stadgande i strafflagen upptaga, att hemställan af underrätts utslag borde ega rum, om någon derigenom dömts till lifvet, till förlust af ära eller medborgerligt förtroende samt till frihetsstraff i tre år eller derutöfver.

Wasa filial-afdelning.

Frågan besvarades enhälligt jakande.

III. Speciel lag.

1:sta frågan.

Vore det nyttigt och önskligt, att vid domstolarne skulle anställas lagfarne advokater för att af rättssökande kunna anlitas? och, om frågan besvaras jakande, huru kunde deras anställande ske med minsta kostnad?

Central-afdelningen.

Professoren *Ehrström,* som refererade denna fråga, inledde diskussionen med en anmärkning, att ju mera inveckład en lagstiftning blir genom speciella författningar, hvilka icke utgöra enkla, för hvarje medborgare lättfattliga lagböcker, desto svårare blefve det ock för icke lagfarne personer att sjelfve utföra egne eller andras rättegångar. Ett sådant tillstånd hade redan i slutet af 17:de seklet föranledt advokaters anställande vid hofrätterna; men sedan 1734 års lagbok begynt tillämpas, hade desse advokater åter ansetts mindre behöflige, hvarföre också en af Åbo hofrätt i medlet af 18:de seklet gjord hemställan, "att i hvarje distrikt

och socken få tillförordnade visse procuratorer, som skulle betjena allmogen i rättegångar", icke ledde till åsyftad påföljd. Nu deremot vore lagstiftningen åter ganska inveckla förmedelst en mängd författningar, hvilka ändrat eller tillökt innehållet af 1734 års lag, och såväl i anseende härtill, som ock af andra skäl, bland hvilka kunde framhållas behofvet af sakförare för tilltalade personer och aflägset boende parter, vore det väl både nyttigt och önskligt, att vid hvarje domstol skulle finnas lagfarne advokater. Dock ansåg ref. det icke vara önskligt, att sådane skulle vid domstolarne anställas såsom aflönade tjenstemän: dels derföre, att äfven det ringa antal (väl icke flere än två), som vid hvarje domstol kunde komma i fråga, ifall aflöning måste åt dem anskaffas, vore hinderligt för en fri konkurrens, utan att ändock erbjuda den garanti för ett nitiskt utförande af målen, som den fria konkurrensen kunde medföra; dels också derföre, att dylika aflönade advokater komme att stå uti en skef ställning uti sådana rättegångar, i hvilka kronan (eller kommunen — om denna aflönade dem) vore part. Också trodde ref. att oöfvervinneliga svårigheter komme att visa sig, när fråga blefve om lönernas anskaffande. Bäst syntes derföre vara att dels med anknytning till bestående förhållanden och dels med ledning af andra länders i ämnet gjorda erfarenhet, hvilken alltmera gåfve företrädet åt en fri, men ordnad advokatyr, söka befordra uppkomsten af en eller flere advokatföreningar i landet. Ref. vore väl icke nu beredd att afgifva ett moget öfvertänkt förslag i ämnet, men ville likväl, för att ändock till diskussion framlägga ett projekt, föreslå, att saken skulle ordnas successivt ungefär sålunda, att examinerade jurister skulle sammansluta sig till en eller flere advokatföreningar; att dessas medlemmar skulle med hänsigt till sina hemvist indela landet uti större antal distrikt, hvarje omfattande vissa domstolars jurisdiktioner; att så snart ett visst antal medlemmar t. ex. 5 eller 10 anmält sig hugade att inom ett af dessa distrikt uppträda såsom sakförare, det skulle genom lagstiftningens mellankomst vara oexaminerade personer förment att inom samma distrikt såsom ombud utföra rättegångar (likasom qvacksalfvaren

nödgades vika för den examinerade läkaren *); hvaremot det icke borde vara parter förment att sjelfve utföra sine rättegångar, eller att genom oexaminerade personer inlemna och uttaga rättegångshandlingar m. m. Deremot borde de till distriktet hörande advokaterne, hvilka naturligtvis borde ega rätt att advocera äfven utom sitt eget distrikt, vara skyldige att, när de af laga förfall icke hindrades, inom det egna distriktet utföra dem ombetrodde rättegångar, dervid de såväl i tvistemål som i brottmål borde, om möjligt vore, biträda fattige utan ersättning. Inom advokatföreningarna borde en allvarlig disciplin upprätthållas, så att i värsta fall de medlemmar, hvilka visade sig ovärdige att tillhöra föreningen, uteslötes ifrån densamma. Ifall saken blefve ordnad ungefär på detta sätt, trodde ref. att man, väl icke genast, men efterhand kunde komma derhän, att duglige advokater, utan kostnad för staten eller kommunerna, blefve att tillgå för rättegångar vid de flesta af landets domstolar.

Af Central-afdelningens öfrige tillstädesvarande ledamöter förenade sig en om ref:s yttrande med den inskränkning likväl, att äfven oexaminerade personer borde, efter advokatföreningens pröfning, få upptagas till medlemmar i densamma.

Två ledamöter instämde i sistnämnde ledamots mening, såvida ref:s förslag, enligt deras åsigt, vore mera praktiskt och utförbart än det i frågan afsedda, hvilket desse ledamöter likväl till principen föredroge. En af desse ledamöter ville likväl för sin del tillägga, att advokat borde anlitas äfven för uppsättande af alla sådana enskilda skrifter och handlingar, hvilka förutsätta insigt i lagfarenheten.

Biträdande sistnämnda yrkande besvarade en annan ledamot för sin del 1:sta momentet i frågan jakande sålunda likväl, att alla rättegångar borde utföras af lagfarne personer, så att ej ens icke-lagfaren part borde få sjelf utföra egen sak.

---

*) Förslaget att oexaminerade personer borde förmenas rätt att såsom ombud utföra rättegångar, är af ref. senare frångånget, såsom ses af referatet i H:fors Dagblad för den 1 Juli 1870 N:o 148, samt Jurid. Föreningens tidskrift för år 1871 sida 67 ff.

En ledamot besvarade samma moment jakande, men ansåg det deri antydda förslag nu vara outförbart.

Öfrige tre tillstädesvarande ledamöter besvarade ock frågan jakande, en med tillägg att lagfarne advokater borde anställas vid hvarje domstol med skyldighet att också biträda i brottmål, men att, om detta vore outförbart, det nuvarande förhållandet borde lemnas orubbadt; hvaremot en annan ville att staten skulle vid domstolarne uppställa advokater till åklagare, samt kommunerna andra advokater till försvarare för anklagade personer, och att hvardera slaget af advokater äfven skulle ega rätt att advocera i civila mål; medan slutligen den tredje af desse ledamöter ville att lagfarne advokater skulle anställas i hvarje kommun, men detta icke lägga hinder i vägen för uppkomsten af en fri advokatförening, hvilken icke borde få utöfva advokatyr såsom något monopol.

Åbo filial-afdelning.

Hofrättsextrafiskalen *Sjöros*, som åtagit sig att referera frågan, uppläste ett sålydande andragande:

"Beträffande frågans förra del måste man beklaga att vårt rättstillstånd ännu befinner sig på en så ursprunglig och patriarkalisk ståndpunkt, att ett slikt diskussionsämne kan ifrågakomma. Att frågan likväl ej är opåkallad, bevisas bäst af yttranden, som inom Föreningen för ej så många år tillbaka uttalats. Ett ja är, efter min åsigt, det axiomatiska svaret på frågan; och ehuruväl motiverna dertill, kvilka äro både många och intresseväckande, borde af antydd orsak framhållas, lemnar jag dem dock nu åsido för att kunna egna något större uppmärksamhet åt frågans senare del eller huru advokaters anställande vid domstolarne kunde ske med minsta kostnad. I slikt afseende anser jag mig böra erinra att om ordet "anställande" skall betyda att advokaterne borde blifva en statens embetsmannakår bredvid domstolen, likasom denna aflönad af staten, och frågan åsyftade att med statens medel till möjligast billiga pris framtrolla ett advokatstånd, så vore sådant förfarande det mest skadliga man för ändamålet kunde uppfinna. Advokaterne böra i

ekonomiskt hänseende vara fullkomligt oberoende af regeringen, helst de hafva till uppgift ej allenast att tillhandagå rättsökande med råd och upplysningar utan ock att kriticera sjelfva regeringens och dess tjenstemäns åtgärder. Med bestämdhet således afböjande utvägen att utan vidare omgång inrätta advokattjenster, måste man uppsöka andra utvägar för ändamålets uppnående.

I sådant afseende anser jag mig böra framhålla

1:o) hurusom vår theori om laga bevisning inför rätta, som stadgar att två vittnen dertill erfordras, att bindande omständigheter ej kunna i slikt afseende göra tillfyllest och att dessutom, bland annat, domaren skall afhöra vittnena, förhindrar uppkomsten af ett advokatstånd. Domaren har ett alltför stort öfvervälde vid bevisningens företeende och det vore dock just häri advokaten oftast kunde göra den största nytta. Då indicierna spela en underordnad rol och lagen så noggrannt stadgar i hvilka fall fullt bevis skall anses vara förhanden, är uppsamlandet och ordnandet af alla dessa indicier i de flesta fall onödigt. Någon juridisk vältalighet, sådan man finner i äldre kulturländer, kan man, såsom nog bekant, hos oss ej upptäcka. Men dessa skäl och omständigheter, som föranledde en genomgripande ändring i vår process, torde ej kunna göra sig gällande och länge nog få vi afvakta innan andra skäl i enahanda syfte vinna tillräckligt insteg i allmänna opinionen.

2:o) att 2 § i 15 kap. R. B. ändrades derhän att all skilnad emellan fullmäktige för tillfället och de som allmänneligen dertill anlitas måtte upphäfvas och endast de sistbemälde berättigas att med ombudskap vid domstolar sig befatta.

3:o) att alla lägre tjenstemän vid embetsverken, betjente vid guvernörsembeten deri inbegripna, skulle också i praxis förklaras obefogade att idka advokatyr, hvartill största delen ej heller är berättigad enligt nu gällande lag, ehuru stadganderne deri af domstolarne, i anseende till bristen på verkligen sjelfständiga advokater, ej tillämpats.

4:o) att äfven kronolänsmän på landet samt stadsfiskaler, hvilka enligt nu bestående författningar utgöra nästan de

enda legaliserade advokaterne, också förbjödes att med advokatyr sig befatta. Deras äfven eljest nog brokiga och mångahanda befattningar i egenskap af allmän åklagare, polismästare och exekutor af alla domslut sätter dem redan i flera svåra förhållanden och exempel saknas ingalunda för att styrka det dessa personer i sina embetsåtgärder stått under inflytande af sitt ombudsmannaskap.

5:o) att 2 § 15 kap. R. B. såvidt den stadgar att de, som för andra måge tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män, hvilka af rätten der saken drifves blifvit såsom fullmäktige godkände, ej qvarstode som en död bokstaf, utan blefve en lefvande verklighet.

Jag tror mig nu hafva framhållit de hufvudsakligaste hinder för uppkomsten af ett advokatstånd, hvilka gällande lagstiftning och den juridiska praxis uppställa. Återstår att se hvilka och huru beskaffade nya lagstadganden vore för ändamålet nödiga. Besvarandet af frågan är häri såsom ock i öfriga delar beroende af olika uppfattning och tycken. Jag vill dock våga ett försök och beder att få föreslå ett lagstadgande i följande riktning:

Vid kejserliga senatens för Finland departementer, hofrätterne och andra myndigheter, som med dem äro att likställas, samt rådstufvurätter och guvernörsembeten i Helsingfors, Åbo, Wasa och Wiborg, få inga andra användas såsom advokater än de, hvilka vid universitetet aflagt domareexamen eller vunnit juridisk lärdomsgrad och minst under två eller tre år praktiserat såsom jurister antingen genom att vara domare å ting följaktige eller tjenstgjort vid rådstufvurätt och derunder, sålänge det nuvarande förkastliga vikariatsystem för häradshöfdingar tolereras, haft domareuppdrag, dem de ordentligen fullgjort, samt sedermera blifvit antingen af senatens justitiedepartement eller hofrätt på särskild ansökning såsom advokater godkände.

Man kan nemligen antaga att uti landets hufvudstad och de städer, der hofrätt finnes, ett tillräckligt antal på antydt sätt qvalificerade personer alltid vore att påräkna, ty mängden af de rättsärenden, som på dessa orter förefalla,

borde gifva dem en efter våra förhållanden lämpad skälig inkomst. Dessa advokater skulle dessutom sjelffallet komma att draga till sig en mängd andra sysselsättningar, som nu ligga spridda på flere bättre och sämre händer, såsom utredningar af sterbhus, förvaltningar af konkursmassor och de med dem förenade mångahanda slags juridiska uppdrag, inkasseringar af fordringar m. m.

Om man anmärkte att jag i förslaget fordrat större garantier af en blifvande advokat än de som nu vanligen uppställas för en domare, så hade det väl sin riktighet, men anmärkningen torde dock förfalla, emedan jag ej kan tro att nämnde vikariatsystem alltför länge fortfar, likasom ej heller hvarje ung man vågade under de första månaderne af sin praktiska bana åtaga sig ett domarevärf, om han vore öfvertygad att han inför sin domstol i de flesta fall skulle hafva advokater, hvilka ej ville skona honom i händelse af misstag, och i hvarje fall kunde förvänta att hans åtgärder framdeles komme att granskas äfven af andra advokater, som med honom skulle hafva lika litet undseende.

Advokaternes antagande torde väl lämpligast göras beroende af domstolarne, så förstådt att hvad senaten eller någon hofrätt i slikt afseende tillgjort skulle gälla för alla de myndigheter, om hvilka nu varit fråga.

Vidare borde det stadgas:

Advokaternes fel och försummelser upptagas till pröfning af den myndighet, som i egenskap af första instans handlagt det mål, deri felaktigheten eller försumligheten förelupit, eller, om det ej angår något allaredan anhängigt mål, vid första domstol i advokatens hemvist. Ändring sökes i den för hvarje särskildt slag af ärender stadgade ordning, vid domstolarne dock alltid i besvärsväg. Då advokat förklarats hafva felaktigt förfarit eller varit försumlig, borde utslaget derom, ifall det meddelats af annan myndighet än den domstol, som advokaten antagit, till nästnämnde domstol insändas i afseende å kännedom och på det den felaktige och försumlige må förklaras oberättigad att med advokatyr sig framdeles befatta.

Detta torde ej tarfva någon vidare motivering. Be-

träffande sedan advokater för underrätter så möta för deras anställande vid dem flere svårigheter dels uti bristen på dertill lämpliga personer, dels och hufvudsakligast deri att hos oss på landet finnes en underrätt för tretusen à femtontusen innevånare, då deremot t. ex. i Frankrike finnes en sådan för etthundratusen, och vid en sådan underrätt kan det löna sig att vara stadig advokat. Men man måste härvid låta nöden gälla såsom lag och ej försumma att försöka göra något, om man också med ens ej kan göra allt. Jag ville således föreslå ett stadgande i följande syfte:

Vid underrätter och guvernörsembeten, utom i ofvanuppräknade städer, samt myndigheter, hvilka med dem likställas, må utom förenämnde personer ingen användas såsom rättegångsbiträde, hvilken ej aflagt domareexamen eller inför professorerne i civil- och kriminalrätt och process vid universitetet undergått förhör i lagfarenheten och dervid visat sig ega kunskaper uti de till domareexamen hörande nödigaste stycken samt sedermera af den hofrätt, under hvars jurisdiktion han vill såsom rättegångsbiträde fungera, dertill erhållit tillstånd. Deras fel och försummelser upptagas och pröfvas i enahanda ordning, som ofvan nämndt är.

Motivet härtill är det att flere personer finnas, dem omständigheterne förnekat tillfälle att genomgå en fullständig akademisk kurs, men hvilka det oaktadt med ett godt förstånd insamlat en mängd erfarenhetsrön och under utsigt att erhålla en utkomst, som mången gång under sådana omständigheter ej behöfde anses tarflig, skulle anstränga sig att genom juridiska studier något ordna och reda detta erfarenhetsmaterial samt sålunda göra sig dugliga och berättigade att såsom rättegångsbiträden tillhandagå rättsökande. Svårigheten att bestämma kunskapsprofvet ligger för öppen dag, men dervid egde den juridiska vetenskapens målsmän förfara efter pröfning, härvid väl aktgifvande å såväl vetenskapens som samhällets fordringar.

Sålunda har jag tänkt mig ordnandet af ett advokatstånd hos oss i hufvudsakliga drag. Dervid måste jag dock framhålla att dessa såkallade nya lagstadganden äro de mindre vigtiga och de, om hvilkas lämplighet man kan hysa

ganska olika åsigter, då deremot undanrödjandet af ofvanuppräknade hinder för ett sådant stånds uppkomst äro de mest betydelsefulla och tillika de, som med minsta olägenhet och tidsutdrägt kunna verkställas.

Beträffande kostnaderne så kunde de, enligt hvad redan i början antyddes, helt och hållet undvikas från statens sida, utom hvad angår advokater för fängsliga personer, dem staten borde bekosta. Sålunda borde vid hvarje länehäkte finnas en advokat med årlig lön. Vid underrätterne åter borde domstolen ega rätt att tillförordna en sådan för förekommande fall, emot åtnjutande af ersättning för resor till och från domstolens sammanträden, för anskaffande af upplysningar från gerningsorterne m. m. enligt räkning, den domstolen i likhet med läkarearvodena egde granska".

Om detta utlåtande förenade sig afdelningens samtlige ledamöter med undantag af en enda, som för sin del ansåg något annat ej böra och kunna i saken åtgöras, än att vid länehäkten anställdes lagfarne sakförare.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg förslaget vara både nyttigt och önskligt, men dess realiserande för närvarande möta oöfvervinneliga svårigheter.

2:dra frågan.

Ehuru guvernörernes domsrätt i utsökningsmål icke torde kunna umbäras, innan domstolarne på landet blifvit permanenta, så frågas om icke likväl de administrativa myndigheternas befattning med rättsfrågors afgörande i några andra fall redan nu kunde afskaffas, så att t. ex. frågor om åborätt till kronohemman, ägotvister emellan sådana lägenheters innehafvare, gästgifvares och skjutsandes förbrytelser, försvarslöses insättande i arbetsinrättning m. fl. skulle af domstol afgöras?

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af Hofrättsrådet *Brunou*, som

framhöll huruledes de administrativa myndigheternas i Finland nuvarande domsrätt kunde härledas dels ur konungens fordna husbondevälde och feodala förhållanden, dels ur konungens rätt att upprätthålla den allmänna friden och handhafva polismakten, dels ur en under tidernas lopp fortgången sträfvan till centralisation på bekostnad af kommunernas sjelfstyrelse samt dels ifrån exekutionsväsendets efterhand skedda öfverflyttning ifrån domstolarne till administrativa myndigheter. I anseende härtill kunde de ärender, i hvilka domsrätt nu utöfvas af administrativa myndigheter, indelas i fyra grupper, af hvilka en omfattade hvarjehanda ekonomiska mål, en annan ordnings- eller polisärender, en tredje kommunala ärender samt den fjerde hvarjehanda handräckningsmål och bland dessa exekutionsärenderna. Hvad först beträffade den första gruppen, eller de ekonomiska målen, så borde visserligen alla till dessa mål hänförliga tvister om rättigheter, hvilka grundade sig antingen på aftal eller lagens stadganden och således äfven frågor om åborätt till kronolägenheter, tvister rörande dylika lägenheter, balansfrågor m. fl. enligt ref:s åsigt principenligt slitas, icke af administrativa myndigheter, utan af domstolar. Deremot ansåg referenten den domsrätt, som i polisärender utöfvas af administrativa myndigheter i allmänhet vara att uppfattas såsom ett upprätthållande af ordningen i samhället, samt derföre icke böra dessa myndigheter frånkännas, utom i sådana fall, der vigtigare rättigheter vore i fråga, hvarföre äfven ansvar för gästgifvares och skjutsandes förbrytelser borde af domstol ådömas; hvaremot frågan om försvarslöses insättande i arbetsinrättning fortfarande torde böra behandlas af guvernörerne, enär det skulle möta svårigheter i afseende å forum att öfverföra dessa mål till domstolarnes handläggning. Hvad dernäst anginge de kommunala ärenderna, så ansåg ref. de administrativa myndigheternas befattning med desamma icke böra sträcka sig längre än att tillse, det kommunerna icke öfverskrede sina lagliga rättigheter, eller de lagliga formerna; hvaremot besvär uti dylika frågor syntes böra gå hvarken till administrativ myndighet eller domstol, utan till ett slags högre kommunalinstans, t. ex. ett slags landsting. Vid-

kommande slutligen guvernörernes domsrätt i exekutionsärender, så trodde ref. att denna, då den vore inskränkt till klara och ostridiga kontrakt, icke vore att uppfattas annorlunda, än såsom en handräckning till dylika kontrakts verkställande, samt derföre böra bibehållas.

Om detta yttrande förenade sig central-afdelningens öfrige tillstädesvarande ledamöter sålunda, att tre ledamöter i alla delar biträdde detsamma, hvaremot fyra andre, hvilka för öfrigt voro ense med ref., ansågo all domsrätt i polisärender rätteligen böra tillkomma domstolarne, jemte det en af desse sistnämnde höll före, att äfven guvernörernes domsrätt i de s. k. utsökningsmålen borde i sinom tid öfverflyttas till domstolarne, samt en annan ledamot yrkade, att besvär i kommunala ärender icke borde få ega rum, och att derföre i afseende å dylika frågor blott pröfning af beslutens formella rigtighet borde tillkomma guvernörerne.

En ledamot biträdde ref:s yttrande sålunda, att i allmänhet hvarje fråga, som vore att uppfattas såsom en rättstvist, borde tillhöra domstols afgörande.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningen, som enhälligt hyllade den åsigten, att alla rättsfrågor borde tillhöra domstols afdömande samt att de administrativa myndigheterna, med afseende å såväl deras öfriga embetsverksamhet som den beroende ställning de intoge till styrelsen, vore föga egnade att slita dylika tvister, i hvilka ej sällan kronans rätt komme att bedömas, besvarade frågan jakande.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen ansåg det vara önskligt, och äfven nu redan kunna utan olägenhet genomföras, att de administrativa myndigheternas befattning med rena tviste- och brottmål afskaffades.

3dje frågan.

Vore det önskligt, att förslag till administrativa författningar skulle, till förekommande af stadganden, som

stode i strid mot allmän lag, underkastas granskning af högsta domstolen, samt att sådana författningar äfvensom lagförklaringar vid landtdagarne underginge enahanda granskning af ständerna eller något deras utskott?

Central-afdelningen.

Då någon referent af denna fråga icke blifvit på förhand utsedd, anmodades magister *Chydenius*, som till årsprogrammet anmält frågan, att främst uttala sig deri; och anförde herr Chydenius att det, enligt hans åsigt, visserligen närmast tillkomme domstolarne att vid tillämpning af administrativa författningar pröfva, huruvida de innehölle något sådant, som enligt grundlagarne icke finge uti dem stadgas; men att det likväl vore både nyttigt och önskligt, att förslagen till de ifrågavarande författningarna skulle, såsom i frågan antyddes, till förekommande af stadganden, som stode i strid mot allmän lag, undergå en förberedande granskning af landets högsta domstol, äfvensom att både sådana författningar och lagförklaringar blefve, efter deras utfärdande, vid landtdagarne underkastade granskning af något ständernas utskott.

Om detta yttrande förenade sig central-afdelningens öfrige närvarande ledamöter, med erinran, att central-afdelningen redan under ett föregående år hade, till svar å en då diskuterad fråga, uttalat sig derhän, att det vid lagtillämpning tillhörde domaren att pröfva, huruvida en ifrågakommen författning tillkommit på grundlagsenlig väg eller icke. (Se Jurid. Föreningens Tidskrift 4:de och 5:te årgångarne.)

Åbo filial-afdelning.

Utan att vilja sätta i fråga det icke allmän lag, om den stode i strid med administrativ författning, borde vid lagskipningen i förekommande frågor tjena till efterrättelse, ansåg afdelningen dock i högsta måtto önskligt ej allenast att hvarje förslag till administrativ författning underginge granskning af landets högsta domstol, på det mot hvarandra stridande och för medborgaren förvillande föreskrifter måtte kunna undvikas, utan ock att dylikt förslag, om det af hög-

sta domstolen ansåges innehålla något med allmän lag ej öfverensstämmande påbud, innan författningen trädde i verksamhet blefve, likasom ock de emellan landtdagarne möjligen utfärdade förklaringar af allmän lag, i afseende å granskning och gillande öfverlemnade till landets ständer, helst fall eljest kunde förekomma och jemväl någongång inträffat, då lagförklaringar uti lagstiftningen infört för densamma ditintills fremmande principer.

Wasa filial-afdelning.

Då det beklagligen ofta nog visat sig att utkomna administrativa författningar innehållit stadganden, som stått i uppenbar strid ej allenast med andan utan äfven med det bokstafliga innehållet i allmänna lagen, ansåg afdelningen det vara högeligen önskligt, att förslag till slika författningar underkastades den granskning frågan omnämner.

Juridiska Föreningens årsmöte

den 21 September 1872.

Det talrikt besökta mötet öppnades af ordföranden i Föreningens Centralbestyrelse, Professoren G. Ehrström, med uppläsning af följande

Återblick och årsberättelse.

"Då endast något mera än tio år äro förflutna, sedan Juridiska Föreningen undfick sanktion å sin tillvaro, så är naturligt, att icke mycket kan vara att säga om en korporation, hvars lif ännu mätes med blott ett decennium. Men likväl borde en återblick uppå detta korta lif icke sakna allt intresse; emedan dervid i någon mån måste framgå: huruvida Föreningens tillkomst varit framkallad af något verkligt behof inom landet; huruvida detta behof, ifall det förefunnits, helst i någon mån kunnat af Föreningen tillfredsställas, samt huruvida föreningens fortvaro äfven i framtiden kan vara af omständigheterna påkallad.

Det är en ovedersäglig sanning, att de lag- och rättskunnige i ett land, framför andre medborgare, äro egnade och kallade att föra landets rättsutveckling framåt. Hvarje samhälles historia innehåller bevis derpå, och vårt eget lands jäfvar icke denna sanning, om än densamma, i anseende till vår lagstiftnings sekler-långa beroende af rättsutvecklingen i Sverige, icke lika bjert framstår ur vårt, som ur andra folks häfder. Att dock äfven Finland och finske män samt, framför andre finske lagkunnige män, utöfvat inflytande på den för Sverige och Finland gemensamma rättsutvecklingen alltifrån 1300 talet, då af de förste lagmännen i Finland svensk lag började att i landet allmännare tillämpas, intill år 1809,

då Sveriges och Finlands öden ifrån hvarandra åtskildes, framgår icke allenast deraf, att äfven finske män tid efter annan funnos bland dem, som verksammast bidrogo till de förenade ländernas gemensamma utveckling, utan äfven och isynnerhet deraf, att också rättsbruket i Finland, likasom praxis vid domstolar och myndigheter i Sverige, dåförtiden, uti ännu högre grad än nu, utgjorde en källa för nya tillflöden till den allmänna utvecklingen.

Rättsbrukets betydelse i detta afseende är onekligen större och mera väsendtlig, än man i allmänhet föreställer sig. Äfven de bäste lagstiftare kunna icke åstadkomma en lag, i hvilken alla de frågor, som det konkreta lifvet framställer till lagskiparen, finna sin lösning. Redan lagens nödvändiga form af allmänna rättsbud nödvändiggör en ständigt återkommande lagtolkning, hvari rättsbruket är i tillfälle att göra sig gällande. Men lagen iakttager också tystnad angående många frågor, hvilka lagskiparen har att besvara; och lagen gör detta dels emedan lagstiftaren afsigtligen öfverlemnat dylika frågor åt det sunda vettets afgörande i förekommande fall, dels också emedan lagstiftaren icke kunnat förutse de nya rättsförhållanden, åt hvilka den ständigt fortgående kulturen gifver upphof. Det är också företrädesvis i dessa fall, som rättsbruket genom tillämpning af lagens analogi samt af de allmänna rättsprinciper, hvilka af lagskiparene hyllas, visar sin stora betydelse för rättsutvecklingen inom ett land; emedan rättsbruket grundlägger allmän sed och ej sällan ger anledning till ny lagstiftning i just den anda, som af de lagkunnige hyllats.

Isynnerhet under tiden, då lagstiftningen stått stilla eller endast långsamt gått framåt, har rättsbrukets inflytande varit af öfvervägande vigt. I Tyskland t. ex. har det näst-förflutna och innevarande seklets lagstiftning till betydlig del framgått ur det rättsbruk, som de föregående seklerna stadgat. I England ligger ännu i dag endast rättsbruket (common law) till grund för en stor mängd rättsförhållanden; och äfven hos oss härleder en icke ringa del af 1734 års lag sitt innehåll från det rättsbruk, som under 16:de och 17:de seklen uppkom. Att äfven Finland haft sin andel häri, är

otvifvelaktigt och bestyrkes, bland annat, äfven deraf, att hemställningar från Åbo hofrätt gifvit anledning till lagförklaringar, de der ock sedermera utöfvat inflytande på innehållet af 1734 års lag. — Enahanda var derefter också förhållandet vid tillämpningen af sistnämnda lag, hvilken här i Finland i några delar tolkades på ett från den svenska tolkningen afvikande sätt.

Än större blef naturligtvis det finska rättsbrukets och de finske lagkunniges inflytande på rättsutvecklingen i det egna landet, sedan Finland från och med år 1809 hade begynnt att på egen hand utbilda de rättsförhållanden, hvilka vid skilsmessan från Sverige voro för begge länderna gemensamma. Redan ordnandet af landets nya statsskick kräfde en icke ringa grad af insigt, klokhet och god vilja hos de lagfarne män, hvilka deri deltogo, och hvilka, såsom vi väl alle villigt skola erkänna, derigenom i högsta grad gjorde sig förtjente af landets och sine efterkommandes erkänsla. Finske statsmän — och bland desse månge lagkloke — tillhör också förtjensten af att sedermera hafva upprätthållit och vidare utbildat hvad som då grundlades; och den stora mängden af landets jurister har jemväl derefter, åtminstone i den mån, som deras deltagande i lagskipningen det medgifvit, bidragit till att vidare utveckla det rättsbruk, som nu är vårt och hvilket, såsom förut blifvit antydt, icke heller kunnat undgå att i någon — om än ringare mån — medverka till landets utveckling.

Men för att landets rättsutveckling, hvilken sålunda är beroende af dess lagkunnige söners medverkan, må jemnt och förnuftigt gå framåt, och icke — såsom stundom velat hända — förlöpa sig i falska spår och olika rigtningar, är det nödvändigt att afvikande åsigter skola få uttala sig och slita sig mot hvarandra samt tillfälle sålunda medgifvas en hvar att efter pröfning behålla och tillämpa det bästa. Ett medel, som framför allt skulle härtill medverka, vore en inhemsk juridisk litteratur. Men beklagligen är den krets af läsare, som en sådan inom landet kunde påräkna, alltför fåtalig, för att en dylik skulle, utan uppoffring för dess utgifvare eller bidrag från allmänhetens eller statens sida, kun-

na bära sig; och lika beklagligt är, att största delen af de personer, hvilka kunde vara att påräkna såsom författare af en sådan litteratur, äro, såsom fallet i ett folkfattigt land måste vara, dels genom trägna tjensteåligganden och dels genom ständigt återkommande uppdrag af annan beskaffenhet, hindrade att, såsom de sjelfve skulle önska det, medverka till en sådan litteraturs uppkomst och utveckling. — Såsom föreningsband för landets jurister tjena i viss mån visserligen ock både Universitetets Juridiska Fakultet, vid hvilken de alla lagt grunden till sitt juridiska vetande, och Kejserliga Senatens begge departement, vid hvilka de mål och ärender, som af dem vid domstolar eller administrativa embetsverk blifvit handterade, ofta finna sin slutliga lösning. Men, såsom bekant, upphör för de fleste allt samband med Juridiska Fakulteten med den examen, som till sist aflägges; och deras kännedom af hvad Senaten åtgjort i mål af olika beskaffenhet, har intill sednaste tider för det mesta varit inskränkt till de mål, vid hvilka de sjelfve laggt handen, och knappast ens till dessa. — Intetdera af dessa föreningsband är heller af den beskaffenhet, att det skulle tillfredsställa de lagfarnes behof af att få utbyta åsigter med hvarandra, för att sålunda, efter framläggande af skäl och motskäl, kunna stadga sin öfvertygelse uti tvifvelaktiga frågor.

Ett föreningsband, hvilket medgåfve ett sådant utbyte af åsigter, hade derföre redan länge varit af behofvet påkalladt, och saknaden deraf hade gjort sig allt mera kännbar i samma mån, som intresset för fosterlandets allmänna angelägenheter hunnit blifva lifligare bland annat derigenom, att dylika angelägenheter, efter tidningen Saimas uppträdande, mera än förut, hade gjorts till föremål för offentlig diskussion i den periodiska pressen.

Under inflytelsen häraf bildade sig i Helsingfors år 1856, om jag icke kommer orätt ihåg tiden, en krets af yngre jurister, hvilka beslöto att turvis en eller flera qvällar i månaden samlas hos hvarandra för att utbyta åsigter angående juridiska ämnen, de der för hvarje gång skulle vid ett föregående möte bestämmas. Till kretsen hörde, om mitt minne icke sviker mig, åtminstone dåvarande Politie-

borgmästaren Carl Brummer, Senatskanlisten Fredrik Pipping, Senatskopisterne Alexander Brunou och Adolf Grotenfelt, Justitierådmännen Karl Adolf Öhrnberg och Edvard Strömberg, den sistnämndes broder Vicehäradshöfdingen Emil Strömberg, Öfverauditören Emil Blåfield, Sekreteraren vid Landtmäteristyrelsen Johan August Forstén och Konsistoriinotarien Gustaf Ehrström, till hvilka efterhand anslöto sig äfven andre, såsom Docenten Axel Liljenstrand, Senatskopisten Edvin Gideon Wasastjerna, Magistratsnotarien Johan Wilhelm Rosenborg, Juriskandidaten Edvard Bergh m. fl. Att leda diskussionerne, hvilka mestadels utmärkte sig genom mycken liflighet, utsågs Senatskopisten Brunou, hvars eminenta förmåga att föra den intresserade diskussionen till ett lyckligt slut mer än en gång sattes på svårt prof.

Knappt hade denna enskilda lilla krets hunnit bilda sig, förrän det redan sattes ifråga, att densamma, genom att ombilda sig till en offentlig juridisk förening, skulle bereda tillfälle äfven åt andre att deltaga i förhandlingarne, hvilka endast kunde vinna i betydelse genom den större offentlighet de sålunda skulle erhålla. Frågan härom väcktes först af en utom den nyssnämnda kretsen stående, men densamma likväl med intresse omfattande man, dåvarande Prokuratorssekreteraren Johan Daniel Dahl, hvars förslag med varmt bifall upptogs af de till den enskilda kretsen hörande juristerne och hade till påföljd att, efter utfärdad inbjudning, vid pass 60 personer den 15 December 1856, då Prokuratorssubstituten Pehr Peterson fyllde 55 år, sammanträdde i societetshusets dåvarande mindre sal, en trappa upp, och beslöto att, i öfverensstämmelse med hvad Kejs. Kungörelsen den 4 Juni 1849 angående privata föreningar påbjöd, ansöka om tillstånd att bilda en Juridisk Förening i Helsingfors.

Ehuru den i anledning häraf inlemnade och af K. Senaten tillstyrkta ansökningen möttes af afslag och en annan ett par år sednare, på den enskilda kretsens initiativ, ånyo framställd enahanda anhållan delade samma öde, öfvergafs likväl icke hoppet att omsider vinna det önskade målet. Vid ett nytt af den enskilda kretsens medlemmar jemte åtskillige

andre för saken intresserade personer tillvägabragt möte i societetshuset den 15 Maj 1861 beslöts att ännu en gång ansöka om stadfästelse å ett af de församlade då godkändt förslag till stadgar för en juridisk förening i Finland med en centralafdelning i Helsingfors och filialafdelningar å andra orter inom landet; och sedan förslaget, som delgafs jurister äfven i hofrättsstäderne Åbo, Wasa och Wiborg, också af desse blifvit godkändt, blef detsamma jemte ansökning af ett stort antal jurister såväl från hufvudstaden som hofrättsstäderne den 25 September 1861 af Professoren Kansliradet Johan Philip Palmén jemte några andre bland petitionärerne inlemnad till K. Senaten, som med tillstyrkan af bifall insände densamma till S:t Petersburg, hvarest ansökningen, — sannolikt på inrådan af Friherre Rokassowsky, som emellertid hade tillträdt generalguvernörsembetet — lyckades tillvinna sig nådigt bifall. Den af Kejserliga Senaten i anledning häraf utfärdade tillståndsresolutionen är gifven i Helsingfors den 11 Februari 1862 samt innehåller stadfästelse af förenämnda förslag till stadgar, med den inskränkning allenast, att filialafdelningar af föreningen finge bildas blott i de städer inom landet, i hvilka hofrätter finnas inrättade; att arbeten, som af föreningen i tryck utgåfves, vore underkastade censur, enligt derom i allmänhet gällande författningar, samt att stadgarne icke kunde förändras, utan dertill förut utverkadt nådigt tillstånd.

Med anledning af det sålunda omsider vunna tillståndet att bilda en "Juridisk Förening i Finland", sammanträdde den 15 Mars 1862 uti dåvarande hôtel de Russie här i H:fors vid pass 40 för saken intresserade personer, hvilka till provisorisk bestyrelse för föreningen utsågo Kansliradet Palmén, Referendariesekreteraren Gustaf Fredrik Rotkirch, Professoren Johan Wilhelm Rosenborg, Senatskanslisten Alexander Brunou och Justitierådmannen Öhrnberg. Denna bestyrelse erhöll i uppdrag att uppgöra förslag till ett närmare ordnande af föreningens verksamhet i enlighet med de fastställda stadgarne, och fullgjorde detta sitt uppdrag genom att utarbeta ett förslag till "Allmänna ordningsreglor" för föreningens centralafdelning i Helsingfors samt filialafdelningar i

Åbo, Wasa och Wiborg. Detta förslag underkastades derefter granskning vid ytterligare möten den 12 April och 21 Maj samma år; hvarefter förslaget med obetydliga ändringar antogs vid ett i riddarhuset i Helsingfors den 30 Maj 1862 börjadt och dagen derefter fortsatt konstituerande möte, då det äfven anmäldes, att till ledamöter i föreningen hade antecknat sig: i Helsinfors 90, i Åbo 62, i Wasa 53 och i Wiborg 57 personer — de fleste jurister, men några äfven från andra samhällsgrupper. Till ordförande i föreningens centralbestyrelse, som tillika skulle utgöra centralafdelningens bestyrelse, valdes Kansli-rådet Palmén, hvarjemte äfven öfrige ledamöter i den provisoriska bestyrelsen valdes att vara ledamöter i centralbestyrelsen. Då emellertid Senatskanslisten eller dåmera Häradshöfdingen i Sordavala domsaga Brunou för sin del afsade sig detta förtroende, valdes i hans ställe Universitetssekreteraren Adolf Grotenfelt till ledamot i bestyrelsen. Till suppleanter deri utsågos Justitieborgmästaren Hofrättsassessoren Carl Brummer och Juris Kandidaten Edvard Bergh. Till diskussionsämnen för det första året godkändes 31 bland 80 föreslagna frågor i särskilda juridiska ämnen, och första årsmötet, då de inom de särskilda afdelningarne afgifna svaren å dessa frågor skulle anmälas, utsattes till någon dag i medlet af September månad 1863.

Sedan Föreningen sålunda hade konstituerat sig, skredo äfven filialafdelningarne i hofrättsstäderna till bestämmande af sättet för sin framtida verksamhet, hvarjemte särskilda ordningsreglor antogos af filialafdelningen i Åbo den 13 Augusti 1862 och af filialafdelningen i Wasa den 1 November samma år. Filialafdelningen i Wiborg fann deremot några särskilda ordningsreglor för sig icke vara behöfliga. Till ordförande och ledamöter i Filialafdelningarnes bestyrelser utsågos: i Åbo Hofrättsrådet Lorenz Konrad Grönvik (ordförande), Hofrättsassessorerne Otto Fabian Granfelt, Johan Daniel Dahl och Emil Lönnblad samt Landssekreteraren Fredrik Gejtel (ledamöter); — i Wasa Hofrättssekreteraren Germund Gustaf Aminoff (ordförande), Hofrättsnotarien Johan Wilhelm Sabelli och Hofrättsaktuarien John Edvard

Heikel (ledamöter), — samt i Wiborg Hofrättsassessoren Nils Karl Elias Grotenfelt (ordförande), Landssekreteraren Alexander Bernhard von Weissenberg, Hofrättssekreteraren Magnus Alopæus, Justitieborgmästaren Alexander Reinhold Frey och Politieborgmästaren Robert Isidor Örn (ledamöter).

Efter det äfven filialafdelningarne sålunda konstituerat sig, höllos inom samtliga afdelningar en tid bortåt talrikt besökta och lifvade möten, hvarvid de för året bestämda och i tryckt programm upptagna frågorna diskuterades samt någon gång äfven föredrag höllos, åtminstone inom centralafdelningen.

Vid första årsmötet, som begicks i rådhuset i Helsingfors den 10 och 11 Sept. 1863 anmältes ännu, att föreningens ledamöter hade förökats, så att de utgjorde i H:fors 99, i Åbo 81 (eller enligt den tryckta förteckningen 68), i Wasa 56 och i Wiborg 66, således inalles 302 (eller 289). Som ledamöter ifrån Filialafdelningarne dock icke hade infunnit sig till årsmötet, fann man sig föranlåten att redan då frångå den i 5 § af de "allmänna ordningsreglorna" upptagna bestämning, att årets diskussionsfrågor skulle vid årsmötet ytterligare föredragas till allmän och slutlig pröfning. Deremot beslöts nu, att utgifvandet af den i 8 § af Föreningens stadgar omnämnda tidskrift, som Föreningen har rätt att utsprida, skulle begynna — ett beslut som vid nästföljande årsmöte den 15 Sept. 1864 kompletterades, hvarefter tidskriftens första årgång, redigerad af Professoren Statsrådet Palmén med biträde af Universitetssekreteraren Grotenfelt och undertecknad, år 1865 utkom.

Emellertid hade inom Föreningen en betydlig afmattning uppstått. Sedan Hofrättsassessoren N. K. E. Grotenfelt år 1864 hade upphört att vara ordförande för Filialafdelningen i Wiborg, afstannade denna afdelnings verksamhet helt och hållet. Inom de öfriga Filialafdelningarne skedde ej annan väsendtligare förändring, än att ledamöternes antal efterhand nedgick och bestyrelsepersonalen delvis ombyttes; hvaremot möten, hvilka möjligen voro mindre talrikt besökta än i början, dock fortfarande höllos: i Åbo, under ordförande först af Hofrättsrådet Grönvik, och derefter i ordning

af Hofrättsråden Granfelt, Dahl, Wahlberg och Emil Lönnblad, samt i Wasa under ordförande af Hofrättsassessoren Aminoff och sednast Landssekreteraren Lagmannen Ekström. Inom Centralafdelningen, hvars ledamöter äfven betydligen nedgått i antal, visade sig jemväl ett så betydligen förminskadt intresse för föreningens verksamhet, att dess förste ordförande, redan efter tre års nitiskt bemödande att hålla afdelningens möten vid lif, fann sig föranlåten att vid årsmötet 1865 afsäga sig nämnda befattning, hvilken då uppdrogs åt undertecknad, jemte det dåmera Assessoren i Wiborgs hofrätt Brunou äfven invaldes till ledamot af Centralbestyrelsen, i stället för Senatorn Rotkirch, som ock afböjde sitt återval. — Sedan dess hafva Centralafdelningens möten visserligen icke heller varit talrikt besökta, men dock icke en enda gång behöft inställas. Ifrån Centralbestyrelsen hafva dess ledamöter Professoren Rosenborg, Hofrättsassessoren Öhrnberg och Hofrättsrådet Grotenfelt efterhand afgått; men då i deras ställe Prokuratorsadjointen Sederholm samt Professorerne Kanslirådet Liljenstrand och Montgomery inträdt såsom ledamöter, har det varit Centralbestyrelsen möjligt att fortsätta utgifvandet af Föreningens tidskrift, hvars 2:dra till och med 7:de årgångar under loppet af åren 1866—1871 utkommit och hvars 8:de årgång under innevarande år utgifves. Sedan Senatorerne von Knorring och Dahl, hvilka hvardera lemnat värderika bidrag till särskilda årgångar af tidskriften, i slutet af år 1869 godhetsfullt utlofvat att för densamma anvisa lämpliga rättsfall från Justitie Departementet i Kejs. Senaten, samt bemälda Departement dertill benäget samtyckt, har det varit möjligt att i någon mån utvidga tidskriftens innehåll samt att låta den utkomma med 4 häften för året. Ifrån början af år 1870 har redaktionen ombesörjts af Hofrättsrådet, numera Senatorn Brunou och undertecknad med biträde af Filosofie Magistern Robert Fredrik Hermanson. — På initiativ af Senatorn von Knorring utgick år 1869 från Centralafdelningen en inbjudning till bildande af en Fängelseförening i Finland, hvilken förening, efter att den 15 September samma år hafva erhållit sanktion å sina stadgar, den 19 Januari 1870 konstituerade sig; och

i slutet af år 1871 aflät Centralafdelningen en annan uppmaning till bildande af en advokatförening i landet, hvilken ock, enligt hvad man har skäl att hoppas, innan kort torde kunna komma till stånd.

Dessa jemte Föreningens i tidskriften efterhand publicerade förhandlingar — hvilka till en del berört ämnen, de der efteråt vid landtdagarne 1863—64, 1867 och 1872 utgjort föremål för Ständernas öfverläggningar — äro de hittills synbara, och visserligen icke särdeles betydliga frukterna af Föreningens tioåriga verksamhet. Såsom en mindre skönjbar frukt af densamma torde ock kunna framhållas, att Föreningen såväl genom sina förhandlingar, som ock genom tidskriftens innehåll för öfrigt otvifvelaktigt utöfvat något inflytande på rättsbruket och rättsåsigterna inom landet.

Jag vågar derföre hysa den fasta tro, att Juridiska Föreningen icke blott blifvit framkallad af ett verkligt behof inom landet, utan ock i någon mån lyckats tillfredsställa detta behof, samt att Föreningen derföre äfven i framtiden har en vigtig mission att uppfylla, hvilken Föreningen med Guds hjelp och under medverkan af friska krafter, dem Föreningen väl med glädje skall helsa välkomna, borde i framtiden kunna fullgöra med större framgång än hittills.

Under det år, som förflutit, sedan Föreningen den 23 September 1871 sednast höll sitt årsmöte, har Föreningens verksamhet — med undantag af nyssnämnda uppmaning till bildande af en advokatförening — varit inskränkt till utgifvande af tidskriften och diskussion af de frågor, hvilka ingått i det enligt sednaste årsmötes beslut uppgjorda tryckta diskussionsprogramm. Svaren å dessa frågor, hvilka äro hemtade dels ifrån lagstiftningens och dels ifrån lagskipningens område samt till en del äro af allmännare intresse, hafva för framtida publikation i tidskriften blifvit nedlagda i protokoller åtminstone af Centralafdelningen och Åbo filialafdelning, samt sannolikt äfven af Wasa filialafdelning, ehuru protokoller deröfver ifrån sistnämnda afdelning ännu icke kommit Centralbestyrelsen tillhanda.*) Till en del hafva Före-

*) Inkomna efter årsmötet.

ningens diskussionsmöten lidit intrång af landtdagen, som ifrån den 1 Februari innevarande år intill sommarens ingång sysselsatte många bland Föreningens medlemmar.

Af samma skäl har äfven utgifvandet af Föreningens tidskrift i någon mån måstat eftersättas, så att under året allenast tre häften, nemligen 3:dje och 4:de häftena af årgången 1871 samt 1:sta häftet af årgången 1872 utkommit. Ett dubbelhäfte af årgången 1872 är dock nu under tryckning.

Föreningens ledamöter hafva under året till antalet varit 151, af hvilka 59 tillhört Centralafdelningen i Helsingfors, 59 Åbo Filialafdelning och 33 Wasa Filialafdelning. Filialafdelningarnes bestyrelser hafva utgjorts: i Åbo af Hofrättsrådet numera Senatorn Emil Lönnblad, ordförande, Hofrättsråden H. Ithimæus, Th. von Hellens och B. W. Lönnblad samt Hofrättsassessoren W. Gadolin jemte Hofrättsassessoren J. E. Stadigh såsom skattmästare och Hofrättsnotarien A. O. von Bonsdorff såsom sekreterare, samt i Wasa af Landssekreteraren Lagmannen O. J. Ekström, ordförande, Hofrättsassessoren J. W. Sabelli, skattmästare, och Hofrättsnotarien J. Stenbäck, sekreterare.

Äfven under det nu förflutna året har döden sökt offer bland Föreningens ledamöter, i det verkställande direktören i Föreningsbanken Bankdirektören *Pehr August Törnqvist* och Assessoren i Wasa hofrätt *Johan Wilhelm Sabelli* aflidit, den förre den 18 Juni och den sednare den 21 Juli innevarande år. Begåfvad med en framstående förmåga, hvilken han riktat genom omfattande studier, fyllde Bankdirektören *Törnqvist* på ett utmärkt sätt de vigtiga platser, hvilka han beklädde såsom direktör först uti Finlands bank och sednare i Föreningsbanken. — Mindre begåfvad än han, förstod dock äfven Assessor *Sabelli* med redlig håg och god vilja att värdigt bekläda det domare-embete, han innehade. Ifrån Föreningens stiftelse allt intill sin död var han en ledamot af Wasa Filialafdelnings bestyrelse. — Ehuru Ledamoten i Kejserliga Senatens Justitie Departement Presidenten och Filosofie Doktorn *Harald Viktor Wilhelm Furuhjelm*, som afled å sjelfva nyårsmorgonen af detta år, ej tillhörde Juridiska Föreningen, skall väl denna Förening dock icke

tveka, att nu egna en tacksam hågkomst jemväl åt minnet af denne man, hvilken i så många år på ett värdigt, insigtsfullt och i öfrigt framstående sätt deltog i landets styrelse och sednast någon tid beklädde en bland dess högsta domareplatser.

Med föräringar har Föreningen under året blifvit ihågkommen: af "Die Juristische Gesellschaft zu Berlin", hvilket sällskap, likasom tillförene, tillsändt Föreningen dess tryckta årsberättelse — nu sällskapets "Dreizehnter Jahresbericht" i 20 exemplar, — samt af Föreningens Ledamot Kammarrådet D:r Rabbe, hvilken äfven förut ofta lemnat välvilliga bidrag till Föreningens härvarande bibliothek och nu sednast dertill förärat W. Finnes nitida edition och öfversättning af Islands Grágás.

Föreningens allmänna kassa, som vid årets början hade en *behållning* af 3,278 mark 38 penni har derefter under året haft en *inkomst* af 1,550 mk 53 p:ni, hvaraf 684 mark utgjort ledamotsafgifter, nemligen 236 mk från Helsingfors, 208 mk från Åbo och 240 mk från Wasa för 2 år (emedan föregående årets afgifter först under detta år blifvit der erlagda) samt 822 mark 75 p:ni inkomst för försålda exemplar af föregående och prenumererade exemplar af löpande årgång utaf Föreningens tidskrift. *Utgifterna* för året hafva uppgått till inalles 1,410 mk 17 p:ni, hvaraf 1,329 mk 78 p:ni utgöra tryckningskostnad och andra utbetalningar för tidskriftens 3:dje och 4:de häften af 1871 års och 1:sta häfte af 1872 års årgång, samt 74 mark utgift för Föreningens bibliothek. *Behållningen* i kassan utgör derföre nu 3,418 mk 74 p:ni, hvartill innankort komma 3 à 400 mark, som stå att lyftas å härvarande tidningsexpedition för prenumererade exemplar af tidskriftens löpande årgång.

Helsingfors, den 21 September 1872."

Sedan årsberättelsen blifvit uppläst, framlades den af Föreningens (för tillfället frånvarande) skattmästare, Prokuratorsadjointen *Sederholm*, för det sednast förlidna året uppgjorda redovisning för Föreningens allmänna kassa jemte dertill hörande verifikationer; och var det väsendtliga af redovisningens innehåll följande:

Debet.

		Finska mark.
Behållning i kassan, enligt redovisning den 23 September 1871		3,278: 38.
Inkomst under redogörelseåret:		
Ränta å löpande räkning i Föreningsbanken	43: 78.	
Ledamotsafgifter för 1871—72 från Helsingfors	236: —	
D:o D:o från Åbo	208: —	
D:o för 1870—72 från Wasa	240: —	
Inkomst för sålda exemplar af tidskriftens sex första årgångar	384: 75.	
D:o för 35½ exemplar af årgången 1871	204: 45.	
D:o i prenumeration för 41½ exemplar af årgången 1872	233: 55.	1,550: 53.
Summa		4,828: 91.

Credit:

Utgift under redogörelseåret:		
Tryckningskostnaden för 3:dje och 4:de häftena af tidskriften för 1871 jemte titelblad och innehållsförteckning till hela årgången	624: 98.	
Häftning af 550 exx. af samma häften och 350 exx. af hela årgången	61: 50.	
För biträde vid redaktionen af årgången 1871	240: —	
Tryckningskostnaden för 1:sta häftet af årgången 1871	294: 30.	
Häftning af 300 exx. af samma häfte	9: —	
För biträde vid redaktionen af årgången 1872	100: —	
För Föreningens bibliothek	74: —	
Postporto under året	6: 39.	1:410: 17.
Behållning till året 1872--1873		3,418: 74.
Summa		4,828: 91.

Till revisorer af räkenskaperna utsåg mötet Senatorn

Wallensköld och Assessoren *Krogius*, hvilka under loppet af sammanträdet verkstälde revisionen samt vid mötets slut anmälde, att räkenskaperna befunnits vara i behörigt skick.

Beträffande Föreningens verksamhet under det instundande året, beslöts, att densamma skulle, likasom hittills, hufvudsakligen omfatta diskussion af juridiska frågor och utgifvandet af tidskriften, de särskilda afdelningarne likväl obetaget att utsträcka sin verksamhet äfven till annat, som kan höra till Föreningens verkningskrets.

Som förslag till diskussionsfrågor för det instundande året ännu icke hade inkommit från Wasa, så öfverlemnade mötet äfven för denna gång åt Centralbestyrelsen att uppgöra årets diskussionsprogramm, med ledning af de från Helsingfors och Åbo redan inkomna samt från Wasa tilläfventyrs ännu inkommande *) förslag till frågor för detsamma. Jemväl redaktionen af tidskriften skulle, likasom förut, ombesörjas af Centralbestyrelsen.

Ledamotsafgiften till Föreningens allmänna kassa skulle fortfarande utgöra fyra mark.

Af de från Berlin anlända 20 exemplaren af dervarande Juridiska Sällskaps sednaste årsberättelse skulle till Föreningens hvardera Filialafdelning skickas 5 exx. samt de öfriga förvaras å Föreningens i Centralafdelningens vård befintliga bibliothek.

Till sist skedde med slutna sedlar val af Centralbestyrelse, hvilket utföll sålunda, att såväl ordförande och ledamöter som suppleanter återvaldes; och utgöres Centralbestyrelsen för året 1872—73 följaktligen af Professoren G. *Ehrström* (ordförande), Senatorn A. *Brunou*, Prokuratorsadjointen Th. *Sederholm* (skattmästare och bibliothekarie), Kanslirådet A. *Liljenstrand* och Professoren R. *Montgomery* (sekreterare), jemte suppleanterne Hofrättsassessoren C. *Brummer* och Juriskandidaten J. *Forsman*.

Efter slutadt årsmöte intogs, till firande af Föreningens tillvaro i tio år, af dess till ett antal af 29 personer tillstä-

*) Inkomna efter årsmötet.

deskomne ledamöter en gemensam middag, hvarvid skålar utbragtes: för Senatorn J. D. *Dahl,* som till först väckt fråga om Föreningens bildande; — för Prokuratorn J. Ph. *Palmén* (frånvarande), som varit Föreningens förste ordförande; — för Föreningens verksamma fortbestånd i framtiden; — för Centralbestyrelsens ordförande och ledamöter; — för Filialafdelningarne, adresserad till Senatorerne V. *Wasastjerna* och E. *Lönnblad,* hvilka förut tillhört, den förre Filialafdelningen i Wasa och den sednare Filialafdelningen i Åbo; — för Senatorn E. *von Knorring,* som med ett så varmt intresse befrämjat och deltagit i Föreningens verksamhet; — för minnet af Föreningens hädangångne ledamöter Hofrättsrådet N. K. E. *Grotenfelt* och Professoren J. W. *Rosenborg,* äfvensom för minnet af under året aflidne Presidenten och Senatorn H. V. W. *Furuhjelm* och Justitierådet i Sverige C. Chr. *Schmidt,* hvars skriftställareverksamhet varit äfven för finske jurister gagnelig. — Det lifvade samqvämet fortfor inpå aftonen.

Juridiska Föreningens årsmöten

åren 1863—1869.

Då någon redogörelse för Föreningens sju första årsmöten härförinnan icke ingått i denna tidskrift, som deremot i de två nästföregående årgångarne innehåller uppgifter om årsmötena 1870 och 1871, har man, med anledning af den återblick å Föreningens uppkomst och verksamhet under dess första decennium, som ingått i här ofvan intagna årsberättelse för år 1872, ansett det vara lämpligt att, efter referater i Helsingfors Dagblad, här meddela följande angående årsmötena 1863—1869.

1863.

Juridiska Föreningens första årsmöte för sig gick i Helsingfors den 10 och 11 September 1863 samt bevistades af ledamöter från centralafdelningen och tvenne från filialafdelningar. Ordföranden Kanslirådet *Palmén* uppläste en kort berättelse om Föreningens verksamhet under det förflutna året, hvaraf bland annat inhemtades, att ledamöternes antal utgjorde: inom centralafdelningen 99, inom filialafdelningen i Åbo 81, i Wasa 56, i Wiborg 66 eller tillsammans 302.

Öfver förvaltningen af Föreningens allmänna kassa afgaf skattmästaren redovisning, hvilken, efter skedt revisorsval, under mötets lopp blef af Hofrättsassessoren *Brummer* och Kronofogden *Wiander* granskad och godkänd utan anmärkning.

Föreningens *inkomst* af ledamotsafgifter under året hade utgjort i mark	1,160: —
Utgifter för tryckning, postporto m. m. . .	65: 68.
Återstod kontant *behållning*	1,094: 32.

Under året hade de i programmet upptagna allmänna öfverläggningsämnen blifvit vid Föreningens samtliga afdelningar behandlade och utlåtanden öfver dem från filialafdelningarna till centralbestyrelsen inkommit. Vid föredragningen af de sålunda vunna resultaterna ansågs dock något särskildt yttrande af årsmötet icke vara af nöden, då nästan alla närvarande hörde till centralafdelningen, som redan förut afgifvit sitt yttrande öfver hvarje fråga.

Vid genomgående af inkomna förslag till ämnen för nästa års programm, hvarvid de å förra allmänna mötet framställda men åsidosatta frågor jemväl nu togos i ytterligare öfvervägande, bestämdes 12 frågor under rubriken "Allmän civil lag", 12 hörande till "Allmän kriminal lag" och 5 angående "Speciel lag", att upptagas i programmet, hvilket i vanlig ordning komme att tryckas och genom afdelningarnas bestyrelser ledamöterna tillhandahållas.

Den förra centralbestyrelsens ordförande och ledamöter återvaldes för nästa år samt erhöllo uppdraget att ombesörja redaktionen och utgifvandet af Föreningens tidskrift, hvari förhandlingarna öfver det förflutna årets öfverläggningsämnen jemte andra tillgängliga bidrag komme att inflyta.

1864.

Juridiska Föreningen begick d. 15 September sitt årsmöte i Helsingfors, hvarvid ordföranden Kanslirådet *Palmén* afgaf berättelse om Föreningens verksamhet under det förflutna året och skattmästaren lemnade redovisning öfver förvaltningen af allmänna fonden. Till revisorer utsågos Assessoren *Brunou* och Häradshöfdingen *Krogius*, hvilka under mötet fullgjorde sitt uppdrag. Från alla filialafdelningar hade svar å de i årsprogrammet upptagna frågor inkommit, äfvensom desamma af centralafdelningen blifvit handlagda. Upplagan af Föreningens tidskrift bestämdes till 1,000 exemplar; och som allmänna fonden vore i stånd att förskjuta tryckningskostnaden, ansågs någon årsafgift till densamma för nästa år ej behöfvas. Till att befrämja ett hastigare utbyte af åsigter och erfarenhet inom Föreningen faststäldes den förändring i ordningsreglorna, att utom det ordinära

årsprogrammet äfven extrafrågor inom hvarje afdelning finge väckas, och, sedan de der gillats, meddelas öfriga afdelningar till omedelbart besvarande; hvarutom några mindre förändringar antogos. Programm för nästa år uppgjordes och den förra centralbestyrelsen återvaldes. Slutligen föredrogs ett meddelande från Juridiska Föreningen i Berlin, angående Savigny-stiftelsen derstädes och ömsesidigt utbyte af handlingar, hvilket senare antogs.

1865.

Juridiska Föreningens årsmöte, som ifrån September blifvit ajourneradt till den 1 November, bevistades af något öfver tjugo medlemmar. Ordförandens framställning om föreningens verksamhet under det nästförflutna tredje året efter dess stiftelse föranledde en liflig diskussion om sättet, huru nämnda verksamhet och intresset för densamma skulle kunna höjas. Skattmästarens redovisning öfver förvaltningen af Föreningens allmänna fond under året förelades och blef efter granskning af de dertill utsedde revisorerne, Hofrättsassessoren *Brunou* och Häradshöfdingen *Krogius* genast godkänd. De i förflutna årets programm upptagna öfverläggningsämnen anmältes vara vederbörligen handlagda och besvarades af Föreningens samtliga afdelningar utom den i Wiborg. Programm angående föreningens allmänna öfverläggningsämnen för nästa år blef enligt inkomna förslag uppgjordt. Ledamotsafgiften till Föreningens allmänna fond fastställdes för sagda år till 4 mark. Vid fråga om val af ordförande och ledamöter i centralbestyrelsen afsade sig Kanslirådet *Palmén* och Senatorn *Rotkirch* nämnda förtroende, hvarefter genom slutna sedlar utsågos: Professoren *Ehrström* till ordförande, samt Professoren *Rosenborg* jemte Hofrättsassessorerne *Öhrnberg*, A. *Grotenfelt* och *Brunou* till ledamöter äfvensom Professoren *Liljenstrand* och Prokuratorssekreteraren *Sederholm* till suppleanter.

1866.

Juridiska Föreningen hade sitt årsmöte den 13 Oktober. Ur årsberättelsen, som af ordföranden Professoren *Ehr-*

ström upplästes, framgick bland annat, att Föreningen nödgades beklaga förlusten af några dess framstående ledamöter, som efter senaste årsmöte aflidit. Ibland desse omnämndes särskildt Hofrättsrådet *Lorentz Konrad Grönvik,* hvilken ifrån Föreningens stiftelse år 1862 hade varit ordförande i filialafdelningen uti Åbo, samt, enligt hvad denna afdelnings protokoll utvisade, med varmt intresse ledt och deltagit uti dess förhandlingar. Föreningen räknade för det närvarande 223 ledamöter, af hvilka 77 tillhörde centralafdelningen i Helsingfors, 58 filialafdelningen i Åbo, 31 den i Wasa och 57 filialafdelningen i Wiborg. Under årets lopp hade Föreningen hufvudsakligen sysselsatt sig med att diskutera och besvara de vid senaste årsmöte godkända frågor i allmän civil och kriminal lag, hvilka i tryckt programm blifvit offentliggjorda och af hvilka några angå ämnen, de der förr eller senare kunna blifva föremål för de lagstiftande myndigheternas behandling, medan åter andra angå rätta förståndet af gällande lagbud, vid hvilkas tolkning domstolarne ej sällan råka i villrådighet. Genom att hafva underkastat dessa frågor en omfattande granskning kunde Föreningen alltså hoppas, att dess verksamhet under året icke varit gagnlös. De särskilda afdelningarnas svar å dessa frågor vore, åtminstone hvad centralafdelningen samt filialafdelningarna i Åbo och Wasa vidkommer, nedlagda i protokoll, hvilkas innehåll kunde i sinom tid blifva offentliggjordt i Föreningens tidskrift. Från filialafdelningen i Wiborg hade deremot ännu icke ingått underrättelse, huruvida äfven denna afdelning granskat samma frågor. Undantagsvis hade äfven frågor utöfver det tryckta årsprogrammet blifvit i någon afdelning diskuterade samt skriftliga föredrag hållits och rättsfall refererats. Af andra årgången utaf Föreningens tidskrift vore sju ark färdigtryckta och förmodades att häftet skulle till julen kunna i bokhandeln utkomma. Föreningens allmänna, af samtliga afdelningar sammanskjutna, kassa egde nu en behållning af 1,901 mark 65 penni, hvaraf likväl ungefär hälften komme att åtgå till betäckande af kostnaderna för nyssnämnda häftes utgifvande. Sedan mötet härefter till revisorer af räkenskaperna utsett Hofrättsasses-

som *Brummer* och Juriskandidaten *Montgomery*, hvilka vid sammanträdets slut anmälte, att desamma befunnits riktiga, beslöts att Föreningen skulle under det nästföljande året, likasom hittills sysselsätta sig med diskussion af juridiska ämnen, till hvilka programm nu uppgjordes med godkännande af ett antal från Helsingfors, Åbo och Wasa i sådant afseende insända frågor. Derjemte skulle det stå afdelningarna fritt att diskutera och, efter godtfinnande, med hvarandra kommunicera sådana frågor, som ej upptagits i årsprogrammet, samt att åt sina sammanträden gifva ökadt intresse genom uppläsande af skriftliga afhandlingar och refererande af rättsfall. På ett fortsatt utgifvande af föreningens tidskrift skulle läggas synnerlig vigt; och skulle utgifvandet af flere häften deraf möjliggöras genom en årsafgift, hvilken borde af hvarje ledamot i Föreningen och dess särskilda afdelningar utgöras med fyra mark. Föreningens bestyrelse återvaldes och utgöres alltså af Professorerne *Ehrström* (ordförande) och *Rosenborg* (sekreterare) samt Hofrättsassessorerne *Brunou*, A. *Grotenfelt* (skattmästare) och *Öhrnberg* jemte suppleanterne Professoren *Liljenstrand* och Prokuratorssekreteraren *Sederholm*. Äfven redaktionsutskottet skulle fortfarande utgöras af Professorerne Statsrådet *Palmén*, *Liljenstrand*, *Ehrström* och *Rosenborg* samt Hofrättsassessoren A. *Grotenfelt*.

1867.

Juridiska Föreningens årsmöte försiggick den 28 September. Ur årsberättelsen, som af ordföranden Professoren *Ehrström* upplästes, framgick bl. a. att föreningens betalande ledamöter under året utgjort: 76 i Helsingfors, 55 i Åbo och 34 i Wasa; hvaremot uppgift härom saknades från filialafdelningen i Wiborg, hvars verksamhet nu likasom under ett par föregående år hade legat nere, utan att nämnda filialafdelning likväl hade upplöst sig, hvarföre det stode att hoppas, att densamma framdeles skulle åter deltaga i Föreningens arbeten. Centralafdelningen samt filialafdelningarna i Åbo och Wasa hade nu, likasom tillföreue, förnämligast sysselsatt sig med diskussion af de vid senaste årsmöte god-

kända och i tryckt programm offentliggjorda öfverläggningsämnen, hvilka beröra dels lagstiftnings- och dels lagskipningsfrågor; och vore svaren å desamma nedlagda i protokoll, hvilkas innehåll komme att i sinom tid ingå i Föreningens tidskrift. Undantagsvis hade äfven frågor utom programmet blifvit i någon afdelning diskuterade samt föredrag hållits och rättsfall refererats. Under årets lopp hade 2:dra årgången af föreningens tidskrift från trycket utkommit; och skulle tryckningen af 3:dje årgången, sedan utlofvade manuskript numera begynt inkomma, i dessa dagar taga sin början. Föreningens bibliothek och arkiv hade under året riktats genom gåfvor af kejs. Senaten för Finland, Die Juristische Gesellschaft zu Berlin samt Assessoren F. J. Rabbe. Föreningens allmänna, af samtliga afdelningarna sammanskjutna kassa, som vid årets början egde en behållning af 1,901 mark 65 penni, hade under året haft en inkomst af 936 mark 75 penni, utgörande dels ledamotsafgifter från Helsingfors, Åbo och Wasa, och dels influten betalning för sålda exemplar af tidskriftens 1:sta häfte. Deremot hade utgifterna, bestående förnämligast i tryckningkostnader, uppgått till 889 mark 88 penni. Behållningen i kassan utgjorde alltså nu 1,948 mark 52 penni, hvaraf likväl ungefär hälften komme att åtgå till betäckande af kostnaderna för tidskriftens 3:dje häfte. — Sedan årsberättelsen blifvit uppläst tillkännagafs, att den deri omnämnda föräring af böcker från die Juristische Gesellschaft zu Berlin åtföljts utaf en skrifvelse af den 15 Maj 1867, hvilken äfven upplästes, och hvari sällskapet, afläggande tacksägelse för 2:dra årgången af den finska föreningens tidskrift, förmäler sig "med glädje hafva deraf inhemtat, med hvilket intresse denna förening omfattar och utöfvar den juridiska vetenskapens förkofran i Finland" samt säger sig "ej kunna underlåta att uttrycka sitt bifall öfver dess grundliga afhandlingar", hvilka isynnerhet förefunnes i vissa särskildt omnämnda uppsatser. — Härefter utsågos Hofrättsassessoren *Brummer* och Bankodirektören *Nykopp* till revisorer af Föreningens räkenskaper, hvilka de äfven under loppet af mötet genomgingo och granskade samt i allo godkände. — Beträffande Föreningens arbetsordning

under det stundande året beslöts att densamma skulle förblifva oförändrad, hvarföre mötet jemväl nu för årsprogrammet godkände åtskilliga från Helsingfors, Åbo och Wasa föreslagna öfverläggningsämnen. Derjemte uttalades likväl den önskan, att Föreningens ledamöter ville vid afdelningsmötena meddela referater ur märkligare arbeten och uppsatser på den juridiska litteraturens område. — Årsafgift till föreningens allmänna kassa skulle fortfarande erläggas med fyra mark af hvarje ledamot. — Föreningens centralbestyrelse, som utgjorts af Professorerne *Ehrström* (ordförande) och *Rosenborg* (sekreterare) samt Hofrättsassessorne *Brunou*, A. *Grotenfelt* (skattmästare) och *Öhrnberg* jemte suppleanterne Professoren *Liljenstrand* och Prokuratorssekreteraren *Sederholm* återvaldes; och anmodades ordföranden att omhändertaga skattmästaregöromålen under skattmästarens frånvaro å utrikes ort. Äfven redaktionsutskottet, som utgjorts af Professorerne Statsrådet *Palmén*, *Liljenstrand*, *Ehrström* och *Rosenborg* samt Hofrättsassessoren *Grotenfelt* återvaldes. Ett tillämnadt föredrag af Prokuratorssekreteraren *Sederholm* uppskjöts till centralafdelningens förstskeende möte, emedan tiden nu icke medgaf dess hållande.

1868.

Juridiska Föreningen hade årsmöte den 26 September. Ur den af ordföranden Professoren *Ehrström* upplästa årsberättelsen framgick att Föreningen under sitt senaste år hade genom dödsfall förlorat flere ledamöter, bland hvilka särskildt omnämndes Hofrättsrådet *Nils Karl Elias Grotenfelt* (afliden den 2 April 1868), hvilken varit filialafdelningens i Wiborg förste ordförande och, sjelf varm för Föreningens uppgifter, hade, sålänge han qvarstod på denna plats, lyckats för densamma intressera dervarande ledamöter samt äfven sedermera visat sitt nit för Föreningens sträfvanden genom att bidraga till Föreningens tidskrift med rättsfall. — Föreningen hade under året räknat 67 ledamöter i Helsingfors, 50 i Åbo och 37 i Wasa, hvaremot uppgift om förhållandet såväl härutinnan, som i andra Föreningen rörande ämnen saknades från filialafdelningen i Wiborg. — Under

årets lopp hade tredje häftet af Föreningens tidskrift blifvit i det närmaste färdigtryckt, så att det innan kort kunde i bokhandeln utgå. För öfrigt hade Föreningens verksamhet inom centralafdelningen samt filialatdelningarna i Åbo och Wasa hufvudsakligen inskränkt sig till diskussion af de i årsprogrammet upptagna lagstiftnings- och lagskipningsfrågor, hvarå svaren, åtminstone från Helsingfors och Åbo*) blifvit nedlagda i protokoll, hvilkas innehåll i sinom tid kunde i tidskriften intagas. Föreningens allmänna, af samtliga afdelningar grundlagda och af de tre sistnämnda underhållna kassa, hvilken för ett år sedan egde en behållning af 1,948 mark 52 penni, hade under året genom ledamotsafgifter och försäljning af tidskriften haft en inkomst af 885 mark 70 penni samt en utgift af 129 mark 10 penni, så att densamma följaktligen nu egde en behållning af 2,705 mark 12 penni, deraf likväl ungefär tredje delen komme att innan kort utgifvas för tryckningskostnader m. m. — Sedan årsberättelsen blifvit uppläst, utsågos Hofrättsassessoren *Brummer* och Protokollssekreteraren *Krogius* till revisorer af Föreningens kassa och räkenskaper, hvilka, enligt hvad revisorerne vid slutet af mötet tillkännagåfvo, befunnos vara i behörigt skick. — Derefter uppgjordes för det ingående året nytt diskussionsprogramm, hvars slutliga redaktion dock uppdrogs åt centralbestyrelsen och redaktionsutskottet. — Årsafgiften bestämdes att äfven under det ingångna året utgöra fyra mark af hvarje Föreningens ledamot. Slutligen återvaldes Föreningens förra centralbestyrelse, bestående af Professorerne *Ehrström* (ordförande) och *Rosenborg* (sekreterare) samt Hofrättsassessorerne *Brunou*, A. *Grotenfelt* (skattmästare) och *Öhrnberg*, jemte suppleanterne Professoren *Liljenstrand* och Prokuratorssekreteraren *Sederholm*, äfvensom Föreningens redaktionsutskott, som utgjorts af Senatorn *Palmén*, Professorerne *Liljenstrand*, *Ehrström* och *Rosenborg* samt Hofrättsassessoren A. *Grotenfelt*, skulle qvarstå. Un-

---

*) Efter årsmötets slut fick ordföranden ifrån posten emottaga äfven Wasa filialafdelnings svar å diskussionsfrågorna jemte förslag till nya sådana.

der skattmästarens frånvaro skulle kassa och räkenskaper skötas af Prokuratorssekreteraren *Sederholm.*

1869.

Juridiska Föreningens årsmöte försiggick den 25 September. Uti en årsberättelse, som af ordföranden Professoren *Ehrström* upplästes, egnades först några saknadens ord åt minnet af nyligen (den 13 September 1869) aflidne Senatorn och j. u. doktorn *Johan Erik Bergbom,* hvars ädla karakter och verksamhet för Finlands utveckling genom ny lagstiftning betonades, samt hvars åsigter i några ännu olösta lagstiftningsfrågor, såsom beträffande högsta domstols-ledamöternes inamovibilité m. m. antyddes. Härefter meddelades, att Juridiska Föreningen hade under det senaste året räknat 157 ledamöter, af hvilka 66 tillhört centralafdelningen i Helsingfors, 69 filialafdelningen i Åbo och 32 filialafdelningen i Wasa. Efter Senatorn *Dahl* hade Hofrättsrådet *Wahlberg* varit ordförande i Åbo och efter Hofrättsassessoren *Aminoffs* flyttning från Wasa hade ordförandeskapet derstädes innehafts af Lagmannen *Ekström.* Föreningen hade äfven senaste år förnämligast sysselsatt sig med diskussion af de i det tryckta årsprogrammet intagna frågor, och svaren å desamma, hvilka åtminstone från Helsingfors och Wasa funnes nedlagda i protokoll, komme att i sinom tid i tidskriften meddelas. Från Åbo saknades ännu uppgift härom.*) — I anledning af en diskussionsfråga hade centralafdelningen, på förslag af Senatorn *von Knorring,* inbjudit till bildande af en Fängelse förening i Finland, hvars snara konstituerande kunde emotses. Af Föreningens tidskrift hade 3:dje årgången utkommit samt 4:de årgången blifvit lagd under pressen. Föreningens allmänna bibliothek hade tillväxt genom reqvirerade utländska tidskrifter samt gåfvor från "Die Juristische Gesellschaft zu Berlin" och Pedagogiska Föreningen i Finland. Till centralafdelningens bibliothek hade dessutom ett lagverk ifrån k. Senatens arkiv kostnadsfritt erhållits. — Föreningens allmänna kassa, som vid årets början egde en behållning af 2,705 mark 12

*) Protokollerna sedermera inkomna.

penni, hade genom ledamotsafgifter, försäljning af tidskriften m. m. haft en inkomst af 1,291 m. 17 p.; hvaremot utgifterna, förnämligast för tryckning, hade uppgått till 1,054 m. 27 penni, så att behållningen nu utgjorde 2,942 m. 2 p., deraf dock ungefär en tredjedel komme att utgå för tidskriftens 4:de årgång. — Sedan årsberättelsen, hvars innehåll vi sålunda i korthet återgifvit, blifvit uppläst, framlades till påseende de färdigtryckta arken af 4:de årgången utaf Föreningens tidskrift äfvensom den nyligen inlupna gåfvan från "Die Juristische Gesellschaft zu Berlin", bestående af 10 exx. utaf bemälda Sällskaps "Zehnter Jahresbericht" samt 2 exx. af en beskrifning öfver den fest, som samma Sällskap den 8 Maj 1869 firat i anledning af sin tioåriga tillvaro; och beslöts att filialafdelningarna i Åbo och Wasa skulle tillsändas hvardera 2 exx. af omförmälda "Jahresbericht", men de öfriga exemplaren deraf och festbeskrifningen förvaras uti Föreningens härvarande bibliothek. — Ett af universitetsbibliothekarien gjordt anbud, att de af Föreningen reqvirerade utländska tidskrifter skulle få jemte universitetets juridiska tidskrifter hållas Föreningens medlemmar tillhanda i biblitohekets läserum, antogs med tacksamhet; och beslöts, att, sedan Föreningens tidskrifter derstädes hållits tillgängliga i en månads tid, skulle de till Föreningens bibliothek återgå för utlåning till Föreningens medlemmar. — Till revisorer af Föreningens räkenskaper och allmänna kassa, hvilka af t. f. skattmästaren Prokuratorsadjointen *Sederholm* framlades, utsågos Hofrättsassessoren *Brummer* och Juris Doktorn *Montgomery*, hvilka, efter verkstäld granskning mot slutet af sammanträdet anmälte, att kassa och räkenskaper befunnits i behörigt skick. — Årsafgiften till Föreningens allmänna kassa för nu ingående år bestämdes att, likasom förut, vara fyra mark af hvarje Föreningens ledamot. För Föreningens verksamhet under det ingående året skulle likasom tillförene uppgöras tryckt programm, innefattande diskussionsfrågor i ämnen för lagskipning och lagstiftning, och uttalades den önskan att hvarje fråga skulle till diskussion förberedas af någon på förhand utsedd referent. Derjemte skulle det, såsom ock hittills skett, stå Föreningen och dess afdelningar fritt att

handlägga äfven andra med Föreningens uppgifter förenliga ämnen, med eller utan förberedelse af dertill utsedda utskott. — Ett nu uppkastadt förslag att söka intressera Föreningens ledamöter och landets jurister öfverhufvud för framletandet ur domstolarnes och embetsverkens arkiv af sådant, som kunde vara af intresse för landets rättshistoria, skulle inom centralafdelningen vidare förberedas. — Åt Föreningens blifvande centralbestyrelse uppdrogs att för tryckning uppgöra årets diskussionsprogramm, med ledning af åtskilliga dels från Helsingfors och Wasa till Föreningens bestyrelse inkomna, dels uti Åbo Underrättelser för den 13 September intagna förslag till diskussionsämnen. — Slutligen anstäldes val af centralbestyrelse och redaktionsutskott, hvilket utföll sålunda, att centralbestyrelsen utgöres af Professoren *Ehrström* (ordförande), Hofrättsrådet *Brunou*, Prokuratorsadjointen *Sederholm* (skattmästare och bibliothekarie), Professoren *Liljenstrand* (sekreterare) och Hofrättsassessoren *Grotenfelt,* jemte suppleanterne Professoren *Rosenborg* och Hofrättsassessoren *Öhrnberg*. Redaktionsutskottet skulle, liksom förr, utgöras af Senatorn *Palmén,* Professorerne *Liljenstrand*, *Ehrström* och *Rosenborg* samt Hofrättsassessoren *Grotenfelt*.

Slutord i polemiken med Herr E. von Knorring.

Det "svar" Herr E. von Knorring adresserat till mig i första häftet af Juridiska Föreningens tidskrift för innevarande år, är af beskaffenhet att från min sida icke kunna lemnas utan allt bemötande, så motbjudande det än kännes att vidare möta Herr v. K. på den personliga förbittringens fält, dit striden af honom först blifvit dragen och der han äfven sedan fortsatt densamma. Såsom motiv dertill uppger Hr v. K. att jag skulle "genom ett vanställande och ogrundadt omdöme sökt nedsabla ett system grundadt på en ljus och eminent tanke", samt att vid sådant förhållande "föga någon med varm känsla för rätt och sanning kunnat blifva vid ostördt lugn och orubbad jemvigt." Men detta argument torde väl få betraktas endast som ett effektfullt talesätt, ty svårligen kan Hr v. K. sjelf tro att någon enda opartisk läsare derigenom skall bringas till att anse mina anmärkningar mot ofelbarheten af ett visst fängelsesystem innebära något attentat mot rätt och sanning, lika litet som det någonsin fallit mig in att såsom sådant stämpla Hr v. K:s enligt min åsigt orättvisa nedsättande af ett annat system, hvilket ej heller lärer kunna bestridas vara grundadt på en ljus och eminent tanke, desto hellre som derigenom i fängelseväsendet blifvit införd en ny princip, hvilken helt säkert aldrig skall öfvergifvas, utan allt framgent göra sig gällande inom hvarje system, om ock i större eller mindre utsträckning.

Jag sade att Hr v. K:s svar icke kunde af mig lemnas utan bemötande, och jag anser mig till förklaring häraf böra främst framhålla hurusom Hr v. K. genom påståendet att jag "retoucherat mina egna yttranden" samt utrop sådana som: "Hr S. talar numera ur en annan ton"; "så låter det ej i den första uppsatsen", m. fl. dylika, söker göra troligt att de åsigter jag i nyssnämnda uppsats uttalat, skulle blif-

vit af mig frångångna och förnekade i den följande. Rätta förhållandet är emellertid att jag deri hvarken frånträdt eller modifierat desamma, ehuru, då det ur Hr v. K:s bemötande framgick att uppsatsen blifvit af honom från en alldeles skef synpunkt uppfattad, jag fann mig föranlåten att för hans räkning vidare utlägga och förtydliga min mening. De insinuationer Hr v. K. i anförd måtto tillåtit sig påkalla således ovilkorligen från min sida ett tillbakavisande, äfven om hans svar icke i öfrigt skulle förete en vilseledande färgskiftning, som gör några upplysande anmärkningar ganska nödvändiga.

Herr v. K. återkommer i sitt svar ännu en gång till ett i hans artikel om den vilkorliga friheten genom tryckfel influtet ord och säger nu att han aldrig påstått det jag skulle med vett och vilja d. v. s. med verklig kännedom att ordet tillkommit genom tryckfel citerat detsamma, "men" — tillägger Hr v. K. — "ett faktum qvarstår i all händelse obestridligt och det är, att Hr S. med citationstecken och det särskilda indikationstecknet "som förf. säger" reproducerat ett tryckfel, som icke blott var vanställande utan äfven innebar en nonsens, och att framhållandet af detta faktum skulle varit obefogadt har Hr S. ej gittat ådagalägga". Detta är med förlof sagdt advokatyr. Jag har aldrig förnekat Hr v. K:s rätt att framhålla sjelfva faktum d. v. s. att ett ord i den af mig citerade meningen berodde på ett tryckfel. Men Hr v. K. valde ej denna enkla utväg att få misstaget rättadt. Han behagade fastmera yttra: "det jag syntes hafva med begärlighet begagnat mig af ett i hans afhandling förekommande tryckfel för att genom dess reproducerande med citationstecken få samma afhandling ännu mera vanställd". Häri låg alldeles tydligt en underförstådd beskyllning att jag skulle medvetet, således med vett och vilja, återgifvit sagde tryckfel. Det var till denna kränkande beskyllning jag sade Hr v. K. hafva saknat allt fog, så mycket mer som framställningen genom det ifrågavarande ordet hvarken vanställdes eller blef en nonsens. Detsamma säger jag ännu. Och jag tror att hvarje läsare "med varm känsla för rätt och sanning" skall säga detsamma. —

En annan af Hr v. K. längre fram afgifven förklaring är lika litet öfvertygande. I min första uppsats yttrade jag att isoleringssystemets tyngdpunkt ingalunda borde sökas i sjelfva det yttre tvånget, hvilket *i och för sig* vore af föga värde såsom bättringsmedel, utan i det tillfälle som derigenom beredes fången att oberörd af det skadliga inflytande som gör sig gällande i gemensamhetsfängelset undergå en vanligen väl behöflig uppfostringskurs. Hr v. K. angrep detta yttrande och sedan jag i mitt genmäle vederlagt hans gjorda anmärkningar, säger han sig nu hafva funnit hurusom jag med uttrycket isoleringen *i och för sig,* menat isoleringen *ensam för sig,* hvilken lyckliga upptäckt haft till påföljd att han ändteligen kommit under fund med hvad jag rätteligen velat säga. Det kan naturligtvis ej vara Hr v. K. förmenadt att för sin del anse det senare uttryckssättet både bättre och riktigare, men att det förra för honom skulle varit så obegripligt att han först nu sent omsider lyckats utgrunda meningen med detsamma, låter fast otroligt. Till Hr v. K:s tjenst kan jag också numera i denna fråga uppvakta med en hänvisning till Justitierådet, Doktor Olivecronas nya arbete: "Om orsakerna till återfall till brott och om medlen att minska dessa orsakers skadliga verkningar", hvarest det pag. 57 bland annat heter: "Man har i utlandet redan börjat öfvergifva tanken, att hålla unga brottslingar i cell, åtminstone för någon längre tid; man har lärt sig inse, att *ensamheten* i cellen endast obetydligt *i och för sig* kan bidraga till brottslingars moraliska förbättring" etc. Således samma påstående emot hvilket Hr v. K. så energiskt uppträdt, uttryckt i samma ord Hr v. K. funnit så öfvermåttan obegripliga!

Till min stora förundran har Hr v. K. i sitt svar tillvitat mig att hafva framlagt otillförlitliga siffror för Moabit och alldeles inga för Bruchsal, hvarföre "det tillsvidare af mig vore obevist att Bruchsal och Moabit skulle gifvit resultater, som komme upp emot de irländska". Och för yttermera visso tillägger Hr v. K. på ett annat ställe: "om således resultaterna från Bruchsal och Moabit hos mig ej vunnit afseende, så är det derföre att Hr S. för Bruchsal framvisat

inga resultater alls och för Moabit icke haft att duka upp andra siffror än sådana, som enligt Hr S:s eget erkännande äro sväfvande, ofullständiga och föga upplysande samt såbeskaffade att man af dem ej kan draga några allmänt gällande slutsatser". Men har jag väl åtagit mig att tillhandagå Hr v. K. med en sådan bevisning som han här af mig fordrar? Har jag icke tvertom uttryckligen förutsatt att resultaterna från dessa fängelseinrättningar skulle vara Hr v. K. fullständigt bekanta? Att antaga ett annat förhållande kunde ju också aldrig komma ifråga. Det tyckes nämligen vara sjelffallet att när man som Hr v. K. ställer sig uteslutande — märk väl! *uteslutande* — på resultaternas grund och med öfverlägset förakt behandlar "det abstrakta räsonerandet", "theoretiserandet", såsom någonting fullkomligt värdelöst, så borde man väl anse det för en nödvändighet att främst skaffa sig noggrann kännedom om alla samlade resultater från skilda länders åtminstone mest framstående fängelser, för att genom dessa resultaters vägande och mätande emot hvarandra komma sig till någon visshet hvar öfvervigten står att finna. Men Hr v. K. synes hafva tagit saken lättare. Han nöjer sig med de irländska resultaterna och bryr sig litet om alla andra. Det är ej allom gifvet att på en sådan kungsväg komma sig till egen öfvertygelse om ett systems företräde framför de öfriga. Hvad åter angår den förmenta otillförlitligheten af mina för Moabit tidigare framlaggda siffror, så har Hr v. K. litet förhastadt öfver dem brutit stafven. Ty för det första synes det hafva undgått Hr v. K:s uppmärksamhet att mina af honom citerade ord derom att siffrorna rörande de frigifna fångarnas förhållande efter utträdet ur fängelset, vore alltför sväfvande och ofullständiga för att man af dem skulle kunna draga några allmänt gällande slutsatser, icke afse Moabit, eller ens någon viss anstalt, utan hänföra sig till återfallssiffror i allmänhet, hvilka aldrig kunna blifva riktigt pålitliga, alldenstund många frigifna fångar återfalla i brott utan att blifva tilltalade och sakfällde samt ett ännu större antal försvinna ur vederbörande myndigheters synkrets och undslippa på sådant sätt att ingå i återfallstabellerna. Och för det andra utgör den

af Hr v. K. efter von Valentini anförda höga återfallssiffran för provinsen Brandenburg alldeles icke, såsom Hr v. K. antager, något bevis för att ej samma siffra för Moabit kunnat ställa sig helt låg, enär storleken af förstnämnda sifferuppgift beror på särskilda omständigheter, förnämligast den att en så högt befolkad stad som Berlin ligger i sagde provins. Såsom motvigt häremot kan en enstaka fängelseinrättning och allraminst en som ej inrymmer större fångantal än Moabit omöjligen utöfva något märkbart inflytande. Tilläggas må att den officiella berättelse ur hvilken jag hemtat mina af Hr v. K. antastade siffror är, såsom jag ock i min beskrifning omnämnt, författad af D:r Wichern, hvilken då berättelsen afgafs stod i spetsen för preussiska fängelseförvaltningen, och hvars namn väl borde vara en tillräcklig borgen för uppgifternas pålitlighet. Men det är nu i sjelfva verket så att hvarje fängelsesystem kan vid tillämpningen förfuskas och att resultaterna bero vida mindre af det antagna systemet, än af sättet för dess handhafvande. Moabit gaf glänsande resultater under den tid högsta ledningen deraf låg i D:r Wicherns händer, emedan han omfattade det med lifligt intresse samt hade omsorg om att det administrerades i systemets sanna anda d. v. s. sålunda att icke insperringen blef ansedd för hufvudsak och uppfostran bisak. Hvart ett motsatt förfarande leder har man tillfälle att inhemta från D:r Olivecronas ofvanåberopade arbete: "Om orsakerna till återfall till brott", ur hvilket framgår att fängelseväsendet i Sverige för närvarande lemnar allt annat än goda resultater. Men får man lägga detta förhållande systemet till last? D:r Olivecrona säger härom: "Straffarbete i gemensamhetsfängelse eller i cell samt fängelsestraff i cell synas, *såsom de nu verkställas*, egentligen afse

1:o att samhället skall tryggas mot brottsliga tilltag från fångarnes sida;

2:o att fångarne, genom frihetens förlust eller genom tvångsarbete och fängelsedisciplin i förening, skola afskräckas från vidare brott; samt

3:o att, der straffet verkställes i cell, fångarne skola under ensamheten icke blott väckas till en allvarlig ånger

öfver sitt föregående lefverne, utan ock undvika ytterligare moraliskt förderf genom beröringen med hvarandra.

Men den egentliga *moraliska förbättringen*, som med allt sådant straff bör åsyftas, är lemnad åt slumpen eller åt de mer eller mindre lifliga intryck, som fångpredikantens predikningar eller hans tillfälliga samtal kunnat gifva åt fångarne".

Märkas bör att fängelsepredikanterne, hvilka, klent aflönade, oftast betrakta sina tjensteåligganden vid fängelset såsom bisak, *äfven med god vilja* icke kunna egna hvarje enskild fånge mera tid än *några få timmar om året* samt att nära nog intet göres för fångarnes undervisning i kunskaper och yrkesskicklighet eller eljest till underlättande af möjligheten för dem att ärligen försörja sig efter frigifvandet. Hurudana resultater vill man begära vid dylikt förhållande!

Sådana handgripliga sanningar kunna icke borträsonneras. Man må tro sig stå huru fast och oantastelig som helst "på resultaternas grund", men likafullt är det visst att man också på den grunden kan intaga en mycket osäker ståndpunkt, om man riktar sin uppmärksamhet endast åt ett håll och lemnar ur ögnasigte alla de mångfaldiga omständigheter hvilka nödvändigtvis måste tagas med i beräkningen om resultaterna verkligen skola kunna tilläggas ett afgörande votum. Härom såväl som om de delar af Hr v. K:s svar hvilka hittills icke blifvit berörda, kunde ännu vara mycket att säga, men jag har velat göra detta mitt slutord till Hr v. K. så kort som möjligt och afbryter det derföre här, tilläggande endast några för ämnet icke främmande rader af det tal, hvarmed Lord Carnarvon vid internationella fängelsekongressens i London sammanträde den 3 sistlidne Juli öppnade dagens förhandlingar, och i hvilket tal han, efter att hafva påpekat hurusom kongressen hade till sin uppgift att undersöka och om möjligt lösa frågor, som vore både invecklade och svåra och som rörde behandlingen af brott och brottslingar, samt att den derföre måste undvika att spilla sin tid, sina krafter och sitt nit på mindre enskildheter, uttalar den varning, *att man särskildt borde akta sig för att*

gifva företräde uteslutande åt ett visst fängelsesystem, utan söka att blifva ense om vissa stora grundsatser och förslag som kunde läggas till grund för, genomtränga, gifva lif åt och framför allt fruktbargöra alla system för brottslingars behandling."

H:fors, Oktob. 1872.

Theodor Sederholm.

Rättsfall.

7.

Under äktenskapslöfte aflADt barns rätt till arf efter sin af samma moder i föregående äktenskap födda halfsyster. — Utredning om det solenna äktenskapets upplösning och det senare äktenskapslöftet.

Vid bouppteckning, som verkställdes i Helsingfors den 20 och 25 Augusti 1868 efter viktualiehandlanden Renfors' enka Kristina Sofia Renfors, född Nessén, hvilken derstädes aflidit den 1 i samma månad, antecknades att närmaste kända arfvingar till Kristina Sofia Renfors, hvilken icke efterlemnat några bröstarfvingar, vore hennes moders helbroders barn, packhusinspektoren M. E. Lindén och dennes syster ogifta landtmätaredottren Karolina Lindén, samt moders helsysters barn, enkefru Charlotte von Hertzen. Och utgjordes tillgångarna i boet, enligt bouppteckningsinstrumentet, af gården och tomten N:o 52 i östra qvarteret af den s. k. Skatudden, uppskattad till 3,200 mark, värdepapper och reda penningar tillsammans till ett belopp af 11,479 mark 65 penni samt annan lösegendom värderad till 1,882 mark 51 penni, eller i en summa 16,562 mark 16 penni och dessutom en osäker fordran, enligt skuldsedel, på 100 mark, hvaremot afkortningen enligt samma bouppteckningsinstrument stigit till 2,086 mark 66 penni.

Efter det ofvannämnda personer i sin antydda egenskap af enkan Renfors arfvingar omhändertagit qvarlåtenskapen, blefvo de af timmermannen Karl Gustaf Karlsson från Borgå stad instämda till Rådstufvurättens i Helsingfors sammanträde den 15 Februari 1869, då Karlsson påstod, att,

som han vore halfbroder af samma moder till Kristina Sofia Renfors och, ehuru född utom äktenskap, likväl aflad under äktenskapslöfte samt således, på grund af 9 och 10 §§ 3 kap. G. B., 2 § 8 kap. samt 2 § 3 kap. Ä. B., berättigad till arf efter Kristina Sofia Renfors framför förenämnda arftagare, dessa måtte förpligtas att, gemensamt eller den af dem, som gälda gittade, till honom, såsom bemälda Kristina Sofia Renfors' ende närmaste arfvinge, utlemna all i boet efter henne befintlig egendom samt att å de kontanta penningarne, som löpt med 5 procents ränta, betala sådan ränta, äfvensom att för boets ofvannämnda gård och tomt erlägga hyra med 300 mark; hvarhos, och som en del af lösegendomen allaredan blifvit å offentlig auktion försåld för en behållen summa af 2,059 mark 71 penni, Karlsson, enär omförmälda försäljning icke för utredningen af boet varit nödvändig samt vid auktionen, såsom i allmänhet fallet varit den tid försäljningen skett, erhållits ett pris betydligt understigande egendomens verkliga värde, yrkade svarandernas skyldigkännande att utgifva sagde auktionsskilling med minst 50 procents förhöjning.

Till utredande af sin skyldskap med Kristina Sofia Renfors inlemnade Karlsson särskilda intyg, af hvilka tvenne af pastorsembetet i Artsjö den 29 Oktober 1868 och 5 Januari 1869 utfärdade bevis innehöllo följande: "Inhysingen, enkan efter Corporalen vid f. d. Tavastehus Regemente och Lif Compagnie Carl Magnus Nessén, Eva Gustafva Lindén, född den 14 Maj år 1784 - - - befinnes af sitt giftermål haft dottren Stina Sofia Nessén född den 21 Augusti år 1805, som härifrån afflyttat - - -; dessutom har hon haft oäkta sönerne Carl Gustaf född den 27 December år 1812, och Johan Herman född den 16 April år 1815, båda i denna Socken, om hvilka i Historieboken öfver födde är antecknadt, att deras far uppgifvits varit Skräddaren Carl Mallén, från Willikkala by, och för den äldre står Conjugii Nomine. Härifrån hafva de flyttat till Mörskom - - - - den sednast nämnde med betyg af den 17 Oktober 1829, men för den äldre brodern är betygets datum i kyrkoboken icke utsatt. Sådant varder i grund af denna sockens kyrkoböcker härstädes intygadt".

Ett utdrag ur Artsjö församlings historiebok öfver födde innehåller för år 1812 i den kolumn, som är betecknad med orden "Nomina baptitz." namnet Carl Gustaf och under dem orden "Conjugii nomine". Öfverskriften på de tvenne derpåföljande kolumnerna är, på den första "Nomina parentum", och på den andra "et testium". I den förra af dessa läsas namnen: Carl Malleen, Anders Borgman, Henrik Löfving, Matts Thomasson; i den senare: Eva Gustafva Nessén, Maria Simonsdotter, Henrika Henriksdotter. I den sista kolumnen, med öfverskriften "Domicilia", står "Storby, Rietelä, Peckas. v. p. Mich. Ticcander" etc. — Motsvarande kolumner af historieboken för år 1815 upptaga, utom annat, den första kolumnen: namnet Johan Herman, och derunder ordet "Spurius", den andra: Fadren föregafs vara Skrädd. Carl Malleen ifr. Willikkala. Eva Gustafva Nessén; den tredje kolumnen v. Past. Mich. Ticcander, Kyrkoväkt. Erik Andersson. Erik Mattsson Sytningsman ifrån Hiitelä. Christina Samuelsd:r ifr., samt den sista kolumnen: Hiitelä. Mich. Ticcander. ph. mag. d. v. past. — Enligt samma historieboks utdrag är Karl Gustaf döpt den 28 December 1812.

Till detta utdrag är af pastorsembetet bifogadt en sålydande anteckning: "om ofvanstående Carl Gustaf står i Barnaboken, upprättad år 1823 med b. till Mörskom och om Johan Herman, till Mörskom c: t: $\frac{17}{10}$ 1829".

Ett den 29 November 1868 af pastorsembetet i Mörskom utgifvet bevis innehåller, "att ur härvarande Historie-, Barna- och Kommunionböcker framgår det en dreng Karl Gustaf Karlsson år 1828 funnits antecknad i härvarande Barnabok på Storpolais hemman i Kyrkobyn. Efter att - - - - har han den 30 Oktober 1834 erhållit flyttningsbetyg till Borgå. — Han är enligt härvarande kyrkoböcker född den 29 December 1812 — men hans födelseort är icke utsatt. Att han dock bitflyttat från annan församling och att han annorstädes måste vara född framgår deraf, att han icke finnes upptagen i härvarande historiebok för födde. Något flyttningsbetyg af honom inlemnadt, såsom hit inflyttad, finnes icke i härvarande kyrkoarchiv". — Uti ett den 12 December 1868 utfärdadt bevis intygade samma pastorsembete

att på samma sida i Mörskom församlings Barnabok, der den i förestående betyg omnämnde Karl Gustaf Karlsson finnes antecknad "ofvanom bemälde under drengnamn i Barnaboken antecknade Karl Gustaf Karlsson finnes såsom dreng skrifne Johan Herman Näsén, hvilken enligt hans flyttningsbetyg från Artsjö af den 17 Oktober 1829 varit "Korporalsenkan Eva Gustafva Näséns oäkta son, född i Artsjö den 15 April 1815"".

Det för käranden Karlsson af pastorsembetet i Borgå den 2 December 1868 utfärdade prestbeviset är af följande lydelse: "Timmermannen Carl Gustaf Carlsson, som hitflyttade från Mörskom kyrkoby med betyg af den 30 Oktober 1834, befinnes enligt nämnde betyg vara född år 1812 den 29 December (födelseorten ej uppgifven) och har sedan dess vistats i denna församling - - -".

Dessutom hade Karlsson hos domkapitlet i Borgå anhållit att domkapitlet ville yttra sig huru orden "conjugii nomine" i ett af de ofvananförda bevisen borde förstås; och hade domkapitlet, enligt af Karlsson ingifvet utdrag ur dess protokoll för den 2 December 1868 funnit sig "böra förklara: att orden "conjugii nomine" uti skyldskapsbeviset, enligt domkapitlets åsigt, motsvarade det i svenska lagspråket nu brukliga uttrycket "under äktenskapslöfte"", hvilken åsigt domkapitlet ansåg vinna ytterligare stöd, såsom det vidare heter i protokollsutslaget, "äfven af dopattestet, som innehåller hufvudsakligen, att år 1812 den 27 December uti Artsjö församling föddes ett gossebarn, hvilket i dopet erhöll namnet Carl Gustaf och haft till föräldrar Carl Malleen och Eva Gustafva Nessén, under barnets namn står antecknadt orden "conjugii nomine" och dopet har förrättats af Mich. Ticcander; att vidare samma moder Eva Gustafva Nessén år 1815 den 16 April åter framfödt ett gossebarn, som i dopet erhållit namnet Johan Herman och under hvars namn finnes ordet "spurius" (på svenska: oäkta), åt hvilket barn Skräddaren Carl Malleen "föregifvits" vara fader och dopet är förrättadt likaledes af Mich. Ticcander; uti detta senare fall står således ordet spurius i motsatts till conjugii nomine".

Slutligen hade Karlsson äfven låtit vid Rådstufvurätter-

ne i Helsingfors och Borgå för dödsfalls skuld afhöra särskilda vittnen, af hvilka

Sprutmästaren *Erik Johan Sillman* intygat: att han i 24 års tid varit bekant med Karlsson och känt såväl dennes moder Eva Gustafva Nessén som halfsyster enkan Kristina Sofia Renfors; att såväl Eva Gustafva Nessén som Kristina Sofia Renfors erkänt Karlsson, den förra såsom sin son och den senare vid flere tillfällen, då Karlsson under besök i Helsingfors bott hos henne, såsom sin halfbroder; samt att vittnet varit fullkomligt öfvertygadt derom, att uppgifterna om denna slägtskap egt grund.

Tjenstepigorna *Mathilda Bergström* och *Maria Kristina Karlsson,* hvilka tjenat hos enkan Renfors, den förra i 6 1/2, den senare i 10 1/2 år, hade intygat, att Eva Gustafva Nessén, enligt hvad hon i lifstiden yttrat, varit moder till Karlsson, samt att de ofta sett Karlsson hos enkan Renfors och hört henne erkänna honom såsom sin halfbroder.

Tjenstepigan *Gustafva W. Öhman,* som i 28 år tjent hos viktualiehandlanden Renfors, hade afgifvit enahanda intyg med de tvenne föregående vittnena, endast med det tillägg, att vittnet derunder hört äfven Renfors i lifstiden erkänna slägtskapen med Karlsson.

Kyrkosexmannen *Thomas Wähä Hiisi* hade berättat: att aflidne skräddaren Karl Mallén vid något tillfälle 12 eller 13 år derförinnan för vittnet, på tumanhand, erkänt att han vore, såsom han ock allmänt ansetts vara, fader till Karlsson, hvilken vore son till korporalsenkan Nessén och i tiden ofta besökt henne; dock hade vittnet icke haft sig bekant huruvida Karlsson blifvit aflad under äktenskapslöfte eller trolofning.

Bonden *David Wakkola* hade berättat att han, jemte tvenne andra personer, under en återresa från en marknad i Borgå för närmare 30 år derförinnan, åtföljt skräddaren Karl Mallén och vikit in å Anttila hemman i Mörskom kyrkoby, hvarest Karlsson då tjenat såsom dräng; och hade i anledning deraf, att Mallén vid samma tillfälle erbjudit Karlsson tre riksdaler, dem Karlsson dock ej emottagit, fråga, under resans fortsättning, uppstått om bemälde personers för-

hållande till hvarandra, hvarvid Mallén erkänt, icke allenast att han vore fader till Karlsson utan äfven att han, den tid Karlsson blifvit aflad, varit trolofvad med Karlssons moder Eva Gustafva Nessén, ehuru äktenskapet icke blifvit medelst vigsel fullbordadt, enligt hvad Mallén vidare tillkännagifvit i följd deraf, att Eva Gustafva Nessén, som erhållit något belopp penningar i förlikning, frångått talan derom.

Inhyseskarlen *David Johansson* hade intygat, att, då han jemte Mallén för vidpass fem år derförinnan varit på byggnadsarbete i Artsjö socken, Mallén i annan sedermera afliden persons närvaro för vittnet omnämnt, att han, den tid Karlsson aflades, varit trolofvad med dennes moder Eva Gustafva Nessén.

Bondeenkan *Katarina Wähä Hiisi* hade intygat, att Eva Gustafva Nessén, som för något mer än tjugo år derförinnan i fem års tid bott hos vittnet och vittnets son ofvannämnde Thomas Wähä Hiisi, för vittnet uppgifvit att hon varit trolofvad med Mallén den tid Karlsson blef aflad.

Inhyseskarlen *Anders Lepistö*, omkring 60 år gammal, hade i tiden åtföljt Mallén på arbeten i socknen och, medan de hvardera bodde i Willikkala by, hört Mallén vid särskilda tillfällen och äfven i andra personers närvaro erkänna, att han, Mallén, och Eva Gustafva Nessén varit trolofvade med hvarandra, medan Karlsson aflades. Dessutom hade vittnet hört Kristina Sofia Nessén, medan hon vistats hos Thomas Wähä Hiisi, erkänna Karlsson för sin broder samt sett henne umgås med honom på vänskaplig fot.

Packhusinspektoren Lindén och hans medparter bestredo förebärandet att Karlsson vore äkta son till Eva Gustafva Nessén samt hans derpå grundade anspråk på arf efter enkan Renfors; och inlemnade de till gendrifvande af Karlssons i detta afseende förestälda bevisning ett å pastorsembetets i Helsingfors vägnar utfärdadt intyg deröfver, att Eva Gustafva Nessén, som derstädes aflidit den 31 Mars 1864, dit inflyttat år 1847 med ett sålydande betyg:

"Corporalen Nesséns enka (hennes man Karl Magnus Nessén förmodas hafva dött under 1808 års krig) Eva Gustafva Lindén, som hitkommit från Orimattila och härifrån

ärnar flytta till Helsingfors, befinnes vara född den 14 Maj 1784 (enligt dess egen uppgift i Lappträsk socken) - - - - - Emot hennes frägd finnes antecknadt att hon tvenne gånger blifvit häfdad, och absolverad år 1813 och den 1 Maj 1815; sedan den tiden har hon veterligen fört en anständig vandel. Till äktenskap är hon, så mycket bekant är, hinderlös, såsnart hon vederbörligen styrker sin mans dödsfall och uppter lagenligt bouppteckningś och afvittringsinstrument efter honom. - - - Artsjö den 6 September 1847".

Häraf ansågo packhusinspektoren Lindén och hans medparter den slutsats böra dragas, att Karlsson icke blifvit aflad under äktenskapslöfte. Då det nemligen icke var utredt, huruvida Eva Gustafva Nessén vid den tid, då Karlsson aflades, var enka, utan det endast "förmodades" att mannen omkommit i 1808 års krig, och hon, såsom i ofvanintagna betyg antyddes, icke var hinderlös till äktenskap, hade hon hvarken kunnat eller bort fästa afseende på löfte om äktenskap med Mallén, ifall sådant ock skulle blifvit gifvet; och kunde Karlsson på sådan grund icke betraktas annorlunda än såsom aflad i hordom. Denna uppfattning styrktes ytterligare, först af det utaf Karlsson inlemnade och på grund af kyrkoböcker utfärdade skyldskapsbevis, der han uttryckligen funnes upptagen såsom oäkta, och för det andra deraf, att Eva Gustafva Nessén, på sätt flyttningsbetyget utvisade, "blifvit absolverad", hvilket uttryck enligt gällande kyrkohandbok nyttjades endast om qvinnor, som aflat barn i lönskaläge eller hordom, då deremot om en äkta hustru eller en under äktenskapslöfte häfdad qvinna uttrycket "kyrktagen" begagnades. Vidare vore att märkas, det ofvannämnda historieboksutdrag upptoge Karlsson såsom döpt den 28 December 1812, hvaremot Eva Gustafva Nessén enligt flyttningsbetyget absolverats år 1813. Naturligtvis hade hon icke behöft undergå absolution om Mallén sjelf varit vid döpelseakten tillstädes och i vittnens närvaro erkänt sig såsom Karlssons fader samt låtit kyrktaga Eva Gustafva Nessén såsom sin trolofvade brud. Då dertill kommer att, om den i historieboken såsom fader till Karlsson upptagne Mallén i sjelfva verket skulle häfdat Eva Gustafva Nessén under äk-

tenskapslöfte, anteckningen "conjugii nomine", som gjorts för Karlsson, äfven bort göras för Johan Herman, hvilken dock vore upptagen såsom "spurius" och detta icke skett oaktadt de döpts af samme prestman, — så borde afseende vid denna anteckning icke fästas, utan vore densamma fastmer att betraktas såsom antingen af presten egenvilligt eller på annans uppmaning gjord i kyrkoboken eller också efteråt tillkommen, isynnerhet om härvid toges i betraktande den vårdslöshet, hvarmed boken syntes vara förd, ity att nemligen modren Eva Gustafva Nessén funnes upptagen i den kolumn, der vittnena bort införas, hvaremot flere vittnen införts i kolumnen för föräldrarna. Packhusinspektoren Lindén och hans medparter yrkade derföre förkastande af Karlssons mot dem väckta talan, såframt Karlsson ej kunde i bevis leda, att hans moder, då han aflades, verkeligen var till äktenskap ledig, samt de vid dopet närvarande vittnena edeligen kunde styrka, att Mallén dervid närvarit, erkänt sig såsom Karlssons fader, och låtit kyrktaga modren såsom sin trolofvade brud. Skulle deremot sådant kunna bevisas, så motsades Karlssons anspråk på 50 % förhöjning af värdet på den försålda egendomen samt på högre hyra för gården än i verkligheten erhållits, emedan Lindén och hans medparter på grund af åberopade flyttningsbetyg icke kunnat anse sig annorlunda än såsom laglige arftagare, hvarföre Lindén och hans medparter för sådan händelse äfven anhöllo om ersättning för de kostnader de vidkänts för egendomens vård och realisering.

Efter det parterne ömsesides framstält sina slutpåståenden och Rådstufvurätten utsatt dagen för utslags afkunnande till den 22 Mars 1869, anhöll Karlsson att få i bevis leda, det korporalen Nessén aflidit under 1808 års krig, samt att hans efterlemnade enka under sin återstående lifstid åtnjutit pension; men Rådstufvurätten ansåg denna bevisning icke vara å målets utgång inverkande, i anseende hvartill kärandens anhållan att få densamma föreställa afslogs, och utslaget för parterne afkunnades. Och fann *Rådstufvurätten* det af Karlsson uppgifna skyldskapsförhållande emellan honom och Kristina Sofia Renfors väl vara behörigen utredt; men

som Karlsson, enligt hvad företedda handlingar utvisade, blifvit aflad och född utom hans moders äktenskap med Nessén samt Karlsson icke gittat påstå än mindre visa, att honom af vederbörlig domstol tillerkänts rättighet att lika med barn af äkta börd taga arf efter annan än egna barn och bröstarfvingar, alltså, och då packhusinspektoren Lindén, Karolina Lindén och enkan von Hertzen styrkt sig vara närmaste kände arftagare efter enkan Renfors, kunde Rådstufvurätten i sakens för öfrigt outredda skick icke ålägga packhusinspektoren Lindén och hans medparter att den ifrågavarande qvarlåtenskapen till Karlsson aflemna, utan blef hans talan derom tillsvidare såsom obefogad förkastad.

Skiljaktig från Rådstufvurättens pluralitet, som utgjordes af Justitierådmännen *Hidström* och *Clásen* samt rättens t. f. Notarie *Crohns*, var Justitieborgmästaren, Hofrättsassessorn *Brummer*, som, hvad rättegången beträffar, ansåg den af Karlsson efteråt åberopade bevisning böra emottagas, och, hvad sjelfva saken angick, fann, genom hvad i målet förelupit och de ingifna handlingarna innehölle, styrkt vara, ej mindre att aflidna korpralsenkan Nessén, hvars man korpralen Karl Magnus Nessén efter kriget år 1808 icke vidare låtit höra af sig, i lifstiden den 27 December 1812 framfödt en son, Karl Gustaf, om hvilken det i Artsjö församlings historiebok öfver födde finnes upptaget, att han blifvit under äktenskapslöfte (conjugii nomine) aflad af Karl Mallén med Eva Gustafva Nessén, än att käranden Karlsson vore detta barn, äfvensom att Eva Gustafva Nesséns dotter af äktenskapet med Karl Magnus Nessén, aflidna enkan Renfors sålunda varit halfsyster till Karl Gustaf Karlsson; men emedan utredning saknades derom, huruvida Mallén och Eva Gustafva Nessén, emellan hvilka giftermål icke kommit till stånd, vid den tid deras omförmälda förbindelse ingicks varit till äktenskap lediga, ty, och då Karl Gustaf Karlsson, emot svarandernes bestridande, icke visat sig berättigad till sådan arftägt barn af laggift säng tillkommer, pröfvade Hofrättsassessorn, med föranledande af 7 § 8 kap. Ä. B., rättvist käromålet såsom obestyrkt förkasta.

Begge parterna vädjade till Åbo Hofrätt.

Karlsson anförde emot Rådstufvurättens utslag att, då hans moder blifvit under äktenskapslöfte häfdad, han jemlikt lagens stadganden i 9 § 3 kap. och 1 § 5 kap. G. B. samt 2 § 8 kap. Ä. B. vore att anses såsom äkta barn och således redan på denna grund berättigad till arf, utan att någon domstols åtgärd ytterligare varit af nöden, helst lagen ingenstädes sådan fordrade. — Karlsson, som dessutom ytterligare anhållit att Domkapitlet i Borgå skulle yttra sig öfver några på frågan inverkande omständigheter, inlemnade derjemte ett utdrag af bemälda Domkapitels protokoll, som utvisade bland annat att Domkapitlet funnit Artsjö församlings historiebok för ifrågavarande tid vara förd med särdeles ordentlighet och noggrannhet och dertill med en god handstil, samt att ej det ringaste skäl funnes till misstanke derom, att anteckningen "conjugii nomine" under namnet Karl Gustaf vore efteråt införd eller att eljest något svek vid antecknandet af hans födelse och dop skulle hafva egt rum. Hvad åter vidkomme det flyttningsbetyg, som innehåller, att Eva Gustafva Nessén blifvit tvenne gånger absolverad, så hade Domkapitlet visserligen af kommunionboken funnit, att detta egde sin riktighet, men likväl ansett denna omständighet äfven kunna härröra af den hos allmogen allmänt rådande okunnigheten om rätta betydelsen af slika kyrkliga förrättningar samt af såväl brudens som brudgummens derpå beroende försumlighet att hos presten vid kyrktagningstillfället göra påminnelse om det emellan dem träffade äktenskapsaftalet, hvadan Domkapitlet ansett den mellankomna absolutionen icke förringa vigten af anteckningen i historieboken.

Packhusinspektoren Lindén och hans medparter återhemtade sina förra andraganden, bestredo riktigheten af Domkapitlets tolkning af anteckningarna i historieboken och framhöllo, att de för Karlsson från Mörskom och Borgå utfärdade betygen utvisade, det han vore född den *29* December 1812 samt att födelseorten ej finnes uppgifven, men att deremot enligt Artsjö församlings historiebok för 1812 den derstädes omnämnde Karl Gustaf vore född den *27* December. Skulle Karlsson det oaktadt böra anses vara sistnämnde i Artsjö födde Karl Gustaf, så utvisade redovisningar öfver

Artsjö sockens kyrkomedel för 1812 och 1814, enligt ett af pastorsembetet i Artsjö utfärdadt och af Lindén och hans medparter till Hofrätten ingifvet intyg, att för år 1812 funnes ibland dem "som betalt till kyrkan: Fru Nessénskan En Riksdaler Riksgäld" och för 1814 "ibland dem, som betalt lägersmålsböter q: p: Eva Gustafva Nessén två Rubel 88 kopek Banco Assignat.", hvaremot för skräddaren Mallén inga böter funnes upptagna. Och framginge häraf tydligen att Karlsson vore af oäkta börd.

Vid muntligt förhör genmältes, att sistanförda omständighet icke inverkade å saken, enär lägersmålsafgift jemlikt K. Brefvet den 12 April 1749 äfven borde utgifvas af fästehjon, som haft beblandelse med hvarandra innan sammanvigning skett. Derjemte inlemnades ett prestbevis, utredande att den af Lindén och hans medparter anmärkta olikheten beträffande födelsedagen härrörde af en otydlighet i det för Karlsson från Artsjö utfärdade flyttningsbetyget, som omsider påfunnits.

Hofrätten förklarade, uti dom den 31 Januari 1870, det väl vara styrkt att Karlsson af Eva Gustafva Nessén framfödts den 27 December 1812, samt att den sistnämnda och Karl Mallén vid särskilda tillfällen uppgifvit, det Mallén såsom Eva Gustafva Nesséns fästeman rådt henne med Karlsson, om hvilken i Artsjö kapells historiebok äfven antecknats, att han af Mallén aflats under äktenskapslöfte; dock, som Karlsson ej gittat i bevis leda, att Eva Gustafva Nesséns äktenskap med Karl Magnus Nessén blifvit genom hans frånfälle eller annorledes före Karlssons aflelse lagligen upplöst, fann Hofrätten honom icke hafva visat sig ega någon rätt att taga arf efter Kristina Sofia Renfors samt pröfvade förty rättvist förkasta Karlssons i saken utförda talan.

Till denna dom bidrogo Hofrättsrådet *af Björksten*, Assessorn *Lönnblad* och adjungerade ledamoten Advokatfiskalen *Idestam.*

Hofrättsrådet *Wahlberg* utlät sig att Hofrättsrådet väl fann det vara till full visshet ådagalagdt, att Karlsson vore Eva Gustafva Nesséns den 27 December 1812 framfödde son, om hvilken i Artsjö kapells historiebok antecknats, att

han blifvit aflad med Karl Mallén under äktenskapslöfte; men alldenstund Karlsson icke gittat i bevis leda, att Eva Gustafva Nesséns genom vigsel fullbordade äktenskap med i kriget år 1808 utgångne Karl Magnus Nessén, som derefter ej låtit höra af sig, antingen i följd af hans frånfälle eller i den ordning 6 § 13 kap. G. B. föreskrifver blifvit upplöst, innan Karlssons aflelse skett, fördenskull, och då ej ens utredning åstadkommits, att ofvanberörda anteckning grundats på Eva Gustafva Nesséns begifvande eller af henne i lifstiden sökt göras gällande, än mindre påstås kunnat att hon, såsom Malléns häfdade fästeqvinna, i kyrkan intagits, ansåg Hofrättsrådet Karlsson icke hafva styrkt sin föreburna rätt till sådan arftägt 2 § 8 kap. Ä. B. stadgar samt pröfvade förty på dessa grunder rättvist, med ändring af Rådstufvurättens härom i dess motvädjade utslag meddelade utlåtande, förkasta Karlssons i saken utförda talan.

Såväl Karlsson som packhusinspektoren Lindén och hans medparter sökte i underd. ändring hos H. K. M:jt.

För Karlsson inlemnades särskilda bevis äfvensom vid muntligt förhör en å statsarkivet tagen afskrift af ett för Eva Gustafva Nessén den 4 December 1812 af Militie expeditionen i d. v. Regeringskonseljen utfärdadt pensionsbref, i hvilket omnämnes, att "Corporalen vid f. d. Tavastehus infanteri regemente och Lifcompagnie Carl Magnus Nessén under sednaste kriget aflidit".

Packhusinspektoren Lindén och hans medparter återhemtade sina tidigare andraganden med tillägg, utom annat, att det föreburna äktenskapsaftalet emellan Eva Gustafva Nessén och Karl Mallén, för att kunna inverka på denna arfstvist, bort vara på annat sätt styrkt än endast och allenast genom dessas muntliga uppgifter, såsom nu varit fallet. Hvad pensionsbrefvet vidkommer, så bestyrkte äfven detta, att någon äktenskaplig förbindelse af enkan Nessén icke kunde hafva blifvit ingången; ty pensionen, som enligt pensionsbrefvet skulle få utbetalas endast så länge hon med prestbevis styrkte sig lefva ogift, hade på grund af sådana bevis utbetalts åt henne allt tills hon dött; derjemte hade ett nytt pensionsbref år 1815 utfärdats åt henne i stället för det först

meddelade, som förkommit — något som icke kunnat ske om vederbörande presterskap verkligen skulle egt kännedom om någon äktenskaplig förbindelse emellan enkan Nessén och Mallén.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departement* funno dess fleste ledamöter, Senatorerne Viceordföranden Friherre *af Schultén*, *von Knorring*, *Forsman*, *Wasastjerna* och *Wallensköld* icke allenast laga visshet vara åstadkommen derom, att Karl Gustaf Karlsson blifvit af Karl Mallén under löfte om äktenskap sammanaflad med Eva Gustafva Nessén samt den 27 December 1812 af henne framfödd, utan ock genom, bland annat, omförmälda den 4 December nyssnämnda år daterade pensionsbref, hvilket innehåller, att Karl Magnus Nessén aflidit under senast förutgångna krig, jemväl tillförlitligen utredt vara, att Eva Gustafva Nesséns äktenskap med Karl Magnus Nessén blifvit genom dennes död före Karlssons aflelse upplöst; i anseende hvartill, och då Karlsson således, jemlikt 2 § 8 kap. och 3 § 3 kap. Ä. B., vore berättigad att framför packhusinspektoren Lindén och hans medparter taga arf efter enkan Renfors, bemälde Senatorer pröfvade rättvist, med upphäfvande af Hofrättens och Rådstufvurättens domslut, ålägga packhusinspektoren Lindén och hans medparter, hvilka omhändertagit enkan Renfors' bo och förty borde till Karlsson ansvara för detsamma, sådant det vid hennes frånfälle enligt bouppteckningsinstrumentet befunnits, att, likväl med rätt till godtgörelse, på sätt nedan närmare omförmäles, för boets utbetalda gäld, genast ej mindre till Karlsson afträda ofvanberörde gård, eller, i händelse den blifvit försåld, erlägga den derför influtne köpeskillingen, såvidt densammas belopp kunde utredas och öfverstege gårdens i bouppteckningsinstrumentet upptagna värde 3,200 mark, men, i motsatt fall, sagda värde, än äfven tillhandahålla honom förberörde skuldsedel å den vid uppteckningen såsom osäker anmälda fordran å 100 mark eller hvad deraf till boet influtit jemte boets penningetillgång 11,479 mark 65 penni och köpeskillingen 2,059 mark 71 penni för den vid auktion den 12 och 13 November 1868 försålda lösegendom, äfvensom, af det

öfriga lösöregodset, afstå hvad deraf ännu funnes i boet oförvandladt, samt för det återstående, som tilläfventyrs blifvit förskingradt, utgifva ersättning efter bouppteckningsvärdet; hvarhos packhusinspektoren Lindén och hans medparter kändes skyldige att åt Karlsson, intill dess han komme i åtnjutande af sin rätt, erlägga ränta efter fem för hundra om året för gårdens redansagda bouppteckningsvärde samt å penningetillgången och köpeskillingen för det på auktionen förytttrade lösöregodset, från rättegångens början den 15 Februari 1869, äfvensom å värdet för hvad af lösegendomen eljest kunde vara försåldt och å det som influtit af den osäkra fordran från den tid, då betalning uppburits; och egde packhusinspektoren Lindén och hans medparter från hvad som Karlsson sålunda af dem tillkomme afdraga beloppet af den i bouppteckningsinstrumentet införda afkortning med 2,086 mark 66 penni, derest sådan utbetalning egt rum, samt härför godtgöra sig fem procents ränta från den tid utbetalning skett tills boets behållna tillgång till Karlsson öfverlemnades.

Senatorn *Dahl*, i hvars yttrande Senatorerne *Snellman* och Presidenten *Furuhjelm* instämde, fann det väl vara ådagalagdt, att Karlsson vore barn till Karl Mallén och Eva Gustafva Nessén samt af den sistnämnda framfödd den 27 December 1812, äfvensom att Karl Magnus Nessén aflidit förr än Eva Gustafva Nessén af Karl Mallén med nämnda barn häfdats; men som tillförlitlig utredning icke åstadkommits derom, att häfdandet skulle skett under äktenskapslöfte, eller att Eva Gustafva Nessén blifvit såsom Malléns fästeqvinna kyrktagen, ansåg Senatorn skäl icke vara anfördt ledande till ändring i det slut, hvari Hofrätten i saken stannat.

H. K. M:jts dom i målet är gifven den 2 Mars 1871.

8.

Uppsåtligt dråp af berådt mod, föröfvadt af döttrar å egen fader. — Deras fjorton-årige broders ifrågasatta ansvarighet för att han, som efteråt fått kunskap om brottet, sökt vilseleda andra derom.

Måndagen den 4 April 1870 infann sig torparedottren Hilma Andersdotter Lähdetkorpi hos kronolänsmannen i Tyrvis socken K. F. Wegelius för att anmäla det hennes fader torparen Anders Lähdetkorpi, bosatt å sitt i Kalliola by af sagde socken belägna torp, tvenne dagar derförinnan eller lördagen den 2 April begifvit sig från hemmet för att besöka kronolänsmannen Wegelius, boende omkring 11 verst från hans hemvist; och som Anders Lähdetkorpi, enligt hvad Hilma Andersdotter hade sig bekant, icke framkommit och icke heller sedermera återvändt hem, förmodade hon att hennes fader, som skulle taga vägen öfver Rautavesi insjö, derstädes drunknat, emedan isen å densamma allaredan varit svag. Då stället, der sådant skulle skett, ej kunnat uppges, ansåg kronolänsmannen Wegelius någon eftersökning icke kunna verkställas, tills att den 25 i samma månad det rykte nådde Wegelius, att Anders Lähdetkorpi, hvilken varit betänkt på att ingå nytt gifte och i följd deraf lefvat i osämja med sina hemmavarande döttrar, förenämnda Hilma och dennas yngre syster Mathilda, möjligen blifvit af dem afdagatagen. I följd häraf företogs undersökning om förhållandet, utan att densamma dock ledde till någon upplysning.

Kort derefter, eller den 29 April, påträffades af torparen Frans Gustafsson, uti en skogsbacke på 753 alnars afstånd från torpet, Anders Lähdetkorpis döda kropp, inlagd i en af mattor hopsydd säck och öfvertäckt med mossa och granruskor.

Vid den polisundersökning kronolänsmannen Wegelius härå anstälde uppgaf Anders Lähdetkorpis son *Joel Andersson*, 14 år gammal, hvilken tillika med fadren samt Hilma och Mathilda Andersdöttrar bebott Lähdetkorpi torp, att de

alla fyra den 1 April på aftonen badat uti en å torplägenheten befintlig badstuga och derefter lagt sig, först fadren och sedan Joel, att sofva uti en i boningsstugan befintlig säng; att Joel om natten vaknat i följd af skrik utaf fadren, och då funnit honom hafva blifvit ihjelslagen påtagligen af systrarna, som hvardera stått på golfvet invid sängen och bedt Joel gå att lägga sig uti ett annat rum, hvilket han jemväl gjort; hvarefter systrarna följande morgon omtalat, att de ihjelslagit fadren, men under löfte om penningar bedt Joel förtiga gerningen.

Hilma Andersdotter förmälde: att hon, efter det fadren och brodren förenämnde afton insomnat, lagt sig att sofva på en bänk uti samma stuga, men vaknat af något buller och då funnit fadren ihjelslagen och systren Mathilda invid sängen, i följd hvaraf hon förmodade att brottet af henne begåtts.

Mathilda Andersdotter påstod åter: att hon, som samma afton allena lagt sig att sofva i ett annat rum, men under natten uppvaknat af något buller i stugan, dit ingått och funnit fadren ihjelslagen i sängen; hvilken gerning hon förmodade hafva blifvit verkstäld af en österbottning vid namn Johan, den der då befunnit sig i torpet, men sedermera bortgått. Vid hennes inträde i stugan hade hennes syster Hilma jemte bemälde österbottning stått ett stycke från fadrens säng; men när och genom hvems försorg fadrens lik undanskaffats, hade Mathilda sig icke bekant, emedan hon genast återvändt till sitt sofrum.

Den 18 Maj 1870 besigtigades liket af provinciallåkaren Dr Nils Idman, hvars öfver obduktionen förda protokoll och afgifna intyg innehålla: att å hufvudet iakttagits, midt i pannan, ett gapande sår, hållande i längd en decimaltum och en linie samt löpande i nästan perpendikulär riktning; på öfversta delen af hjessan ett annat längsgående sår af nio decimalliniers längd; en handsbredd ofvanom venstra örat ett tredje tvärgående sår en tum fyra linier långt, samt på venstra sidan af bakhufvudet ett fjerde gapande sår, sträckande sig i riktning bakåt en tum och sju linier med en tums bredd på det bredaste stället; hvilka alla sårskador

åstadkommit ej allenast remnor och benlösning i hufvudskålsbenen, utan äfven blodutgjutning å hjernans yta: att mellan och på sidorna om nämnda sårskador vidare bemärkts sex dylika af omkring en tums längd, förutom tvenne af mindre betydenhet å venstra kinden, samt att af dessa åkommor, hvilka tillskyndats Anders Lähdetkorpi af annan person genom slag med något hårdt och skarpt, ehuru icke särdeles hvasst föremål, de fyra första vore att hvar för sig anses såsom ovilkorligt dödande; dock måste äfven de sex öfriga å hufvudskålen befunna åkommorna, med afseende å deras storlek och antal, anses hafva bidragit till döden genom den skakning deras tillfogande åstadkommit i hjernan.

Vid urtima ting den 16 Juni 1870 företog Häradsrätten i Tyrvis sockens tingslag i anledning häraf ransakning, hvarvid kronolänsmannen Wegelius fungerade såsom aktor, och den dräpnes tvenne söner torparen Herman Andersson Aro och drängen Mauritz Andersson uppträdde såsom målsegande.

Herman Andersson uppgaf härvid, att då han, som redan för flera år tillbaka flyttat från hemmet, några veckor innan fadrens död besökt detsamma i anledning af auktion och arfskifte efter hans för omkring ett år tillbaka aflidna moder, fadren för slägtingarna omtalat sin afsigt att ingå äktenskap med torparedottren Anna Lisa Henriksdotter, i anledning hvaraf Hilma och Mathilda Andersdöttrar öppet uttalat sitt missnöje häröfver och åtminstone den förra af dem för Herman och en hans modersyster meddelat sin föresatts att, om fadren icke öfvergåfve sina giftermålstankar, taga honom af daga. För dessa onda hotelser hade han då redan tillrättavist denna sin syster, ehuru han ej kunnat tilltro henne en dylik handling. Då Herman derefter den 28 Mars åter besökt hemmet, hade fadren omtalat sitt beslut att påföljande söndag låta förelysa sig till äktenskap, utan att Hilma och Mathilda Andersdöttrar då yttrat något missnöje. Tisdagen den 5 derpåföljande April hade hans yngste broder Joel Andersson infunnit sig hos Herman och med fullkomligt lugn omtalat, att fadren lördagen derförinnan tidigt på morgonen begifvit sig till kronolänsmannen Wegelius och

bonden Anders Sipi för att med den sistnämnde göra upp nytt kontrakt angående torpet; och hade Joel dervid yttrat sin förmodan att fadren, då han icke synts till, drunknat i Rautavesi insjö. Då Herman Aro icke kunnat märka något misstänkligt uti Joels uppsyn eller förhållande i öfrigt, hade han förmodat, att fadren på uppgifvet sätt omkommit, och icke besökt torpet innan liket påfunnits. Då han sedermera förebrått Joel för hans osanningar, hade denne urskuldat sig med att systrarna hotat taga lifvet af honom, om han yppade sanningen.

Mauritz Andersson anförde att äfven han närvarit vid förenämnda auktion och hört systrarna fälla yttranden, förrådande synnerlig förtrytelse öfver fadrens tilltänkta giftermål, hvilket Mathilda lofvat förekomma, utan att dock närmare förklara huruledes; samt att han, som den 9 April hört berättas, att fadren skulle försvunnit, besökt hemmet, då systrarna omtalat, hurusom han troligen omkommit på den af dem föregifna färden till kronolänsmannen Wegelius, hvarföre Mathilda ock förklarat sig ärna tillsammans med sin fästman öfvertaga förvaltningen af torpet.

Härefter hördes ofvannämnda

Anna Lisa Henriksdotter, som genom aktors försorg inkallats, och uppgaf: att Anders Lähdetkorpi under vintren föreslagit giftermål med henne, men att hon i anseende till Hilma och Mathilda Andersdöttrars allmänt kända stygghet och vildsinta lynne ej varit benägen att gå in derpå; att hon dock, sedan Anders Lähdetkorpi lofvat skilja sina döttrar ifrån sig, trolofvat sig med honom, hvarefter han under vårvintren ofta besökt henne i hennes hemvist å Heikkilä torp, beläget på omkring en fjerdedels mils afstånd från hans eget; att Anders Lähdetkorpi under ett sådant besök, några veckor före sin död, nedslagen yttrat, "det han hört hemska rykten, så hemska, att de knappt kunde omtalas", att nemligen hans dotter Mathilda skulle hotat aflifva honom med en sup gift ("myrkky-ryyppy"); att Anders Lähdetkorpi den 27 Mars åter beklagat sig öfver sitt olyckliga hemlif och öfver att döttrarna ej ärnade med godo flytta från hemmet, der de befallte efter godtycke och behandlade honom

såsom sin dräng; att Anna Lisa Henriksdotter, som de senare tiderna endast sällan besökt Anders Lähdetkorpis torp, gjort det den 1 derpåföljande April och att Anders Lähdetkorpi, som då varit sysselsatt med vedhuggning på gården, inkommen i pörtet klagat öfver att han i början af veckan fått en sådan sup, att han varit nära att sätta lifvet till och icke ännu heller vore fullkomligt återstäld efter supen, hvilken Mathilda vidgått sig hafva gifvit fadren, under det Hilma under svordomar förklarat fadren sjelf hafva begärt supen och derföre icke heller böra skylla på andra; att Hilma och Mathilda, sedan fadren aflägsnat sig, begynt med stor ifver tillspörja Anna Lisa Henriksdotter om giftermålet och när lysningen skulle ske, hvarhos Hilma, då Anna Lisa gifvit endast undvikande eller obestämda svar, under svärjande uppfordrat Anna Lisa att genast lemna bestämdt svar, under det Mathilda åter, hvilken emellertid från ett annat rum hemtat såsom traktering ett spetsglas med en röd vätska, bedt Anna Lisa genast tömma glasets innehåll, som hon i annat fall hotat att kasta henne i ansigtet, hvarföre Anna Lisa hastigt och utan att smaka på innehållet fört glaset till sina läppar samt genast derpå gått ut; att Anders Lähdetkorpi, som af Anna Lisa träffades på gården, lofvat följande dag, då han ämnat i vigtiga ärenden begifva sig till Nuupala och Kalliola byar, vika in hos Anna Lisa, hvilken han i all händelse innan söndagen skulle besöka; att, efter det Anna Lisa emellertid förgäfves väntat honom, Hilma Andersdotter söndagsmorgonen den 3 April infunnit sig å Heikkilä torp och omtalat, hurusom fadren dagen förut tidigt på morgonen skulle begifvit sig hemifrån öfver Rautavesi till kronolänsmannen Wegelius, samt yttrat förmodan att han derunder drunknat; att Hilma och Anna Lisa derefter åtföljts till Tyrvis sockens kyrka och att Hilma under vägen städse talat om fadrens försvinnande och dervid än sagt sig vänta fadren hem vid lif än påstått att han aldrig mera skulle återkomma, hvadan hennes tal förefallit särdeles oredigt; samt att Anna Lisa, som af sådan anledning först icke fästat synnerligt afseende dervid utan hoppats att Anders Lähdetkorpi skulle återkomma, emellertid om några dagar börjat

hysa misstankar emot Hilma och Mathilda Andersdöttrar och omsider yppat dem för åtskilliga personer samt slutligen den 25 April äfven för aktor angifvit saken.

Härefter hördes Joel Andersson samt Hilma och Mathilda Andersdöttrar, afskilda från hvarandra.

Joel Andersson, född den 26 September 1855, uppgaf: att han städse vistats i föräldrahemmet, afhållen af fadren, hvilken icke heller mot döttrarna visat synnerlig stränghet, utom att han den senaste tiden förebrått dem deras lösaktiga lefverne, och för att de om nätterna emottagit besökande manspersoner hos sig uti en midt emot torpets boningspörte belägen kammare, der de på tumanhand haft sitt nattläger, medan fadren och Joel legat i pörtet; att Hilma och Mathilda ofta grälat med och emotsagt fadren; att deras hätskhet emot honom, efter det hans giftermålstankar blifvit kända, tilltagit så, att de redan några veckor före mordet öfverenskommit att genom gift taga honom afdaga, hvarom Joel engång hört dem, då han lyssnat dertill, i deras kammare samtala; att Joel derefter under en färd till Björneborg omtalat händelsen för fadren, som dock icke fästat något afseende vid Joels berättelse, utan kallat den barnprat; att såväl fadren som Joel någon tid före mordet besvärats af ett långvarigt illamående, bestående hufvudsakligast uti svår hufvudvärk jemte allmän matthet och värk öfver hela kroppen; att fadren, efter att hafva fredagen den 1 April badat i torpets badstuga tillsammans med Joel och hans systrar, genast lagt sig till hvila i sängen på väggsidan deraf ofvanpå en fårskinnsfäll, hvilken saknat öfvertåg, samt, efter att hafva omnämnt det han följande morgon skulle begifva sig till länsmannen Wegelius, snart insomnat liggande på rygg; att jemväl Joel sjelf derefter, och medan systrarna suttit på en bänk invid fenstret och sjungit en psalm, lagt sig uti samma säng och insomnat; att han på natten — tiden kunde han ej bestämma — vaknat af ett hårdt slag mot den sida af sängen, der hufvudgärden varit, samt af ett häftigt nödrop från fadren, hvilken gjort ett försök att resa sig upp, men kraftlös fallit tillbaka, under det en ström af blod våldsamt sprutat ut ur pannan; att Joel då, full af fasa, rusat

upp ur sängen och förmärkt Hilma stående midt på golfvet och Mathilda invid hufvudgärden samt den större yxan liggande på golfvet bakom den sistnämnda med bettet under en väfstol, hvadan Joel ej kunnat märka om den varit blodig; att, då Joel nu i förskräckelsen ropat: "hvad hafven J gjort?", begge systrarna på en gång sagt sig hafva handlat bra, och Mathilda gripit honom i nacken samt släpat honom uti kammaren; att han nu lagt sig i sängen derstädes med hufvudet under täcket, men icke mera somnat, utan hört systrarna otaliga gånger vandra af och an i förstugan; att dessa omsider, och medan det ännu varit mörkt, inträdt uti kammaren och lagt sig på ömsesidor om Joel samt, under ovanligt glad sinnesstämning, sig emellan begynt samtala om likgiltiga saker; att, då Joel om morgonen gått i pörtet, han funnit åtskilliga fläckar å golfvet efter under natten verkställd skurning, sängen försedd med en ny dyna och nytt täcke i stället för fårskinnsfällen samt yxorna, af hvilka åtminstone den ena blifvit kort förut tvättad, insatta på vanligt ställe ofvanom en dörr; att systrarna, på Joels fråga, hvart de gjort af med fadren, vidgått att de mördat honom och hotat göra detsamma med Joel, om han understode sig att för någon yppa detsamma; att systrarna hela dagen noga bevakat hans steg äfvensom lofvat honom en summa penningar, om han ville tiga, samt att Joel, af fruktan för systrarnas hämd, tillsvidare, och emedan han varit besluten att under skriftskoletiden, som snart skulle ingå, yppa förhållandet för sin själasörjare, dolt sin sorg för menniskor, låtsat vara fullkomligt okunnig om fadrens öde och för sin broder Herman falskeligen uppgifvit att fadren skulle drunknat.

Hilma Andersdotter, enligt prestbevis född den 11 December 1846, sade sig hela sin tid hafva bott i hemmet och derstädes jemte sin syster ombesörjt hushållsgöromålen samt lefvat i vänligt förhållande till fadren, ända till dess denne under vintren sagt sig ämna träda i nytt gifte och hotat att från hemmet utdrifva Hilma att tjena hos främmande. Häröfver hade hon högeligen vredgats, utan att hon dock tänkt, än mindre med sin syster öfverenskommit att aflifva fadren genom förgift, förrän i hennes håg fredagen den 1 April,

då fadren omtalat sig ämna påföljande dag vandra till ofvannämnde Anders Sipi för att uppgöra nytt kontrakt äfvensom besöka kronolänsmannen Wegelius, vaknat tanken på att under natten afdagataga honom och sedan föregifva att han drunknat under vägen. Då hon derföre sagde dag om aftonen sist bland alla återkommit från badstugan, hade hon lagt sig på en bänk i pörtet, medan systren ensamt gått till hvila uti kammaren. Sedan nu fadren och Joel insomnat hade Hilma, efter att jemväl sjelf som hastigast hafva varit inslumrad, fattat den mindre yxan från väggen och med bettet tillfogat fadren, hvilken legat på rygg, ett kraftigt slag i pannan med den påföljd att denne, som försökt resa sig upp, under klagoskri fallit vanmäktig tillbaka på bädden, hvarunder Hilma skyndsamt fört Joel, som emellertid vaknat, i kammaren midt emot pörtet. Derpå hade hon återvändt i pörtet och ytterligare upprepade gånger slagit fadren i hufvudet samt, sedan de sista dödsryckningarna upphört, ensam släpat liket ut, insytt detsamma uti ett gammalt hästtäcke och med häst och släde forslat liket till det ställe, der det sedan hittats. Återkommen till pörtet hade hon tvättat bort blodfläckarna från golfvet, sängen, yxan och fällen, hvarefter hon burit fällen i badstugan, lagt ett uti pörtet befunnet nytt täcke i sängen och slutligen begifvit sig att hvila invid brodren och systren, af hvilka den sistbemälda icke vaknat och den förre med stränga hotelser tillhållits att förtiga hvad han visste om mordet. För sin syster hade Hilma uppgifvit, att fadren tidigt på morgonen begifvit sig från hemmet, hvilket föregifvande systern så mycket mindre dragit i tvifvel, som fadren dagen förut yttrat en sådan afsigt. Någon dag efter mordet hade Hilma i bodan sytt ett öfvertåg till fällen af en henne och hennes syster gemensamt tillhörig kjol, hvarjemte hon, för att göra fadrens drunknande troligare, insytt en omgång af hans helgdagskläder uti ett dynvar, som hon dock sedermera qvarlemnat i bodan. Och anhöll Hilma Andersdotter att hon, som endast af illvilja och för att möjligen sjelf undgå ansvar, påbördat sin syster detta brott, ehuru denna vore dertill alldeles oskyldig, ensam måtte få umgälla sin grofva missgerning.

Mathilda Andersdotter, som enligt prestbevis är född den 13 Juni 1849, förklarade sig äfvenledes hafva tillbragt sin tid i hemmet i endrägt med föräldrar och syskon, hvarföre hon också på det högsta grämt sig öfver systrens ordvexlingar med fadren i anledning af dennes tilltänkta giftermål, med hvilket Mathilda för sin del ej varit det ringaste missnöjd. Ifrågakomne 1 April hade Mathilda, efter det hon badat tillsammans med de andra, ensam begifvit sig till sin säng i kammaren midt emot pörtet och om en stund insomnat utan att en enda gång under natten hafva uppvaknat eller blifvit störd i sin sömn, hvadan hon förmodade, att någon annan icke kunnat hafva legat i samma rum. Följande morgon uppstigen, då det redan varit ljust, hade hon begifvit sig till pörtet och der funnit sina syskon, hvilka begge omtalat, att fadren, såsom han dagen förut sagt sig ämna, mycket tidigt lemnat hemmet, hvadan Mathilda, ehuru det icke undgått hennes uppmärksamhet, att fällen uti sängen blifvit utbytt emot ett täcke, icke kunnat ana till att fadren skulle blifvit mördad, enär icke heller några blodfläckar eller tecken till nyss företagen skurning förmärkts. Då fadren icke ännu på qvällen varit återkommen, hade Hilma endast tröstande sagt åt Mathilda, att han troligen uppehölle sig hos sin fästmö; men då han ännu om måndagen ej synts till, hade Mathilda sagt sig ämna vandra till kronolänsmannen Wegelius för att höra åt om saken. Detta hade Hilma emellertid afböjt med förklaring, att hon sjelf ville gå på spaning, hvilket hon ock gjort. Återkommen hade hon förmält sig icke hafva kunnat erhålla någon underrättelse om fadren, hvadan han troddes hafva drunknat i Rautavesi. Vidare förklarade Mathilda Andersdotter, att Hilma några dagar efter fadrens försvinnande af Mathilda fordrat öfvertåg till en fäll, hvilket öfvertåg Mathilda lofvat anskaffa åt sin syster i ersättning för den fäll med öfvertåg, som Mathilda förut fått af fadren; och som Mathilda ej haft något annat, hade hon gifvit en sarsklädning, hvaraf hennes syster i hast sytt öfvertåg till fällen, som dertills förvarats i en boda, så att Mathilda ej kunnat se, om den varit blodig eller ej. Med anledning af allt detta, och eme-

dan Mathilda ända intill upptäckten af fadrens lik varit fullkomligt okunnig om mordet, samt då det endast varit i första öfverraskningen och förskräckelsen, som hon afgifvit den falska berättelsen, att en österbottning mördat fadren, hvilken berättelse härrörde deraf, att systren under återvägen från det ställe, der liket hittats, så förklarat saken, återkallade Mathilda Andersdotter allt hvad hon i strid härmed uppgifvit och förklarade sig vara fullkomligt oskyldig till mordet.

Då de väsendtliga olikheterna emellan Joels och hans systrars berättelser dem förehöllos, vidhöllo alla tre enständigt sina sist afgifna förklaringar, systrarna derjemte på det bestämdaste bestridande, att de skulle kommit öfverens om att förgifta sin fader.

Af på ed afhörda vittnen berättade:

Torparen *Frans Anttila:* att vittnet, såsom nära bekant med Anna Lisa Henriksdotter och dennas broder, snart erhållit del af dessas misstankar mot de tilltalade, hvarföre, och som vittnet ryktesvis hört omtalas, att torparehustrun Anna Lisa Karimäki skulle i drömmen sett Anders Lähdetkorpi mördad och kroppen undangömd i skogen nära intill en ängshägnad under någon buske, hos vittnet uppkommit en inre oro och ängslan, så att vittnet icke fått ro om nätterna, innan vittnet beslutit sig att söka visshet i saken, och i sådant afseende genomleta skogen närmast Lähdetkorpi torp. Sedan vittnet i denna afsigt gått ut den 29 April på e. m. och någon tid vandrat omkring, beskådande isynnerhet sådana ställen, som omförmälde dröm antydde, hade vittnet kommit till Koskenniittu äng och sett slädspår ledande öfver densamma inåt skogen. Följande dessa samt, sedan de förvillats, den af dem angifna riktningen hade vittnet uppnått ett ställe, der under föregående år tvenne granar blifvit fällda, och då stället förefallit vittnet misstänkt, hade vittnet närmat sig detsamma, aflyftat tvenne ditsatta qvistar och bortskrapat af menniskohand der hopad mossa, då vittnet oförmodadt kommit att med handen vidröra en flik af ett hästtäcke och vid dess upplyftande varseblifvit en naken menniskofot. Vid denna upptäckt hade vittnet

förskräckt dragit sig tillbaka och genast skyndat hem samt anmält förhållandet för nästföljande vittne.

Vicekronolänsmannen *Lindroth:* att vittnet, efter erhållen kunskap om Anders Lähdetkorpis försvinnande, den 11 April händelsevis sammanträffat med Hilma Andersdotter, hvilken med sorgsen uppsyn omnämnt, att något spår efter fadren ej upptäckts, samt den 17 i samma månad med Mathilda Andersdotter, hvars yttranden hos vittnet stadgat den öfvertygelse, att fadren verkligen drunknat. Den 26 hade vittnet af aktor fått befallning att, i anledning af de uppkomna misstankarne mot de tilltalade, anställa undersökning å Lähdetkorpi torp. Då detta den 28 skett, hade vittnet å torpet icke funnit något misstänkligt; vid förhöret hade systrarna uppgifvit, att fadren den 2 April utgått så tidigt, att de ej ännu uppstigit från sitt nattläger, och Joel åter: att fadren och han föregående afton lagt sig i sängen i pörtet, medan systrarna begifvit sig till hvila i kammaren; att han, Joel, uppvaknat då fadren påklädt sig helgdagskläder och sagt sig ämna vandra till Kalliola by; samt att han derefter åter insomnat. Men då vittnet efteråt af torparen Frans Anttila erhållit underrättelse, att liket hittats, hade vittnet den 30, i sällskap med flere jemväl såsom vittnen afhörda personer, begifvit sig till torpet och derstädes uppmanat de tilltalade att åtfölja sig på spaning efter liket. Härtill hade Hilma och Mathilda genast förklarat sig mycket beredvilliga, hvarefter de begynt vandra åt ett håll motsatt det, hvartåt Koskenniittu äng låge; men då vittnet bedt dem först visa vägen till denna äng, hade de uppskrämda studsat tillbaka och knappt förmått hålla sig upprätta samt endast motvilligt medföljt, hvarunder vittnet låtit strängt bevaka de tilltalade och förhindrat dem att samtala med hvarandra. Följande förbemälde Frans Anttilas anvisning, hade vittnet kommit till ett ställe, der under fjolåret tvenne granar blifvit kullstjelpte, då han, vid upplyftandet af några lösa qvistar och en flik af ett hästtäcke, genast upptäckt en naken menniskofot och i anledning häraf tillropat de öfrige att liket vore funnet. När han derefter anmodat de tilltade att framtaga liket, hade Mathilda Andersdotter med ilsken

håg hoppat på fadrens lik samt, efter det hon bortkrafsat qvistarna och mossan, som betäckt liket, med en knif uppsprättat det grofva hästtäcke, hvari den döda kroppen, på hvilken ej funnits andra kläder än en kring veka lifvet lindad skjorta, varit insvept; och hade hela kroppen befunnits betäckt med mossa, barr och annan orenlighet, hvaraf tydligen förmärkts, att liket hemtats naket i skogen och att hästtäcket först der blifvit påsydt. Emellertid, och sedan Mathilda understödd af sin syster med råhet och kallblodighet vändt liket med ansigtet uppåt, så att dragen kunnat igenkännas, hade de under förställda tårar uttropat "hvem har så grymt behandlat vår fader?", hvarjemte de bedyrat sin oskuld och förklarat sig icke ens igenkänna hästtäcket, hvilket Joel emellertid erkänt hafva tillhört Anders Lähdetkorpi. Vid sedermera efter återkomsten till torpet med en hvar af syskonen anstäldt enskildt förhör hade först Joel efter mångfaldiga undflykter afgifvit i det närmaste enahanda berättelse med den inför rätta, utom att han icke, ehuru uttryckligen tillfrågad, yppat sig hafva vid uppvaknandet om natten märkt yxan på pörtgolfvet, samt att han icke heller omtalat, det systrarna skulle om natten sagt sig hafva gjort väl. Mathilda, som härefter förhörts, hade först bestridt sig ega den ringaste kännedom om huruledes fadren blifvit mördad; men slutligen hade hon efter allehanda motsägningar förklarat att en vandrande österbottning, vid namn Johan, på samtlige arfvingars anmodan och emot betalning mördat fadren i dennes egen säng, utan att hon kunnat förmås att lemna några närmare upplysningar. För öfrigt hade hon afgifvit så osammanhängande och stridiga förklaringar, att man uppenbarligen kunnat finna, huru hon velat dölja sanningen. Hilma hade jemväl först förklarat sig vara fullkomligt okunnig om mordet; men då systrens berättelse henne delgifvits, hade hon högeligen förundrat sig öfver denna bekännelse samt en stund derpå yttrat, att densamma vore sanningsenlig. Slutligen hade hon under förhörets fortgång förklarat, att Mathilda sjelf utan andras tillhjelp natten mot den 2 April mördat fadren sålunda, att hon med yxa tillfogat fadren minst fyra slag i hufvudet, under det Hilma utan att

hindra henne stått bredvid sängen. Efter förhöret hade de tilltalade blifvit afförda till aktor, som ytterligare förhört dem. Vid en några dagar derpå af aktor tillsammans med vittnet anstäld ytterligare undersökning i torpet, hade blodfläckar iakttagits invid och under sängen, samt uti bodan anträffats en fårskinnsfäll med löst påsydt sarsöfvertåg, under hvilket flere blodfläckar tydligt varit synliga. Äfven å tvenne yxor, en större och en mindre, hade rödaktiga fläckar kunnat förmärkas, men huruvida dessa härrörde af blod tilltrodde sig vittnet icke kunna säga. För öfrigt upplyste vittnet, att Anders Lähdetkorpi, hvilken vittnet känt såsom en nykter och saktmodig man, varit af ovanligt stor och stark kroppsbyggnad, så att det, enligt vittnets öfvertygelse, varit omöjligt för en qvinna af Hilma Andersdotters kroppsstyrka att ensam röra hans kropp ur stället.

Mathilda förklarade i anledning af detta vittnesmål att hon endast af illvilja falskeligen föregifvit det hon mordnatten skulle vaknat af fadrens nödrop och i pörtet sett systren tillsammans med österbottningen. Till detta föregifvande hade hon uppmanats af sin syster, då hon, efter upptäckten af liket, under återkomsten från skogen vid öfvergången af en gärdesgård lyckats nalkas sin syster så nära, att denna dervid kunnat tillhviska henne nämnda, i verkligheten osanna uppgift.

Då de tvenne yxorna framhemtades och de tilltalade uppmanades att uppgifva, hvilkendera af dem vid mordet begagnats, vände Mathilda under tystnad bort ansigtet, hvaremot Hilma påstod sig hafva användt endast den mindre, medan Joel åter ville draga sig till minnes att det var den större han sett bakom Mathilda.

De särskilda omständigheterna i vittnet Lindroths intygan bekräftades af flere bland de öfriga vittnena, af hvilka

Nämndemannen *Seppä* tillade: att, då vittnet den 30 April kommit till torpet något tidigare än Lindroth, hade vittnet underrättat de begge systrarna, att manskap blifvit uppbådadt för att eftersöka deras fader. Dervid hade de först synbarligen blifvit förskräckta men strax derpå visat sig belåtna dermed, emedan de äfven sjelfva då skulle få

visshet om fadrens öde. Vid det med de tilltalade sedermera af Lindroth anstälda förhör hade de begynt beskylla hvarandra för anstiftandet af mordet och för att hafva legt österbottningen dertill, utan att de sedermera ens velat neka, att de åsett eller närvarit vid detsamma. Endast det hade de bestridt, att de sjelfva slagit ihjäl fadren. I anledning af Joels berättelse hade de upprepade gånger sagt: "icke såg du dock mig slå till". Då vittnet sedermera forslat Hilma Andersdotter från aktor till ortens fångvårdare, hade Hilma påstått, att Mathilda ensam anstiftat mordet, och beklagat sig öfver att hon komme att lida oskyldigt för systrens skuld.

Hilma förklarade, att hon falskeligen och för att sjelf undgå ansvar gjort beskyllningarna mot sin syster.

Skomakaren *Lindgrén* berättade: att vittnet, som den 7 April på kallelse af de tilltalade systrarna infunnit sig i deras torp och derstädes några dagar varit sysselsatt med skomakarearbete, trott, på grund af systrarnas utsago, det deras fader hade drunknat; att Mathilda Andersdotter derunder en dag otåligt tillsport vittnet hvar man kunde få köpa till en fårskinnsfäll öfvertåg, som hon sagt sig ofördröjligen behöfva; att de tilltalade icke visat någon sorg öfver fadrens död, utan fastmer synts belåtna dermed, enär hans tilltänkta äktenskap derigenom blifvit förhindradt, samt att vittnet, som äfven stundom förut arbetat i torpet, icke förmärkt att Anders Lähdetkorpi skulle med öfverdrifven stränghet behött sina barn, likasom Anders Lähdetkorpi icke heller, vittnet veterligen, haft några fiender eller afundsmän.

Mathilda Andersdotter förklarade att hon endast på enträgen uppmaning af sin syster och för dennas behof frågat efter öfvertåg till en fäll.

Hustru *Lindgrén*: hade samtidigt med dess förbemälde man kommit till torpet. Då vittnet en lördagseftermiddag arbetat uti kammaren midt emot pörtet, hade äfven Mathilda derstädes varit ifrigt sysselsatt med att af en gammal uppsprättad sarskjol sy öfvertåg till en fårskinnsfäll, som vittnet icke närmare beskådat, ehuru den synnerliga brådska, Mathilda gjort sig att få öfvertåget fastsydt, förefallit

vittnet underlig. Likasom mannen hade vittnet förmodat, att Anders Lähdetkorpi drunknat, så att vittnet icke kommit att förmärka de blodfläckar, som vittnet, vid ett efter de tilltalades häktande gjordt besök i torpet, varseblifvit å bänken bakom sängen äfvensom å en dyna.

Hilma drog sig under detta vittnesmål under tystnad tillbaka och kunde ej förmås att med anledning af detsamma afge någon förklaring; hvaremot Mathilda förklarade, att hon icke med visshet ihågkomme, huruvida hon måhända påsytt öfvertåget.

Då fällen nu framhemtades igenkändes den af vittnena och befanns hafva flere blodfläckar, som genom tvättning utbredt sig.

Torparen *Wilhelm Humalisoja:* att då vittnet fredagen den 1 April kort före solnedgången ankommit till Lähdetkorpi torp, hade Anders Lähdetkorpi och Joel suttit till bords, och döttrarna sysslolösa uppehållit sig i samma rum som desse. Anders Lähdetkorpi hade dervid skämtsamt yttrat åt vittnet: "icke dör du ännu, eftersom jag vid ditt inträde håller på att äta", samt, fortsättande i samma ton, förklarat sig vara särdeles lycklig, om han ännu finge lefva i femtio år, dervid Hilma fallit honom i talet och yttrat: "du önskar dig långt lif, derföre dör du ock snart", och Mathilda åter sagt: "jag bryr mig icke mera om någonting, ty jag är redan likasom borta från verlden". Derpå hade Anders Lähdetkorpi, som icke mer än vittnet fäst sig vid dessa yttranden, omtalat, att han påföljande dag skulle besöka aktor och bonden Sipi för några torpet rörande angelägenheter. — Vittnet hade sedermera träffat Mathilda, under det hennes syster förhördes af aktor; och hade Mathilda då i flere personers närvaro yttrat, att hennes syster ensam föröfvat mordet, på hvilket den senare varit betänkt allt-ifrån föregående höst. För öfrigt berättade vittnet, att Anders Lähdetkorpi, såväl då vittnet par gånger under vintern besökt torpet, som ock annorstädes, yttrat sitt missnöje öfver döttrarnas slöseri och lösaktighet, äfvensom deröfver, att de med afvoga blickar betraktade hans tillärnade gifter-

mål. Vittnet veterligen hade Anders Lähdetkorpi alltid lefvat i god sämja med sina grannar.

Tillsporda angående betydelsen af ofvananförda yttranden förklarade: Mathilda, att hon icke kunde erinra sig dem, och Hilma åter, att hon åsyftat fadrens afdagatagande; tilläggande Mathilda att hennes syster redan om hösten haft en sådan afsigt med anledning af fadrens då hysta giftermålstankar, samt att hon då lofvat dertill lega merauämnde österbottning. — Hilma ville icke bestrida att hon om hösten haft för afsigt att mörda fadren; deraf hade dock icke blifvit något, emedan fadren då afstått från ingåendet af äktenskap.

Torparen *Wilhelm Skyttälä:* att, då vittnet, efter det Anders Lähdetkorpis lik påfunnits, begifvit sig jemte åtskilliga andra och Joel Andersson för att med häst afhemta detsamma, hade vittnet, ehuru förgäfves, sökt utforska sanningen af Joel, samt vid återkomsten tagit honom i enrum och då under förespegling, att Joel genom en uppriktig bekännelse kunde lindra sitt ansvar, slutligen af honom fått höra enahanda berättelse med den, han inför rätta afgifvit, utom att han icke sagt sig hafva förmärkt någon yxa, eller att fadren försökt resa sig upp i sängen. Han hade derjemte förklarat, att han endast af fruktan för systrarnas hämnd afhållits från att genast angifva saken.

Torparen *Henrik Saha* hade med stränghet tillhållit Joel, såsom vittnets gudson, att uppriktigt bekänna sanningen, då Joel på tumanhand med vittnet yttrat, att han af fruktan för systrarnas hämnd ej vågat förut angifva saken; hvarjemte han tillagt, att, då han under mordnatten uppvaknat, Mathilda genast hållit en blodig yxa med bettet emot hans ansigte och yttrat: "häraf får du, om du understår dig att yppa något". Vittnet, som väl kännt Anders Lähdetkorpi, ehuru de under den senaste vintern sällan träffats, intygade, att denne, såsom städse nykter och af ett mildt sinnelag, icke haft några ovänner ej heller lefvat i osämja med sina barn, förrän hans tilltänkta giftermål förorsakat agg dem emellan.

Vittnesmålet förehållen röjde Joel synnerlig osäkerhet,

bestred att Mathilda skulle hotat honom med yxa, ehuru han måhända uti första skrämseln yttrat det för vittnet, och förklarade sig numera icke ihågkomma det, tilläggande, att han vore mycket slö till minnet och förståndet.

Mauritz och Herman Anderssöner förklarade härvid, att de icke funnit Joel slö, men väl mycket ilsken och stygg samt att han med största vanvördnad bemött sina äldre syskon. Äfven några vittnen förklarade att han ingalunda vore slö till förståndet, men väl i högsta grad vanartig och sjelfsvåldig.

Torpareenkan *Anna Sillanpää:* att, då vittnet den 2 April under vandring förbi Lähdetkorpi torp ombedd af Hilma vikit in i torpet, hade Joel inkommit och tillsport sina systrar huruvida fadren redan hemkommit, hvartill systrarna svarat, att han ännu ej hörts af. Någon dag derpå hade Hilma enskildt för vittnet yttrat sin glädje öfver att, såsom orden fallit, "djefvulen ändteligen rest af med fadren" och föregifvit att denne påtagligen drunknat på sin färd, hvarhos Hilma beklagat sig öfver tungsinthet och suckande tillagt "när må dessa tunga dagar ändas?". För öfrigt kände äfven detta vittne, att fadren under vintern ofta beklagat sig öfver sina döttrars dåliga hushållning och ondsinthet.

Hilma bestred vittnesmålet, hvarjemte Joel åter under synnerlig oredighet först bestred detsamma, men sedan vidgick att han måhända på systrarnas enträgna uppmaning till dem stält den af vittnet omtalade frågan.

Drängen *Karl Johansson:* att, då vittnet jemte drängen Karl Randell den 2 April på aftonen besökt torpet och stannat der någon tid inpå natten, hade de begge systrarna omtalat, hurusom fadren skulle begifvit sig hemifrån tidigt på morgonen och Mathilda tillagt, att hon vore öfvertygad, det fadren aldrig mera återkomme, hvilket bestämda yttrande förefallit vittnet besynnerligt. — En dag kort förr än liket hittats, hade drängen Gustaf Annasson för vittnet omtalt, att Anders Lähdetkorpi blifvit mördad och kroppen gömd uti skogen nära intill en ängshägnad utan att Gustaf Annasson sagt, huru han derom fått kunskap.

Gustaf Annasson, som redan förut hörts såsom vittne

men då ej haft något synnerligt att meddela, inkallades ånyo och förklarade, att han ryktesvis hört omtalas den dröm Anna Lisa Karimäki skulle haft, samt att han endast velat omtala densamma för Karl Johansson.

Mathilda Andersdotter bestred fortfarande, att hon haft någon kunskap om mordet, innan liket hittades. Hennes nyss omvittnade yttrande härrörde endast deraf, att fadren då ännu ej återvändt, ehuru han bestämt sagt sig komma hem samma dag.

Då målet åter till fortsatt behandling företogs vid urtima ting den 27 Juli hördes en hvar af syskonen ånyo afskildt för sig. Dervid återkallade Hilma Andersdotter, hvad hon förut inför rätta förklarat och berättade nu under ofta påkommen bitter gråt och synbar ånger, att hon under färden till rättens föregående sammanträde i målet, af sin syster dertill öfvertalad, uppgifvit sig ensam hafva föröfvat ifrågavarande mord. Verkliga förhållandet vore, att de begge varit med derom. Sedan nemligen misshällighet emellan fadren å ena sidan samt Hilma och hennes syster å andra sidan uppstått i anledning af fadrens påtänkta giftermål och emedan Anna Lisa Henriksdotter förtalat dem för deras fader, hade fråga någon gång emellan systrarna uppstått om fadrens afdagatagande, men något beslut hade icke blifvit fattadt förr än den 1 April om aftonen, då Mathilda i anledning af Anna Lisa Henriksdotters besök i torpet blifvit så uppbragt, att hon efter dennas bortgång för Hilma omtalat sitt beslut att sätta det af dem förut påtänkta hemska dådet i verket; hvarefter, och sedan såväl fadren som Joel lagt sig och insomnat, samt medan Hilma suttit å bänken, Mathilda med en yxa tillfogat fadren flere slag i hufvudet, utan att denne dervid yttrat något. Deremot hade Joel skrikit till och rusat upp ur sängen, då Hilma tagit i honom och ledt honom i kammaren, der han lagt sig i sängen, hvarefter systrarna gemensamt burit ut den döda kroppen och, sedan densamma blifvit insydd uti ett gammalt hästtäcke, med häst och släde affört och gömt liket samt aftvättat golfvet uti stugan, undanskaffat yxen och fällen samt i öfrigt sökt undanrödja allt, som kunnat ge anledning till

brottets upptäckande. Derefter hade de gått till hvila. Sedermera hade de hotat Joel med att, derest han skulle omtala mordgerningen, taga lifvet af honom sjelf, då han deremot, i händelse han förtege brottet, derföre skulle belönas med penningar; hvarjemte de förespeglat honom, hurusom han nu, sedan hans systrar komme att emottaga förvaltningen af torpet, finge det bättre än under fadrens lifstid. Och tillade Hilma Andersdotter, som tycktes vara af kropps- och själslidande helt och hållet utmattad, att hon, sedan hon tagits i fängsligt förvar, insett vidden af det förskräckliga brott, hvartill hon gjort sig skyldig och hvilket hon nu bittert ångrade.

Mathilda Andersdotter nekade deremot fräckt till hvarje delaktighet i mordet.

Af vittnena berättade:

Torparehustrun *Anna Lisa Karimäki:* att hon under sin kyrkfärd påskdagen den 17 April hört omtalas såväl Anders Lähdetkorpis försvinnande som misstankarne emot dennes döttrar; att tanken derpå, ehuru vittnet icke satt tro till hvad som sagts, dock gjort ett djupt intryck på vittnet; samt att vittnet följande natt vaknat af en röst, som, enligt hvad vittnet tyckt sig höra, sagt "ei se mistään yhtään hakee tartte; se on aidan vieressä, pikkunen hakotukko päällä", hvilken dröm vittnet omtalat.

Genom utslag den 17 September 1870 afgjordes målet af *Häradsrätten,* som fann Hilma och Mathilda Andersdöttrar, genom hvad emot dem vid undersökningen inlupit, vara öfvertygade att hafva natten mot den 2 April 1870 i en vilja och gerning med yxa tillfogat deras fader de sår i hufvudet, af hvilka hans död enligt läkares intyg varit en ovilkorlig följd; hvarföre Häradsrätten, med stöd af 1 § 14 kap. M. B., dömde dem att efter föregången beredelse till döden å rätteplats i gerningsorten mista högra hand och halshuggas samt derefter i båle brännas.

Beträffande Joel Andersson, så vore han förvunnen att hafva, ehuru omförmälda grofva brott varit honom bekant, likväl efteråt sökt dölja detsamma, för hvilken delaktighet uti sagda brott Joel, i förmågo af 3 § 61 kap. M. B., döm-

des att böta sextio daler med 115 mark 20 p:ni till utsatt fördelning eller att, vid bristande tillgång dertill, hållas 16 dagar i fängelse vid vatten och bröd.

Åbo Hofrätt, hvars pröfning utslaget hemstäldes, gillade detsamma hvad Hilma och Mathilda Andersdöttrar angick. Deremot ansåg Hofrätten Joel Andersson icke vara om sådan brottslighet i saken öfvertygad, att någon ansvarspåföljd derföre kunde honom ådömas.

Hofrättens utslag, som är gifvet den 10 November 1870, blef H. K. Majestäts nådiga skärskådande understäldt.

Då målet föredrogs i *Senatens Justitie Departement,* anmältes, att Hilma och Mathilda Lähdetkorpi icke velat inkomma med någon underdånig böneskrift; och sedan Senaten gillat Hofrättens dödsdom och H. K. M:t af gunst och nåd förskonat Hilma och Mathilda Lähdetkorpi från dödsstraffet och tillåtit dem att umgälla deras brottslighet med tjuguåtta dagars fängelse vid vatten och bröd samt deportation till Sibirien för deras återstående lifstid, utfärdades H. K. M:ts utslag i målet den 1 Juni 1871.

---

9. *)

Är guvernör berättigad att vid vite ålägga landskommun att inrätta byaordningar?

Guvernören i Wiborgs län utfärdade den 27 April 1871 en å finska språket affattad, i svensk öfversättning sålydande resolution:

"Sedan jag, till åtlydnad af Kongl. Resolutionen på bondeståndets besvär af den 1 September 1741 och Kongl. Brefvet af den 20 Februari 1742 **) uppmanat kommunerna

*) Benäget meddeladt af hr Senatorn E. von Knorring.

**) Dessa författningar äro af följande lydelse:

Kongl. Resolutionen på bondeståndets besvär den 1 September 1741 § 13: "Kongl. Maj:t samtycker, det ej allenast de på åtskilliga orter redan författade Byordningar, utan ock de, hvilka hädanefter

i detta län att, enligt af mig i sådant afseende uppgjordt förslag, hvar i sin stad inrätta byaordningar, men en högst ringa del af kommunerna följt denna uppmaning; alltså och då nämnda byaordningar äro af ganska stort värde, enär de, så att säga, utgöra grunden för en välordnad kommunalförvaltning och dessutom särdeles verksamt skulle bidraga till väckande och höjande af håg för befattning med kommunala angelägenheter, varder alla de kommuner i detta län, som redan infört kommunalförvaltning, men hittills försummat inrättandet af byaordningar, härigenom ålagdt att innan utgången af detta år införa nämnda ordningar och förslagen dertill till min stadfästelse insända, såframt de vilja undgå ett af lägenhetsinnehafvarne efter deras mantal utgående vite af femhundra mark, hvilket vite, der det icke annorlunda erlägges, jemte uppbördsprocent uppbäres tillsammans med kronoutskylderna, sedan häradsskrifvaren fördelat böterna och uppbördsprocenten emellan de betalande".

Öfver denna resolution anfördes af S:t Johannis, Kronoborgs, Klemis, S:t Andreæ och Wiborgs församlingars medlemmar hos Kejserlige Senatens Ekonomie-Departement besvär, i hvilka resolutionens upphäfvande yrkades förnämli-

---

inrättas kunna, måga af vederbörande Domare stadfästas, samt för Lag yti Byeskrån vara gällande: Låtandes Kongl. Maj:t igenom trycket nu utfärda en allmän Byordning, hvaraf hvarje socken ett exemplar skall tillställas, hvilken Byordning dock, efter orternes särskilta beskaffenhet, förbättras må." samt

Kongl. Brefvet till Landshöfdingarne angående landskulturen den 20 Februari 1742: - - - "För öfrigt hafva Riksens Ständer, i anledning af detta föregående, såväl som af 13 § utaf Bondeståndets allmänna besvär vid sistlidne riksdag, låtit författa ett Project till en så kallad Byordning, hvarutinnan äfven ett och annat gifves vid handen, som ännu torde vara obekant, men för en landtman är nödigt att veta. Och ehuruväl samma Byordning ej kan i alla mål och alla omständigheter vara lämplig för hvarje Landsort; så är dock merendels deruti anfördt, allt hvad som för en uti Byelag boende Landtman är angeläget att iakttaga och efterse: Kunnandes eljest samma Byordning uti det, som finnes nödigt, efter hvarje orts beskaffenhet, samt grannarnes i Byelagen öfverenskommande, jemkas och rättas. Sluteligen anbefalldes Landshöfdingarne. att om verkställigheten af allt detta draga behörig försorg."

gast på den grund, dels att byordningars införande i församlingarne vore hvarken genom de af Guvernören åberopade författningarne eller genom Kejserliga Förordningen om kommunalförvaltningen på landet den 6 Februari 1865 föreskrifne, dels ock att, sedan landskommunernas förvaltning blifvit i öfverensstämmelse med nästnämnda författning inrättad, antagandet af byordningar vore obehöfligt eller, ifall slik ordning på en eller annan ort kunde anses nödig, då beroende deraf huruvida kommunen önskade godvilligt införa densamma, hvartill således ingen kunde medelst viten förpligtas.

Kyrkoherdarne i Kronoborgs, Klemis och Wiborgs församlingar, hvilkas förklaringar i saken infordrades, instämde med besväranderne i deras anhållan om den öfverklagade resolutionens upphäfvande; hvaremot desse och de öfriga församlingarnes kronobetjente i afgifna förklaringar tillstyrkte dess stadfästande.

Guvernören afgaf i anledning af Klemis sockneboers besvär ett motiveradt utlåtande, hvilket gäller såsom enahanda utlåtande äfven i afseende å de öfriga besvärandernes ändringsansökningar, och är af följande lydelse:

»Vid det jag nu, till underdånig åtlydnad af Eders Kejserliga Majestäts Nådiga befallning af den 26 September 1871 tecknad å de härhos återgående handlingarne, rörande Klemis sockneboers underdåniga besvär öfver mitt den 24 April 1871 meddelade utslag, dessmedelst, bland annat, bemälde sockneboer, vid utsatt vite ålagts att hos sig införa byastyrelse, får till Eders Kejserliga Majestät i underdånighet insända vederbörande Kyrkoherdes samt Kronofogdes och Kronolänsmans underdåniga förklaringar öfver sagde besvär, har jag såsom det äfven mig Nådigst anbefallda yttrande i saken ansett mig böra anföra följande:»

»Inrättandet af byastyrelser är uttryckligen påbjudet genom Kongl. resolutionen på allmogens besvär af den 1 September 1741 och Kongl. Brefvet af den 20 Februari 1742 hvilka ännu gällande författningar ock ålägga Landshöfdingarne, hvar i sitt län, »att om verkställigheten häraf draga behörig och skyndsam försorg.»»

"I våra öfverhufvud vidsträckta och stora socknar kan också någon verklig kommunalförvaltning icke komma till stånd, om icke allmogen vänjes att sköta sina allra närmast liggande gemensamma angelägenheter inom byalagets trängre gränsor. Kommunen i sin helhet är i de flesta fall en alltför vidsträckt enhet, hvars intressen öfverstiga den mindre bildades uppfattning och omsorg. Kommunalstämmorna besökas i allmänhet ringa och oregelbundet och frågorna afgöras ofta på desamma af ett fåtal tillfälligtvis tillstädeskomne individer, vanligen de närmast intill kyrkan boende. Orsaken härtill ligger såväl i bristande kommunalanda, som i den svårighet långa afstånd medföra och som förhindra vederbörande att uppoffra tid och kostnader på ett flitigare besökande af stämmans sammanträden. Följden är sjelfstyrelse till namnet, men icke gagnet, samt det oftast skadliga öfverlemnandet af ledningen utaf kommunens angelägenheter i händerna på några få intresserade personer. Nödvändigheten fordrar derföre att förena gemensamhets intresset inom trängre gränsor uti byalagen och befordra deltagandet i kommunens allmänna angelägenheter genom ifrån byalagen delegerade ombud, som regelbundet och i tur borde besöka kommunalstämman och dervid föra byalagets talan. Härigenom skulle mycken lättnad beredas åt socknemedlemmarne, allmän andan väckas och nödigt samband knytas emellan kommunens aflägsnaste delar och dess gemensamma förvaltning samt denne sednares tillgöranden blifva bättre kända och uppfattade inom kommunen. Roten till en ändamålsenlig kommunalförvaltning ligger således i en väl ordnad byastyrelse."

"För kommunalnämndens få medlemmar är det dessutom faktiskt omöjlighet att inom vidsträckta områden vaka öfver behörig verkställighet af vidtagna beslut och åtgärder, och synnerligen att handhafva nödig polisvård, om icke tjenliga verkställande organer finnas inom byalagen till bistånd åt nämndens ledamöter. Så är handhafvandet af fattigvård, tillsynen öfver lösdrifvare, hämmande af eldsvådor och farsoter, uppbåd af manskap och foror vid särskilda tillfällen m. m. ytterst beroende af byastyrelsens verksamma biträde."

"En tillstymmelse till byastyrelse har också redan ifrån äldre tider funnits inom detta län uti den befattning, som ålegat bysäldsten, ehuru dennes verksamhet icke blifvit på något sätt närmare bestämd och reglerad, hvilket varit afsigten med nu öfverklagade åtgärd."

"Bifogade utkast till byastyrelse blef för två år sedan öfverlemnadt till vederbörande kommuners närmare pröfning och handledning, med uppmaning att deri göra de förändringar, som af lokala förhållanden ansåges nödiga, jemte det desamma förständigades att inkomma med förslag i ämnet till min fastställelse, hvilken föreskrift kommunerna ålåg att efterkomma och då detta icke skedde, sjelffallet föranledde deras förpligtande dertill vid utsatt vite, med den påföljd att ifrågakomne byastyrelser redan blifvit behörigen införda i nästan alla socknar inom länet, med undantag endast af de några få kommuner, hvilka icke förmått inse nyttan af en ordnad byastyrelse och derföre besvärat sig öfver utslaget."

"På ofvananförda skäl, vågar jag derföre i underdånighet anhålla om förkastande af de ifrågavarande och öfrige mot ofvanberörde utslag anförde underdåniga besvär samt anser mig fortfarande böra vidhålla den åsigt, att ordnade byastyrelser jemte folkskolor äro lifsvilkoren för en ändamålsenlig och verklig kommunalförvaltning."

Målet afgjordes på Civil Expeditionens föredragning den 11 Maj 1872, då i Kejserliga Senaten närvoro Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles, von Knorring* och *Mechelin;* och innehåller Kejserliga Senatens i saken meddelade utslag: att som i 1 § af Nådiga Förordningen angående kommunalförvaltningen på landet den 6 Februari 1865 stadgas, att hvarje församling derstädes skall utgöra en kommun, hvars medlemmar äga att, inom de gränsor lag utstakar, vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, utan annat åliggande i detta afseende än att enligt 82 § ordna sin kommunalförvaltning i öfverensstämmelse med sagde författning samt att, ifall, på sätt i 8 § stadgas, förening vid kommunalstämma blifvit ingången om särskilda stadgar till befrämjande af allmän ordning, beslutet derom skall till Guvernörens stadfästelse inlemnas; alltså

och då Guvernören, vid denna beskaffenhet, af de i den öfverklagade resolutionen åberopade, under andra förhållanden tillkomna, äldre författningar ägt så mycket mindre skäl att, på sätt som skett, vid vite ålägga besväranderne tillvägabringandet hvar för sig af byordningar, som något åliggande i detta hänseende ej föreskrifvits i sagde författningar, hvilka tydligen innefatta blott ett bifall till allmogens begäran att de slika ordningar, som af densamma blefve ingångna, skulle få gällande kraft, samt antagandet utaf ordningar af denna beskaffenhet, likmätigt ofvananförda 8 §, är beroende deraf huruvida förening i slikt hänseende kan inom hvarje kommun ingås, pröfvade Kejserliga Senaten rättvist omförmälda resolution, såvidt den angår besväranderne, till all kraft och verkan upphäfva.

10.*)

Förstås med "härad", som nämnes i 2 § 28 kap. B. B. och 1 § af Kongl. Gästgifvareordningen den 12 December 1734, det judiciela eller administrativa häradet?

Kronofogden i Lappvesi härad gjorde hos Guvernören i Wiborgs län framställning om indragning af Uttis gästgifveri vid allmänna landsvägen inom Walkeala socken och inrättande af ett nytt gästgifveri två och en half verst derifrån vid Uttis jernvägsstation i samma socken, hvarjemte af Kronofogden yrkades, bland annat, att de för det nya gästgifveriet nödiga byggnaderna måtte blifva uppförda antingen af Walkeala socknemän eller af enskild person, som möjligen kunde finna sin fördel vid att åtaga sig gästgifvarebefattningen derstädes.

Sedan denna fråga förevarit till undersökning vid Walkeala sockens Häradsrätt och bemälde Rätt i densamma afgif-

*) Benäget meddeladt af Hr Senator v. Knorring.

vit betänkande, meddelade Guvernören den 7 December 1870 utslag deri af sådant innehåll, att, jemte det Kronofogdens förslag i öfrigt godkändes, de för det blifvande gästgifveriet erforderliga byggnaderna, hvilkas beskaffenhet tillika bestämdes, skulle, jemlikt 2 § 28 kap. B. B. och Kongl. Gästgifvareordningen den 12 December 1734, af vederbörande lägenhetsinnehafvare inom Lappvesi härad, på sätt och i den ordning, hvarom desse funne för godt att sig emellan öfverenskomma, uppföras samt innan utgången af år 1871 i fullt stånd försättas, hvaröfver ortens kronobetjening ålåge hafva tillsyn.

Öfver detta utslag anfördes i Kejserliga Senatens Ekonomie Departement besvär af de till Lappvesi härad hörande Savitaipal, Taipalsaari och Klemis socknars lägenhetsinnehafvare; hvarefter vid sammanträde den 11 Maj 1872, då i Kejserliga Senaten närvoro Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles, von Knorring* och *Mechelin*, saken på Civil Expeditionens föredragning företogs till afgörande, hvarvid Kejserliga Senaten fann Guvernören, vid jemförelse af 2 § 28 kap. B. B. och Kongl. Gästgifvareordningen den 12 December 1734 med 2 § 26 kap. sagde Balk och 1 § 2 kap. R. B. hafva af förstnämnde i dess utslag åberopade lagstadganden saknat allt skäl att hvälfva ifrågavarande byggnadsskyldighet på lägenhetsinnehafvarne i Lappvesi härad, utan att de blifvit i saken hörde och slik skyldighet sig åtagit, hvarföre, med upphäfvande af det öfverklagade utslaget, saken försattes i det skick, hvari den var innan nämnda utslag meddelades.

Kejserliga Senatens i öfverensstämmelse härmed utfärdade utslag är dateradt samma dag.

11.

I hvad mån är kronan förpligtad att fullgöra ett af militärbefälhafvare ingånget kontrakt, hvarigenom en person, för vissa år, med löneförmåner enligt stat, antagits till vapensmed vid trupp, hvilken derefter, före den aftalade tidens utgång, blifvit upplöst? — Befälhafvarens ifrågasatta skyldighet att i kronans ställe fullgöra kontraktet.

Emellan vapensmeden G. A. Sarén och vederbörande militärbefäl hade år 1865 upprättats ett sålydande kontrakt:

„Härmedelst förbinder jag Gustaf Adolf Sarén mig att från denna dag intill den 1 November innevarande år förrätta vapensmedstjensten vid 7:de indelta Björneborgs skarpskyttebataljon, emot åtnjutande af de enligt stat tjensten åtföljande förmoner. Helsingfors den 1 Februari 1856.

Gustaf Adolf Sarén.

Ofvanstående kontrakt erkännes af mig å Chefens för 7:de indelta Skarpskytte bataljon herr Öfverstelöjtnanten och riddaren Aminoffs vägnar. Datum som ofvan.

Äldste adjutant Stabskapten Mausner."

Detta kontrakt förnyades särskilda gånger, senast genom en sålydande anteckning å detsamma:

„Omstående kontrakt förlänges ytterligare på fem (5) år under enahanda vilkor, hvarmed jag förklarar mig nöjd. Björneborg den 1 November 1866. G. A. Sarén.

Erkännes. Öfverstelöjtnant Baron Carpelan, bataljonskommendör."

Som Sarén i följd af de indelta skarpskyttebataljonernas genom Kejs. Kungörelsen den 25 Oktober 1867 anbefalda upplösning fick tillgodonjuta sina löneförmåner, utgörande 1000 mark för året, endast till den 1 Juli 1868, yrkade Sarén, först hos Guvernören i Åbo län, och, efter sakens förvisning derifrån till laga domstol, vid härads hösttinget med Ulfsby sockens tingslag, kronans och öfversten friherre A. L. Carpelans förpligtande att, gemensamt eller den af dem, som vederborde, till Sarén, som dessutom utöfver bataljonens den 1 Juli 1868 försiggångna upplösning va-

rit i tjenst intill den 15 Augusti s. å., utan att ens för den tiden hafva fått uppbära någon aflöning, utbetala den lön honom tillkomme för hela den i förestående kontrakt bestämda tiden, de förfallna qvartalen deraf genast och af återstoden 250 mark vid hvarje qvartals utgång, hvarjemte Sarén påstod rättegångskostnadernas utdömande. Kronan kunde nemligen ingalunda ega större rätt än enskilda att, utan att ådraga sig ersättningsskyldighet, ensidigt bryta ett ömsesidigt, hvardera parten lika bindande aftal.

Öfversten, friherre Carpelan motsade käromålet, såvidt det anginge honom, emedan han med Sarén kontraherat icke å egna utan på bataljonens och kronans vägnar. Åtgärden att förlänga kontraktet på fem år hade afsett bataljonens fördel, enär Sarén vore särdeles kunnig, och hade för öfrigt föranledts af den omständigheten, att Sarén gjort dess förlängning på fem år till ett vilkor för sitt qvarblifvande vid bataljonen.

Kronans ombud, fältkamreraren Ekholm ansåg förestående kontrakt hafva blifvit upphäfdt genom K. Kungörelsen af den 25 Oktober 1867, angående de indelta skarpskyttebataljonernas upplösning. Sarén kunde icke anses hafva blifvit antagen till vapensmed vid bataljonen för längre tid, än densamma funnes till, och för längre tid kunde han ej heller få uppbära lön. Ombudet yrkade derföre käromålets förkastande. Att Sarén tjenstgjort till den 15 Augusti 1868 kunde likväl af kronoombudet ej bestridas.

Häradsrätten afkunnade utslag i målet den 15 September 1869; och emedan icke ens påståtts mindre visats att friherre Carpelan, medan han innehaft befälet öfver förenämnda bataljon, skulle genom ifrågastälda kontrakt för egen räkning antagit Sarén till mästervapensmed vid bataljonen, utan tvärtom utredt vore, att sådant antagande skett i friherre Carpelans egenskap af kommendör för bataljonen, ty blef käromålet, såvidt det emot friherre Carpelan utförts, såsom obefogadt förkastadt. Vidkommande åter Saréns emot kronan väckta talan, så, alldenstund Sarén genom i laga ordning afslutadt kontrakt af den 1 November 1868 på fem år, eller intill den 1 November 1871, anstälts såsom mäster-

vapensmed vid änsagda bataljon, emot åtnjutande af de å stat anslagna förmåner, fördenskull, och då kronan icke kunde anses ega rätt att mot Saréns bestridande ensidigt upphäfva ett å dess vägnar på viss tid afslutadt legokontrakt, samt Sarén å sin sida icke låtit något kontraktsbrott komma sig till last, pröfvade Häradsrätten rättvist förklara ifrågavarande kontrakt fast och ståndande och förty, enär obestridt vore, att Sarén ej utbekommit den till honom utfästa lönen från den 1 Juli 1868, ålägga kronan att ej mindre emot qvitto tillhandahålla Sarén den deraf redan förfallna andelen intill den 1 Juli 1869, eller för ett år med 1000 mark, än framdeles, sålänge kontraktet varade, eller intill den 1 November 1871, qvartaliter till Sarén, likaledes emot qvitto, utbetala 250 mark; men i anseende till målets beskaffenhet kunde någon ersättning för rättegångskostnaden Sarén icke tilldömas.

Emot utslaget förbehöll fältkamreraren Ekholm kronan vad, som i Åbo Hofrätt fullföljdes af dess t. f. advokatfiskal, hofrättsnotarien Procopé, hvarvid anfördes: att friherre Carpelan i hans egenskap af ofvannämnda bataljons kommendör, rätteligen icke egt att utan vederbörligt tillstånd för viss tid ingå ackord med Sarén, utan hade denne bort, såsom andre tjenare, antagas att tjenstgöra tills uppsägning i vanlig ordning å någondera sidan följde. Fördenskull, och då ifrågakomna kontrakt ej heller blifvit i vederbörlig ordning faststäldt, borde kronan icke kunna åhvälfvas att till Sarén utgifva lön för längre tid, än han i sjelfva verket tjenstgjort, eller åtminstone icke utöfver den i lag för tjenstehjon stadgade flyttningstid. Ifall åter Sarén kunde anses tillböra lön jemväl för den återstående tiden af hans legostemma, så borde densamma stanna till last friherre Carpelan, som oberättigad kontraherat med Sarén för fem år.

Hofrätten meddelade dom den 4 Maj 1870 och fann den emellan friherre Carpelan, såsom för tiden chef för sedermera upplösta 7:de Björneborgs indelta skarpskyttebataljon, och Sarén träffade öfverenskommelse om Saréns anställande såsom mästervapensmed vid nämnda bataljon icke kunna bedömas annorlunda, än enligt bestämmelserna i Kejs.

Legostadgan den 30 Januari 1865; och emedan Sarén blifvit genom Kejs. Kungörelsen om de indelta bataljonernas upplösning af den 25 Oktober 1867 från sadga tjenst uppsagd, ty pröfvade Hofrätten rättvist, med ändring af Häradsrättens utslag, förklara Sarén, som bestridt berörda tjenst till den 15 Augusti 1868, berättigad till den åt honom utfästa aflöning endast till legostämmans utgång den 1 November samma år; i anseende hvartill, och jemte det vid Häradsrättens yttrande angående befrielse för friherre Carpelan att ifrågakomna aflöning gälda, uti hvilken omständighet skäl till rättelse ej förebragts, komme att bero, förklarade Hofrätten det åligga kronan att den bristande lönen från den 1 Juli till den 1 November 1868 med 333 mark 33⅓ penni till Sarén emot qvitto utbetala.

Sarén sökte hos H. K. M:jt i und. ändring i Hofrättens dom och återhemtade hvad han till stöd för sin talan derförinnan anfört. Men skulle H. K. M:jt icke finna skäl att godkänna densamma, så, och då Sarén såsom vapensmed varit i rang likställd med underofficerare, anhöll han att honom måtte jemlikt 9 punkten i Kejs. Kungörelsen af den 21 April 1868, rörande sättet och ordningen för afskedandet af underbefäl och manskap vid den indelta militären, tilläggas hans å stat anslagna lön i två års tid räknadt från den 1 November 1868, då hans legostämma enligt Hofrättens utslag skulle hafva tilländagått.

Målet afgjordes i *Senatens Justitie departement* af Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén, Snellman, Dahl* och *Nykopp;* och som Sarén, i egenskap af underofficerares vederlike vid ofvanbemälda indelta bataljon, vore, enligt 9 punkten i ofvannämnda Förordning af den 21 April 1868, berättigad att åtnjuta sin der innehafda i stat bestämda kontanta lön af 1000 mark intill dess han såsom löntagare inträdt i annan allmän tjenst, och Sarén, enligt hvad upplyst blifvit, den 13 Februari 1869 antagits till vapensmed vid 110:de Kamska infanteriregementet i Ryssland emot en årlig lön af 250 rubel silfver; alltså blef, med ändring af Hofrättens dom i denna del, kronan ålagdt att till Sarén emot qvitto utbetala lön, efter det belopp han här i landet

åtnjutit, från den 1 Juli 1868, då utbetalning af densamma från bataljonen upphört, till den 13 Februari 1869, eller för 7 månader och 12 dagar, med 621 mark 92 penni. Och komme för öfrigt vid Hofrättens dom, beträffande friherre Carpelans befrielse från Saréns anspråk, att förblifva.

Hans Kejserliga Majestäts dom utfärdades den 13 Oktober 1871.

12.

Är efterlefvande maka, som genom inbördes testamente blifvit för sin lifstid insatt i ostörd besittning af sitt och sin aflidne makes gemensamma bo, att anses såsom egare, eller blott såsom förvaltare af den sistnämndes andel af boet, så att i sednare händelsen denna andel, ifall den efterlefvande makan sedermera för sin enskilda gäld upplåter boet till konkurs, bör derur främst utgå att tillfalla annan testamentstagare, hvilken den först aflidne maken insatt till egare deraf efter begge makarnes död? Och är den efterlefvande makans under konkursen inträffade död å saken verkande?

Handlanden i Torneå stad Anders Gustaf Lindberg och hans hustru Eva Barbro Lindberg hade den 5 April 1853 upprättat ett sålydande:

"Inbördes testamente.

Undertecknade äkta makar, såsom numera utan bröstarfvingar och i följd deraf hafva vi med sund öfverläggning sålunda öfverenskommit, att den af oss som öfverlefver den andra skall, sedan alla boets rättmätiga skulder blifvit godtgjorda, sitta i ostörd besittning af all qvarlåtenskap, så i fast som lös egendom, under dess återstående lifstid, utan att någon å endera sidans arfvingar, äger göra anspråk, på vår gemensamt förvärfvade egendom; beträffande fördelningen efter begges våra lefnadsdagar förbehålla vi oss hvardera att särskildt derom bestämma, hvilket i tillkallade vittnens närvaro bekräftas." (Datum och underskrifter.)

Efteråt tillkom ett förordnande af följande lydelse:

"Med anledning af vårt, af den 5 April 1853 uppgjorda testamente, som till sitt innehåll skall vara gällande, får jag A. G. Lindberg nu ytterligare göra följande tillägg angående fördelningen af den blifvande behållningen:

Min andel beräknas till femtio procent af det hela hvaraf

1:o åt min aflidne son Gustaf Lindbergs creditorer godtgöres hälften af den obetalda dividenden i konkursen, under förhoppning att min hustru af sin andel godtgör andra hälften.

2:o Tolf en half ($12^1/_2$) procent skall tillfalla mina slägtingar - - - - -

3:o De öfriga trettiosju en half ($37^1/_2$) procent afsättes såsom stående kapital, deraf räntan årligen användes till fattige borgare barns af båda könen, lärdom i Christendom, goda seder och handaslöjder; beroende allt på fattigkommiténs bepröfvande och anordnande.

De i ofvanstående 3:ne punkter upptagna tillägg förstås så, att det först efter begges vår död blir gällande; hvaremot den af oss, som öfverlefver den andra, kommer att till sin död sitta i orubbadt bo; hvilket ytterligare i tillkallade vittnens närvaro försäkres. Torneå den 7 Oktober 1855.

A. G. Lindberg. E. B. Lindberg."

Handlanden Lindberg afled den 15 Oktober 1855. Bouppteckning verkstäldes den 13 och 23 Maj 1856, och instrumentet deröfver upptager den i Torneå stad befintliga tillgången i boet till 19,230 rubel 60 kopek och afkortningen till 3,387 rubel 27 kopek, samt inom Nedertorneå socken en behållning af 599 rubel 58 kopek silfver, deraf 350 rubel utgjorde värdet för Christineberg $^1/_8$ mantals skattehemman i Björkö by.

Handlandeenkan Lindberg afled i början af år 1869, men hade derförinnan den 16 November 1868 inlemnat cessionsansökan till Rådstufvurätten i Torneå. Å inställelsedagen yrkade gränsefiskalen Carl Nyman, på fattigvårdsstyrelsens i Torneå vägnar, att öfverst ifrån boet måtte uttagas de af Handlanden Lindberg i lifstiden genom ofvanstående

testamente till en skolinrättning för fattiga borgarebarn anslagna medel, utgörande $37^1/_2$ procent af boets behållning vid Handlanden Lindbergs död. Enkan Lindberg hade nemligen på grund af inbördes testamentet egt endast besitta och tillgodonjuta frukten af, men icke förskingra sin mans lott i boet, om hvilken han i en afhandling, som äfven enkan Lindberg med sin underskrift erkänt, vidtagit särskilda dispositioner, dem enkan Lindberg icke haft rätt att genom boets förskingring omintetgöra. Och som enkan Lindberg, ehuru dertill oberättigad, dessutom försålt hela Christineberg skattehemman, jemte dertill hörande laxfiske i Torneå elf, för ett pris af 1000 rubel, så yrkade Nyman att fattigvårdsstyrelsen måtte tillerkännas af den köpeskilling, som erhållits utöfver bouppteckningsvärdet, så stor andel, som på grund af testamentets bestämningar tillborde ofvannämnda skolfond.

Dessa anspråk bestredos af öfrige personer, som bevakat fordringar i konkursen. Testamentet innehölle uttryckligen att det skulle bli gällande först efter *begges död.* Deraf och emedan den öfverlefvande maken varit berättigad att under sin lifstid sitta i orubbadt bo, följde att boet skulle delas sådant detsamma vid den efterlefvande makans frånfälle befanns. Vid detta förhållande och då enligt 1 § 10 kap. Ä. B. testamente icke finge tagas eller arf skiftas förr, än gäld vore gulden, egde fattigvårdsstyrelsen hvarken någon fordran i enkan Lindbergs under hennes lifstid till konkurs upplåtna bo, eller någon annan rätt, än att, sedan alla enkan Lindbergs skulder blifvit betalda, af den derefter uppstående behållningen utfå hvad till fattige borgarebarns uppfostran vore anslaget; och yrkade desse borgenärer på sådan grund förkastande af fattigvårdsstyrelsens anspråk.

I utslag af den 9 Maj 1870 yttrade *Rådstufvurätten* angående denna del af målet: att, emedan bestämmelserna i testamentet af den 5 Oktober 1855 förklarats skola blifva gällande först efter det makarne Lindberg begge aflidit, följde deraf att fattigvårdsstyrelsens och öfriga testamentstagares rätt till den egendom, som dem genom testamentet tillagts, först vidtoge efter begge makarnes död och sträckte

sig till hvad då i boet funnes; och som vid jemförelse emellan boets skulder vid handlanden Lindbergs frånfälle och dem, hvilka funnits upptagna uti enkan Lindbergs till Rådstufvurätten ingifna och beedigade stat, syntes att de förra blifvit af enkan Lindberg uti hennes enkestånd guldna, men de senare deremot tillkommit under samma tid, pröfvade Rådstufvurätten, med ogillande af de mot fattigvårdsstyrelsens fordringsanspråk i denna del gjorda anmärkningar, och såvida fattigvårdsstyrelsen i laga ordning bevakat ifrågakomna testamenten och för öfrigt i konkursen behörigen anmält och beedigat sagda fordran, rättvist, med stöd af 6 § 17 kap. Ä. B. och 4 § 11 kap. G. B., tilldöma fattigvårdsstyrelsen 37½ procent af värdet för den egendom, som vid konkursens början funnits i konkursboet, eller 75 procent utaf hälften deraf, sedan från denna hälft afdragits 353 rubel 50 kopek eller 1414 mark, utgörande, enligt bouppteckningsinstrumentet efter handlanden Lindberg, hälften af den summa, som han förordnat böra af hans andel i boet utbetalas till hans son vicehäradshöfdingen Lindbergs borgenärer, och för hvilken summa enkan Lindbergs andel i boet borde godtgöras till så stor del, som hon deraf redan i lifstiden utbetalt. Derjemte förordnades att hvad fattigvårdsstyrelsen i förestående måtto tillagts borde från konkursmassans öfriga tillgångar öfverst afskiljas.

Emot detta utslag vädjade ej mindre fattigvårdsstyrelsen, än ett större antal borgenärer i konkursen till Wasa Hofrätt, hvarest fattigvårdsstyrelsen yrkade, att, som enkan Lindberg förskingrat mannens henne endast till besittning och nyttjande ombetrodda lott i boet, hennes rättsinnehafvare borde förpligtas att oafkortadt till fattigvårdsstyrelsen utgifva hvad fattigvårdsstyrelsen deraf tillborde. Borgenärerne åter, vidhållande deras förra yrkande, framhöllo att, om enkan Lindberg öfverlefvat den 9 Maj 1870, då Rådstufvurättens utslag afkunnades, Rådstufvurätten i öfverensstämmelse med motiveringen i samma utslag icke skulle kunnat godkänna fattigvårdsstyrelsens fordringsanspråk i konkursen, samt att enkan Lindbergs under konkursen inträf-

fade död icke kunnat förändra förhållandet eller minska fordringsegarenes rätt.

Hofrätten yttrade härom i dom den 23 September 1870: alldenstund handlanden Lindberg i lifstiden genom förberörda, af fattigvårdsstyrelsen i laga ordning bevakade, testamenten af den 5 April 1853 och den 7 Oktober 1855 förordnat att hans hustru E. B. Lindberg skulle ega efter hans död i orubbadt bo besitta all bemälde makar tillhörig egendom, samt genom det senare testamentet, hvilket enkan Lindberg genom sin underskrift godkänt, tillika bestämt att efter enkan Lindbergs död af hans behållna lott i boet, hvilken borde beräknas till 50 % eller halfva beloppet af alla dess tillgångar, sedan från samma lott afgått betalning för halfva beloppet af makarne Lindbergs aflidne sons återstående skulder, en fjerdedel skulle tillfalla handlanden Lindbergs anförvandter och af återstoden trefjerdedelar bildas ett stående kapital, hvaraf räntan enligt fattigvårdsstyrelsens anordnande skulle användas till underhåll af en skolinrättning för fattiga borgares i Torneå stad barn, och enkan Lindberg, enär åt berörda testamente ej finge gifvas vidsträcktare tolkning, än af deras ordalydelse uttryckligen framginge, ej egt sin mans, åt henne sålunda endast i besittning anförtrodda lott i boet förskingra, utan densamma bort efter hennes död, enligt laga boskifte, till den del, som för omförmälda skolinrättning blifvit bestämd, åt fattigvårdsstyrelsen öfverlemnas, för att till det dermed afsedda ändamålet förvaltas och användas; fördenskull, och då med laga skäl ej visas kunnat, att instrumentet öfver den efter handlanden Lindberg, den 13 och 23 Maj 1856 förrättade bouppteckning, hvad angår såväl boets tillgångar som dess gäld, vore i en eller annan del oriktigt, samt åt detsamma således måste derutinnan gifvas vitsord, pröfvade Hofrätten rättvist berättiga fattigvårdsstyrelsen att i ofvannämnda afseende från konkursboet utbekomma tre fjerdedelar af handlanden Lindbergs lott i makarne Lindbergs bo, sådant detsamma vid handlanden Lindbergs död, enligt bouppteckningsinstrumentet efter honom, befanns, samma lott beräknad till hälften af boets tillgångar, sedan från dessa afgått den i bouppteckningsinstrumentet

upptagna gälden, deri inberäknade förberörde handlanden Lindbergs sons vid Lindbergs död ännu obetalda skulder, sålunda att, efter det gälden och återstående beloppet af sonens skulder afräknats från boets tillgångar i reda penningar, af den boet vid handlanden Lindbergs död tillhöriga egendom, som vid konkursens början tilläfventyrs ännu funnits i behåll eller kunde till konkursboet återvinnas, den fonden för ofvansagda skolinrättning, enligt nyssberörda grund, tillkommande andel, enligt 2 § 17 kap. H. B., från konkursboet öfverst afskildes antingen i sjelfva egendomen, såvidt densamma ännu funnes oförvandlad och i behåll, eller, der den försåld blifvit, i penningar efter dess försäljningsvärde, samt att för den återstående, af enkan Lindberg före konkursen förskingrade egendomen och af boets reda penningar, såvidt deraf å sagde andel i boet sig belöpte, till fattigvårdsstyrelsen skulle utgå ersättning efter deras i bouppteckningsinstrumentet efter handlanden Lindberg upptagna värde och belopp, i den ordning Rådstufvurättens utslag stadgade för sådana fordringar, hvilka förmonsrätt icke tillagd blifvit.

Denna dom uttryckte Presidenten *Ekboms*, Hofrättsrådet *Krabbes*, Assessoren *Höckerts* och adjungerade ledamoten Häradshöfdingen, Hofrättsassessorn *Aminoffs* åsigt i saken.

Assessorn *Sabelli* var af skiljaktig mening och utlät sig: att emedan handlanden Lindberg i lifstiden genom ifrågavarande testamenten af den 5 April 1853 och 7 Oktober 1855 förordnat att hans hustru Eva Barbro Lindberg skulle efter hans död sitta i ostörd besittning af all qvarlåtenskap så i fast som lös egendom under hennes lifstid, utan att någon af deras arfvingar egde göra anspråk på deras gemensamt förvärfvade egendom, samt genom det senare testamentet med sin hustrus bifall bestämt, "angående fördelningen af den blifvande behållningen" bland annat att af hans andel i det hela, som skulle beräknas till 50 %, 37 ½ % skulle afsättas till ett stående kapital, deraf räntan finge användas till underhåll af en skolinrättning för fattiga borgares i Torneå stad barn, hvilket förordnande efter begge ma-

karnes död skulle blifva gällande, ty fann Assessorn fattigvårdsstyrelsens i enkan Lindbergs konkursmassa bevakade anspråk härflyta hvarken af skuldfordran, som fattigvården egt hos enkan Lindberg i lifstiden, eller af ersättning för densamma tillhörig egendom, som blifvit enkan Lindberg under en eller annan form anförtrodd och i hennes konkursmassa ingått, utan uppenbarligen grunda sig å berörda testamente efter hennes aflidne man; hvarföre, och som ifrån tillgångarne i bemälda makars af enkan Lindberg med oinskränkt frihet, utan all redovisnings och ansvars skyldighet förvaltade, oskiftade och sedermera till konkurs upplåtna bo ovilkorligen borde utgå betalning för boets skulder, antingen dessa blifvit gjorda af begge makarne Lindberg eller af enkan Lindberg allena efter hennes mans död, alltså och då testamente, enligt stadgandet i 1 § 10 kap, Ä. B., ej finge tagas förrän all gäld vore betald, pröfvade Assessorn rättvist att, med ändring af Rådstufvurättens utslag i denne del, förordna, det egde fattigvårdsstyrelsen, sedan alla i konkursen utdömda fordringar blifvit guldna, af återstoden utbekomma de till ofvanberörda skolinrättning testamenterade medel, dock att denna summa icke finge öfverstiga hvad som motsvarade trefjerdedelar af handlanden Lindbergs lott i boet, sådant detsamma vid konkursens början befanns.

Handelsfirman Gustaf Christiernson & Son m. fl. borgenärer drogo Hofrättens dom under H. K. M:jts pröfning.

Då målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* yttrade sig Senatorn *Nykopp:* och pröfvade, på ofvanupptagna, af Assessorn Sabelli anförda, af Senatorn godkända skäl, rättvist att, med ändring af Hofrättens dom i denne del, förordna det egde fattigvårdsstyrelsen, sedan alla i konkursen utdömda fordringar blifvit guldna, af återstoden utbekomma de för inrättandet af ofvansagda skolinrättning testamenterade, i konkursen till betalning faststälda medel.

Senatorn *Wallensköld,* med hvilken Senatorerne *Wasastjerna*, *Dahl*, *Forsman* och *Snellman* hvar efter annan sig förenade, fann utredt vara, att handlanden Lindberg, genom ofvanberörda laga kraft vunna testamente af den 7 Oktober 1855, förordnat, att af hans behållna lott i makarne Lind-

bergs bo, sedan derifrån först guldits hälften af handlanden Lindbergs sons skulder, en fjerdedel skulle tillfalla handlanden Lindbergs anförvandter och af de återstående tre fjerdedelarne bildas en fond för inrättande af en borgareskola i Torneå stad; och emedan handlanden Lindberg derhos uttryckligen förklarat, att omförmälda förordnande icke afsåge någon rubbning i det emellan makarne Lindberg derförinnan den 5 April 1853 upprättade inbördes testamente samt sagda förordnande således, enär enkan Lindberg genom berörda inbördes testamente berättigats att under sin lifstid sitta i ostörd förvaltning af all boets egendom, icke kunde förr än efter hennes död bringas till verkställighet; ty, och då fattigvårdsstyrelsens anspråk på utbekommande af de till omordade skolinrättning anslagna medel, vid anfördt förhållande, grundade sig hvarken å någon hos enkan Lindberg i lifstiden egande fordran eller på ersättning för henne anförtrodd egendom, samt testamente, jenlikt 1 § 10 kap. Ä. B., ej finge tagas, förr än gäld gulden vore, pröfvade Senatorn rättvist upphäfva Hofrättens i förenämnde del af saken meddelade utlåtande och förordna att, sedan de i konkursen utdömda fordringarna ur de afträdda tillgångarna guldits samt från hälften af den tilläfventyrs blifvande behållningen afdragits halfva beloppet af handlanden Lindbergs sons skulder, fattigvårdsstyrelsen egde i anfördt afseende utbekomma tre fjerdedelar af hvad då ännu kunde å sagda hälft utaf behållningen i boet sig belöpa.

Vice ordföranden Friherre *af Schultén* fann sökanderne icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens ifrågavarande dom, hvilken förty af Friherren gillades.

H. K. M:jts dom i målet är gifven den 21 December 1871.

13.

Klander af köp om fastighet, hvilken säljarens fångesman besuttit såsom fideikommissarie, på grund af en med vilkor uppgjord och af hans företrädare såsom testamente bevakad skriftlig öfverlåtelse. — Fideikommiss, eller icke? — Om Kejs. Förordningen den 20 Juni 1864 utgör lagligt hinder för dylik öfverlåtelse?

Bonden Olof Mattsson och dennes hustru Maria Elisabeth Johansdotter från Degerby i Föglö socken på Åland hade den 10 April 1841 skriftligen upprättat ett sålydande förordnande:

"Vid tanken uppå vår en gång skeende hädanfärd hafva vi äkta makar, afseende våra barns och efterkommandes bästa, velat dem till efterrättelse uppgöra följande testamentariska författning:

1:o Skall vår ende son Matts Olof Nordqvist efter begges vår död erhålla våra egande skattehemman N:o 1 och halfva N:o 2 i denne Degerby by, emot till dess syster och vår dotter Johanna Olofsdotter, eller dess rättsinnehafvare, utbetalande lösen stor tvåhundratio (210) rubel verkligt silfver, samt till oss utgifvande sytning, bestående uti en ordentlig bergning till dödedag.

2:o Är vår allvarliga afsigt att härmedelst förordna, det af våra barnabarn och deras afkomma alltid äldsta sonen eller om ingen son finnes, äldsta dottren skall tillfalla ifrågavarande egendom, hvartill den å hemmanet befintliga väderqvarnen jemväl bör räknas, emot 210 rubel silfver, hvilken summa alltid vid hvilka förefallande omvexlingar som helst skall utgöra löseskillingen för ofvannämnde hemman och hvilken löseskilling skall enligt lag fördelas de öfrige till arf berättigade emellan, hvarvid det uttryckliga förbehåll likväl göres, att i händelse den, som hemmanena på förberörda grund sig tillöst, blefve af en eller annan orsak oförmögen att hemmanena vidmakthålla, så eger den, som närmast honom eller henne är på man och qvinnolinien, ovilkorlig rättighet att genast utlösa den oförmögne; och skall

lösen jemväl dervid beräknas efter den ofvanbestämda löseskillingen.

3:o Fogade ödet så, att vår son Matts Olof före oss med döden afgånge, förbehålla vi oss för vår öfriga lifstid af den, som hemmanena på ofvanbestämda grund tillfaller, rum, föda, kläder och ordentlig skötsel, förenadt med ett anständigt bemötande, äfvensom vi härmedelst ville förordna, det skall vår sonahustru, Amalia Andersdotter, sålänge hon tilläfventyrs efter vår sons möjligen före vår inträffande död lefver, å hemmanena njuta lifstidsuppehälle, boningsrum och kläder. Till mera visshet hafva vi detta testamente, som vi af fri vilja och efter moget öfvervägande författa låtit, med våre namns underskrifter, i tillkallade vittnens närvaro bekräfta velat, som skedde i Degerby den 10 April 1841. (Underskrifter.)

Att Olof Mattsson och Maria Elisabeth Johansdotter af fri vilja och vid redig sinnesförfattning ofvanstående författning underskrifvit och erkänt, sådant intyga såsom tillkallade och på en gång närvarande vittnen." (Underskrifter.)

Detta förordnande blef sedermera efter Olof Mattsson och Elisabeth Johansdotters frånfälle, såsom testamente, i vanlig ordning bevakadt af Matts Olof Nordqvist. Efter dennes död tillföllo ofvannämnda lägenheter hans ende arfvinge, sonen Matts Olof Nordqvist d. y., hvilken medelst salubref den 16 Mars 1869 försålde desamma till sin moder, Amalia Andersdotter, den der åter i sin tur, efter det Matts Olof Nordqvist den yngre emellertid den 5 April 1869 ogift och barnlös aflidit, genom köpebref af den 9 Juli samma år öfverlät dem åt bonden Anders Nikolai Eriksson från Flisö i Föglö socken.

I anledning häraf uttog bonden Johan Erik Blomqvist, äldste son till Matts Olof Nordqvist den äldres enda syster Johanna Olofsdotter, stämning på Amalia Andersdotter och Anders Nikolai Eriksson till Häradsrätten i Föglö socken med påstående, att emedan han, Blomqvist, enligt ofvanintagna testamentariska förordnande vore närmast berättigad till besittning af deri omnämnda skattehemmanet N:o 1 och halfva skattehemmanet N:o 2 i Degerby, samt Matts Olof

Nordqvist d. y., hvilken i följd af samma förordnande såsom fideikommissarie innehaft, icke egande- utan endast besittningsrätt till dessa hemman, således icke varit berättigad att genom salubref afhända sig dem, köpeafhandlingarna af den 16 Mars och 9 Juli 1869 måtte förklaras ogiltiga och sagda hemman Blomqvist tilldömas, hvarutom Blomqvist yrkade Amalia Andersdotters förpligtande att till honom utgifva ersättning för afkomsten från lägenheterna, räknad från Matts Olof Nordqvist d. y:s dödsdag den 5 April 1869, med 320 mark.

Svaranderne bestredo lägenheternas egenskap af fideikommiss och företedde ett af Häradsrätten den 16 Mars 1852 för Matts Olof Nordqvist d. ä. å dessa lägenheter utfärdadt fastebref. Matts Olof Nordqvist d. y. hade, såsom efter sin fader rätter egare till lägenheterna, varit berättigad att föryttra dem. Dessutom innefattade det af Blomqvist åberopade förordnandet tydligen sådana bestämmelser, som gjorde intrång i tredje mans rätt, hvadan desamma på grund af Kejs. Förordningen af den 20 Juni 1864, innefattande stadganden till förebyggande af olämpliga förbehåll vid fastighetsköp m. m., vore utan kraft och verkan, sedan lägenheterna icke blifvit derför intecknade före 1865 års utgång. Svaranderne yrkade på dessa grunder käromålets förkastande.

Häradsrätten afkunnade utslag den 12 Mars 1870: att alldenstund andra punkten i det af Olof Mattsson och dennes hustru Maria Elisabeth Johansdotter den 10 April 1841 upprättade testamente, hvarå Blomqvist grundade sina ifrågavarande påståenden, innefattade olämpliga förbehåll vid öfverlåtelse af fastighet, och inteckning i förberörda lägenheter, på sätt Blomqvist medgifvit, icke blifvit för testamentets bestånd i sagde del utverkad, fördenskull pröfvade Häradsrätten, i stöd af ofvannämnda Förordning af den 20 Juni 1864, rättvist förkasta Blomqvists i saken utförda talan.

Blomqvist vädjade till Åbo Hofrätt och anförde derstädes, att Kejs. Förordn. af den 20 Juni 1864 anginge fastighets*köp,* hvaremot ifrågavarande afhandling vore ett testamente. Lagens stadgande, att ett sådant finge upprättas *med* eller

utan vilkor hade sagda förordning för ingen del upphäft. Det funnes dessutom intet skäl att såsom olämplig betrakta den bestämmelse i testamentet, som åsyftat att lägenheterna ständigt skulle förbli inom slägten. Skulle denna bestämmelse ej anses nog tydligen framgå ur afhandlingen, anhöll Blomqvist att tvenne personer finge med ed fästa riktigheten af ett utaf dem i sådant afseende utfärdadt af Blomqvist till Hofrätten ingifvet vittnesintyg deröfver, att testatorerne sjelfva ansett sig hafva förordnat att, ihändelse Matts Olof Nordqvist d. ä. och hans afkomma aflede, lägenheterna skulle tillfalla deras dotter Johanna Olofsdotter och hennes barn.

I utslag den 30 November 1870 yttrade sig *Hofrätten,* och jemte det Johan Erik Blomqvists begäran att få förete omförmälda bevisning, såsom icke verkande på sakens utgång, afslogs, fann Hofrätten ifrågavarande afhandling, enär Olof Mattsson och Maria Elisabeth Johansdotter i densamma, bland annat, förbehållit sig underhåll å berörda lägenheter äfven för den händelse, att desamma i följd af Matts Olof Nordqvist d. ä:s möjliga frånfälle förr än hans föräldrar aflidit, komme i annans hand, och deraf framginge att bemälda makars förordnande om fastigheterna borde gå i verkställighet redan före deras död, icke kunna såsom testamente betraktas, hvarföre, och på den grund Häradsrätten åberopat, Hofrätten ansåg Blomqvist icke hafva anfört skäl till ändring i det slut, hvari Häradsrätten genom dess motvädjade utslag stannat.

Blomqvist fullföljde i revisionsväg sin talan hos H. K. M:jt samt anförde, att ifrågavarande afhandling uttryckligen bestämde, att Matts Olof Nordqvist först *efter begges död* skulle erhålla lägenheterna, hvaraf tydligen framginge, att eganderätten till desamma stannat hos testatorerne under deras lifstid. Förordnandet derom, att Matts Olof Nordqvist redan under föräldrarnes lifstid skulle få tillträda lägenheterna mot skyldighet att underhålla dem och hvad i detta syfte vidare stadgades, kunde, ehuru intaget i testamentet, icke förändra dess egenskap eller rubba dess bestånd. På denna grund och då afhandlingen icke gjorde intrång i tre-

dje mans rätt eller innefattade förbehåll om sådan återvinning, hvarom i fråga om eganderättens öfvergång genom köp vore i åberopade K. Förordn. af den 20 Juni 1864 stadgadt, kunde icke denna Förordning här tillämpas.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departement* förenade sig Senatorerne Presidenten *Furuhjelm*, *Forsman*, *Dahl*, *Wasastjerna* och *Nykopp* om följande yttrande:

Emedan Olof Mattsson och Maria Elisabeth Johansdotter genom ifrågavarande den 10 April 1841 upprättade handling förordnat, att dem tillhöriga fastigheterna, hemmanet N:o 1 och halfva hemmanet N:o 2 i Degerby by och Föglö socken, skulle efter Olof Mattssons och Maria Elisabeth Johansdotters död tillfalla deras son Matts Olof Nordqvist, jemte det framtida arfsföljden till sagda lägenheter jemväl bestämts samt detta förordnande, hvilket således utgjorde ett testamente, uppgjorts med enahanda formaliteter, som för testamenten äro föreskrifna och efter Olof Mattssons frånfälle blifvit af förste testamentstagaren Matts Olof Nordqvist i laga ordning bevakadt, utan att klander deremot försports, funno bemälde Senatorer samma förordnande böra angående besittningsrätten till förenämnda fastigheter tjena till efterrättelse, så mycket hellre, som ej mindre förbemälde Matts Olof Nordqvist, än hans son Matts Olof Nordqvist d. y. trädt i besittning af lägenheterna under det i testamentet stadgade vilkor; och som både sistbemälde Matts Olof Nordqvist, hvilken tillgodonjutit testamentet, och Amalia Nordqvist sålunda varit oberättigade att, på sätt som skett, genom köpeafhandlingar af den 16 Mars och 9 Juli 1869 om eganderätten till merberörda lägenheter förfoga, blefvo sagda köpeafhandlingar till all kraft och verkan af bemälde Senatorer undanrödjade, hvarjemte, och enär andra punkten i ofvanberörda testamente innehölle, att om någon Olof Mattssons och Maria Elisabeth Johansdotters afkomling å manliga linien icke funnes, äldsta dottren och hennes barn finge emottaga nämnda hemman, samt Matts Olof Nordqvist d. y. den 5 April 1869 ogift och barnlös aflidit, Häradsrättens utslag och Hofrättens dom i saken upphäfdes, samt Johan Erik Blomqvist, som är Olof Mattssons och Maria Elisa-

beth Johansdotters enda dotters äldste son, förklarades berättigad att genast tillträda omförmälda lägenheter emot skyldighet att erlägga den i testamentet föreskrifna utlösen till sina syskon.

För öfrigt, och då Amalia Nordqvist, samt efter henne Andreas Nikolai Eriksson syntes hafva i god tro åtkommit oftanämnda lägenheter, vardt Blomqvists i målet jemväl utförda påstående om Amalia Nordqvists förpligtande att utgifva ersättning för afkomsten från lägenheterna från Matts Olof Nordqvist d. y:s död förkastadt.

Senatorn *Wallensköld* utlät sig: Alldenstund ifrågavarande af Olof Mattsson och Maria Elisabeth Johansdotter den 10 April 1841 upprättade afhandling, hvarigenom, bland annat, deras egda skattehemman N:o 1 och halfva skattehemman N:o 2 i Degerby by tillerkänts bemälda makars ende son, Matts Olof Nordqvist d. ä., emot viss utlösen i penningar åt sin syster Johanna Olofsdotter samt förordnande meddelats derom, att af Olof Mattssons och Maria Elisabeth Johansdotters barnabarn och deras afkomma alltid äldste sonen eller, om ingen son fanns, äldsta dottren borde få emottaga berörda hemman emot lösen till de öfriga arfvingarna, icke innefattar något förbud för dem af Olof Mattssons och Maria Elisabeth Johansdotters efterkommande, som på grund af sagda afhandling blefve innehafvare af omförmälda lägenheter att desamma försälja, samt ofvannämnda föreskrifter beträffande änsagda hemman, vid slikt förhållande, enligt min tanke, ej eger vidare tillämplighet, sedan lägenheterna numera genom försäljning frångått Olof Mattssons och Maria Elisabeth Johansdotters ätt; fördenskull, och då ej visas kunnat, att Amalia Andersdotter och efter henne Anders Nikolai Eriksson icke i god tro åtkommit oftanämnda lägenheter, uti hvilka inteckning ej ens blifvit sökt till säkerhet för ofvanberörda afhandling, finner jag Blomqvist icke hafva anfört skäl till ändring uti Hofrättens domslut i saken, vid hvilket derföre, efter min åsigt, kommer att bero.

Vice ordföranden Friherre *af Schultén* ansåg sig så mycket hellre böra instämma uti Senatorn Wallenskölds utlätande, som den uti 1 § 16 kap. Ä. B. medgifna rättighet

att göra testamenten med vilkor, enligt Friherrens tanke, icke finge utan särskildt utverkadt nådigt tillstånd utsträckas derhän, att förordnande för all tid af testator meddelas, huru med eganderätten till viss fastighet borde förhållas.

H. K. M:jts dom i ärendet är gifven den 12 December 1871.

14.

Barnamord? eller vållande till fosters död?

Pigan Fredrika Johansdotter från Marttila hemman i S:t Mårtens socken hade, efter det hon af oloflig beblandelse blifvit hafvande, den 22 Maj 1871 i enslighet framfödt ett gossebarn, som påfunnits liflöst och omlindadt öfver näsa och mun med en duk. I den obduktionsattest, som provinsialläkaren, professoren J. F. Elfving, efter verkstäld medicolegal besigtning å fostret, afgaf, förklarade han, att detsamma varit moget och fullgånget, efter förlossningen lefvat ett sjelfständigt lif, emedan det, ehuru endast en ganska kort stund, andats, och dött i följd af hinder för luftens tillträde till lungorna (qväfning). I attesten var tillagdt: »Det vill synas af den i gomen anmärkta sugillationen, att någon främmande kropp, t. ex. ett finger, blifvit infördt mot svalget för att hämma andedrägten, hvilket sedan fullbordades genom den omkring näsan (som ock var litet plattryckt) och munnen lindade duken. Huru den under hufvudsvålen befintliga betydliga blodutådringen tillkommit, kan genom obduktionen ej bestämmas; men säkert är, att det våld, som åstadkommit densamma, icke varit utan inflytande på fostrets lif.»

Ransakning härom anstäldes af Häradsrätten i S:t Mårtens sockens tingslag, dervid

Kronolänsmannen E. Sjöman, såsom aktor i målet, anförde att, sedan landthandlanden A. F. Elmgren, hos hvilken Fredrika Johansdotter innehade pigtjenst, ofvannämnde dag den 22 Maj e. m. hos aktor anmält, att Fredrika Jo-

hansdotter i enslighet framfödt ett vid påträffandet liflöst foster, hade Sjöman genast med henne anstält polisundersökning, dervid hon väl erkänt nämnda förhållande, men påstått att fostret, som framfödts åtta veckor för tidigt, vid födelsen varit liflöst. Dock, som obduktionsattesten utredde, att fostret varit fullgånget och lefvat, yrkade aktor å Fredrika Johansdotter ansvar enligt lag.

Landthandlanden Elmgren uppgaf, att hans tjensteflicka Wilhelmina Johansdotter ifrågavarande dag för Elmgren omtalat, att Fredrika Johansdotter samma dag omkring kl. 8 på morgonen bortgått hemifrån för att, såsom hon uppgifvit, låta bada sig af sin moder å Roikko hemman, emedan hon vore sjuk, och anmodat Wilhelmina Johansdotter att derom underrätta Elmgren. Men emedan Wilhelmina sedermera förnummit att Fredrika Johansdotter icke infunnit sig å Roikko hemman, och att icke heller hennes moder varit hemma, hade Wilhelmina befarat, att något ovanligt händt Fredrika Johansdotter, och derföre underrättat Elmgren om förhållandet; i anledning hvaraf Elmgren, som hört omtalas och äfven sjelf tyckt sig förmärka, att Fredrika Johansdotter varit hafvande, afsändt Wilhelmina Johansdotter, en annan piga Wilhelmina Henriksdotter samt drängarne Wilhelm Johannasson och Matts Sjö för att uppsöka Fredrika Johansdotter. Med dem hade Fredrika Johansdotters moder Maja Stina Mattsdotter och syster Serafia Johansdotter samt färgaren Kristian Hausen förenat sig; hvarefter Fredrika Johansdotter omkring kl. 6 e. m. anträffats sittande uti ett busksnår vid stranden af en mindre bäck, ungefär en half verst från Marttila hemman, ett stycke från allmänna landsvägen; och hade Fredrika Johansdotter då haft i sin famn ett liflöst foster, som varit täckt med en kjortel och haft en halsduk bunden om ansigtet. För öfrigt vidhandengaf Elmgren att Fredrika Johansdotter hvarken klädt sig eller eljest uppfört sig såsom skulle hon velat dölja sitt tillstånd; ej heller hade hon, Elmgren veterligen, dagarne före förlossningen blifvit på något sätt ansträngd eller skadad.

Fredrika Johansdotter, som är född den 22 Januari 1844, och emot hvars fräjd något anmärkningsvärdt i öfrigt

ej förekommit, hördes nu och uppgaf: att hon ifrån Pöytis socken, der hon vore född, jemte sina föräldrar flyttat till Roikko hemman och, efter det hennes fader för nio år sedan aflidit, qvarstannat hos sin moder, intill dess hon fyra år sednare antagit årstjenst; att hon i Pemar socken, der hon tjenat kort före sin flyttning till landthandlanden Elmgren, låtit lägra sig af en mansperson, den hon icke ville uppgifva; att hon först under vårvintern år 1871 af fostrets rörelse förmärkt sig vara hafvande, hvarom hon dock icke underrättat någon, emedan hon ej derom blifvit allvarligen tillfrågad; att hon, som icke sökt dölja sitt hafvande tillstånd, beräknat sin förlossning komma att inträffa omkring 8 veckor senare än i verkligheten skedde; att hon den 22 Maj på morgonen, utan att derförinnan hafva på något sätt skadat sig eller sökt befordra förtidig nedkomst börjat känna sig särdeles illamående och till arbete oförmögen, hvarföre hon beslutit att gå till sin moder å Roikko hemman för att bada; att hon, då modren ej varit hemma, lagt sig i Roikko hemmans badstuga och sofvit derstädes till eftermiddagen, då hon, under häftig värk i hufvudet och ryggen, vandrat ut utan att träffa någon; att hon stannat vid ofvannämnda bäck uti ett busksnår ett stycke från allmänna landsvägen och der fallit på knä samt efter häftiga kräkningar råkat uti ett tillstånd af fullkomlig medvetslöshet, hvilket tillstånd antagligen räckt ganska länge, att hon, då hon återkommit till sans, befunnit sig i liggande ställning och derjemte varseblifvit ett foster liggande liflöst och med ansigtet nedåt på marken invid henne jemte efterbörden; att hon då täckt fostrets hufvud med en halsduk, utan att på något sätt hafva tillknutit densamma, hvarefter hon öfver fostret kastat sin klädningskjortel, samt att hon derpå ämnat begifva sig hemåt men, innan hon fått styrka dertill, blifvit funnen af Wilhelm Johannasson m. fl., hvilka tagit hand om fostret och affört detsamma jemte henne till Roikko hemman. Och jemte det Fredrika Johansdotter försäkrade, att hon åtminstone icke med vett och vilja vållat sitt fosters död, samt att hon icke ens kunde ihågkomma det ögonblick,

då detsamma framfödts, anhöll hon att blifva från ansvar i saken frikänd.

Fredrika Johansdotters moder Maja Stina Mattsdotter förklarade, att hon i början af Maj månad sett sin dotter Fredrika, utan att hafva märkt hennes hafvandeskap, och först omkring två veckor före förlossningen blifvit af sin andra dotter Serafia underrättad, att Fredrika vore hafvande; men, som Maja Stina Mattsdotter icke sedermera sammanträffat med Fredrika, hade hon icke kunnat sjelf tillfråga henne derom. Förenande sig med dem, som den 22 Maj e. m. gått att söka Fredrika, hade hon anträffat sin dotter å det af henne uppgifna stället, som varit stenigt; och hade Fredrika dervid hållit i famnen ett fullkomligt liflöst, men till utseendet fullgånget foster, öfver hvilket en halsduk och en klädningskjol blifvit löst kastade, samt hvarå något tecken till yttre våld ej kunnat skönjas, ehuru å dess hufvud förefunnits en med en blodig vätska betäckt fläck.

Såsom vittnen hördes å ed, utom åtskilliga andra personer:

Wilhelm Johannasson, som berättade, att han redan fastlagstiden tyckt sig förmärka, att Fredrika Johansdotter varit hafvande, och derom underrättat såväl landthandlanden Elmgren, som Fredrika Johansdotters moder, men deremot icke med Fredrika Johansdotter sjelf talat derom något annat, än att han en gång, då Fredrika burit ved, bedt henne icke taga för stor börda, på det hon icke skulle skada sig. Härtill hade Fredrika genmält, såsom orden fallit sig: "jag tar ännu mer, för att det skall blifva missfall." Då Fredrika Johansdotter den 22 Maj uppsöktes, hade vittnet varit den, som först anträffat henne och funnit henne sittande i omförmälda busksnår. Då vittnet tillsport henne, hvad hon förehade, hade hon först svarat, att hennes mage vore sjuk, men efter en stund sagt, att hon hade "egna bestyr", hvarvid hon framvisat fostret, som legat i hennes famn, öfvertäckt med en kjol, och haft en halsduk, såsom vittnet tyckt, strängt tilldragen om hufvudet, ehuru vittnet icke kunnat närmare gifva akt derpå, emedan Fredrikas moder, som tillsagt karlarne att gå bort, tagit hand om fostret. På tillfrågan

vidhandengaf vittnet, att marken å stället varit särdeles stenig.

Wilhelmina Johansdotter berättade, att hon, som sedan den 1 November året förut bott i samma rum med Fredrika Johansdotter, utan att hafva förmärkt henne vara hafvande, af andra hört sådant omtalas och derpå sjelf meddelat detta för Fredrika, som dertill genmält endast: "icke är det något, nog fån J vänta derpå", hvarjemte hon sagt, att hon under vintern haft sin rening endast en enda gång, men att den icke heller tillförene inträffat oftare. Uppgifne dag, den 22 Maj, på morgonen hade vittnet af pigan Karolina Johansdotter erfarit, att Fredrika Johansdotter beklagat sig öfver illamående och sagt sig ämna gå till sin moder, hvarom vittnet senare underrättat Elmgren, hvars berättelse vittnet i öfrigt besannade. Vittnet hade dock icke närvarit vid det tillfälle, då Fredrika påträffats; men efteråt hade denna, af vittnet derom tillspord, försäkrat att fostret vid födseln varit liflöst. På fråga uppgaf vittnet sig icke hafva förmärkt, att Fredrika Johansdotter skulle begagnat några invärtes medel, eller att hon med kläder eller annorledes sökt dölja sitt tillstånd. Icke heller hade hon dagarne före förlossningen blifvit på något sätt ansträngd eller skadad.

Matts Sjö vittnade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de föregående vittnena, men med tillägg dock, att, då Fredrika Johansdotter vid ofvanomordade tillfälle anträffats vid bäcken, hade hon haft fostret liggande framstupa i sin famn, öfvertäckt med en kjortel samt en, såsom vittnet tyckt, deröfver löst kastad halsduk. Vittnet hade jemväl betraktat fostret och å dess hufvud varseblifvit ett "födelsemärke", hvarå förefunnits en rödaktig vätska, hvilkens beskaffenhet vittnet icke kunnat urskilja. På till henne stälda frågor hade Fredrika förklarat, att fostret blifvit framfödt kort förut och vid födseln varit liflöst.

Wilhelmina Henriksdotter, som redan marietiden afflyttat från landthandlanden Elmgren, hade, ehuru vittnet ditintills bebott samma rum, som Fredrika Johansdotter, icke märkt henne vara hafvande, förrän någon tid efteråt, utan att vittnet dock derom med henne samtalat. Då vittnet

ifrågavarande dag senare än de andra framkommit till det ställe, der Fredrika Johansdotter anträffats, hade vittnet funnit fostret ligga oöfvertäckt på rygg i Fredrika Johansdotters famn; och hade vittnet dervid förmärkt dess hufvud vara "rödt", men om detsamma varit skadadt eller ej, hade vittnet icke undersökt.

Hustru *Anna Halin* hade redan fastlagstiden tyckt sig förmärka, att Fredrika Johansdotter varit hafvande, och då antagit att hennes förlossning komme att inträffa i Juli månad; dock hade vittnet aldrig samtalat härom med Fredrika eller någon af hennes anhöriga. Fostret hade vittnet den 22 Maj beskådat å Roikko hemman och å detsammas hufvud iakttagit en ovanlig fläck, hvilken dock enligt vittnets förmenande icke tillkommit genom stötning mot sten eller annat hårdt föremål.

I utslag af den 13 Juni 1871 förklarade *Häradsrätten* Fredrika Johansdotter lagligen öfvertygad att hafva, af oloflig beblandelse rådd, sökt detta tillstånd dölja och uppgifne dag i sökt enslighet nedkommit med ett, enligt provinsialläkaren, professoren J. F. Elfvings, efter derå verkstäld besigtning afgifna embetsbevis, fullgånget och lefvande foster, äfvensom genom uraktlåtenhet att tillkalla vid förlossningen nödigt biträde och det hjelplösa tillstånd, hvari hon sålunda sig sjelf försatt, hafva vållat fostrets kort efter födseln inträffade död, men någon utredning icke vara åstadkommen derom, att Fredrika Johansdotter med uppsåt afdagatagit detsamma; i anseende hvartill Häradsrätten, jemte det Fredrika Johansdotter från ansvar i nästnämnda afseende befriades, med stöd af 3 och 4 §§ i K. Förordn. den 26 November 1866 angående barnamord m. m., dömde Fredrika Johansdotter att hållas sex månader i fängelse uti slottshäktet invid Åbo stad.

Åbo Hofrätt, hvars pröfning utslaget hemstäldes, fann lagligen utredt vara, att Fredrika Johansdotter, sedan hon af oloflig beblandelse blifvit hafvande och den 22 Maj 1871 framfödt ett foster, som enligt läkares intygan varit fullgånget och efter födseln lefvat, uppsåtligen förmedelst qväfning afdagatagit detsamma; hvarföre Hofrätten pröfvade rättvist,

jemlikt 1 § i ofvanåberopade Förordning, döma Fredrika Johansdotter att hållas 7 år till straffarbete uti tukthuset i Willmanstrand.

Emot detta utslag, som är gifvet den 13 Juli 1871, anförde Fredrika Johansdotter underdåniga besvär, dervid hon bestred sig hafva uppsåtligen om lifvet bragt sitt foster, och förklarade att hon vid förlossningen varit så svårt angripen, att hon ej kunnat i ringaste mån vårda sig om detsamma.

Målet afgjordes i *Senatens Justitie departement* af Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén*, *Snellman*, *Dahl* och *Nykopp*, hvilka funno Fredrika Johansdotter icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens utslag, hvad anginge den henne derigenom tillräknade brottslighet. Men beträffande Fredrika Johansdotters ansvar derför pröfvade bemälde Senatorer rättvist, i stöd af 1 § af ofvanåberopade Förordning, döma henne att hållas fem år till allmänt arbete uti tukthuset i Willmanstrand, deruti Hofrättens utslag sålunda ändrades.

H. K. M:ts utslag är den 2 September 1871 utfärdadt.

Lagstiftnings- och förvaltningsåtgärder i Sverige under åren 1870 och 1871.

Sedan i årg. 1870 af denna tidskrift meddelats en öfversigt af lagstiftnings- och förvaltningsåtgärder i Sverige under åren 1868 och 1869, lemnas här, såsom fortsättning deraf, några uppgifter i enahanda ämnen för de tvänne följande åren. De äro hemtade förnämligast ur regeringens till riksdagarne aflåtna berättelser om rikets styrelse och förvaltning äfvensom ur öfriga riksdagshandlingar.

Vid 1867 års riksdag, under hvilken flere motioner angående bekännares af annan än lutherska läran statsborgerliga rättigheter blefvo väckta, antogos konstitutions utskottets förslag till ändring i 28 § i Regeringsformen och 26 § i Riksdagsordningen att hvila till grundlagsenlig behandling (vid den lagtima riksdag, som efter förrättade nya val till andra kammaren först sammanträdde). Förslagen blefvo sedermera af riksdagen 1870 antagna och af konungen den 8 April samma år sanktionerade. I följd häraf har *28 § i Regeringsformen* numera den *förändrade lydelse,* att bekännare af annan kristen troslära än den evangeliskt lutherska äfvensom bekännare af den mosaiska kunna utnämnas till nästan alla embeten och tjenster i riket, så att endast ledamöterne i statsrådet samt innehafvare af presterligt embete och i allmänhet af sådan tjenst, hvarmed är förenadt åliggande att meddela undervisning i kristendom eller theologisk vetenskap, skola tillhöra statskyrkan. Dock får icke någon såsom domare eller innehafvare af annan tjenst deltaga i handläggning eller afgörande af fråga, som angår religionsvård, religionsundervisning eller befordringar inom den svenska kyrkan. Tillförene kunde bekännare af annan troslära erhålla endast lärarebeställningar och öfriga tjenster vid in-

rättningar för slöjd och skön konst, äfvensom läkarebefattningar.

Genom den förändrade lydelse, som *26 § i Riksdagsordningen* erhållit kan åter riksdagsmannabefattning utöfvas af hvarje svensk medborgare utan afseende på trosbekännelse. Derförinnan egde visserligen bekännare af annan än statsreligionen valrätt, men valbar till riksdagsman var endast den, som bekände sig till kristen-protestantisk lära.

Öfriga grundlagsförändringar gälla *tryckfrihetsförordningen*, hvilken såsom bekant i Sverige har kraft af grundlag. Förändringarna äro af ringa betydelse i jemförelse med dem, som i öfrigt föreslogos vid 1869 års riksdag. De gälla 1 § 5 och 12 momm., 4 § 11 mom. samt 5 § 3 mom. i nämnde lag. I det första af dessa lagrum föreskrifves, bland annat, att den ett nytt tryckeri anlägger skall sist trettio dagar innan någon skrift derifrån utgifves, såväl hos magistrat, hvarunder han såsom boktryckare skall lyda, som ock hos konungens hefallningshafvande skriftligen tillkännagifva att och hvarest boktryckeri är anlagdt.

Konstitutionsutskottet ansåg denna föreskrift, hvilken uppenbarligen tillkommit för att sätta vederbörande i tillfälle att, genast efter det ett tryckeris verksamhet begynt, utöfva kontroll öfver detsamma, innehålla en tidsbestämmelse, som kunde föranleda dertill, att ett tryckeri, längre än nödigt, hölles i overksamhet, hvarföre denna tid nu inskränktes till fjorton dagar.

För öfverträdelse af ifrågavarande föreskrift hade samma lagrum, utom 100 riksdalers böter, föreskrifvit förbrytelsens kungörande i allmänna tidningarna, hvarjemte, om brottslig skrift från ett sålunda icke behörigen anmäldt tryckeri utgifvits, boktryckaren skulle vara underkastad samma ansvar, som författaren, för skriftens innehåll och skrifart samt dessutom hafva förverkat sitt tryckeri till åklagaren. Samma lag gälde ock der boktryckeri ombytte egare. Konstitutionsutskottet fann dock, hvad först tidsbestämmelsen för anmälan i sistnämnda fall beträffar, densamma öfverflödig, utom att den kunde föranleda ganska menliga följder, bland andra den, att utgifvandet af ett dagblad måste afstadna un-

der den tid, som förflöt närmast efter det den föreskrifna anmälan skett. Det ansågs derföre tillräckligt att anmälan om ombyte skedde innan någon skrift från tryckeriet utgåfves. Hvad straffbestämmelserna vidkommer, så upphäfdes stadgandet om kungörande i allmänna tidningarna och om tryckeriets förverkande, såsom mindre lämpliga.

I 1 § 12 mom. infördes år 1812 det stadgande, att hvar och en, som antingen i öppen bod eller eljest, med rättighet att derom i allmänna tidningarna få kungörelse införa, ville bokhandel idka eller böcker försälja, borde, på sätt om boktryckeriers anläggning vore stadgadt, derom göra anmälan hos justitie statsministern. Detta stadgande syntes konstitutionsutskottet innebära ett obehörigt band på en skrifts författare, enär derigenom för honom försvårades att på fördelaktigaste sätt, och utan anlitande af den vanliga bokhandeln, föryttra skriften i olika delar af landet. Ifrågavarande lagrum blef derföre i enlighet med konstitutionsutskottets förslag sålunda ändradt, att det antydda hindret för framtiden ej eger rum. I öfverensstämmelse härmed undergick ock 4 § 11 mom. en häraf beroende ändring.

Den förändring 5 § 3 mom. undergick föreslogs af konstitutionsutskottet på den grund, att den jurymannaed, som i sagda lagrum är föreskrifven, i sitt dåvarande skick af utskottet betraktades såsom förkastlig ur religiös synpunkt, och emedan densamma uteslöte från möjligheten, att till jurymän väljas, både mosaiske och kristne trosbekännare, som af samvetsbetänkligheter finna sig förhindrade att inför domstol aflägga ed. Denna § innehåller härom numera endast det, att jurymännen skola inför domstolen afgifva edlig försäkran, att efter sitt bästa förstånd och samvete utlåtande i saken afgifva och att i obrottslig tystnad hålla såväl det, som under öfverläggningen yttrats, som hvilka ledamöter med ja eller nej röstat.

På den allmänna lagens område äro följande författningar att omnämna:

Kongl. Förordningen af den 12 Maj 1870, angående ändring i konkurslagens stadganden om borgenärsed och ackord. — I Sverige fordras icke borgenärsed vid bevakning

i konkurs; men gäldenären och hvarje borgenär ega rätt att inom den tid, som för jäf mot bevakade fordringar stadgad är, yrka att en annan borgenär skall sin fordran med ed fästa, i hvilket fall den senare bör inom viss tid derefter inlemna edgångsbevis. Då det nu icke är absolut nödvändigt för en borgenär, som före eller senast å inställelsedagen inlemnat fullständiga bevakningshandlingar, att personligen eller genom ombud följa med konkursmålet, har nämnda stadgande ledt till det missbruk, att yrkande på edgång framstälts utan giltig anledning med beräkning, att en eller annan borgenär, mot hvilken detsamma är riktadt, skall blifva okunnig derom, försumma edgången och således gå miste om utdelning i massan. Af sådan anledning, och då det för en borgenär, som har en mindre betydlig fordran, kunde medföra uppoffring af hela beloppet deraf och kanske än mera, om han sjelf skulle genom ombud uti ifrågavarande afseende följa behandlingen af konkursmålet, stadgas i ofvannämnda förordning: att rätten skall förelägga den, mot hvilken edgångsyrkande göres, att inom viss tid af högst en månad efter delfåendet edgången fullgöra; att detta föreläggande bör tillställas borgenären på sätt i lag om stämning stadgas, ifall borgenären tillförsäkrat sig förmonen af sådant delgifningssätt genom att i sin bevakningsinlaga hafva uppgifvit viss ort inom riket, der han eller ombud för honom kan anträffas, men eljest genom kungörelse i tidningarna, i hvilket fall borgenären anses hafva fått del af föreläggandet samma dag det kungjorts; samt att *den, som yrkat edgången, bör omsörja detta delgifvande* och inom en månad från den för framställande af jäf mot fordringar bestämda tid inlemna bevis deröfver. Har han ej inom denna tid hunnit delgifva borgenären rättens beslut och kan han visa laga förfall, som rätten godkänner, föreläggеs ny tid; eljest lemnas hans yrkande utan afseende. Har borgenär eller hans ombud icke anträffats å uppgifven ort, förordnar rätten till kungörelse i tidningarna. Men som nu fullgörandet af en sålunda påyrkad edgång kunde medföra olägenheter och kostnader för den, som i anseende till de långa mellantiderna emellan domstolarnes sammanträden på landet nödgades företaga en möjligen lång

resa till stad, blef genom en ändring af 87 § i konkursstadgan tillåtet att aflägga eden äfven inför domaren på landet. — I samma författning infördes ett stadgande, innebärande inskränkning i borgenärers rätt att emot andras bestridande bevilja ackord. Enligt 1862 års konkursstadga blir nemligen ett ackordsanbud, som antagits af alla vid dess pröfning närvarande borgenärer, då desse bevakat två tredjedelar af samtliga i konkursen anmälda fordringsbelopp, de der blifvit eller blifva till betalning godkända och ej med förmonsrätt utgå, eller af fyra femtedelar bland de tillstädesvarande, derest de jemväl bevakat fyra femtedelar af nyssnämnda fordringsbelopp, giltigt för alla borgenärer, kända och okända, utan undantag för andra än dem, hvilkas fordringar genom någon förmonsrätt äro försäkrade, dock endast så framt ackordet af rätten fastställes. Fastställelse får dervid ej meddelas: om gäldenär blifvit dömd för bedrägligt förhållande mot sina borgenärer, eller medan han står under tilltal derför; då anledning är att gäldenär hemligen gynnat någon borgenär vid ackordet eller begått något svek; då ackordet ej ger lika rätt åt alla borgenärer, som det angår och som ej uttryckligen medgifvit att nöjas med mindre; samt då det uppenbarligen länder till skada för borgenärerna. Emellertid förekom vid åtskilliga riksdagar klagan öfver de rättsförnärmande missbruk, hvartill konkurslagens stadganden i detta hänseende gåfvo anledning. I öfverensstämmelse med 1868 års riksdags beslut utfärdade regeringen derföre den 18 September samma år en förordning, enligt hvilken fastställelse å ackord kunde vägras äfven på den grund, att säkerhet för dess fullgörande saknades, men härmed ansågos missförhållandena icke afhjelpta. En motionär, som redan vid 1868 års riksdag inlemnat motion i samma syfte, föreslog vid riksdagen 1869 ett sådant stadgande, att ackord, understigande vissa procent, icke finge af konkursdomstolen fastställas. Han framhöll såsom en erfarenhet från den tid, under hvilken ifrågavarande stadgande varit gällande, att, när ett ackordsanbud blifvit antaget, beslutet derom icke alltid varit ett sannt uttryck af den pluralitets mening, som konkurslagen för ackords erhållande föreskref-

ve, utan att denna pluralitet icke sällan erhölles blott genom medel, dem lagen visserligen i flere fall betraktade såsom straffvärda, men till hvilkas upptäckande den icke kunde anvisa någon utväg. Sålunda hade ackordet blifvit något, hvartill det aldrig varit ämnadt — en förvärfskälla. — Riksdagen fann visserligen de anmärkta missbruken till någon del hafva blifvit förebygda genom ofvannämnda förordning af den 18 September 1868, men ansåg ännu ett förhållande qvarstå, som påkallade rättelse. Den ringa ackordsprocent, som i konkurser vanligen erbjödes, utvisade att konkurserna i allmänhet ej påbörjades i rättan tid, eller såsnart gäldenären kommit på obestånd. Det i afseende härå i lagen uppstälda straffhot hade ej visat sig verksamt, hvartill anledningen, åtminstone i någon mon, borde sökas i förhoppningen, att i allt fall erforderlig pluralitet kunde vinnas för genomdrifvande af ett ackord. En obetydlig ackordssumma utgjorde dock icke någon motsvarande ersättning för förlust af rättigheten till framtida kraf, och ackordet kunde således blifva för gäldenären en förvärfskälla, visserligen mot lagens anda, men utan att lagen lade hinder i vägen derför. Dessa voro de skäl riksdagen i sin skrifvelse till regeringen framlade till stöd för sitt förslag att, såsom ett ytterligare medel till motverkande af dessa missbruk, för framtiden måtte förordnas, det ackord äfven i den händelse ej finge af rätten fastställas, att detsamma ej lemnade åtminstone 25 procent åt alla de borgenärer, som det anginge, och som ej uttryckligen förklarat sig ty förutan med ackordet nöjda. Förslaget vann regeringens bifall, men som hon ej ville utfärda författningen förr än en formell betänklighet blifvit häfven, blef denna fråga jemte den i sammanhang härmed af riksdagen behandlade om borgenärseden föremål för proposition till 1870 års riksdag, hvarvid några förändringar gjordes i riksdagens förslag beträffande sistnämnda fråga. Propositionen antogs, hvarefter den förordning utfärdades, för hvars bestämningar ofvan redogjorts. Det förtjenar anmärkas att de nya stadgandena icke vid riksdagen 1869 gingo igenom utan motstånd, isynnerhet från lagutskottets sida. Man framhöll vanskligheten af att bestämma något visst procenttal,

såsom gräns för ackordet; hvilken siffra man än antoge, återkomme samma förhållande som före det s. k. tvångsackordets införande, då en ende borgenär genom sin oböjlighet kunde hindra öfverenskommelser, som för gäldenären och borgenärer vore fördelaktiga, eller tilltvinga sig oskäliga fördelar på alla andras bekostnad, eller i allmänhet tillställa lika förhatliga missbruk, som de öfverklagade. Då dessa åter merändels hade kommit till stånd derigenom, att så många borgenärer icke följde med konkurser utan nöjde sig med att inlemna bevakningshandlingar, så kunde de förekommas, om borgenärerne verkligen bevakade sina rättigheter. Att ändra lagstiftningen i ett syfte, som kunde visa sig besvärligt och oförmonligt för både redlige gäldenärer och fordringsegare, dertill vore icke skäl blott derföre, att borgenärerna plägade försumma att begagna sig af de medel lagen gifvit dem i handen. Särskildt framhölls att man ej borde rubba den princip, som genomginge den nya konkurslagen, och som, i anseende dertill att konkursförfarandet förändrats till en liqvidation, påkallade borgenärernes verksammare deltagande än förut, då detsamma varit uteslutande en rättegång och domstolarne helt och hållet skött om saken. — Detta blott antydningsvis ur de, såsom det vill synas, lifliga diskussionerna, hvilka till en stor del rörde sig kring frågan om det s. k. tvångsackordets verkningar i Sverige och dess berättigande öfverhufvud, men för hvilka planen för denna öfversigt icke tillåter att närmare redogöra.

Samma dag som denna, utfärdades en annan *Kongl. Förordn. angående upphäfvande af frälsemäns och deras vederlikars rätt till särskildt forum i brottmål.* Sedan forum privilegiatum för frälsemän och deras vederlikar (svenska akademiens ledamöter och utländska adelsmän) i konkurs-, boskilnads- och urarfvamål redan tidigare upphäfts, lära dessa dock i Sverige ännu åtnjuta sådant forum i testaments-, arfs- och förmynderskaps ärenden.

Kongl. Förordningen den 5 April 1871, angående förändradt stämningssätt i vissa fall. Redan 1870 års riksdag hade fästat regeringens uppmärksamhet derpå, att lagens föreskrifter om sättet för stämnings delgifvande icke kunde

anses tillfredsställande. Då nemligen 7 § 11 kap. R. B. såsom undantag medgåfve att stämning finge fästas å svarandens husdörr, såvida han "håller sig undan, förty att han stämningen väntar, och det är veterligt att han i häradet eller i staden vistas", så förutsattes här en bevisning om anledningen till svarandens bortavaro, som i de flesta fall vore omöjlig att åstadkomma. Han kunde dessutom helt och hållet fria sig från stämningen blott dermed, att han begåfve sig öfver härads gränsen eller utur staden, i hvilket fall, liksom då han vore utrikes faren, lagens allmänna stadgande lände till efterrättelse. Det vore dock icke möjligt att iakttaga detta stadgande, när svarandens vistelseort vore okänd, och i de flesta fall till och med om den vore känd, såframt han nemligen begifvit sig utrikes. Då således i dessa fall föga vore sörjdt för kärandens rätt och behofvet af förändring härutinnan på senare tider, och synnerligast med afseende å den betydliga emigrationen till Amerika, gjort sig särdeles kännbart, aflemnade riksdagen till regeringen förslag till ett tillägg vid 7 § 11 kap. R. B. Detta förslag blef likväl med afseende å flere mot detsamma gjorda anmärkningar icke bifallet. I stället lät regeringen med ledning af förenämnda anmärkningar uppgöra nytt förslag i ämnet, hvilket förslag ock af 1871 års riksdag antogs, och genom ifrågavarande förordning blef lag. Denna förordning upphäfver sista punkten i 7 § 11 kap. R. B. och innehåller bestämmelser för följande fall, nemligen: då den, som skall stämmas men ej anträffas, har kändt hemvist i Sverige och det ej är veterligt att han begifvit sig ur riket; samt då han, ehvad han har kändt hemvist i Sverige eller ej, veterligen farit ur riket, utan att kännedom om hans uppehållsort kan vinnas. I förra fallet skall stämningen, såframt upplysning af hans grannar eller husfolk ej kan vinnas, hvarest han eller ombud för honom sig uppehåller och "omständigheter i öfrigt" "gifva anledning dertill, att han håller sig undan", fästas å hans husdörr samt delges hans husfolk, om sådant finnes. I senare fallet får stämningen kungöras i allmänna tidningarna, såframt den som skall stämmas icke hos domstolen i den ort, der han senast var i riket boende, upp-

gifvit viss person att stämning för honom emottaga, eller anvisning å sådant ombud eljest ej kunnat erhållas, och såframt derjemte förekomma omständigheter, de der utmärka att han håller sig undan eller att han har för afsigt att bosätta sig å främmande ort. Och bör kungörandet ske tre gånger, minst fjorton dagar emellan hvarje gång och den sista gången minst sex månader före den tid, som i stämningen är förelagd. Derjemte skall densamma, om han har kändt hemvist inom riket, fästas å hans husdörr. Har han icke sådant hemvist men väl fastighet, så bör stämningen äfven tillställas den, som utöfvar förvaltningen af fastigheten. — I sammanhang med denna förordning står

K. Förordningen angående förändrad lydelse af 10 kap. 1 § R. B., gifven samma dag som nästnämnda förordning. Då nemligen i lagen icke finnes meddeladt något stadgande om laga domstol i rättegång mot svensk man, som i riket ej eger stadigt hemvist och begifvit sig till utrikes ort, stadgas genom denna förordning, som af riksdagen på proposition af regeringen antogs, att sådan person skall stämmas till den domstol, der han senast inom riket var boende.

Genom *Kongl. Förordningen* af den 24 Mars 1871 angående *vissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot Hofrätts utslag i brottmål* är stadgadt: att i sådana mål alla utslag, som ej muntligen afsägas, skola af Hofrätt efter anslag utgifvas, samt att den för anförande af besvär mot Hofrätts utslag stadgade tid skall beräknas från utslagets dag, dock att, der den tilltalade är häktad och utslaget icke blifvit af Hofrätten muntligen kungjordt, tiden beräknas från den dag han bevisligen af utslaget erhållit del. Initiativet till denna förordning togs af regeringen genom en till 1871 års riksdag aflåten proposition i ämnet. Denna motiverades sålunda, att, då tiden till klagan mot Hofrätts utslag i underställningsmål (enligt K. Kung. den 19 Juli 1815) skulle beräknas från den dag parten af utslaget bevisligen erhållit del, icke sällan stor tidsutdrägt vållades, till förökadt lidande för den sakfälde, derest han vore häktad, till betydlig kostnad för staten och till icke

ringa besvär för de underordnade administrativa tjenstemän, som måste utan ersättning uppsöka de å fri fot varande enskilda parterna, som borde erhålla del af utslaget. Då lagutskottet vid 1871 års riksdag tillstyrkte antagandet af denna proposition, lade detsamma till dessa motiv det, att, genom förordning härom, ordning och reda erhölles i hithörande bestämmelser, bland hvilka för närvarande saknades uttrycklig lag för det fall, att häktad person i mål, som icke äro af underställnings egenskap, vill klaga öfver ett utslag, som meddelats uppå besvär af hans motpart, ehuru visserligen praxis antagit tiden i dessa fall böra räknas från den dag den häktade erhållit del af utslaget.

Hvad angår de lagförändringar, som under denna tid blott förberedts, har högsta domstolen under år 1870 afgifvit infordrade utlåtanden öfver ett förslag till lag om inskrifning i fastighetsböcker och till förordning angående vissa lagförändringar i sammanhang med införandet af en sådan lag *) äfvensom öfver ett förslag till stadga angående allmänna underdomstolarne å landet och till förordning om vissa lagförändringar i sammanhang med nämnda stagda **), samt under år 1871 öfver förslag till förordning angående vattenrätten. ***) Den komité, som tillsatts för utarbetande af förslag till förändrad lagstiftning angående utsökningsväsendet har under år 1871 till regeringen inlemnat förslag till utsökningslag samt till förordningar dels om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derpå iakttagas skall, dels angående stämningsmän. Alla dessa förslag med dertill hörande betänkanden hafva blifvit till trycket befor-

---

*) Se *Naumanns* Tidskrift 1871.

**) Se *Naumanns* Tidskrift 1870.

***) Se *Naumanns* Tidskrift 1872, 7 & 8 häftena. Det här införda utlåtandet, som afgafs 1871, synes dock gälla ett år 1865 afgifvet förslag; af regeringens till 1871 års riksdag afgifna berättelse framgår dock att under 1870 från komiterade för omarbetning af nämnda förslag inkommit betänkande med förslag till förordning om vattenrätten och till flottningsstadga; af berättelsen till 1872 års riksdag vill det åter synas såsom om högsta domstolen under år 1871 skulle afgifvit utlåtande öfver sistnämnda omarbetade förslag.

drade. Deremot har den komité, som fått i uppdrag att ombesörja en revision af kyrkolagen, ej afslutat sitt arbete.

På kommunallagens område förekommer *K. Kungörelsen* af den 12 Maj 1870 *angående förändrad lydelse af §§ 45, 46 och 47 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.* De genom denna kungörelse införda förändringarna åsyfta dels den lättnad för Stockholms innevånare, att uppbörden af de utaf stadsfullmäktige till taxering beslutade afgifter må kunna verkställas å annan tid, än den för kronouppbörden bestämda, i stället för att uppbörden af förstnämnda afgifter förut verkstälts i sammanhang med den af utskylderna till kronan, dels att skattskyldig, som underlåter att å föreskrifven tid erlägga sina kommunalutskylder, skall utgifva ersättning för utsökningskostnad, beräknad efter 3 öre för hvarje riksdaler af de resterande utskyldernas belopp — ett äfventyr, som tillförene gälde försumlige äfven i andra delar af riket — dels att hufvudstadens kronouppbördsmän tillerkännes enahanda omedelbara utmätningsrätt för alla kommunen tillkommande afgifter, som för uttagande af kronoutskylder är stadgad, hvarjemte föreskrifterna om medlens insättande af uppbördsmännen på depositionsräkning i riksbanken något förändrades.

Några andra ändringar hafva icke blifvit gjorda i de egentliga kommunallagarne, ehuru dessa visserligen under den tid denna redogörelse omfattar, liksom under de två föregående åren, voro föremål för åtskilliga ändringsförslag i motioner vid riksdagen. Deremot har en kommunalförvaltningen nära rörande vigtig fråga varit föremål för en lagstiftningsåtgärd genom

Kongl. Förordningen af den 9 Juni 1871 angående fattigvården. I anledning af en mängd vid riksdagen 1869 väckta motioner anhöll riksdagen, i skrifvelse till regeringen, att regeringen måtte låta öfverse gällande förordningar om fattigvården samt om försvarslösa och till allmänt arbete dömda personer samt utarbeta nya förordningar derom, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder riksdagen i samma skrifvelse föreslog. Regeringen efterkom denna önskan och lät utarbeta ett förslag till ny författning om fat-

tigvården, hvarefter kammarrättens och vederbörande landshöfdingars yttranden deröfver infordrades. Då dervid emellertid särskilda anmärkningar gjordes emot detta förslag, öfverlemnade regeringen detsamma jemte anmärkningarna åt dertill förordnade komiterade, hvilkas förslag i några väsendtliga delar afvek från det förstnämnda, på de af riksdagen angifna grunder utarbetade, hvarefter detsamma med några af regeringen införda förändringar förelades 1871 års riksdag, på det att riksdagen skulle, i de delar deraf, som vore att hänföra till kommunallag eller anginge statens skyldighet att i vissa fall bekosta fattigvård, fatta beslut, samt jemväl öfver förslaget i öfrigt afgifva yttrande. Riksdagen antog nu regeringens förslag i hufvudsak, införande deri endast några smärre ändringar, hvilka befinnas iakttagna i den af regeringen utfärdade förordningen.

Till de frågor, hvari det senare förslaget afvek från 1869 års riksdags, hörde bland andra den första i hvarje fattigvårdslag, nemligen hvilka som skola utgöra föremål för fattigvård. I sin ofvannämnda skrifvelse omnämnande den i alla delar af riket försporda klagan öfver tillväxande fattigafgifter, och derefter vidrörande orsakerna till den tilltagande fattigdomen, uttalade riksdagen den åsigt, att sjelfva den grund, på hvilken Sveriges gällande fattigvårdsförordning af år 1853 hvilade, vore behäftad med ett fel, som i icke ringa mon bidragit till fattigdomens utbredning och fattigafgifternas stigande till den höjd, att denna tunga på många ställen kändes outhärdelig. Detta fel bestode deruti, att meddelandet af hjelp vore obligatoriskt, så att den fattige kunde, såsom en honom tillkommande rättighet, fordra understöd och med lagens biträde tilltvinga sig hjelp, ehuru enligt sakens inre natur all sådan måste ega sin grund i frivillighet. Denna i lagen nedskrifna rättighet måste åter hos den hjelpsökande medföra likgiltighet att tänka för sig sjelf samt att genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning och, såsom en följd deraf, leda till lättja och den moraliska förnedring, som icke funne någon betänklighet uti att hellre tigga än förtjena sitt bröd. Och ehuru det gåfves fall, då samhället måste hjelpa och fattig-

vårdsbidraget borde vara obligatoriskt, vore dessa enligt riksdagens mening dock högst få, hvaremot de, der hjelpen borde bero på de gifvandes pröfning, och der den således skulle vara frivillig, utgjorde de flesta. Ovilkorlig rätt till hjelp föreslogs derföre endast åt dem, som vore abslolut hjelplösa, till hvilka riksdagen, i öfverensstämmelse med hvad i Norge var gällande lag, räknade blott vansinniga och föräldralösa barn under 15 år, som saknade egen tillgång. Hvad deremot beträffade dem, som af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker vore urståndsatta att föda sig sjelfve, så borde visserligen äfven sådana kunna erhålla vård, försörjning eller understöd, men blott om, till belopp och på sätt *fattigvårdsstyrelse pröfvade sådant nödigt.* Det framgår af de betänkanden, som kamrarnes särskilda utskott i frågan afgåfvo, och i öfverensstämmelse hvarmed riksdagens skrifvelse, åtminstone i hufvudsak, är affattad, att meningen varit det klagan öfver vägradt understöd skulle få anföras hos statsmyndigheterna endast i det fall, att frågan gälde sådana, som ovilkorligen vore berättigade till fattigvård. Eljest egde den med fattigvårdsstyrelses beslut i sådana frågor missnöjde vända sig till fattigvårdssamhället, vid hvars pröfning det derefter borde förblifva, utan vidare regress till embetsmyndighet, såframt icke visas kunde det samhällets beslut icke i laga ordning tillkommit. Såsom nämndt afvek regeringens förslag i detta afseende från 1869 års riksdags. 1871 års riksdags lagutskott, till hvilket ärendet var remitteradt, förordade regeringsförslaget härutinnan och åberopade till stöd för detsamma de emot 1869 års riksdags förslag gjorda anmärkningar: att föräldralösa barn icke alltid vore mera i behof af hjelp än personer, som af ålderdom, vanförhet eller annan sjukdom än vansinne vore urståndsatte att försörja sig; att barn, som hade sina föräldrar i lifvet, men vore af dessa öfvergifvet eller af hvarjehanda orsaker icke kunde af dem erhålla vård, borde vara föremål för samhällets hjelp lika mycket som det, hvars föräldrar vore döda; att för beviljande af understöd åt föräldralösa barn fordrades pröfning af förhandenvarande omständigheter lika väl, som då fråga vore om andra nödstälda; att, om fat-

tigvårdssamhällets skyldighet att lemna understöd inskränktes till den att lemna hjelp åt föräldralösa barn och vansinniga, ersättning för sådant understöd, meddeladt åt andra nödstälda personer, som i fattigvårdshänseende tillhörde annan kommun, icke skulle kunna följdriktigt utkräfvas. Stadgandet, sådant det af regeringen föreslogs, antogs af riksdagen med en mindre genom sammanjemkning af kamrarnes beslut tillvägabragt ändring och ingick i den af riksdagen antagna form i förordningen, så att enligt densamma nödtorftig fattigvård skall lemnas, om "minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras", befinnes "sakna egna medel samt underhåll och vård af annan" (§ 1).

För beviljande af fattigvård i andra fall eger, enligt 2 §, fattigvårdssamhälle bestämma de grunder, som af fattigvårdsstyrelse böra iakttagas; men om sådant bestämmande ej skett, ankommer det på fattigvårdsstyrelsen att meddela fattigvård i den mon denna styrelse pröfvar nödigt. För öfrigt stadgas: att en hvar, som är arbetsför, skall sjelf försörja sig och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru; att husbonde skall ansvara för försörjningen af tjenstefolk, fabriks-, bruks- och handtverksarbetare äfvensom af deras hustrur och minderåriga barn, så att de ej, medan arbetsaftalet gäller, falla fattigvården till last; samt att det i öfrigt åligger föräldrar och barn att i mon af behof å ena och förmåga å andra sidan hvarandra försörja. I sitt förslag hade regeringen visserligen utsträckt detta åliggande till alla dem, som sins emellan äro i rätt upp- eller nedstigande skyldskap, men lät dock stadgandet härom ur förordningen utgå, sedan riksdagen emot detsamma anmärkt att en sådan i dittills gällande lag icke föreskrifven utsträckning synts riksdagen ej vara af omständigheterna påkallad; att densamma, i fråga om skyldemäns i rätt uppstigande led åliggande att försörja barnabarn, någon gång till och med kunde vara obillig, särdeles om stadgandet tolkades så, att nämnda åliggande afsåge jemväl dem, som vore af oäkta börd; samt att i öfrigt denna inbördes underhållsskyldighet

med lika mycket skäl, som den utsträcktes på sätt regeringen förslagit, torde kunna utvidgas jemväl till andra skyldemän, såsom t. ex. syskon.

Vidkommande åter klagan mot fattigvårdsstyrelses beslut, hvarigenom fattigvård blifvit helt och hållet eller till en del vägrad, samt statsmaktens ställning till fattigvårdssamhället i denna fråga, stadgas, i enlighet med regeringens af 1871 års riksdag godkända proposition, att sådan klagan i *alla* hithörande mål upptages och pröfvas af fattigvårdssamhälle eller ock af en utaf detsamma särskildt utsedd nämnd, om samhället beslutit att uppdraga denna pröfningsrätt åt sådan myndighet. Beslut att uppdraga pröfning af ifrågavarande ärenden åt särskild nämnd skall dock anmälas hos konungens befallningshafvande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller på skäl, som skola anföras, ogillar. Men öfver fattigvårdssamhälles eller särskild nämnds beslut i dessa mål får klagan i ingen annan händelse anföras hos embetsmyndighet, än att klaganden tilltror sig kunna visa att beslutet ej i laga ordning tillkommit. Dock förklaras det, genom hvad sålunda stadgats, icke vara konungens befallningshafvande, "till hvars embetspligt det hörer att vaka öfver fattigvårdens behöriga handhafvande", betaget att tillhålla fattigvårdssamhälle, som underlåter att lemna fattigvård, *då sådan*, enligt § 1 i författningen, *är obligatorisk*, att sin skyldighet fullgöra.

I fråga om *fattigvårdssamhälle* var genom 1853 års förordning medgifvet åt flere socknar å landet att förena sig till ett sådant samhälle, såframt de tillhörde samma pastorat. Denna inskränkning ansåg 1869 års riksdag dock öfverflödig: det borde vara nog att de tillhörde samma län. Bestämmelserna härom ersattes i regeringens till 1871 års riksdag afgifna förslag, som ock utaf riksdagen antogs, af stadgandet, att, derest två eller flere socknar å landet hade gemensam kommunalförvaltning, de ock samfäldt skulle såsom ett fattigvårdssamhälle betraktas. En vidsträcktare rätt i detta afseende ansågs icke öfverenstämmande med kommunallagarne, hvarjemte det antogs, att om fattigvården i något fall befunnes lämpligen böra göras gemensam för två

eller flere kommuner, de ock skulle finna det fördelaktigt att i alla hänseenden bilda en enda kommun. Likviest få enligt förordningen särskilda fattigvårdssamhällen förena sig om bildande af gemensam arbetsanstalt, dock att, der fråga blefve om inrättandet af tvångsarbetsanstalt, beslut derom bör genom konungens befallningshafvande insändas till Kongl. M:jts pröfning. Deremot är det fattigvårdssamhälle å landet under vissa vilkor tillåtet att i afseende å fattigvården i dess helhet eller viss del deraf fördela sig i kretsar eller rotar med åliggande för hvarje rote, att besörja sin fattigvård. En sådan rätt lemnade visserligen redan 1853 års förordning fattigvårdssamhälle, men endast under vilkor, att samhällets samtliga vid stämma i beslutet deltagande medlemmar voro derom ense. Det anfördes vid 1869 års riksdag, att fattigvården, åtminstone under vissa förhållanden, kunde både för de gifvande och tagande bättre ordnas i mindre kretsar än i större. Den fattiges ställning och verkliga behof vore bättre kända inom en mindre krets än i en större; behofvet, i tid varsnadt, kunde i en mindre krets genom lemnadt tillfälle till arbetsförtjenst lättare afhjelpas än i en större, der kännedomen om personliga förhållanden vore mindre. Äfven den fattiges arbetskrafter kunde stundom bättre användas i en mindre än i en större krets, underhållskostnaden borde ock kunna blifva mindre kännbar i den förra, då underhållet der kunde med mindre svårighet utgå i natura-prestationer, hvartill ock komme att den egna fördelen inom den mindre kretsen alltid kändes större att inom densamma ej intages personer, som fölle fattigvården till last, hvilken uppmärksamhet syntes utgöra en lämplig motvigt mot rättigheten för den enskilde att fritt välja boningsort. (Första kammarens utskotts betänkande i frågan.) Att nu en enda samhällsmedlem skulle kunna hindra kommun från att fördela sig i kretsar, synes hafva hört till de missförhållanden, som man mest öfverklagat. Fordran på enhällighet i beslutet är derföre i den nya förordningen öfvergifven; men på det förhastade beslut icke må vidtagas eller vissa delar af en kommun ej må genom en sådan delning bli alltför betungade, innehåller förordningen särskilda andra

bestämningar såsom: att beslut härom skall vara fattadt vid två på hvarandra följande kommunalstämmor med en röstöfvervigt af $^2/_3$ utaf de närvarande; att, derest antagligt är att någon rote i framtiden kommer att tillskyndas jemförelsevis större fattigvårdstunga, ett derefter lämpadt årligt bidrag lemnas till sådan rotes enskilda fattigvård; att om, sedan fördelningen kommit till stånd, någon rote skulle till följd af särskilda omständigheter, de der icke af rotens åtgörande berott, drabbas af alltför tryckande fattigvårdstunga, fattigvårdssamhället lemnar roten det understöd, som, derest öfverenskommelse icke kan träffas, konungens befallningshafvande pröfvar skäligt, m. m. Beslut härom bör öfverlemnas till pröfning af k. befallningshafvande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller af skäl, som skola anföras, ogillar. Har sådant beslut blifvit faststäldt så får förslag om dess upphäfvande eller förändring icke väckas förr än under det femte året derefter. — För öfrigt ankommer det i allmänhet på fattigvårdssamhälle att ordna sin fattigvård på sätt efter ortens förhållanden lämpligast finnes, "dock så att betlande må förekommas". De bestämmelser samhället härvidlag finner erforderliga skola upptagas i reglemente; men det är att märka, att sådant af fattigvårdssamhälle antaget reglemente icke behöfver öfverlemnas till konungens befallningshafvandes fastställelse. Han kan endast, då fråga om *tillämpning* deraf i något särskildt fall förekommer, pröfva *lagligheten* af i detsamma förekommande bestämmelse.

Fattigvårdsstyrelse utgöres på landet af kommunalnämnd, der ej fattigvårdssamhället annorlunda förordnar; i stad utses hon skildt. Är samhället fördeladt i rotar, skall jemväl en fattigvårdsföreståndare finnas inom hvarje rote; ankommande det på rote att bestämma om dess fattigvårdsangelägenheter skola af särskild styrelse handhafvas. Men tillsynen deröfver, att rotarne fullgöra hvad dem åligger, utöfvas af hela samhällets fattigvårdsstyrelse. Uppstår tvist emellan särskilda rotar angående skyldighet att bekosta fattigvård för viss person, så afgöres densamma af denna styrelse. Skulle en rote underlåta att lemna fattigvård åt så-

dan person, som enligt § 1 ovilkorligen är dertill berättigad, och rättelse ej genast efter tillsägelse af fattigvårdsstyrelsen följa, så tillkommer det fattigvårdsstyrelsen att lemna den behöfvande nödig vård, hvarefter styrelsen eger att mot roten väcka ersättningstalan hos konungens befallningshafvande.

Fattigvårdsförordningen af år 1853 föreskref såsom en skyldighet för fattigvårdsstyrelsen att, derest i följd af missväxt eller annan allmännare olycka, sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst egde rum, att arbetsföra personer utan eget vållande äfventyra nöd, söka bereda möjlighet för dem att erhålla arbete (hvarvid äfven stadgades att, såframt behofvet vore så vidsträckt, att större arbetsföretag fordrades för dess afhjelpande, fattigvårdsstyrelsen tidigt skulle uppgöra förslag dertill och öfverlemna detsamma till samhällets pröfning, samt att, om företaget icke kunde genom samhällets egen försorg åstadkommas, fattigvårdsstyrelsen borde göra anmälan derom hos konungens befallningshafvande). Den nya förordningen hänvisar deremot, utgående från den grundsats, att den enskilde icke har mot samhället något berättigadt anspråk att erhålla arbete, då han deraf är i behof, i sådana fall fattigvårdsstyrelsen att *om den finner nödigt* (fattigvårdsstyrelsen "må ega att") hemställa till fattigvårdssamhället om vidtagande af de åtgärder, hvilka deraf må föranledas.

Förordningen har i en afdelning sammanfört de bestämningar, som röra *hemortsrätt* och *ersättning för lemnad fattigvård.* Med ordet *hemortsrätt* ville de utskott, som vid 1869 års riksdag handlade fattigvårdsfrågan, beteckna det begrepp, som i fattigvårdslagstiftningen i Norge och Danmark utbildat sig under namn af "hjemstavnsret" och "hjemstadsret", såsom innebärande den en person tillkommande förmon, att under de i fattigvårdsförordningen bestämda vilkor kunna komma i åtnjutande af fattigvård. I detta afseende föreslog riksdagen att en hvar skulle ega medfödd hemortsrätt i det samhälle, der modren vid hans födelse egde sådan rätt, samt att hemortsrätt skulle kunna förvärfvas inom det samhälle, der en person efter fylda femton år vid två

på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven. I detta fall skulle naturligtvis den medfödda hemortsrätten upphöra. Den tid af sex månader, som enligt förr gällande förordning erfordrats för vinnande af hemortsrätt, ansågs således af riksdagen alltför kort. *) Stadgandet härom hade allmänt öfverklagats samt öppnade en lätt och icke så sällan anlitad utväg att få underhållsskyldigheten af fattighjon afvältrad på annan kommun. Regeringens proposition till 1871 års riksdag öfverensstämde härutinnan med ifrågavarande förslag, men sistnämnde riksdag gaf företräde åt den af regeringen senast tillsatta komiténs, att en hvar i fattigvårdshänseende skulle anses tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, undantagandes i de fall, då någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i åtnjutande af fattigvård enligt § 1 innan ett år förflutit sedan han i följd af inflyttning blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, eller om han under loppet af ett år näst derförut eller derefter för sig sjelf, hustru eller minderårigt barn af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård, eller om någon icke inflyttat till samhälle, der han för tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits, i hvilka alla fall han skulle behålla den hemortsrätt han förut egt. Riksdagen hade, heter det härom i dess skrifvelse till regeringen, utgående från den grundsats, att en hvar enligt regel borde i afseende å fattigvård tillhöra den kommun, dit han i allmänhet i borgerligt hänseende hörer, och hufvusakligen med hänsyn till svårigheten att kunna åstadkomma den för bestämmande af en persons hemortsrätt nödiga utredning, hvarest han senast för två på hvarandra följande år varit författningsenligt mantalsskrifven, ansett öfvervägande skäl tala för komiténs förslag. Det kan naturligtvis ej komma i fråga, att här på några rader återge

*) Enligt hvad första kammarens utskottsbetänkande upplyser är denna tid i Norge två år (tidigare tre år såsom ock i Sverige enligt 1847 års fattigvårdsförordning), i Danmark fem år, i Schlesvig och Holstein 15 år. I vissa kantoner i Schweiz tillhör en person med afseende å fattigvården hela sin lifstid den kommun, inom hvilken han är född.

de komiterades utförliga och, såsom det vill synas, af riksdagen 1871 godkända motivering af deras förslag, hvarföre det endast antydningsvis må nämnas, att de komiterade haft afseende, utom på de ofvannämnda svårigheterna, äfven på de långvariga tvistigheter samhällena emellan, hvartill antagandet af 1869 års riksdags förslag skulle leda; på de olycksbringande följder för de arbetande klasserna, som uppstode deraf, att samhällena sökte förmå inflyttade personer att utflytta, i stället för att dessa borde uppmuntras i sin sträfvan att lofligen försörja sig och de sina; på det ändamål, som afsetts med rotefördelningens införande, och som genom antagandet af det andra förslaget skulle äfventyras m. m. Förordningen är utfärdad i enlighet med det af riksdagen antagna förslaget.

I sammanhang med bestämmelserna om fattigvårdssamhälles rätt till ersättning af annat fattigvårdssamhälle eller af enskild person för lemnad fattigvård stadgas att, om hemortsrätten icke skulle kunna utrönas, eller ersättning icke kunna uttagas hos enskild person, eller om den, som åtnjutit understödet, icke vore svensk medborgare, godtgörelse bestås af staten. Understöd kan dessutom, i mon af tillgångarna på dertill anslagna medel, och enligt Kongl. M:jts pröfning erhållas, ifall samhället måst vidkännas kostnad till följd af fattigvård, hemsändning eller begrafning för sådan person, hans hustru och barn, som oafbrutet minst fem år vistats utom fattigvårdssamhälle, der han har hemvist, och såframt samhället derjemte är med fattigvård synnerligen betungadt. I vissa fall ersättes dessutom fattigvård lemnad åt afskedad militär, eller tjenstgörande eller i tjensten aflidens militärs hustru och minderåriga barn; dock att fattigvården i detta, liksom i alla fall, då anspråk kan göras på ersättning, skall vara lemnad åt sådan, som på grund af 1 § är ovilkorligen berättigad till fattigvård. Uttryckligen stadgas ock att ingen må för äfventyret af framtida fattigvårdstunga förmenas rätt att välja vistelseort.

Rörande *bidrag till fattigvården* bestämmes i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 1853 års förordning: att en personlig afgift erlägges med högst 50 öre för man och 25

öre för qvinna, som inom samhället är mantalsskrifven och fyllt aderton år; att det erforderliga tillskottet uttaxeras efter samma grunder, som kommunalutskylderna; att, om inom fattigvårdssamhälle på landet idkas fabriks- eller dylik rörelse af den utsträckning, att dervid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller om innehafvare af jord på landet i tjenst antagit statfolk, eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt backstugusittare och inhyseshjon, de der ock utgöra egna matlag, egendomsinnehafvaren skall, om hans fattigvårdsbidrag ej motsvara den tunga samhället har af dessa personer, vara pligtig att derutöfver lemna ett tillskott som, ifall ej öfverenskommelse träffas, kan af konungens befallningshafvande bestämmas till högst 10 (förut 8) r:dr för hvarje sådant matlag. Önskar han åter hellre åtaga sig ansvarighet för den tunga, som ifrågavarande matlag föranleder, så kan det honom beviljas, i hvilket fall han åtnjuter befrielse från en del af förenämnda fattigafgifter.

Angående *fattigvårdssamhälles rätt emot dem som åtnjuta fattigvård* innehåller förevarande förordning: att fattigvårdsstyrelse tillkommer målsmans och husbonderätt öfver den, som åtnjuter full försörjning, som ej är af blott tillfällig natur, husbonderätt åter: öfver den, som åtnjuter annan fattigvård; öfver den, hvars barn eller hustru på grund af § 1, och icke blott tillfälligtvis, åtnjuta full försörjning; öfver den, som genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård, om ock blott tillfälligt, på grund af § 1 skall lemnas dem; samt öfver den, hvars minderåriga barn för betlande anhållits och på fattigvårdsstyrelsens bekostnad hemsändts, i dessa begge sistnämnda fall till dess kostnaden blifvit godtgjord. Skulle arbetsför icke minderårig person vägra att fullgöra arbete, som honom föresättes af fattigvårdsstyrelse eller annan, å hvilken husbonderätt öfverlåtits, eller eljest visa tredska, sjelfsvåld, oordentlighet eller sturskhet samt icke efter varning låte sig rätta, kan anmälan göras hos konungens befallningshafvande, då konungens befallningshafvande kan, efter förhör inför sig eller enligt dess förordnande vid domstol

Woipiko laki, maaviljelijäin vapautta rajottamalla, vähentää tahi järjestää palo- eli kaskiviljelystä?

Tämä kysymys tosin on *polttava*. Wastuu tietysti riippuu siitä, missä ja kenen vastuu on annettava. Länsi-suomessa epäilemättä arvellaan: koska jo *kolmatta sataa vuotta* (eli alkaen vuodesta 1647, jolloin ensimäinen metsäsääntö annettiin) on katsottu tarpeelliseksi lain voimalla estää metsän peljättyä häviötä ja sitä varten tehdä rajotuksia kaskiviljelyksenki suhteen, niin tottahan semmoinen rajottaminen on tarpeen, jospa se vaatiiki muodostumista. Itäsuomalainen taas saattaa ajatella: koska jo kolmatta sataa vuotta on *ihan turhaan* lain puolesta tehty koetuksia, jotka eivät ole tarkotuksen mukaan perille vieneet, antaneet vaan toisinaan syytä rehellisiä ihmisiä riidoilla ja retteloilla kiusata ja vahingottaa, niin tottahan jo vihdoin viimeinki lienee tarpeeksi varma kokemus, että vapauden rajottaminen on vaan turhaa maaviljelijäin sortamista, joka ei mitään toimita; -- kaskiviljelystä tosin toisinaan liiaksi ja väärin käytetään, vaan ei laki siihen voi paljon mitään.

Että vastuu menee näin kahdanneppäi näkee myös keskustelusta viime huhtikuun 3 p:nä talonpoikais-säädyssä. — Emme kuitenkaan muista missään sanomalehdessä nähneemme mainituiksi niitä *asiallisia* syitä, joiden nojassa enemmistö päätti, ettei pyydetä sen säännön peruuttamista, joka kaskimaalle määrää 30 vuotisen kasvu-ajan.

Ja onhan asia ennenki ollut puheena julkisissa tilaisuuksissa. Niinpä maaviljelyskokouksessa v. 1861 Jouhkolassa. Silloin keskusteltiin kaskiviljelyksestäki ja oli myös kysytty: *"eikö sitä voisi lopettaa"?* — Yksi vastuu ainoastaan on kertomuksessa (siv. 73, 74) mainittu. Muuten sano-

taan: "Tämä kysymys tuntui olevan Karjalan kansan tärkeimpiä, koska kaikki siinä innostuivat niin puhelemaan, ettei ollut mahdollista siitä mitään paperille saada." Melkein samoin meni maaviljelyskokouksessa Mikkelin läänissä muistaaksemme v. 1865. Kumpiki kerta olimme tuon keskusteluaineen ehdotelleet, ei suinkaan senvuoksi että olisi ollut epäiltävä miten vastuu tulisi kuulumaan; päin vastoin hyvin tiesimme sen vaikuttavan kun tuli tappurassa ja kokouksiin kosommalta vetävän ihmisiä, jotka kiivaasti vaatisivat, ettei toki saa *maan-viljelystä* kokonaan pois kieltää. Mutta luulimme hyväksi että ihmisiä enemmänki olisi ko'olla keskustelemassa sekä muista asioista, että möys kaskiviljelyksen väärin käyttämisestä.

Mutta kun mielet ovat näin kahdanneppäi, niin ollaanko oikeen selvillä kaskiviljelyksen merkityksestä? Sitä sopinee suuresti epäillä.

Niinpä saksalainen ylimetsäneuvos, Tharand'in akatemian johtaja, vapaaherra *Edmund von Berg*, v. 1858 meidän hallituksemme pyynnöstä käytyänsä Suomen metsäseikkoja tarkastelemassa, kertomuksessaan Keis:le Senatille ottaa kaskiviljelyksenki puheeksi. Sanoo, että paikoin Saksassaki käytetään viljelystapaa, joka on vähän sinneppäi kun meidän kaskiviljelyksemme, mutta sillä *suurella* eroituksella, että puiden käyttäminen siellä on pää-asiana, ainoasti hienompia oksia ja maan pintaa poltetaan. — "Täällä Suomessa — niin arvelee vapaaherra — saapi metsä kasvaa 25 à 30 vuotta, sitten se hakataan maahan ja puut sekä maan pinta poltetaan, ainoastaan maan lannoitukseksi" — ja hän jatkaa näin: "Siis käytetään 25 à 30 vuotista metsää pää-asiallisesti tuhkan saamista varten yhden tahi useamman viljan lannaksi. Todella kallisarvonen lanta"! Jos maa olisiki omansa tähän viljelykseen, niin siitä kumminki välttämättömästi seuraisi että havu-metsien siaan kasvaa lepikko ja koivumetsiä ja näin raadettu maa järkiään häviää oikeata metsää tuottavasta maan-alasta.

Waromme että meilläki Suomessa moni ajattelee asiasta samate kun vapaah. v. Berg. Waan joka vähänki asian oikeata laitaa tuntee, hän hyvin hyvästi tietää, etteihän toki

meilläkään niin yksinomaisesti tarkoteta viljan saantia huuhdasta, että sitä varten poltettaisiin koko metsä tuhkaksi ja lanta-aineeksi! Meistä vaan on outoa, ettei kukaan tiennyt v. B:le selittää asiaa ja sanoa: meidänki huuhdan raataja, paloa tehdessään, ainoasti päällisin puolin polttaa maan nurmettua pintaa, jotta heinän juuret hiiltyvät, niinikään puita, sillä mikäli niitä ei jo ennen palontekoa viedä pois, ne ainoasti kuoreltaan hiiltyvät ja mustuvat, kokonaan poltetaan vaan hienommat oksat ja risut; itse puunrungot käytetään haloiksi ja poltto-aineiksi. - Hyödyllisenä ja paraana raademaana rahvas pitää lehto-maat, eikä, jos vaan semmoista on, muuta raadakkaan. Sitä tehdessään maaviljelijällä on 3 tarkotusta: 1) ensin viljan saalis, joka monelle on välttämätön tarvis, vaan, missä eloa saapi tarpeeksi pelloista ja suoviljelyksistä, kumminki on lisätulo metsästä, mikä 2) polttopuun tarpeen tautta täydelleen olisi maahan kaadettava. Nyt hän joko itse polttaa ne mustuneet tela-puut, tahi, missä tilaisuutta on edulla myödä halkoja, jo kaskesta ennen palontekoa viepi pois emäpuut ja hakkaa haloiksi. Niin esm. nykyisin Saimaan rannoilla suuri summa niitä halkoja, jotka myödään höyry-aluksille tahi kaupunkein asukkaille, on otettu juuri kaskista. 3) Kolmanneksi huuhdasta saapi hyvää karjalaidunta, ja laitumen puute hyvin usiasti pakottaa kaski-raateisin semmoisiaki, jotka muuten ei liiaksi huuhta-viljelystä rakasta. Kun näin lehtomaasta saapi kolmikertaisen edun: polttopuita omiksi tarpeiksi tahi myötäväksi, jyväviljaa ja karjalaidunta, niin onko se niin järjetöntä ja voisiko siitä saada sinneppäikkään samaa etua jos sitä, puun-siemeniä kylvettyä, tehtäisiin havu-metsäksi?

Mutta — raadetaanhan kumminki teillä huuhta-viljelykseen sopimattomiaki metsiä! — Tähän vapaah. v. B:n muistutukseen olisi sopinut selittää: Niin kaiketi se toisinaan on, sitä ei käy kieltää; vaan varsin monessa talossa asukkaan on täytyminen raataa kangasmaitaki. Talouslaissamme kyllä on perusteena pidetty että kullaki talolla *pitäisi* olla kaikemmoisia etupaikkoja ja että voisi raivaamalla saada peltoa, niittua j. n. e. Waan käytännössä se ei ole niin. Esm. joku maaherra, maakunnan isänä, saattaisi hellästi neuvoa monta onne-

tonta raukkaa: "te'e peltoa, te'e niittua, hoida karjaasi, eläkä mene tavattomia metsä-työsiöitä tekemään"! Mutta vastuu voisi kuulua näin: "tulkaa, armollinen herra, kerran meidän taloon, niin saatte nähdä, että tuskinpa teidänkään (kammari-) viisautenne riittäisi neuvojanne meillä noudattamaan. Kartanon äärellä saapi muutaman kapan alaa pelloksi, muuten lisäksi pitkän matkan takaa, heinämaata ei ole, eikä lehtoa, on täytyminen raataa männikkökankaita. Suuria vilja-tuloja niistä ei voi toivoa, mutta kovaa työtä tehdessä pitää nähdä nälkää. Wähän kumminki tulee eloa ja ahoista karjalleki ruokaa. Wuosikymmenien perästä, kun maa on ehtinyt parata, asia kukaties on paremmalla kannalla. Jos ei pidä raateita, niin ei jaksa summia suittaa ja tila menee vieraalle. Silloin nuhdellaan laiskuudesta ja huolettomuudesta! Jos taas tekee metsä-työsiöitä, niin saapi nuhteita ymmärtämättömyydestä! Kylläpä on vähän surkia kuitenki"! Hän ehkä jatkaa: "lienette kukaties kuulleet, että on pidetty huuhtia hongikoissaki ja niitä raadettu pykälittäin, voitte pitää sen erinomaisen tuhmuuden todistukseena, kun sillä tavoin on hävitetty metsiä, mistä nyt voisi saada suuria raha-summia. Siltä se tosin tuntuu, vaan kumminkaan ei käy kohtuudella heitä varsin kovasti tuomita. Ompa mieleen pantava mitä jälkeisensä 1, 2 tahi 3:nessa polvessa asiasta joskus miettivät. Waikka vesi suussaan kiehuu ajatellessaan mikä raha-aarre heillä hongikoissa nyt olisi, *jos* ei taattonsa tahi ukkonsa olisi niitä hävittänyt, niin kuitenki sanovat: mutta mistä hän tiesi niitä säästää, kun *silloin* honka-kannosta tuskin sai 5 kopeekkaa pankko-luvussa ja olihan hänellä täytyminen hankkia leipää".

Mitä vapaah. v. Berg mainitsee, että Wiipurin läänissä muka metsät paikoin ovat ylenpalttisella kaskiviljelyksellä ja monen viljan ottamisella tehty alastomiksi, siinä epäilemättä on perää. Kummaa vaan ettei tiedetty hänelle selittää pääsyytä siihen liikanaiseen metsä-raantiin, semminki kun eräs komitea (mistä alempana enemmän) jo v. 1842 sitä seikkaa huomautti ja asia muutenki on yleensä tunnettu, nim. että lahko- eli jako-kunnissa, missä iso-jako on kesken (samate usiamman osakkaan yhteisillä jakamattomilla tiloilla) se met-

sän yhteisyys kehoittaa osamiehiä ikään kun kilvalla raatamaan ja raateista kiskomaan mitä suinki mahdollista. Tämä kohta on varsin tärkeä ja varteen otettava, liiatenki kun kokemuksesta tiedetään, että samassa ja'on päätettyä suurempi tarkkuus metsien suhteen *yleensä* on nähtävä. Toisinaan tosin sittenki näkee ymmärtämättömyyttä tässä niinkuin muussaki maaviljelyksessä. Waan varsinainen metsän tuhlaus on harvinaisempi, jospa niinki tapahtuu, että tilalliset, jotka ovat häviämäisillään, liiaksi antavat vieraille kaskimaita viljeltäviksi, niinkuin muutenki laskevat tilansa, kartanon ja viljelyksien puolesta rappiolle.

Ne määräykset keis:sa metsä-asetuksessa, annettu v. 1851 syyskuun 9 p:nä, joilla on tahdottu kaskiviljelystä rajottaa tahi sen luultua vahingollisuutta estää, ovat seuraavat:

1) pellon, niitun ja oikean karjaha'an aituuksen ulkopuolella on kaskiviljelys *kaikilta* kielletty "sellaisella kallioperäisellä ja kivilouhisella maalla ja hietakankaalla, jossa kasvuvoima (metsää varten) [1]) kaskenpoltolla taitaa hukattaa", 45 §.

2) Ruunun talon ja puustellin maalla pellon, niitun ja oikean karjaha'an ulkopuolella asukas *yleensä* ei saa raataa ilman kuvernöörin eri luvatta, 46 §. (Puustellien suhteen muutettu).

3) "kaskimaasta elköön enemmän kun kaksi viljaa otettako" (toukoa viljoittako).

4) "eikä sama maa saa poltettaa taas paloksi, ennenkun vähinnä 30 vuotta viimeisestä elonteosta on kulunut".

5) toisen viljan perästä huuhta on pidettävä aidassa kahdeksan vuotta, 49 §.

Paitsi sitä 6) lampuoti ja torppari ei saa raataa ilman isännän luvatta, 45 §.

Ja 7) määrätään mitä on vaarin otettava jos metsä on usiamman tilan yhteinen, 50 §.

---

[1]) Asetuksen suomennos on vaillinainen. Ruotsiksi on sanottu "växtkraften *för skog*". Nämä viimeiset sanat "metsää varten" ovat suomennoksesta jääneet pois.

Nyt valtiopäivillä talonpoikais-säädyssä oli tehty pyyntöesitys 4 ja 5:nen määräyksen peruuttamisesta. Aitausvelvollisuuden vuoksi otettiin esitys säädyssä hyväksi, mutta yhdellä huudolla voitti se mieli, ettei tuosta 30 vuotisesta lepoajasta virketä mitään.

Kumminki oli niitä hyvin monta (arvattavasti niiltä tienoilta, missä kaskiviljelystä käytetään), jotka todistivat ettei metsä-asetuksen sääntöjä noudateta. Ja melkeen tunnettu asiahan se onki, niinkuin myös jo vapaah. v. Berg, ehkä muukalainen, samaan suuntaan antoi lausuntonsa. [1]) Siinä lienee toki niin tukeva todistus, kun suinki vaatia sopii, siitä etteivät ainakaan nykyiset määräykset ole tarkotuksen perille vieneet ja ettei *niillä* ole voitu kaskiviljelystä vähentää tahi järjestää, jonka vuoksi seki lienee selvä, että laki kaskiviljelyksestä kokonaan lain säädännön puolesta vaatii tarkastelemista, ehkei siitä olekkaan pyyntö-esitystä tehty.

Sen puolesta ajatuksemme on sama kun monen valtiopäivämiehen että täydellinen vapaus tässä suhteessa on paras, *jos* vaan kaskimaa on viljelijän *oma*. Mutta jos maa on ruunun tahi useamman asukkaan yhteinen oma, niin määräyksiä tarvitaan.

Wähäinen katsahdus miten nämät säännöt ovat syntyneet ja muodostuneet lienee siis tässä paikallaan.

Siinä komiteassa, joka ensimmäiseksi v. 1842 helmikuun 28 p:nä teki ehdotuksen uuteen metsä-asetukseen istui y. m. senaikuinen professori *J. J. Nordström*, nykyisin valtio-arkiston hoitaja Tukholmassa. Hänen käsi-alansa on helposti tunnettava komitean ehdotuksessa ja varsinki sen mietinnössä, missä ehdoteltuin sääntöin syitä ja perusteita selitellään ja sitä varten tehdään varsin arvollisia historiallisia selityksiä. Se näkyy kohta että kirjottaja perinpohjin asian-

---

[1]) Kun v. B. hyviksi ja mukaviksi kiittää lakimme (hänelle ei ihan oikeen kerrottuja) määräyksiä, joilla tahdotaan kaskiviljelystä rajottaa, niin meillä kuitenki siitä on toinen ajatus, niin myös syystä, minkätautta ne hyvinä ja mukavina pidetyt määräykset eivät ole mitään toimittaneet.

sa tuntee niinkuin hän sen esitteleeki erinomaisella taidollaan. Ja kun omistus-oikeuden pyhänä pitäminen alusta loppuun näkyy olevan kalliina silmä-määränänsä, niin etenki sen puolesta mietintö vielä nyky-aikanaki ansaitsee tulla mieleen painetuksi, sillä jälestäpäi oli asia tutkittava toisessaki komiteassa, minkä ehdotuksen mukaan asetus lienee tehty, ehkä moni muutos ja lisäys ensimäiseen ehdotukseen mielestämme ei ole juuri hyvästi luonnistunut. —

Neljännessä nivelessä (art.) "erityisten maanomistajain metsistä" komitea lausuu hyvin jaloja ja terävämielisiä sanoja. Niitä sanasta sanaan suomentamatta, te'emme niiden sisällöstä seuraavan otteen:

— — — — — — — — — — — — —

Maanomistajan oikeus vapaasti nauttia kaikkia mitä maallansa kasvaa on lainsäädännössä aina pidetty seurauksena omistusoikeudestaan ja omistusoikeuden sortamattomuus katsottu olevan yksi koko valtiorakennuksen kulma-kiviä. Usiampiin oikeus-kohtiin ja keskuksiin monen monituisesti sattuvana on tämä oikeuslain ja perustuslain tukeilla vakuutettu ja ne tukeet ovat niin lujia ja toisihinsa kiinnitettyjä, ettei ole niihin, perusteen ja seurauksen puolesta, koskemista, lukemattomia hämmennyksiä matkaansaattamatta. Järjestetyn metsänhoidon syntyminen edellä kaikkia vaatii maanviljelijän omintakeista tointa, perustettu hänen omaan huolenpitoonsa ja selvään käsitykseensä metsähoidon hyödyllisyydestä. Woisi ajatella että, kieltoja säätämällä, saattaisi määrätä mikäli maanviljelijä ei saa metsäänsä käyttää ja mihin piiriin se käytäntö on rajotettu. Ehkä joku siitä voisi estyä väärin metsäänsä käyttämästä. Mutta ei se olisi viisaasti ja oikeen tehty, eikä lain mukaista. Toista on jotaki kieltää, toista taas aikaan saada itsenäistä neroa ja toimeliaisuutta, minkä ensimäinen ehto, varsinki mitä tulee järjestettyyn metsähoitoon, on omintakeiset tekemiset, ei tekemättä jättämiset. Semmoinen kielto sotisi yleistä oikeus-käsitystä vastaan, eikä se meidän avarassa ja harvaan asutussa maassa olisi mahdollista käytäntään saada.

Niin kauvan siis kun maanviljelijä metsänsä tuhlaamisen tautta ei voi omistusoikeuttaan menettää, eikä voi hä-

nelle, vapaana kansalaisena, panna pakkoa mukavamman metsänhoidon suhteen mitä tekemään, ei ole muuta neuvoa kun jättää asian omaan huolenpitoonsa, asetuksien kielloilla estämättä hänen neroansa ja toimellisuuttaan edistymästä.

Niinpä tämän tähdellisen asian suhteen lainsäädännässä onki aina tähän asti tehty. Kolmatta sataa vuotta on kyllä vähän välinsä valitettu että metsiä on tolkuttomalla tuhlaamisella hävitetty, on peljätty niiden peräti häviävän ja että maa menettäisi sen monituisen siunauksen, minkä Luoja on sille metsissään antanut, ja luultu niiden elatuskeinoin olevan vaarassa ja menemäisillään, joita varten metsän tuotteita välttämättömästi tarvitaan: joita valituksia esiteltäessä ei liene selvästi ajateltu kuinka vähän kielto tässä toimittaisi, eikä muistettu että entisen metsän siaan voipi samalla maalla toinen uusi taas kasvaa, eikä sitäkään että oikia syy siihen metsien, aikojen kuluessa, todemmastaan tapahtuneesen vähenemiseen, verrattu muinosiin metsiin, toki lienee siinä suuressa maan-alassa, mikä entisestä metsästä vähitellen on muuttunut pelloksi ja niituksi. — Mutta lainsäädännässä näillä valituksilla kuitenkaan ei ole saatu aikaan estäviä siteitä maanomistajan nautinta-oikeuden suhteen, mitä kuuluu erikoisen rajotetun metsänsä tuotteisin. Päin-vastoin: kuta enemmän on valitettu, sitä lujemmin on vahvistettu ja tuettu omistus-oikeus ja niinikään se perus-aate: maanomistajalla olkoon vapaus parhaan ymmärryksensä mukaan käyttää ja nauttia metsänsä. Sen näkee selvästi metsä-asetuksista 1647, 1664, 1734, 1739, 1793, 1805 ja nykysestä laistamme sekä monesta muusta asetuksesta; ja usiammat niistä olivat olleet tarkan ja vakaisen keskustelun alaisina valtiopäivillä Hallitsijan ja Säätyin välillä.

Näistä korkeista ja vakaista esikuvista komitea puolestaan ei ole voinut poiketa, semminki kun luulee selvästi ja täysinmäärin näkevänsä niissä kätketyn suuren viisauden. Säilyttäen maanomistajan vapaan nautinto-oikeuden erityiseen metsäänsä, komitea ainoasti, mitä tulee perintö-tiloihin, on niilla perusteilla selvemmästi kiehittänyt mitä vielä historiallisista syistä on ollut epäselvää.

Semmoinen epäselvä määräys on se rak. kaaren X: 8:sta

1805 v. metsä-asetukseen (§ 18) otettu, että ruunun-miesten, missä ruununperintö-talon omistaja niin väärin käyttäisi metsäänsä, että talo voisi tulla rappioon ja voimattomaksi veronmaksuun, pitäisi siitä kysyä, vaikka saman asetuksen 1 §, samoin kun kun. kirje 7 p:ltä helmikuuta 1770, kieltää metsä- ja jahti-palvelijoita anastamasta itsellensä metsään peräänkatsonta-valtaa perintöläisten metsien suhteen, paitsi mitä tulee tammi-metsään. Relssi-maan metsän omistajan vapaa käytäntä-oikeus kaikkina aikoina on jäänyt rajottamatta. Niin asian laita olisi pitänyt olla perintötaloin metsissäki, mihin omistus-oikeus itse asiassa oli yhtä hyvä, jollei 16 ja 17:lla vuosisadalla monta partio- eli puolue-vaatimusta olisi yhdistynyt hämmentämään perintötilallisen ja vero-oikeutta sillä seurauksella, että katsottiin ruunullaki olevan jotaki osaa omistus-oikeudesta, joten ruunulla siis olisi syytä perään katsoa tilan hallitusta. Se on nähtävä kartano-syynin Säännöstä 1681 ja kihlak. voudin Ohje-säännöstä 1688, ja siitä on jälkiä yhteisessä laissammeki. Yllämainittu sääntö rak. k:ssa on yksi niitä. Mutta kun sitten valtiopäivillä 1789 tehdyt asetukset (perustuslain voimalla) säätivät, että perintötilallisilla "koti- ja ulkopalstan tiluksilla, metsissä ja mailla" olkoon "kaikin puolin yhtä järkähtämätön omistus- ja yhtä vapaa käytäntä-oikeus kun relssimiehillä relssin tiloilla etuoikeuksien, lain ja asetusten mukaan" ja että maksamaton vero on haettava samalla tapaa kun muu velka, niin tästä itsestään seuraa, ettei nyt enää voi perintötilallista vastaan ajaa semmoista kannetta kun edellä sanottu on, yhtä vähän kun relssin miestä vastaan.[1])

— — — — — — — — — — — — —

Mitä kaskiviljelykseen yleensä tulee, niin tuo edellä mainittu perintötilallisen nautinto-oikeuden hämmentäminen jo aikasin oli vaikuttamassa, 1734 v. laissa rak. k. 14 luvun 4 § kyllä säätää, että relssin maan omistajalla on lupa erikoisessa metsässään aidan sekä sisä- että ulkopuolella huuh-

---

[1]) Semmoinen sääntö, jonka mitättömyys oli niin selvästi näytetty, kumminki löytyy 1851 v. metsä-asetuksessa 35 §:ssä loppupuolella.

taa itse raataa tahi toiselle raadettavaksi antaa. Mutta ruunun ja perintötilain metsissä oli asian laita toinen. "Peltoaituuksessa, niityssä ja syöttöha'assa saapi jokainen kaataa ja paloksi tehdä vähäistä kelvotonta metsää", semmoinen ainoastaan oli se 1 §:ssä annettu yleinen lupa. Ja 2 § nimenomaan kieltää aidan ulkopuolella paloa tekemästä, jollei 1) sillä tarkoteta pellon ja niityn raivuuta milloin tilaa siihen aidan sisällä puuttuu, tahi 2) pellonteko laitumen vuoksi ole tarpeellista. Ja silloinki oli syyni, oikeuden tutkinto ja kuninkaan käskynhaltijan lupa tarpeen. Metsissä, määrätyt ruukkien ja vuorilaitoksen piiriin kuuluviksi, palonteko oli vielä kovemmin kielletty. Nämät määräykset eivät kuitenkaan olleet uusia. Se perus-ohje, ettei saanut tehdä paloa ennenkun maa oli katsottu siihen sopivaksi ja lupa hankittu, oli säätty edellisellä vuosi-sadalla useammissa asetuksissa siitä syystä, että sanottiin maan muutamin paikoin jo kärsineen parantumattoman vahingon liiemmäisestä kaski-raateesta, jota siis katsottiin tarpeelliseksi estää.

Perintötilain suhteen asia kuitenki tuli toiselle kannalle sittenkun niiden omistajalle 1789 perustuslain voimalla suotiin yhtä järkähtämätön omistus-oikeus ja yhtä vapaa hallinta- ja käytäntä-oikeus kun relssin tilain omistajille, eikä 1805 vuoden metsä-asetuksessa perintötiloista mitään rajotusta *nimenomaan* mainita.

Mutta poikkeuksena yleisistä lain määräyksistä on palonteko Suomessa kauvan ollut järjestetty omilla eri säännöillään. Niinpä jo 1692 syysk. 20 p., vaikka palonteko ilman syynittä ja luvatta jo sitä ennen oli *yleensä* kielletty, kun. kirjeessä Suomen suhteen sanotaan, että rahvas niillä tienoin, missä metsää runsaammasti oli, saisi, maaherran lupaa pyytämättä, vapaasti raivata eli perata peltoa ja niittua sekä, siemeneensä ja metsän avaruuteen nähden, tehdä paloa. Kun yleinen lakimme 1731 v. valtiopäivillä oli tarkasteltavana, niin rak. k. 14 luvun suhteen *Lauri Laurinpoika* [1]) vuorilaitosten läntisestä piiristä teki muistutuksia ja h:ra *Lau-*

---

[1]) Hänen melkeen pitkä lause kaskiviljelyksestä on mielestämme jotensa merkillinen. Ehkä tulemme vielä sitä mainitsemaan.

relius kysyi eikö Suomessa olisi vapaus palontekoon? Ja 13 lukua tarkasteltaessa talonpoikaissääty oli kiivaasti vaatinut paloviljelystä vapaammaksi. Siihen sanottiin: laki on oleva yleinen, mutta metsä-asetuksessa määrätään missä eri seutuin suhteen saapi tehdä paloa. Ja jo 1739 huhtikuun 5 p. selitettiin, että "rahvas niissä Suomen maakunnissa ja muualla Ruotsissa, jolla on liikanaisia eikä juuri mihinkään muuhun hyödyllisiä metsiä ja mistä voipi elatuksensa saada", saisi turvautua niihin päätöksiin, joilla on annettu heille lupa "ilman syynittä vanhan tapansa mukaan paloa tehdä". Mikäli pellonviljelys etelä-Suomessa edistyi, sikäli vapaa kaskiviljelys supistettiin pohjospuoleen maatamme. Niin kun. kirjeessä 11 p:ltä helmik. 1796 kaskiviljelyksestä *Savossa* ja *Karjalassa* selitetään: että "rahvas, joka aina tätä ennen on erotettu viime aikoina tehdyistä kaskiviljelyksen kielloista", vastaki saisi edelleen hyväksensä tätä poikkeusta ja siis toistaseksi pitää ennen sallittua kaskiviljelystään. Kuitenki "tuli maaherran, milloin asian laita niin muttuisi, että huuhta-viljelys vaatii rajotusta, siitä tehdä alamainen ehdotus". Ruunun tilalliset *Wiipurin läänin* muissa pitäjissä paitsi Pyhtään ja Kymin v. 1825 maaliskuun 23 p:nä ja 1830 kesäk. 9 p. saivat luvan, tarpeeksensa ja toimeen tullaksensa, estymättä käyttää kaskiviljelystä, jota varten sen luvalliseksi annetun raade-maan avaruus manttaalia myöten on erittäin määrätty, miten missäki pitäjässä.

Tällä kannalla ylipäätään lainsäännöt kaskiviljelyksestä olivat kun edellä mainitun komitean ehdotus annettiin 1842. Siinä on ainoasti yksi määräys, joka meidän arvellessamme, on melkeen outo, nim. mikäli 65 §:ssä (45 § 1851 v. metsäasetuksessa) kaskiviljelys kielletään relssin ja perintötilainki omistajilta semmoisella maalla, missä se on vahingollinen.

Komitea perustuslauseessaan sanoo:

"Maanomistajan käytäntä-oikeudesta lausuttuin perustuksien mukaan komitea on katsonut hänen oikeutensa palontekoon erikoisella maallaan olevan semmoisen, ettei voi muuta rajotusta tehdä, paitsi sitä, mikä ensin metsä-asetuk-

sessa 10 p:ltä joulukuuta 1793 ja sitten m. as. 1 p:ltä elok. 1805 vahvistettiin, siihen peräti sopimattoman maan suhteen. Tämä rajotus ei ole omistus oikeuden sortamista; sillä vaikk'ei voi evätä maanomistajaa vapaasti käyttämästä mitä maallansa kasvaa, niin kumminkaan ei voi sallia hänen itse maatansa niin käyttää, että sen kasvu-voima hyödyllisten tuotteiden suhteen joko peräti häviää, tahi pitkäksi ajaksi estyy ja seisattuu. Semmoinen omistus-oikeuden väärin käyttäminen, jos se saisi tulla yleiseksi, voisi valtiolle saattaa parantumattoman vahingon, ja siis onki valtion korkein omistus-oikeus (dominium eminens) sitä vastaan vaikuttamassa. Tältä kannalta omistus-oikeuden side kuitenki on niin välttämättömän tarpeellinen, ettei voi yhtään poikkeusta olla, olipa sitte mikä maanomistaja hyvänsä. Muuten se olisi mielivaltaa; ja tällä perusteella komitea onki, selvemmästi kun tätä ennen on tehty, maininnut että kielto sopimatonta maata raatamasta on noudatettava, sekä ruunun maan asukkailta, että myös yksityisiltä relssin ja perintötilain omistajilta".

Tämä sen ehdotellun säännön puolustus meistä näkyy hyvin heikolta. Olemme jo kertoneet kuinka tukevilla syillä komitea näytti miten se vielä 1805 v. metsä-asetuksessa löytyvä määräys, että ruunun miesten piti perään katsoa perintötilallisten metsänhoitoa, on mitätön, kun se muka sortaisi heidän perustuslaissa vakuutettua vapaata käytäntä-oikeutta. *Jos* metsä-asetuksessa v. 1805 löytyvä kielto asetuksessa sopimattomaksi määrättyä kaskimaata viljelemästä, sanain mukaan, koskisi relssin ja perintötilainki omistajiin, niin olisi sopinut aivan samoilla syillä näyttää että se on mitätön, kun näillä tilanomistajilla on perustuslainvoimainen vapaus itse päättää mikä maa milloinki on pidettävä sopimattomana raade-maana, tietämättä mitä hallitukselta annetuissa säännöissä on sopimattomaksi määrätty. Mutta nyt se on suuresti epäiltävä lieneekö 1805 v. m. as. ensinkään tarkottanut relssin ja perintötilain omistajia. 53 § kuuluu näin:

"Koska kokemus on näyttänyt kaskiviljelyksen hietakankaalla sekä kallioperäisellä ja kivikko-maalla yleensä olevan maalle ja valtiolle vahingollista; niin kun. Maj. on tahtonut säätää ja määrätä, että kaskiviljelys semmoisilla,

pellon, niitun ja oikean karja-ha'an ulkopuolella olevilla paikoilla *yleisesti* on kielletty, ne paikkaknnnat erotettuina, missä kun. M. eri asiahaarain suhteen on toisin määrännyt".

Tuo sana "yleisesti" on se ainoa, joka juuri voisi antaa vähän syytä komitean luuloon. Mutta kun koko nivelessä palonteosta muuten ei ole ainoatakaan sanaa yksityisten relssin- ja perintötiloista, ei siinäkään §:ssä, missä sakot luvattomasta palonteosta määrätään, niin emme usko että sillä olikaan semmoinen tarkotus sortaa samassa asetuksessaki (18 §) mainittua vapautta.

Woisi kukaties sanoa: vaan turhaa hulluuttahan se olisiki sopimatonta maata raataa! Aivan oikeen. Mutta sopimattomaksi voipi katsoa mikä minki maan. Ja eri tavallahan se onki määrätty:

1805 v. m. as. 53 § sanoo: hietakangas, kallioperäinen ja kivikko maa —;

Komitea 1842 65 §: kallioperä, louhinen maa sekä nurmeton jäkälä- ja räkäpetäjikkö-kangas;

1851 v. m. as. 45 §: sellainen kallioperäinen ja kivilouhinen maa ja hietakangas, missä kasvuvoima metsää varten voipi palonteolla hävitä;

1853 tammik. 26 p. keis. kirjeessä sallitaan palontekoa hietakankaallaki, paitsi missä ei ole ruokamultaa tahi kangas on auhtoperää.

Nyt se yleinen kielto (1851) mielestämme tosin on hyvin viaton eli mitätön, sillä raadetulla maalla, olipa kuinka louhista hyvänsä, entisten puiden siaan kasvaa toisia, niin kangasmaillaki, joten sitä kieltomaata tuskin lienee olemassa ollenkaan. Mutta sitäki määräystä kukaties voipi eri tavalla ymmärtää. Kielletty maa siis tarvitsisi olla toisin määrättynä, vaan *ainoasti ruunun tilain* suhteen, — ja yksityisten tiloilla omistajain vapaus itse päättää mitä miki sopimattomaksi katsonee jäädä entiselleen.

Kummaa vaan että tuo komitean ehdottelema, sanottua vapautta rajottava, mutta huonosti perustettu *lisäys* sääntöön 1805 v. metsä-as:sa todella tehtiin 1851, samalla kertaa kun toinen määräys jäi entiselleen, vaikka sen mitättömyys oli sangen tukevilla syillä näytetty.

Kaikki muut komitean ehdottelemat rajotukset koskevat ainoastaan ruunun tiloja ja maata. Niin kom. 69 §:ssä ehdotteli, ettei paloista *ruunun tilain ja puustellein tahi muulla ruunun maalla* saisi ottaa useampaa kun kahta viljaa, jollei syynissä nimenomaan todisteta maan sietävän kolmen viljan ottoa ja kuvernööri siihen lupaansa anna; niin myös ettei saa samalla maalla uudestaan tehdä paloa ennenkun 20 vuotta viimeisestä palovuodesta. Mutta ne erittäin merkityt sanat peräti jätettiin pois 1851 v. m. as:n 49 §:stä, missä rajotukset ovat muutenki toisin tehtyjä. Siitä kohta enemmän.

Nyt tahdomme ensin kotvasen katsastaa toista tärkeätä seikkaa, nim. sitä *erikoistilaa,* missä suuret maakunnat Suomessa, palonte'on suhteen, ovat olleet.

Kun laviampi kaskiviljelys Savossa ja Karjalassa v. 1796 sallittiin, niin sanottiin että "maaherran, milloin asian laita niin muuttuisi että huuhta-viljelys vaatii rajotusta, tuli siitä tehdä alamainen ilmotus". Samalla tapaa ruunun talollisille Wiipurin läänissä laviampi raade-oikeus luvattiin 1825 ja 1830, sanottiinpa 1830 että se lupa olisi voimassaan kunnekka isojako ja veronlasku tapahtuisi ja veronlasku-päätöksissä määrättäisiin kuinka paljon kullaki tilalla saisi huuhtaa pitää.

Tämän johdosta komitea ehdotteli 78 §:ssä: "Jos mille maan osalle eri päätöksillä laviampi kun tässä säätty palonteko oikeus on suotu, tahi vasta sallitaan; niin olkoot ne voimassaan kunnekka säädyllisesti muutetaan tahi peräytetään".

Perus-lauseessaan komitea kyllä luuli voitavan *vähentää* tuota ruunun tilallisille annettua laviampaa huuhta-viljelyslupaa, vaan arveli mahdottomaksi sitä kerrassaan peruuttaa, kun näet kansa oli, elääksensä ja toimeen tullaksensa, luvan saanut ja vieläki edelleen sen tarvitsi.

Tässä komitea silminnähtävästi oli ihan oikeessa. Eihän se mitenkään käy väkinäisesti, vaikka kuinka kovalla lainpakolla, yhtäkkiä muuttaa kansan tapoja, joihin se ilmosen ikänsä on tottunut. Kun sanottu maaviljelys-tapa vielä silloin oli melkeen entisellään ja niin avarasti käytetty, että

käsky tapaa muuttamaan oli miltei sama kun olisi leivän suhteen käsketty panemaan hampaat naulaan; niin luonnollistahan oli, ettei millään menestyksen toivolla voinut muuta tehdä kun että lupaa jotenkuten rajottaa.

Toisinpa kumminki ajattelivat ne miehet, joidenka tehtävä lopullinen ehdotus oli. Sillä 1851 v. metsä-as:n 58 §:ssä sanotaan:

"Niille paikkakunnille Suomessa, joille laviampi oikeus kasken polttoon ja kyteyttämiseen, kuin tässä edellä ylipään säätään, on ollut myötenannettu ja vieläki saattaa näkyä tarpeelliseksi, on Senatin talousosalla valta, — osotuksen jälkeen asianomaiselta kuvernööriltä, — myötenantaa sellainen oikeus ja kulleki paikkakunnalle erittäin määrätä, millä ehdolla tämä oikeus saa nautittaa".

Waikka näyttää siltä kun olisi luultu mahdolliseksi, että rahvas Savossa ja Karjalassa sekä Wiipurin läänissä olisi voinut, ilman laviampaa palonteko-lupaa, elää ja tulla toimeen, niin tuskinpa kuitenkaan käynee arvata säännön annetuksi siinä mielessä. Mutta koska niinä aikoina todemmastaan paikottain tuota viljely-tapaa väärin käytettiin, — parhaastaan kesken olevain isojakojen tautta —, niin lienee tarkotus ollut tuommoisella entisen luvan peruuttamalla, joka pakotti uusiin lupa-puuhiin, masentaa ja hillitä sitä muka vaarallista paloviljely-himoa. Waan miten kävi? "Kukali korvessa huutaa, sikäli metsä kaikuu", sanoo sananlasku. Kun tämä luvan peruuttaminen rajotuksineen tuli tietyksi, niin hyvin avaralta kuului ikään kun kova hätä-huuto: "nyt ollaan hukassa, nyt maanviljelys on kielletty". Sitä pelkoa lisäsi seki seikka että 49 § jättää mainitsematta mitä 1842 v. komitea sanomalla sanoi, nim. että rajotukset olivat tehdyt ainoasti ruunun tilain ja ruunun maan metsistä. Ja se § otettiinki yleiseksi ikään kun olisi ollut tehty kaikista tiloista. Monen monituisesta pitäjäästä puuhattiin anomuksia K. Senatiin *kaikkein tilallisten*, siis sekä ruunun että perintötilain asukkaiden, puolesta, ja olipa perintötilallisiaki omasta ja muiden puolesta niitä toimittamassa. Pyyntöjä oli tehty miten missäki. Niin oli toisin paikoin anottu että saisi ottaa kolme viljaa, paloksi tehdä 15 vuotista metsää ja että pääs-

täisiin huuhtia aidassa pitämästä. Wuosina 1853, 1854, 1857, 1859, 1860 ja 1861 on annettu yhteensä kymmenen eri päätöstä niistä asioista. Savon ja Karjalan maakunnille suotiin 1853 lajin lupa (joka tänä vuonna päättyy). 6 pitäjästä Wiipurin läänissä saivat sen helpotuksen että palomaa olisi pidettävä aidassa ainoasti 4 vuotta, mikä aitausaika toisin paikoin on määrätty 3 vuodeksi toisen viljan jälkeen. Usiammasti päätöksien loppupuolella sanotaan ettei niitä muita tehtyjä pyyntöjä oteta mihinkään kuuloon —, mistä on vahvistunut se mieli-ala, että rajotukset 49 §:ssä tarkottavat kaikkia tiloja ilman erotuksetta; ja se lieneeki käytännässä ollut tavallisin, ehkä myös tunnettu on toisinaan päätöksissä mainituksi, etteivät rajotukset voi perintötilallisiin sattua. Waan ettei Keis. Senatilla, päätöksiä annettaessa, ollut se mieli-ala, on aivan selvä. Sillä siinä tapauksessa asian luonto olisi vaatinut päätöksissä sen sanomaan, koska anomuksia oli tehty perintöläistenki puolesta, vieläpä toisinaan heidän omassa nimessäki.

Alkuaikoina, jolloin ruunun miehet aina ovat kiivaimmat uusia käskyjä noudattamaan, syntyi sitten paljon retteloita ja kiukku-juttuja aika lailla. Waan lieneekö itse asia siitä paljon parantunut, sopinee epäillä, koska talonpoikaissäädyssä niin monta ovat todistaneet ettei metsä-asetuksen määräyksiä noudateta, joka onki varsin hyvästi tunnettu tosiasia.

Koska luulomme on että moni palo-viljelyn vastustaja ei oikeen tunne sen merkitystä kansan toimeentulon suhteen, tahdomme todisteeksi siitä tähän liittää vähän numeroitaki. Muuan vuosi sitten, — ehkäpä oli 1865 tahi 1866, — Mikkelin senaikuinen kuvernööri antoi käskyn läänin nimismiehille manttaali-kirjan mukaan tekemään luettelon, missä kaikki tilalliset ja torpparinsa nimeltään lueteltaisiin ja mainittaisiin mitä itsekuki keskin määrin vuodessa eri maissa kylvää kutaki viljanlaatua. Semmoisia luetteloita hän oliki saanut, sen tiedämme, vaan ei mihin tarpeesen niitä lienee käytetty ja mitä ne yleensä sisältivät; ainoastaan Mäntyharjun nimismieheltä olemme saaneet loppu-summat hänen luettelossaan. Kun tiedämme että hän teki sen, kysyttyänsä tietoja lauta-

miehiltä, sekä myös että tämä 29 vuotta samassa pitäjäässä palvellut nimismies on erittäin tunnollinen ja totinen, niin luulemme että tiedot siinä ovat kutakuinki luotettavia. Wuotuisesta kylvy-määrästä ne sisältävät seuraavia numeroita:

	Pellossa						Suossa		Palossa eli huuhdassa			
	ruista.		otraa.		kauraa.		ruista.		ruista.		kauraa.	
5 rusth. tilalla kylvää 21 asukasta	39	—	15	15	59	15	10	—	24	5	48	—
168 muulla tilalla 538 asukasta	743	25	280	—	1,179	20	252	5	610	20	1,218	10
5 puustellin haltijaa „	9	10	5	—	13	—	3	—	6	—	12	—
404 torpparia „	246	15	65	25	412	5	30	20	99	—	217	10
Yhteensä	1,038	20	366	10	1,664	10	295	25	739	25	1,495	20
Kaikissa viljamaissa yleensä kylvävät kutaki viljanlaatua:												
rusthollarit	73	5	15	15	107	15						
tilalliset	1,606	20	280	—	2,398	—						
puustellin haltijat . .	18	10	5	—	25	—						
topparit	376	5	65	25	629	15						
Yhteensä	2,074	10	366	10	3,160	—						

Nämät numerot eivät tarvinne selitystä.

Palatkaamme nyt noihin voimassa oleviin rajotuksiin. Olemme kyllä jo osottaneet ajatuksemme ettei niitä ensinkään pitäisi olla, mitä tulee relssin ja perintö-tiloihin, yhtä vähän kun etelä-Suomessa se siellä tavallinen kauramaan viljeleminen ja soiden liika monella polttamisella ja viljan ottamisella pilaaminen ovat kiellettyjä, vaikka neki ovat tolkuttomia viljely-tapoja. Mutta koska ruunulla on kiistämätön oikeus omilla tiloillaan, ehkä niiden hallinta on asukkaille vakuutettu, rajottaa tuota raade-valtaa, niin se on tärkeä olla selvillä, lienevätkö nykyiset rajotukset tarpeellisia ja tarkotuksensa mukavia.

1) Että *sopimatonta palomaata* on vaikia niin määrätä, että määritys tulisi käytännässä helppo noudattaa, sen näyttävät nuo edellä mainitut monet eri määritykset. Sopi-

mattomaksi v. 1805 sanottiin myös kivikko eli kivinen (stenbunden) maa, vaikka parhaatki raade-maat usiammasti ovat kiviperäisiä. Yleensä lienee se sopimaton, joka vilja-maana hyvin vähän hyödyttää, ei edes palkitse viljely-työtä, mutta järkinäisenä metsänä (absolut skog) antaisi parhaan edun. Tämä sopiiki aivan hyvästi rahvaan käsitykseen. Pidetään näet oikiana ja parhaana palo-maana lehdot, joissa kasvaa yksistään tahi parhaastaan lehti-puita, ja joita kuulee toisinaan nimitettävän hyöty-metsiksi. Niitä semmoisia mittaustoimissa pannaanki palomaan luokkaan. Jos vaan sellaisia on, niin ei talonpoika suinkaan mene kangas-maata raatamaan. Mutta siinäpä se seikka seisoo. Monella tilalla ei ole lehtoa yhtään tahi varsin vähän, peltoa, niittua, sekä siihen sopivata maata vähän ja huonoa. Niiden asukkailla on ikään kun täytyminen raataa kankaitaki, jotka sitten monesti muuttuvat lehti-metsiksi. Silloin vaan on tähdellistä ettei yritettäisikään viljamaaksi tekemään nurmettomia ja auhtoperäisiä naava-kankaita. Joku tehollinen esto-keino sitä varten saattaisi olla tarpeen, koska ei käy kieltää että siinä kohti ymmärtämättömyyttä toisin paikoin, esm. Wiipurin läänissä harjotetaan, jonka kautta hongikko-metsän alkuja pitkäksi ajaksi tehdään ihan hyödyttömiksi. Millainen kielto tahi toimi olisi paras, sen jätämme sikseen. Sillä nyt mielessämme on, että tuo rahvaassa ja mittarein kirjoissa tavallinen *lehto- eli palo-maan* erotus tässä suhteessa on sangen tärkeä muistaa, semminki kun lainsäädännässämme moni määräys selvästi näyttää ettei sitä ole tarpeeksi huomattu.

Lehtojen eli oikean palomaan suhteen näet ei tarvitse taloudelliselta eikä ilmastolliselta kannalta olla yhtään huolta että metsiä paloviljelyksellä hävitetään, ei edes enemmän kun jos siitä otetaan ainoasti tarpeelliset poltto-puut. Yksi ja toinen tilallinen saattaa jonakuna vuonna raataa liiaksi ja siten itselleen tahi jälkeisilleen tulevana aikana tehdä haittaa. Koko maalle se ei kuitenkaan vaikuta mitään. Oikialla palomaalla, muka, varsinki kun sitä huolellisesti raadetaan, kasvaa, kuten jokainen tietää, pian uusi metsä entisen siaan, eikä se taitaisi olla hyödyllistä *niissä* kasvattaa havu-metsää, jonka oppineet metsän-hoitajat hyöty-metsänä pitävät, sen

siaan kun tämä nimi rahvaassa annetaan lehdoille. Eikä niitä Suomessamme olekkaan vähän. Sen taulun mukaan, mikä erilaatuisten maiden avaruudesta on liitetty usein mainitun komitean ehdotukseen, oli silloin lehtoa ja palomaata *yhdeksättä miljonaa* tynnyrinalaa, Wiipurin läänissä noin 9 $\frac{1}{3}$, Mikkelin 29, Kuopion 19 $\frac{3}{5}$, Waasan 9 $\frac{2}{5}$, Oulun 6 $\frac{1}{3}$ prosenttia koko läänin avaruudesta. Jos tämä ala nykyisin lieneeki vähän vähempi, niin vähennys varmaanki on seuraus siitä että lehto-maista on tehty peltoa.

Meidän oppineet maanviljelijät ja agronomit varsinki länsi-Suomesta tavallisesti kovasti morkkaavat meitä itäsuomalaisia itsepintaisesta typeryydestämme, kun emme muka voi heretä tuolla tolkuttomalla paloviljelyksellä metsiämme hävittämästä, vaikka se heidän arvellessaan olisi paljoa parempi tehdä peltoa ja niittua ja niistä saada leipä-varat. Rohkenemme sanoa etteivät senmieliset neuvonantajat tiedä arvata neuvonsa merkitystä, ainakaan heillä ei ole omaa kokemusta tahi omalla silmän näöllään saatua tietoa mitä vaikeutta ja hankaluutta pellon perkaus ja niitun raivuu tuottaa sellaiselle vähävaraiselle tilalliselle, joka ei voi saada peltoa muusta kun kiviperäisestä lehdosta ja niittua kivisistä notkoista. Paloviljelystä käyttäessään hän paitsi tarpeellisia leipä-varoja huuhdasta, vielä lisäksi saapi ahoista kauhnaa eli karjan-ruokaa ja saattaa hiljakkoon pieniä peltojansa vä'ettää. Jos hänen pitäisi palo-viljelyksestä heretä, niin pieni karjansaki olisi vähennettävä, hän ei saisi tadetta vanhaan peltoonsa, semminkään ei uuteen. Se on verrallisesti helppo ehdotella kielto-käskyjä, joilla mahdollisesti on joku esto-voima, vaan vaikeempi osottaa käytöllistä teko- eli vaikutus-piiriä. Jos meidän agronomit ja muut oppineet maanviljelijät voisivat osottaa, jos ja miten maamme harvaan asutuissa osissa, missä paloviljelys epäilemättä vielä kauvan tulee olemaan tarpeellinen elatus-keino ja vielä kauvemmin käytettävä karjalaitumen vuoksi, se mahdollisesti voisi parantua, ja jos siten saattaisivat paloviljelyksen luonnollista tietä edistymään paremmalle kannalle, niin sepä vasta olisi ansiollinen työ. Mutta suurta kiitosta eivät suinkaan voi toivoa, jos he, paloviljelystä morkatessaan ja koettaessaan sille

estokeinoja keksiä, näyttävät itse sitä niin vähän tahi oikeastaan niin väärin tuntevansa, että luulevat paloissa maan ruokamultaa palavan ja puita tuhkaksi poltettavan, ja vielä päälle päätteeksi semmoista väärää käsitystään muukalaisilleki saarnaavat.

Kun edistyksestä on puhe, niin voipi tulla mieleen määräykset palonteosta nykyisessä puustellin säännössä. 39 §:ssä sanotaan: "Jos syynätty syöttöhaka raivausta vaatii, hakatkoon [1]) arentimies, ilman eri luvatta, sen sisällä olevaa metsää maahan ja polttakoon, sittenkun puurangat ovat poiskorjatut, varuisasti niiden oksat ja risut sekä kylväköön siten hiukan poltettuun maahan jyviä tahi ruohon siemeniä" — 40 §:ssä taas: "kaikki muu palonteko [2]) sekä aidatussa syöttöha'assa että pellossa, niityssä, metsässä ja takamaalla, olkoon arentimieheltä aina kielletty, jollei eri lupaa siihen ole syyni-oikeudelta hankittu".

Siis arentilainen juuri saapi karjalaitumen vuoksi vähän tehdä paloa ja muutenki mahdollisesti pitää paloviljelystä, *jos* syyni-oikeuden lupaa pyydetään ja saadaan. Pahoin meitä kumminki arveluttaa että niistä määräyksistä voipi käytännässä syntyä hankaluutta, etenki semmoisilla puustelleilla, missä arentilaisen tähänki asti on ollut tarpeen pitää paloja leipä-varojen suhteen, tahi joilla on aivan vähän metsää. Metsänhoitoa ja käyttämistä varten näet metsä on jonkun metsänhoito-virkamiehen toimesta palstoihin pantava ja talous- eli käyttö-kaava tehtävä, ja se arentilaisen pitää tarkoin noudattaa.

Näin muodoin on tarkotus puustelleista, myös metsänhoitoa varten niinkuin muussaki suhteessa, tehdä malli-taloja ja ne oikeen oivallisesti ohjattuja ja kaikin puolin tarkoin tarkasteltuja. Hyvähän seki yhdeltä puolen. Mutta metsänhoidon ja maaviljelyksen vaatimukset *voivat* toisinaan olla riitaisia.

Metsän käyttö-kaavaa tehtäessä tosin syöttöha'at "ovat

---

[1]) Me olemme sanoneet "hakatkoon maahan" -- as:n suomennoksessa seisoo "kaatakoon".

[2]) Asetuksen suomennoksessa "kaskeaminen".

metsän kasvuun kelpaavasta maasta erotettavat", vaan ainoasti "missä se mukavasti voi tapahtua". Tuota mukavuutta saattaa eri tavalla arvata. Se on aivan satunnaista, josko metsänhoito-virkamies tuntee ja tietää maaviljelyksen vaatimuksia maan tavan ja paikkakunnan tarpeiden mukaan, hän vaan parhaastaan muistaa metsänhoidon vaatimuksia ja ehkä katsoo ei mukautuvan erottaa syöttöhakoja. Niin eräs metsänhoito-virkamies moniaita vuosia sitten itse haastoi jättäneensä muutaman puustellin, pienoisen metsänsä tautta, ihan ilman karjahakaa, arvellen että arentilainen saattaisi hankkia lupaa naapureinsa laitumella karjaansa käyttää! Seki kaava sitten oli vahvistettu, sillä arentilaisella kaavan suhteen ei ole mitään sananvaltaa, eikä edes puustellin tarkastajalla. Puustellin sääntö tosin 39 §:ssä antaa toisenmoisen neuvon: "jollei karjalaidunta voida metsämaasta erottaa, parannettakoon laidun metsän karsimisella ja harventamisella; jossa arentimiehen kuitenki pitää noudattaa niitä sääntöjä, joita metsänhoito-kaava ehkä sisältää ja puustellin tarkastaja soveliaaksi näkee sen kanssa yhtämukaisesti laitumen käyttämisestä antaa". Waan saattaapa siitäki neuvosta olla hankaluutta.

Tiedämme kuitenki olevan niitä metsänhoito-virkamiehiä, jotka paremmin ottavat kuuloon maaviljelyksenki vaatimuksia ja luulisimme parhaaksi että puustellilla, jolla on vähän metsää, se saisi kokonaan jäädä laitumen nimellä ilman palstoja —, niin myös ettei pakolla tahdottaisi lehtoja muuttumaan havu-metsiksi.

Syyni-oikeudesta arentilaisella ei ole paljon turvaa, jospa toivooki saavansa lupaa esm. karjalaidunta varten paloa tehdä. Se näet on ainoasti lähtö- ja tulo-syynissä kun oikeus voipi määrätä, saapiko mahdollisesti tehdä paloa "niittyä tahi muuta viljelystä varten eräissä määrätyissä tapauksissa". Ja se saattaa olla jotensa vaikia oikeuden antaa lupansa niin, ettei jo tehty tahi vasta tehtävä metsänhoitokaava siitä hämmenny.

Kunhan vaan retteloita ei vielä paloviljelyksen suhteen syntyisi niissä maakunnissa, missä se tähän asti on ollut tavallinen myös puustelleilla kuvernöörin luvalla! Mutta —

ehkäpä "hätä keinon keksii". Toivomme ettei ennustuksemme kävisi todeksi ja lisäämme nimenomaan, ettemme omasta puolestamme tahtoisi puolustaa palonviljelystä ruunun puustellilla juuri muussa tarkotuksessa kun laitumen parantamiseksi. Ja ehkä silloinki olisi paras palomaasta ottaa vaan yhden jyvä-viljan.

Tultuamme haastaneeksi paloviljelyksen parantamisesta, emme voi olla osottamatta että palonviljelijät itseki, oman etunsa vuoksi ja sittenkun halkopuille on tullut joku arvo, ovat tehneet yhden parannuksen. Ainaki Saimaan rantain likitienoilla he, kuten jo olemme kertoneet, kaskillaan hakkaavat kaikki suuremmat puut haloiksi ja myötäviksi, jolloin kaski ainoasti hienommilla puilla, oksilla ja risuilla tehdään paloksi.

Mainitsimme jo että 1731 valtiopäivillä *Lauri Laurinpoika* vastusti kieltoa palontekoa vastaan ruukkilaisten metsäpiirissä, pitäen sitä vahingollisena. Lauseensa on meitä erittäin huvittanut sen tautta, että se suureksi osaksi on ikään kun meidän paloviljelijän suusta lähtenynnä. Wäittäen koivupuita hiilitarpeen suhteen hyödyllisemmiksi kun havupuut, hän paitsi muuta sanoi: hakattu metsä, oksilla ja risuilla paloksi tehty, virkistyy ennemmin, paremmin ja tasaisemmasti kasvamaan, joten se hiilitarpeiden vuoksi tulee edullisemmaksi. — Siihen lisäksi tilallinen, joka tekee sen rukiiksi, siitä saapi einettään ja karjan-rehua, kesälaidunta ja vieläpä paikoin heiniäki. Jos laidunta ei ole, niin karja vahingottaa muuta nuorta metsää ja hidastuttaa sen kasvamista. [1])

---

[1]) Rak. k. 13 luv. 6 §:ssä käsketään puun-hakkuussa korjaamaan pois latvat ja oksat, ettei laidun niistä tulisi piloille, niin ikään raivaamaan pois kuivia ja tuulen kaatamia puita, risuja ja kantoja. Kun tämä oli 1731 keskusteltavana, niin talonpoikaissääty kiinteästi vaati että saisi niitä polttamalla hävittää. Siihen ei suostuttu, pelättiin luvatonta palontekoa, luvattiin kuitenki metsä-asetuksessa tästä likemmin säätää, niinkuin myös jos palonteosta voisi paikkakunnittain tehdä mitä poikkeusta. Komitea v. 1842 ehdotteli 76 §:ssä tämän säännön: "Elköön risun polttamista hakkuu-paikassa ruohon ja metsän kasvua varten palonteoksi luettako, mutta olkoon se luvallinen kun paikkaa ei viljan kasvuksi käytetä". Saattaisipa semmoiseen sääntöön olla syytä.

2) *Kielto palomaasta ottaa useampaa kun kahta jyväviljaa* mielestämme on sangen tarpeellinen. Se kauvan sitkeesti juurtunut tapa, varsinki yhteisissä metsissä tehtyjä paloja liian monella viljalla laihduttaa ja uuvuttaa (missä vahingollisessa tavassa todellaki on ollut suuri moittimisen syy) ei vieläkään ole hävinnyt. Kuulee nykyisinki vakuutettavan: se toinen kaurahan vasta paremmin kasvaa kun maa on tullut möyhkeämmäksi, eikä se estä metsää hyötymästä. Tämmöistä puhetta emme ensinkään usko, varsinkaan jos ei lehto ole jo vanha. Luulemme että metsä liiaksi laihtuu ja usiammalla kynnöllä kannoista nousneita vesoja hävitetään. Waroisimme paremmaksi jos voitaisiin tyytyä yhteen ainoaan jyvä-viljaan.

3) *30 vuotinen kasvu-aika* on ihan tarpeeton *varsinaisissa palomaissa*, jommoisia luullaksemme voisi sallia raateiksi panna ilman eri luvatta. Jos lupa taas on tarpeen, niin katsotaanhan syynissä milloin eli missä iässä miki metsä sietää palontekoa. Eipä siis liene syytä säätää laillista ikää raade-metsälle, — etenki koska 30 vuotista lehtoa pidetään vanhuutensa tautta liian vanhana ja suurena raadettavaksi, kuten kuului valtiopäivillä. Erittäin mainittava on mitä *Heikura* sanoi, että hän muka itse "jo oli edullisesti 4 kertaa kaatanut kaskeksi samaa maata, vaikka ei ollut 50 vuoden vanha mies". Tämä kuulunee monesta hyvin oudolta ja epäiltävältäki, jonka vuoksi selitys lienee tarpeen kuinka se on mahdollista. Puolestamme kyllä uskomme, että todellaki on voinut niin tapahtua, sillä vuosia sitten kuulimme Nurmeksessa olevan hyvin tavallista ottaa ainoastaan yhden otra-viljan alavista palomaista, missä sitten kasvaa ruohoa vahvasti ja metsäki, kun kannoista samassa nousee vesoja, hyvin väleen hyötyy. Lehto sitten on parhaillaan uudestaan raadettavaksi noin 12 vuotisena. Koska laitumet niillä tienoin kehutaan erinomaisen hyviksi, niin semmoinen viljelytapa siihen sopivilla mailla ansainnee tulla muuallaki seurattavaksi, eikä estetyksi ikämääräyksillä, joita kumminkaan ei noudateta, jospa niistä toisinaan saattaa olla syytä kiukku-juttuihin. Niillä tienoin taas, missä halko-myönnin

tautta on edullisempi lehtoja vanhemmiksi kasvattaa, mahtanee itsekuki ymmärtää etuansa ilman laillista lehto-ikää.

4) *Aitaus-velvollisuus,* joka on nostattanut niin yleistä tyytymättömyyttä, on 1851 v. m. asetuksessa, jommoisena se siellä on säätty, ihan uusi määräys. Komitea 1843 sitä ei ehdotellut. 1805 v. metsä-asetus 56 §:ssä tosin sääti että *laittomalla eli turvattomalla maalla* tehty palo oli 8 vuotta pidettävä aidassa ja eläinten syötöstä säilytettynä. Mutta tämä, myös komitean ehdotuksessa 74 § löytyvä, määräys tarkotti, kuten heti huomaa, aivan toista asian laitaa. Silloin tehtiin luvattoman ja luvallisen raademaan välillä erotus, joka v. 1851 ei enää ollut mielessä. Kun luvattomaksi raade-metsäksi on tehty maa, jota on katsottu parhaaksi pitää järki- eli järkinäisenä metsänä, niin onhan se johdonmukaista, että se, joka on sääntöä vastaan rikkonut, saattaa niinpian kun mahdollista maan taas metsää kasvavaksi. *Hänen* aitaus-velvollisuudesta ei voi olla mitään muuta sanomista, jos ei juuri siitä pitkästä ajasta. Mutta *luvallisella raade-maalla* tehtyin paloin kanssa on asian laita ihan toinen. Pää-asiana toisinaan, tärkeänä sivu-tarkotuksena ainaki raatajalla on saada tahi parantaa laidunta. Jos ei tahdo ensin ahoista tehdä sirppi-heiniä, niin hän heti elokorjuun jälkeisenä kesänä laskee karjansa aholle, olipa se aidassa tahi ei, toisinaan viepi aidan pois sitä polttopuuna käyttääksensä. Niin raataja itse. Waan asetus vaatii hänet aidalla estämään karjaa aholle pääsemästä ja vieläpä niin kauvan, että siitä syntyy kaksi uutta haittaa: a) hyvälle lehtomaalle sill'aikaa kasvaa niin tiheä metsä, ettei se enää ole laitumeksi käypä; b) palomaalla tavallisesti lehtipuusta rukiita tehdessä pantu aita väleen lahoaa ja on kenties jo toisena kesänä kauraleikkuun jälestä ihan mitätön, jonka vuoksi täytyy pystymetsästä uudeksi aidaksi hakata toisia puita ja metsää sillä tavoin turhanpäiväisesti raiskata.

Kaikki palonviljelijät sentähden ovat arvelleet: mikä ilmoinen kumma siinä on, kuin metsä-asetus, joka tietysti tarkottaa että itsekunki pitäisi tarkoin ja säästön mukaan metsäänsä käyttää, täydelleen on antanut käskyn, mistä välttämättömästi seuraa suuri metsän tuhlaus ja se sitä varten,

että palonviljelijä estyisi ahoa käyttämästä miten hänelle edullinen olisi. Onko se mieli-ala ensinkään ihmettä?

Ruunun tilallisille Savossa ja Karjalassa suotiin 1853 tammikuun 26 p:nä 20 vuoden ajaksi valta, ilman syynittä ja kuvernöörin eri lupaa pyytämättä, jos vaan heillä oli umpinainen eli lopullinen immissioni, eikä metsä ollut usiamman asukkaan yhteinen, paloksi pellon, niityn ja karjaha'an ulkopuolellaki tehdä vissin, manttaalin mukaan määrätyn metsä-alan. Se lupa-aika loppuu tänä vuonna. Nyt siis ruunun tilallisen, päästäksensä kaskea hakkaamaan (47 § m. a. 1851) pitää kahdella luotettavalla ja uskottavalla miehellä, tahi jos useamman vuoden raanti-lupa pyydetään, ruununmiehellä tahi mittarilla tahi metsänhoito-virkamiehellä syynyyttää se aivottu raade-maa ja viedä syyni-todistus joko suorastaan kuvernöörille tahi ruunun-voudille, jonka jälkeen päätös ilman lunastuksetta nimismiehen kautta hänelle annetaan. Luvan pyyntö, jota varten ainoasti syyni on kustannettava, siis on jotensa helppo. Kuitenki ja vaikka viimeisinä vuosina ruununtiloja on kosommalta muuttunut perinnöksi, varomme että vanha totuttu tapa vetää monet ilman eri luvatta raatamaan ja että niitä juttuja luvattomasta palonteosta taas ruvetaan paljon ajamaan, liiatenki jos ylhäältäpäi ahdistetaan nimismiehiä kovilla käskyillä. Hyvä sentähden olisi, jos voisi keksiä jotaki lisempää helpotusta, vaan emme ymmärrä mitenkä olisi mahdollista. Ruunun-voudin syyni kyllä, milloin asukkaiden vaihdos tapahtuu, sekä muutenki joka kolmas vuosi taikka usiamminki jos tarvitaan, on ruunun taloissa pidettävä, ja kenties voisi luulla sopivaksi, että näissä syyneissä saattaisi mukavasti tuota raade-valtaa määrätä ja perään katsoa, josko sitä väärin käytetään. Mutta kun tietää ettei väli-syyniä pidetä ollenkaan paitsi milloin tila on kurikan alla menemässä, niin ei siitäkään keinosta olisi käytöllistä etua.

Waan olipa tämän erikois-tilan jatkamisen kanssa miten oliki, se kumminki lienee selvä ja kiistämätön asia, että laki paloviljelykseestä tarvitsee tarkastelua sen korjaamisen

ja uudistamisen suhteen, niin myös yleensä koko metsä-asetus, mistä jo yksi pitkä nivel, — sahan rakennuksesta ja käyttämisestä, — on vanhentunut. Mutta lainlaadinta tässä kohti voipi olla kahta lajia:

1) Se joko vaatii kumpasenki valtiomahdin, — Suuriruhtinaamme ja Säätyin, — yhteistä tointa ja on valtiopäivillä keskusteltava. Siihen luokkaan panisimme: metsien käytäntä yksityisten erikoisella ja pyykitetyllä, tahi useamman yksityisen, taikka yksityisen ja ruunun tilan yhteisellä maalla, ja josko käyttämisen suhteen on määrättävä esm. semmoinen side kun 1851 v. m. as. 73 §:ssä säätää; sekä mikä edesvastaus seuraa milloin metsien käytännässä rikotaan toisen omistus-oikeutta vastaan [1]) ja josko esm., kuten toisinaan on kuultu vaadittavan, luvaton puun otto toisen maalta olisi pidettävä varkautena (jota määräystä emme tahtoisi puolustaa); kaikki seikkoja, joista sääntöjä löytyy 1734 vuoden laissa.

2) tahi lainlaadinta, mitä kuuluu talous-asioihin, — on Hallituksen vallassa yksinään, niinkuin ruunun omain ja ruunun tilain metsien käytännässä —, jospa saattaisi toivoa että Hallitus niidenki vuoksi vaatisi säätyin lausuntoa.

Nyt Hallitus, joka yksinään on antanut koko metsäasetuksen, myös voisi, ilman säätyjä kuulematta, peruuttaa yhtä ja toista sääntöä, esm. 45 §, mikäli relssin ja perintötaloin omistajat kielletään viljelemästä luvatonta raade-maata (joka ruunun tilain suhteen voisi 46 §:ssä olla toisin määrätty). Mutta kun semmoisella peruuttamisella olisi merkitystä ainoasti asian perusteelliselta, ei käytölliseltä kannalta; niin lienee *tätä nykyä* tähdellisempi, että

1) selitetään 49 §:n ei koskevan relssin ja perintö-tilain omistajia,

ja 2) ruunun tilainki suhteen peruutetaan mitä samassa §:ssä sanotaan palomaan laillisesta i'ästä ja aitaamisesta, joten 49 § tulisi kuulumaan:

---

[1]) Tarvittaisiin myös määräys josko ja mikä edesvastaus seuraa kaskenhakkuusta, milloin kaski jätetään rasiksi tahi paloksi tekemättä. Silloin huuhtiminen on jäänyt kesken eikä täytäntään mennyt, rikos on yritetty, ei täytetty.

"Palomaasta ruunun tilalla elköön enemmän kun kaksi jyvä-viljaa otettako. Tätä vastaan rikkova sakotettakoon niinkuin luvattomasta palonteosta".

Jos katsottaisiin tarpeelliseksi säätää aitaus-velvollisuutta sille, joka ruunun tilalla paloksi tekee luvatonta raade-maata, niin se ehkä paremmin sopeutusi olemaan eri § tahi tulla liitetyksi sääntöön 52 §:ssä.

Tämä näkyy olevan kipein tarvis niissä maakunnissa, missä kansa suureksi osaksi on elänyt ja vieläki elatuksensa saapi paloviljelyksestä.

i orten, ålägga honom allmänt arbete eller, då mildrande omständigheter förekomma, låta vid varning bero. Är han icke arbetsför kan underhållet för någon tid minskas. Minderårig eger styrelsen låta lämpligen aga. För sina kostnader är fattigvårdssamhälle berättigadt till ersättning af den persons egendom, som åtnjuter understöd, eller för hvilken hemsändnings- och begrafningskostnader utgifvits. Likaså kan den persons arbetsförtjenst, som står under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, användas till betäckande af dylika kostnader äfvensom till ersättning för fattigvård, som enligt § 1 lemnats åt hans hustru och minderåriga barn och till gäldande af hans betlande barns hemsändande. Allt hvad som tillhör den, som enligt samma 1 § emottages till full försörjning, skall tillfalla fattigvårdssamhället.

I 1853 års förordning var *betlande* ovilkorligen förbjudet vid äfventyr att den, som dermed beträddes, var förfallen att behandlas såsom försvarslös, så att han var underkastad uppsigt och inskränkning i friheten att välja vistelseort samt kunde dömas till allmänt arbete. Att ovilkorligen vid ansvarspåföljd förbjuda tiggeri fann 1869 års riksdag olämpligt, isynnerhet som riksdagen föreslog att fattigvårdsbidraget skulle i de flesta fall blifva frivilligt. Riksdagen gjorde härvid skilnad emellan det fall, då betlande bedrifves inom en kommun af dess egne fattige, och det då kringstrykande personer tiggde inom främmande kommuner. Till förekommande af betlande utaf det förra slaget ansåg riksdagen bäst att fattigvårdssamhället sjelf finge ordna sin fattigvård, på sätt för detsamma lämpligast vore, och för sådant ändamål antaga reglementariska föreskrifter, hvilka dock borde underställas pröfning af konungens befallningshafvande; men någon ansvarspåföljd för sådant betlande ville riksdagen icke hafva i lagstiftningen utsatt. Såsom ofvanföre nämnts, innehåller ock den nu ifrågavarande förordningen, i öfverensstämmelse med riksdagens önskan, att kommun sjelf ordnar sin fattigvård och derför fastställer reglemente, utan att dock konungens befallningshafvandes pröfning deraf erfordras. Beträffande betlare från främmande ort ansåg riksdagen deremot så mycket angelägnare att genom ändamåls-

enliga lagbestämmelser sätta en gräns för det tiggeri, som sådana kringvandrare bedrifva. För detta ändamål föreslogs tillsättandet inom hvarje fattigvårdssamhälle af en eller flere tillsyningsmän, som skulle, efter förslag af kommunalnämnd, förordnas af konungens befallningshafvande och hafva till åliggande att hålla uppsigt öfver tiggare från främmande ort samt att, ifall de pröfvade nödigt, genom kronobetjente öfverlemna sådana till konungens befallningshafvande, då de kunde, ifall skäl dertill vore, dömas till allmänt arbete. Betlande barn borde åter hemsändas till den ort, der de egde hemortsrätt. — Dessa grundsatser blefvo icke alldeles oförändrade gällande i 1871 års förordning, hvartill väl äfven den omständigheten torde bidragit, att bestämningarna om hvilka som ovilkorligen borde få åtnjuta fattigvård icke i förordningen blefvo desamma som i 1869 års riksdags förslag. Det är nemligen nu stadgadt — och härom var 1871 års riksdag ense med regeringen — att tillsyningsmannen, hvars befattning icke inskränker sig till uppsigt öfver tiggare från främmande församling, skall, om han anser betlare vara i den nödstälda belägenhet, att enligt 1 § fattigvård erfordras, göra anmälan derom hos fattigvårdsstyrelse. Men hör den anhållne betlaren icke till denna kategori, utan ådagalägges af omständigheterna att han stryker omkring för att öfva betlande, eller är han förut beträdd med betlande, så kan han, äfven om han betlat inom eget samhälle, af konungens befallningshafvande dömas till allmänt arbete, så framt icke fattigvårdsstyrelsen, i stället för att låta afföra honom till konungens befallningshafvande, tilldelar honom varning eller anser honom böra få understöd enligt § 2. Tillhör han främmande fattigvårdssamhälle, så kan han genom kronobetjente öfverlemnas till konungens befallningshafvande, som då efter omständigheterna försänder honom till hans hemort eller ålägger honom allmänt arbete. Minderårigt barn, som betlat inom främmande samhälle, försändes till sin hemort, men i annat fall anmäles derom för fattigvårdsstyrelse, som efter omständigheterna antingen meddelar detsamma fattigvård eller varnar barnet och uppmanar dess vårdare att hålla tillsyn öfver detsamma, hvarefter,

om betlandet förnyas, polismyndighet kan förordna föräldrar eller vårdare att aga detsamma. Har betlandet skett på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller vårdare, så kunna dessa antingen varnas eller anmälas hos konungens befallningshafvande, då allmänt arbete kan ådömas. Kostnad för betlares forsling bestrides af staten utom i följande fall, nemligen: då betlare, som erhållit understöd på grund af 1 §, eller minderårigt barn hemsändes, samt då anhållen betlare af fattigvårdsstyrelse afsändts till konungens befallningshafvande.

För öfrigt må anmärkas att tillsyningsmännen icke, såsom 1869 års riksdag föreslog, förordnas af konungens befallningshafvande utan antagas af fattigvårdsstyrelse, äfvensom att de äro aflönade. Till stöd för denna bestämning åberopade lagutskottet vid 1871 års riksdag den erfarenhet man vunnit derom, att de icke aflönade tillsyningsmännen öfver försvarslöse varit till jemförelsevis ringa nytta. Regeringen hade vidare i propositionen till riksdagen föreslagit att fattigvårdssamhället sjelf skulle ega att i afseende å förfarandet med betlare fastställa särskilda föreskrifter, tillsyningsmännen till efterrättelse. Riksdagen ansåg dock, till förekommande af godtycklig behandling, nödigt att fattigvårdsförordningen allena, hvilken i detta hänseende stode på gränsen af brottmålslag, tjenade vederbörande till rättesnöre. Förordningen hänvisar dem derföre till dess § 40, för hvars bestämmelser ofvan redogjorts.

Det återstår att anföra en genom ifrågavarande förordning införd icke ovigtig förändring i förr gällande stadganden: besvär i åtskilliga fattigvårdsärenden, hvilka tillförene i sista hand afgjordes af konungen i statsrådet, skola framdeles pröfvas i högsta domstolen. Till sådana mål höra alla de, uti hvilka klagan öfver konungens befallningshafvandes utslag anföras hos kammarrätten, d. v. s. tvister emellan fattigvårdssamhällen, rotar eller enskilde i fråga om viss persons fattigvård eller hemortsrätt, eller om ersättning för kostnad, som af hans fattigvård, hemsändning eller begrafning förorsakats. Detsamma gäller ock för fullföljd af klagan öfver åtgärd, som konungens befällningshafvande fun-

nit nödigt, i grund af sin skyldighet att vaka öfver fattigvårdens behöriga handhafvande, besluta, då fattigvårdssamhälle underlåtit att fullgöra den detsamma enligt 1 § åliggande skyldighet. Mot konungens befallningshafvandes utslag rörande betlande eller vägran att arbeta anföras åter besvär såsom mot utslag om försvarslösa personer. Men sådana ärenden skulle redan enligt stadgan om försvarslösa i sista instans pröfvas i högsta domstolen, dock utan att derförinnan passera någon annan instans. I alla öfriga fattigvårdsärenden anföras besvär såsom i kommunalförfattningarna säges; de pröfvas således, såsom tillförene, af Kongl. Maj:t i statsrådet. — Den nu omnämnda förändringen var föreslagen i regeringens proposition till riksdagen. Såsom motiv härtill blef bland annat anförd den af 1868 års riksdag gjorda framställning, att regeringen måtte taga i öfvervägende huruvida bland de mål, som afgöras af administrativ ortmyndighet och genom besvär kunna fullföljas hos förvaltande centrala embetsverk samt vidare hos Kongl. Maj:t i statsrådet, sådana, som äro af både judiciel och administrativ natur, och hvilka fortfarande ansåges böra af administrativ ortmyndighet i första hand upptagas, likväl kunde i sista instans af Kongl. Maj:t i dess högsta domstol afgöras. Ehuru lagutskottet förklarade sig obetingadt och utan meningsskiljaktighet dela den åsigt, att pröfningen af en stor del ärenden, som nu fullföljdes hos Kongl. Maj:t i statsrådet, borde i sista instans tillkomma högsta domstolen, ansåg utskottet likväl de ärenden, hvaruti fråga är om pröfning, huruvida en viss person skall blifva föremål för fattigvård och i sådant fall till hvilket belopp och på hvilket sätt denna borde lemnas, icke kunna hänföras till mål af blandad judiciel och administrativ natur. Hvad beträffade den del af fattigvårdsmålen, som afsåge återkräfvande af understöd, som ett samhälle lemnat annat samhälles fattighjon, så kunde de visserligen sägas höra till den ifrågavarande kategorin, men jemväl här förutsattes en pröfning, huruvida understödet blifvit lemnadt under sådana omständigheter, att ersättning derför borde utgå, eller om understödet blifvit utöfver detta behof utsträckt, hvilka frågor icke borde utgöra föremål för en

domstols pröfning. Riksdagen godkände dock regeringens förslag härutinnan.

I sammanhang härmed må omnämnas en samma dag som förordningen om fattigvården utfärdad *K. Kungörelse angående understöd af allmänna fattigvårdsmedel åt arbetsföre svenske medborgare, hvilka i nödstäld belägenhet aflemnas å svensk gränsort.* Malmö fattigvårdstyrelse hade hos regeringen gjort framställan härom med anledning deraf, att skeppsbrutne sjömän och svenskt tjenstfolk, som i friskt men fullkomligt utblottadt tillstånd af vederbörande konsuler och polismyndigheter öfversändas till Malmö, af konungens befallningshafvande förpassats till fattigvårdsstyrelsen derstädes med föreskrift för denna att taga vård om och med medel till hemresa förse dem. Då detta emellertid icke lagligen kunde åhvälfvas fattigvården, men regeringen dock ansåg sådana personer icke kunna på en främmande ort lemnas alldeles utblottade, utan understöd böra gifvas dem åtminstone på en kortare tid, så att de kunde anträda sin hemresa, föreslog regeringen att sådant understöd skulle lemnas af allmänna medel. Härtill biföll riksdagen.

I bränvins lagstiftningen har *K. Förordningen* af den 26 Juni 1871 *angående vilkoren för tillverkning af bränvin* infört några förändringar, afseende, utom annat, upphäfvande af den ovilkorliga skyldigheten att erlägga tillverkningsafgiften i förskott, äfvensom medgifvande för visst fall af rätt till afräkning å skatten samt borttagande af den förr gällande terminsindelningen för tillverkningen. Derjemte blef tillverkningsafgiften förhöjd från 70 till 80 öre för kannan. Samma dag utfärdades en annan kungörelse med några smärre ändringar i gällande förordning angående försäljning af bränvin och spirituosa, samt den 18 Augusti 1871 en ny ordningsstadga för bränvinsbrännerierna. Äfven en kungörelse om ändring i gällande förordning angående försäljning till förtäring på stället af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker må här antecknas såsom utfärdad den 22 Augusti 1871.

Bland öfriga författningar, som röra näringarna, inskränka vi oss till att likaledes endast omnämna: ett *reglemente*

för sjömanshusen, utfärdadt den 4 Mars 1870; en k. kungörelse af den 25 Maj 1870 angående förklaring af k. kungörelsen den 20 December 1862 rörande vissa *försigtighetsmått i afseende å upplag och försändning af eldfarliga oljor* m. m.; en kungörelse af den 26 Augusti 1870 angående ändringar i gällande förordning om hvad i afseende å *passagerare-ångfartygs bygnad, utrustande och begagnande* bör iakttagas; en kungörelse af den 27 Oktober 1870 med några ändringar i gällande föreskrifter till förekommande af *smittosamma kreaturssjukdomars* införande i riket (genom kungörelse af den 4 Oktober 1870 var dessutom, med anledning af kreaturspestens allmännare spridning i Europa, all införsel af nötboskap, får, getter och andra idislande djur tillsvidare förbjuden); en kungörelse af den 9 December 1870 angående införsel af fabrikstvättad ull från utrikes af *kreaturspest* smittad ort; en förordning af den 28 November 1871 angående *vilkoren för utländings behörighet att biträda vid kringförande af varor till salu.*

Den 23 Februari 1871 utfärdades en k. kungörelse angående vissa ändringar och tillägg till stadgarna för *Teknologiska Institutet* i Stockholm i följd af dels civilingeniörsundervisningens ordnande vid institutet och dels intagande af elever derstädes i vissa läroämnen, samt den 23 September samma år en k. kungörelse angående *meddelande vid vissa navigationsskolor af undervisning för bildande af lokomotivförare.*

I anledning af en utaf rikets ständer i ämnet gjord framställning utfärdades den 18 Februari 1870 en *K. Förordning angående hvad vid tillverkning af tändstickor eller andra tändmedel, för hvilkas beredning vanlig fosfor användes, skall iakttagas till förekommande af käkbensbrand (fosfornechros)*, som visat sig bland de med sådan tillverkning sysselsatte arbetare.

För *Stockholms stad* fastställdes af regeringen den 12 Maj 1870 en *Byggnadsordning* och en *Gatläggningsordning*, hvarjemte genom en k. kungörelse den 13 Juli samma år ändring gjordes i reglementet för auktionsverket derstädes.

Den 16 Augusti 1870 utfärdades kungörelse med en förändring i gällande *landtmäteritaxa*, den 26 i samma månad en kungörelse angående förändrad lydelse af 18 § i *stadgan om afvittringsverket i rikets nordliga län* och den 5 Maj 1871 en kungörelse, innehållande ändring i gällande föreskrifter om *fartygs ommätning*.

I gällande *resereglemente* blefvo några förändringar införda genom en k. kungörelse af den 12 Maj 1871. Sedan nemligen skjutslegan år 1866 förhöjts för de fall, att den utginge efter entrepenad, och dervid förklarats att det framdeles, så snart det visat sig i hvad mon den förhöjda skjutslegan komme att blifva allmän, skulle bestämmas om den förhöjning, som deraf påkallades, i stadgad ersättning för resa enligt resereglementet, blef en förhöjd ersättning bestämd att utgå för vissa klasser, sedan, enligt till regeringen inkomna uppgifter, den förhöjda skjutslegan redan vid 1869 års utgång befunnits vara gällande vid 675 af rikets gästgifvaregårdar.

Ett Kongl. Cirkulär till samtlige dess befallningshafvande angående upprättande af *förteckningar öfver till skatte icke inlösta kronohemman* är utfärdadt den 19 Augusti 1870 och förtjenar omnämnas såsom resultat af öfverläggningar i en fråga af jemförelsevis mera vigt. Regeringen hade nemligen föreslagit riksdagen att skattemannarätt så väl till kronorusthåll, säterier och bergsmanshemman, som ock till andra sådana under åborätt upplåtna, kronan tillhöriga hemman och lägenheter, hvilkas åboar af kongl. Maj:ts befallningshafvande antagas, och som enligt gällande föreskrifter kunde emot särskild afgift skatteköpas, skulle utan erläggande af särskild köpeskilling eller annan afgift tillkomma den person, som derå, vid tiden för förändringens inträdande, innehade lagligen befästad, med skatteköpsrätt förenad besittning, eller pröfvades vara dertill berättigad, samt att derföre efter behörig utredning af innehafvarens besittningsrätt och när densamma funnits vara ostridig och af beskaffenhet att, enligt gällande stadganden, skatteköpsrätt dermed varit förenad, Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade att förordna om ofvannämnda hemmans och lägenheters omföring

i jordeboken ifrån krono till skatte. Vid behandlingen af ärendet fann riksdagen visserligen att den föreslagna åtgärden skulle bidraga till en önskvärd förenkling af förvaltningen och det särdeles invecklade kameralväsendet, samt att denna fördel skulle vinnas utan afsevärd uppoffring från det allmänna; dock, som af framlagda uppgifter visade sig att, medan antalet af de under stadgad åbo- och besittningsrätt upplåtna kronohemman år 1844 uppgått till 2,176 hela mantal, lägenheterna oberäknade, detta antal under de påföljande 22 åren nedgått till 442 mantal, samt att skatteköpen således ganska skyndsamt fortgått, trodde riksdagen det afsedda ändamålet kunna inom en icke aflägsen framtid vinnas utan vidtagande af den föreslagna förändringen, helst skatteköpen torde ytterligare kunna påskyndas, om sådana förteckningar öfver kronohemman, som uti k. kungörelsen den 15 Dec. 1848 omförmälas, icke blott en enda gång utan åtminstone hvart annat år upplästes från predikstolarne och ansloges vid tingsställena. Enligt denna kungörelse skulle nemligen uträkning verkställas öfver skatteköpeskillingens belopp för hvarje ännu icke skatteköpt hemman, och förteckning öfver köpeskillingsbeloppen inom hvarje socken utskrifvas, i kyrkorna kungöras samt till vidare underrättelse och upplysning der förvaras. Uti regeringens nu ifrågavarande cirkulär anbefalles det, hvarom riksdagen hos densamma anhöll. — Det är att märka att nybyggena i de nordliga länen, enligt k. brefven den 6 Maj 1817, 10 Febr. 1824 och 17 Febr. 1847, utan att skattelösen erlagts kunna ikläda sig skattenatur dels vid frihetsårens utgång, dels redan derförinnan, såsnart odlingsskyldigheterna blifvit fullgjorda och syn förrättats till utrönande huru bygnader och odlingar blifvit verkstälda, samt om de svara mot nybyggenas skattetal.

För genomförande af den vid 1869 års riksdag beslutade och af regeringen i förordning den 23 Juli 1869 faststälda *förändring i afseende på grundräntor och kronotionden,* hvilken förändring skulle tillämpas vid utgörandet af 1871 års räntor och tionde, meddelades genom k. kungörelsen den 5 Oktober 1871 åtskilliga verkställighetsföreskrifter,

hufvudsakligen rörande: dels debitering, uppbörd och redovisning af de enligt nyssnämnda förordning till statsverket indragna ränte- och tiondebelopp, samt dels det förfarande, som i afseende å utbetalningen af de vederbörande indelningshafvare tillkommande ersättningar för berörda förut indelta belopp bör iakttagas, intilldes samma ersättningar kunna varda å stat uppförda.

Med afseende å verkställigheten af ett annat, äfvenledes skatteväsendet rörande, beslut, som fattades vid riksdagen 1869, neml. det angående *beskattningen af hvitbets sockertillverkningen*, har regeringen tillsatt en kommission af sakkunnige män för uppgörande af förslag till grunder för bestämmande af den nya skatt, som från den 1 Juli 1873 skulle utgå af denna tillverkning.

Till följd af beslut vid riksdagen 1870 har, enligt kammarkollegiets onh statskontorets cirkulär den 8 April 1871, förordnats att för framtiden alla *arrenden af statens egendomar* må bestämmas i penningar.

I enlighet med 1871 års riksdags beslut har en *k. kungörelse* den 9 Juni samma år utfärdats *angående upphörande af tackjernstionden, samt ännu qvarstående skatte- och hyttegäljernsafgifter*, hvarjemte kammar collegium anbefalts föranstalta om de åtgärder, som erfordras för verkställande af riksdagens beslut i fråga om de afgifter och skyldigheter, hvilka såsom ersättning för nämnda upphörande tackjernsafgifter böra hemman och lägenheter i privilegierade bergslagsorter åläggas.

Till följd af samma riksdags derom gjorda framställning har regeringen äfven tillsatt en komité för att i den af riksdagen angifna syftning omarbeta gällande mantalsskrifningsförordning, och i sammanhang dermed föreslå de förändringar i andra författningar, som kunde anses erforderliga.

Enligt ett Kgl. Bref till generalpoststyrelsen af den 19 Augusti 1870, i fråga om postskjutsens skiljande från jordbruket, har den skyldighet att biträda med de allmänna posternas fortskaffande, som dittills ålegat posthemmanen, med utgången af år 1870 helt och hållet upphört, emot åliggande

för posthemmanen att fullgöra de onera, från hvilka de dittills varit i egenskap af posthemman befriade. Detta skedde efter 1868 års riksdags derom gjorda anhållan i anledning af vid riksdagarna ofta gjorda framställningar om postskjutsskyldighetens borttagande. I samma skrifvelse återupptog riksdagen likaledes en långt tidigare väckt fråga om postskjutsens skiljande helt och hållet från jordbruket och dess ställande på beting (hvilken anordning redan synes vara vidtagen med all diligenspost och med större delen af annan post). Utan att regeringen fullständigt biföll till denna del af riksdagens framställning, blef postverkets rätt att för postbefordringen anlita gästgifveri-, håll- eller reservskjuts inskränkt till några färre undantagsfall, hvarjemte man, för de fall då berörda slags skjuts för postbefordringen icke ansågs kunna umbäras, genom särskilda bestämmelser om legan sökte bereda full ersättning åt de skjuts-skyldige.

Genom en k. kungörelse den 9 December 1871 blef legan för *kungs- och kronoskjuts* på framställning af riksdagen höjd till 1 rdr 20 öre för milen. Enär neml. detta slags skjuts, för hvilken legan förr utgjorde 80 öre, vore oberoende af entreprenaders inrättande, och dess verkställande i allmänhet förmenades vara förenadt med större besvär och olägenheter än den vanliga gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, för hvilken efter entreprenads införande 1 rdr 20 öre för milen kunde erhållas, fann riksdagen billigheten kräfva att legan för ifrågavarande skjuts höjdes, äfven om entreprenadskjutslegan, såsom fallit syntes vara vid flere gästgifverier, vore lägre.

Bland åtskilliga regeringsåtgärder, som afsett *fångvården,* må här omnämnas en Kongl. Maj:ts skrifvelse till fångvårds-styrelsen rörande ändring i föreskrifterna angående fångförteckningars upprättande och afgifvande. Skrifvelsen föranleddes af fångvårdsstyrelsens framställning, hurusom genom tid efter annan meddelade föreskrifter fängelsedirektörerne samt stationscheferne vid krono-arbetscorpsen blifvit öfverhopade med en mängd skrifgöromål, som ej allenast stundom, för biträdes anlitande, tillskyndade dem alltför be-

tydliga utgifter, utan ock ej sällan drogo dem från deras hufvudsakliga åliggande.

I regeringens till riksdagen afgifna berättelser öfver rikets styrelse och förvaltning anföras en mängd åtgärder för postväsendets förbättrande och tillökningen i poststationers och expeditioners antal m. m. Bland dessa må här omnämnas anskaffandet af breflådor af en ny konstruktion, uppfunnen af d:r M. Wiberg, hvilka lådor, för beredande af större trygghet åt brefutvexligen, äro så inrättade, att tömningen af dem kan verkställas utan att den postbetjent, som dertill användes, erhåller tillträde till de bref, som i lådorna förvaras.

Rörande den finansiela delen af *de allmänna skogarnas förvaltning* hafva föreskrifter meddelats af K. Maj:t i Cirkulär till samtlige dess befallningshafvande den 23 September 1870. — Den år 1868 tillsatta komitén för afgifvande af förslag till de norrländska skogsförhållandenas ordnande har afslutat sina arbeten.

Den 15 September utfärdades nya *stadgar för de allmänna skogsläroverken,* hvilka utgöras af ett skogsinstitut, som har till ändamål att genom kostnadsfri undervisning bilda skickliga skogsförvaltare, och skogsskolor, som hafva till uppgift att bilda skickliga skogsvaktare. Vid institutet undervisas uti skogsindelning, skogsskötsel, skogsteknologi, lära om klimat och jordmån, skogsbotanik, lära om skogsinsekter, om däggdjur och foglar, jagtkunskap, matematik, skogs- och jagtförfattningar, bokföring och tjenste-expedition, kartritning, afvägning och skjutkonst. Vid skogsskolorna åter meddelas undervisning i skrifkonst för vinnande af redig handstil, rättstafningslära, räknekonst, liniestakning, samt uppmätning, kartläggning och uträkning af egofigurer jemte beräkning af vid skogshushållning förekommande solida figurers innehåll, kännedom om de svenska skogsträden, om de allmännaste för skogen skadliga och nyttiga djur, äfvensom om de med afseende å jagten vigtigaste djurslag, skogshushållningens allmänna grunder till den vidd, som erfordras för att uppfatta skogshushållningsplaner, verkställa de till skogsskötseln hörande, skogsbetjente åliggande arbeten,

och bedöma trädens lämpligaste användande, hvilket allt hufvudsakligen genom praktiska öfningar och arbeten skall inläras; optering af virke, kolning samt pottaske- och tjärubränning, skogs- och jagtförfattningar, såvidt som för skogsbevakare befattningar erfordras; uppsättandet af sådana rapporter, dagsverkslistor m. m., som skogsbetjent har att afgifva, samt kunskap om rofdjursjagt jemte skjutkonst.

Till förebyggande af bäfverns utdödande i riket blef all jagt efter detta djurslag under år 1870 förbjuden till en början för 5 år, hvarjemte skogsstyrelsen anbefaldes att afgifva förslag å några kronan tillhöriga trakter i Norrland och Lappland, som kunde anses lämpliga för att derstädes, enligt ett af Vetenskaps-Akademien gjordt förslag, bereda ständigt fridlysta tillhåll för detsamma. Under samma år blefvo ock omfattande undersökningar beträffande *strömmingsfisket i Bottniska viken* verkstälda, hvarigenom upplysande och vigtiga bidrag till detta fiskes statistik vunnits.

Med förbigående af de i regeringens berättelser omnämnda mångahanda åtgärder på undervisningsväsendets område omnämna vi endast att den komité, som regeringen nedsatt för verkställande af revision utaf gällande stadga för elementarläroverken, i den till 1872 års riksdag afgifna berättelsen omnämnes såsom hafvande i det närmaste afslutat sitt arbete.

I anledning af framstäldt förslag från filosofiska fakulteten i Lund till förändrade bestämmelser rörande vilkoren för vinnande af lärdomsgrader inom filosofiska fakulteten vid rikets båda universitet har Kongl. Maj:t den 16 April 1870 meddelat nya föreskrifter angående filosofie kandidat och licentiat examina och i sammanhang dermed beslutit gifva vissa §§ i universitets statuterna förändrad lydelse.

I anledning af rikets år 1866 församlade ständers framställning i fråga om *qvinnas anställande i tjenster och befattningar,* till hvilka hon kunde pröfvas lämplig, och från hvilka hon ej genom grundlag eller civillag vore utestängd, har Kongl. Maj:t, efter sundhetscollegii samt vederbörande fakulteters och Universitets consistoriers samt kanslersembetets hörande, förklarat att äfven rättighet till läkareyrkets utöf-

vande må tillkomma qvinna, som aflagt de såsom vilkor för denna rättighets förvärfvande i författningarna föreskrifna prof. I sammanhang dermed förordnades att qvinlig studerande skulle ega rättighet att enligt föreskrifterna angående afgångsexamen vid de högre elementarläroverken i stadgan den 11 April 1862 undergå sådan examen, begagna såväl offentlig som enskild undervisning vid de medicinska läroverken samt aflägga de prof och examina, som äro föreskrifna för vinnande af rättighet till läkareyrkets utöfvande. Dessutom skulle vid carolinska medico-kirurgiska institutet tillfälle beredas de qvinliga medicine studerande, som sådant önskade, att genomgå en särskildt för dem inrättad lärokurs i anatomi, för hvilket ändamål medel anvisats till inredning af dissektionssal och anskaffande af erforderlig materiel. För öfrigt skulle de medicinska fakulteterna och carolinska institutets lärarekollegium ega att i undervisningens anordning vidtaga sådana mindre förändringar, som kunde finnas af behofvet påkallade.

Slutligen må bland traktater, som kommit till stånd emellan Sverige-Norge och främmande makter, omnämnas en redan 1869 afslutad, men först under 1870 och 1871 ratificerad konvention med Nord-Amerikas Förenta Stater angående de personers nationalitet, som utflytta från det ena landet till det andra. Konventionen torde väl vara tillkommen på förslag af Förenta Staterna, som på senare tider sökt genom traktater få den tidpunkt bestämd, då personer som utflyttat upphöra att tillhöra sitt förra hemland och blifva medborgare i det andra riket. Enligt den med Sverige-Norge afslutade fordras dertill fem års sådan vistelse i den främmande staten utan afbrott, förutsatt att den som utflyttat icke lagligen befriats från sitt förra medborgareskap. För öfrigt innehåller konventionen bestämmelser att den som utflyttat men sedan återvänder till sitt förra hemland väl kan ställas till ansvar för sådana med straff derstädes belagda handlingar, som han begått före utflyttningen, men icke för sjelfva utvandringen, såframt denna icke innefattar någon särskild öfverträdelse, såsom t. ex. icke fullgörande af värnepligt, eller rymning. *R. H.*

Om betydelsen af orden 'svår kroppskada' och 'lifsfarlig sjukdom' enligt § 4 i nådiga förordningen angående dråp utan uppsåt att döda, och annan misshandel å person af den 26 November 1866.

af

D:r J. A. Florin.

(Benäget meddeladt.)

Det är en numera allmänt inom rättsmedicinen erkänd sats att hvarje rättsfall skall bedömmas i och för sig, efter sina egendomligheter och att då rättsläkaren tillämpar de medicinska vetenskaperna på ett gifvet sådant, han aldrig får lemna ur sigte den vigtiga princip att det ej är öfver en grupp af mer och mindre lika, utan öfver ett konkret, för sig bestående rättsfall, som han skall yttra sig. Detta kan ha större eller mindre likhet med andra, men det eger derjemte en mängd individuela egenskaper, som ej få skjutas åt sidan utan måste tagas med i räkningen. Den som läser de äldre rättsmedicinska författarnes uppsatser i frågor som angå mord och såramål och många dit hörande äldre lagar skall vid en jemförelse med nutidens juridiska och rättsmedicinska principer och uppfattningssätt med tillfredsställelse finna att stora framsteg blifvit gjorda. Fordom kom allt an på, och ännu i våra dagar dyker väl hos en och annan enskild samma sträfvan fram, att upprätta *systemer*, rättsmedicinska systemer, i hvilka sedan alla de gifna fallen skola intvingas. Man uppletade indelningsgrunder och indelade kroppsskadorna på alla möjliga sätt och efter alla upptänkliga grunder och när ett rättsfall kom till behandling och utlåtande så skulle det alltid underordnas under någon sådan allmännare synpunkt och om det då visade sig motsträfvigt samt trotsade möjlighets och sannolikhets beräkningarna, gående

sin egen väg, så var det ej så noga; kunde man blott få in det i en viss grupp och i ett visst system så fick det nolens volens ta på sig gruppens egenskaper. Men våra dagars rättsmedicin har lemnat denna ståndpunkt långt bakom sig. Med fördomsfri blick ser hon förbi grupper och systemer, men skärskådar det gifna fallet med allt hvad dertill hörer, och framlägger detsamma i sin helhet med dess orsaker, dess förlopp och dess verkligen iakttagna följder för lagens handhafvare. Hvad som sker i det enskilda fallet är det bestämmande, hvad som skett i hundra andra liknande fall har värde blott så tillvida, som det utgör ett memento att detsamma *kan komma att inträffa* äfven nu, men om det ej inträffar, så har det förlorat all betydelse för det enskilda fallet. Detta är den rättsmedicinska vetenskapens ståndpunkt.

Då det för rättsläkaren gäller att från denna ståndpunkt yttra sig öfver förelagda frågor så finner han sig alltid bunden af vissa lagbestämningar, efter hvilka han måste rätta sig. Denna inskränkning kan stundom lätta, stundom försvåra hans arbete, men förbigå den får han icke. I det följande har jag inskränkt mig till att skärskåda begreppet "svår kroppskada" i ofvan anförda nåd. förordning endast såvidt derpå kan tillämpas kriteriet "lifsfarlig sjukdom".

Lagstiftarens uppfattning synes mig klar och tydlig. Han tar ordet kroppskada såsom ett vanligt, allmänt bekannt uttryck, hvars mening alla förstå och uppräknar i § 4 de kännetecken, hvilka fordras för att en kroppsskada af lagen skall kallas 'svår'. Granskar man närmare dessa kännetecken så ser man att de kunna hänföras under två synpunkter. Till den ena höra de, som tala om blifvande och obotliga lokala följder å tal-, syn- och hörselorganerna samt svårt lyte och annat svårt kroppsfel. Allt detta är skada, hvilken ej träffar organismen eller kroppen i dess helhet utan endast en viss del af densamma och hvilken beröfvar denna del förmågan att verka enligt sin bestämmelse, så förlorar ögat synförmågan, örat hörseln, talorganerna talförmågan, arm och ben rörelseförmågan o. s. v. Eller denna skada medför 'svårt lyte', eller 'annat svårt kroppsfel' såsom

förlust af arm eller ben eller missbildningar, krökningar och sammandragningar å desamma, hvilka inverka störande i dessa lemmars fria bruk.

Det säger sig sjelf att dessa skador kunna delvis framkallas direkte af sjelfva våldet; så kan ett öga genom ett enda slag i ögonblicket förstöras och synen genast vara förlorad, eller en hand kan huggas af och sålunda sättas ur verksamhet. Men de kunna äfven, och detta är regeln, uppkomma genom de sjukliga processer, som utveckla sig ur den gifna sårskadan och qvarstå då såsom resultater af dessa sjukliga förändringar, såret är läkt, ärret är bildadt, men kroppsdelen har ej återfått sitt normala friska utseende, och ej heller sin förra brukbarhet utan blifvit lytt och felaktig. Sådant stadigvarande fel är t. ex. förlusten af rörelseförmågan i en arm eller hand efter en svår förbränning. Då neml. genom brännskadan handen blifvit beröfvad sin hud och förvandlad i en enda stor såryta, så sammanväxa fingrarna med hvarandra och det hela beklädes med en ärr väfnad, som har den egenskapen att allt mer och mer sammamdraga sig och sålunda ge upphof åt de svåraste missbildningar. Ett öga kan genom en stöt inflammeras och blir genom denna inflammation beröfvadt synförmågan. Men vare sig att våldet verkat direkte, eller indirekte genom sjukdom, till något dylikt dåligt resultat, så blir saken ändå densamma; förlusten af en viss förmåga eller lem och missbildningen ha i alla händelser framkallats af den skada som ursprungligen på våldsamt sätt tillfogats kroppen, men dess följd har äfven blifvit lokal och inskränkt till någon del af densamma.

Till den andra gruppen hör skada som i sina verkningar angriper hela kroppen eller, hvilket leder till samma resultat, de för dess bestånd och helsa vigtigare organerna: såsom hjärna, ryggmärg, hjärta, lungor m. fl. Resultatet af en sådan skadlig inverkan är allmän sjuklighet eller sjukdom. Nästan hvarje sår och skada *kan* under ogynsamma omständigheter medföra i släptåg sjukdom och lemna efter sig sjuklighet, men lyckligtvis hör detta till undantagen.

Nu kan naturligtvis af samma skada uppstå som följd både lokala besvärligheter och allmänt lidande. Men ett så-

dant förhållande behöfde ej af lagen tagas i särskildt betraktande, ty gerningen bedömmes efter den svåraste följden, ehvad denna är lokal eller allmän.

En sårskada är endast den närmaste följden af ett våld, som träffat kroppen; den är förstörelsen af någon dess del. Det, som sedan följer, läkningsprocess, eller sjukdom eller död är en följd af denna skada, men det är ej skadan sjelf. Att man både bör och kan skilja mellan sårskadan och de genom densamma framkallade lifsprocesserna i organismen såsom mellan orsak och verkan, visa de fall der af lika orsak kommer olika verkan, der af tvenne till utseendet fullkomligt lika sårskador, den ena hastigt orsakar död, medan den andras följd blir sjukdom. Hvad är t. ex. vid ett skottsår i hufvudet, hvilket på stället dödar, sjelfva sårskadan? Jo, förstörelsen i hufvudets olika delar, och denna förstörelses följd är döden. Men om döden ej kommit så hastigt, om i de oskade, de icke krossade eller sönderslitna delarna, dessas inneboende lifsprocesser blifvit väckta och fått tid att utveckla sig, om en läkningsprocess begynnt eller en sårsjukdom tillkommit, då blifva också alla dessa endast följder orsakade af såret. Vill man derföre undvika att under det vidare förloppet nödgas dra en godtycklig gräns mellan sårskadan och dess följder samt undgå att särskilja hvad som hör tillsamman, såsom t. ex. den akuta lunginflammationens omärkliga öfvergång i den kroniska, så gör man bäst i att genast skilja mellan sårskadan eller förstörelsen, och lifsyttringarna i de kring det skadade stället liggande delarna.

Jag anser icke att ett sådant särskiljande i verkligheten kan få någon praktisk betydelse för bedömmande af hithörande rättsmedicinska frågor. Men emellertid torde denna framställning ej vara utan sin nytta då erfarenheten visat att frågor i dylikt hänseende blifvit framställda. Man kan gerna för korthetens skuld tala om en sårskadas lifsfarlighet i stället för att säga 'lifsfarlig sjukdom, som följt af sårskada', blott man vet *att med ett i och för sig lifsfarligt sår måste förstås ett sår, som i och för sig dödar utan mellankomst af*

sjukliga processer, men att öfriga sår bli lifsfarliga endast om ur dem utvecklar sig lifsfarlig sjukdom.

Ofvanstående utläggning leder till en vigtig fråga. Då lagstiftaren i § 4 talar om 'svår' kroppsskada och uppräknar vissa kriterier, af hvilka något måste anges såsom närvarande för att skadan skall bli 'svår' i lagens ögon, har han, då han uppställt dessa vilkor, tänkt sig en svår skada i och för sig, en abstrakt skada eller har han dervid tänkt på skadan i förhållande till dess följder för den skadade. Har han med andra ord som svår uppskattat och definierat endast den skada som medför svåra följder? Har han således åsyftat att med svårare straff belägga icke den skada som *möjligen kunnat* medföra, utan den som verkligen medfört lifsfarlig sjukdom. Vill han straffa ett ondt, som möjligen kunnat ske eller ett ondt som verkligen har skett?

Vår lagstiftning utmäter straffet efter tvenne principer den ena är att straffet skall stå i förhållande till den skada, som åstadkommits, vara lindrigt för ringa förseelse och strängt för groft brott. Den andra är att uppsåt skärper och ouppsåtligt vållande mildrar straffet för samma förbrytelse. Det ligger utom läkarns befogenhet att yttra sig öfver den senare synpunkten. Öfver den förra eller omfånget och beskaffenheten af tillfogad skada (kroppsskada) får han ofta uttala sig, och detta uttalande måste ske i öfverensstämmelse med *vetenskapens läror och lagens bud.* Hos oss har § 4 i ofvannämnda Nåd. förordning sagt hvilka omständigheter som göra en kroppsskada svår och läkarn får ej införa något nytt tillägg eller nytt kriterium; då lagen säger att med 'svår kroppsskada' förstås bland annat lifsfarlig sjukdom, så kan det ej vara dess mening att identifiera begreppen sårskada och sjukdom. Allmänna betraktelsesättet strider äfven deremot och vår lag, utgången ur folkets sed, är nog den sista att tillåta ett sådant afsteg från folkets betraktelsesätt till förmån för vanskliga spekulationer. En kräftknöl i huden är enligt språkbruket icke sjukdom, förr än symptom uppträda, som visa att hela kroppen lider genom dess närvaro. Man säger icke att en menniska, som går omkring med sin afbrutna arm i band, är sjuk sålänge ej ett allmänt

lidande inträdt. En man, som stött hufvudet och svimmat för en stund, är ej heller sjuk och då han reser sig från sin vanmakt, kry som förut, säger man ej att han tillfrisknat från en sjukdom. En menniska som fått ett slag i hufvudet hvilket aflossat hufvudsvålen och lemnat benet bart har icke med detsamma fått en sjukdom. Sjuk blir han först då, när läkningsprocessen i såret öfverger den direkta vägen till läkning vare sig med eller utan varbildning och antar en förstörande i stället för en helande karakter. Sjukdomen är här således något, som kan men ej alltid skall mellankomma. Ur en sådan skada i hufvudet kan utveckla sig en sjukdom, som består deri, att bitar af det blottade benet dö bort och afstötas från det friska, derur kan framgå en hjerninflammation, i det såret kan uppstå ros eller brand och deraf kan orsakas en var- eller blodförgiftning, som slutar med döden. Detta är sjukdom, det är en följd af sårskadan, men det är icke såret sjelft. Det är ej nog med att säga, att en sårskada medfört fara för lifvet eller medfört död, man bör uppge på hvilka vägar döden följt eller genom hvilka sjukliga förändringar i organismen den hotat att intränga. Den skada som ej dödar inom kortare tid, genom mekaniskt upphäfvande af för lifvet vigtiga förhållanden och föreningar, såsom t. ex. afskurna pulsådror, förblödning, qväfning etc., den leder till döden endast genom sjukliga förändringar af förstörande natur och i dem, men ej i sårskadan i och för sig bör man söka lifsfaran.

Ur en jemförelse mellan § 4 och § 7 i ifrågavarande förordning synes tydligt att lagen, i öfverensstämmelse med verkliga förhållandet, antagit att samma sårskada, samma våld, skall hos den ene kunna leda till lifsfarlig, hos den andre deremot till mindre sjukdom. En sådan åtskiljnad hade varit onödig, om lagen velat söka lifsfaran i ett gifvet sår och ej i dettas följder för kropp och lemmar. Den kunde dock så mycket mindre göra detta, som det i de flesta fall är omöjligt att genast vid första åsynen af ett friskt sår säga hvad deraf månde komma, om snabb läkning, om mer eller mindre farlig sjukdom eller möjligen död. Endast iakttagelsen under en viss tid afgör öfver de olika utgångssätten.

Det är åt läkaren som lagen med förtroende öfverlemnat, att såsom sakkunnig säga, när en sjukdom är lifsfarlig och när den är mindre farlig; på detta område har han full frihet, men utom det upphör hans kompetens.

Men huru skulle det gå, om lifsfaran ansåges höra till sårskadan och ej till den sjukdom som är en följd af skadan. Man har ingen annan metod att direkt mäta och ingen annan hållpunkt, enligt hvilken man skulle kunna uppskatta skadans lifsfarlighet utom den statistiska. Men det är ej nog att statistikern blott uppger, att så och så många proc. af denna skadas bärare ha dött, så och så många ha kommit sig. Han måste, om eljest uppgiften skall upplysa något och vara noggrann, säga på hurudana vägar, genom hvilka sjukliga förändringar döden i hvarje fall följt. Gör han ej det så äro hans siffror värdelösa. Statistikern får ej bortlemna bekanta faktorer hvilka inverka på resultatet, det qvarstår dock alltid tillräckligt många obekanta, som göra det mindre tillförlitligt. Han måste derföre upplysa om huru många bland de döda, som aflidit i följd af förgiftnings-sjukdomar, hvilka utgått från såret, och huru många som dött genom andra processer och då dessa förgiftningssjukdomar förekomma oftare och i större utsträckning i ett lasarett än i ett annat, ja nästan alldeles saknas på ena stället, medan de dagligen härja på det andra, så kommer man till det resultat att samma skada är mycket lifsfarligare i det ena än i det andra lasarettet, att af på lika sätt sårade den som intages i ett sådant dåligt utrustadt lasarett, har mycket större utsigt att dö än den, som vårdas i ett lyckligare lottadt sjukhus, och när man sedan vill jemföra dessa siffror med dödlighetsprocenten i andra icke sår sjukdomar, hvilka allmänna meningen betecknar såsom lifsfarliga, hvilket lasaretts statistik skall man då välja, det sjukhusets, som ständigt plågas af hospitalsbrand, ros varförgiftningar och dylikt och der patienterna dö som flugor eller det, som knappast på åratal sett till dylika och som har en liten dödssiffra. Jemförelsen blir ju omöjlig. Lasaretterna visa sig vidare i sådant afseende sämre än privata boningar, hvarföre man på senare tider begynt sträfva till att göra de förras förhållanden så

lika de senares som möjligt. Det är allmänt erkändt att sårskador läkas bättre utom än inom lasaretter och denna omständighet gör att ogynsamt förlupna sjukhusfall ej kunna erkännas såsom normalmått för en skadas lifsfara, ty de göra procenten alltför hög äfven i de bättre sjukhusen. Men uppgifter i dylika ämnen från privat sjukvård äro svåra ja nästan omöjliga att erhålla i stort antal och sålunda bortfaller en vigtig förmildrande faktor i statistiken och för läkaren heter det derföre: döm ej för strängt eller rättare, döm ej alls efter siffror. Men vidare. Jag må ta hvilken sjukdom som helst och uträkna dess dödsprocent, så beror den af både sjukdomens egen natur, dess på olika tider olika kraft och våldsamhet, och slutligen på lokala, temporära och individuela inflytanden, som modifiera sjukdomens förlopp. Jemför jag nu en viss sårsjukdom med en annan icke sårsjukdom, som på en ort härjat häftigt i följd af mycket ogynsamma förhållanden så utfaller resultatet på ett sätt, jemför jag deremot sårsjukdomen med annan sjukdom på en ort der denna varit mycket lindrig och visat sig mycket litet lifsfarlig så utfaller resultatet på ett annat sätt. I sanning man måste operera med enorma tal för att här kunna utplåna alla de sidoinflytanden och upphäfva alla de oriktigheter hvartill ett summariskt statistiskt förfarande gör sig skyldigt och ändå skulle man ej kunna bjuda detta sannolikhets resultat åt domaren, ty han skulle afvisa det med den städse återkommande frågan 'har *detta* sår varit lifsfarligt? jag har att dömma öfver detta och ej öfver edra hundra tusen, mot hvilka intet åtal inför mig blifvit väckt. Jag vet att ett dylikt sår kan leda till döden, men ni som läkare skall säga mig om just detta sår varit lifsfarligt, ni skall enligt § 4 säga mig om här varit lifsfarlig sjukdom. Och dermed ha vi återkommit till att finna lifsfarans rätta plats i de sjukliga processerna, som härflyta ur skadan. Den statistiska metoden skulle vidare många gånger lemna oss i sticket. Hur vill man t. ex. begagna den, då det gäller att bestämma lifsfaran i många små kroppsskador, hvilka hvar för sig äro högst oskyldiga men sammanlagda medföra döden? Ofta nog förekomma inom rättsläkarens praxis sådana fall,

der en person sålunda misshandlats och der svår och långvarig sjuklighet, ja död blir följd. Nu äro dessa blånader, blodviten, skrubbsår m. m. af ringa betydenhet i och för sig. Hur man än adderar blir summan obetydlig i förhållande till andra skadors dödlighetsprocent, och dock medföra de fara för lifvet genom den sjukdom de åstadkomma. Enligt statistiken skulle man anse ett sådant fall för lätt, enligt verkliga förloppet blir det svårt. Således ännu ett skäl att söka lifsfaran ej i skadan i och för sig utan i dess följder, de sjukliga processerna.

Man kunde nu visst säga att statistiken i allmänhet taget ej är tillförlitlig men att deremot statistiken på ett visst sjukhus bestämdt anger lifsfaran för en viss skada på det sjukhuset. Detta medgifves villigt och den kan göra god nytta i att afskräcka folk från att söka bot på ett dylikt, men icke får den användas för rättsmedicinskt ändamål, ty då skulle det säregna inträffa att gerningsmannens straff blefve beroende icke af gerningens verkliga följd, utan af den *misstanke* om större eller mindre lifsfara, som man, allt efter sina siffror, hyser på det ena eller andra stället. Man kan vidare invända att efter det är detsamma om död i följd af våld inträffar på det ena eller andra, bättre eller sämre sjukhuset, så bör också faran få bedömmas sådan den der visar sig, men dervid skulle man komma till höjden af godtycke på falska premisser. Det vore detsamma som att döma en menniska icke blott för det brott, som han verkligen begått, utan äfven för alla dem, som man kan misstänka honom för att han framdeles skall kunna begå. Det vore att åter föra rättsmedicinen in på afvägar, hvilka den till juridikens och dess egen heder redan fullkomligt öfvergifvit. Det vore en återgång till letalitetsgradsystemet med dess möjligheter och tillfälligheter, dess om och men.

Det gifves lyckligtvis få sjukdomar, om hvilka man med säkerhet kan säga att den angripne alltid är utan räddning förlorad. I de flesta ligger åtminstone någon sannolikhet för lycklig utgång. Nu finnes det vissa sjukdomar, hvilka folkmedvetandet stämplar såsom farliga och andra, hvilka anses för obetydliga. Men allt detta är re-

lativa och allmänna begrepp. Såsnart det gäller ett bestämdt sjukdomsfall, en insjuknad person, blir betraktelsen genast riktad mer speciellt på det särskilda fallet och nu t. ex. heter det ej mera är tyfus eller lunginflammation en farlig sjukdom? utan är *den* tyfus eller *den* lunginflammation, som denne sjuke har farlig? Dermed uttalas indirekte en förmodan att läkaren skall kunna bedömma det enskilda fallet, det är hvad man på läkarespråk kallar att ställa en prognos. Och läkarn kan ej undandraga sig att svara. I lätta fall torde han ej vilja uppskrämma omgifningen med dystra miner, i allvarsamma ej undanhålla dem sanningen, i tvifvelaktiga dröja med svaret tills en vändning inträder. Men hvad är det som leder hans omdöme. Jo just denne sjukes tillstånd, och icke tillståndet hos alla de andra af sjukdomen lidande, hvilka han haft under sin vård. Af den ovanligt höga eller ovanligt länge ihållande febern, af den svaga, ofta uteblifvande knappt kännbara pulsen, af de sjunkande krafterna, af den begynnande medvetslösheten sammansätter sig en bild, öfver hvilken dödens mörka skugga faller och läkarn säger '*här* är fara för lifvet'. Men febern sjunker, pulsen höjer sig, medvetandet återvänder, krisen är öfver och läkarn säger 'faran är förbi'. Han har bedömt faran efter sjukdomsteckuen i detta enskilda fallet. Har han gjort orätt? Ett exempel skall visa hur läkarn kan följa och liksom känna på den stigande lifsfaran. En person får ett knifhugg i bröstet som går in i brösthålan. En inflammation i lungsäcken blir deraf en följd. Denna inflammation åtföljes af en utgjutning af vätska i bröstsäcken. Läkarn kan följa denna vätskas tillökning i mängd der den stiger uppåt tum för tum från bröstkorgens botten vid mellangärdet till halstrakten. För hvarje tum den stiger ökas faran den sjuka sidans lunga hoptryckes och blir alltmer lufttom, den kan ej andas, ej uppta blod. Den andra lungan skall låta genom sig passera äfven den sjukas blod och andas för dess räkning, den gör så till en tid, men plötsligt silar sig från dess öfverfyllda blodkärl en vätska in i de vägar dit luften skulle tränga och hindrar denna från tillträde, ett lungödem har tillkommit, andningsnöden har stigit till

sin högsta punkt, qväfning hotar att göra ett slut på lidandet, men en åderlåtning tömmer de öfverfyllda blodkärlen, ödemet försvinner, patienten andas friare och den värsta faran är öfver. Den är stor nog ändå, så länge utgjutning finns på andra sidan, men minskas, när denna minskas och försvinner när allt exudatet försvunnit och bröstsäcken återgått till sitt förra tillstånd, hvilket tyvärr ej sker så ofta. Faran för lifvet kan dock äfven dervid vara afböjd. Så mäter läkaren lifsfarans storlek i det enskilda fallet af den sjukes *tillstånd* och af *hans* sjukdoms symptomer och så mäter folkets betraktelsesätt dem äfven. Domaren, lagstiftaren gör härifrån intet undantag, ty lagstiftaren, och den bäste lagstiftaren är folkets sed och rättsmedvetande, och nordens folk ha i alla tider haft skarpt öga för såramål och dess betydenhet.

Förlägger man lifsfaran i såret i och för sig och ej i dettas inverkan på organismen så kommer man slutligen derhän att ett sår kan medföra döden och man måste ändå förklara, om man konseqvent vill vidhålla sin ståndpunkt, att det ej varit lifsfarligt och detta blir så mycket mer nödvändigt om man går ut från statistiken öfver detta sår allena eller vissa grupper af sår utan att fästa afseende vid de vägar på hvilka det ledt till döden. En rispa i huden är ju en småsak? Emellertid kan under ogynsamma omständigheter ros, eller hospitalsbrand komma i detta sår och sluta med döden. Sådant har händt och händer. Ingen tänkande menniska kan förneka, att ej en sjukdom som slutats med döden varit farlig för lifvet, ty hvad är lifsfara om ej just dödsfara, eller sannolikhet för att döden skall inträffa, och der denna sannolikhet blifvit verklighet der har väl lifsfara förut varit? Men håller man sig blott till gruppen 'rispor i huden', så måste man förneka sådanas lifsfara och konseqvent säga att ej heller denna rispa varit farlig för den döde. Helt annat blir förhållandet om jag äfven tar den ur rispan uppkomna sjukdomen i betraktande, och bedömmer densamma efter den lättare eller svårare beskaffenheten af de symptom, som der visar sig. Då har jag gjort hvar man rätt. Om den sårade måste ligga veckor eller månadtal i en svår

sjukdom och under denna tid sväfva mellan lif och död och jag attesterar 'lifsfarlig sjukdom' och gerningsmannen dömmes för att ha tillfogat honom 'svår kroppsskada', så har rättvisa skipats och han straffats för det svåra lidande den andra verkligen lidit, men om jag säger att en person har varit i lifsfara derföre, att han har haft blottadt ben på hufvudet och samme man är läkt efter några dagar, utan att ens ha behöft hålla sig inom rummet, ingalunda sällsynta fall, och gerningsmannen så dömmes till tukthus för det att den andre hade en *viss proc. möjlighet* att dö, så vore det i sanning illa beställdt med rättvisa och billighet.

Ur det ofvan sagda framgår tydligen att lifsfaran kan rätt bedömmas och uppskattas endast efter de sjukdomssymptomer, som inställa sig efter en misshandel. Man måste härvid bedömma fallet efter samma allmänna medicinska grund och erfarenhet, som leder läkarn i det dagliga lifvet, då det gäller att förutsäga hurudan en sjukdoms utgång skall blifva, om helsa eller död, om fullständig eller ofullständig läkning, det vill med andra ord säga, om man skall ställa en god eller tvifvelaktig eller dålig prognos. I de flesta fall måste man derföre i början, om man vill undvika att afge ett förhastadt utlåtande, som det sedan kan blifva svårt nog att upprätthålla, yttra sig endast vilkorligt och icke glömma att fastän tio fall haft samma utgång, det elfte kan få en motsatt. När sjukdomen sedan, såvidt menskligt och vetenskapligt förutseende räcker, är aflupen, har man fria händer och kan utan hinder yttra sig öfver hvad man derunder verkligen iakttagit. Nu blir läkarn ofta tillfrågad om en nyss ådragen skada kan förmodas bli dödlig, emedan i sådant fall gerningsmannen måste hållas häktad. Hans svar får då afges efter de företeelser fallet erbjuder. Finnes hos honom ingen tvekan om utgången, då, men också endast då, må han svara: här *är* lifsfara eller här *är icke* lifsfara för handen. Men är fallet tvifvelaktigt, finnes det blott sannolikhet för det ena eller andra, för död eller helsa, då må han akta sig att säga för mycket, hvad som *möjligen* kan ske, sker icke alltid.

Det vore för öfrigt önskligt att läkaren i sina utlåtan-

den öfver vigtigare frågor rörande misshandel och annat dylikt skulle frångå den ofta brukade lakoniska kortheten och i likhet med hvad som är föreskrifvet för medico-legala obduktioner låta äfven motiverna för sina slutsatser synas. Jag är öfvertygad om att dessa motiver och den utförligare framställningen af alla till rättsfallet hörande medicinska omständigheter mången gång skulle ge domaren vigtiga hållpunkter och upplysningar. För den högsta medicinska auktoriteten äro de rent af nödvändiga och kunna aldrig bli för noggranna. Den får aldrig se sjelfva fallet, utan måste söka ledningen för sitt uttalande i akterna. Ju fullständigare dessa äro, desto lättare blir bedömandet och desto säkrare sker rätt åt alla.

I Collegium Medicum förevar under förra året ett hithörande fall, som i och för sig är af föga intresse, då det ur rättsmedicinsk synpunkt endast kan bedömmas på ett sätt, men som dock gifvit anledning till mycket missförstånd. Fallet följer här nedan.

Utdrag ur Collegii Medici i Finland protokoll för den 20 September 1872.

§ 5.

Uti Nådigt reskript af den 6 innevarande September månad, hvilket upplästes, meddelar Hans Kejserliga Majestät, hurusom vid föredragningen af de besvär målareutlärlingen Gustaf Edvard Lindfors från Helsingfors stad i underdånighet anfört öfver Åbo Hofrätts den 23 nästförvikne Februari gifna utslag uti ett i besvärsväg till Hofrätten inkommet mål, deri Gustaf Edvard Lindfors tilltalats bland annat att hafva den 24 Oktober 1871 tillskyndat murarelärlingen Karl Robert Numberg en svårare sårskada i bakre delen af hufvudet, Hans Kejserliga Majestät i anledning af hvad vederbörande läkares i saken afgifna bevis och ransakningen för öfrigt innehåller, velat inhemta Collegii underdåniga utlåtande, huruvida ifrågavarande sårskada i och för sig varit vådlig för lifvet och således bör anses hafva ovilkorligen medfört lifsfarlig sjukdom, eller om dylik sjukdom af sagde skada endast varit att befara, hvarföre Colle-

gium anbefalles att med slikt utlåtande inkomma och handlingarna i målet, hvilka biläggas, äfven återställa.

Collegium lät nu handlingarna i detta mål sig föreläsas och inhemtade deraf att sedan murarelärlingen Karl Robert Numberg, om hvars ålder och frejd uppgift saknas, bosatt i gården n:o 13 vid hörnet af Eriks- och Abrahamsgatorne i Helsingfors stad, vid hemkomsten från arbete i staden middagstiden tisdagen den 24 Oktober 1871 i gårdens portgång sammanträffat med målarelärlingarne Gustaf Edvard Lindfors född år 1849 och Adam Holm född äfven år 1849, af hvilka Holm var högeligen men Lindfors i mindre grad drucken, han med dessa råkat i ordvexling, hvarpå stenkastning följde, hvarunder Numberg utanför porten träffats å bakre delen af hufvudet af en större sten, hvilken Gustaf Edvard Lindfors kastat emot honom, dervid Numberg medvetslös omkullfallit invid porten; att Karl Robert Numberg härefter af gårdsegarinnan Hedvig Fredrika Nordström blifvit förhjelpt in å gården, dervid han haft ett stort blodsår å bakre delen af hufvudet och kort derpå blifvit afförd till allmänna sjukhuset i staden att derstädes vårdas; att enligt intyg af den 26 i samma Oktober månad af Amanuensen å sjukhuset August Neovius Karl Robert Numberg derstädes sedan den 25 i nämnde månad vårdats för ett sår i hufvudet, samt, enligt tvenne af Assistentläkaren å sjukhuset Medicine och Kirurgie Doktorn Leopold August Krohn å ed utfärdade betyg, Karl Robert Numberg med stöd af det förra, afgifvet den 3 November 1871, haft å venstra sidan af hufvudet ett sår, i bottnen hvaraf blottadt ben i betydlig utsträckning kändes och hvilken skada måste anses vådlig för lifvet, samt att med stöd af det senare betyget, afgifvet den 15 December 1871, Numbergs sårskada numera är läkt och inga vidare följder för hans lif och helsa äro att deraf befara; samt att Karl Robert Numberg blifvit ifrån sjukhuset utskrifven såsom frisk redan den 13 November 1871 och den 28 i samma månad inför Rådstufvurätten i Helsingfors fört sin talan i målet emot Lindfors för af denne honom tillfogad sveda och värk samt tidspillan.

Som nu vid afgifvande af det Collegium affordrade ut-

låtandet om vådligheten för lifvet af den murarelärlingen Karl Robert Numberg den 24 Oktober 1871 med en sten i hufvudet tillfogade sårskada olika åsigter af Collegii ledamöter uttalades, skreds till omröstning, dervid yttrade sig i ordning först

Adjungerade ledamoten Docenten Doktor Hällsten, att då den sårskada, hvilken med en sten blifvit den 24 Oktober 1871 tillfogad murarelärlingen Karl Robert Numberg i hufvudet, dervid Numberg medvetslös omkullfallit, ännu den 3 derpåföljde November, då Assistentläkaren Doktor Krohn, derom å ed afgaf sitt betyg, hade i bottnen deraf blottadt ben i betydlig utsträckning, anledning förefanns att befara det häraf en för lifvet vådlig sjukdom kunde uppstå; men att då Numberg sedermera redan den 13 i samma November månad ifrån sjukhuset utskrefs såsom frisk, och enligt det af doktor Krohn under den 15 derpåföljde December afgifna bevis inga menliga följder af sårskadan vidare äro för hans helsa och lif att befara, Herr Doktorn ansåg ifrågavarande sårskada icke hafva varit i och för sig vådlig för lifvet och icke heller böra räknas till sådan svår kroppsskada, som omnämnes i Nådiga förordningen angående dråp utan uppsåt att döda och annan misshandel å person af den 26 November 1866.

Adjungerade ledamoten Docenten Doktor Wasastjerna och

Ledamoten Professoren Doktor Pippingsköld förenade sig med Docenten Doktor Hällsten.

Ledamoten Professoren Doktor Estlander anhöll att få handlingarne sig meddelade.

Och som voteringen uti ifrågavarande ärende härvid afstannade beslöts: att akten i målet skall tillställas Ledamoten Professorn Doktor Estlander, hvilken med stöd af stadgandet härom i 6 § 23 kapitlet Rättegångs-Balken eger densamma vid förstkeende sammanträde återställa och sitt utlåtande i ärendet afgifva. Som antecknades.

In fidem protocolli:
Frans Johan Rabbe.

Utdrag ur Collegii Medicii i Finland protokoll för den 27 September 1872.

§ 3.

Herr Ordföranden *) tillkännagaf, att sedan vid senaste sammanträde den 20 dennes omröstningen i Collegium uti målet angående beskaffenheten af den sårskada i hufvudet, hvilken den 24 Oktober 1871 blifvit tillfogad murarelärlingen i Helsingfors stad Karl Robert Numberg, afstannat dervid att ledamoten Professoren Riddaren Doktor Estlander anhållit att få handlingarne i ärendet sig meddelade, desamma numera blifvit af Professoren återställde, hvarföre detta ärende nu till vidare handläggning företogs, dervid yttrade sig

Professoren Doktor Estlander sålunda: Strängt taget kan hvarje äfven den minista laesion kallas lifsfarlig, emedan den *kan* gifva upphof åt sjukliga processer, som hafva organismens undergång till följd. Det vanliga språkbruket använder dock detta uttryck endast om sådana laesioner eller sjukdomar, som medföra en större fara för organismen. Huru stor faran härvid skall vara är naturligtvis något helt och hållet konventionelt, men om jag för att erhålla ett bestämdt mått, tager såsom exempel den fläcktyfus, som våren 1868 herrskade i landet och hvilken hvar och en torde hafva ansett lifsfarlig, visar det sig att denna sjukdom på medicinska afdelningen af allmänna sjukhuset härstädes lemnade en mortalitet af $12,_{50}$ procent jemför jag nu dermed mortaliteten för sår i hufvudet utan annan derjemte diagnostiserad laesion än att en större eller mindre del af hufvudskålen varit blottad, så finner jag ur journalerne från kirurgiska afdelningen att denna under tio af de senaste åren utgjort nära på dubbelt så stor procent. Jag måste derföre anse dessa sår såsom lifsfarliga så mycket heldre som alla kirurgiska auktoriteter instämma häri. Jag citerar endast den hos oss vanligaste kirurgiska handboken af Vidal-Bardeleben, hvarest säges om dessa sår: "Die Bedeutung dieser Wunden ist immer grösser als diejenige der Wunden anderer Körpertheile,

*) Generaldirektören Professoren F. v. Willebrand.

denn selbst da, wo nur die behaarte Haut verlezt wurde, ist Gefahr vorhanden; um so viel mehr wenn die Galea oder gar das pericranium (benhinnan) getroffen wurde, Die Nähe des Gehirns und die zahlreichen Gefässverbindungen erklären genugsam die Gefahr dieser Wunden, welche besonders da vorhanden ist, wo ein Erysipel oder profuse Eiterung hinzukommt. Man muss desshalb in Bezug auf Prognose selbst der geringsten Kopfwunden sehr vorsichtig sein, namentlich da wo es sich um gerichtliche Fälle handelt". Detta förhållande att sådane sår äro lifsfarliga förändras icke derigenom att läkningsprocessen under sammanstötande gynnsamma omständigheter är ganska kort, ty äfven fläcktyphus kan förlöpa ytterst lindrigt, utan att dock derigenom förlora sin egenskap att i och för sig vara en för lifvet vådlig sjukdom.

När i fjerde paragrafen af Kejserliga Förordningen om dråp utan uppsåt att döda och annan misshandel å person af den 26 November 1866 förklaras hvad med svår kroppsskada skall förstås, uppräknas äfven 'lifsfarlig sjukdom'. Så väl af den skilnad, som det vetenskapliga språkbruket gör mellan laesion och sjukdom, såsom ock af den ställning uttrycket 'lifsfarlig sjukdom' har i denna paragraf, kunde man tolka densamma sålunda att en traumatisk laesions gravitet i och för sig sjelf ej eger någon betydelse i detta afseende, utan den sjukliga process, som möjligen uppkommer i följd deraf. Men denna tolkning skulle leda till en mycket falsk uppskattning af faran vid en kroppsskada. Antag att uti ifrågavarande fall en mindre del af något hufvudskålsben dött bort, så skulle, på grund af denna under sådana omständigheter lifsfarliga sekundära sjukdom, kroppsskadan böra hänföras under paragraf 4 i förordningen. Ett annat fall deremot i hvilket hufvudskålen är genomhuggen med en sabel och bensplittror ligga på hårda hjernhinnan och reta densamma men icke desto mindre läkning följer utan några farliga symtom, komme enligt denna tolkning att hänföras till de lindriga kroppsskador, som paragraf 7 omnämner, ehuru den sjukes lif under hvarje dag af den flere veckor varande läkningsprocessen hängt på den allra svagaste tråd.

Faran för lifvet ryckte visserligen i det förra fallet genom bortdöendet af benet ett godt steg närmare, men den kom dock aldrig så nära, som den redan från början var i det senare fallet. Jag har tagit detta sistnämnda fall ur kirurgiska afdelningens journal, men ur den kirurgiska litteraturen kunde man hämta ännu mer slående exempel på den oriktiga uppfattning af faran för lifvet, som en sådan tolkning skulle föranleda. För att rätt uppskatta denna fara, måste man således fästa afseende · så väl å laesionens primära gravitet, som innefattar de olika vägar på hvilka den kan föra till död, såsom ock på den sekundära sjukdomens gravitet, hvilken utvisar huru stort steg den af laesionen förorsakade störingen i organismen tagit framåt på någon af dessa vägar. I sjelfva verket afser äfven författningen tydeligen denna primära gravitet, då den i paragraf 1 låter den omständighet verka förmildrande på gerningsmannens straff, att 'gerningen var af den beskaffenhet att döden, såsom sannolik verkan deraf, ej väntas kunde', och jag kan derföre icke antaga att samma författning i paragraf 4 skulle frångå detta betraktelsesätt.

På dessa grunder och i betraktande deraf att D:r Krohn i afgifven läkare-attest intygat, att hufvudskålsben i betydlig utsträckning varit blottadt, äfvensom att, hvad ransakningen i målet upplyser symtom af hjernskakning (commotio cerebri) föregått hans intagande på sjukhuset, måste jag anse att det våld, hvilket öfvergått Numberg i och för sig varit vådligt för lifvet och böra hänföras till sådan svår kroppsskada, som Kejserliga Förordningen om dråp, utan afsigt att döda, och annan misshandel å person af den 26 November 1866, i paragraf 4 afser.

Professoren Doktor Hjelt

Professoren Doktor von Becker och

Herr Ordföranden förenade sig med Docenten Doktor Hällsten.

Och kommer i stöd häraf utlåtande att i enlighet med de flesta rösterna i detta ärende uppsättas samt i afgående skrifvelse för denna dag till Hans Kejserliga Majestät

i underdånighet öfversändas jemte omröstningen, då äfven ransakningen i målet skall återställas. Som antecknades.

In fidem protocolli:
Frans Johan Rabbe.

De paragrafer i ofta nämnda Nådiga förordning, hvilka kunna komma i fråga att tillämpas på detta fall, lyda som följer:

§ 3.

Den som, genom uppsåtlig misshandel eller genom vållande, tillfogat annan sådan kroppsskada att denne deraf ljutit döden, varde såsom baneman ansedd, ändå att döden ej var omedelbar följd af sjelfva handlingen, utan af annan, genom samma handling i verksamhet satt orsak, eller handlingens dödliga verkan kunnat genom tidigt användt botemedel förekommas, eller handlingen, för särskild kroppsbeskaffenhet hos den döde, eller för tillfällig omständighet, hvarunder skadan honom tillfogades orsakat döden. Blef skadan dödsorsak endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit, såsom särskild sjukdom, dröjsmål med begagnande af botemedel, sedan sådant användas kunnat, vårdslöshet eller oskicklighet vid botemedels användande, eller annat dylikt ofall, då må för dråpet ej dömmas till högre straff än i 2 § sagdt är.

§ 4.

Har någon misshandlat annan så att denne deraf fått svår kroppsskada, och var sådan skada åsyftad, dömmes —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

(Här följa straffen).

Med svår kroppsskada förstås i denna Förordning förlust af talförmåga, syn eller hörsel, svårt lyte eller annat svårt kroppsfel, stadigvarande svårt men å helsa, eller lifsfarlig sjukdom.

§ 7.

För uppsåtlig misshandel å annan, deraf mindre lyte, kroppsfel eller sjukdom än i 4 § sägs uppkommit, varde

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

(här följa straffen).

§ 9.

Har någon genom uppsåtlig misshandel, dock utan afsigt att skada, tillfogat annan sådan kroppsskada, som i 4 eller 7 § säges, men inträffade den följd af misshandeln endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit och kunna hänföras till sådant ofall, som i 3 § nämnes må gerningsmannen ej dömmas — — — — — — — — — — — — — — — — —

(följa straffbestämmelserna).

§ 12.

För uppsåtlig misshandel å annan medelst hugg, slag, stöt, knuffning eller dylik förgripelse, deraf ringare eller icke någon skada följt, varde — — — — — — — — — — — (straffbestämmelserna) — — — — — — — — — — —

Af dessa lagbud framgår att kroppsskadan skall vara en följd af misshandeln och ej af annat mellankommet ofall, då gerningsmannen i senare fallet straffas blott för vållande. Paragraferna 3 o. 9 ha i detta fall ej kommit till användning. Ingen har bestridt att ej Numbergs kroppsskada varit en följd af den honom ågångna misshandeln. Den andra frågan blir: af hvilken betydenhet var denna kroppsskada eller med andra ord till hvilken af §§ 4, 7 och 12 skall denna hänföras? Numbergs sårskada, sår i bakhufvudet med blottadt ben, var ej 'förlust af talförmåga, syn eller hörsel', den var ej 'svårt lyte eller annat svårt kroppsfel', ty med dessa ord har man ännu aldrig i svenska språket betecknat ett öppet sår; den var likalitet 'stadigvarande svårt men å helsa', återstår således blott att se till om den var eller med andra ord om deraf kommit 'lifsfarlig sjukdom'.

Nu innehålla ransakningshandlingarna att Numberg efter erhållet sår svimmade och föll, men straxt derpå uppstod och med gårdsegarinnan Nordströms hjelp kom in på gården. Denna svimming var således en hastigt öfvergående och lätt, utan vidare följder och betydelse. De tvenne läkarebetygen från allmänna sjukhusets kirurgiska afdelning tala ej ett ord om att någonting skulle afbrutit den regelbundna läkningsprocessen, och man måste naturligtvis fatta denna tystnad så att läkningen gått ostörd och utan tecken

till farliga tillstötar, då i annat fall den betyg gifvande läkarn ej skulle underlåtit att framhålla sådana vigtiga på straffbarheten väsendtligt inverkande omständigheter. Här passar således ej heller kriteriet 'lifsfarlig sjukdom'. Paragrafens innehåll är i och med detsamma uttömdt och vi äro hänvisade att rubricera Numbergs skada under 7 eller 12 §, under hvilken af dem tillhör det lagskiparen att afgöra på grund af handlingarna i målet.

Ytterligare svar till Hr Th. Sederholm.

Försvara sanningen uti döden.
Johan Olof Wallin.

Hr Th. Sederholm har uti den strid han öppnat emot mig, i sednaste häfte af denna tidskrift inlagt sitt slutord. Detta slutord påkallar af mig ett ytterligare svar. Men detta mitt svar blir ingalunda mitt slutord; ty, om det skulle falla Hr S. in att ånyo upptaga striden, tänker jag icke, så länge jag förmår sätta mina tankar på papper, i denna sak nedlägga pennan eller upphöra att emot vrånga angrepp försvara sanningen. Voltaire sade att det behöfts aderton sekler för att bygga upp kristendomen, men att det behöfdes blott en man för att rifva ner den. Många ädla och varmhjertade män hafva konstruerat den Irländska progressifverkställigheten och gifvit densamma de vackraste resultater. Hr S. har tyckt att det ej behöfdes vidare än att skrifva några blad i denna tidskrift för att draga ikull alltsamman. Men detta har lyckats för Hr S. lika litet som det andra för Voltaire.

I all polemik är det en ganska vanlig taktik, — när man förgått sig och sagt hvad man icke kan försvara samt derigenom råkat i trångmål, – att påstå att ens ord blifvit misstydda, såsom ock, — när man sjelf är den, som först angripit, och endast erhållit svar på tal, — att vilja spela den förorättades roll. Denna taktik har Hr S. i förevarande fall tillgripit. Hans ord och uttryck hafva blifvit misstydda; emot honom har begagnats "skärpa i tonen för att icke säga bitterhet"; och han sjelf: — ja han har ingenting gjort, som kunnat framkalla sådant; endast ett litet oskyldigt, blott "retouchering" af mina ord åsyftande, men i de skarpaste

ordalag utfördt, för att icke säga bittert, och tillika fullkomligen ogrundadt angrepp emot en af samtidens, af mig beprisade skönaste institutioner, utan att Hr S. dock — nej gubevars ingalunda — genom att sålunda med hätskhet samt emot rätt och sanning fara ut emot detta föremål för hela den civiliserade verldens beundran haft för afsigt att emot detsamma göra något utfall. Nu heter det att jag indragit striden på "den personliga förbittringens område". Hr S. har helt och hållet glömt att det är han, som först angripit mig och det alldeles utan fog; likasom han också gör sig ett högst egendomligt begrepp om hvad man vid sådana angrepp kan och bör tåla, förrådande ett anspråk på att få opåtaldt fara fram efter behag; och att omförmälda angrepp varit obefogadt tyckes Hr S. numera, efter den bevisning med hårdsmält sanning mitt sednaste svar innehåller, sjelf hafva insett, enär han i afseende å samma bevisning iakttagit tystnad. För öfrigt har Hr S. varit synnerligen olycklig vid nedskrifvandet af sin ifrågavarande uppsats. Åtskilliga af hans yttranden fordra förklaring, uttydning, "retouchering", emedan med dem skall menas något helt annat än de uttrycka. När Pantagruel gjorde sin stora sjöresa för att upptäcka sanningen, träffade han på en ö långt bort i oceanen ett underligt folkslag, hvars individer hade för sed att säga allting annorlunda än de menade. Denna konst tyckes nu vilja göra sig gällande äfven hos oss.

Hr S. börjar sitt "slutord" med en citation af mina ord rörande hans sätt att emot rätt och sanning fara ut emot det Irländska systemet och utbrister derefter: "men detta argument torde väl få betraktas såsom ett effektfullt talesätt, ty svårligen kunde Hr v. K. sjelf tro att någon enda opartisk läsare derigenom skall bringas till att anse mina anmärkningar emot ofelbarheten af ett visst fängelsesystem innebära något attentat emot rätt och sanning" etc. Då Hr S. så förtröstansfullt vädjar till läsarens opartiskhet, hade man väntat sig att Hr S. tillika aktat nödigt att, till återkallande i deras minne af anmärkningarnes beskaffenhet, ånyo framlägga desamma och, emot hvad jag redan om dem ådagalagt, söka bevisa att de icke innefattade något attentat

emot rätt och sanning, ty på annan väg kunde väl Hr S. ej vänta sig att erhålla ett opartiskt domslut till sin förmån. Men detta har Hr S. undvikit. För att sätta tidskriftens aktade läsare i tillfälle att på konstanta skäl och grunder dömma i denna fråga, vill jag härvid komma Hr S. till biträde och taga hans anmärkningar under närmare skärskådande. När man med den anspråksfullhet och tvärsäkerhet som Hr S. i förevarande fall gjort det, träder upp för att mästra en annan och sönderslita ett system, som dock tillvunnit sig så allmänna sympatier, borde man hafva tänkt djupare än till blotta ytan af detsamma och icke låta en så grof motsägelse komma sig till last att man väl på ena sidan erkänner att systemet gifvit goda och vackra resultater, men tillika på andra sidan vill göra dess två första stadier till verkliga pandemonier, der ingen förbättrings åstadkommande vore möjligt, påstående att de goda resultaterne vore produkter af tjenstemännens nit och den vilkorliga frigifningen, likasom dessa faktorer rimligen och förnuftigtvis vore i stånd att uträtta något med två stadier, i hvilka endast förderfvet frodades: man borde också hafva visat aktning för sanningen och icke med dess öfverträdande påstå att i systemets första stadium erforderlig förbättring af der insatte fångar ej kan tillvägabringas annorlunda än genom underverk och att mertalet — märk *mertalet* — af de i följande stadium behandlade fångarne icke blifvit befriade från den moraliska pestsmitta, hvaraf de varit angripne, oaktadt det är med autentika siffror till full evidens bevisadt att, efter rationel behandling i dessa stadier, dels 75 proc. d. v. s. det öfvervägande mertalet visat de tillförlitliga prof på moralisk förbättring att de kunnat uppflyttas till öfvergångsfängelset, dels ock af samtlige från anstalterne frigifne endast 11 proc. återfallit. Och emot dessa sålunda utredda fakta har Hr S. mod att påstå, att förbättring i första stadiet vore möjlig endast genom underverk och att andra stadiet beherrskades af en öfver mertalet rådande moralisk pestsmitta! och detta påstående, som i alla dess delar är stridande emot sanningen, skulle icke innebära ett attentat emot rätt och sanning! Man måste tillstå att Hr S:s begrepp om sanningen och hvad

man är densamma skyldig visa sig högst egendomliga. Den bevisning, som innefattas i det ofvanstående har jag redan i mitt sednaste svar, delvis under en annan form, framlagt och Hr S. har dertill blifvit svarslös. Det har varit mig ganska oangenämt att nu ånyo upprepa de deri ingående för Hr S. besvärande omständigheter; men Hr S. har nödvändigt velat höra dem en gång till och han har fått sin önskan uppfylld. Nu vill Hr S. genom en "retouchering" förvandla hela diatriben till blott "anmärkningar emot ofelbarheten af ett visst fängelsesystem". Hr S. glömmer att han emot de klara skäl, med hvilka jag i mitt sednaste svar öfverbevisat honom om sanningens öfverträdande i hans yttranden om de två första stadierna, icke haft att anföra ett enda motskäl, utan i den delen blifvit fullkomligen svarslös, hvilket jag ej kan uttyda annorlunda än att han befunnit sig *au bout de son latin*. Det är också på grund häraf, och med stöd af det evidenta i sjelfva saken, jag nu, emot hvad Hr S. förmodat, icke allenast verkeligen tror, utan äfven är fullkomligen förvissad om att hvarje opartisk läsare skall taga Hr S:s ifrågavarande diatrib för hvad den är och alltid förblifver, nemligen ett "attentat emot rätt och sanning", hvarigenom då tillika Hr S:s yttrande om hvad jag, efter hans begrepp, borde tro förvandlas till — "ett effektfullt talesätt".

När jag, efter att hafva fått utstå detta angrepp, om det anmärkta tryckfelet yttrade hvad mitt första bemötande innehåller, så hade Hr S. dertill gifvit full anledning genom sin diatrib, riktad direkte till mig, och hvari Hr S., med vanställande af det system jag prisat uppgifvit förhållanden stridande emot sanningen. Den förklaring jag i mitt sednaste svar afgifvit behagar Hr S. kalla advokatyr. Hr S. har härmed öfvergått till ett skrifsätt i hög stil, som, efter hvad jag kan påminna mig, nu för första gången förekommit i denna tidskrift. I min tur åter tänker jag ingalunda följa Hr S. på detta område. Men tillvitelsen om advokatyr tillbakavisas på det bestämdaste såsom obefogad; ty det af Hr S. åberopade faktum, som jag framlagt, var uttryckligen fö renadt med påståendet att frasen var vanställande och in-

nebar en nonsens, men när Hr S. derefter säger hvad han ej ville förneka mig att framhålla, så lemnar han bort denna sednare mening, hvilken just gör det sednare yttrandet liktydigt med det första; och att mina ord skulle innefattat det Hr S. hade vetat hvad ingen annan än jag och redaktionen kände är orimligt. Det, som dock är egnadt att väcka den högsta förvåning är Hr S:s påstående att "framställningen genom det ifrågavarande ordet hvarken vanställdes eller blef en nonsens". Antingen har detta yttrande fallit obetänkt och utan att vara allvarligt menadt, eller ock har Hr S. derigenom gifvit ett ganska ofördelaktigt vitsord om sitt omdöme. "*Vänta allt af den uttråkande isoleringen*", så lyder den fras Hr S., genom dess utstofferande med all den utstyrsel skrifkonsten har att erbjuda, välvilligt utpekat för allmänheten. Det är fråga om ett penitentiärfängelsesystem, som han till ändamål att befordra förbrytares förbättring och der skulle man vänta allt af dess egenskap att *uttråka!* Kan en gnista sundt förnuft rimligen upptäckas i denna mening? Månne icke hvarje läsare "med varm känsla för rätt och sanning" skall anse Hr S. hafva ägt skäl att antaga det något så förnuftsvidrigt icke kunnat sägas af en person, hvars ord aktats värda att tryckas, och Hr S. således jemväl, med användande af någon eftertanke, hafva, om ock positiv kännedom saknades, likväl haft anledning att förmoda det ett tryckfel här var för handen? Skulle icke den nonsens frasen innefattade lända till men för författaren och till vanställande af hans afhandling? Att dessa frågor ej kunna besvaras annorlunda än jakande visar sig sjelffallet. När en gång detta är klart, så har också min förklaring i sednaste svaret sin fullkomliga riktighet.

Hr S. vill "göra troligt" att han icke "retoucherat sina egna yttranden", att han ej heller "hvarken frånträdt eller modifierat desamma" samt att han endast "utlagt och förtydligat sin mening". Må mig då tillåtas att framlägga en liten profkarta af hans yttranden, uppställda i lämplig ordning. Sålunda heter det, nemligen om den Irländska progressifverkställigheten: än att "man fordrar i sanning underverk af den stränga cellen då man väntar att den på nio måna-

der skall förmå helt och hållet omskapa menniskor etc. att, vid cellfångarnes uppflyttning till andra stadiet, "mertalet af fångar derstädes ännu icke hunnit blifva befriade från den moraliska pestsmitta, hvaraf de varit angripne": att "systemet trots de två första stadierna ännu icke gått sönder" etc. än åter att Hr S. "i vissa afseenden tillerkänner det Irländska progressifsystemet till och med företräde framför det absoluta isoleringssystemet" (förmodligen för den moraliska pestsmittans skull): än att "med progressifsystemet fängelsereformen tagit ett baksteg, som återflyttar slutmålet ett godt stycke längre bort" (hvilket troligen konstituerar nämnda systems företräde framför det absoluta isoleringssystemet): än vidare att Hr S. vore "villig att erkänna progressifsystemets förtjenster" (till hvilka sannolikt äfven detder omöjliga underverket räknas) och "låta det all rättvisa vederfaras" (genom att förklara fängelsereformen med detsamma hafva tagit ett baksteg, som återflyttar slutmålet ett godt stycke längre bort, och systemet trots de två första stadierna ännu icke hafva gått sönder), en rättvisa i sanning af ganska egendomlig art. Att i detta brokiga virrvarr af hvarandra motsägande yttranden taga reda på hvad Hr S. i verkligheten menar öfvergår hvarje förmåga; men hvad som framstår klart det är, att Hr S., kommen i trångmål för sin diatrib, sökt för tillfället hjelpa sig ur klämman genom en "retouchering", denna konst, hvarmed Hr S. först velat experimentera på hvad jag skrifvit och deri han sedan genom praktisk öfning vunnit en viss färdighet.

I anledning deraf att jag i någon af mina skrifter sagt att progressifverkställigheten vore grundad på en ljus och eminent tanke, vill Hr S. nu till förmån för det absoluta isoleringssystemet reklamera enahanda vitsord. Det torde icke vara Hr S. obekant att den form, hvarunder ifrågavarande tanke på andra sidan om oceanen först uppenbarade sig, utvisade att tanken var allt annat än ljus och eminent. Det är först sedan den gifvit ansenligt efter af sina fordringar densammas verkliggörande i praktiken kunnat fördragas. För hvar och en, som ej vill göra sig blind för evidensen, är det jemväl klart att denna tanke uppenbarad i

det absoluta isoleringssystemet, år efter år förlorat terräng och numera befinner sig i sina sista förskansningar sedan tyska riket afgjort brutit med systemet genom stadgande i i den nya strafflagen att ingen får utan eget samtycke hållas i cell längre tid än tre år, hvarigenom sålunda ett ytterligare steg tagits till närmande emot det mål, hvartill fängelsereformen organiskt sträfvar, nemligen isoleringens afskaffande gradvis i dess absoluta form och dess bibehållande endast såsom ingrediens och auxiliärmedel i ett progressifsystem. Att den tanke, som grundat ett system, hvilket på detta sätt är i ständigt nedgående, varit ljus och eminent, visar sig mer än tvifvelaktigt.

Då Hr S. talar om mitt "orättvisa nedsättande af ett annat system, som ej heller lärer kunna bestridas vara grundadt på en ljus och eminent tanke, desto hellre som derigenom i fängelseväsendet blifvit införd en ny princip, hvilken helt säkert aldrig skall öfvergifvas" etc.: förråder han en eminent begreppsförvirrning; ty emellan isoleringen betraktad såsom princip för sig och dess användande i den absoluta formen såsom ensam straffart, tillämplig för alla med få undantag och för huru lång tid som helst, är en himmelsvid skilnad. Om alltså isoleringsprincipen och dess tillämpning med måtta och förnuft må erkännas vara ett foster af en ljus och eminent tanke, så följer deraf ingalunda att dess uppträdande under den absoluta formen skall vara så med. Hvem erkänner icke arlaregnets gagn? Men ingalunda faller det någon in att på denna grund påstå störtregnet, som skadar årsväxten, vara för densamma gagneligt. Beträffande för öfrigt dender förmenta af mig begångna orättvisan, så har jag med särskilda exempel från det absoluta isoleringssystemets användande i praktiken bevisat hvilka förderfliga verkningar det åstadkommit, och när jag med stöd deraf förkastar systemet, benämner Hr S. sådant orättvisa. Men när han fördömmer den irländska progressifverkställigheten utan att kunna till stöd för denna förkastelsedom åberopa ett enda bevis från systemets tillämpning i verkligheten, så gör detta förfarande anspråk på att kallas rättvisa.

Till sådant osammanhang, till sådana inkonseqvenser och motsägelser kommer man, när man bär ett djupt förakt för erfarenheten och dess lärdomar och med blind dyrkan tillber teorierna.

Sedan Hr S. angripit mig för mina yttranden om det absoluta isoleringssystemet och jag, "ställande mig uteslutande — märk väl! *uteslutande* — på resultaternas grund och med öfverlägset" — jag anhåller att få tillägga välgrundadt — "förakt för det abstrakta "räsonerandet" teoretiserandet,"" — en ståndpunkt af hvilken jag gör mig heder, — med särskilda bevis från systemets användande i praktiken utredt dess förderfliga verkningar, åberopade Hr S. såsom motbevis de lysande resultaterna bl. a. från Bruchsal. Då man af Hr S:s tillkännagifna antagande att dessa resultater borde vara mig bekanta, hade fullt skäl att förutsätta att de voro bekanta för Hr S., hade man också ett välberättigadt anspråk på att få veta hvaruti de bestodo, eftersom det var Hr S., hvilken åberopade sig på dem. Men Hr S., som bevisat att han om beskaffenheten af desamma ännu i denna stund är okunnig, tog saken lättare. Att utan kännedom om hurudana de voro, såsom lysande benämna och åberopa resultater dem han icke kände, var för honom en småsak. Men nu kommer det mest förvånande. I afseende å dessa resultater och i anledning deraf att jag förklarat dem vara af Hr S. obeviste, utbrister Hr S.: "men har jag väl åtagit mig att tillhandagå Hr v. K. med en sådan bevisning, som han här af mig fordrar?" Ja väl, Hr S., att bevisa påståendet om de lysande resultaterna hade Hr S. genom deras åberopande såsom bevis emot mig åtagit sig. När Hr S. här vill undandraga sig bevisningsskyldigheten och hvälfva den på mig, så har han dermed uppenbarat en rätt slät kunskap i logiken; ty att den, som blir angripen, skall bevisa att motpartens obestyrkta åberopanden äro ogrundade, är en nyhet, hvarom logiken hittintills icke haft kännedom. Hr S. anför vidare det jag skulle underlåtit att skaffa mig noggrann kännedom om alla samlade resultater från skilda länders åtminstone mest framstående fängelser" etc. och tillägger sedan: "han nöjer sig med irländska och bryr sig litet om

alla de andra" — märk noga — "*alla de andra*". Emot detta påstående måste jag anmärka att det är stridande emot sanningen. Äro ej särskilda författares meddelanden uti nu ifrågavarande hänseende af mig citerade? Har jag icke med exempel från olika staters fängelser bevisat riktigheten af mina uppgifter? Derom vittnar mitt första bemötande. Och ändock tycker Hr S. det vara med rättrådigheten öfverensstämmande att säga att jag "nöjer" mig med de irländska resultaterna och bryr mig litet om *alla de andra*"! Och på grund af detta från sanningen afvikande påstående tillåter sig Hr S. ett så obefogadt utfall som detta: "det är ej allom gifvet att på en sådan kungsväg komma sig till egen öfvertygelse om ett systems företräde framför de andra"! Det vore intressant att veta på hvilken kungsväg Hr S. inhemtat deder lysande resultaterna från Bruchsal, om hvilkas beskaffenhet han visat sig vara okunnig. Beträffande åter den kungsväg, på hvilken jag kommit mig till min öfvertygelse, så har den varit både lôflig och tillfredsställande, ty inga grofva motsägelser och osanna diatriber hafva der kunnat anmärkas, och, utom hvad jag framlagt från andra anstalter, gäller angående Bruchsal och Moabit Mittermaiers af mig anförda ord: "Kein Staat kann sich rühmen, einen solchen Erfolg seines Gefängnisswesens zu haben, als Irland", utvisande att resultaterne från nämnde så kallade mönsterfängelser stodo efter de Irländska, hvilket jag just hade påstått. För öfrigt är jag i tillfälle att meddela närmare upplysning om de Bruchsalska resultaterne. Årsberättelsen för 1870, intagen i *Blätter für Gefängnisskunde* för 1872, utreder att samtlige fångarnas antal, med inberäkning af 30 gemensamhetsfångar, var 839 samt att bland årets personal af cellfångar, utgörande således ett antal af 809, hvaraf medelantalet på en gång närvarande uppgått till 422, befunnos 177, som förut suttit i det Bruchsalska cellfängelset; d. v. s. med ungefär 21 proc. af hela befolkningen, 22 proc. af cellfångarne och 42 proc. af medelantalet hade uppfostringskursen i cell misslyckats och måste göras om. Detta resultat är ingalunda lysande. Har Bruchsal ej bättre resultater

att framvisa, så lönar der sannerligen icke mödan att tala om dem.

Hr S. trodde sig säkert skjuta med Kruppska kanoner när han ryckte fram med deder Moabitersiffrorna, om hvilka jag redan i mitt sednaste svar ådagalade, dels med Hr S:s egna ord, dels med von Valentinis statistiska uppgifter, att de icke återgifva rätta förhållandet. Nu menar Hr S. att jag "litet förhastadt öfver dem brutit stafven", åberopande till stöd för detta förmenande bl. a. att det syntes hafva undgått min uppmärksamhet att hans af mig citerade ord, som han då återger endast ofullständigt, icke afse Moabit eller ens någon viss anstalt utan återfallssiffror i allmänhet. Hvarföre har Hr S. här icke gifvit något svar i anledning af de för honom graverande orden af hvad jag från hans afhandling citerat? Det ser verkeligen ut såsom hade Hr S. en beundransvärd förmåga att glömma hvad han sjelf skrifvit, när det skrifna faller sig för honom besvärligt och det ej kan genom någon "retouchering" ändras eller fås bort. Jag får derföre anhålla det Hr S. behagade till uppfriskande af sitt svaga minne ännu en gång genomläsa sidorna 56 och 57 i sin afhandling om Moabiterfängelset. Han skall då finna att, sedan han sid. 56 för detta fängelse uppgifvit åtskilligt angående de straffades förhållande efter frigifningen samt deribland antalet af frigifne och återfall under åren 1857—1860, utvisande en återfallssiffra af emellan 12 och 13 proc., han i omedelbart sammanhang dermed säger sid. 57 följande: "Om siffrorna rörande de frigifne fångarne och deras förhållande efter utträdet ur fängelset äro ofullständiga och föga upplysande, så äro de så mycket bestämdare och tillförlitligare" — märk noga *tillförlitligare* — "i afseende å sjukvården och helsotillståndet inom anstalten". Kan Hr S. nu påstå det dessa ord icke afse Moabit — — — utan återfallssiffror i allmänhet? Jag tror det ej. Hr S:s anförda ord att siffrorna äro "ofullständiga och föga upplysande" citerade jag i mitt sednaste svar, och Hr S. har i anledning af denna citation blifvit svarslös. Derigenom är det också till full evidens ådagalagdt att Hr S. sjelf erkänt sina återfallssiffror för Moabit vara "ofullständiga" och således icke

återgifva rätta förhållandet. Hvar har Hr S. då stöd för sitt påstående att hvad jag sagt skulle varit förhastadt, eller för sin tillkännagifna "stora förundran" att jag satt tillförlitligheten af hans siffror i fråga? Det är ju tvärtom till full visshet ådagalagdt att hvad jag om dem yttrat varit välgrundadt. Hr S. söker i sin afhandling sjelf utreda huru omöjligt det varit att för ofvannämnde tidsperiod för Moabit få ihop tillförlitliga återfallssiffror, i hvilket afseende han säger: "Först år 1860 utgick föreskrift derom, att från alla för aftjenande af tukthusstraff bestämda anstalter skulle särskildt till vederbörlig ort inberättas såsnart någon förbrytare inkom, hvilken förut hade undergått dylikt straff i Moabiter cellfängelset. Men emedan nämnde föreskrift gäller endast detta fängelse, så kan man väl numera få reda uppå antalet af de derifrån utgångna individer, hvilka blifvit förvunne om återfall i brott, men några paraleller med gemensamhetsfängelserna kunna i detta hänseende icke uppställas. *Och då de statistiska publikationerna icke sträcka sig längre än till och med nyssberörda år, så måste äfven i den förra delen uppgifterna blifva högst knapphändiga" *)*; hvarigenom Hr S. alltså uppgifvit en orsak till siffrornas ofullständighet, som, till olikhet med andra anstalter, varit särskild och egen för Moabiterfängelset. Sedan Hr S. sålunda visat hvarföre återfallssiffrorna för Moabit ej kunnat blifva tillförlitliga, och han derefter jemväl erkänt dem vara "ofullständiga och föga upplysande" med förmälan att han rörande en annan gren af förvaltningen har *"tillförlitligare"* siffror, kan det ej annat än väcka den högsta förvåning, när han, oaktadt allt detta och tvärtemot sin egen bevisning om motsatsen, påstår dessa siffror vara säkra och såsom en borgen för deras pålitlighet åberopar Wicherns namn. Då af det ofvananförda blir en klar och tydlig följd, att Hr S:s siffror icke, eller åtminstone på sätt han sjelf säger "högst knapphändigt", omfatta sådana individer, som suttit i Moabiterfängelset och sedan för återfall intagits i annat tukthus, och att således i samma siffror ej ingå alla de faktorer,

---

*) Af mig kursiveradt.

hvilka äro oundgängliga för att det rätta förhållladet genom dem skall vara uttryckt, så är deraf uppenbart, att Wichern aldrig kunnat gifva ut dessa fabulösa siffror för annat än hvad de i verkligheten äro, nemligen representanter för de återfall, man med de för handen varande bristfälliga materialierna varit i tillfälle att inregistrera och på hvilka man *på detta sätt kunnat få reda.* Af Hr S' uppriktiga framställning i afhandlingen framlyser äfven tydligt, att Hr S. icke heller sjelf velat af dem göra något annat, ehuru han sedermera funnit det lämpligt att prångla ut dessa siffror såsom exakta exponenter af det verkliga förhållandet, hvartill de aldrig kunnat vara ämnade. Det säkra är emellertid att de måhända behöfva fördubblas för att det verkliga förhållandet skall kunna genom dem anses uttryckt. Wicherns utmärkta förvaltning må gerna erkännas; men att resultaterna varit, såsom Hr S. säger "glänsande", är icke i ringaste måtto styrkt genom de "ofullständiga och föga upplysande" siffrorna. Hr S. har ej ondt om "lysande" och "glänsande" resultater när de behöfvas. Men då det blir fråga om att bevisa dem, vill han att man skall med god smak svälja hans "ofullständiga och föga upplysande" siffror eller ock vrider han nacken af logiken och påstår att det är motpartens skyldighet att bevisa motsatsen af hans obestyrkta uppgifter.

Det är ett mödosamt, ett tröttsamt arbete att nödgas korrigera missgrepp sådana som det ofvanstående, ett missgrepp, hvilket står illa tillsamman med den höga, för att icke säga öfvermodiga, ton Hr S. i "slutordet" uppstämt. Framför mig ligger en skrift, som bär till titel: *Bau, Einrichtung und Verwaltung der Königlichen neuen Strafanstalt (Zellengefängniss) bei Berlin, herausgegeben von dem Direktor Wilke. Berlin 1872.* Hr S. lärer väl icke kunna påstå att Moabiterfängelsets nu varande Direktör Wilke, hvilken utgifvit sagde skrift, skulle underlåtit att, efter Wicherns föredöme, "med lifligt intresse omfatta anstalten och hafva omsorg om att den blef administrerad i systemets sanna anda, d. v. s. sålunda att icke insperringen blef ansedd för hufvudsak och uppfostran bisak". Detta förutsatt, går jag nu

att redogöra för Wilkes återfallssiffror, hvilka, afseende åren 1860—1870, omfatta sådana faktorer, som enligt 1860 års föreskrift böra i dem ingå, men blifvit i Hr S:s siffror orepresenterade, eller åtminstone "högst knapphändigt" representerade. Wilke uppger nemligen att under omförmälde tidrymd återfallen utgjort af personer från Berlin 36 proc. och af dem från andra kretsar 13 proc. Medelprocenten är icke utsatt, ej heller antalet frigifne af hvardera slaget. Men då på annat ställe i skriften inhemtas att medelbefolkningen för hvarje af ofvannämnde år förhållit sig af personer från Berlin till dem från andra orter såsom 214 till 230 och de frigifne af hvardera slaget förutsättas hafva, såsom antagligt är, stått i enahanda förhållande till hvarandra, så blir återfallens medelantal ungefär 23 proc d. v. s. mer än dubbelt emot hvad de Irländska fängelserna gifvit och 4 proc. mera än som faller Rhenlands gemensamhetsfängelser till last. Berörde återfallssiffra utvisar jemväl att jag i det närmaste träffat det rätta, när jag ofvan uppgaf att Hr S:s siffror behöfde fördubblas för att, upptagande från dem nu uteblifna faktorer, motsvara verkligheten.

Hr S. citerar några af Justitierådet Olivecrona i skriften "Om orsakerna till återfall till brott" uttalade satser och säger derefter: "Sådana handgripliga sanningar kunna icke borträsoneras. Man må tro sig stå huru fast och oantastelig som helst på "resultaternas grund" men likafullt är det visst att man också på denna grund kan intaga en mycket osäker ståndpunkt om man riktar sin uppmärksamhet endast å ett håll och lemnar ur ögonsigte alla de mångfaldiga omständigheter, hvilka nödvändigtvis måste tagas med i beräkningen, om resultaterna verkeligen skall kunna tilläggas ett afgörande votum". Hvad skall detta betyda? Mycket ord och ringa mening; åtminstone är det sagda så grumligt och oklart att det icke kan utan närmare förklaring fattas. Om man också med uppmärksamhetens riktande åt alla håll, tager i ögnasigte alla omständigheter, som kunna komma i fråga, så kan ju sådant ej rimligen ske annorlunda än genom dessa omständigheters tillämpning i praktiken; och då skall ju denna tillämpning gifva resultater, hvilka kunna va-

ra antingen goda eller dåliga. Äro resultaterna goda, så godkännas och antagas de omständigheter, som frambragt dem, hvarom icke förkastas de. Sålunda tillägges ju alltid resultaterna ett afgörande votum. Är Hr S:s mening sådan som nu framstälts, så sammanfaller den ju med hvad jag alltid yrkat; men hvar finnes då beviset för ohållbarheten af resultaternas ståndpunkt? Är åter meningen att man skall taga i beräkning deder omständigheterna blott för deras egen skull utan afseende å de resultater de i tillämpningen gifva och emot erfarenhetens intygan, om denna utfallit oförmånligt, så bestrides denna lära på det bestämdaste såsom grundfalsk. Det axiom jag uppställer är bestämdt och tydligt samt lyder: när man i fängelseväsendet står på resultaternas d. v. s. erfarenhetens grund, så innehar man en ståndpunkt så fast, så säker, så oantastelig att den kan rubbas af ingenting annat än — bättre resultater och bättre erfarenhet. För öfrigt vill jag, för att de gjorda citeringarna ej skola kunna misstydas och skeft uppfattas i den syftning, hvari Hr S. synes hafva återgifvit dem, komplettera desamma genom anförande af några andra utaf Olivecrona i samma skrift uttalade ord, hvilka Hr S. säkerligen skall läsa med utomordentligt nöje samt verklig och sann tillfredsställelse. Olivecrona säger nemligen sid. 58 och 62 med hänsyn till Sverige: "Det synes oss nemligen böra tagas i allvarligt öfvervägande huruvida icke, vid fråga om straffarbete på *bestämd tid af 2—10 år*, det skulle löna mödan att här i landet försöka tillämpningen af progressiva fängelsestraff, i likhet med det så kallade *irländska systemet*" — — — "De synnerligen fördelaktiga resultat, som genom detta fängelsesystem vunnits i Irland sedan 1854 mana till efterföljd".

Sådana handgripliga sanningar kunna icke borträsoneras.

Hvem skulle vilja bestrida sanningen af Lord Carnarvons genialiska ord. Men det vore att beskylla den ädle Lorden för rent oförnuft om man tydde dem så, att han velat göra grundsatserna till allsmägtiga envåldsherrar oberoende af erfarenheten. Den enkla och klara sanning, på

hvilken jag håller, begrep man redan för 1700 år sedan, då en vis man yttrade dessa tänkvärda ord: *in omnibus fere minus valent præcepta qvam experimenta,* det är uttydt: *i allting gälla resultaterna mera än teorierna.*

Eugen von Knorring.

Rättsfall.

15.*)

Bör besittningsrätten till kronohemman, hvilkas skog anvisats till kolfångst för jernbruk, enligt lag ovilkorligen åtfölja eganderätten till bruket? eller äro de allmänna föreskrifterna om åborätt att å desamma tillämpas? — Åborätten till ett antal sådana hemman, när bruksegaren, som i dem varit immitterad, gjort konkurs och dömts till straff för oredlighet mot sina borgenärer.

Genom utslag den 12 September 1803, angående tunnlandtalets bestämmande för Lampis skattehemman N:o 7 i Hvittisbofjärd by af Ulfsby socken, förklarade Landshöfdingen i Åbo och Björneborgs län att detta hemman, som, hörande till Lampis då under storskifte varande samfällighet, ägdes af Öfverstelöjtnanten, sedermera Landshöfdingen Carl Constantin de Carnall, och hvilket med skatt för ½ mantal underlydde 7,642 tunnland 24¾ kappland nyttiga ägor, utom impedimenter, framdeles skulle utgöra ¾ mantal och efter beräkning af 1200 tunnland på mantalet tilldelas 900 tunnland jord samt den öfverskjutande marken, hvarå 13 dagsverkstorp voro anlagda, fördelas emellan 11 nya hemman, motsvarande tillsamman $5\frac{7}{12}$ mantal.

Sedan Öfverstelöjtnanten de Carnall derefter ansökt om tillstånd att, "till begagnande af egna skogar", inrätta ett stångjernsbruk å det honom tillhöriga Norrmarks säteri i Ulfsby socken och dervid uppgifvit kolfångst för denna an-

*) Benäget meddeladt af Hr Senatorn E. v. Knorring jemte de två efterföljande rättsfallen (n:ris 16 och 17) från K. Senatens Ekonomie-departement.

läggning vara påräknad från åtskilliga sökandens egna hemman och nybyggeslägenheter, utfärdade Kongl. Svenska Bergskollegium den 22 April 1806 för sökanden å slik bruksinrättning privilegium, innehållande, bland annat, att kolfångst för bruket påräknats från, utom andra lägenheter, "Lampen ett skattehemman och elfva derå till utbrytning dömda nybyggen, som Öfverstelöjtnanten i grund af optionsrätt sjelf till skatte löser", såsom ock att bruksägaren icke vore tillåtet att för tillverkningen begagna sig af andra än egna skogstillgångar, hvarföre honom vid vite af etthundra riksdaler förbjöds att dertill af fremmande upphandla kol.

Förenämnde storskifte fastställdes den 1 Mars 1810.

De Carnall, hvilken emellertid blifvit Landshöfding, sökte sedermera hos Länestyrelsen i Åbo och Björneborgs län inrymning i förberörda elfva nybyggeshemman, hvarefter och sedan under skriftvexlingen i målet åboerne å två af dessa hemman för sig yrkat företrädesrätt framför de Carnall att i desamma varda immitterade, Länestyrelsen uti utslag den 18 Maj 1829 sig yttrade: att som af Kongl. Svenska Bergskollegii för Norrmarks bruk utfärdade privilegium den 22 April 1806 inhemtades, att Lampis hemmans skog, hvarå alla ifrågavarande nybyggen vore belägna, vid storskiftet blifvit beräknad till kolfångst för bruket och således för brukets räkning undantagen; alltså och utan afseende å gjord anmärkning att Landshöfdingen de Carnall icke skulle inom laga tid gjort sin optionsrätt till Lampis öfverloppsjord gällande, förklarades Landshöfdingen framför någon annan till besittning af hemmanen berättigad; äfvensom Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement, i anledning af de två nybyggesinnehafvarnes deröfver anförda besvär, medelst utslag den 23 Oktober 1829 gillade och fastställde det öfverklagade utslaget i hvad det besväranderne angick, under åberopande att besväranderne endast i grund af ingångna kontrakter med jordägaren såsom dess landboer innehade förberörda två nybyggen, hvilka redan uti Bergskollegii den 22 April 1806 för Norrmarks jernbruk utfärdade privilegium blifvit upptagna såsom Norrmarks egendom tillhöriga lägenheter.

Genom salubref daterade den 21 Mars och 17 Maj 1864

öfverläto dåmera aflidne Landshöfdingen de Carnalls arfvingar och rättsinnehafvare Norrmarks jernbruk jemte alla dertill hörande såväl skatte- som kronolägenheter till Hofrättsextranotarien Carl Johan Lönegren, hvilken sedan af Länestyrelsen medelst särskilda utslag den 29 Oktober 1867 förklarades till immissions erhållande i kronolägenheterna berättigad.

Efter det Hofrättsextranotarien Lönegren derå upplåtit all sin egendom till sine borgenärers förnöjande och Häradsrätten i Ulfsby sockens tingslag den 26 Augusti 1870 i detta konkursmål afkunnat utslag, hvaraf finnes, bland annat, att Kapellanen Nehemias Werrin i egenskap af Kurator ad litem för Lönegrens omyndiga och oförsörjda barn i konkursen anmält och bevakat rätt för dem till inrymning i förenämnda kronohemman äfvensom till all från dessa lägenheter under konkurstiden fallen afgäld, men att Häradsrätten förklarat frågan om besittningsrätten till kronohemmanen tillhöra Guvernörens i länet upptagande och afgörande samt anvisat Werrin att i öfrigt fullfölja sin talan vid vederbörlig domstol, inlemnade Werrin till Guvernören en skrift, hvari han anhöll, bland annat, att Lönegrens barn måtte blifva i de elfva kronolägenheterna inrymda samt yrkade tillika kuratorernes i konkursen åläggande att till barnens målsman afträda desamma tillika med ett inom deras område anlagdt vattensågverk och att redovisa för den afkomst, som från dessa tillhörigheter och Harju kronohemman i Längelmäki by under konkurstiden influtit; och hade emellertid hela Norrmarks bruksegendom blifvit på offentlig auktion den 17 Oktober 1870, med tillkännagifvande af nyssberörda anspråk, försåld för en inropssumma af 300,000 mark, hvaraf för skatteandelen och sågen beräknades 182,800 mark.

Kuratorerne i konkursen, som öfver denna ansökning hördes, yrkade uti inlemnade särskilda skrifter förkastande af Kapellanen Werrins utförda talan hufvudsakligast på de skäl: att sedan bruksanläggaren uppgifvit sig grunda anläggningen på egna skogstillgångar, Bergskollegium i privilegiebrefvet såsom kolgifvande upptagit bland annat de elfva kronolägenheterna: att dessa lägenheter derigenom så mycket

mera måste anses hafva blifvit oskiljaktigt förenade med bruket som i samma privilegiibref bruksägaren uttryckeligen vid högt vite förbjöds att af fremmande tillhandla sig kol samt sålunda hänvisades till koltillgångarne från bland andra omförmälde kronolägenheter, genom hvilkas nu ifrågakomne mistning i förening med förbudet att köpa kol af andra, brukets bestånd äfventyrades och privilegiet öfverträddes: att vid nu anförda förhållande immission i dessa lägenheter måste anses hafva blifvit Landshöfdingen de Carnall beviljad icke för hans person utan såsom ägare af det bruk, för hvars räkning deras skogstillgångar tagits i anspråk: att enär Hofrättsextranotarien Lönegren ej heller kunnat erhålla vidsträcktare rätt till desamma än hans fångesmän ägt, och han förty icke varit berättigad till hemmanens besittning annorlunda än i sammanhang med bruket, den för hans barn yrkade rätt till lägenheterna, hvilken ej kunde vinnas på annat sätt än genom deras skiljande från bruket, saknade rättslig grund: samt att, i fall den till stöd för detta yrkande antagna rättsgrund blefve gällande, en köpare af en betydligare jordegendom, bestående till större delen af kronolägenheter, hade vägen öppen att, sedan han erhållit immission i kronolägenheterna, upplåta sin egendom till konkurs, men reklamera kronolägenheterna för sina barns räkning, hvarigenom sålunda tillfälle till orättvisa under lagens skydd bereddes.

Den i ofvanstående måtto uppkomna fråga om besittningsrätten till de elfva kronohemmanen afgjordes af *Guvernörsembetet* i länet den 21 Mars 1871 medelst utslag, hvari Guvernörsembetet sig utlät: att emedan utredt vore det de skogar, hvilka underlydde ej mindre Lampis utaf anläggaren af Norrmarks jernbruk ägda skattehemman i Ulfsby socken, än äfven ifrågavarande elfva kronolägenheter, som anlagts å en vid Lampis hemman öfvergånget storskifte detsamma frånskild öfverloppsjord, blifvit till kolfångst för nämnde jernbruk påräknade, på grund hvaraf äfven bruksanläggaren dåvarande Öfverstelöjtnanten de Carnall syntes hafva fått besitta dessa nya hemman, samt Länestyrelsen i anledning af Landshöfdingen de Carnalls, vid väckt fråga om frihetstidens

bestämmande för sagde hemman, gjorda ansökning om inrymning i desamma, med förkastande af åboernas å två af hemmanen emot ansökningen inlagda bestridande för det att Landshöfdingen de Carnall icke inom den i författningarna utsatta tid gjort sin optionsrätt till Lampis öfverloppsjord gällande, genom utslag den 18 Maj 1829, hvilket Kejserliga Senatens Ekonomie Departement på deröfver anförda besvär medelst utslag den 23 Oktober samma år gillat och fastställt, på den grund förklarat Landshöfdingen de Carnall till besittning af samtliga nyhemmanen i Lampis by framför hvarje annan berättigad, att Lampis skattehemmans skog, på hvilken de nya hemmanen blifvit anlagde, "påräknats till kolfångst för Norrmarks jernbruk och således för brukets räkning undantagits"; ty och då Hofrättsextranotarien Lönegren, som genom afslutadt köp med sedermera aflidne Landshöfdingen de Carnalls lagliga arfvingar åtkommit såväl äganderätt till Norrmarks jernbruk och Lampis med flere skattelägenheter, som besittningsrätten till samtlige kronolägenheter i Lampis by, medelst skilda utslag af den 29 Oktober 1867, emot åboernes å desamma bestridande, blifvit, såsom laglig innehafvare af Landshöfdingen de Carnalls rätt till dessa lägenheter och dåvarande ägare af Norrmarks jernbruk, hvilket hemmanen alltid tillydt, tillerkänd enahanda besittningsrätt till desamma som Landshöfdingen de Carnall i egenskap af jernbrukets ägare till dem haft, men äganderätten till Norrmarks jernbruk och Lampis med flere skattelägenheter samt följaktligen i och med detsamma också besittningsrätten till samtliga kronohemman i Lampis by frångått Hofrättsextranotarien Lönegren derigenom att han afstått sin egendom till sine borgenärers förnöjande, kunde något afseende å Kapellanen Werrins anhållan om åborätt till dessa hemman för Lönegrens barn icke fästas, utan blef ansökningen såväl i denne del som i hvad den rörde det å nämnda hemmans ägor anlagda sågverk, hvilket tillhörde och åtföljde hemmanen, samt den från hemmanen och sågen under konkurstiden fallna afgäld förkastad.

Uti detta utslag sökte Kapellanen Werrin ändring hos Kejserliga Senatens Ekonomie Departement genom besvär, i

hvilka anfördes: att som Landshöfdingen de Carnall och Hofrättsextranotarien Lönegren blifvit behörigen immitterade uti de ifrågavarande kronohemmanen, besittningsrätten till desamma icke bort kunna frångå Lönegrens barn derigenom att han till sine borgenärers förnöjande nödgats afstå all sin egendom, enär 47 § i Kongl. Resolutionen på städernas besvär den 7 Juli 1752 och Kongl. Brefven till Krigs och Kammarkollegierna den 24 Oktober 1782 stadgade att kronohemman ej få gå i mät för åboens gäld; hvarföre och då, genom 6 § i Kongl. Förordningen den 21 Februari 1789, "alla åboer å kronohemman försäkrats att, så länge de till hus och jord väl och försvarligen häfda deras åboende hemman, de och deras barn skola derå sitta odrifne man efter man uti den ordning, som särskildt blifvit stadgadt", samt i Kejserliga Kungörelsen den 31 Juli 1811 förklarades "att bonde, som beflitar sig att väl häfda sitt åboende kronohemman, skall för sig och sina efterkommande njuta den säkerhet, att han och de allt framgent vid hemmanet varda bibehållne och orubbade", Kapellanen Werrin ansåg den talan han utfört vara på gällande författningar grundad samt anhöll förty att densamma kunde varda, med upphäfvande af Guvernörsembetets utslag, bifallen.

Kuratorerne i konkursen genmälde i afgifven förklaring öfver besvären, att de ofvan åberopade författningarna å förevarande fall ej ägde någon tillämplighet, enär, på sätt redan blifvit anfördt, de elfva kronohemmanen äro oskiljaktigt förenade med jernbruket såsom påräknade att till dess drifvande lemna kol, samt Landshöfdingen de Carnall och Hofrättsnotarien Lönegren således icke erhållit immission i desamma på annan grund än den att de ägde jernbruket.

Uti infordradt och aflemnadt utlåtande tillstyrkte Kamrerarekontoret i Kejserliga Senatens Kammar Expedition, under åberopande af de utaf besväranden Werrin nämnda författningar och på de af honom anförda skäl, ogillande och upphäfvande af Guvernörsembetets utslag, såvidt det angår besittningsrätten till de omtvistade kronolägenheterna och sågen, i hvilka åborätt för Lönegrens barn förty borde få i laga ordning utverkas, men ansåg Werrins anspråk på den

från dessa tillhörigheter fallna afgäld böra hänskjutas till vederbörlig domstols upptagande och afgörande; förmälande tillika att, enligt hvad storskifts- och andra till saken hörande handlingar utvisa, hvarken vid hemmanens utbrytning från Lampis skattehemman eller vid Lönegrens immitterande i desamma, något förbehåll till förmån för Norrmarks bruk ägt rum, och att antagandet i Guvernörsembetets utslag, det Lönegren genom upplåtandet af sin egendom till sine borgenärers förnöjande, skulle förlorat sin rätt att besitta hemmanen saknade allt stöd i gällande författningar, enligt hvilka slik rätt icke ens genom begången tjufnad eller annat nesligt brott af åbo ovilkorligen förverkades; hvarom i Kongl. Cirkulärbrefvet af den 27 September 1804 förklaras, "att ehuruväl Kongl. Majestät ansett betänkligt, att i allmänhet stadga, det en kronohemmans-åbo, för begången tjufnad eller annat nesligt brott, skulle från sitt innehafvande hemman skiljas, enär en slik åbo har hustru och minderåriga barn, hvilkas rätt och välfärd härmedelst, utan deras förvållande, skulle gå förlorad; har Kongl. Majestät likväl funnit billigt förordna, att i händelse en för tjufnad eller dylikt nesligt brott dömd kronoåbo äger antingen myndig son eller måg, som skicklig finnes och kan värdskapet, med skyldighet att försörja moder och minderåriga syskon, emottaga, en sådan son eller måg bör, under ofvannämnde vilkor, då ej annan i sin rätt derigenom lider, värdskapet uppdragas och den brottslige derifrån vika".

Intendenten för Bergsstyrelsen, hvars utlåtande i saken infordrades och afgafs, förmälde, till utredning af hvad som förstås med uttrycket "anslagen under bruket till kolfångst" huruledes det, enligt 1649 års jernbergsordning, ålåg anläggare af ett bergverk att, för erhållande af privilegium å slik inrättning, visa det han ägde dertill erforderlig tillgång på drifkraft och malmer eller tackjern samt kolskog eller, såsom det hette, nödiga erforderligheter. Den sålunda nödig ansedda utredningen inhemtades vid bergmästaresyn, då, bland annat, de för kolfångst uppgifne skogarne synades, geometrice bestämdes och beräknades i afseende å afkastningen. Befanns dervid att sökandens egna skogar ej för-

slogo att förse den ansökta årstillverkningen med erforderligt belopp brännmaterial, kunde äfven andra kringliggande skogar till kolfångst föreslås i fall deras ägare vid bergmästaresynen förklarade sig villige att dermed betjena det blifvande bergverket. Det anförda utvisade således att bergverk kunde anläggas äfven med beräkning af sådan kolfångst, som var grundad på köp af andra skogsägare; men deraf följde icke, att dylika vid bergmästaresyn för bruksanläggning uppgifne skogar, ehuru i slikt afseende upptagne i protokollet, voro anslagne under bruket och ännu mindre att de kommit i någon oskiljaktig gemenskap dermed, utan hade deras förtecknande i syneprotokollet till ändamål endast att skydda den nya anläggningen emot alltför nära intrång af sednare tillkommande enahanda anläggningar, åt hvilka till kolfångst ej beviljades skogar, som tillförene voro tagna i beräkning för äldre verk. Enligt Intendentens mening kunde uttrycket "anslagna under bruket till kolfångst" icke i laglig mening tillämpas på andra skogar än sådana kronoöfverloppsjordar, hvilka underläggas bruk emot rekognitionsafgift. Men då af handlingarne i detta mål vore utredt, att ifrågavarande elfva kronohemman, som bildats af en å Lampi hemmans mark uppkommen öfverloppsjord, hvarken blifvit af ägarne till Norrmarks bruk skatteköpta eller förvärfvade emot erläggande af rekognitionsafgift, så kunde dessa hemman icke vara anslagna för sagde bruk till kolfångst i sådan mening som kunde hafva någon laglig påföljd, och ännu mindre vara i slikt afseende med bruket oskiljaktigt förenade.

Sedan upplysning vunnits derom att Kejserliga Senatens Justitie Departement, genom utslag den 12 Oktober 1872, lika med Kejserlige Åbo Hofrätt, förklarat Hofrättsextranotarien Lönegren förvunnen, bland annat, om oredligt förhållande emot sine borgenärer och derföre dömt honom att straffas i ena bot med sex månaders fängelse, företogs ifrågavarande kronohemmanstvist, på föredragning från Kammar Expeditionen, till afgörande den 22 i samma månad, då *Kejserliga Senatens* fleste närvarande ledamöter Geheimerådet *Furuhjelm, Antell, Molander,* Friherre *von Born*, *Norrmén* och *von Haartman* sammanstämmande yttrade, att för

desse ledamöter härvid i betraktande kommit: att Landshöfdingen Friherre de Carnall vid tiden för anläggningen af Norrmarks jernbruk icke ägt någon dispositionsrätt öfver den Lampis skattehemman derförinnan fråndömda och kronan tillagda öfverloppsjorden, hvarå ifrågavarande elfva kronohemman i Lammi by sedermera blifvit anlagda: att det den 22 April 1806 för sagde bruk utfärdade privilegium ej heller innehåller något stadgande derom att berörde kronohemman icke finge från bruket afskiljas: att besittningsrätten till dessa hemman först långt derefter eller den 18 Maj 1829 tillerkänts Landshöfdingen Friherre de Carnall, hvars efterlemnade lagliga arfvingar genom köp öfverlåtit såväl äganderätten till Norrmarks bruk och Lampis med flere skattelägenheter, som ock besittningsrätten till samtlige kronohemman i Lammi by till Hofrättsextranotarien Lönegren, den der på sådan grund särskildt sökt och erhållit behörig inrymning i dessa kronohemman: att vid sådant förhållande något afseende ej kunde fästas vid sysslomännens i Lönegrens konkurs obestyrkta påstående derom att hemmanen utgöra en oskiljaktig del af bruket, men att deremot Hofrättsextranotarien Lönegrens arfvingar, enligt de om kronohemman gällande författningar, äga att, man efter man, i den ordning derom stadgadt är, bruka och besitta ifrågavarande lägenheter. Med afseende härå och då kronohemman icke få tagas i mät till betalande af åbons gäld, vid hvilket förhållande Hofrättsextranotarien Lönegrens borgenärer icke äga befogadt anspråk på besittning af ifrågavarande hemman, samt Hofrättsextranotarien Lönegren genom upplåtandet af sitt bo till sine borgenärers förnöjande för egen del förverkat sin rätt till desamma, pröfvade ofvanbemälde ledamöter rättvist förklara Hofrättsextranotarien Lönegrens barn framför hvarje annan berättigade att, i den ordning Nådiga Kungörelsen af den 31 Juli 1811 stadgar, söka och vinna inrymning uti omförmälda kronohemman i Lammi by.

Beträffande frågan om äganderätten till ofvanberörde sågverk äfvensom till den från sågen och nu ifrågavarande kronolägenheter i Lammi by samt Harju kronohemman i Längelmäki by under konkurstiden fallna afgäld, funno före-

nämnde ledamöter skäligt lemna parterna öppet att, i händelse af fog, vid vederbörlig domstol härom med hvarandra i laga ordning tvista; uti hvilka delar Guvernörsembetets ofvanberörde utslag, såvidt detsamma blifvit Senatens pröfning underställdt, sålunda ändrades och rättades.

Senatorn *von Knorring* fann besväranderne icke hafva anfört skäl till ändring i Guvernörsembetets öfverklagade utslag, hvarvid Senatorn förty lät bero.

Senatorn *Mechelin* utlät sig att Senatorn beträffande sysslomännens i Lönegrens till konkurs upplåtna bo å konkursmassans vägnar framställda anspråk på ifrågavarande kronohemman var ense med Senatorn Norrmén; men emedan uti Kongl. brefvet den 27 September 1804 stadgas att, derest kronohemmansinnehafvare, som blifvit för nesligt brott dömd och afstraffad, och på sådan grund förklaras sin åborätt förlustig, en sådan åbos till myndig ålder kommen son eller måg må i lägenheten inrymmas; ty och då den Lönegren genom ofvanåberopade utslag till last tagna förbrytelsen, enligt Senatorns åsigt, vore att såsom nesligt brott anses, och Hofrättsextranotarien Lönegrens barn alla vore minderåriga och jemväl ingen rätt ägde att besitta egendom, som deras fader genom att afträda alla sina tillgångar till sina borgenärers förnöjande måste anses hafva förverkat, fann Senatorn vid sådant förhållande Lönegrens bröstarfvingar lika så litet som någon annan person äga i författningarna grundad ovilkorlig rätt till vinnande af inrymning uti ifrågavarande kronohemman, hvarföre Senatorn, med upphäfvande af Guvernörsembetets öfverklagade utslag i denne del, ville återförvisa målet till Guvernören, som ägde vidtaga författningsenlig åtgärd om berörde lägenheters utbjudande äfvensom i öfrigt med ärendet jemlikt lag och författningar förfara.

Beträffande frågan om äganderätten till ofvanberörda sågverk äfvensom den från sågen och nu ifrågavarande kronolägenheter i Lammi by samt Harju kronohemman i Längelmäki by under konkurstiden fallna afgäld, fann Senatorn godt låta vid Guvernörsembetets öfverklagade utslag i denna del bero.

Kejserliga Senatens utslag i målet är affattadt i enlig-

het med pluraliténs mening och dateradt samma dag målet afgjördes.

16.

På hvad vilkor får rättighet att fabriksmässigt drifva en rörelse, som äfven plägar idkas såsom handtverk, enligt Kejs. Förordningen den 24 Februari 1868 beviljas sökande, som derom gör anhållan? — Skillnaden i sådant fall mellan fabrik och handtverk.

Förre fångknekten Henrik Andell sökte hos Magistraten i Helsingfors stad tillstånd att i uppgifvet hus derstädes drifva skräddarehandtverket fabriksmessigt, i hvilket afseende han inlemnade vederbörligt prestbevis utredande att han vore välfräjdad, bevis att han ett och ett halft år arbetat på en skräddareverkstad samt intyg att han kunde skriftligen begagna sitt modersmål samt ägde kännedom af räknekonstens elementer.

Öfver denna ansökning hördes stadens handtverks- och fabriksförening, hvilken derefter genom sina fullmägtige afgaf den förklaring att Andells anhållan om fabriksrättighet ej kunde af föreningen tillstyrkas, af orsak att påtagligt vore, det Andell icke hade för afsigt att anlägga någon fabriksinrättning, utan sannolikt ämnade, i likhet med andra, som förut sökt och vunnit fabriksrättighet, bedrifva vanlig handtverksnäring medelst skräddarearbetes verkställande på beställning, hvartill komme att Andell ej styrkt sig äga sådan kunskap i bokföring att den i 6 § af Kejserliga Förordningen den 3 Mars 1868 fabrikanter medgifna rättighet att beediga sin bok kunde honom beviljas; och framhölls för öfrigt att, jemlikt 10 § i Kejserliga Förordningen angående handel och näringar den 24 Februari 1868, det vore fabrikanter tillåtet att utarrendera sina rättigheter och sin inrättning, hvilket deremot vore handtverkare uttryckligen förbjudet, hvaraf ansågs tydligen framgå det sistnämnda författ-

ning icke afsett att fabriks- och handtverksnäring kunde på lika sätt bedrifvas.

Medelst utslag, afkunnadt den 10 Juni 1872, afgjorde *Magistraten* ofvanberörda ansökningsmål och meddelade, med åberopadt stöd af Kejserliga Förordningen angående handel och näringar i Finland gifven den 24 Februari 1868, Andell tillstånd och rättighet att i denna stad anlägga och drifva en fabrik för förfärdigande af klädespersedlar med skyldighet för honom att för åtnjutande af denna rättighet, jemlikt 4 § i åberopade Förordning, deltaga i utgörande af all borgerlig tunga i staden samt på grund af 14 § i handtverks- och fabriksföreningens af Guvernören i länet faststälda ordningsreglor, till föreningens kassa i inträdesafgift erlägga fyratio mark, innan den beviljade rättigheten finge utöfvas.

I detta utslag sökte handtverks- och fabriksföreningens fullmägtige ändring hos Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement genom besvär, hvari anfördes hufvudsakligast samma skäl som hos Magistraten, med tillägg att Andells ansökning om fabriksrättighet uppenbarligen var motiverad endast af önskan att undgå de för burskaps vinnande stadgade prof äfvensom den antagningsafgift af etthundratjugo mark, som för närings idkande med burskap vore fastställd, på hvilka grunder utslagets upphäfvande yrkades.

Sedan Kejserliga Senaten, som ansett en närmare förklaring nödig huruvida, enligt förberörda Kejserliga Förordning af den 24 Februari 1868, fabriksrättighet kunde vinnas äfven å sådana näringar och yrken, hvilka i sjelfva verket vore att hänföras till handtverk, öfverlemnat bestämmandet deraf till Kejserliga Senatens Plenum, men Plenum funnit meddelandet af en slik förklaring rörande omförmälde genom bägge statsmakternes samverkan tillkomna författning icke å Plenum ankomma, företogos de anförda besvären i målet på föredragning från Finans Expeditionen under chefskap af Senatorn *von Haartman,* till slutlig handläggning den 11 December 1872, hvarvid föredraganden tillstyrkte utslagets fastställande på den grund att, enligt 1 § i ofvanåberopade Förordning, hvarje välfräjdad finsk medborgare, som råder sig och gods sitt sjelf, vore berättigad att nedsätta sig i stad

eller på landet samt drifva det handels-, fabriks- eller handtverksyrke han eller hon för godt funne. *Kejserliga Senatens* fleste ledamöter Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles*, Geheimerådet *Furuhjelm*, *Antell*, *Norrmén* och *von Haartman* förenade sig deremot om det yttrande, i enlighet hvarmed utslag dateradt för samma dag sedan utfärdades, att som fångknekten Andell icke närmare uppgifvit hvarken beskaffenheten af de inrättningar han för bedrifvande af ifrågavarande yrke vore sinnad att använda, eller omfånget af den tillernade rörelsen, i följd hvaraf erforderlig grund saknades för bedömmandet huruvida nämnde rörelse kunde till fabriksindustri hänföras, blef, med upphäfvande af Magistratens öfverklagade utslag, Andells ansökning för närvarande förkastad.

Senatorerne *Molander*, *von Knorring* och *Mechelin* funno skäl ej vara anförda till ändring i Magistratens utslag, hvarvid förty skulle bero, dock sålunda att fabriken borde förestås af en i yrket kunnig verkmästare, hvaröfver Magistraten ägde hafva tillsyn.

Senatorn, Friherre *von Born* fann, med stöd af ofvanåberopade Förordning, fabriksprivilegium å ifrågavarande handtverk icke böra beviljas, hvarföre Magistratens utslag upphäfdes likväl med förklaranden lemnad öppen rätt att i vederbörlig ordning söka burskap å skräddarehandtverk i denna stad.

17.

Är den i Kejs. Brefvet den 4 Juni 1844 stadgade preskriptionstid af tre år för exekutivt indrifvande i der stadgad ordning af löningsrester, som tillkomma prest, att räknas efter borgerlig eller ecklesiastik tidräkning?

Uti skriftlig ansökning, inlemnad till Guvernören i Kuopio län den 22 Januari 1872, sökte Kyrkoherden i Nurmis socken, Kontraktsprosten Carl Ferdinand Pfaler förordnande för vederbörande kronobetjent att indrifva och till honom

redovisa för innehållet af en restlängd å obetalde pastorsrättigheter från en del af pastoratet för ecklesiastika åren 1868, 1869 och 1870, slutande sig å 1572 mark 34 penni.

Medelst resolution, utfärdad samma dag och tecknad på ansökningsskriften, förklarade *Guvernörsembetet* i länet, att emedan uti den inlemnade restlängden inginge äfven 1868 års rättigheter, hvilka dåmera ej kunde utmätningsvis uttagas; ty och då i restlängden icke funnes särskildt antecknadt hvilka personer häftade för sagde års rättigheter, kunde Guvernörsembetet för närvarande ej bifalla ansökningen.

Kontraktsprosten Pfaler sökte häruti ändring i Kejserliga Senatens Ekonomie Departement medelst besvär, hvari han anförde huruledes i Kejserliga Brefvet af den 4 Juni 1844 tydligen bestämdes att aflöningsrester, således äfven resterande prestarättigheter, kunde genom restlängd i laga ordning utkräfvas för de tre sistförflutna åren. Ecklesiastika året 1868, hvarom nu vore fråga, hade ännu vid tiden för ansökningens inlemnande bort räknas till de tre sistförflutna åren, enär det fjerde året, eller ecklesiastika året 1871 då ännu kunde kallas det innevarande såsom utgående först med påföljande April månad. Enligt vanlig praxis utsöktes föregående årets rester först under derpåföljande år, på det att vederbörande måtte hafva rådrum att ända till det förra årets slut afbörda sig desamme. I enlighet dermed hade sökanden i förevarande fall förfarit, och ansåg han sig på dessa skäl icke hafva försuttit sin rätt till utbekommande af de resterande pastoralierna för 1868.

Uti infordrade och afgifna utlåtanden förmälde, dels Domkapitlet i Kuopio att Domkapitlet ansåg Guvernörsembetets åtgärd vara välgrundad, dels Guvernörsembetet, att åtminstone de fleste kyrkoherdar äfven i Kuopio län uppburo dem tillkommande spanmåls- och penningerättigheter redan före eller åtminstone strax efter utgången af det borgerliga året samt inlemnade sina restlängder för det föregående borgerliga året till indrifning vanligen före den 1 Maj påföljande år, hvaraf framginge att rättigheter af ifrågavarande slag erlades och indrefvos efter beräkning af det borgerliga

och icke det ecklesiastika året, på hvilken grund och då Kontraktsprosten Pfaler ej kunnat åberopa något lagstadgande till stöd för sin åsigt, Guvernörsembetet trodde den öfverklagade resolutionen vara riktig.

Vid sakens handläggning i *Kejserliga Senaten*, der den förekom på Ecklesiastik Expeditionens föredragning, röstade Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles*, Geheimerådet *Furuhjelm*, *Molander* och *von Born* först för en sådan interlokution, att Guvernören och Domkapitlet skulle anbefallas att inkomma med upplysning huru uti ärender af enahanda beskaffenhet härförinnan förfarits; men sedan Kejserliga Senatens pluralité beslutit att saken skulle tagas under hufvudsaklig pröfning, förenade sig bemälde fyra ledamöter med Senatorerne *Antell, von Knorring, Norrmén* och *von Haartman* i hufvudsaken om det yttrande: att emedan det första af de tre år, för hvilka ifrågavarande rester fordrats, tilländagått den 1 Maj 1869 och besväranden inom tre år derefter till Guvernören ingifvit behörig restlängd; ty upphäfdes Guvernörsembetets öfverklagade resolution och målet återförvisades till Guvernören, som ägde densamma utan anmälan ånyo till åtgärd upptaga och nytt laglikmätigt utlåtande deri meddela utan hinder af den förra åtgärden.

Senatorn *Mechelin* fann Kontraktsprosten Pfaler icke hafva anfört skäl till ändring i Guvernörsembetets öfverklagade resolution, hvarvid förty komme att bero.

Kejserliga Senatens utslag, affattadt i enlighet med pluraliténs mening, är dateradt den 24 Maj 1872.

18.

Mord. — Anstiftadt af den mördades make, eller icke? — Legodråp, eller icke? — Om en i saken indragen person hulpit att dölja brottet, eller icke? — Falskt vittnesbörd, eller icke, af ett i målet afhördt vittne?

Sedan kronolänsmannen i Leppävirta socken O. Lundson erhållit kunskap derom, att bondhustrun Wilhelmina

Kukkonen onsdagen den 28 Augusti 1867 i något ärende begifvit sig från sitt hemvist, hemmanet N:o 10 i Sydänmaa by af sagde socken, till Airaksila by i Karttula kapell af Kuopio socken och derunder försvunnit, anstälde han den 10 derpåföljande September å sagda hemman undersökning i anledning häraf. Dervid uppgaf Wilhelmina Kukkonens man,

Bonden *Enok Hyvärinen*: att, sedan behof af skräddare i hans hus uppstått, hade husfolket emellan den 28 Augusti öfverenskommits, att hans hustru samma dag skulle begifva sig till Airaksila by för att derifrån afhemta en i gårdens arbete förut begagnad skräddare. Med anledning häraf hade nu Wilhelmina Kukkonen, efter det Enok Hyvärinen redan förut med sitt folk begifvit sig att berga hö på Kumpumäki utäng, omkring kl. 10 f. m. allena begifvit sig, först med båt ungefär $^1/_4$ mils väg öfver Kutu sjö, och derefter en ungefär lika lång ödemarksväg till Wiitaaho hemman i Karttula kapell; och hade det mellan Enok och hans hustru varit aftaladt, att han, ihändelse skräddare skulle fås, borde erhålla underrättelse derom till ängen, för att han skulle komma hem och lemna arbete åt skräddaren, hvaremot han i annan händelse skulle stanna öfver natten på ängen. Något sådant bud hade emellertid icke anländt, men väl ett annat, som kallat honom att i hemmet öfvervara en saluvärdering, i anledning hvaraf han begifvit sig hem, öfvervarat saluvärderingen och stannat hemma öfver natten. Påföljande dag, den 29, hade han, som i anledning af hustruns dröjsmål ej kunnat tänka sig annat, än att hon föregående dag icke fått reda på skräddaren, eller att hon af annan orsak qvarhållits hos sina anförvandter i Airaksila, åter begifvit sig till ängen, der han qvardröjt till den 30 Augusti på aftonen, då han hemkommit. Men då han icke ens nu funnit sin hustru hemma, hade han lördagen d. 31 Augusti på morgonen afsändt en dräng, Johan Karhunen, till Wiitaaho hemman för att höra efter henne; och hade denne derifrån återvändt med det besked, att Wilhelmina Kukkonen redan den 28 vidpass kl. 4 e. m., då hon icke lyckats erhålla skräddare, allena begifvit sig hemåt, samt att den båt Wilhelmina Kukkonen begagnat befunnits uppdragen på land

på Karttula sidan af Kutu sjö. I anledning häraf hade Enok Hyvärinen genast låtit uppbåda omkring 30 personer och samma dag äfvensom söndagen den 1 September anstält undersökning å den skogsmark, som är belägen emellan Kutu sjö och förbemälda hemman, utan att man lyckats påfinna Wilhelmina Kukkonen eller några sådana spår, af hvilka man kunnat sluta till att hon genom våldsgerning skulle blifvit afdagatagen. Men då eftersökningen fortsatts dagen derpå, hade man anmärkt, att på begge sidor om båten linjer varit rödjade, på ena sidan till treune på omkring tio famnars afstånd från båten tätt bredvid hvarandra stående björkar. Mellan tvenne af dessa hade man funnit en multnad stubbe af ungefär en alns längd och uti denna ett spår, såsom om en bösskolf skulle legat derpå. Den andra linjen hade åter ledt till en kullfallen fura, bakom och framför hvilken gräset varit nedtrampadt. Detta allt, samt en uppgift att Wilhelmina Kukkonen skulle vid sin framkomst till Wiitaaho omtalt, att hon hört ett bösskott aflossas i närheten af sig, hade ledt till den förmodan, att någon illgerningsman redan på hennes framfärd legat i försåt och skjutit på henne, samt att, då skottet icke träffat, samme man afbidat hennes återkomst och då afdagatagit henne samt, enär kroppen ej på land kunnat hittas, sänkt densamma någonstädes i Kutu sjö, hvarföre ock draggning i sagda sjö försökts både denna dag och om tisdagen, ehuru förgäfves. På fråga förklarade Enok Hyvärinen vidare att, om, såsom sannolikt vore, hans hustru afdagatagits, han för brottet egenteligen icke kunde misstänka någon, men förmälte dock, att en hos honom i egenskap af arbetare anstäld karl, Gustaf Koivulainen, redan tisdagen den 27 Augusti begifvit sig från hemmet i föregifven afsigt att låta öppna åder på sig och då varit försedd med bössa och först natten mot den 29 återkommit, då han föreburit att han varit till skogs för att söka vildsvins och örn-bon.

Enok Hyvärinens öfriga hemmavarande husfolk, hans broder *Wilhelm Hyvärinen,* dennes hustru *Anna Maria Airaksinen* och dotter *Wilhelmina Hyvärinen* instämde i Enok Hyvärinens berättelse med tillägg, att de, då Wilhelmina

Kukkonen ännu ej fredagsmorgonen, den 30, varit återkommen, börjat misstänka att hon möjligen skulle fallit ur båten och drunknat, hvarföre de afsändt ofvannämnde Koivulainen för att efterse hvar den af henne begagnade båten funnes. Då han återvändt med den underrättelse, att båten varit uppdragen på Karttula sidan af sjön, hade de trott att Wilhelmina Kukkonen qvardröjde hos sina anförvandter derstädes.

Drängarne *Hiskias Hyvärinen* och *Wilhelm Parviainen* misstänkte att Koivulainen mördat Wilhelmina Kukkonen.

Gustaf Koivulainen berättade: att han, som i tre dagars tid känt sig sjuk i hufvudet, af sådan anledning den 27 Augusti om morgonen hemifrån gått till torparen Matts Wenäläinen, som på Koivulainen öppnat åder, hvarefter K. utmed den från Rautalampi socken till Kuopio stad ledande landsväg vandrat, först till aflidne bonden Johan Koivulainens enka Alisa Laitinens gård i Saaristenmäki by, der han ätit middag och hvilat en stund, samt sedan till sin syster Justina Koivulainen, gift med bondesonen Jakob Laitinen å Ilvesmäki hemman i Paukarlaks by, hvarest han hoppats erhålla ull till iståndsättande af ett klädesplagg; att Gustaf K. dock, efter det mörkret inträdt, vandrat derifrån tillbaka samma väg och tagit nattherberge hos bonden Ananias Karttunen, men påföljande morgon tidigt aflägsnat sig derifrån och hela den dagen med en lodbössa, som han till tidsfördrif medtagit, i skogen söder om vägen eftersökt vildsvins- och örn-bon, hvarefter han på natten hemkommit; att han deremot under hela denna färd icke varit till den skogstrakt, som stöter till Karttula kapell, och som är belägen norr om landsvägen; samt att han icke ens haft sig bekant, att Wilhelmina Kukkonen skulle bege sig för att afhemta skräddare, ehuru det visserligen redan förut varit fråga om att en sådan skulle från Karttula anskaffas.

Härefter anställdes ransakning i anledning af denna tilldragelse vid Häradsrätten i Leppävirta socken, dervid kronolänsmannen Lundson, hvilken å tjenstens vägnar öfvervar undersökningen, anmärkte, att, ifall Wilhelmina Kukkonen

blifvit mördad, Enok H. hemfölle under misstanken att hafva anstiftat mordet.

Enok Hyvärinen uppgaf då, att han sedan 18 år varit gift med Wilhelmina Kukkonen, som under äktenskapet framfödt en ännu lefvande dotter, Maria Serafia, 17 år gammal, samt att hans äktenskap varit ganska lyckligt; hvarföre några smärre misshälligheter, hufvudsakligen föranledda af hans hustrus svartsjuka, icke rimligen borde kunna gifva anledning till denna misstanke. Hvad Koivulainen beträffade, så hade denne väl hyst ovilja emot Wilhelmina Kukkonen i följd deraf, att Wilhelmina förebrått honom att hafva tillgripit ett stycke lasting, som en resande förlorat hos Enok H., men som sedermera återfunnits. Dock förmenade han omförmälda förhållande icke hafva varit sådant, att det ensamt kunde föranleda misstanke emot Gustaf K. För öfrigt upplyste Enok H., att han lefde i sambo med sin äldre broder Wilhelm, dennes hustru Anna Maria Airaksinen jemte deras barn Wilhelm och Wilhelmina, samt att hos dem funnes såsom tjenstehjon anstälda drängarne Julius Nyyssänen, Johan David Karhunen och Johan Karhunen samt pigan Maria Kristina Turunen förutom arbetaren Gustaf K. Då emellertid ingen upplysning i saken kunde vinnas, lemnades densamma beroende på framtiden.

Den 7 Juni 1868 påträffades i Kutu sjö liket efter Wilhelmina Kukkonen i stående ställning med hufvudet öfver vattenytan, fötterna bundna och en större sten inknuten i hennes kjortel. Genom medico-legal obduktion utröntes, att Wilhelmina Kukkonen ljutit döden i följd af ett emot hennes hufvud aflossadt bösskott, hvarvid kulan genomträngt hufvudskålen och hjernan.

Med anledning häraf häktades Gustaf Koivulainen och blef af kronolänsmannen K. Mesterton i Suonenjoki socken, hvartill Sydänmaa by emellertid blifvit hänförd, ställd under tilltal för mord å Wilhelmina Kukkonen vid sistnämnda sockens Häradsrätt, hvilken dock, sedan upplyst blifvit, att mordstället låge inom Karttula kapell, förvisade målet till Häradsrätten i sagde kapells och Kuopio sockens tingslag.

Under ransakningen ytterligare hörd, förklarade Enok

Hyvärinen, att, ehuru Gustaf Koivulainens vandring med bössa samma tid, som Wilhelmina Kukkonen försvunnit, kunde förefalla besynnerlig, Gustaf K:s agg till henne likväl icke kunde lemna tillräcklig anledning till misstanke emot honom.

Wilhelmina Kukkonens broder, bonden Petter Kukkonen, förenade sig i aktors talan mot Gustaf K. och ville dessutom hafva anmärkt: att Enok H. redan en längre tid hyst ovilja mot sin hustru samt att denna ovilja delats af hans broder Wilhelm Hyvärinen och dennes hustru Anna Maria Airaksinen; att Enok H. röjt liknöjdhet vid Wilhelmina Kukkonens försvinnande både derutinnan, att han endast så godt som nödtvungen gjort anmälan derom hos kronolänsmannen, men ingen sådan hos hustruns slägtingar, och derutinnan, att han icke föranstaltat om någon vid slika fall vanlig förbön för Wilhelmina Kukkonen, äfvensom att Enok H., ännu efter det Gustaf K. af allmänna meningen stämplats såsom hans hustrus mördare, hyst honom hos sig och vårdat sig om honom. Och ansåg Petter Kukkonen derföre påtagligt, att Wilhelmina Kukkonen blifvit mördad, på anstiftan af Enok H. samt med Wilhelm Hyvärinens och Anna Maria Airaksinens vetskap, hvadan han jemväl å dessa yrkade ansvar enligt lag.

Enok Hyvärinen bestred att han hade hyst ovilja mot sin hustru, med hvilken han tvärtom i allmänhet, några vanliga husliga misshälligheter undantagna, lefvat i god sämja. Hans möjliga uraktlåtenhet efter hustruns försvinnande härrörde åter af okunnighet om hvad som kunnat åligga honom; och Koivulainen hade han vid utgången af den tid, för hvilken han varit å honom mantalsförd, skilt från sitt hus.

Petter Kukkonen anmärkte häremot, att Enok H., ehuru han ej för det löpande året haft Koivulainen mantalsförd å sig, det oaktadt låtit denne bosätta sig å ett annat honom tillhörigt endast några hundra alnar derifrån beläget hemman, der Gustaf K. sysslolöst tillbringat sin tid men underhållits af Enok H. — Denne erkände förhållandet men uppgaf att sådant skett i afräkning på Gustaf K:s tillgodohafvande för

tidigare verkstäldt arbete, hvarom liqvid icke ännu uppgjorts.

Gustaf K., om hvilken ransakningen innehåller, att han är mera kort till växten, af fast och stark kroppsbyggnad samt ett dystert och lömskt utseende, är enligt prestbevis född den 14 Januari 1839 och har år 1863 slitit 14 par spö för stöld. Enligt egen uppgift inför rätta hade han kort derpå blifvit mantalsförd hos Enok H. såsom statdräng och i sådan egenskap vistats hos honom intill senaste vinter, då han flyttat till ett annat Enok H. tillhörigt hemman, der han uppehållit sig dels med sin hos denne innestående arbetslega dels med arbete för hans räkning. I öfrigt upprepade han sin förra berättelse, samt tillade, i anledning af några till honom stälda frågor, att, fastän höbergning försiggått vid tiden för Wilhelmina K:s försvinnande, han då begifvit sig på jagt, emedan han varit så sjuk, att han ej kunnat verkställa höbergningsarbete; att han efter hemkomsten från jagten gått till ladugårdsfållen och der sökt lugna gårdshunden; att han derifrån begifvit sig till matrummet, der han spisat qvällsvard utan att derstädes hafva anträffat någon annan, samt att han derefter lagt sig att sofva i stugan.

Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen afvisade på det bestämdaste hvad emot dem anförts.

Enligt prestbevis, som under rättegången inlemnades, är Enok Hyvärinen född den 7 Januari 1826. Wilhelmina Kukkonen var född den 12 December 1827. Emot ingenderas fräjd hade anmärkning skett i kyrkoböckerna.

I målet hördes omkring 80 vittnen. Af dessa berättade:

Bondehustrurna *Anna Kristina Airaksinen* och *Anna Margareta Karhunen*: att Wilhelmina Kukkonen vid sin ankomst till Wiitaaho hemman den 28 Augusti på dagen varit i högsta grad uppskrämd och utmattad af den skyndsamhet, hvarmed hon hastat dit, samt omtalat, att ett skott hade lossats i hennes närhet, sedan hon efter färden öfver Kutu sjö stigit i land och medan hon ännu qvarstått vid båten, hvilket så mycket mera hade förskräckt henne, som den i orten vanliga tiden för fogelskytte då ännu icke varit in-

ne; att Wilhelmina Kukkonen, sedan ett från gården till skräddaren Suomalainen afsändt bud återkommit med svar, att denne vore hindrad att åtaga sig arbete hos Enok H., vidpass kl. 4 e. m. ensam begifvit sig på väg hemåt; samt att Wilhelmina Kukkonens försvinnande icke blifvit bekant å Wiitaaho förr, än drängen Johan Karhunen den 31 Augusti, under sökandet efter Wilhelmina K., der efterfrågat henne.

Drängen *Wilhelm Wepsäläinen* och bondesonen *August Koivistoinen*: att, då de den 7 Juni 1868 med båt färdats på Kutu sjö, de å vattnet varseblifvit ett mörkt föremål, gungande för vågen, samt vid närmare undersökning deraf funnit det vara Wilhelmina Kukkonens lik, hvilket varit nedsänkt sålunda, att kjorteln med ett strumpeband tillknutits nedanom knät, med ena foten böjd derinom, samt en större sten anbragt såsom sänke, äfvensom att tydliga märken gifvit vid handen, det en annan sten förut varit fästad vid bröstet, ehuru densamma bortfallit, hvaraf likets ställning med endast hufvudet öfver vattenytan kunnat förklaras.

Drängen *Johan Karhunen*: att fråga om behof af skräddare väckts redan lördagen den 24 Augusti, då Enok Hyvärinen hemkommit från stockflötning, ehuru vittnet icke hört omnämnas, hvem som skulle bege sig att afhemta skräddare; att vittnet, som icke heller hört Gustaf K. klaga öfver sjukdom, påföljande tisdagsmorgon (d. 27) iakttagit, att denne varit orolig och sedan sett honom vandra bort försedd med bössa; att vittnet, sedan Wilhelmina K. om onsdagen begifvit sig från hemmet, natten derefter, medan den yngre delen af husfolket länge vakat i stugan, utgått derifrån och då hört hviskningar, såsom vittnet trodde från ladugårdsfällen, ehuru vittnet i följd af mörker och störtregn ej kunnat urskilja någon; att Gustaf K., då vittnet påföljande morgon omtalat detta, sagt sig nog hafva varsnat vittnet, som emellertid tyckt sig förmärka att Gustaf K. hela dagen haft något på sinnet och uppenbarligen varit sig olik; att Gustaf Koivulainen derefter blifvit afsänd för att höra efter Wilhelmina Kukkonen och vid återkomsten omnämnt, att han funnit hennes båt uppdragen på motsatta stranden af sjön; att

torparen Nykänens dotter efteråt härom berättat, att hon då sett Gustaf K. ro utmed sjön och frågat, om han fått fisk, dertill han svarat, att han icke vore stadd på fiske utan för att söka "den stora käringen"; att Enok H., då han lördagen den 31 Augusti återkommit från ängen, tillsagt vittnet att begifva sig för att skaffa besked om Wilhelmina Kukkonen; att, då vittnet i anledning häraf besökt Wiitaaho hemman, gårdsfolket derstädes förundrat sig öfver, att man ej förr hört efter henne och yttrat: "den som hatas, sökes icke"; att efter vittnets återkomst vittnet jemte flere personer på Enok H:s föranstaltande begifvit sig att eftersöka Wilhelmina Kukkonen på ömse sidor om den från stranden af Kutu sjö till Wiitaaho ledande spången, hvaremot vittnet icke närvarit då det draggats i sjön; att förhållandet emellan Enok H. och hans hustru varit föga fridsamt i följd af dennas svartsjuka; att vittnet stundom hört hennes nödrop från ladugården samt en gång för flera år sedan sett Enok H. med käpp jaga efter henne; samt att Gustaf K. både före och efter Wilhelmina Kukkonens försvinnande lefvat i gårdens kost, men arbetat endast när han så för godt funnit.

Enok Hyvärinen bestred sig hafva burit hand å sin hustru, och förklarade, beträffande Koivulainen, att Enok H. låtit sig vårda om denne, på det han ej skulle rymma orten, innan saken blifvit undersökt och utredd. — Gustaf Koivulainen förklarade sig omvittnade natt hafva vid sin hemkomst tilltalat gårdshunden, på det han ej skulle skälla.

När Johan Karhunen, hvilken aflagt förestående berättelse den 13 Juli 1868 vid Suonenjoki Häradsrätt, ånyo hördes inför Häradsrätten i Kuopio tingslag i December månad samma år, upprepade han sin förestående intygan i öfrigt, utom att han nu förklarade, det han, "som i fem års tid vistats hos Enok H., i dennes förhållande till Wilhelmina Kukkonen ej funnit något anmärkningsvärdt".

Torparen *Johan Itkonen* berättade att Gustaf K. om våren 1868 efter islossningen, medan Enok H., såsom sysselsatt med stockflötning, varit från sitt hem aflägsnad, infunnit sig hos vittnet, samt, under uppgift att han af Enok H. bort erhålla 60 men fått endast 10 mark, bedt vittnet å

hans vägnar tillskrifva Enok H. att genast sända åt honom de återstående 50 mk eller ock så begå, att han på en uppgifven såg finge lyfta medlen; att vittnet efterkommit denna begäran, hvarefter Gustaf K. yttrat, att, såframt penningar icke komme, han skulle tillställa något rysligt eller föranstalta om ett annat bref, som skulle förskaffa Enok H. ring på foten („silmä kenkiä"), men att Gustaf K. deremot, om han utfinge sin fordran, ville öfvergifva orten.

Gustaf K. erkände vittnesmålet utan att inlåta sig i förklaring rörande hotelsen, som han förmenade sakna betydelse, derjemte förebärande att han icke afsändt utan uppbränt brefvet, emedan detta icke upptoge hela hans tillgodohafvande för verkstäldt arbete.

Drängen *Julius Nyyssönen* berättade, att Gustaf K., medan han jemte vittnet en dag om våren 1867 plöjt en åker hos Enok H., omtalat för vittnet, att han på uppmaning af Enok H. i två dagar utan föda, ehuru han till uppköp deraf erhållit 60 penni af Enok H., med bössa vaktat på en menniska från gården så nära intill densamma, att han tydligt kunnat höra Wilhelmina Kukkonens röst, då hon ropat på kalfvarna, samt att han, Koivulainen, som under tiden hvarken vågat skjuta skogsfogel, ehuru sådan varit att tillgå i mängd, eller uppgöra eld, fastän nattkylan varit svår att fördraga, sedan underrättat Enok H. derom, att den väntade icke visat sig. Och hade Koivulainen förklarat sig icke, om det än gälde hans lif, vilja uppgifva för hvem han legat i försåt eller för hvilket ändamål. Vittnet tillade att Koivulainen den tiden varit anstäld såsom legokarl hos Enok H. samt att K., någon stund innan han den 27 Augusti samma år begifvit sig från gården, omnämnt att han lidit af hufvudvärk.

Gustaf K. förklarade, att han med Enok H:s tillstånd vaktat på ett räfbo, som han upptäckt, samt att han erhållit penningar af Enok H. på sin arbetslega.

Inhysingen *Wilhelm Parviainen* hade, medan han om våren 1867 tjenat såsom dräng hos Enok H., hört Gustaf K. omnämna att denne icke skulle sörja mycket om Wilhelmina Kukkonen, mot hvilken såväl Enok som hans husfolk

börjat visa synnerlig ovilja, blefve undanröjd, hvarföre vittnet, som känt till nämnda förhållande och dessutom märkt Gustaf K:s synnerliga ovilja mot henne alltsedan det ofvannämhda lastingsstycket blifvit igenfunnet, anat att sommaren icke skulle aflöpa utan någon anmärkningsvärd tilldragelse. Då vittnet, efter det man fruktlöst sökt Wilhelmina Kukkonen å land, föreslagit att man noga skulle undersöka om risvidjor någonstädes skulle afhuggits såsom användbara vid kroppens nedsänkande i sjön, hade Anna Maria Airaksinen yttrat att sådana ej behöfts, emedan Wilhelmina haft band på sig tillräckligt nog, att hennes kjortlar kunnat med dem tillknytas.

Detta yttrande förklarade Anna Maria Airaksinen helt enkelt hafva härrört af de många gissningarna om Wilhelminas försvinnande.

Vid ett annat tillfälle förklarade vittnet att förhållandet emellan makarne stundom äfven varit godt.

Torparehustrun *Maria Lisa Karhunen* hade, söndagen efter det Wilhelmina Kukkonen försvunnit, färdats i samma båt som Gustaf K., hvilken dervid berättat att Wilhelm Hyvärinen någon gång skulle beklagat sig deröfver, att alltför många qvinnor hopats i deras gård och att ingen man funnes, som kunde skjuta dem, hvarförutom Gustaf K. yttrat att Wilhelmina Kukkonens försvinnande, vare sig att hon blifvit skjuten, eller att hon annorlunda omkommit, varit af en hvar gerna sedt.

Inhysesqvinnan *Stina Kajsa Kaipainen* m. fl. hade då befunnit sig i samma båt men, emedan de haft plats förut, under det föreg. vittne suttit närmast Gustaf K., som styrt båten, icke hört något annat yttrande af denne, än att sökandet efter Wilhelmina Kukkonen icke gagnade till annat, än att man af henne finge stoppning till rankor.

Torparehustrun *Maria Kristina Dunker* intygade att Gustaf K. tisdagen den d. 27 Augusti 1867 f. m. hos vittnets man Matts Wenäläinen låtit öppna åder på sig och derpå bortgått samt att Wilhelmina Kukkonen någon gång för vittnet yttrat, det hon i anledning af Gustaf K:s besynnerliga beteende mot henne, hans nattvandringar och flere andra

omständigheter anat att denne haft något ondt i sinnet emot henne.

Arbetskarlshustrun *Maria Kukkonen* hade ock kort före mordet erhållit enahanda meddelande af Wilhelmina Kukkonen, hvilken dervid förmenat, att anslagen mot henne skulle visa sig redan under hösten. En vecka före mordet hade Gustaf K., antydande ett ömmare förhållande emellan vittnet och dåmera aflidne bonden Johan Koivistoinen, som efterlefdes af enkan Alisa Laitinen, yttrat att, om Koivistoinen lefvat, de tillsammans skulle hafva afdagatagit Alisa L., och att vittnet sedan skulle hafva blifvit värdinna i gården.

Arbetarehustrun *Maria Halonen* berättade att Wilhelmina Kukkonen tre veckor före hennes försvinnande för vittnet omtalat sig hafva hört rykten i byn om sin mans otrohet, men att hon dock icke ville tro dessa rykten, innan hon med egna ögon öfvertygat sig om sanningen, i hvilket fall, och om hon blefve derom fullt öfvertygad, hon ämnade söka äktenskapsskilnad; och hade Wilhelmina Kukkonen tillagt att hon trott sig märka, att något anslag emot henne vore å bane.

Dränghustrun *Lisa Karhunen* berättade, att Wilhelmina Kukkonen någon vecka före sin död sorgsen omtalat, hurusom det ena ryktet värre än det andra uppdykat angående hennes mans otrohet, såsom att han lefvat i förtroligt förhållande till sin broders hustru Anna Maria Airaksinen, hvarföre Wilhelmina Kukkonen förmenat det icke vara någon svårighet för henne att erhålla skilnad, helst hon hade eget hem.

Enok Hyvärinen förklarade, att någon med anledning af hans hustrus allmänt kända svartsjuka hade af illvilja ingifvit henne denna tanke, hvilken hon, sedan Enok H. förmärkt henne hafva något på sinnet, på hans frågor derom äfven för honom yppat. Han hade dock lyckats lugna henne i detta afseende.

Arbetarehustrun *Lovisa Lappi* afgaf enahanda intygan, som Lisa Karhunen, med tillägg, att Enok H., enligt Wilhelmina Kukkonens uppgift, hade hotat henne med handgriplig

aga, ifall hon vidare väckte fråga om det förmenta äktenskapsbrottet.

Inhysingshustrurna *Klara Langinen* och *Ulrika Jalkanen* hade under sommaren 1867 hört Gustaf Koivulainen omtala, att värdinnorna i gården förde ett så oregerligt lif, att, ifall Wilhelmina Kukkonen vore hans hustru, han skulle dränka henne i Kutu sjö. Dessutom hade han vid något tillfälle, då inhysingen Hiskias Hyvärinen, medan ransakningen ännu pågick vid Leppävirta sockens Häradsrätt, yttrat, att Gustaf K. och Enok H. svårt ansattes, svarat honom att dertill nog vore skäl.

Om dessa yttranden sade Gustaf K. först, att han icke ihågkomme dem, och att de troligen vore missförstådda, men sednare medgaf han det sednare yttrandet under förklaring, att han syftat på de mot honom allmänt riktade misstankarne.

Pigan *Maria Kristina Nyyssönen* hade vid ett tillfälle, då Anna Maria Airaksinen och Wilhelmina Kukkonen trätt med hvarandra, också hört Koivulainen fälla ett yttrande af enahanda beskaffenhet, som det förra af hans begge sednast omvittnade yttranden; hvarutom vittnet en dag om sommaren 1867, då vittnet af en tillfällighet sett in genom fenstret till ett af Enok H:s boningsrum, funnit denne ligga i säng med Anna M. Airaksinen.

Inhysingen *Hiskias Hyvärinen* besannade senare delen af Klara Langinens och Ulrika Jalkanens vittnesmål med förklaring, att det omvittnade yttrandet undfallit Gustaf K. någon tid efter ett annat samtal, hvarunder Gustaf K. en söndag i Oktober månad 1867 för vittnet berättat, att han under sin fyraåriga vistelse hos Enok H. erfarit, att Wilhelmina K. varit af husfolket hatad, samt att honom tillbjudits ett halfstop bränvin, om han skulle skaffa Wilhelmina K. af vägen, men att Gustaf K., som icke uppgifvit hvem som gjort honom detta anbud, afböjt detsamma, hvarföre han trodde sig icke heller vara förfallen att häktas. Lördagen den 31 Augusti hade vittnet deltagit i sökandet efter Wilhelmina Kukkonen och måndagen derpå, medan höbergningen för regn afstannat å Kumpumäki äng, ytterligare begif-

vit sig till stället, hvarvid vittnet iakttagit de förut beskrifna, såsom det tyckts, utan yxa upprödjade skottlinjerna; hvarföre vittnet för Enok H. anmärkt att man, om Wilhelmina Kukkonen blifvit skjuten, förgäfves skulle söka henne på land; derå draggning verkstälts. Vittnet hade ock 1868 om våren sett Koivulainen kort efter islossningen utan känd anledning ensam ro omkring Kutu sjö. I öfrigt hade vittnet förmärkt, att förhållandet emellan Enok H. och hans hustru icke varit det bästa, äfvensom att trätor förekommit emellan henne och Anna Maria Airaksinen.

Gustaf K. bestred vittnesmålet, såvidt det rörde ofvannämnda anbud, med förklaring, att han för vittnet omnämnt, det en qvinna berättat, att man skulle hafva tillbjudit en arbetskarl Matts Soininen något, om han ville bringa Wilhelmina Kukkonen om lifvet; men vittnet vidblef sin utsago och

Matts Soininen bestred att ett sådant anbud hade blifvit honom gjordt.

Bondedottren *Maria Kristina Jalkanen* intygade, att Koivulainen, då han af fångföraren afförts från ett af de ting, vid hvilka målet förevarit, sagt, att han nog kände saken om han ville tala.

Härtill anmärkte Gustaf K., att något yttrande, som han förgätit, måtte hafva blifvit missförstådt.

Pigan *Angelina Hedman*, som om våren 1867 tjenat hos bonden Benjamin Konttinen i Sydänmaa by, hade uti en kista, tillhörig Konttinens syster Maria, hvilken varit en nämndeman Tolonens frånskilda hustru, öfverkommit, utom andra bref, ett från Enok H., hvilken på flera ställen deri kallat Maria sin brud och omnämnt att en händelse vore att förvänta, hvars beskaffenhet han dock icke närmare antydt. Och kände vittnet likaledes att Enok H. plägat brefvexla med Maria, till hvilken han ock tidigare skulle hafva stått i något närmare förhållande.

Enok H. erkände brefvet, men förklarade sig blott på skämt hafva benämnt Maria Konttinen sin brud. Den antydda händelsen hade åter varit en tillämnad resa till Lep-

påvirta, der Enok H. åtagit sig att uträtta några uppdrag för Maria Konttinen.

Maria Konttinen sade sig hvarken hafva sett eller hört något, som kunde lända till upplysning i saken, och förklarade, hvad den antydda händelsen beträffade, att dermed menats endast en resa till staden efter garn.

Arbetskarlen *Anders Sutinen* sade sig veta, att för omkring sex år sedan en i Enok H:s tjenst anstäld Lovisa Itkonen hade väckt Wilhelmina Kukkonens svartsjuka, och att Wilhelmina K. i anledning deraf hade, såsom vittnet trodde, blifvit agad af sin man.

Enok H. medgaf detta under förklaring, att förhållandet ledt till föreställningar af prest, inför hvilken Wilhelmina bedt om tillgift för sina obehöriga misstankar.

Arbetskarlshustrun *Adolfina Frilander* hade för omkring 6 år tillbaka hört Wilhelmina Kukkonen för vittnet omtala, att hon öfverraskat sin man, kyssande Lovisa Itkonen. Samtidigt hade, enligt hvad vittnet ville minnas, Wilhelmina Kukkonen haft en blå rand kring ögat, tillkommen, såsom det för vittnet uppgifvits, deraf, att Enok H. en natt burit händer på henne.

Enok H. förklarade Wilhelmina Kukkonen hafva misstagit sig, då hon trott honom hafva kysst Lovisa Itkonen vid det omvittnade tillfället.

Angående förhållandet makarne emellan hade församlingens pastor *J. Warén* under edspligt afgifvit ett intyg af innehåll: att, då pastorn ungefär två år före Wilhelmina Kukkonens död, stadd på resa till Kuopio, tagit nattqvarter hos Enok H., denne under ett samtal angående hvarjehanda ämnen sjelfmant och synbarligen vemodig omtalat, att hans äkta samlif i följd af hustruns svartsjuka ej vore så lyckligt, som det bort och kunnat vara, hvarföre Enok, som försökt att på bästa sätt framhålla sin egen oskuld och uppgifvit, att han, oaktadt sina bemödanden, icke lyckats bringa sin hustru ifrån hennes en gång fattade misstanke, yttrat sin önskan att pastorn, såsom församlingens lärare, ville taga dem båda i förhör och, såvidt möjligt vore, söka medla dem emellan; att, sedan hustrun i anledning häraf inkallats, ma-

karne fått ömsesidigt afgifva sina förklaringar, dervid hustrun uppgifvit hvarjehanda mindre anledningar till den misstanke, hvaraf hon sagt sig en längre tid hafva varit frestad, utan att hon dock varit fullt öfvertygad om dess befogenhet, hvarföre hon också haft svårt att afgöra, om icke denna misstanke vore blott en frestelse af själafienden, henne till plåga; samt att samtalet, som slutats med till begge stälda förmaningar och råd af pastorn, fortgått under synbarligen vemodig sinnestämning, utan minsta tecken till bitterhet.

Torparehustrun *Maria Puustinen* hade en gång under vintern 1867 gnidit Enok H., och under ett dem emellan dervid uppkommet samtal om Wilhelmina Kukkonens svartsjuka, hört Enok säga, att denna icke hade aftagit, ehuru hon saknade anledning dertill, samt att densamma förorsakade osämja i huset; hvarjemte Enok förmenat, att detta kors vore nog tungt att bära. Vittnet intygade ock, att Enok H., hvilken torsdagen den 29 Augusti samma år infunnit sig å det af vittnet och dess man åboende torp och der tillbragt natten, påföljande morgon, då hans dotter anländt dit med underrättelse att Wilhelmina Kukkonen icke ännu återvändt, förebrått sin dotter hennes försummelse att låta efterfråga modren, emedan denna icke varit så klädd, att hon kunnat göra besök hos främmande och någon olycka derföre sannolikt träffat henne.

Torparesonen *Matts Kauppinen* berättade vid Suonenjoki Häradsrätt att, då fråga den 25 Augusti 1867 varit om behof af skräddare, och Wilhelmina Kukkonen menat att bud i sådant afseende borde sändas till Karttula, Enok H. bestämdt förbjudit detta och tillsagt sin hustru att sjelf begifva sig dit, ehuru ärendet kunnat uträttas af qvinnan Maria Stina Turunen, som samma dag vandrat till Karttula.

Enok H. förklarade att han ansett sin hustru kunna bättre än någon annan uträtta ärendet.

Vid Kuopio Häradsrätt intygade detta vittne sedermera, att Enok H. till sin hustru yttrat: "gå sjelf så blir det bättre uträttadt".

Arbetskarlen *Johan Wehviläinen*, hvilken under loppet af sommaren 1867 tillsammans med Enok H., såsom den-

nes legokarl, flötat stock, intygade vid urtima ting den 13 Juli 1868, att Enok H., dagen efter det Gustaf K. vandrat bort med sin lodbössa, tillsagt sin hustru att sjelf förfoga sig till Karttula. I sökandet och draggandet efter Wilhelmina Kukkonen hade vittnet deltagit och dervid bemärkt, att qvistar och mindre träd blifvit undanbrutna i en linje, hvaraf vittnet dragit den slutsats, att Wilhelmina Kukkonen blifvit skjuten; och hade härvid vittnets liksom de andras misstankar fallit på Gustaf K.

Arbetarehustrun *Eva Mustonen* vittnade vid följande urtima ting den 15 Augusti 1868 att flere personer, bland dem Johan Wehviläinen, föregående vinter, den söndag, på hvilken förböner gjorts för Wilhelmina Kukkonen och andra aflidna, varit efter slutad gudstjenst samlade hos vittnet, hvarunder fråga uppstått om Wilhelmina Kukkonens försvinnande; att vittnets dotter Greta Lisa Wepsäläinen dervid yttrat, det Johan Wehviläinen, som vid tiden för händelsen vistats hos Enok H., derom kunde lemna de säkraste upplysningar; samt att Johan W. i anledning häraf förklarat, att så lång tid redan förflutit, att han nog kunde utsäga hvad han i saken visste, samt att han, om han blifvit kallad till vittne, kunnat intyga de skändliga tillställningar ("pahat pirskot"), genom hvilka Wilhelmina Kukkonen bragts om lifvet.

Johan Wehviläinen, å tingstaden närvarande, förekallades och förklarade att han vid orden "pahat pirskot" tänkt på de utan användande af yxa blott genom qvistars och mindre träds afbrytande upprödjade skottlinjerna äfvensom på den af honom jemväl iakttagna omständigheten, att spår förmärkts vid ändan af den ena skottlinjen bakom en kullfallen tall, samt att man kunnat urskilja huru en bösskolf varit stödd mot en murken trädstubbe.

Bonden *Johan Huttunen* (emot hvilken sednare anmärktes såsom jäf, att han vore besvågrad med Wilhelm Hyvärinen) vittnade: att Johan Wehviläinens moder Kristina Wepsäläinen hade under vintern 1868 för vittnet uppgifvit, att hennes son, som efter Wilhelmina Kukkonens afresa rott öfver sjön för att utbyta den af henne begagnade båten

mot en annan, funnit hennes lik i båten, hvilken han derföre lemnat orörd.

Johan Wehviläinen bestred sig hafva lemnat sin moder denna uppgift.

Vittnet uppgaf, att dess broder Jeremias Huttunen närvarit då modren omtalat detta.

Kristina Wepsäläinen förklarade att Johan och Jeremias Huttunen, vid uppkommen fråga om Wilhelmina Kukkonens försvinnande, sjelfve framhållit åtskilliga sidor af händelsen för att skrämma henne. Hennes son hade åter för henne omtalat, att han samma dag, som Wilhelmina Kukkonen aflägsnat sig från sitt hem, befunnit sig å en Enok H. tillhörig äng, samt vid underrättelse, att domare anländt till ett af Enok H:s hemman, blifvit affärdad för att draga not, hvarifrån han återvändt till ängen, så att han följaktligen saknat kännedom om, huruvida Wilhelmina Kukkonen möjligen senare hemkommit.

Johan Wehviläinen, som emellertid, enligt rättens beslut, blifvit af prest undervisad om edens vigt och värde, bedyrade att han aflemnat fullt sanningsenlig berättelse om hvad han i saken hade sig bekant.

Ofvanbemälde *Jeremias Huttunen* och dennes fader sytningsmannen *Pål Huttunen* besannade Johan Huttunens berättelse, hvilken dock fortfarande bestreds af Kristina Wepsäläinen. Johan Wehviläinen förmenade att dessa vittnen, såsom varande hans vederdelomän, antingen, på sätt hans moder sagt, sökt uppskrämma henne med falska uppgifter, eller ock gifvit en oriktig tydning åt hennes ord.

Pigan *Maja Stina Turunen*, som vid Suonenjoki Häradsrätt den 13 Juli 1868 intygat, att hon den 28 Augusti 1867 hört husfolket nämna, att någon borde begifva sig efter skräddare, och att Wilhelmina Kukkonen, sedan hennes egen dotter och Wilhelm Hyvärinens dotter Wilhelmina Hyvärinen undandragit sig detta, beslutit sig dertill, äfvensom att vittnet ofta hört Enok H. och Wilhelmina Kukkonen träta med hvarandra, gjorde vid samma Häradsrätt den 1 September det tillägg, att hon den 28 Augusti dragit not i Kutu sjö med arbetaren Henrik Kröger och Wilhelm Hyvä-

rinen, hvilken sedermera aflösts af Johan Wehviläinen, och att denne sistnämnde derefter jemte vittnet rott till stranden under Enok H:s hemman och förblifvit der hela aftonen, samt att man under notdrägten kunnat å motsatta stranden urskilja den af Wilhelmina Kukkonen begagnade båt. Vid Häradsrätten i Kuopio tingslag berättade vittnet sedan d. 22 Mars 1869, att hon den 28 Augusti 1867 omkring kl. 6 e. m. dragit ett notvarp ej långt från Wilhelmina Kukkonens båt, utan att dervid hafva förnummit något anmärkningsvärdt, samt att hon endast en gång hört Enok H. häftigare ordvexla med sin hustru.

Henrik Kröger afgaf enahanda berättelse som Maja St. Turunen angående den af henne vid Suonenjoki Häradsrätt omvittnade notdrägten.

Inhysingshustrun *Greta Wepsäläinen* hade hört Johan Wehviläinen omnämna, att han förnummit ett samtal emellan Enok H. och Gustaf K., hvaraf framgått att Wilhelmina Kukkonen blifvit mördad. Till denna berättelse, som af Johan W. bestreds, tillade vittnet vid ett senare förhör, att Johan W. för vittnet yttrat, att han, ifall han komme att vittna i målet, kunde intyga att Wilhelmina Kukkonen blifvit mördad.

Wilhelmina Kukkonens broder, Petter Kukkonen anhöll nu, att pigan Serafia Tuovinen, bosatt i Walkeamäki by af Leppävirta socken, måtte till vittne inkallas, emedan hon borde kunna lemna upplysningar i målet.

Sedan från Guvernören i Kuopio län underrättelse meddelats, att Serafia Tuovinen icke kunnat anträffas, anhöll Enok H. att få styrka, det en sådan person vid tiden för ifrågavarande tilldragelse icke funnits hos honom; derå *Maria Stina Turunen* och *Johan Karhunen* hördes och förklarade, att de hos Enok H. icke sett och ej heller kände någon sådan person.

Bonden *Johan Karttunen* vittnade: att Enok H., då vittnet lördagen den 31 Augusti på aftonen besökt honom, svårligen jämrat sig deröfver, att hans hustru icke återvändt, utan sannolikt omkommit. — Om vintern 1868—69 hade en qvinna, Serafia Tuovinen, som uppgifvit sig vara bosatt i

Walkeamäki by af Leppävirta socken, besökt vittnet och omtalat, att hon vistats hos Enok H. och Wilhelm H. från tisdagen den 27 Augusti till påföljande thorsdags morgon samt derunder sett och hört, huruledes Gustaf K. under natten mot sistnämnde dag hemkommit med bössa och, efter att hafva vandrat omkring på gården, derstädes sammanträffat med Enok H. och Johan Wehviläinen, af hvilka den förre tillsport Gustaf K. huru saken aflupit. Dertill skulle denne hafva svarat "niin hän se käypi kuin käytetään" *). På fråga, om någon sett det, skulle han svarat, att endast Johan Wehviläinen, som ditkommit för att byta båt, gjort det. Och då Enok H. vidare frågat, om hon genast dött, skulle Gustaf K. svarat, att hon t. o. m. skulle hafva ropat, om hon fått göra det.

I anledning häraf beslöt Häradsrätten, att hos Guvernören i länet skulle anhållan göras om sådan åtgärd, att Serafia Tuovinen, som af kronolänsmannen i Leppävirta anmälts icke vara i Walkeamäki by bosatt, kunde såsom vittne i målet höras.

På Enok H:s anhållan hördes emellertid drängen *Julius Nyyssönen*, som intygade, att han alltsedan Wilhelmina Kukkonens död och inpå hösten tillbragt hvarje natt hos Enok H., men hos denne icke varseblifvit andra främmande personer, än några, dem vittnet namngaf, och bland hvilka Serafia Tuovinen icke förekom.

Landboesonen *Adam Jalkanen* kände intet annat i saken, än att Gustaf K. af ryktet allmänt stämplats såsom Wilhelmina Kukkonens mördare, samt att han året före hennes försvinnande underhållits af Enok H. och fått göra hvad han behagat, ehuru han varit hvarken dräng eller daglönare, samt att han af Enok alltid tagits i försvar, då han råkat i oenighet med tjenstefolket.

Inhysingen *David Nykänen* hade våren 1869 varit insatt å Kuopio länehäkte för att försona honom ådömda böter och derunder af en Ananias Tolonen, som i samma afseende funnits derstädes, erfarit, att vittnet Adam Jalkanen

*) Af Häradsrätten uttydt: att allt försiggått såsom det planerats.

skulle för honom berättat, det Enok H. för Adam J. förtäljt, huruledes han bedt Gustaf K. bringa hans hustru om lifvet, men, emedan denne icke haft mod dertill, försökt öfvertala Adam J. att verkställa mordet, i hvilken händelse Enok H. skulle velat bereda honom en sorgfri ålderdom. Vidare hade Tolonen berättat, att Enok H. skulle vid lifvets förlust förbjudit en *Gustafva Jalkanen*, hvilken nyss förut afhörts men ej haft något att upplysa, att omtala hvad hon sett och hört i saken. Nästan samtidigt härmed hade förut afhörde Jeremias Huttunen för vittnet omtalat, att Gustaf K. berättat, det Johan Wehviläinen visste nog mycket i saken, enär han jemte Gustaf K. rott stenar på Wilhelmina Kukkonen, men att han icke skulle berätta något derom. Våren 1869 hade åter Enok H., medan han jemte vittnet varit på stockflötning och druckit sig litet rusig, menat att han skulle betala pengar, om någon dräpte hans länsman.

Såväl de tilltalade som Adam och Gustafva Jalkanen bestredo vittnesmålet i hvad det en hvar af dem angick.

Johan Itkonen, förut hörd å ed och sedermera ytterligare åberopad men jäfvad, såsom gift med Gustaf K:s systerdotter, af hvilken anledning han fick aflägga sin andra berättelse utan ed, inkom nu och ville till densamma hafva tillagdt, att en kringvandrande halt qvinsperson vid namn Tuovinen för honom omtalat, det hon tillbragt natten mot den 28 (29?) Augusti i Enok H:s gård och derunder sett huru Gustaf K. hemkommit, torkat sin bössa och sedan ingått i stugan, samt sedermera på gården sammanträffat med Enok H. och Johan Wehviläinen och haft med dem ett sådant samtal, som Johan Karttunen omtalat. Och skulle hon dessutom hafva hört Enok H. yttra till Gustaf K., att han nu hade bröd för sina återstående dagar, hvilken berättelse Tuovinen vidhållit, äfven då vittnet varnat henne för sådana ryktens utspridande.

Enkan *Alisa Laitinen* vittnade, att hon hade närvarit vid nyssomförmälda tillfälle och bekräftade Johan Itkonens berättelse.

Serafia Tuovinen efterspanades emellertid, men kunde icke anträffas; och anmälte kronolänsmannen i Leppävirta,

att man derstädes trodde henne emot vedergällning af Enok H. hålla sig undan. Omsider blef hon, efter att allmänneligen hafva blifvit efterlyst, funnen och tagen i förvar samt den 26 November 1869 instäld att vittna, sedan hon af vederbörande fånghuspredikant undervisats om edens vigt och värde.

Enok H. anmärkte härvid mot henne såsom jäf, att hon omkring ett år före mordet stulit en kjortel af Wilhelmina Kukkonen; men, då han ej gittade bevisa det, blef

Serafia Tuovinen hörd och vittnade: att hon onsdagen den 28 Augusti 1867, eller den dag mordet antoges hafva skett, i aftonskymningen inträffat i Enok H:s gård, gått in i en af stugorna och lagt sig på en bänk men för tandvärk icke fått sömn; att Gustaf K., som af vittnet förut varit känd, efter någon tid med bössa i handen inträdt i stugan, tagit plats å en bänk bakom ett bord och likasom jemrat sig ("ähki"), men efter en stund åter utgått; att vittnet af nyfikenhet följt efter, men stannat i förstugan och derifrån iakttagit, huruledes Gustaf K. å gården sammanträffat med både Enok H., som kommit från den sida af gården, der gästestugan är belägen, och en tredje för vittnet okänd karl; att Enok H., som vittnet nogsamt kände, frågat Gustaf K., huru saken aflupit, hvartill denne svarat, att han redan på ditfärden skjutit på Wilhelmina Kukkonen, men felat, hvarföre han i skogen inrättat en skottlinje och afhuggit ett träd till stöd för sin bössa samt, då Wilhelmina K. återvändt, mot henne aflossat ett skott, hvilket träffat hufvudet, men icke genast dödat, af hvilken anledning han knäckt nacken på henne och sedermera inlagt tvenne stenar i hennes barm inom linnet, bundit en sten i fållarne vid fötterna och derefter sänkt hennes kropp i sjön; att Gustaf K. på Enoks fråga, om ingen sett detta, svarat, att endast Tangi Juho om saken hade kännedom; att Enok H. derpå sagt att händelsen borde förtigas, ehvad som än kunde inträffa, dervid tillika yttrande "ni hafven bröd och penningar till dödedag", hvarefter karlarne åtskiljts och, enligt hvad vittnet ville erinra sig, kaffe kokats; samt att vittnet om morgonen, då folket redan uppstigit, vandrat bort. — På fråga, hvarföre vittnet

hållit sig undan, uppgaf Serafia T., att hon efter denna händelse icke vistats i Leppävirta, utan i Jorois socken, och icke heller med säkerhet vetat att saken vore anhängig, ehuru hon visserligen en gång förut hört sådant omtalas. Dock kunde hon icke förmås att i sistnämnda afseende lemna en tillfredsställande förklaring.

Enok H. bestred vittnesmålet och påstod, att vittnet uppenbarligen talade osanning; men vittnet, som afgifvit sin berättelse med synnerlig redighet, vidblef stadigt sin intygan.

Innan detta vittnesmål aflades, hade Johan Wehviläinen, hvilken emellertid blifvit i saken såsom svarande indragen, velat hafva upplyst, att han glömt omnämna det Enok H. en vecka efter mordet förbjudit Wehviläinen omtala, att Enok H. tillsagt sin hustru att gå efter skräddare.

På fråga förklarade Johan Wehviläinen nu, att han efter sin fader, som hette Daniel, äfven kallades Tangon Juho, men bestred att han omvittnade natt sammanträffat med de tilltalade eller haft någon kännedom om mordet; dock medgaf han att han tillbragt samma natt hos Enok H.

Arbetaren *Petter Nyyssönen*, som tillbragt natten mot den 29 Augusti hos Enok H., intygade att denne nämnda natt samtidigt med vittnet lagt sig i en stuga, der arbetsfolket haft sina sofplatser, utan att vittnet hört det Enok H. skulle derefter utgått; deremot hade han om morgonen uppstigit samtidigt med vittnet, som ej varseblifvit Serafia Tuovinen. Gustaf K. hade åter morgonen den 29 Augusti, då vittnet uppstigit, legat i en säng i stugan.

Drängen *David Karhunen*, som tillbragt natten mot den 29 Augusti i folkstugan, hade icke varseblifvit att Serafia Tuovinen dit inkommit, men väl iakttagit att Johan Wehviläinen qvällen förut lagt sig i en annan stuga, der drängarne och gårdens egentliga husfolk plägat vistas.

Aktor vid Kuopio Häradsrätt, kronolänsmannen Hedman, upptedde inför rätta en bössa, den Gustaf K. erkände sig hafva medhaft på sina vandringar den 27 och 28 Augusti: derå den i Wilhelmina Kukkonens hjerna påfunna blykulan

synades samt jemfördes med bössmynningen; och ansågs kulan såsom oplattad väl hafva kunnat passa i bössan.

Den 26 November 1869 afkunnade Häradsrätten utslag och ansåg såväl Gustaf K. som Enok H. förvunne om hvad mot dem åtalats, i följd hvaraf de dömdes till döden och Enok H. jemväl emellertid fängslades; men Wiborgs Hofrätt, hvars pröfning utslaget hemställdes, återförvisade, för särskilda brister i undersökningen, målet till Häradsrätten, inför hvilken

Landboen *Petter Ikonen* intygade, att Serafia Tuovinen jultiden 1868 besökt vittnet och berättat om de tilltalades sammanträffande och samtal i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad Johan Itkonen omtalat.

Alisa Laitinen hade närvarit äfven vid det af Johan Karttunen omvittnade tillfälle, och tillade, att vittnet träffat Serafia Tuovinen efter det hon afgifvit sin berättelse vid Häradsrätten, samt att Serafia då yttrat, att hennes berättelse för vittnet icke öfverensstämde med hennes intygan inför rätta.

Johan Karhunen m. fl. erkände de af Enok H. jemte hans besvärsskrift till Hofrätten inlemnade af vittnena utfärdade bevis, i hvilka de förklarat att de vid tiden för mordet — "sinä yön seutuna" — "niinä aikoina" — icke sett, eller icke kunde påminna sig hafva sett Seraffa Tuovinen i gården, eller att hon alls icke varit derstädes.

Då Serafia Tuovinen åter, ehuru allmänneligen efterlyst, icke kunde ertappas, afkunnade *Häradsrätten* den 3 September 1870 utslag och fann utredt vara, att Gustaf Koivulainen, på anstiftan af Enok H., den 28 Augusti 1867 om lifvet bragt Wilhelmina Kukkonen sålunda, att han å stranden af Kutu sjö emot henne aflossat ett skott, som haft hennes död till ovilkorlig påföljd, samt sedan nedsänkt kroppen uti sagde sjö; i anseende hvartill Häradsrätten, jemlikt 1 § 12 kap. och 3 § 24 kap. M. B., dömde Gustaf K. och Enok H. att efter föregången beredelse till döden halshuggas och steglas. Emot Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen ansåg Häradsrätten intet brottsligt hafva inlupit, hvarföre de frikändes. Deremot fann Häradsrätten indragne Jo-

han Wehviläinen vara med misstänkliga omständigheter besvärad att hafva afvetat mordet och efteråt hulpit att detsamma dölja, men emedan han enständigt dertill nekat och vidare utredning saknades, kunde han ej åt saken fällas.

Som Serafia Tuovinen emellertid blifvit sedd i Jorois socken, förordnade Wiborgs Hofrätt att Häradsrätten skulle vidtaga erforderliga åtgärder till hennes närmare hörande samt i några andra omständigheter införskaffa upplysningar.

Med anledning häraf fick *Johan Wehviläinen* redogöra för hvad han förehaft den dag mordet skett; och förklarade han, att han på förmiddagen, medan Wilhelmina Kukkonen ännu befunnit sig hemma, åtföljt Enok H. till ängen, på eftermiddagen tillsammans med Henrik Kröger och Maria Stina Turunen dragit not i Kutu sjö, sedan Wilhelm Hyvärinen hemkallats af sin hustru, samt, efter att hafva dragit ett varp, återvändt till gården.

Serafia Tuovinen hade emellertid blifvit funnen och tagen i förvar samt hållits å Kuopio länehäkte, hvarunder hon undervisats om edens vigt och värde af t. f. fånghuspredikanten K. F. Calonius, som i afgifvet intyg förklarat henne fullkomligt uppfatta vittnesedens betydelse. Enligt tillika af Calonius meddelade anteckningar, dem han gjort efter hennes "med synnerlig redighet" gjorda meddelanden angående ifrågavarande mord och hennes egna lefnadsomständigheter, hade Serafia, som är född år 1848 samt genom döden förlorat sin fader år 1863 och sin moder om våren 1867, år 1865 uttagit betyg i afsigt att begifva sig till S:t Petersburg, ehuru denna afsigt derefter icke blifvit verkställd. År 1866 hade hon innehaft tjenst hos bonden Gustaf Markkanen i Suonenjoki, på 2 à 3 mils afstånd från Enok H:s gård, och derunder varit i tillfälle att se denne, ehuru hon icke då besökt hans hemvist, och han troligen icke heller kommit att uppmärksamma henne. Dock hade hon tidigare flere gånger sett honom i Leppävirta och jemväl en gång (antagligen 1865) besökt hans gård. Koivulainen hade hon första gången sett, då han afstraffades för stöld, och sedan flere gånger i Leppävirta. Efter mordtillfället hade hon icke sett någondera af de tilltalade förr än vid tinget 1869. Då hon

i November 1870 hemtades till häktet, hade Enok H. utbrustit i hotelser emot henne.

Efter modrens död mest stadd på tiggeri ("kävelyn päällä"), hade hon i Augusti 1867 efter rågskörds- och höbergningstiden begifvit sig till Gustaf Markkanen för att utfå innestående lön. Der hade hon en morgon mot slutet af nämnde månad träffat honom sjelf, hans hustru och tre söner äfvensom af honom fått 10 mark. Mot aftonen samma dag hade hon bortgått, kommit till Suonenjoki kyrkoby utan att ha besökt någon derstädes, vandrat derifrån till Lemby gästgifveri och besökt en nämndeman Hyvärinen, (den tilltalades kusin) och varit der öfver natten men icke, såvidt hon mindes, träffat andra än hans eget husfolk. Påföljande morgon d. 28 Augusti hade hon begifvit sig af till Enok H. utan annan afsigt än att, såsom förut, få sig en bit bröd och sedan begifva sig vidare, samt slutligen till Leppävirta. Sagde dag hade hon vandrat längs allmänna landsvägen, hvilat sig tvenne gånger vid vägen och två andra gånger varit inslumrad. Emot aftonen hade hon kommit till Enok H:s gård, der alla då ätit qvällsvard. Tiden kunde hon ej närmare uppgifva, emedan dagen varit mulen ("päivä pilvessä"). Då hon ingått i den nya stugan, hade en för henne obekant äldre qvinsperson, som icke tillhört husfolket, tillfrågat henne om hennes namn och hvarifrån hon komme, hvarpå hon lemnat besked, men något vidare hade hon ej samtalat med någon. Huruvida Johan Wehviläinen varit bland de många, hon funnit i stugan, visste hon ej, emedan hon då ej känt honom. Wilhelm Hyvärinen hade hon icke heller känt, men väl hans hustru, som om aftonen varit i den nya stugan men senare gått till sängs, antagligen i gäststugan. Under det andra spisat, hade Enoks dotter sjelfmant gifvit henne mat. Strax efter det hon ätit, hade hon sett Enok inkomma på gården norrifrån, ridande på en häst, som en okänd karl tagit hand om, hvarefter Enok som hastigast ingått i den nya stugan, men ej ätit, utan, efter att hafva talat några ord med sitt husfolk, aflägsnat sig. Derpå hade en del lagt sig, andra förblifvit vakande. Då Serafia som hastigast gått ut och stigit bakom ett gärde,

hade hon sett eller rättare hört — ty mörkret hade redan inbrutit — Koivulainen, hvars röst hon liksom Enok H:s skulle kunna urskilja bland tusendes, på gården samtala med en mera korpulent ("paksullainen") mansperson. Då hade Koivulainen ej haft bössa. Under samtalet hade Serafia åter gått in i den nya stugan och lagt sig på en bänk, men för tandvärk icke fått sömn. Huruvida äfven de andra i stugan befintliga personerna vakat, kände hon ej. Midnattstiden hade Koivulainen ensam, då försedd med bössa, inträdt, upphängt bössan på väggen, orolig gått af och an på golfvet, skrapat sig vid örat, uttalat klagoljud ("ähki") och bland annat yttrat "voi minua onnetonta, minkä tein" (ve mig olycklige, hvad har jag gjort). Vidare hade han nedtagit sin bössa, sett på den, ytterligare klagat, åter upphängt den och sedan igen gått af och an. Att han skulle satt sig på en bänk, torde hon inför rätta förra gången hafva af misstag berättat. Då Koivulainen ungefär en half timme derefter utgått, hade Serafia, icke så mycket af nyfikenhet, som icke mer i följd af sin tandvärk, en stund derpå följt efter honom, druckit från en i förstugan befintlig så samt nedsatt sig bakom förstugu-dörren (saranan puolelle). Der hade hon suttit en stund, ungefär en fjerdedels timme, då hon hörde Enok H:s och Koivulainens röster, hvarföre hon tittade genom springan emellan dörrposten och dörren och derifrån såg dem stå strax utanför trappan. Från hvilket håll de kommit, hade hon ej så noga varsnat; antagligen hade det varit från gäststugan (pihan päästä). Enok H. hade härvid frågat K., huru hans resa lyckats, dertill K. svarat "niin hän se kävi, kuin on tuumattu". På Enoks ytterligare gjorda fråga om någon sett händelsen hade K. svarat: "icke någon annan än denne Tanus", och i samma ögonblick hade en för henne obekant karl, i hvilken hon sedan vid tinget i November 1869 igenkänt Johan Wehviläinen, utkommit från den nya stugan och stält sig utanför trappan invid Enok H. och Gustaf K., hvarefter den sistnämnde närmare förklarat, att den tredje mannen derigenom kommit att känna förhållandet, att han infunnit sig vid stranden för att byta båt med Koivulainen, ehuru något byte ej

kunnat ega rum, då liket redan varit i båten och densamma blodig. Enok H. hade vidare frågat: "tullessako vaan menneseä sait?" (fick du vid ankomsten eller återkomsten?), hvartill Koivulainen svarat att deraf troligen blefve en längre sak (pitempi asia), ty, emedan hans hand darrat och skogen varit till hinder (metsä edessä), hade han första gången felat. Och hade Koivulainen vidare berättat, att han sedan inrättat en skottlinje, afhuggit ett träd till stöd för sin bössa, gjort en ingröpning i trädstubben (kopero, että pyssy kävisi siihen) lagt 2 mått krut och 2 lod (eller hagel) i bössan samt sedan vid Wilhelmina Kukkonens återkomst skjutit och träffat henne i hufvudet, så att kulan gått igenom detsamma, eftersom blod runnit på begge sidorna deraf. Då Wilhelmina Kukkonen sedan bedjande sagt "älä hyvä Gusti nyt enään" (inte skall du, kära Gustaf, nu mera), hade Koivulainen förmält sig hafva känt litet samvetsqval, men, besinnande följderna, ifall hon blefve vid lif, hade han knäckt nacken på henne, samt derpå dragit båten på land och lagt liket i densamma, då Tanus ditkommit, hvarefter han bundit en stor sten (af omkr. 1 lisp. vigt) i fållarna af hennes klädning och en annan stor sten i hennes barm, dit han ock inlagt andra mindre stenar. Derpå hade han rott liket till ett grund invid Wiitasaari (Wiitasaaren päähän luotoon) och der nedsänkt desamma, hvarefter han begifvit sig hem till Enok H:s gård. Denne hade Serafia sedan hört anmana Koivulainen och den tredje att hålla saken hemlig, lofvat dem pengar och bröd till dödedag, samt särskildt till den tredje yttrat, att han, om han också skulle känna samvetsqval, borde tiga, hvartill denne tredje genmält: "jaksaahan tuon yhden asian pitää kielensä alla" (man må väl orka hålla tand för tunga om denna ena sak). Derefter hade alla tre gått åt gäststugan till, och samtidigt hade Serafia åter ingått i den nya stugan. Strax derpå hade hon hört gäststugans kammardörr knarra och sett en mindre qvinsperson komma ut derifrån och gå in i den nya stugan ända till fonden deraf, hvarpå hon ögonblickligt gått tillbaka till gäststugan, hvilket Serafia kunnat se genom fenstret. Huruvida denna qvinna varit Anna Maria Airaksinen, kunde Se-

rafia icke med säkerhet säga, ehuru kroppsstorleken varit hennes. Från stugufenstret hade hon ock sett, att eld upptändts i gäststugan och att der druckits kaffe. Någon kaffekokning hade hon deremot icke varseblifvit. Härefter hade Serafia lagt sig på en bänk men icke heller nu insomnat, hvarföre hon emot morgonen märkt, huru Enok H. och Gustaf K. inkommit i nya stugan, lagt sig bredvid hvarandra och hviskande samtalat, utan att Serafia hört hvarom. Sedan alla om morgonen uppstigit, hade Enok H. gjort anordningar för dagens arbeten, men både han och isynnerhet Gustaf K. hade varit dystra (eriläinen elämä). Under det morgonkaffe druckits i gården, hade Serafia aflägsnat sig, utan att hafva samtalat med någon, och begifvit sig till Saaristenmäki, men icke vikit in i stugorna, ej heller annorstädes förr, än vid ett torp, beläget invid gränsstolpen emellan Suonenjoki och Kuopio socknar. Torpfolket hade hon icke känt. Af torparhustrun, som jemte barnen varit ensam hemma, hade hon begärt att få köpa mjölk, men ej fått det begärda, enär de haft endast en ko. Detta besök hade skett frukost-tiden. Efter en stund hade hon begifvit sig till Wehmasmäki gästgifveri och der samtalat med gästgifvarens dotter (sedermera gift med nämndemannen Airaksinen). Efter att hafva dröjt der ett par timmar och på aftonen besökt Henrik Matilainens torp i Paukarlaks by, hvarest endast barnen varit hemma, hade hon gått till Risto Pärnänen i Oravilaks, der hon varit öfver natten, och påföljande morgon den 30 Augusti begifvit sig till assessor Kulviks egendom i Leppävirta, der hon af inspektorn erhållit arbete för ett par veckor. Sedermera hade hon vistats i Paukarlaks hos en Johan Michel Reinikainen samt i Walkeamäki hos en Anders Ahoinen, men mest hos sin i Yölinnunsalmi bosatta syster, allt i Leppävirta. Somrarna 1868, 1869 och 1870 hade hon vistats i Jorois och senast innehaft någon tjenst i bruksförvaltar Schadewitz' gård. Att mordet varit anhängigt vid rätta hade Serafia nog hört, men som hon fruktat för Enok H:s hämnd, hade hon tegat och ej velat sjelf anmäla sig. Hon hade ock påstått att länsmannen Lundson och vicelänsmannen Keinänen i Leppävirta känt henne väl och ofta

sett henne den tid hon efterslagits (d. v. s. före November 1869), men icke tillvaratagit henne; hvarföre hon så mycket mindre ansett sig böra röja sig. För öfrigt hade hon påstått, att hon icke för Johan Karttunen sagt att hon redan om tisdagen d. 27 skulle kommit till Enok H:s gård. Vid samtalet med honom och Alisa Laitinen hade hon icke heller namngifvit Johan Wehviläinen, utan hade dessa sjelfva antagit, att den af Serafia omtalade okände tredje mannen varit Johan W. Tiden, när hon talat med dessa, hade hon ej kunnat erinra sig närmare, än att hon trott att det varit om senhösten eller vintern 1867 eller våren 1868. Dock hade hon velat minnas, att hon talat med Itkonen redan om hösten 1867, då de andra ej varit närvarande. Angående Alisa Laitinens uppgift, att Serafias berättelse för henne icke hade öfverensstämt med den vid Häradsrätten afgifna, hade hon ej tyckts hafva något minne, utan endast bestridt densamma, påstående att samma Alisa uppgifvit, det Enok H. skulle för henne bekänt sin delaktighet i mordet.

Efter uppläsandet af dessa anteckningar bestred Enok H., att han natten mot den 29 Aug. haft något samtal ute på gården; deremot erkände han, att han den 28 Augusti på qvällen ridande hemkommit från Kumpumäki äng, men påstod, att han icke sålunda framkommit ända till gården, utan lemnat hästen ett stycke derifrån. — Härå hördes

Serafia Tuovinen, som återhemtade sin för predikanten Calonius afgifna berättelse, med det beriktigande, att hon år 1866 tjenat hos bonden Gustaf Wepsäläinen i Markkala by, ehuru predikanten Calonius af misstag upptagit hans namn oriktigt, samt att hon icke sjelf sett Enok H. komma hem ridande utan hört det så uppgifvas af en person, som sagt sig gå att emottaga hästen och som torde varit dräng. — På derom framstäld fråga uppgaf hon vid ett Häradsrättens senare sammanträde, att hon icke blott hört Enoks husfolk nämna att han hemkommit ridande, utan ock sjelf sett det, samt att Enok då anländt norrifrån.

Johan Karttunen rättade sina förra uppgifter derhän, att han icke med säkerhet erinrade sig huru länge Serafia Tuovinen sagt sig hafva uppehållit sig i Enok H:s gård, och

tillade, att han icke känt henne förr, än då hon ett par år efter mordet besökt honom.

Alisa Laitinen rättade likaledes sina uppgifter sålunda, att Serafia Tuovinen icke sagt sig hafva talat annorlunda för rätten än för vittnet och Johan Karttunen, utan att endast vittnet tyckt fallet hafva varit sådant.

Johan Karhunen kunde ej erinra sig att Serafia Tuovinen natten mot d. 29 Augusti varit i Enok H:s gård och hade sjelf då legat i den äldre folkstugan.

Wilhelm Markkanen vidhöll, att han icke sett Serafia Tuovinen i Enok H:s hemvist, samt förklarade, att denne d. 28 Aug. om aftonen lagt sig i den äldre folkstugan, ehuru vittnet icke visste, om han under natten varit utgången, eller ej.

Julius Nyyssönen kände icke heller att Serafia Tuovinen skulle funnits i gården natten mot den 29 Aug. icke heller hvar Enok H. legat, men väl att Johan Wehviläinen lagt sig i den mot norr belägna äldre stugan, utan att vittnet kunde upplysa, om han under natten varit utgången, eller ej.

Inhyseskarlen *Petter Larsson Nyyssönen* hade ifrågavarande qväll kl. 10 gått till hvila i den gamla stugan, der jemväl Enok H. lagt sig på samma bädd. Huruvida Enok haft plats alldeles invid vittnet, kunde vittnet icke erinra sig, men väl hade vittnet iakttagit att han genast tungt insomnat. Sedermera hade vittnet om natten vaknat, som hastigast gått ut och tydligen förmärkt, att Enok H. sofvit och fortfarande innehaft sin om qvällen intagna plats. Först påföljande morgon hade vittnet sett Gustaf K., som då befunnit sig i en säng i nya stugan. Serafia Tuovinen hade vittnet deremot icke varseblifvit.

Serafia Tuovinen uppgaf, att det varit omkring kl. 12, som Enok H. och Gustaf K. kommit och lagt sig i nya stugan.

Enok H. och Gustaf K. anmärkte, huru osannolikt det vore, att Serafia Tuovinen, som varit stadd på tiggeri, skulle tillåtits uppehålla sig och tillbringa natten i nya stugan,

som utgjorde matrum och egentligen begagnats endast af värdsfolket.

Serafia Tuovinen uppgaf nu, att hon fått mat icke af Enok H:s, utan af Wilhelm H:s dotter.

Bonden *Gustaf Wepsäläinen*, hos hvilken Serafia haft tjenst från allhelgontiden 1866 till slutet af Mars 1867, kunde ej det ringaste erinra sig, att Serafia skulle i Augusti det senare året besökt honom, och intygade bestämdt att hon, efter det hon i Mars vandrat från vittnet, icke erhållit pengar af vittnet, vare sig till större eller mindre belopp. Sannolikt hade icke heller någon bland husfolket ifrågakomne tid sett henne, enär ingen omtalat sådant för vittnet, hvilket vittnet ansåg nog skulle i motsatt händelse hafva varit fallet, då Serafia varit känd af vittnets folk.

Katarina Sikanen, den föregåendes hustru, förklarade att Serafia Tuovinen icke varit hos vittnet och dess man, sedan hon på vårvintern 1867 lemnat dem, samt att hon så mycket mindre kunnat få pengar af dem, som hon ej haft någon lön, enär hon varit på tiggeri, då hon blifvit antagen i arbete i vittnets hem.

Då motsägelsen emellan dessa vittnesmål och hennes eget förehölls Serafia, kunde hon icke säga någonting dertill.

Torparen *Aron Airaksinen* hade ej någonsin anträffat eller ens sett Serafia förr, än då hon på återfärd från 1869 års hösteting i Kuopio besökt vittnets torp. Den 29 Augusti 1867, då Serafia enligt egen uppgift skulle hafva besökt detsamma, hade vittnet och dess hustru Maja Lisa Hynninen strax efter frukosten i afseende å förmalning af säd begifvit sig till Leppämäki en fjerdedels mil derifrån belägna hemman, der de varit nästan hela dagen.

Serafia uppgaf att hon varit i vittnets torp före frukosttiden.

Maja Lisa Hynninen vittnade, att såvidt hon visste deraf, hade Serafia Tuovinen tvenne gånger besökt Airaksinens torp, första gången 1868 om vintern och den andra efter 1869 års hösteting i Kuopio. Deremot kunde vittnet icke påminna sig, att hon någon enda gång sommartid skulle

hafva varit der, och bestämdt hade hon den 29 Augusti icke träffat vittnet, då vittnet nästan hela dagen varit å Leppämäki och skurit råg, medan mannen förmalat spanmål.

Henrika Kröger, som före sitt giftermål med nämndemannen Airaksinen vistats hos sina föräldrar å Wehmasmäki gästgifveri, kunde icke erinra sig, om hon någonsin förut sett Serafia Tuovinen.

Adam Wepsäläinen, son till Gustaf W., intygade, liksom föräldrarna, att Serafia Tuovinen i Augusti 1867 icke varit sedd hos dem, samt att man der ofta undrat öfver att Serafia, alltsedan hon i Mars samma år vandrat derifrån, icke en enda gång varit der. Vittnet trodde icke heller, att Serafia uppburit pengar af fadren.

I anledning af dessa vittnesmål yrkade Enok H. ansvar å Serafia Tuovinen för falskt vittnesbörd.

Sedan ransakningen i målet ånyo blifvit insänd till Wiborgs Hofrätt, gaf *Hofrätten* sitt utslag deri den 2 Mars 1871; och jemte det Johan Wehviläinen, som blifvit å vittnesed i målet hörd, förklarades för återgångsvittne och hans berättelse lemnades utan afseende, men Enok H:s vid Häradsrättens sista sammanträde i målet emot edeligen afhörda vittnet Serafia Tuovinen gjorda påstående om ansvar för falskt vittnesbörd, utan att hennes afgifna intygan i någon väsendtlig omständighet blifvit vederlagd, af Hofrätten förkastades, samt berörda intygan vid laga kraft och verkan bibehölls, fann Hofrätten i sjelfva saken tillförlitligen utredt vara, att Gustaf K., på Enok H:s anstiftan, den 28 Augusti 1867 lagt sig i försåt för och i löndom emot Wilhelmina Kukkonen aflossat det skott, hvaraf hennes död, enligt läkares bevis, härrört, samt pröfvade förty rättvist, i stöd af de utaf Häradsrätten åberopade lagrum, gilla bemälde Rätts öfver Gustaf K. och Enok H. fälda dödsdom, hvadan desse skulle, efter föregången beredelse till döden, å rätteplats i gerningsorten halshuggas och steglas; äfvensom vid Häradsrättens utslag äfven i öfrigt komme att förblifva.

Till utslaget bidrogo Assessorerne *Palmroth* och *Mechelin* samt Hofrättsrådet *G. O. Grotenfelt.*

Assessorn *Hornborg* instämde i pluralitetens yttrande,

såvidt Johan Wehviläinen förklarats för återgångsvittne samt ansåg Serafia Tuovinens berättelse, med afseende å hvad deremot förebragts, icke kunna tillerkännas full kraft och verkan, men Enok H. och Gustaf K. genom de skäl och omständigheter som i öfrigt inlupit endast vara med mera än halft bevis besvärade och i det närmaste förvunne om hvad emot dem åtaladt blifvit; och pröfvade Assessorn förty rättvist att, med upphäfvande af Häradsrättens öfver Enok H. och Gustaf K. afkunnade dödsdom, lemna saken till framtiden, då den kunde uppenbar varda.

Hofrättsrådet *Forsman* var, såvidt Johan Wehviläinen förklarats för återgångsvittne och hans berättelse lemnats utan afseende, samt i hvad Enok H:s mot Serafia Tuovinen gjorda jäfsanmärkning anginge, ense med pluraliteten. I sjelfva saken fann Hofrättsrådet det vara lagligen ådagalagdt, att Gustaf K. den 28 Augusti 1867 försåtligen och i löndom om lifvet bragt Wilhelmina Kukkonen, samt mer än halft bevis förekomma derom, att detta mord skett på anstiftan af Enok H., i anseende hvartill, och enär den sistnämnde likväl all delaktighet derutinnan förnekat, Hofrättsrådet pröfvade rättvist, med upphäfvande af Häradsrättens öfver Enok H. afkunnade dödsdom, lemna saken beträffande honom till framtiden, då den kunde uppenbar varda, samt, jemlikt 1 § 12 kap. M. B. döma Gustaf K. för hvad honom till last tagits att, efter föregången beredelse till döden, å rätteplats i gerningsorten halshuggas och steglas.

Likmätigt 29 punkten i K. Förkl. den 23 Mars 1807 blef utslaget H. K. M:ts nåd. skärskådande hemstäldt.

Då målet jemte de för Gustaf K. och Enok H. uppsatta skrifter i *Senatens Justitie departement* föredragits, yttrade sig

Senatorn *Nykopp* och gillade Hofrättens yttrande deri, att Johan Wehviläinen förklarats för återgångsvittne samt Enok H:s mot Serafia Tuovinen gjorda tillvitelse om falskt vittnesbörd förkastats och hennes vittnesmål tillerkänts laga kraft och verkan. — Beträffande Gustaf K. och Enok H. fann Senatorn dem vara med mera än halft bevis besvärade om hvad emot dem åtaladt blifvit, men emedan de dertill

enständigt nekat och full bevisning till deras öfvertygande ej varit att tillgå, pröfvade Senatorn, jemlikt 32 § 17 kap. R. B. och K. Förordn. den 20 Januari 1779, rättvist att, med upphäfvande af Hofrättens öfver Gustaf K. och Enok H. fälda dödsdom, lemna saken beträffande desse till framtiden, då den kunde uppenbar varda, äfvensom Johan Wehviläinen, med ändring af hvad Hofrätten jemväl i denna del yttrat af Senatorn från den emot honom gjorda angifvelsen frikändes; hvaremot Hofrättens utslag vidkommande åtalet mot Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen af Senatorn faststäldes. Emellertid, och enär Gustaf K. och Enok H. blifvit om ifrågavarande grofva brott så nära förvunna, att föga i fullt bevis derom fattades, samt desse, enligt hvad af ransakningen inhemtades, å gerningsorten allmänt anses vara dertill skyldige, och det skulle väcka uppseende och elakt efterdöme, om de genast stäldes å fri fot, trodde Senatorn sig böra till H. K. M:ts Eget höga godtfinnande i und. öfverlemna, om icke Gustaf K. och Enok H. kunde på obestämd tid insättas uti fängelseinrättningen i Kexholm för att der hållas till allmänt arbete och af vederbörande presterskap genom tjenliga föreställningar, hemtade ur Guds heliga ord, anmanas till uppriktig bekännelse af ofvanberörda brott, hvarunder det ålåge Guvernören i Wiborgs län att vid hvarje halft års utgång, räknadt från det Gustaf K. och Enok H. till arbetsorten anländt, till Wiborgs Hofrätt insända presterskapets och fångbefälets bevis om Koivulainens och Hyvärinens förhållande och hvad med dem i afseende å bekännelsen stått att uträtta, med hvilka bevis Hofrätten derefter borde, likaledes hvarje halft år, inkomma till Senaten, som sedan torde tillåtas att, ehvad Koivulainen och Hyvärinen erkände brottet eller icke, om dem efter omständigheterna förordna.

Senatorn *Dahl* var beträffande jäfsanmärkningarna emot Johan Wehviläinen och Serafia Tuovinen ense med Senatorn Nykopp. I sjelfva saken fann Senatorn Gustaf K. och Enok H. vara lagligen förvunne om den brottslighet Hofrätten dem tillräknat, samt gillade förty, jemlikt 1 § 12 kap., 1 § 14 kap. och 2 § 24 kap. M. B. bemälde Rätts öfver dem fälda

dödsdom sålunda, att Enok H. före afrättningen äfven skulle mista högra handen. Dock skulle enligt Senatorns tanke fastställelsen af dödsdomen jemlikt 34 punkten i nådiga reglementet af den 18 Augusti 1809 i und. öfverlemnas till H. K. M:jts egen höga pröfning, utan att Senatorn fann anledning förekomma att för Gustaf K. och Enok H. i und. tillstyrka nåd. Vidkommande åtalet mot Johan Wehviläinen var Senatorn af lika mening med Senatorn Nykopp; och hvad angifvelsen mot Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen angick blef Hofrättens yttrande af Senatorn godkändt.

Senatorn *Snellman* var i allo ense med Senatorn Nykopp.

Senatorn *von Knorring* instämde uti Senatorn Dahls yttrande beträffande jäfsanmärkningarna emot Johan Wehviläinen och Serafia Tuovinen samt åtalet emot Gustaf K. Vidkommande saken i öfrigt fann Senatorn Enok H. vara genom inlupna omständigheter svårt besvärad att hafva öfvertalat Gustaf K. till mordet å Wilhelmina Kukkonen; dock som Enok H. till slik brottslighet enständigt nekat och fullt bevis till hans öfvertygande derom saknades, pröfvade Senatorn för dess del rättvist, med upphäfvande af Hofrättens utslag i denna del, jemlikt de af Senatorn Nykopp åberopade lagrum, lemna saken såvidt den anginge Enok H. till framtiden, då den kunde uppenbar varda. Hvad åtalet mot Johan Wehviläinen, Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen angick, var Senatorn af lika mening med Senatorn Dahl.

Viceordföranden Friherre *af Schultén* var i allo ense med Senatorn Dahl.

I följd af denna omröstning blefvo den öfver Gustaf Koivulainen fällda dödsdom och frågan om Enok Hyvärinens insättande på bekännelse den 25 Augusti 1871 hemställda H. K. M:ts egen höga pröfning.

Efter ankommet nådigt svar utfärdades den 16 Januari 1872 utslag i målet, hvarigenom H. K. M:t fann, med godkännande af Hofrättens yttrande derom, att Johan Wehviläinen förklarats för återgångsvittne samt Enok Hyvärinens

emot Maria Serafia Tuovinen gjorda tillvitelse om falskt vittnesbörd förkastats och hennes intygan tillerkänts laga kraft och verkan, Gustaf Koivulainen vara lagligen förvunnen att hafva vid uppgifna tillfälle i löndom om lifvet bragt Wilhelmina Kukkonen, samt pröfvade förty rättvist, enligt 1 § 12 kap. M. B., gilla Hofrättens öfver Gustaf K. fällda dödsdom; dock har H. K. M:t af gunst och nåd förskonat Gustaf K. från nämnda straff och tillåtit honom att i stället umgälla sin brottslighet med 28 dagars fängelse vid vatten och bröd samt tvångsarbete vid grufvorna i Sibirien under hans återstående lifstid. — Beträffande Enok Hyvärinen fann H. K. M:t mer än halft bevis förekomma derom, att Enok H. intalat Gustaf K. till Wilhelmina Kukkonens aflifvande, så att gerningen derigenom skett; men emedan Enok H. dertill enständigt nekat och fullt bevis till hans öfvertygande ej varit att tillgå, pröfvade H. K. M:t, jemlikt 32 § 17 kap. R. B. och Förordningen den 20 Januari 1779, rättvist att, med upphäfvande af Hofrättens öfver Enok H. fällda dödsdom, lemna saken beträffande honom till framtiden, då den kunde uppenbar varda; och jemte det förordnande meddelades om Enok H:s insättande på bekännelse uti fängelseinrättningen i Kexholm, samt angående vissa i målet gjorda ersättningsanspråk, blef Johan Wehviläinen, med ändring jemväl af hvad Hofrätten i denna del yttrat, från den emot honom gjorda angifvelsen frikänd. I öfriga delar af målet eller hvad det angår åtalet emot Wilhelm Hyvärinen och Anna Maria Airaksinen samt jordandet af Wilhelmina Kukkonens lik, komme vid Hofrättens utslag att förblifva.

Notis.

Juridiska examina vid Finlands universitet. Under *vårterminen* 1872 är domare-examen aflagd af 8 och kameral-examen af 6.

Domare-examen undergicks af revisionskanslisten G. E. Fell-

man*) samt studenterne F. M. S. Holsti, G. A. Ingman, K. G. Kollin, F. O. Möller, A. J. Nyman, K. S. Segerstråle och F. J. Palmroth.

Kameral-examen aflades af studenterne L. Boehm, N. J. Laurin, P. A. Rydman, magister A. G. Zidbäck samt hofrättsauskultanterne A. E. Landgren**) och E. W. Savonius.**)

Antalet af de vid universitetet närvarande juris studerande var samma vårtermin 181, utgörande något mera än 29 procent af samtlige vid universitetet då närvarande studerande, hvilkas antal uppgick till 621.

Under *höst-terminen* 1872 undergicks domare-examen af 12 och kameral-examen af 9.

Domare-examen presterades af studenterne G. V. Cajanus, T. L. Eck, A. Ekestubbe, R. B. Elfving, F. E. Grönroos, F. A. Kumlin. K. R. Lydén,*) A. E. Nysten, N. A. Perander, A. Stenius och friherre K. Hj. Wrede samt magister A. G. Zidbäck.*)

Kameral-examen aflades af studenterne V. Ahrenberg, J. F. Hellman, K. W. Ramberg, F. B. Rosendahl och E. L. Unonius, magister V. I. Smedberg samt hofrättsauskultanterne F. M. S. Holsti,**) F. J. Palmroth**) och K. S. Segerstråle**).

Till universitetet infunno sig samma höst-termin 192 juris studerande, utgörande något mera än 28½ procent af samtlige vid universitetet då närvarande studerande, hvilka i antal uppgingo till 673

*) Har förut aflaggt kameral-examen.

**) Har tidigare undergått domare-examen.

Lisävihko.

TIDSKRIFT,

UTGIFVEN

AF

JURIDISKA FÖRENINGEN

I FINLAND.

NIONDE ÅRGÅNGEN.

1873.

HELSINGFORS,

TRYCKT HOS J. SIMELII ARFVINGAR,

1873 & 1874.

Innehåll:

Afhandlingar, notiser m. m.

Juridiska Föreningens förhandlingar.

Rättsfall.

Lisävihko.

Rättelser.

Sida	9	rad	5	nedifr.	*står:*	för göra;	*läs:*	för att göra.
„	11	„	1	uppifr.	„	möjlig;	„	möjligt.
„	14	„	2	nedifr.	„	änbringar;	„	ändringar.
„	16	„	12	uppifr.	„	6 §;	„	4 §.
„	158	„	14	nedifr.	„	motsvarade;	„	motsvarande.
„	192	„	3	uppifr.	„	Ordförande;	„	Ordföranden.
„	225	„	1	„	„	skall;	„	ljud.

Om "lifsfarlig sjukdom" såsom en art af "svår kroppsskada", enligt finsk lag.

En i denna tidskrifts sednaste årgång *) införd afhandling af hr D:r J. A. Florin är åtföljd af ett utdrag ur Collegii Medici protokoll för den 20 och 27 September 1872, rörande ett på rättsmedicinens område ingående rättsfall, hvilket jag tillåter mig att här i korthet återgifva, dels efter sagda protokoll och dels efter upplysningar från K. Senatens Justitie departement.

Middagstiden den 24 Oktober 1871 inledde murarelärlingen K. R. Numberg å Abrahamsgatan i Helsingfors ordvexling med tvenne dryckesrörde målarelärlingar, af hvilka den ene, vid namn G. E. Lindfors, förut med sten tillfogade Numbergs moder, som sökte stilla oväsendet, ett blodvite å hufvudet, samt derefter, retad af N. förmedelst stenkastning, slängde mot honom "en större sten", hvilken träffade Numberg med den påföljd, att denne erhöll "ett stort blodsår å bakre delen af hufvudet". Följande dag togs N. under vård i allmänna sjukhuset i staden. Den 3 November (10 dagar efter misshandeln) utfärdade Assistentläkaren vid sjukhuset D:r L. A. Krohn ett med skrifven ed bekräftadt tjensteintyg af innehåll, att N. hade "å venstra sidan af hufvudet ett sår, i bottnen hvaraf blottadt ben i betydlig utsträckning kändes", och att denna skada "måste anses vådlig för lifvet". Redan den 13 November s. å. (20 dagar efter misshandeln) blef N. likväl utskrifven ifrån sjukhuset "såsom frisk" samt utförde sjelf den 28 i samma månad inför Rådstufvurätten i Helsingfors sin talan mot Lindfors om skadestånd. I ett nytt, äfven beedigadt tjensteintyg förklarade slutligen D:r Krohn

*) Sida 302 ff.

den 15 December 1871, att N:s sårskada då var läkt samt att "inga vidare följder för hans lif och helsa" deraf vore att befara.

Sedan *Rådstufvurätten* i utslag den 15 December 1871 ansett Lindfors förvunnen att hafva, bland annat, å gata förmedelst stenkastning tillfogat Numberg en stor sårskada, som enligt läkares intyg hos N. framkallat lifsfarlig sjukdom, hvarifrån han dock under rättegången tillfrisknat, samt, med stöd af 5 och 16 §§ i Kejs. Förordningen, angående dråp utan uppsåt att döda och annan misshandel å person, af den 26 November 1866, dömt L. att derföre hållas fyra månader till tukthusarbete, samt *Åbo Hofrätt*, i anledning af Lindfors' derstädes gjorda ändringsansökning, i utslag den 23 Februari 1872 låtit vid Rådstufvurättens åtgärd i saken bero, anförde Lindfors deröfver underdåniga besvär i K. Senatens Justitie departement, som den 6 September 1872 anbefallde Collegium Medicum att inkomma med utlåtande, huruvida den N. tillfogade sårskadan "i och för sig varit vådlig för lifvet och således borde anses hafva ovilkorligen medfört lifsfarlig sjukdom, eller om dylik sjukdom af sagde skada endast varit att befara".

I sitt den 27 i samma månad afgifna utlåtande förklarade Collegium Medicum, att, emedan Numbergs sårskada ännu den 3 November 1871 hade i bottnen deraf blottadt ben i betydlig utsträckning, anledning [då] förefanns att befara, det deraf en för lifvet vådlig sjukdom kunde uppstå; men att då N. sedermera redan den 13 i samma månad ifrån sjukhuset utskrefs såsom frisk, och, enligt läkarebetyget af den 15 derpåföljde December, inga menliga följder af sårskadan vidare vore för hans helsa och lif att befara, Collegium ansåge ifrågavarande sårskada "icke hafva varit i och för sig vådlig för lifvet och icke heller böra räknas till sådan svår kroppsskada, som omnämnes i nådiga förordningen - - - - af den 26 November 1866".

Sedan saken ånyo föredragits i *K. Senatens Justitie departement*, utfärdades den 18 Oktober 1872 H. K. M:ts utslag i målet; och fann H. K. M. Lindfors hafva med den mot N. kastade stenen förorsakat en betydligare sårskada,

deraf N. någon tid legat sjuk och varit till arbete urståndsatt; i anseende hvartill och som Collegium Med. intygat, att nämnda sårskada icke varit i och för sig vådlig för lifvet och ej heller hos N. framkallat lifsfarlig sjukdom, H. K. M:t pröfvade rättvist, med ändring af Hofrättens och Rådstufvurättens förenämnda utslag, i stöd af 7 och 16 §§ i ofvanåberopade Förordning af den 26 Nov. 1866, döma L. att för våldet å N. hållas en månad i fängelse.

För finske läsare är det icke obekant, att förenämnda rättsfall redan gifvit anledning åt tre af landets läkare att i tryckta afhandlingar uttala sig angående betydelsen af orden "lifsfarlig sjukdom" i 4 § af K. Förordningen om ouppsåtligt dråp och misshandel af den 26 November 1866, äfvensom åt Juridiska Föreningen att till diskussion upptaga en till ämnet hörande fråga.

Hr Professor *J. A. Estlander*, hvilken såsom ledamot af Collegium Medicum hade yttrat den ifrån alla öfrige ledamöters åsigt skiljaktiga mening, "att det våld, hvilket öfvergått Numberg, i och för sig varit vådligt för lifvet och borde hänföras till sådan svår kroppsskada, som K. Förordn. - - - - den 26 Nov. 1866 i § 4 afser", utgaf, till försvar för denna sin åsigt och för att tillika skärskåda ämnet från en allmännare synpunkt, en broschyr*), hvari han utvecklat den mening, att med "lifsfara" uti åberopade förordning borde förstås den fara för lifvet, som, enligt den kirurgiska statistikens vittnesbörd, är att indiceras af den genom en misshandel omedelbart åstadkomna kroppslesion, eller det s. k. "traumatiska ingreppet". "Lifsfaran", säger hr E., "är förhållandet mellan kroppsskadans menliga inverkan och organismens motståndskraft, så till vida, som detta förhållande icke kan

*) "Den medikolegala indelningen af kroppsskador, med särskildt afseende å det i svenska och finska lagen förekommande uttrycket "lifsfarlig sjukdom", af J. A. Estlander". Helsingfors 1872. — Broschyren utgör ett öfvertryck ur "Finska Läkaresällskapets Handlingar", 15:de bandet.

med noggranhet bestämmas, emedan deri ingår en mängd obekanta faktorer". "Den osäkerhet i prognosen", som är en följd af dessa obekanta faktorer, "utgör lifsfaran"; och emedan denna osäkerhet kan approximativt aflägsnas ifall statistiken rådfrågas, är lifsfaran, närmare bestämd, "en statistisk egenskap hos en grupp af enskilda fall af kroppsskador".

Hr Professor emeritus, Statsrådet *E. J. Bonsdorff* upptog härefter frågan i en annan broschyr *), hvari han uppställde den mening, att "lifsfarlig sjukdom" i K. F. d. 26 November 1866 vore att uppfattas "såsom en högre form af *stadigvarande svårt men å helsa*" **), hvilken "framträdt såsom den *slutliga följden* af den skadande handlingen, om intet af densamma oberoende ofall dertill bidragit; och hr B. stöder detta dels på den omständighet, att orden "stadigvarande svårt men å helsa" samt "eller lifsfarlig sjukdom" äro i 4 § åtskilda genom ett komma, samt dels på stadgandena i 3 och 9 §§, hvilka förmå, att, om den misshandlades död eller svåra kroppsskada äro en följd af misshandeln "endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit" och kunna hänföras till hvarjehanda "ofall", som i 3 § exempelvis antydas, straffet för dråpet eller den misshandel, hvaraf den svåra kroppsskadan inträffat, ej får vara högre, än det straff för vållande till annans död eller kroppsskada, som i 2, 6 eller 8 §§ bestämmes. Angående hr Estlanders uppfattning af Numbergska fallet yttrar hr Bonsdorff, bland annat: "att Collegium Medicum, i närmaste öfverensstämmelse med rättsmedicinska principer, för rättsbehofvet bedömt ifrågavarande fall, såsom utgången *varit*"; men att hr E. deremot "från statistiskt kirurgisk syn-

*) "Undersökning om en rättsmedicinsk indelning af kroppsskador äger praktisk tillämpning vid lagskipningen, och huru *lifsfarlig sjukdom*, enligt 4 § af Hans Kejserliga Majestäts Nådiga Förordning angående dråp, utan uppsåt att döda, och annan misshandel å person, gifven den 26 November 1866, bör uppfattas, af E. J. Bonsdorff". Helsingfors 1873.

**) Äfven "stadigvarande svårt men å helsa" är i 4 § räknadt till "svår kroppsskada" (Se längre fram, sida 7).

punkt, men i strid mot rättsmedicinska principer och rättsbehofvet, bedömt samma sårskada sådan utgången under andra förhållanden *kunnat vara*".

Till sist har hr Docenten *J. A. Florin* skrifvit sin i 4:de häftet *) af denna tidskrift för år 1872 intagna, förut antydda afhandling **), hvari han, särskiljande emellan den af misshandeln uppkomna *sårskadan* och dennas *följder*, till hvilka han äfven hänför en ur sårskadan sig utvecklande "lifsfarlig sjukdom", framhåller, att lagstiftaren ej kan antagas vilja bestraffa "ett ondt, *som möjligen kunnat ske*", utan "ett ondt, *som verkligen skett*", samt att, då lagen säger att med "svår *kropps*skada förstås, bland annat, "lifsfarlig sjukdom", det ej kan vara lagens mening att identifiera begreppen "*sår*skada" och "lifsfarlig sjukdom", hvilket jemväl vore stridande mot folkets allmänna betraktelsesätt. Statistiken öfver sårskadors lifsfarlighet bör derföre, enligt hr F., icke heller kunna läggas till grund för bedömande deraf, huruvida i ett förhandenvarande fall "svår kroppsskada" enligt lagens mening föreligger, emedan det gäller att i *detta* fall döma gerningsmannen till straff, icke derföre att den misshandlade hade "*en viss procent möjlighet* att dö", utan derföre att han i följd af misshandeln föll i och längre eller kortare tid fick ligga i hvad allmänna språkbruket kallar en svår "sjukdom" samt under denna tid "sväfvade mellan lif och död".

Innan någon af dessa tre afhandlingar hade sett dagen, hade Juridiska Föreningen, i anledning af det Numbergska fallet, redan om hösten 1872 i sitt diskussionsprogramm för året 1872—73 upptagit följande fråga: "Får en person, som uppsåtligen misshandlat annan så, att denne i följd deraf fallit i sjukdom, med stöd af 4 eller 5 § i Kejs. Förordningen, angående dråp utan uppsåt att döda, och annan miss-

---

*) Tryckt 1873.

**) "Om betydelsen af orden 'svår kroppsskada' och 'lifsfarlig sjukdom' enligt § 4 i nådiga förordningen angående dråp utan uppsåt att döda, och annan misshandel å person af den 26 November 1866".

handel å person, af den 26 November 1866, dömas till straff för misshandel åtföljd af svår kroppsskada allenast på den grund, att läkare genast efter misshandeln uppfattat kroppsskadan såsom lifsfarlig? eller fordras dertill utredning derom, att den misshandlades lif under sjukdomens förlopp också verkligen sväfvat i fara?" När frågan den 18 Januari 1873 i Föreningens Centralafdelning diskuterades, voro förenämnde tre hrr medicinske författare äfven tillstädes, utläggande en hvar sin uppfattning af saken. Bland de närvarande, till hvilka äfven några andre läkare hörde, anslöto sig de fleste medicinare och jurister till hr Florins åsigt i saken. Hr Estlanders mening omfattades af honom allena, och hr Bonsdorffs delades af tre jurister.

Ehuru äfven jag vid sistnämnda tillfälle i hufvudsaken biträdde den af hr Florin uttalade mening, samt äfven mitt då afgifna och i det stenografiskt affattade protokollet öfver diskussionen intagna yttrande i sinom tid kommer att jemte öfriga då gjorda uttalanden ingå i denna tidskrift, anser jag mig likväl, innan sådant hinner ske, böra härmedelst upptaga saken till ytterligare skärskådande, emedan jag derigenom blir i tillfälle att för min åsigt framlägga äfven andra skäl, än dem, hvilka jag vid den muntliga diskussionen kunde anföra.

Jag framhöll då, att 1866 års förordning uti de särskilda fall af misshandel, hvilka der omtalas, i objektivt hänseende städse afsåge misshandelns *definitiva följd*, och att gerningsmannens straff, såvidt detta beror af brottets objektiva sida, derföre äfven städse är att bestämmas med hänsigt till misshandelns *slutliga påföljd*, antingen denna vore döden (§ 1), svår kroppsskada (§§ 4, 5), eljest betydande kroppsskada (§ 7), eller ringa eller ingen kroppsskada (§ 12). Till åskådliggörande häraf skall jag här i korthet genomgå de vigtigaste paragraferna i förordningen, kursiverande dervid de ord, som tala för denna min uppfattning af saken, men förbigående författningens bestämningar angående brottets subjektiva sida, emedan dessa icke varit diskussion underkastade.

§ 1. "Har någon, utan afsigt att dräpa, - - - å annan föröfvat misshandel, *hvaraf* denne *ljutit döden*, dömmes - - -

Var - - - gerningen af den beskaffenhet att döden, såsom sannolik *verkan deraf*, ej väntas kunde, - - må straffet nedsättas" - - -

§ 3. "Den, som - - - tillfogat annan sådan kroppsskada, att denne *deraf* ljutit döden, varde såsom baneman ansedd, ändå att döden ej var omedelbar *följd* af sjelfva handlingen, utan *af annan, genom samma handling i verksamhet satt orsak,* eller handlingens dödliga *verkan* kunnat genom tidigt användt botemedel förekommas, eller handlingen, för särskild kroppsbeskaffenhet hos den döde, eller för tillfällig omständighet, hvarunder skadan honom tillfogades, *orsakat döden.* Blef skadan *dödsorsak* endast i förening med omständigheter, de der utan gerningsmannens skuld efteråt tillkommit, såsom särskild sjukdom, dröjsmål med begagnande af botemedel sedan sådant användas kunnat, vårdslöshet eller oskicklighet vid botemedels användande, eller annat dylikt ofall, då må för dråpet ej dömas till högre straff, än i 2 § sagdt är".

§ 4. "Har någon misshandlat annan så, att denne *deraf fått svår kroppsskada*, - - - dömes - - -

Med svår kroppsskada förstås i denna Förordning *förlust* af talförmåga, syn eller hörsel, svårt *lyte* eller annat svårt *kroppsfel*, *stadigvarande* svårt men å helsa, eller lifsfarlig sjukdom".

§ 7. "För uppsåtlig misshandel å annan, *deraf* mindre *lyte*, *kroppsfel* eller sjukdom än i § 4 sägs *uppkommit*, varde" - - - -

§ 9. "Har någon genom uppsåtlig misshandel, dock utan afsigt att skada, tillfogat annan sådan kroppsskada, som i 4 eller 7 § sägs, men inträffade *den följd af misshandeln* endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit och kunna hänföras till sådant ofall, som i 3 § nämnes, må gerningsmannen ej dömas till högre straff, än såsom för vållande till kroppsskada i 6 och 8 §§ sagdt är".

§ 10. "Har någon *i följd af misshandel*, deri två el-

ler flere utan föregången öfverenskommelse deltagit, ljutit döden eller fått svår kroppsskada" - - -

§ 12. "För uppsåtlig misshandel å annan medelst hugg, slag, stöt, knuffning eller dylik förgripelse, *deraf* ringare eller icke någon skada *följt*, varde" - - - -

En uppmärksam läsare kan det ej undgå, att det i alla dessa paragrafer är förutsatt, att misshandel (antingen omedelbart eller medelbart, — allena eller jemte annat ofall) varit *orsak* till någon viss *påföljd*, samt att det är denna påföljds graviditet som öfverhufvud är afgörande i fråga om tillämpning af den ena eller andra paragrafens straffbestämningar. Denna graviditet åter stegras efterhand ifrån a) *ingen kroppsskada* (d. v. s. allenast ett kroppsligt obehag eller en kroppslig smärta — § 12) till b) *ringa kroppsskada* (äfven § 12); sedan till c) *betydande kroppsskada* (§ 7); derifrån till d) *svår kroppsskada* (§ 4) och slutligen till e) *döden* (§ 1); och allt eftersom den ena eller andra af dessa effekter varit misshandelns påföljd, är äfven den ena eller andra paragrafen att tillämpas.

Ur de citerade paragraferna framgår det vidare, att nämnda påföljd ingalunda behöfver vara den omedelbara effekten af misshandeln, utan att det i dem tvertom är fråga om misshandelns *slutliga* påföljd. Detta är med fullkomligt otvetydiga ord utsagdt i § 3, der det heter, att den, som genom misshandel förorsakat annans död, skall såsom baneman anses, "ändå att döden ej var omedelbar följd af sjelfva handlingen, utan af annan, genom samma handling *) i verksamhet satt orsak" o. s. v. (se ofvan). Rätt fattad är denna satts att analogiskt tillämpas på all misshandel, ehvad verkan denna än må hafva slutligen medfört; emedan nämnda satts uttalar en princip, som har sin tillämpning på brottsliga handlingar i allmänhet.

Till förtydligande häraf anhåller jag att få erinra, det

*) Bättre hade varit att säga: "misshandeln - - - - misshandel". Jfr 35 § i svenska Lagkomiténs längre fram, sida 14, citerade förslag. Ännu mera korrekt hade "misshandlandet - - - - misshandlande" varit.

hvarje brott är en handling *). Till den brottsliga handlingens begrepp hörer åter, att en person för tillfredsställande af något behof eller begär (t. ex. hämndlystnad eller skadelystnad) fattar en afsigt (ett uppsåt) att göra något, som är egnadt att tillfredsställa detta begär (t. ex. att döda, såra, eller annorledes misshandla sin ovän), samt derefter med lugn eller brådstörtad öfverläggning om utförandet skrider till afsigtens realiserande. Detta sker åter derigenom, att personen, begagnande sig af något medel, sätter detta i rörelse för att detsamma må omedelbart eller medelbart så inverka på det föremål, hvarå afsigten skall realiseras, att denna (afsigten) derigenom må förverkligas. Härmed har personen beträdt handlandets fält, den yttre verlden. Hvad som dittills förekommit (begär, afsigt, öfverläggning), har försiggått i personens inre, der han ensam dikterat sina lagar. Men så snart han försatt det sjelfvalda medlet (t. ex. handen, käppen, knifven, geväret) i rörelse emot sitt föremål, har han dermed beträdt ett område, der hans vilja icke allena är den rådande, utan der äfven andra personers handlingar hafva sitt utrymme, samt också naturlagarne mäktigt och oböjligt herrska. Han försöker väl att göra dessa **) till sina tjenare, och begagnar sig af dem dels för sitt eget omedelbara handlande, och dels för att genom deras inverkan slutföra hvad hans omedelbara handlande icke förmår uträtta. (Han betjenar sig t. ex. i hvardera hänseendet af naturlagarne,

---

*) Äfven ett brottsligt underlåtande är en handling, ehuru en negativ sådan — ett ur en brottslig vilja framgånget afhållande från någon verksamhet, med en antingen åsyftad eller vållad lagstridighet såsom den negativa handlingens verkan.

**) Han påräknar stundom äfven andra personers handlingar såsom fortsättning af sitt eget omedelbara handlande — någon gång till och med dens, emot hvilken brottet är rigtadt. Detta är t. ex. fallet, när någon i afsigt att döda en annan framlägger för denne förgiftad mat, med beräkning att denne genom matens förtärande sjelf skall utföra hvad som behöfs för göra giftet verksamt i kroppen. Till hvad som då vidare återstår för den brottsliga afsigtens förverkligande påräknar han biträde af de i giftet förborgade, enligt naturlagarne verkande krafterna. — Oftast är det blott naturkrafter, som påräknas för handlingars afslutande.

när han ur ett gevär mot en menniska aflossar ett skott). Men det händer härvid ofta, att han icke beräknar eller icke kan beräkna inflytandet af alla de krafter, hvilka genom hans handlande sättas i rörelse, utan att der finnes ännu någon "genom samma handling (handlande) i verksamhet satt orsak", som af honom förbisetts, men hvilken gör effekten af hans handlande till något annat, än han åmnat, (så att t. ex. ett dråp *utan uppsåt att döda,* eller en svår kroppsskada, *som ej var åsyftad*, blir följden af handlandet). Han bär dock ansvaret äfven för denna opåräknade effekt, emedan det varit han, som bragt de i rörelse satta krafterna att framkalla densamma; och hans straff mätes derföre ock med hänsigt till nämda effekt, som är den slutliga påföljden af hans handlande, eller med andra ord: resultatet af hans handling. Först med inträdandet af denna effekt är handlingen afslutad; ty handlingen, som enligt sitt begrepp utgör förmedlingen emellan en vilja och ett yttre resultat (gerningen — det gjorda), består ingalunda blott och bart i personens omedelbara handlande. Vore detta fallet, så skulle t. ex. den handling, som utförts af en person, hvilken skjutit ihjel en annan, icke hafva bestått i annat, än att han sigtat och tryckt af geväret; och han kunde i sådan händelse icke göras ansvarig för att kulan träffat och dödat den andre. I sjelfva verket höra äfven dessa verkningar till hans handling, emedan han bragt de naturkrafter, som framkallat desamma, i rörelse och dermed låtit dem fortsätta hans omedelbara handlande. Hans handling omfattar derföre *såväl* hans omedelbara handlande, *som också* den fortsättning deraf, hvilken utförts af de utaf honom i verksamhet satta krafterna, samt är icke afslutad förr, än den påföljd inträffat, som dessa krafter, enligt deras lagar, under förhandenvarande omständigheter haft att framkalla. Ingick denna påföljd i hans afsigt, så ansvarar han för densamma såsom för dolus (t. ex. vid dråp, såsom för "*viljadråp*", "*uppsåtligt dråp*"); var den åter icke beräknad, så ansvarar han ändock för densamma, ifall han kunnat förutse den, men då endast såsom för culpa (t. ex. vid dråp, såsom för "*dråp utan uppsåt att döda*"). Men voro hans insigter så ringa, att han icke kunde förutse på-

följdens inträdande såsom möjlig, tillgodoräknas honom denna okunnighet såsom strafflös våda (casus).

Tillämpadt å den brottsliga handling, som benämnes misshandel, innebär det nu sagda, att denna handling omfattar icke allenast det omedelbara misshandlandet, utan äfven *all* den påföljd, som de genom misshandlandet i verksamhet satta naturkrafterna framkalla hos föremålet för misshandeln *). Verka dessa krafter den misshandlades död, så innebär misshandeln ett *dråp*; verka de en sådan påföljd, som nämnes i 4 § af 1866 års förordning, så föreligger enligt finsk lag en *misshandel, åtföljd af svår kroppsskada*; verka de en sådan effekt, som omtalas i 7 §, så föreligger *misshandel, åtföljd af betydande kroppsskada*, o. s. v.

Om således den misshandlade fallit i en sjukdom, hvilken framkallats af de genom misshandlandet i verksamhet bragta naturkrafterna, så är äfven denna sjukdom att räknas till den handling, hvaraf brottet utgöres; och först sedan sjukdomen nått sitt slut, är den brottsliga handlingen att anses såsom afslutad. Ändades sjukdomen med döden, så föreligger ett dråp; ty denna sjukdom var då en genom misshandlandet "i verksamhet satt orsak" till döden. Ändades sjukdomen med ett "stadigvarande svårt men å helsa" (hvilket torde böra anses betyda någon, efter den akuta sjukdomens upphörande, hos den misshandlade qvarblifvande svårare bräcklighet, som ej kan kallas "svårt lyte" eller "svårt kroppsfel") **), så föreligger en misshandel, åtföljd af svår kroppsskada. Ändades sjukdomen åter med tillfrisknande, så kan densamma i detta fall hafva under sitt förlopp antingen varit så svår, att den sjuke under sjukdomens kulmination sväfvat, såsom man säger, "mellan lif och död"; eller ock icke uppnått en sådan höjd, utan aflupit lättare. I förra händelsen föreligger (enligt 4 § i 1866 års förord-

*) Således icke blott den närmaste sårskadan (det "traumatiska ingreppet), utan äfven allt ur denna sårskada sig vidare utvecklande menligt inflytande på organismen.

**) Jemför 23 och 24 §§ i svenska Lagkomiténs längre fram, sida 13, citerade förslag.

ning) jemväl en misshandel, åtföljd af svår kroppsskada; i sednare händelsen deremot allenast en misshandel, åtföljd af sådan mindre, men ändock betydande kroppsskada, som i 7 § omtalas.

I likhet med hr Florin anser jag nemligen skilnaden emellan en "lifsfarlig" och en "mindre" sjukdom böra fattas enligt det allmänna folkmedvetandet och språkbruket, hvilka vid sjukdomar, som ej slutas med död, göra den skilnad emellan lifsfarliga och icke lifsfarliga sjukdomar, att det förra slaget anses vara förhanden, när under en sjukdoms svåraste stadium större sannolikhet föreligger, att den sjuke skall dö, än att han skall förblifva vid lif; då deremot en icke-lifsfarlig sjukdom förmenas vara förhanden, när sjukdomen häfves, utan att sådant inträffar. Det är nemligen alldeles otvifvelaktigt, att lagens ord och dessas betydelse äro hemtade ur det allmänna folkmedvetandet och språkbruket, och icke ur någon medicinsk theori. De äro nedskrifna under förutsättning, att de af domarene komme att uppfattas i öfverensstämmelse med nämnda språkbruk; i annat fall hade lagstiftarene nog sörjt för något förklarande tillägg till desamma. Allraminst kan det antagas, att lagstiftaren skulle med lifsfarlig sjukdom förstått den af någon omedelbar sårskada (en "traumatisk laesion") enligt statistiska beräkningar från sjukhus *) indicerade lifsfara; emedan det allmänna språkbruket icke ens hänför en sådan omedelbar sårskada till "sjukdomar", samt 1866 års förordning i alla öfriga fall låter brottet i objektivt hänseende sträcka sig till och med någon definitiv "verkan" eller "följd" af misshandeln, såsom: död, svårt eller mindre lyte, svårt eller mindre

*) Är å något sjukhus en större dödlighet en följd af en derstädes uppkommen hospitalsbrand eller annan dylik med sårskadan samverkande orsak till döden, så är detta enligt 3 § i 1866 års förordning ett *efteråt* tillkommet *ofall*, hvilket verkar straffmildring. Dör patienten ej, utan faller allenast i en "lifsfarlig sjukdom", så är jemlikt 9 § förhållandet enahanda. Detta visar, att statistiken från ett sådant sjukhus alldeles icke kan erbjuda någon ledning för bedömande af fall, i hvilka den lifsfarliga sjukdomen uppstått af misshandeln allena, oberoende af ett dylikt "ofall".

kroppsfel, förlust af syn eller hörsel, stadigvarande svårt men å helsa o. s. v. Den lifsfarliga sjukdom, som i 4 § omtalas, är väl derföre ock, enligt lagstiftarens mening, någonting lika definitivt, utan att derföre behöfva vara "en högre form af stadigvarande svårt men å helsa" *); utan dermed menas helt visst en sjukdom, som redan är öfverstånden. Ty är utgången ännu tvifvelaktig, så är det för tidigt att fälla dom, emedan sjukdomen ännu kan ändas med döden och fallet då är att subsumeras, icke under 4 eller 5 §, utan under 1 §, resp. 2 eller 3 §, i förordningen.

Går man till källorna för 1866 års förordning, så skall man i dem finna åtskilligt, som bekräftar, och intet, som motsäger den tolkning, jag här sökt motivera. Såsom bekant utgöres förebilden till nämnda förordning af en Kgl. svensk förordning utaf den 29 Januari 1861 **), hvilken åter grundar sig å svenska Lagkomiténs "Förslag till Allmän Criminallag" ***) samt Lagberedningens "Förslag till Straff-Balk" †).

I det förra af dessa förslag förekomma i 16 kap., som handlar "om mord, dråp; så ock om annan misshandel å person", bland annat följande paragrafer ††):

"23 §. Gör man sådan misshandel å annan, att han *deraf* mister talförmåga, syn eller hörsel, eller hand, fot eller näsa, eller blifver oförmögen till slägtets fortplantning, eller faller i sådan sinnessjukdom, att vån ej är till hans återställande, eller får annat stadigvarande svårt men å sin helsa; dömes" - - - -

---

*) Hade lagstiftaren menat detta, så hade han väl nyttjat uttrycket: lifsfarlig sjukdom eller *annat* stadigvarande svårt men å helsa, samt ej låtit tolkningen bero af tillvaron eller frånvaron af ett *komma*.

**) Den finska förordningen af 1866 förelades ständerna såsom proposition redan om hösten år 1863, således innan Sveriges nya strafflag af den 16 Februari 1864 hade blifvit promulgerad. Dock förefanns redan förslaget till den svenska strafflagen i tryck (af år 1862), samt synes hafva blifvit begagnadt vid det finska förslagets uppgörande.

***) Tryckt 1832.

†) Tryckt 1844.

††) Kursiveringen i desamma är gjord af undertecknad.

"24 §. Har den misshandlade blifvit annorledes, än i 23 § sägs, å någon del af kroppen stympad, så att svårt lyte *deraf kommit*, eller mistat bruket af någon lem, eller råkat i sjukdom, som lifsfarlig *varit*; dömes gerningsmannen" - - - -

"25 §. Med svår kroppsskada förstås i denna lag sådan skada, som i 23 och 24 §§ sägs".

"26 §. Har *af* misshandel *kommit* mindre lyte eller kroppsfel, eller lindrigare sjukdom, än i 23 eller 24 § sägs; dömes" - - - -

"27 §. För misshandel, *hvarå* ringare eller ingen skada *följt*, straffas" - - - -

"35 §. Den, som emot annan begår misshandel, *deraf* han ljuter döden, vare såsom baneman ansedd, ändå att döden endast var *följd af en annan genom den misshandel i verksamhet satt orsak*, eller" - - - - o. s. v.

"36 §. De grunder, som i 35 § sägas, skola ock tillämpas i mål, som kroppsskada angå".

Ur förestående paragrafer framgår tydligt, att det är misshandelns slutliga påföljd, som enligt dem är afgörande för ett förhandenvarande brotts subsumerande under det ena eller andra fallet. Hvad särskildt beträffar "lifsfarlig sjukdom", som redan i detta förslag räknades till "svår kroppsskada", så utvisar 24 § tydligt, att förslagets upphofsmän dermed menat en sjukdom, som på något stadium af sitt förlopp "*varit*" lifsfarlig, således icke mera *är* det. Begreppet "lifsfarlig" definieras ej; hvaraf följer, att det fattats i den betydelse, hvari det begagnas i det allmänna språkbruket. Komiténs, förslaget bifogade, motiver utvisa jemväl (pag. 58), att komitén tänkt sig uttrycken: "råkat i sjukdom, som lifsfarlig varit" och "råkat i lifsfarlig sjukdom" såsom likabetydande.

Bland de många anmärkningar emot Lagkomiténs förslag, hvilka komitén sednare bemötte i dess år 1834 tryckta "Utlåtande i anledning af anmärkningar vid förslaget till Allmän Criminallag", angick ingen de af mig här ofvan citerade paragraferne. Lagberedningens år 1844 afgifna "Förslag till Straffbalk" innehåller också derföre endast få änbringar af samma §§, hvilka motsvaras af §§ 26—30 samt

40 och 41 i detta sednare förslags 17:de kapitel. Äfven här räknas det derföre (i 27 §) till svår kroppsskada, att den misshandlade "råkat i sjukdom, som lifsfarlig *varit*". I 40 § förekommer för första gången det i sednare momentet af 3 § i den finska förordningen återgifna tillägget om tillfälligtvis dödande lesioner: "Blef skadan dödsorsak endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit, såsom" - - - o. s. v.

När svenska regeringen sedermera ur förenämnda förslag utbröt några stycken samt å riksdagen 1859—1860 förelade dem Sveriges ständer såsom ett "förslag till förordning angående mord, dråp och annan misshandel", gjordes dervid tillika några ändringar i de tidigare förslagen, hvarvid bland annat de i dessa uti *två* paragrafer åtskiljda fallen af "svår kroppsskada" sammanstäldes uti en enda, nemligen § 11, sålydande: *)

"Har någon gjort sådan misshandel å annan, att han *deraf* mistat talförmåga, syn eller hörsel, eller fått svårt lyte eller annat svårt kroppsfel eller stadigvarande svårt men å sin helsa, eller råkat i lifsfarlig sjukdom; dömes" - - - -

I dessa ord gjordes af ständerna ingen annan ändring, än att begynnelseorden ersattes med orden: "Har någon misshandlat annan så, att han *deraf* mistat" - - - - o. s. v. Någon särskild uppmärksamhet fästades icke heller vid uttrycket "råkat i lifsfarlig sjukdom", hvilket, enligt hvad ofvan (sida 14) i fråga om Lagkomiténs förslag anfördes, utan tvifvel fattades såsom likabetydande med Lagkomiténs och Lagberedningens uttryck: "råkat i sjukdom, som lifsfarlig *varit*". Ständernas redaktion återfinnes i förenämnda Kgl. Förordning af den 29 Januari 1861.

I förslaget till Sveriges nya Strafflag fick motsvarande paragraf i 14:de kapitlet enahanda lydelse med nyssciterade § i 1861 års förordning; men med anledning af Högsta Domstolens anmärkning derom, att redan denna § borde inne-

---

*) Se Lagutskottets Betänkande n:o 20 i "Bihang till samtlige Riksståndens protokoll vid lagtima riksdagen 1859 och 1860. Sjunde samlingen".

hålla den allmänna bestämningen om hvad med "svår kroppsskada" i hela strafflagen förstodes, gafs åt paragrafen sedermera följande förändrade lydelse:

"Har någon misshandlat annan så, att han deraf fått svår kroppsskada", - - - o. s. v.

"Med svår kroppsskada förstås i denna lag förlust af talförmåga, syn eller hörsel, svårt lyte eller annat svårt kroppsfel, stadigvarande svårt men å helsa, eller lifsfarlig sjukdom".

Det inses lätt, att det är denna redaktion, hvilken oförändrad ingick i 10 § af 14:de kap. i svenska Strafflagen af den 16 Februari 1864, som ock ligger till grund för 6 § i propositionen till 1863—64 års landtdag angående en Förordning om "dråp utan uppsåt att döda och annan misshandel å person" samt i den derpå grundade Kejs. Förordningen i samma ämne af den 26 November 1866.

Af allt det anförda synes framgå, att med orden "lifsfarlig sjukdom" i alla förenämnda lagförslag och författningar icke förstås annat, än en redan öfverstånden sjukdom, som enligt det allmänna folkmedvetandet och språkbruket *varit* lifsfarlig, d. v. s. vid sin kulmination varit så svår, att den sjuke, såsom man plägar säga, "sväfvat mellan lif och död". Hr Estlander har väl till försvar för sin uppfattning af det ifrågavarande uttrycket i 1866 års förordning åberopat det i motiverna till den Kejs. propositionen i ämnet af år 1863 förekommande yttrandet*), att "vid utsättandet af straffbestämmelserna" för de i propositionen omförmälda brott vore, "utom de på straffbarheten inverkande omständigheter, som innefattas uti misshandelns större eller mindre farlighet och följder, hufvudsakligt afseende derjemte fästadt å de skiljaktiga subjektiva straffbarhetsgrunderne" o. s. v. Men redan den omständighet att misshandelns "*följder*" här nämnas jemte de af hr Estlander afsedda orden misshandelns

*) Se "H. K. M:ts nåd. propositioner till Storfurstendömet Finlands ständer å landtdagen i Helsingfors åren 1863—1864 äfvensom vederbörande utskotts betänkanden och ständernes underd. svar" etc., sida 423.

"större eller mindre *farlighet*" utvisar, att i motiverna afsetts någonting utöfver den af misshandelns omedelbara verkan indicerade faran för en vidare svår påföljd, nemligen sjelfva denna påföljd. Derjemte är dock äfven afseende gjordt å det af förbrytaren begagnade *medlets* farlighet, såsom man finner af § 21, der det är fråga om "gift eller annat lifsfarligt ämne", samt af § 22, der det talas om "lifsfarligt vapen".

Då det emellertid visat sig, att orden "lifsfarlig sjukdom" blifvit olika uppfattade *), så synes det vara önskligt, att detta uttryck vid ny lagstiftning i ämnet undvikes; ty det är för rättvisan ingalunda likgiltigt, huru detta uttryck uppfattas, emedan olika uppfattning deraf kan gifva anledning dertill, att uti två likartade fall den ene förbrytaren blir enligt 4 eller 5 § dömd till långvarigt tukthusstraff, medan den andre enligt 7 § undslipper med en kort tids fängelse eller böter.

I *nyare* utländsk lagstiftning förekommer detta vilseledande uttryck öfverhufvud icke **); ej ens i Frankrikes Code pénal, hvilken mer och mindre tjenat flere nyare lagar till förebild samt i art. 309 låter straffet skärpas, i fall misshandeln förorsakat en sjukdom eller oförmåga till arbete, som varat utöfver tjugu dagar ***). De *nyaste* strafflagarne undvika äfven denna tidsbestämning; väl icke ännu den Bayerska strafflagen af 1861, som i art. 234 uppställer

*) En uppfattning har äfven varit den, att dermed skulle förstås, icke en öfverstånden, utan en *fortfarande* lifsfarlig sjukdom. Men denna uppfattning sammanstår hvarken med svenska Lagkomiténs ofvannämnda uppfattning af detta uttryck, eller ens med andan i 1866 års förordning, som fordrar, att domaren skall afvakta sjukdomens utgång, för att, i händelse den ändas med döden, kunna döma gerningsmannen till straff för dråp. Öfvergår sjukdomen till en stadigvarande bräcklighet, så synes, såsom redan förut antydts, ett "stadigvarande svårt men å helsa" föreligga.

**) I Österrikiska strafflagen af 1803 § 137 talades dock om lifsfarlig kroppsskada.

***) "S'il est résulté de ces sortes de violences une maladie ou incapacité de travail personnel pendant plus de vingt jours".

en gräns af 60 dagar; men deremot den Danska af 1866 och den Tyska af år 1870. Den sistnämnda låter i § 224 straffskärpning inträda, ifall misshandeln haft till påföljd, att den misshandlade förlorat någon vigtig lem, synen på ena eller begge ögonen, hörseln, tal- eller fortplantningsförmågan, eller erhållit svårt lyte, eller blifvit bräcklig ("in Siechthum verfällt"), lam eller sinnessjuk.

Sålänge den finska lagen hänför "lifsfarlig sjukdom" till "svår kroppsskada", är det emellertid af vigt, att detta begrepp (lifsfarlig sjukdom) af både domare och läkare öfverallt i landet uppfattas lika; och det står att hoppas, att det i början af denna uppsatts refererade Numbergska prejudikatet skall bidraga härtill.

För detta ändamål är det ock önskligt, att läkarebetygen alltid måtte innehålla ett motiveradt utlåtande angående det fall, som för gången är i fråga. Det begäres icke af läkaren, som är *sakkunnig* i medicinska, men icke i juridiska frågor, att han skall yttra sig, huruvida fallet är sådant, att det bör hänföras under 4, 7 eller 12 § i 1866 års förordning; ty det tillhör *domaren*, men icke läkaren, att tillämpa lagen å rättsfallet. Af läkaren begäres deremot, att han skall redogöra för misshandelns följd, d. v. s. hvad inverkan den haft på den misshandlades organism, på det att domaren med ledning deraf må kunna afgöra huruvida den kroppsskada, som varit den slutliga följden af misshandeln, är svår (§ 4), betydande (§ 7), eller ringa (§ 12). Har följden af misshandeln varit en sjukdom, så bör läkaren derföre ock, åtminstone i korthet, redogöra för sjukdomens förlopp samt yttra sig, huruvida den sjukes lif derunder, enligt det allmänna betraktelsesättet, sväfvat i fara, eller icke, samt om detta varit en *omedelbar* följd af misshandeln, eller inträffat under medverkan af "annat *ofall*", som "*efteråt* tillkommit" (Se §§ 9 och 3). Blott derigenom kan domaren erhålla en säker grund för lagens tillämpning, samt äfven Collegium Medicum, när dess utlåtande i något fall begäres, hafva ett tillfyllestgörande faktiskt underlag för pröfning af fallets beskaffenhet.

Då det i en af de förut omnämnda medicinska uppsatserna i ämnet är sagdt, att den af en svår yttre lesion indicerade lifsfara "kommer i betraktande så till vida, att gerningsmannen häktas" *), må det tillåtas mig att till slut tillägga några ord angående häktning i sådant fall enligt finsk lag.

I 2 § 1 kap. Str. B. af 1734 års lag är stadgadt: "Dråpare, och andre grofve missgierningsmän, skola genast å färska gierning gripas, i hächte sättas, och utan upskof för Rätta ställas. Ej må borgen tagas, ther saken går å lif, eller kropp, tå man med penningar ej böta må". Läses denna § med tillbörlig uppmärksamhet, så kan man ej undgå att finna, det *ovilkorlig* häktning der icke är påbjuden för andra än "grofve missgierningsmän" samt att följaktligen äfven de "dråpare", hvilka i paragrafen räknas till desse, böra vara verkligen *grofve* förbrytare. Till desse dråpare äro derföre ej att hänföras sådane, hvilka enligt 1734 års lag fingo umgälla sina brott med hel eller half mansbot eller vådabot, utan allenast de, hvilka enligt samma lag borde "gifva lif för lif". Af sådane dråpare, som numera för dråp utan uppsåt att döda äro att straffas enligt 1866 års förordning, borde derföre icke heller andre, än de, hvilka kunna få sitt straff bestämdt enligt 1 §, vara ovilkorlig häktning underkastade. Skenbart talar visserligen 2 mom. i 2 § 1 kap. Str. B. ("Ej må borgen tagas" o. s. v.) häremot. Men då meningen ej kan hafva varit att genom denna negativa föreskrift inskränka betydelsen af det positiva stadgande, som i 1 mom. näst förut uppställts, torde 2 mom. rätteligen vara att hänföras till sådana fall, i hvilka häktning undantagsvis bör ske äfven för ringare förbrytelse, nemligen när den brottslige är okänd, eller "lösker dreng", eller "ej kännes god at gälda skadan". (Jfr 5 § 15 kap. B. B.). Ifrågavarande moment innebär då, att, om i dessa fall brottet bör åtföljas af dödsstraff, eller *ovilkorligt* kroppsstraff (d. v. s. icke blott såsom surrogat för böter, utan "tå man med penningar ej böta må"), den häktade ej får frigifvas emot borgen.

*) E. J. Bonsdorff, a. a. sida 19.

Är denna tolkning rigtig, så följer deraf ock, att icke hvarje efter misshandel indicerad lifsfara för den misshandlade är ett lagligt skäl till förbrytarens häktande, utan blott den af sjelfva misshandeln allena, och ej endast under medverkan af något *efteråt* tillkommet "ofall" (jfr § 3 i 1866 års förordning), härrörande lifsfara, som på sannolika skäl anses vara indicerad. Häraf följer naturligtvis ock, att läkaren äfven i ett betyg om en *indicerad* lifsfara rätteligen bör uppgifva, huruvida lifsfaran härrör af misshandeln allena, eller af denna i förening med något efteråt tillkommet ofall, äfvensom ock de skäl, som gifvit honom anledning att antaga lifsfara i det fall, som är i fråga. — Lika motiveradt borde jemväl det betyg vara, som läkare i andra fall af misshandel afgifver innan den slutliga påföljden är definitivt gifven, emedan äfven andra svåra fall af uppsåtlig misshandel, utan indicerad lifsfara, kunna innefatta *grof* missgerning, för hvilken häktning bör ega rum.

I den på 1867 års landtdag af ständerna antagna och sedermera af H. Kejs. M:t sanktionerade, fastän ännu icke publicerade förordningen, "angående afskaffande af åtskilliga i lag utsatta straffarter och deras ersättande genom andra straff - - - med mera", är i 57 § *ovilkorlig* häktning stadgad blott för den, som *på sannolika skäl* "misstänkes att hafva begått brott, hvarå *dödsstraff* eller *tukthus*, dock *ej under två år*, efter lag följa kan".

G. Ehrström.

Fattigvård och hemortsrätt i Sverige och Tyskland.

Reseberättelse

till Consistorium Academicum.

Enligt min af Consistorium godkända reseplan anträdde jag i början af sistlidne September min resa med ett besök i Sverige, hvarest jag, under två månaders vistelse, dels i Stockholm, dels i Upsala, hufvudsakligen egnade uppmärksamhet åt skiftningarna i den svenska fattigvårdslagstiftningen och i allmänhet åt utvecklingen af den kommunala administrationen.

Såsom kändt, har man i Sverige under senaste qvartsekel ganska flitigt experimenterat på fattiglagstiftningens område. Vid Finlands skilsmessa från Sverige existerade ännu ingen omfattande författning om fattigvården; endast spridda stadganden om församlingarnas skyldighet att underhålla sina fattiga samt en i sina följder vigtig förordning om hemortsrätten af 1788 utgjorde rättesnöret för vederbörande fattigvårdssamhällen och myndigheter. Men att derföre anse den tidens fattigvård frivillig eller kristlig eller något dylikt i motsats till den sedermera genom lag ordnade eller s. k. legala fattigförsörjningen, är ett af dessa egendomliga misstag, som stundom nära nog öfvergå till folktro utan att hafva någon grund i verkligheten. Ty utan att här ingå på någon framställning af den äldre lagstiftningen, må det endast anföras, att principen om församlingarnas skyldighet att underhålla sina fattiga vann fullkomlig stadga under 17:de seklet, samt att landshöfdingarne upprepade gånger erinrades att tillse, det församlingarna härutinnan fullgjorde sin pligt. En helt annan sak är det, att under enkla och ursprungliga förhållanden anspråken på fattigvårdens mellankomst äfven äro ringa, samt att tiggeriet, ehuru stränge-

ligen förbjudet, väl fick ersätta hvad som brast uti ordnad fattigvård.

Efter långvariga och omfattande förarbeten, samt sedan ständernas utlåtande inhemtats, utfärdades den 25 Maj 1847 den första omfattande förordning om fattigvården i Sverige, hvilken icke varit utan inflytande på Finlands ännu gällande fattigförordning af den 22 Mars 1852. En vigtig skilnad ligger likväl deri, att den finska författningen icke vidrör frågan om hemortsrätten, hvilken i Finland tidigare hade blifvit ordnad på det sätt den ännu består genom kungörelserna af den 9 September 1817 och den 1 April 1822, hvaremot den svenska fattigförordningen innehöll noggranna stadganden om hemortsrätten, hvilka stadganden hufvudsakligen förorsakade författningens korta varaktighet. Ty redan följande år anhöllo ständerna om en allmän revision af författningen, hvilken anhållan de ytterligare upprepade 1851, i följd hvaraf jemväl en ny förordning angående fattigvården under den 13 Juli 1853 emanerade. Denna förordning öfverensstämmer dock i hufvudsak med den föregående och afviker derifrån egentligen blott i frågan om hemortsrätten. Men icke heller denna gång lyckades man träffa det rätta. Sedan under många år ständiga klagomål öfver tilltagande fattigtunga och missbruk med anlitande af fattigvård blifvit hörda, gjorde 1869 års riksdag framställning om en fullständig omarbetning af gällande fattigvårdsförordning samt uppställde jemväl de allmänna grunderna för en sådan. Såsom skäl för denna omarbetning anförde riksdagen bland annat, att fattigdom med deraf följande moraliskt och fysiskt elände på ett betänkligt sätt varit i jemnt stigande och att arbetsamhet, sparsamhet och omtanke för framtiden i allmänhet visat sig vara sällsynta jemte det att hos de mindre väl lottade böjelsen för ett sysslolöst och kringstrykande lefnadssätt alltmera utvecklat sig; och ehuru riksdagen ingalunda förbisåg, att dessa förhållanden i väsendtlig mon berodde på omständigheter, hvilka i lagstiftningsväg icke kunde förändras, så hyste riksdagen likväl den öfvertygelse, att det öfverklagade onda till någon del hade sin rot i fattigvårdslagstiftningens brister. Ett förslag till en ny förordning om

fattigvården, utarbetadt af en för sådant ändamål nedsatt komité, förelades derföre 1871 års riksdag, och den 9 Juni s. å. emanerade den nya lagen.

Det kan här icke komma i fråga att ingå i en detaljerad granskning af den svenska fattigvårdslagstiftningen i dess helhet. Jag utbeder mig att endast få fästa uppmärksamhet på några enskilda sidor deraf, hvilka dels äro egendomliga för Sverige, dels från finsk synpunkt hafva ett större intresse.

Det faller genast i ögonen, att den svenske lagstiftaren känt sig ganska osäker om fattigvårdens grund. Såväl i 1847 som 1853 års förordning heter det öfverensstämmande, "att fattigunderstöd är en nödhjelp af kristligt deltagande för den behöfvande". Men om så verkligen vore förhållandet, så förefaller det mer än besynnerligt, hvarföre en sak, som beror på kristligt deltagande, skall behöfva ordnas genom lag samt åläggas kommuner och enskilde såsom pligt. Ty huru mycket man i tiden lagstiftat både om likt och olikt — deltagande, kärlek och öfriga känslor hafva dock fått bero på enhvar sjelf att hysa eller icke hysa. Denna motsägelse framträder synnerligen bjert i ofvannämnda af 1869 års riksdag gjorda framställning om behofvet af en på andra grunder hvilande fattigvårdslagstiftning. Enligt riksdagens uppfattning bestod det hufvudsakliga felet uti 1853 års förordning deruti, att meddelandet af hjelp vore obligatoriskt, eller att den fattige kunde såsom en honom tillkommande rättighet fordra understöd och med lagens biträde tilltvinga sig hjelp, då deremot all hjelp måste hafva sin egentliga grund i frivillighet, medlidande och kristlig kärlek. Denna i lagen nedskrifna rättighet att under vissa förhållanden kunna tilltvinga sig hjelp, måste hos den hjelpsökande medföra likgiltighet att tänka för sig sjelf samt att genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning och såsom följd deraf leda till lättja och den moraliska förnedring, som icke finner någon betänklighet uti att hellre tigga än förtjena sitt bröd. Men allt detta oaktadt fann riksdagen det emellertid otvifvelaktigt, att fall gåfves, der samhället måste lemna hjelp och der fattigvårdsbidraget

således skulle vara obligatoriskt, men dessa fall vore enligt riksdagens mening ganska få, då deremot de, der hjelpen borde bero på de gifvandes pröfning och den skulle vara frivillig, utgjorde de flesta. Medan i de äldre författningarna, oaktadt hvad der säges om fattigunderstödets beroende af kristligt deltagande, i allmänhet bestämmes, att hvarje kommun skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådana dess nödställda medlemmar, som i anseende till bristande arbetsförmåga, vanförhet eller sjukdom, äro urståndsatta att sig sjelfva försörja, föreslog riksdagen derföre, att den obligatoriska fattigvården skulle omfatta endast vansinniga och föräldralösa barn under femton år, som sakna egna tillgångar, hvaremot det skulle bero på fattigvårdsstyrelsens pröfning att lemna understöd åt dem, som af ålder, sjukdom, vanförhet eller andra orsaker äro urståndsatta att försörja sig sjelfva. Den derefter nedsatta komitén fäste likväl uppmärksamhet vid det föga konseqventa i detta förslag, och i den sedermera utfärdade författningen utsträckes den obligatoriska fattigvården till minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras och jemväl saknar egna medel samt vård och underhåll af annan. För beviljande af fattigunderstöd i öfriga fall eger fattigsårdssamhälle bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. Härunder kunna ej gerna förstås andra än arbetsföra personer, som antingen sakna arbete eller också hafva otillräcklig förtjenst för att dermed underhålla en talrik familj. Men då det redan i 1853 års förordning heter, att arbetsför och frisk person är skyldig att, utan fattigvårdens betungande, draga försorg om sig och de sina, så torde det allt blifva litet svårt att finna, hvaruti skilnaden mellan den nya förordningen och de äldre i detta afseende egentligen består, och hvad kraft ordalagen i den förstnämnda skola hafva att hindra lättjefulla personer att så godt de kunna tränga sig till erhållande af fattigunderstöd. Om således missbruk verkligen insmugit sig i fattigvården, och detta har man efter riksdagens utlåtande icke anledning att

betvifla, så torde sådant hafva berott icke så mycket på lagstiftningen, som på en missriktad förvaltning och ogynsamma sociala förhållanden, hvilka icke genom någon lagstiftning kunna direkte häfvas. Emellertid ser man af det anförda, att oaktadt allt ordande om fattigunderstödets beroende af kristligt deltagande, fattigvården likväl af inre tvång ordnar sig till en legal pligt för kommunen, åtminstone för vissa bestämda fall. Vill man säga, att det åligger den kristliga staten att draga försorg om sina nödställda medlemmar, så torde deremot föga vara att invända; säkert är åtminstone, att den europeiska stat, som i våra dagar skulle öfverlemna fattigvården åt voluntarismen, dermed skulle bevisa sig hafva ofantligt små anspråk på sig sjelf. Men då fattigvården i de flesta länder gestaltat sig till en uppgift för kommunen, hvilken åter af det moderna förvärfssamhället med förkärlek betraktas från synpunkten af intresseförvaltning, så ligger det äfven ganska nära att uti fattigvården mera se endast en börda eller ett öfverflödsverk, som med de s. k. egna intressena ej står i något direkt sammanhang, än en kommunen åhvälfd statsuppgift.

Såsom af det ofvananförda torde framgå, gifver den nya svenska fattigvårdsförordningen mycket detaljerade föreskrifter om de fall, i hvilka fattigvården skall vara obligatorisk. I öfriga händelser åter skall det, såsom redan är nämndt, tillkomma fattigvårdssamhälle att bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. Det torde vara klart, att den ofvan framhållna voluntarismen gifvit sig ett, om ock inskränkt, uttryck i detta stadgande, hvilket dock, såvidt jag kan finna, står i fullständig motsägelse både mot kommunens och fattigvårdens verkliga väsende. Ty i afseende å de statsuppgifter, som åligga kommunen — och bland dessa är fattigvården en af de vigtigaste — är hvarje medlem deraf otvifvelaktigt berättigad att fordra, det hans skyldigheter och bidragspligt blifva genom statens lagar noggrant bestämda. I dylika fall är all kommunalautonomi fullkomligt förkastlig, ty derigenom åstadkommes endast en på skilda kommuner efter skiljaktiga principer fördelad, ojemn tunga. Och å andra sidan skall

den nödlidande af en del kommuner behandlas med ömhet och menniskokärlek, medan deremot andra kommuner skola inskränka sig till att strikte fullgöra, hvad lagen såsom obligatoriskt ålägger. Det synes mig derföre, att staten bör på kommunerne ställa bestämda fordringar i afseende å fattigvården med uteslutande af all voluntarism från kommunernes sida. Ty egentlig välgörenhet torde hvarken af staten eller kommunen kunna åläggas, utan har jemte den legala fattigvården ett vidsträckt verkningsfält, beroende på den enskildes sinnelag och förmåga. En annan sak är det, att det kan vara ganska svårt att i en lag noggrant uppgifva hvarje fall, der fattigvård bör komma i fråga. Men i sådan händelse bör en samvetsgran pröfning kunna förutsättas hos fattigvårdsstyrelsen, hvars åtgärder i besvärsväg böra vara underkastade högre myndighets granskning. I Sverige har man fullt konseqvent afskurit statsmaktens ingripande hvad beträffar den åt kommunernes fria bestämning öfverlemnade (icke obligatoriska) fattigvården. Såvidt mig är bekant, torde det icke vara vanligt att så specialisera och indela fattigvården, som i Sverige skett. Det heter t. ex. i preussiska lagen af den 8 Mars 1871, angående verkställigheten af förbundslagen angående försörjningsbostad, helt enkelt: "Åt hvarje *hjelpbehöfvande* tysk skall af det till hans understödjande förpligtade fattigdistrikt beviljas husrum, oumbärligt lifsunderhåll, erforderlig vård i sjukdomsfall och, i händelse han aflider, en lämplig begrafning".

På samma sätt många jemväl i Finland hörts uttala sig, anförde 1869 års riksdag såsom ett missförhållande i då gällande fattiglagstiftning, att denna, då hon bestämde grunderna för den fattiges rätt till understöd af samhället och följaktligen detta senares skyldighet mot den förre, lemnade samhället nära nog rättslöst mot den fattige. Ur den i allmänhet giltiga synpunkten, att rättigheter och skyldigheter borde motväga hvarandra, syntes dock med skäl kunna framställas den fordran, att samhället å sin sida skulle hafva rättigheter emot den fattige, hvilket likväl icke i verkligheten vore förhållandet, emedan den husbonderätt, som författningen tillerkände fattigvårdsstyrelse öfver understödstagare,

kunde sägas hafva upphört genom den förändring, legostadgan under senare tid erhållit. Härmed torde riksdagen närmast hafva afsett inskränkningen i husbondes rättighet att använda husaga. Det förefaller mig dock föga troligt, att riksdagen åsyftat ett återställande af denna lyckligen upphäfda husbonderättighet, utan synes det mera sannolikt, att något slags återgång till det gamla lagaförsvars-systemet föresväfvat riksdagen. Då likväl fattigvårdsstyrelse mot person, som står under dess husbondevälde, har till sin disposition sådana medel som minskning för kortare tid i personens underhåll och anmälan om dess behandling såsom försvarslös, så kunde den komité, som sedermera behandlade frågan, ej utfinna några nya verksammare medel, utan föreslog endast några modifikationer i de äldre stadgandena, hvarvid det äfven blef i den nya förordningen. Häruti handlade komitén utan tvifvel riktigt. Aldra minst kan det komma i fråga att i den ringaste mon återgå till det med största skäl afskaffade s. k. lagaförsvarssystemet, som står i den mest skriande kontrast till vår tids stora princip: arbetets frihet. I alla länder, der likartade lagstadganden existerat, hafva dessa redan längesedan gifvit vika för den nya tidens ande och efterträdts af politiföreskrifter mot landsstrykeri, lösdrifveri och tiggeri. Den i Finland gällande förordning om försvarslösa personer och deras behandling af den 23 Januari 1865, hvilken hufvudsakligen öfverensstämmer med den svenska stadgan i samma ämne af den 29 Maj 1846, står, såsom redan sjelfva namnet antyder, på en öfvergångsståndpunkt mellan de begge nämnda systemerna. Jemte det den faktiskt upphäfver försvarstvånget och endast såsom en nödfallsutväg mot illa kända personer gör detsamma undantagsvis verksamt, lemnar den måhända samhället icke nog skydd mot landsstrykare och lösdrifvare. En omarbetning af författningen med hufvudsakligt afseende å allmänna säkerheten och med uteslutande af alla reminiscenser af försvarsväsendet kan derföre icke vara annat än önskvärd. Men att af en sådan lag eller af någon lagstiftning öfverhufvud fordra eller vänta åstadkommandet af ett sådant inflytande från det fattigafgift betalande samhällets sida på den hjelp-

behöfvande, hvarigenom denne skulle bringas till flit, arbetsamhet och omtanke, torde vara ett anspråk, som har ringa utsigt att realiseras. Lagstiftningen i detta fall kan dock ej blifva annat än repressiv; mera positivt kan en god förvaltning verka, men det mesta måste man dock vänta af stigande bildning och välstånd.

Den svagaste delen af Finlands fattigvårdslagstiftning är otvifvelaktigt förhållandet med hemortsrätten och hvad dermed sammanhänger. I hufvudsak är ofvannämnda 1788 års förordning ännu gällande, ty de ytterligare restriktioner, som 1817 infördes, upphäfdes åter 1822 genom en förordning, som väsendtligen återgick till den förstnämnda. Principen är att hvarje kommun skall understöda sina fattiga, men deremot vara berättigad att vägra tillstånd till inflyttning åt personer, som förmodas komma att falla kommunen till last. Denna princip torde ingen vilja fasthålla numera, sedan individens rätt att erbjuda sitt arbete der han finner det för sig förmonligast vunnit allmänt erkännande. I Sverige gjorde sig denna individens rätt gällande redan i 1847 års förordning, som uppställde den grundsats, att ingen i och för äfventyret af framtida fattigvårdstunga må inskränkas i rättigheten att välja vistelseort, och denna grundsats har äfven i de följande författningarna bibehållits. Men svårigheten var att bestämma kommunernas inbördes förhållande i afseende å skyldigheten att försörja de personer, som från en kommun flyttade till en annan, eller med andra ord, när en person skulle förlora hemortsrätt i den kommun, från hvilken han utflyttat, och i stället vinna försörjningsrätt i den kommun, till hvilken han inflyttat. I denna punkt har nu den svenska lagstiftningen undergått ständiga förändringar, och man kan knappt tro, att frågan ännu skulle vunnit någon slutlig lösning. Det skulle föra till alltför stor vidlyftighet att här granska alla enskildheter i den skiftande lagstiftningen. Jag vill derföre endast fästa uppmärksamhet vid den hufvudprincip, som hvarje gång gjort sig gällande.

Enligt 1847 års författning skulle enhvar i afseende å försörjningsrätt tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han efter fyllda femton år sist under tre på hvarandra följande

år stadigt vistats utan att hafva åtnjutit fattigunderstöd, som af annat fattigvårdssamhälle eller staten ersattes, men efter fyllda femtiofem år skulle enhvar för sin öfriga lifstid behålla den försörjningsort, han då tillhörde. Man ansåg sig härigenom hafva väl sörjt för kommunernes bästa, ty om en person under tre år kunnat lifnära sig utan fattigvårdens mellankomst, så måste han otvifvelaktigt anses ega full förmåga att försörja sig sjelf, och hans fortfarande bosättning i kommunen således icke möta motstånd hos denna. Men det visade sig ganska snart, att man grundligt missräknat sig. Kommunerne, hittills vane att sjelfve afgöra om personers inflyttning, började af naturliga skäl att ådagalägga en synnerlig misstänksamhet mot inflyttade personer, och på ett eller annat sätt förmåddes dessa att före utgången af de tre åren flytta till en annan kommun eller äfven att mottaga fattigunderstöd. Man fann klart, att personer skulle komma att vandra landet kring under hela sitt verksamma lif för att slutligen vid inträffande ålderdom och brist kastas tillbaka på den kommun, hvari de ursprungligen haft hemortsrätt. Detta förhållande syntes särskildt egnadt att i förtid bringa arbetare till tiggarstafven, utom det att ändlösa processer deraf blefvo en naturlig följd. Missbelåtenheten blef allmän, och ständerna uttalade sig för en återgång till 1788 års författning med nödiga modifikationer. — För min del är jag likväl böjd för att tro, att 1847 års stadganden om hemortsrätten äro de principenligaste och bästa man i Sverige haft. Det visar sig i den följande författningen, att om kommunens säkerhet icke tillgodoses genom en något längre tids pröfning af de inflyttandes sjelfförsörjningsförmåga, det dock blir af nöden att till kommunernas skydd vidtaga andra försigtighetsmått, hvilka på omvägar föra till samma mål. De anmärkta olägenheterna af 1847 års föreskrifter äro visserligen af betydelse, men att mot dessa också finnes ett korrektiv, skall jag längre fram, då jag kommer till den tyska fattiglagstiftningen, söka ådagalägga.

I 1853 års förordning stadgades, enligt ständernas önskan, att personer mellan 15 och 55 års ålder i fråga om fattigförsörjning skulle anses tillhöra det fattigvårdssamhälle,

der de, då behof af fattigunderstöd för dem uppstode, vore eller bordt vara mantalskrifna; hvaremot ständernas förslag, att åt kommunerne skulle medgifvas rättighet att förhindra inflyttning, icke vann afseende. I stället gjordes likväl från den allmänna regeln två väsendtliga undantag. Det ena bestod deruti, att om behof af fattigförsörjning uppstår inom de sex första månaderna, efter det mantalsskrifning försiggått i den församling, i hvilken personen inflyttat, eller om mantalsskrifning skett med afseende å tilltänkt inflyttning, som ej blifvit verkställd, så skall försörjningen åligga den församling, i hvilken personen näst förut varit eller bordt vara mantalsskrifven, hvilket äfven skulle gälla, om personen under året före inflyttningen eller under förloppet af de sex första månaderna efter densamma af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit understöd för sig, hustru eller hemmavarande barn under femton år. Enligt det andra undantaget åter var det fattigvårdssamhälle öppet lemnadt att hos konungens befallningshafvande inom tre år efter inflyttningen söka i allo eller till någon del vinna befrielse från skyldighet att vidkännas kostnad för fattigvård, som erfordras för vissa till samhället inflyttade personer, då de förhållanden, som föranledt samma behof, redan vid inflyttningen i väsendtlig mon förefunnits.

Emot detta stadgande anfördes af 1869 års riksdag hufvudsakligen, att den tid af sex månader, efter hvars förlopp en i en kommun inflyttad person kunde komma att falla samma kommun till last, vore för kort, hvarföre riksdagen föreslog, att till förvärfvande af hemortsrätt skulle erfordras att vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar hafva varit i en kommun mantalsskrifven. Denna tid ansågs dock åter af den komité, som behandlade frågan, vara för lång och inskränktes derföre till ett år efter det en person inom visst fattigvårdssamhälle mantalskrifvits, hvilken bestämning äfven i den nya förordningen ingår, hvarjemte det andra af de ofvan nämnda undantagen alldeles uteslöts. Hemortsrätt förvärfvas nu af personer mellan 15 och 60 år genom ett års vistelse i en kommun efter skedd mantalsskrifning utan anlitande af fattigvård. Principen är således densamma som

i 1847 års förordning, ehuru tiden är kortare och sannolikt skall visa sig vara alltför kort för att lemna kommunerne åsyftadt skydd.

Men om ändamålsenligheten af detta stadgande likasom om verkningarna af den nya fattigvårdsförordningen i öfrigt är det ännu för tidigt att fälla något omdöme, då förordningen först ett år varit i gällande kraft och några officiella berättelser ännu icke afgifvits. På förhand kan man likväl antaga, att de synnerligen lyckliga ekonomiska förhållanden, i hvilka Sverige sig för närvarande befinner, skola göra sig märkbara äfven i afseende å fattigvården, utan något direkt inflytande af den nya författningen. Ifall denna åter kan åstadkomma fasthet och konseqvens i förvaltningen af fattigvården, så har den icke uträttat så litet.

Då årstiden redan var långt framskriden, fann jag det icke ändamålsenligt att besöka Christiania, utan begaf mig, efter ett kortare besök i Köpenhamn, direkte till Berlin. De storartade organisationsarbeten, som här fortgå på alla lagstiftningens områden för att bringa Tysklands nyvunna enhet till lefvande verklighet, och de reformer och nygestaltningar, som samtidigt stå på dagordningen i Preussen för att utbilda dess författning och häfda dess ställning såsom mönsterstat i Tyskland, göra vistelsen i Berlin oändligt lärorik för den, som hyser intresse för rättsvetenskap och särskildt för statsrätt. — Då mina studier här ännu icke nått sin afslutning, anhåller jag att till min återkomst till hemmet få uppskjuta afgifvandet af berättelse om de företeelser på statsrättens område, som mest tilldragit sig min uppmärksamhet, helst jag hoppas, att min förestående vistelse i Frankrike och jemförelsen af de franska och tyska förhållandena skall låta mig se sakerna mera objektivt, än hvad nu måhända blefve fallet. Jag vill här derföre endast redogöra för principerna i den nya tyska fattiglagstiftningen.

Omedelbart efter upprättandet af nordtyska förbundet började man vidtaga lagstiftningsåtgärder för att åt samtlige förbundsmedlemmar tillförsäkra de fördelar af obehindrad

samfärdsel och bosättning, som en stor stat erbjuder. Så medgafs genom förbundslagen om fri flyttningsrätt (Freizügigkeit) af den 1 November 1867 hvarje nordtysk rättighet att å hvarje ort inom förbundsområdet uppehålla eller bosätta sig, förvärfva fastighet samt drifva yrken af alla slag. Genom en annan lag af den 4 Maj 1868 blefvo alla politiinskränkningar i afseende å äktenskaps ingående upphäfda. Redan under öfverläggningen om dessa lagar framstod i riksdagen nödvändigheten att bringa enhet och ordning uti de brokiga, ofta nog från diametralt motsatta synpunkter i de skilda staterna utgångna stadgandena om hemortsrätten, d. v. s. bestämningarna, hvilket fattigsamhälle hade att bispringa de inflyttade, ifall de komme i behof af hjelp. Särskilda resolutioner af riksdagen uppfordrade derföre förbundskanslern till framläggande af ett lagförslag i detta syfte. Saken var dock förenad med ganska många svårigheter. "Den tyska rättsutvecklinges traditionella böjelse för skapandet af partikulära rättsnormer" — heter det i motiverna till det af förbundspresidiet sedermera framlagda lagförslaget — "har knappast på något område kommit till en så systematisk utbildning som på hemortsrättens gebit, så att införandet af full rättsenhet på detsamma icke är möjligt utan djupt ingripande förändringar i en eller annan riktning". Dock kan man inom de partikulära lagstiftningarna åtskilja tvenne principielt motsatta systemer, mellan hvilka det således väsendtligen gällde att välja. Det ena är det preussiska systemet, infördt genom fattiglagarne af den 31 December 1842 och den 21 Maj 1855. Enligt dessa lagar förvärfvas försörjningsbostad genom fortsatt vanlig vistelse inom området af ett lokalt fattigvårdssamhälle — *ett* år efter föregången anmälan hos vederbörande polismyndighet och *tre* år i brist af en sådan anmälan. Men å andra sidan går försörjningsbostaden förlorad genom treårig frånvaro, äfven utan att en ny försörjningsbostad behöfver vara förvärfvad. I följd häraf kan en person således helt och hållet sakna försörjningsbostad. Till åtskilnad från *ortsfattige*, hvilka böra underhållas af det lokala fattigvårdssamhälle, i hvilket de hafva hemorts- eller försörjningsrätt, åligger underhållet af en hjelp-

behöfvande, som icke har någon försörjningsbostad, större fattigdistrikter, *landsfattigvårdssamhällen* (Landarmenverbände); en sådan hjelpbehöfvande är en *landsfattig*.

I motsats härtill känner det andra systemet blott *ortsfattige*, blott sådane, som någorstädes hafva hemortsrätt. Hemortsrätten förvärfvas, allt efter olika lagstiftningar, genom födelse eller genom uttryckligt upptagande i den kommunala gemenskapen eller genom fortsatt vistelse, som i de skilda staterna varierar från 2 ända till 15 år. Vanligtvis skall vistelsen derjemte vara på något särskildt sätt qvalificerad, så att dermed bör vara förenadt godt namn och rykte, föregången anmälan hos polismyndighet eller utöfvandet af ett sjelfständigt yrke, sjelfständig hushållning, bofasthet o. s. v.

Förbundspresidiets förslag anslöt sig till det preussiska systemet, men mötte starkt motstånd i förbundsrådet samt återtogs derföre. Förbundsrådet utarbetade i följd deraf ett nytt förslag, med inskränktare syftning, hvilket åter icke tillvann sig bifall af riksdagen, som derföre genom en kommission lät utarbeta ett tredje förslag, hufvudsakligen i preussisk riktning, hvilket, med åtskilliga modifikationer, vann de lagstiftande organernas bifall samt såsom lag publicerades den 6 Juni 1870 och trädde i kraft den 1 Juli 1871. — Jag skall söka återgifva de hufvudsakliga bestämningarna i denna vigtiga och intressanta lag, som numera gäller för tyska riket med undantag af Bayern, Württemberg och Baden.

Alla tyskar äro i afseende å försörjningsrätt lika berättigade i hela riket, i följd hvaraf hvarje tysk uti hvarje förbundsstat bör behandlas såsom statens egna medlemmar i afseende å sättet och måttet för det understöd, som i fall af behof bör komma honom till del, samt i afseende å förvärfvande och förlust af försörjningsbostad.

Fattigförsörjningen åligger dels lokala fattigvårdssamhällen, dels större eller landsfattigvårdssamhällen. De förra bestå af en eller flere kommuner eller godsdistrikt, i följd hvaraf alla parceller, hvilka hittills icke tillhört något fattigvårdssamhälle, skola i ett sådant införlifvas, liksom äfven alla de fattigvårdssamhällen, som grundat sig på en viss

trosbekännelse, ej mera gälla såsom sådana i lagens mening. Landsfattigvårdssamhällena bestå antingen af en hel stat eller af större delar deraf och omfatta i regeln ett flertal af lokala fattigvårdssamhällen, men kunna också undantagsvis, t. ex. för de större städerna, omfatta blott ett sådant. Dessa större fattigvårdssamhällen äro förpligtade att försörja sådana personer (landsfattige), hvilkas understödjande ej kan åhvälfvas de mindre fattigvårdssamhällena. De skilda staterna bestämma öfver inrättningen och sammansättningen af såväl de lokala som de större fattigvårdssamhällena samt öfver arten och måttet af det understöd, som vid behof bör beviljas, äfvensom om anskaffandet af erforderliga medel o. s. v.

Försörjningsbostad (Unterstützungswohnsitz) förvärfvas genom a) vistelse, b) giftermål och c) härkomst.

Genom vistelse förvärfvas försörjningsbostad af den, som efter tillryggalagda tjugufyra lefnadsår oafbrutet under två år haft sin vanliga bostad inom ett lokalt fattigvårdssamhälle, förutsatt att vistelsen berott af personens fria vilja. Vistelsen, som icke är bunden af anmälan hos polismyndighet, afbryts icke af ett tillfälligt aflägsnande, men hvilar under den tid, som en person åtnjuter tillfälligt understöd af fattigvårdssamhället. Deremot kan behofvet af understöd för andra orsaker än blott öfvergående oförmåga till arbete medföra vägran af ytterligare vistelse i fattigvårdssamhället.

Genom giftermål förvärfvas försörjningsbostad sålunda. att hustrun delar mannens försörjningsbostad, samt enkor och lagligen skilda hustrur bibehålla den försörjningsbostad, de vid äktenskapets upplösning innehade, tills de förlorat densamma eller förvärfvat en ny.

I följd af härstamning dela barn sina föräldrars, resp. faders eller moders, försörjningsbostad, tills de förlorat densamma eller förvärfvat en ny.

Försörjningsbostad förloras a) genom förvärfvande af annan försörjningsbostad samt b) genom tvåårig oafbruten frånvaro efter tillryggalagda tjugufyra år, förutsatt, att frånvaron berott af personens fria vilja. Ett tillfälligt återvändande räknas icke såsom afbrott i frånvaron, som deremot

hvilar under tiden för åtnjutandet af tillfälligt fattigunderstöd. Vid behof af understöd, som icke är tillfälligt, afbrytes frånvaron helt och hållet.

Hvad sedan beträffar fattigvårdssamhällenas pligter och rättigheter, så åligger det hvarje fattigvårdssamhälle att förskottsvis draga försorg om hjelpbehöfvande tyskar, som vistas inom dess område, med lemnad rätt att söka ersättning af det förpligtade fattigvårdssamhället, som kan vara antingen ett lokalt fattigvårdssamhälle, ifall den hjelpbehöfvande i ett sådant har försörjningsbostad, eller om han en sådan icke eger, det större fattigvårdssamhälle, i hvars område han vid inträffad nöd befann sig. Det till kostnadsersättning förbundna samhället är förpligtadt att öfvertaga en hjelpbehöfvande, hvars försörjning af andra grunder än för blott öfvergående arbetsoförmåga blifvit nödvändig, och äfven berättigadt att påyrka ett sådant öfvertagande.

Stridigheter mellan särskilda fattigvårdssamhällen angående försörjning af hjelpbehöfvande afgöras, då de tvistande parterna tillhöra samma förbundsstat, på sätt dess lagar föreskrifva. Tillhöra de tvistande fattigvårdssamhällena åter skilda förbundsstater, så afgöres tvisten i första instans i förvaltningsväg af den myndighet, hvarunder det sökta fattigvårdssamhället sorterar. Men för att i detta fall åstadkomma en högsta instans och tillika införa enhet och stadga i hithörande frågor, inrättades förbundsembetet för hemortsväsendet (Bundesamt für das Heimathwesen) i Berlin, bestående af en president och minst fyra ledamöter, hvilka på förslag af förbundsrådet utnämnas af förbundspresidiet på lifstid. I detta förbundsembete fick Tyskland, efter Englands föredöme, som af de tyska statsrättslärarne så ofta och vältaligt framhållits, en verklig förvaltningsdomstol, som, behandlande de till dess kompetens hörande frågor på samma sätt som de vanliga domstolarne handlägga civila mål, väl är den första i sitt slag på kontinenten. Närmast inrättadt för tvister emellan fattigvårdssamhällen, som tillhöra skilda stater, tillåter lagen de enskilda staterna att till förbundsembetet öfverlemna äfven tvistefrågor mellan fattigvårdssamhällen, som tillhöra samma stat. I huru vidsträckt mon den-

na rättighet blifvit begagnad, samt huru stor utsträckning tanken på förvaltningsdomstolar i Tyskland redan vunnit, skall jag här i sammanhang nämna.

Det blef nämligen för de skilda staterne nödvändigt att reorganisera sin fattigvård i öfverensstämmelse med bestämningarna i förestående lag. För Preussen isynnerhet blef detta behof synnerligen trängande, emedan mycken olikhet i förfarandet var rådande i de nyförvärfvade provinserna. I anledning häraf utkom den 8 Mars 1871, med landtdagens bifall, en lag angående verkställigheten af rikslagen om försörjningsbostad, hvarigenom Preussen begagnade sig af den i rikslagen medgifna rättigheten och antog förbundsembetet för hemortsväsendet till högsta instans i alla ärender rörande hemortsrättsförhållandena. För att åstadkomma en lägre instans af likartad beskaffenhet inrättades för hvarje provins eller för ett eller flere regeringsdistrikt en deputation för hemortsväsendet, bestående af en justitieembetsman och en administrativ embetsman, som utnämnas af konungen, samt vidare af tre af provinsial representationen valda medlemmar. Dessa deputationer, i hvilka förfarandet är offentligt, mundtligt och kontradiktoriskt, skola dessutom i sista instans handlägga besvär öfver de lokala fattigvårdsstyrelsernas anordningar i frågor derom, huruvida, till hvilket belopp och på hvilket sätt fattigunderstöd böra beviljas. Förvaltningsdecernatet i fattigvårdsfrågan har således i Preussen i vigtiga, ja helt säkert de vigtigaste, fall öfvergått från de vanliga förvaltande myndigheterna — regeringen och inrikesministerium — dels till de nästnämnda deputationerna, dels i högta instans till det ofvan omförmälda förbundsembetet för hemortsväsendet.

Huruledes dessa deputationer för hemortsväsendet genom den nyligen publicerade kretsordningen, som med nästa år träder i kraft, vunnit en större betydelse såsom besvärsinstans för de flesta ärender, som i första instans handläggas af de sjelfförvaltande kretsarne och kommunerne — och till dessa ärender höra icke allenast de hos oss s. k. kommunala, utan framförallt frågor hörande till säkerhets- och välfärdspolitin i alla riktningar — skall jag i min nästa berättelse söka framställa. Här vill jag nu slutligen en-

dast fästa uppmärksamhet på några bestämningar i den ofvan refererade rikslagen om försörjningsbostad. Den vigtigaste principen i densamma är otvifvelaktigt den genom frånvaron uppkommande förlusten af hemortsrätt och i följd deraf tillvaron af s. k. landsfattige. Denna tanke synes mig just innehålla ett korrektiv mot de missförhållanden, som 1847 års fattigförordning framkallade i Sverige. Icke blott måste tvisterna mellan de enskilda fattigvårdssamhällena blifva enklare och fåtaligare, då undersökningarna om personers vistelseort öfverhufvud icke kunna gå längre tillbaka än två år. Äfven fattigvårdssamhällena kunna känna sig tryggare, då de veta, att om några personer vinna hemortsrätt inom fattigkommunen, andra i stället genom sin frånvaro gå densamma förlustige. Det är dessutom mindre frestande för fattigvårdssamhällena att genom mer eller mindre lofliga medel förmå personer till flyttning, då de i alla fall, om äfven i mindre mon, måste bidraga till deras underhåll såsom landsfattige. För Finland särskildt synes systemet förtjent af uppmärksamhet i afseende å den stora mängd personer, som isynnerhet från östra delen af landet vistas i Ryssland och vid inträffad nöd återsändas och förorsaka kommunerne stora kostnader. Man kan visserligen, såsom det lär vara föreslaget, taga sin tillflykt till statens mellankomst, men det torde dock kunna betviflas, huruvida denna utväg är den riktiga. Fattigvården har allestädes varit ett bland de första och vigtigaste ärender, som tagit kommunernas verksamhet i anspråk. Den kunde möjligen också få likartad betydelse för de större kommuner, som i alla händelser förr eller senare hos oss måste uppstå.

Jemväl torde bestämningen derom, att förvärfvandet af hemortsrätt eller förlusten deraf börjar först efter fyllda tjugufyra lefnadsår, vara värd att beaktas. Intill den åldern är det ju vanligen, som de vandringslystne söka sin lycka ute i verlden; först derefter tänka menniskor vanligen på stadig bosättning. Det vore derföre också orätt, att tidigare låta någon förlora sin naturliga hemortsrätt. — Att åtnjutandet af ett tillfälligt understöd, hvaraf den bäste arbetare i följd af iråkad sjukdom kan komma i behof, ej afbryter, utan en-

dast fördröjer förvärfvandet af hemortsrätt, är ett humant stadgande, som icke återfinnes i de svenska författningarna.

I Tyskland är bosättning icke mera beroende af någon anmälan hos polismyndighet eller andra formaliteter. I Sverige och Finland förknippar man mycket gerna flere slags rättigheter vid mantalsskrifning. Erfarenheten ger dock vid handen, att mantalsskrifningen ingalunda är ofelbar, hvarföre man ofta i författningar ser sådana bestämningar, som att personer skola anses vara bosatta, "der de äro eller *böra vara* mantalsskrifna". I fråga om hemortsrätten leder detta till långdragna processer derom, hvar personer under loppet af flere år "varit eller *bordt vara* mantalsskrifna". Det skulle i min tanke vara ett icke ringa framsteg, om man en gång skulle komma på den enkla utvägen att låta personer vara bosatta der de verkligen bo. För mantalsskrifningen återstode likafullt dess väsendtliga ändamål, som väl är uppteckning af personer i afseende å skattebetalning.

Berlin, den 6 Mars 1873.

Wald. Eneberg.

Rättsfall.

1.

I hvad mån är hustru, hvars man upplåtit deras bo till konkurs, berättigad att, på grund af ett före år 1869 upprättadt och intecknadt äktenskapsförord, få undanskifta lösegendom eller ur konkursmassan utfå fordran i anledning af förordet, när en del af hennes i boet införda egendom ej kan från boets öfriga tillgångar urskiljas, samt en annan del är pantsatt eller förskingrad?

Med anledning af kronofogden Georg Nordensvans till vederbörande domhafvande inlemnade cessionsansökan gjorde hans hustru Constance Nordensvan, född Roos, samtidigt ansökning att, emedan genom ett före hennes giftermål, emellan hennes moder rådmansenkan Sofia Roos, såsom hennes giftoman, och kronofogden Nordensvan, den 7 Augusti 1845 upprättadt och sedermera behörigen intecknadt äktenskapsförord bestämts, att allt hvad hon då egt eller framdeles kunde ärfva eller såsom gåfva erhålla skulle förblifva hennes enskilda tillhörighet *och ej få under något vilkor användas till betalning af hennes mans gäld*, hon, som icke varit vållande till skulderna i boet, måtte förklaras berättigad att från detsamma undanskifta sina gångkläder och allt hvad hon i boet infört, samt särskildt att åtskilliga af kronofogden Nordensvan pantsatta, henne tillhöriga silfverpieser måtte utlösas och henne tillhandahållas. Och påstod fru Nordensvan derjemte att få tillgodonjuta förmånerna af äktenskapsförordet i enlighet med de lagstadganden, som varit gällande vid tiden för förordets upprättande, och förrän 1868 års förordning i ämnet utkom.

Å inställsedagen i konkursen, den 15 November 1870, inlemnade fru Nordensvan ej mindre en af henne underskrifven förteckning på lösören, dem hon dels före sitt äktenskap egt, dels bekommit i hemföljd samt dels efteråt erhållit i arf eller såsom gåfva, och hvilket allt af henne värderats till 3,544 mark, än äfven särskilda handlingar till ådagaläggande af, att hon uti boet infört kontanta penningar — ärfda dels efter hennes föräldrar dels efter en 1862 afliden syster — till ett belopp af 34,181 mark $43^2/_7$ penni.

Emot dessa anspråk anmärktes af en del borgenärer, att någon förteckning å fru Nordensvans egendom icke upprättats före äktenskapsförordets ingående, samt att de kontanta medlen redan till boets nytta användts och sålunda kommit äfven fru Nordensvan till godo, hvadan något afseende icke borde göras å äktenskapsförordet eller åtminstone ingen företrädesrätt för fru Nordensvan grundas å detsamma.

Genom utslag den 30 Mars 1871 förklarade *Häradsrätten* i Sääksmäki och Kalvola socknars tingslag det väl vara lagligen styrkt, att för fru Nordensvan å ena och kronofogden Nordensvan å andra sidan före deras vigsel upprättats ofvanberörda, derefter lagligen intecknade äktenskapsförord, samt att fru Nordensvan i arf efter sina föräldrar och en sin syster tillfallit kontanta penningar, hvilkas belopp jemväl blifvit behörigen utredt; men alldenstund dessa penningar, såsom ock de öfriga lösören hon i boet medbragt, icke blifvit i äktenskapsförordet förtecknade utan sammanblandats med boets öfriga tillhörigheter, hvarifrån sagda arfvegods icke kunnat med visshet åtskiljas; fördenskull pröfvade Häradsrätten rättvist, med stöd af 2 § 17 kap. H. B. samt 8 § i Kejs. Förordn. den 9 November 1868 angående boskilnad, förkasta fru Nordensvans anspråk att undanskifta nämnda af henne ärfda egendom, utom beträffande hennes nipper och gångkläder, som skulle öfverst från boet uttagas och henne tillfalla; hvaremot Häradsrätten, då fru Nordensvan ådagalagt sig hafva efter sina ofvanbemälda anhöriga ärft 34,181 mark $43^2/_7$ penni, tilldömde henne denna summa sålunda, att, derest konkursmassans tillgångar ej försloge att fullt gälda alla fordringar, fru Nordensvan borde

jemte andra icke förmånsrätt egande borgenärer för sitt nästberörda tillgodohafvande fälla så af mark som af mark, äfvensom fru Nordensvan förklarades skyldig att, med allt hvad henne af Häradsrätten i anförd måtto tillerkänts, ansvara för gäldandet af sådana skulder och borgesförbindelser i hennes och kronofogden Nordensvans bo, till hvilka hon sig förskrifvit, men blef enligt 4 § 11 kap. G. B. frikallad från att betala annan gäld; och förordnade Häradsrätten derjemte att allt hvad fru Nordensvan ur konkursboet erhölle eller henne annorledes tillfölle skulle blifva hennes enskilda egendom på sätt och under vilkor, som i 12 och 13 §§ af ofvanåberopade K. Förordn. stadgades.

Fru Nordensvan vädjade till Åbo Hofrätt och anförde, med återhemtande af sina påståenden beträffande lösegendomen, förutom annat, att hon ej kunnat hindra sin man att använda de af honom såsom hennes målsman förvaltade och uppburna kontanta arfsmedlen, hvarföre hon anhöll om deras utdömande med förmånsrätt eller åtminstone näst efter de intecknade fordringarna.

Hofrätten fann i dom, som är gifven den 26 Juli 1871, lagligen utredt vara att fru Nordensvan i sitt och kronofogden Nordensvans bo infört all den uti förberörda, af henne till Häradsrätten inlemnade förteckning, utöfver hennes gångkläder och nipper, upptagna lösegendom, deraf en del egts af fru Nordensvan redan före hennes äktenskap samt återstoden sedermera tillfallit henne såsom dels arf dels gåfva; och emedan denna egendom, enligt ofvanåberopade äktenskapsförord, utgjorde hennes enskilda tillhörighet, deri kronofogden Nordensvan ingen giftorätt egde, samt de värden fru Nordensvan åsatt nästnämnde egendom icke af någon borgenär i konkursen särskildt bestridts, pröfvade Hofrätten rättvist, i stöd af 1 § 8 kap. samt 2 och 4 §§ 11 kap. G. B., äfvensom K. Förordn. den 9 November 1868, om boskilnad, jemförd med 2 § i K. Förordn. af samma dag, angående borgenärers rätt och företräde för hvarandra till betalning ur egendom, som blifvit till konkurs afträdd, med ändring af Häradsrättens motvädjade utslag i denna del, förklara fru Nordensvan berättigad att på samma vilkor, som

Häradsrätten stadgat angående den egendom Häradsrätten henne tillerkänt, ej allenast från konkursmassan undanskifta och behålla alla utöfver fru Nordensvans gångkläder och nipper i omförmälda förteckning upptagna icke pantsatta persedlar, hvilka kunde urskiljas från massans öfriga egendom, samt, i fall behållna köpeskillingen för det i sagda förteckning förekommande pantsatta gods öfverstege beloppet af den fordran, hvarföre pantförskrifningen skett, äfven detta öfverskott, utan ock att, med den rätt som tillkomme andra icke förmånsrätt egande borgenärer, ur konkursmassan enligt värdena i berörda förteckning undfå betalning för dem af de uti ifrågavarande förteckning upptagne lösören, hvilka icke kunde från konkursboets öfriga tillgångar urskiljas eller vore pantsatta och åtginge till gäldande af den fordran, hvarföre pantförskrifningen skett; men skäl till vidare ändring i Häradsrättens utslag fann Hofrätten icke vara af fru Nordensvan förebragta, hvarföre vid detsamma i öfrigt, så vidt henne anginge, skulle förblifva.

Fru Nordensvan fullföljde talan i revisionsväg och yrkade den ändring i Hofrättens dom, att de af henne i boet införda kontanta medlen måtte med förmånsrätt ur boet utdömas, helst i annat fall hennes arf i sjelfva verket skulle komma att, i strid mot äktenskapsförordet, användas till betalning af mannens gäld och ändamålet med sagda förord sålunda förfelats, utan att hon på något sätt kunnat sådant förekomma.

Målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* i närvaro af Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén*, *Snellman*, *Forsman*, *Dahl*, *Wasastjerna* och *Wallensköld*, hvilka funno sökanden icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens dom, som fördenskull gillades.

H. K. M:jts dom i målet är utfärdad den 16 December 1871.

2.

Barnamord.

Kronolänsmannen i Bjerno C. N. Wendell inberättade till vederbörande kronofogde, hurusom hos honom den 18 Mars 1871 anmälts, att inhysesqvinnan Erika Sjöblom, bosatt å Myllykylä torp i Pohja by af Bjerno socken, förmodats hafva varit hafvande samt hemligen framfödt och derefter lönlagt sitt foster, äfvensom att Wendell i anledning deraf genast å nämnda torp anstält polisundersökning, dervid Erika Sjöblom, på till henne stälda frågor, väl först nekat sig hafva varit hafvande, men derefter, sedan Wendell hotat låta en påkallad barnmorska undersöka henne, erkänt sig hafva i torpfolkets frånvaro den 17 Mars e. m. framfödt ett fullgånget foster, hvilket hon kort derpå aflifvat "medelst knänas sammantryckning mot fostret", hvarefter hon inlagt detsamma i en blårgarnspåse och i detta skick gömt det i sin säng, hvarest det sedermera också påfunnits.

Provinsialläkaren d:r G. W. v. Willebrands på grund af anstäld obduktion afgifna utlåtande innehåller: "att fostret varit med lif framfödt samt andats någorlunda fullständigt; att det varit moget och fullgånget samt egt förmåga att skildt från modren fortsätta ett sjelfständigt lif; att det ljutit döden genom qväfning; samt att den betydliga hæmorrhagi, som anmärkts mellan hjernhinnorna, väl äfven i och för sig varit tillräcklig att förorsaka fostrets död, men likväl vore att anse såsom uppkommen genom den häftiga blodträngning till hjernan, som framkallats af det våld, som möjligtvis, såsom Erika Sjöblom sjelf uppgifvit, medelst bröstets hoptryckning mellan knäna blifvit mot fostret föröfvadt."

Vid den ransakning i målet, som Häradsrätten i Bjerno sockens tingslag på anmodan af Guvernören i Åbo län företog vid urtima ting den 12 Maj 1871, uppgaf

Erika Sjöblom, att hon, som vore 36 år gammal och född i Kimito socken, vistats hos sina föräldrar till sitt nittonde år, då hon i anseende till dessas fattigdom nödgats antaga tjenst såsom piga i Bjerno socken. För tio år till-

baka hade hon framfödt en oäkta dotter och fem år derefter en son, till hvilka ännu lefvande barns underhåll hon hvarken begärt eller fått något bidrag från hemmet. Till Myllykylä torp, som innehades af torparen Karl Söderholm, hade hon inflyttat för vidpass ett år tillbaka, och under vistelsen derstädes ingalunda sökt dölja sitt hafvande tillstånd. Den 17 Mars e. m. hade hon, då såväl Söderholm som hans hustru Ulrika varit borta, i den af henne gemensamt med förbemälde makar bebodda stuga å torpet angripits af så häftiga födsloplågor, att hon fallit på golfvet och förlorat sansningen. Då hon derefter återkommit till medvetande, hade hon funnit sig hafva blifvit förlöst med ett till utseendet fullgånget foster af qvinligt kön, hvilket då varit liflöst och, ifall det vid födseln haft lif, förmodligen tillsatt lifvet under Erika Sjöbloms sanslösa tillstånd, enär fostret vid hennes uppvaknande legat under hennes ena knä med munnen hårdt tryckt mot golfvet. Erika Sjöblom hade derefter gömt det i sin säng för att vid lägligt tillfälle ombesörja dess jordfästning, men innan hon hunnit fullfölja denna sin afsigt eller ens uppenbara sin förlossning för makarne Söderholm, hade aktor Wendell dagen derpå anstält polisundersökning, då hon i följd af henne påkommen sinnesoredighet icke kunnat erinra sig omständigheterna vid tilldragelsen, hvarföre hon, ifall hon då afgifvit annan förklaring, återkallade och rättade densamma i enlighet med hvad hon nu för rätta uppgifvit. Sin lägersman ville hon icke namngifva.

Aktor bestred, att Erika Sjöblom vid polisundersökningen skulle röjt någon sinnesoredighet, hvilket förhållande af särskilda vittnen, som dervid närvarit, besannades.

På aflagd vittnesed intygade makarne Söderholm, att Erika Sjöblom, då hon före förlossningen derom någon gång af sina bekanta tillfrågats, icke nekat sig vara hafvande; att då vittnena den 17 Mars på aftonen hemkommit, hade de väl tyckt sig finna Erika Sjöblom något smalare om lifvet, utan att de dock derom gjort henne någon fråga, såvida hon, som varit vid god helsa, då vittnena gått hemifrån, vid deras återkomst fortfarande varit i rörelse samt förefallit dem frisk och rask.

Förehållen vittnesmålen och anmanad att tala sanning, erkände Erika Sjöblom nu att hon afdagatagit fostret sålunda, att hon mellan sina knän sammantryckt dess bröst och dymedelst hämmat dess andedrägt. Orsaken till sitt brott uppgaf hon hafva varit misströstan att kunna föda flera barn, än de två hon redan hade.

Det för Erika Sjöblom utfärdade prestbeviset innehåller: att hon är född den 6 Okt. 1834; att hon i sin lefnad varit flygtig och i följd deraf blifvit moder åt tvenne, än lefvande oäkta barn åren 1861 och 1866; att hennes tredje barn varit dödfödt den 1 Mars 1869 samt att hon nu för fjerde gången haft barnsbörd.

I utslag den 12 Maj 1871 förklarade *Häradsrätten* utredt vara: att Erika Sjöblom, sedan hon blifvit af olofiig beblandelse hafvande och den 17 Mars nämnda år uti boningsstugan å Myllykylä torp nedkommit med ett foster, som enligt läkares intyg varit fullgånget och lefvat, samt egt förmåga att skildt från modren föra ett sjelfständigt lif, uppsåtligen medelst qväfning tagit detsamma af daga, hvarföre Häradsrätten, i förmågo af 1 § i K. Förordn. den 26 November 1866 angående barnamord m. m., dömde Erika Sjöblom att, för hvad henne sålunda till last tagits, hållas sex år till straffarbete uti tukthuset i Willmanstrand.

Åbo Hofrätt, hvars pröfning utslaget hemställdes, gillade detsamma.

Erika Sjöblom anförde underdåniga besvär och anhöll om strafftidens förkortande.

H. K. M:jts den 2 September 1871 gifna utslag innehåller, i enlighet med Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schulténs*, *Snellmans*, *Dahls* och *Nykopps* derom i *Senatens Justitie departement* afgifna yttrande, att H. K. M:t fann Erika Sjöblom icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens utslag, som fördenskull gillades.

3.

Barnamord? eller vållande till fosters död genom sökt enslighet vid födseln?

Inhysesqvinnan Eva Blå anklagades af kronolänsmannen K. Koskelin vid vintertinget i Saarijärvi socken år 1871 för det hon, efter oloflig beblandelse hafvande, skulle natten emot den 23 Februari sagde år i sökt enslighet å Taipale torp i Saarijärvi by framfödt ett fullgånget och lefvande foster, som hon derefter lönlaggt, och hvilket nämnde dag påfunnits liflöst å Koivisto torp i berörde by, samt hvars död Eva Blå förorsakat antingen genom bristande vård eller yttre våld.

Öfver anklagelsen hörd förklarade Eva Blå, under erkännande att hon dolt sitt hafvande tillstånd, att hon den 22 Februari begifvit sig från sitt hemvist å Koivisto torp för att bada å Taipale, på en versts afstånd derifrån belägna, torp; att hon på återvägen derifrån snafvat och fallit omkull, utan att märkbart hafva skadat sig, och efter hemkomsten genast lagt sig att sofva; att hon å sin bädd öfverfallits af svindel och varit medvetslös en längre stund; att hon, då hon återfått medvetandet, funnit ett nyligen framfödt, men liflöst foster liggande bredvid sig; samt att hon, utan att väcka någon af de andra personer, som legat i samma rum, lagt fostret, inlindadt i en linnetrasa, uti en korg under sin säng, derifrån hon ämnat föra det till kyrkogården att begrafvas. — Om sina lefnadsomständigheter uppgaf Eva Blå, att hon vore född af oäkta säng, och vistats hos sin moder till sitt femtonde år; att hon förut framfödt tvenne ännu lefvande oäkta barn, det ena för tretton och det andra för tio år tillbaka samt att hon till en början haft pigtjenst, men sedan lifnärt sig med arbete såsom inhyseshjon. Enligt prestbevis är hon född år 1836.

Åklagaren framhade att vittna:

Bonden *Johan Isoahola*, som berättade: att han, i sin egenskap af ledamot i kyrkorådet, med anledning af rykten om Eva Blås hafvandeskap, i medlet af December månad

år 1870 kallat henne till sig och sökt förmå henne att erkänna detsamma samt lofvat bispringa henne både med råd och understöd, men att vittnets uppmaning skett förgäfves; att vittnet slutligen förmodat ryktet vara falskt, men, då det fortfarande upprepats, förmått inhysingen Johan Krook och dennes hustru, hvilka voro i beråd att afflytta från vittnet, att bosätta sig å Koivisto torp, på det Eva Blå, som der bott ensam med sina barn, måtte komma under deras tillsyn; att Krook den 23 Februari på morgonen infunnit sig hos vittnet och omtalat, hurusom några blodfläckar i förstugan i förening med Eva Blås förändrade utseende läto förmoda att Eva Blå under natten framfödt barn; att vittnet och några andra personer derpå infunnit sig å torpet och sökt förmå Eva Blå att uppgifva sanna förhållandet, men att hon bestridt sig hafva haft barnsbörd, och bland annat sagt: "om ni kommen Marietiden, så fån ni se mitt barn"; att några qvinnor omsider öfvertygat sig om att hennes förlossning försiggått, hvarföre, och ehuru Eva Blå fortfarande vidhållit sitt nekande, spaning efter fostret vidtagits, hvarvid under höet i en till torpet hörande lada nyligen tillkommen efterbörd först påträffats och derefter under Eva Blås säng i en korg ett i linnetrasor inlindadt foster, å hvilket dock icke tecken till yttre våld förmärkts; att Eva Blå genast erkänt fostret såsom sitt och sagt sig hafva framfödt detsamma liflöst å Koivisto torp; men emedan anledning förekommit att misstänka det förlossningen icke försiggått å Koivisto, hade undersökning företagits äfven å Taipale torp, der hon uppgifvit sig hafva badat, och hvarest såväl på ett golf som på en badqvast funnits tydliga spår efter försiggången barnsbörd, ehuru både golfvet och badqvasten synts hafva blifvit med vatten öfversköljda. Sådant oaktadt hade Eva Blå fortfarande vidhållit att hon framfödt fostret å Koivisto torp.

Ofvanbemälde *Johan Krook* berättade, att vittnet hade flyttat till Koivisto torp i början af Februari och, utan att hafva tillfrågat Eva Blå om hennes hafvandeskap, likväl blifvit förvissad om sanningen af ryktet derom. På aftonen den 22 Februari hade han jemte Eva Blå begifvit sig till

Taipale torp för att bada. Sedan han i sällskap med innehafvaren af sistnämnda torp Gustaf Kratsch kommit från badstugan, hade de begifvit sig i torpets boningsstuga, för att der invänta Gustaf Kratschs hustru Anna Kaisa Kratsch och Eva Blå, hvilka efter dem skolat bada. Då emellertid Anna Kaisa Kratsch en stund derefter ensam inkommit i boningsrummet, hade vittnet efterfrågat Eva Blå och erhållit det besked, att hon ensam qvarstannat i badstugan, äfvensom att Eva Blå sagt sig ämna begifva sig direkte hem, hvarföre, och då vittnet trott henne allaredan hafva vandrat af, vittnet, efter en stunds uppehåll, och utan att besöka badstugan, gått ensam hem. Emellertid hade Eva Blå ännu icke vid vittnets hemkomst återkommit, hvarföre vittnet, på uppmaning af sin hustru Anna Krook, beredt sig att återvända till Taipale torp för att efteröka Eva Blå, då hon i detsamma anländt. Eva Blå hade nu, utan att yttra något, låtit sina barn draga skorna och strumporna af henne, hvarefter hon, jemte det öfriga gårdsfolket, gått till sängs, utan att vittnet kunnat upptäcka något ovanligt hos henne, i följd deraf, att rummet varit särdeles svagt upplyst. Men följande morgon hade vittnet funnit bloddroppar på golfvet i förstugan och å trappan, hvilket, i förening med Eva Blås märkbara blekhet, gifvit vittnet anledning till de misstankar vittnet genast för Isoahola yppat. För öfrigt besannade vittnet dennes intygan.

Några andra vittnen bekräftade dessa berättelser, bland dem

Anna Krook, som tillade: att hon engång, kort efter inflyttningen till Koivisto torp, yttrat till Eva Blå, för att pröfva henne: "Wähäahola värdinnan har lofvat gifva dig barnkläder, då du blir förlöst", hvartill Eva svarat: "vänta få de"; samt att Eva Blå under samtal med vittnet morgonen den 23 omnämnt att hon en gång under natten varit utgången från boningsstugan.

Inhyseesenkan *Maria Puusti* förklarade sig hafva vid den af Isoahola omnämnda undersökningen tydligen funnit att Eva Blå blifvit förlöst, icke å Koivisto, utan i badstugan å Taipale torp.

Fångföraren *Matts Parkatti* hade ock vid omförmälde undersökning kommit till den öfvertygelsen, att Eva Blå förlösts i ofvansagda badstuga, ehuru hon sjelf förklarat att fostret framfödts af henne hemma, samt att det sannolikt dött under hennes hemfärd från badstugan, såsom hon utlåtit sig "luiden välissä" (emellan benknotorna), enär hon nemligen flere gånger under vägen skulle fallit.

Provincialläkaren d:r W. S. Schildt anstälde den 10 Mars 1871 medicolegal besigtning af fostret samt utlät sig: att fostret, som var af manligt kön, redan varit fullgånget och således haft förmåga af sjelfständigt lif; att fostret delvis andats; att denna omständighet i förening dermed, att knappt det minsta tecken till förruttnelse kunde upptäckas, utvisade, att fostret lefvat intill sin födsel och jemväl derefter. "Hvad som hämmat (keskeyttänyt) andedrägten eller hindrat dess fullständighet (estänyt hengen vedon täydellistymistä) och sålunda förorsakat fostrets död, kunde icke i stöd af besigtningen med säkerhet bestämmas. Likväl ville det synas, som om bristande vård (2) *) skulle vållat densamma, såframt icke något yttre föremål tilläfventyrs tryckt eller betäckt munnen (6,9)" **).

Häradsrätten afkunnade utslag den 10 Mars 1871: och fann, genom de i målet å ed afhörda vittnens berättelser samt den utredning läkarens obduktionsattest lemnade, lagligen ådagalagdt vara, att Eva Blå, hvilken af oloflig beblandelse blifvit hafvande, dolt detta sitt tillstånd och sedermera i sökt enslighet å Taipale torp framfödt ett fullgånget, lefvande foster, samt att Eva Blå, genom sin underlåtenhet att gifva detsamma sådan vård, som erfordrats för dess bibehållande vid lif, hvarifrån hon så mycket mindre kunde anses hafva varit hindrad, som hon, strax efter förlossnin-

*) Mom. 2 i besigtningsinstrumentet innehåller: Nafvelsträngen saftig, rödaktig, tjock, fasthängande 1¼ qvarter lång, afsliten och obunden.

**) Mom. 6 och 9 innehålla: Munnen öppen. Läpparne ljusröda, nedre läppen nedåt, och öfre läppen uppåt vänd. Huden å halsen veckig, men utan sugillation; uti nacken en liten, rödare obestämd fläck; dock fanns ej ens der sugillation.

gen, gått en verst från Taipale till Koivisto torp, uppsåtligen bragt detta sitt foster om lifvet; och pröfvade Häradsrätten fördenskull rättvist att, jemlikt 1 § i K. Förordn. den 26 November 1866 angående barnamord m. m., döma Eva Blå att hållas åtta år till tukthusarbete uti spinnhuset i Willmanstrand, hvarjemte yttrande i öfriga delar af målet meddelades.

Detta utslag hemställdes *Wasa Hofrätt*, som, i öfvervaro af Hofrättsrådet *Carp*, Assessorerne *Sabelli*, *Sandman* och *Qvickström* samt adjungerande ledamoten Viceadvokatfiskalen *Skog*, genom utslag den 2 Maj 1871 gillade Häradsrättens åtgärd i ofvanupptagna del.

Öfver Hofrättens utslag anförde Eva Blå underdåniga besvär, i hvilka hon vidhöll sin hos Häradsrätten afgifna förklaring.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departement* yttrade sig

Senatorn *Nykopp* och fann Eva Blå icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens utslag, hvad anginge den henne derigenom tillräknade brottslighet. Men beträffande Eva Blås ansvar derför pröfvade Senatorn rättvist, i stöd af ofvanåberopade § i K. Förordn. af den 26 November 1866, döma henne att hållas sex år till allmänt arbete uti tukthuset i Willmanstrand.

Senatorerne *Dahl* och *Snellman* voro af lika mening med Senatorn Nykopp.

Vice ordföranden Friherre *af Schultén* förmälte sig hafva velat infordra Collegii Medici yttrande i anledning af den utaf provinsialläkaren D:r Schildt å ifrågavarande foster verkstälda besigtning och hans deröfver afgifna utlåtande; men emedan öfrige härvid närvarande Senatorer allaredan ingått i slutlig pröfning af saken samt Friherren förthy äfven vore dertill förbunden, utlät sig Friherren och fann det stanna Eva Blå till last att hafva sökt enslighet vid födseln och sålunda, genom att beröfva sig den omvårdnad, som för henne och barnet dervid varit af nöden, förorsakat dess död. i anseende hvartill Friherren, i förmågo af 4 § i ofvanåberopade Förordning, dömde Eva Blå, att hållas sex månader i fängelse.

H. K. M:ts utslag är utfärdadt den 28 September 1871.

---

4 *).

Bör kommun, som i stöd af Kejs. Förordningen den 12 December 1864 tillerkännes rätt att utan kontroll från styrelsens sida förvalta spanmålslånemagasin, ändock åläggas att till stadfästelse anmäla förslag till nytt magasinsreglemente, eller till åstundade ändringar i äldre sådant? — Hvilken bland flera vid omröstning uttalade meningar är att såsom de flestes beslut i saken anses? Omröstning derom.

Uti inlemnade särskilda skrifter, hvilka, efter föredragning från Jordbruksexpeditionen, i ett sammanhang hos Kejserliga Senatens Ekonomie-Departement förekommo, sökte Korsnäs och Toholampi kapellboer inom Wasa län tillstånd att hvardera för sig få utan styrelsens kontroll förvalta de inom sagde kapellförsamlingar inrättade spanmålslånemagasiner.

Då detta ärende till handläggning i Kejserliga Senaten förehades, ville Chefen för ofvannämnde Expedition Senatorn Friherre *von Born*, innan vidare i saken tillgjordes, hafva Guvernören i Wasa län anbefaldt att af delägarne i förberörde magasiner infordra och derefter till Kejserliga Senaten insända de reglementen, enligt hvilka dessa magasiner komme att förvaltas, i händelse deras ansökningar bifölles. Men sedan Kejserliga Senatens öfrige ledamöter förmält sig vara i tillfälle att afgifva slutligt yttrande i saken, förenade sig Senatorerne *Molander*, *von Knorring*, Friherre *von Born* och *von Haartman* om den mening, att desse ledamöter funno skäligt tillåta delägarne i såväl Korsnäs som Toholampi församlingars spanmålslånemagasiner att hädanefter förvalta nämnda magasiner utan den i Nådiga Kungörelsen den 23 Maj 1857 samt i de för förstnämnde magasin den 23 Oktober 1858 och för magasinet i Toholampi den 16 September 1859 fastställda reglementen föreskrifna och Styrelsen förbehållna kontroll, hvilken förty komme att upphöra. Dock ålåge det magasinsdelägarne att iakttaga föreskriften i Nådiga Förordningen angående socknemagasiner-

*) Benäget meddeladt af hr Senatorn E. von Knorring.

nes framtida förvaltning af den 12 December 1864 derom att ifrågavarande magasiners nu varande tillgångar, uppgående för magasinet i Korsnäs kapell, i utsädesfonden till 261 tunnor 17 kappar råg och 350 tunnor 17 kappar korn samt i undsättningsfonden till 76 tunnor råg och 76 tunnor korn, äfvensom i Toholampi församlings magasin i utsädesfonden till 59 tunnor 7½ kappar råg och 89 tunnor 6½ kappar korn samt i undsättningsfonden till 149 tunnor 7¾ kappar råg och 142 tunnor 12½ kappar korn, ej få minskas och det genom växtkappar uppkommande tillskott ej användas till andra än kommunernes gemensamma behof, utan att Nådigt tillstånd dertill utverkas, hvaröfver Guvernören i länet ägde vaka.

Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles*, Geheimerådet *Furuhjelm* och *Mechelin* ville på de af Friherre von Born föreskrifna vilkor befria nu ifrågavarande lånemagasiner från Styrelsens kontroll med tillägg likväl af den bestämning att magasinsdelägarne egde uppgöra förslag till sådana reglementen för förvaltningen af sagde magasiner som de för framtiden vilja efterlefva och dessa förslag sedermera till Kejserliga Senatens stadfästelse anmäla.

Senatorerne *Antell* och *Norrmén* ville jemväl befria ofvanberörda lånemagasiner från Styrelsens kontroll, hvarvid desse Senatorer dock funno nödigt att, jemte de vilkor Friherre von Born för dylik befrielse föreskrifvit, stadga att ändringar i de för dessa magasiner gällande reglementen, hvarom öfverenskommelse kunde träffas, borde i afseende å pröfning och stadfästelse hos Kejserliga Senaten anmälas.

Vid uppkommen fråga hvilken af ofvannämnda tre olika meningar borde anses vara omfattad af Kejserliga Senatens pluralité, hvarom olika åsigter förspordes, yttrade Senatorerne Generallöjtnanten *af Forselles*, Geheimerådet *Furuhjelm*, *Molander*, Friherre *von Born*, *Mechelin* och *von Haartman* sammanstämmande, att som fem af Kejserliga Senatens nu närvarande nio ledamöter icke bifallit ifrågavarande ansökningar på de vilkor Friherre von Born föreskrifvit, utan dertill fogat bestämningar, hvilka ehuru sinemellan i någon mån skiljaktiga, dock hvardera afse inskränkning i disposi-

tionsrätten öfver spanmålslånemagasinerne, samt bland desse fem ledamöter två till alla delar instämt i Senatorn Mechelins utlåtande, funno förbemälde Senatorer, jemlikt 4 § 23 kap. R. B., beslut i ämnet böra affattas enligt Senatorn Mechelins yttrande.

Senatorerne *Antell* och *Norrmén* funno, då Senatorn Mechelin såsom vilkor för bifall till sökandernes anhållan föreskrifvit bland annat att vederbörande magasinsdelägare borde uppgöra och i afseende å stadfästelse hos Kejserliga Senaten anmäla förslag till sådana magasinsreglementen, som de för framtiden vilja efterlefva samt Senatorn Norrmén för sin del föreskrifvit att endast de förändringar i sagde reglementen, hvarom öfverenskommelse vederbörande emellan kan träffas, skola till pröfning hos Kejserliga Senaten anmälas, uti hvilket yttrande Senatorn Antell sig förenat, sistanförda vilkor jemväl vara omfattadt af Senatorn Mechelin och de med honom ense af Kejserliga Senatens ledamöter samt att vid sådant förhållande Senatorn Norrméns utlåtande, såsom biträdt af fyra bland Kejserliga Senatens öfriga ledamöter, borde tjena till grund för Kejserliga Senatens i förevarande ärender fattade beslut.

Senatorn *von Knorring* fann af de i sakens pröfning deltagande nio ledamöterne, hvilka alla på grund af Nådiga Förordningen den 12 December 1864 förklarat sökanderne berättigade att utan styrelsens kontroll förvalta sina spanmålslånemagasiner, fyra ledamöter hafva meddelat slikt berättigande utan föreskrift om skyldighet för sökanderne att till Kejserliga Senaten inlemna de förslag till reglemente för samma magasiner, som af dem komme att upprättas, samt två föreskrifvit endast att de ändringar i reglementena, om hvilka vederbörande kunde öfverenskomma, borde i afseende å stadfästelse hos Kejserliga Senaten anmälas. Och som de två ledamöterne således på samma grund som de fyra ansett reglementena ej behöfva inlemnas i sin helhet, hvarom alltså sex ledamöter varit ense, fann Senatorn den mening, som är uttryckt genom Senatorn Norrméns votum, hvarigenom allenast uppgift på ändringarne infordrats, så mycket hellre böra, i öfverensstämmelse med stadgandet i 4 § 23

kap. R. B., betraktas såsom innefattande de flestes mening, som den trédje meningen, enligt hvilken reglementena i dess helhet skulle för att stadfästas Senaten meddelas, är omfattad af endast tre ledamöter och densamma, i hvad den sträcker sig längre än till föreskrift om ändringarnes anmälande, hvarken till grund eller resultat får något stöd af de öfrige sex ledamöternes röster, men deremot i frågan om infående åtminstone af uppgift på ändringarne, både hvad grund och resultat beträffar, är öfverensstämmande med den mening de två och bland dem Senatorn Norrmén uttalat, hvilken mening följaktligen understödes af fem röster bland nio och således af Kejserliga Senatens pluralité.

Kejserliga Senatens i saken utfärdade resolutioner, affattade i enlighet med Senatorn Mechelins mening, äro daterade den 18 Januari 1873.

5.

Kan gäldenär, som upplåtit sitt bo till konkurs, hvari hans och hans borgenärers rätt blifvit i dom bestämd enligt Kgl. Konkursstadgan den 28 Juni 1798, utan att gäldenären då tillagts den i samma Stadga medgifna afträdesförmån, sedermera, vid fråga om införsel i hans löneförmåner, få tillgodonjuta den i 85 § af Kejs. Konkursstadgan den 9 November 1868 medgifna, annorledes beskaffade afträdesförmån, som nu i konkurs är att tilldömas cessionant, hvilken ej funnits saker till brottsligt förfarande mot sine borgenärer?

Häradshöfdingen G. A. Lagerblad hade uti en den 28 Mars 1861 utfärdad förbindelse, jemte en medlöftesman, en för begge och begge för en, åtagit sig ansvarighet för fulla ersättningen af den förlust, som möjligen kunde drabba referendariesekreteraren G. F. Sourander, i händelse ett lån på 3,000 rubel silfver, som kronofogden J. F. Lagerblad erhållit

emot en af honom utfärdad och den 17 Mars 1858 å referendariesekreteraren Sourander transporterad skuldsedel, af en eller annan anledning icke skulle utgå ur den lägenhet, uti hvilken lånet blifvit intecknadt.

Såväl kronofogden Lagerblad som häradshöfdingen Lagerblad upplåto sedermera sin egendom till sine borgenärers förnöjande; och blef förenämnde skuldsedels dåmera återstående innehåll 10,000 mark, förutom ogulden ränta, af referendariesekreteraren Sourander i hvardera konkursen bevakadt och utdömdt, ur kronofogden Lagerblads konkurs till fulla beloppet, samt, genom Häradsrättens i Artsjö och en del af Orimattila sockens tingslag den 11 Februari 1869 afkunnade och sedermera laga kraftvunna utslag, ur häradshöfdingen Lagerblads konkurs till den del, som icke utginge ur värdet för den för skulden intecknade lägenheten; hvarjemte häradshöfdingen Lagerblad genom samma utslag, med åberopande af 1798 års konkursstadga ålades att med hvad han framdeles ärfde eller förvärfde ansvara för omförmälda förbindelse.

Å denna fordran fick referendariesekreteraren Sourander tillgodonjuta endast 911 mark 67 penni ur den intecknade lägenheten och kronofogden Lagerblads öfriga tillgångar, samt 516 mark 7 penni ur häradshöfdingen Lagerblads konkurs och genom utmätning hos dennes medlöftesman. Med anledning häraf anhöll referendariesekreteraren Sourander hos Guvernören i Nylands län att vinna införsel såväl uti häradshöfdingen Lagerblads å stat anslagna lön som uti den honom tillkommande andel i tingsgästningen från Iittis domsaga.

Uti afgifven förklaring yrkade häradshöfdingen Lagerblad, att få tillgodonjuta den förmån, som §§ 45 och 85 i konkursstadgan af den 9 November 1868 medgåfve gäldenär, hvilken ej gjort sig skyldig till bedrägeri, oredlighet, tredska eller vårdslöshet; och emedan häradshöfdingen Lagerblad, såsom åtnjutande tjenstledighet för sin återstående lifstid, uppbure endast $^{2}/_{3}$ af tingsgästningen, förutom en lön på stat af 88 mark 88 penni, samt dessa inkomster vore nödiga för hans eget, hans hustrus och sju oförsörjda barns tarfliga

underhåll, anhöll häradshöfdingen Lagerblad om ansökningens förkastande.

Guvernören yttrade sig i utslag den 15 April 1871: att alldenstund utredt vore, det häradshöfdingen Lagerblad saknade all annan tillgång till gäldande af referendariesekreteraren Souranders genom Häradsrättens förberörda utslag utdömda återstående fordran än den lön och tingsgästning Lagerblad såsom häradshöfding i Iittis domsaga åtnjöte, fördenskull, och då häradshöfdingen genom ofvanåberopade lagakraft egande utslag jemväl ålagts att på redan uppgifvet sätt ansvara för full betalning af referendariesekreteraren Souranders ifrågavarande återstående fordran, pröfvade Guvernören, med stöd af 2 § 7 kap. U. B. och k. förordningen den 8 Oktober 1740, jemförda med kongl. brefvet den 10 Januari 1739 och kejs. br. den 10 Mars 1845, rättvist meddela referendariesekreteraren Sourander den sökta införseln.

Öfver detta utslag anförde häradshöfding Lagerblad besvär i *Åbo Hofrätt*, som i utslag den 15 Juli 1871 förklarade skäl så mycket mindre vara förebragta till ändring i Guvernörens öfverklagade utslag, som häradshöfdingen Lagerblad, hvilken i Hofrätten förmält att hans å stat anslagna lön och de honom tillkommande två tredjedelar af tingsgästningen från Iittis domsaga oundgängligen erfordrades för bekostande af häradshöfdingens, hans hustrus och sju oförsörjda barns samt ett tjenstehjons tarfliga uppehälle, icke ens uppgifvit sig hafva minderåriga barn, samt förutom sådana ej någon annan än deras föräldrar uti 85 § i K. konkursstadgan den 9 November 1868 berättigades att af de tillgångar, fadren efter iråkad konkurs och dess afslutande egde, tillgodonjuta nödtorftigt underhåll, hvarföre vid sagda utslag lemnades beroende.

Häradshöfdingen Lagerblad nedsatte revisionsskilling och anhöll hos H. K. Maj:t på förut anförda skäl om upphäfvande af Guvernörens och Hofrättens utslag i saken. Derjemte uppgaf häradshöfdingen att tre af hans barn vore minderåriga, hvarutom han trodde att de i 85 § af konkursstadgan begagnade orden "minderåriga barn" borde anses liktydiga med

det i 45 § af samma stadga förekommande uttrycket: "oförsörjda barn."

Målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* den 5 Mars 1872 då

Senatorn *Brunou* yttrade sig: det hade väl häradshöfdingen Lagerblad yrkat att den uti 85 § af konkursstadgan af den 9 November 1868 cessionant i vissa fall medgifna afträdesförmån måtte komma häradshöfdingen till godo; dock som häradshöfdingen Lagerblads konkurs inträffat förr än nämnda stadga trädt i gällande kraft och häradshöfdingens rätt såsom cessionant i följd deraf blifvit genom laga kraft vunnet domslut pröfvad och bestämd efter dessförinnan gällande författningar, ansåg Senatorn föreskrifterna i konkursstadgan af den 9 November 1868 desto mindre nu kunna läggas till grund för bestämmandet af häradshöfdingen Lagerblads och hans borgenärers ömsesidiga rätt, som den af häradshöfdingen påyrkade förmånen icke blifvit i den ordning 90 § i sagda stadga innehåller honom tillerkänd, i anseende hvartill, och då häradshöfdingen Lagerblad, enligt Senatorns tanke, i öfrigt icke anfört skäl till ändring i Hofrättens ofvanberörda utslag, Senatorn pröfvade rättvist, i stöd af de utaf Guvernören åberopade författningar, låta bero vid det slut, hvari Hofrätten i saken stannat.

Senatorerne *Nykopp* och *Forsman* voro ense med Senatorn Brunou.

Senatorn *Snellman* utlät sig: att som häradshöfdingen Lagerblad numera uti den underdåniga deduktionen uppgifvit att han egde, utom fyra oförsörjda, jemväl tre ännu minderåriga barn, alltså, och med afseende å stadgandet i 85 § af konkursstadgan den 9 November 1868, pröfvade Senatorn, enär nästberörda omständighet hos Hofrätten icke kommit under öfvervägande, rättvist att, i sakens sålunda förändrade skick, med upphäfvande af Hofrättens utslag, förvisa målet tillbaka till Hofrätten, som egde detsamma på anmälan åter upptaga och dermed lagligen förfara utan hinder af den undanrödjade åtgärden; dock, emedan Senatorn, i följd af omröstningen, var förbunden att slutligt yttrande meddela, fann Senatorn vid omförmälda förhållande sig

icke kunna annat än för närvarande förkasta referendariesekreteraren Souranders i saken utförda talan.

Vice ordföranden, Friherre *af Schultén*, ansåg sig, med upphäfvande af Guvernörens och Hofrättens utslag, böra förkasta referendariesekreteraren Souranders påstående för närvarande, då någon utredning ej förebragts om häradshöfdingen Lagerblads förmåga att efter införsel i hans löneförmåner kunna försörja sig och sin familj, på sätt enligt 1868 års stadga syntes böra ega rum.

H. K. Mj:ts utslag är utfärdadt den 5 Mars 1872 i enlighet med Senatorn Brunous af flesta rösterna omfattade mening.

6.

Dråp för att hämnas för förment äktenskapsbrott. — I eller utan uppsåt att döda? — Falsk sjelfangifvelse för dråpet, gjord af dråparens för otrohet misstänkta hustru. — Om hustru för sådant jemte annat försök att dölja mannens brott enligt lag bör straffas.

Sedan hos kronolänsmannen i Kristina socken G. E. Järnström anmälts, att bonden Adam Kokkonen blifvit af landboen å hans egde andel af skatterusthållet N:o 1 i sagde sockens Yövesi by Johan Kurvinen den 24 December 1870 efter middagen med yxa så svårt sårad i magen, att hans lif sväfvade i fara, anstälde Järnström i anledning häraf den 25 i samma månad polisundersökning, dervid Adam Kokkonen berättade: att han förstnämnde dag i sällskap med Johan Kurvinen och dennes hustru Hedvig Heikkinen i enskilda angelägenheter besökt bonden Hesekiel Himanens omkring en verst från Kokkonens och Kurvinens gemensamma hemvist belägna bolstad; att han derstädes med Kurvinen hållit liqvid om deras gemensamma affärer samt köpt af honom ett par vantar; att Kokkonen derpå ensam vandrat till ett torp, för att uppköpa smör, och sedermera vidpass kl. 1 e. m. å-

tervändt hem, då han i boningsstugan funnit Kurvinen och dennes hustru, hvilka tidigare dit anländt, samt deras minderårige söner Johan och Wilhelm; att han, efter att hafva ätit, klädt af sig sin rock och lagt sig på sin bädd; att Kurvinen, som vid Kokkonens ankomst i dryckesrördt tillstånd legat på en bänk och uppmanat Kokkonen att draga handkafvel, omsider nedfallit från bänken och sedan begynt förebrå sin hustru för lättja och otrohet, då tvist uppstått emellan makarne; att Kurvinen försökt aga henne, men att hon stält sig till motvärn och, för att undgå vidare våldsamhet, slutligen utgått; att, enär Kokkonen i anledning häraf brustit ut i skratt, Kurvinen med en yxa, den han funnit under en bädd på golfvet, tillfogat Kokkonen, som fortfaradde legat på sin bädd, ett sår på högra sidan af underlifvit nedanom refbenen med den påföljd, att inelfvorna till en del trängt ut; att Kokkonen genast stigit upp och under utropet: "älä hyvä Juhana lyö" (slå ej, käre Johan) skyndsamt, i sin för tillfället påhafda klädsel, begifvit sig ut och ilat ned till Alakuomio, nära gården belägna sjö, och vidare längs isen å densamma till Hesekiel Himanens hemvist, der han omtalat tilldragelsen samt erhållit skötsel och vård.

Sedan Kokkonen påföljde dag kl. 6 e. m. hos Hesekiel Himanen aflidit, blef med anledning af omförmälda utaf Kokkonen under fullkomlig sinnesredighet afgifna berättelse och de öfriga omständigheter, som vid polisundersökningen inlupo, Kurvinen, ehuru han bestred att han slagit Kokkonen, af kronolänsmannen Järnström tagen i fängsligt förvar och stäldes sedermera vid Häradsrätten i Kristina sockens tingslag under tilltal såsom Adam Kokkonens baneman, hvarjemte ansvar äfven yrkades å Hedvig Heikkinen för det hon med kännedom om missgerningen sökt densamma dölja.

Vederbörande provincialläkares på grund af verkstäld medicolegal besigtning afgifna utlåtande innehåller, att Kokkonen "ljutit döden af ett skuret sår i underlifvet, hvilket med yxa tillfogats honom af annan person."

Enligt prestbevis var Kokkonen född den 24 December 1843. Mot hans fräjd förefanns ingen anmärkning.

Det om *Johan Kurvinen* utfärdade prestbeviset ger vid

handen, att han är född den 4 Februari 1830 och att han år 1856 pliktat för fylleri och sabbatsbrott samt år 1863 för fylleri i kyrka. I öfrigt intygades om honom i nämnden, att han gjort sig känd för ett vildt och häftigt sinnelag.

Inför Rätta i saken hörd, bestred *Johan Kurvinen* enständigt, att han den 24 December eftermiddagen på något sätt våldfört sig å Kokkonen eller ens då sett honom, hvarjemte han, i öfverensstämmelse med hvad han vid polisundersökningen uppgifvit, för öfrigt förklarade, att, sedan han, på sätt Kokkonen berättat, skilts från denne, hade han jemte sin hustru återvändt hem, derstädes omkring par timmar sysselsatt sig med hvarjehanda göromål och sedermera begifvit sig till sin på omkring en versts afstånd bosatte svåger, torparen Aron Haajanen, hvarest Kurvinen förplägats med kaffe och bränvin samt derifrån han, skjutsad af sin systerson Henrik Johan Haajanen, i aftonskymningen hemkommit, väl icke fullkomligt nykter men ej heller berusad. Derefter hade han, utan någon emellan honom och hans hustru förefallen oenighet, lagt sig till hvila på golfvet och icke uppvaknat förr än sent på aftonen, då han kallats att bada. Af denna anledning hade han icke afvetat den undersökning, som några personer samma afton anställt i hans boning. — Likväl medgaf han sedermera att han berörde eftermiddag, på sätt Kokkonen omnämnt, nedfallit från stugubänken.

Hedvig Heikkinen, som vid polisförhöret påstått, att hon efter besöket hos Hesekiel Himanen icke sett Adam Kokkonen, uppgaf sedermera inför Häradsrätten, att hon sjelf tillfogat Adam Kokkonen det sår, i följd hvaraf han aflidit. Härom berättade Hedvig Heikkinen: att Adam Kokkonen, hvilken en längre tid visat afsigt att förleda Hedvig Heikkinen till otrohet emot Johan Kurvinen, ifrågakomne eftermiddag, sedan alla tre varit hemkomna från besöket hos Hesekiel Himanen, åtföljt Hedvig Heikkinen, då hon utgått för att fodra kreaturen, och i en å hemmanets bolstad befintlig lada sökt med henne öfva otukt samt, då hon för att undvika sådant förfogat sig ut å mangården, dit förföljt Hedvig Heikkinen, som i anledning deraf blifvit förtörnad och vid en nära till boningsstugan belägen byggnad tillgripit, såsom hon trott ett mindre vedträd,

men i stället af misstag en bland veden liggande yxa, med hvilken hon, svängande densamma omkring sig, råkat träffa Adam Kokkonen och dervid tillfogat honom berörde sår.

Af de på ed hörda vittnena berättade:

Bonden *Abel Kurvinen* och torparen *Gabriel Himanen:* att Kokkonen, på vittnenas frågor om tillgången, då han blef sårad, fullkomligt redig afgifvit en berättelse, öfverensstämmande med den han lemnat aktor Järnström, och för öfrigt endast med följande närmare bestämningar, nemligen: att sedan Kurvinen hade förebrått sin hustru för otukt och en gång med handen slagit henne, samt, då hon derpå utgått ur stugan, åtföljt henne, hade han, återkommen i stugan och seende öfver bordet, frågat sina barn, om Kokkonen vore der, hvartill dessa svarat: "han ligger ju bakom ugnen på vår bädd"; att Kurvinen derefter tillfrågat dem: "hvar är min lilla yxa?"; att han i detsamma fått tag i yxan, som funnits under en annan bädd, och med några få steg sprungit öfver golfvet samt huggit till, då Kokkonen, utbristande: "älä hyvä Juhana lyö", satt sig upp, och Kurvinen ryckt bort yxan från såret, ifrån hvilket tarmarna i detsamma trängt fram; att Kokkonen, så tunn klädd han varit, hastat ut och ännu ett stycke på isen, omkring 1/4 verst förföljts af Kurvinen, utan att Kokkonen kunnat urskilja huruvida Kurvinen då varit försedd med yxa; samt att Kokkonen, hvilken varit särdeles stark, ett skof, utmattad, fallit att sitta på isen (ehuru något spår deraf vid undersökningen följande dag ej förmärkts). Föröfrigt hade Kokkonen uppgifvit, att någon ovänskap eller oenighet icke egt rum mellan honom och Kurvinen.

Bonden *Hesekiel Himmanen* och sytningsmannen *Matts Paalanen:* att de genast efter Kokkonens ankomst till Himanen begifvit sig till Kurvinens hemvist, der för tillfället funnits, utom Kurvinen, hvilken legat orörlig på golfvet — om inslumrad eller icke, visste vittnena ej, emedan de af fruktan för honom ej vågat tilltala honom — hans hustru Hedvig Heikkinen och deras barn Johan och Wilhelm; att Hedvig H. sagt sig ej hafva sett till Kokkonen, som, sedan de skilts hos Himanen, icke skulle varit hemma; att barnen deremot sagt: "vast'ikään hän se läksi" (just nyss gick han

ju): att Hedvig på vittnenas fråga, huru den rock och pipa, som Kokkonen haft hos Himanen, och som nu funnits i stugan, ditkommit, förmält sig icke veta det; att hon, när man begärt fram yxorna, sagt sig redan för par veckor tillbaka gömt undan dem, emedan männen varit i delo med hvarandra, och, då vittnena sjelfva velat söka dem i uthusen, nekat dem att dervid begagna pertbloss, som kunde framkalla eldsvåda; att vittnena icke funnit yxorna men i stället under sökandet varseblifvit blodfläckar vid stugutröskeln och utmed högra sidan af den väg, som från boningsstugan ledde ned till sjöstranden, äfvensom att på golfvet i stugan funnits några efter skurning våta fläckar i riktning från det ställe i stugan, der Kokkonen enligt egen beskrifning skulle legat, till dörren: samt att Hedvig Heikkinen, när på juldagen väckts fråga om anledningen till dessa blodfläckar, förklarat dem härleda sig deraf, att gårdens häst troligen genom trampning skadat sin fot och blödt, men att hästens fötter vid i anledning häraf anstäld besigtning befunnits oskadade. — Dessutom förtäljde sistnämnda vittnen, hurusom vittnet Paalanen först bemärkt Kokkonen komma till Himanens gård, och undrande frågat, hvad han kunde bära, hvartill vittnet Himanen, som då sett ut och igenkänt Kokkonen, yttrat: han tyckes bära sina inelfvor; att Kokkonen i förstugan klagande ropat: "öppnen dörren, Kurvinen den mördaren slog mig med yxa", samt att Kokkonen, som flere gånger varit på väg att afsvimna men vederqickts genom vatten, beskrifvit huru han blifvit slagen, och sagt att man genast borde vandra för att häkta Kurvinen, på det denne icke måtte få dräpa andra.

Bonden *Anders Särkkä:* att Kurvinen, då han den 15 December 1870 sammanträffat med vittnet, omtalat att Kokkonen någon dag derförinnan skulle insfängt sig med Hedvig Heikkinen i deras stuga, samt att Kurvinen, om sådant framdeles inträffade, ernade med yxa slå Kokkonen, och, när vittnet härvid invändt, att Kurvinen åtminstone ej borde begagna bettet, tillagt, att just bettet borde mot Kokkonen användas.

Kurvinen bestred först detta vittnesmål, men medgaf sedan, att han fällt omnämnda yttrande, dock endast på

skämt; hvarjemte han såsom anledning dertill uppgaf, att Hedvig Heikkinen för honom omtalat, det Kokkonen skulle stängt sig inne med henne på tu man hand, medan hennes barn fått stå ute och plågas af köld. På vidare fråga om den afsigt, uti hvilken Kokkonen kunde hafva instängt sig med Hedvig Heikkinen, anmärkte Kurvinen, att detta måhända skett i en vilja och gerning med hustrun.

Bonden *Matts Honkanen:* att då han jemte åtskilliga andra personer juldagen infunnit sig hos Kurvinen för att kalla honom till polisförhöret, hade han ingått i stugan före de andra och tillfrågat Kurvinen "huru råkade du i så svåra affärer med den mannen?" hvartill Kurvinen genmält endast: "tyvärr råkade jag i dem" (niinpä tuohon jouduin).

Af makarne Kurvinens söner uppgaf den äldre *Johan Johansson Kurvinen*, 10½ år gammal, att han väl sett då fadren den 24 December e. m. hemkommit, men ej varseblifvit när Kokkonen inträffat; att han icke, på sätt några vittnen uppgifvit, sagt, att Kokkonen skulle varit hemma, men vandrat bort; att han en del af eftermiddagen icke varit inne i stugan och ej kände hvad der förefallit; att Kokkonen ett par månader derförinnan stängt sig in med modren i stugan, hvadan Johan Johansson och hans yngre broder Wilhelm, som frusit om sina fötter, varit i beråd att gå in genom fönstret, då Kokkonen omsider öppnat dörren; och hade modren då ännu legat på rygg på en bädd.

Wilhelm Kurvinen, på 9:de året, förnekade sig hafva sett Kokkonen den 24 Dec. e. m. i stugan.

Såväl Johan Kurvinen som Hedvig Heikkinen vidhöllo enständigt sina förklaringar och uppgifter, hvarjemte Hedvig Heikkinen anhöll att vid bedömandet af hennes handling anledningen till densamma och de omständigheter, ununder hvilka den blifvit begången, måtte tagas i betraktande.

Häradsrätten afkunnade utslag i målet den 25 Januari 1871 och fann Hedvig Heikkinens uppgift derom, att hon skulle på af henne omnämndt ställe och sätt tillfogat Adam Kokkonen ifrågavarande sår, vederläggas ej mindre af blodspårens läge på marken, än af sårets riktning och beskaf-

fenhet, hvilka ådagalade, att detsamma tillfogats en liggande person af en upprättstående; — och alldenstund Adam Kokkonens berättelse, utom att den afgifvits af en döende person, såväl beträffande hans hemkomst som i åtskilliga andra omständigheter vunne styrka genom hvad under ransakningen inlupit, samt uppenbart vore, att slaget tilldelats Kokkonen i stugan på en tid, då der ej funnits andra personer än Johan Kurvinen, hans hustru Hedvig Heikkinen och deras minderåriga barn, men af särskilda förhållanden ådagalades, att nämnde slag icke tilldelats Adam Kokkonen af Hedvig Heikkinen, på sätt hon sanningslöst uppgifvit; fördenskull och då den under bodan påträffade Kurvinen tillhöriga yxen, hvilken Kokkonen igenkänt såsom den mot honom begagnade, noga inpassade till det hål, som genom yxhugget bildats å Kokkonens vid tillfället påhafda väst, ansåg Häradsrätten Johan Kurvinen, genom ofvanupptagna och andra af Häradsrätten framhållne skäl och omständigheter, förvunnen att hafva uppgifne tid under inflytande af svartsjuka tillfogat Kokkonen det sår i underlifvet, deraf han dagen derpå aflidit; i anseende hvartill, och då, i betraktande af ej mindre det vapen Kurvinen begagnat, än de hotelser mot Kokkonen han låtit undfalla sig, antagas måste att Johan Kurvinen begått denna gerning i uppsåt att döda, Häradsrätten, i stöd af 1 § 24 kap. M. B., pröfvade rättvist döma Johan Kurvinen att, efter beredelse till döden, varda å rätteplats i gerningsorten halshuggen. — Vidkommande Hedvig Heikkinen, ansåg Häradsrätten det stanna henne till last att hafva, fastän medveten af mannens missgerning, sökt densamma dölja; hvarför Häradsrätten, jemlikt 3 § 61 kap. M. B., dömde henne att för denna hennes delaktighet i brottet hållas fyra månader i fängelse i S:t Michels länehäkte.

Detta utslag hemställdes Wiborgs Hofrätts pröfning, hvarjemte de tilltalade öfver detsamma anförde gemensamma besvär.

Hofrätten yttrade i utslag den 4 Maj 1871, det hade väl Hedvig Heikkinen inför Häradsrätten och ytterligare hos Hofrätten uppgifvit, att hon skulle den 24 Dec. 1871, sedan Adam Kokkonen samma dag i en lada å deras bostad sökt

förleda henne till otrohet emot Johan Kurvinen och, ehuru det af Hedvig Heikkinen tillbakavisats, likväl i dylikt syfte inpå mangården förföljt henne, derstädes i vredesmod med en yxa, som hon från gården upptagit, tillfogat Adam Kokkonen ifrågakomna sårskada; men emedan denna hennes förklaring blifvit genom ofvanupptagna och öfriga under ransakningen inlupna omständigheter vederlagd, kunde Hofrätten å densamma icke fästa något afseende. Deremot ansåg Hofrätten, lika med Häradsrätten, lagligen ådagalagdt vara, att Johan Kurvinen sagde dag uti den af honom och Adam Kokkonen gemensamt bebodda stuga, i fullt uppsåt att dräpa, med yxa tillfogat Adam Kokkonen det sår i underlifvet, deraf hans dagen derpå timade död ovilkorligen härrört, samt pröfvade förty rättvist, i stöd af 1 § 24 kap. M. B., gilla bemälde rätts öfver Kurvinen afkunnade dödsdom, äfvensom Hofrätten fann Hedvig Heikkinen förvunnen om hvad Häradsrätten i förestående måtto henne tillräknat, hvarföre hon, jemlikt 2 och 3 §§ 61 kap. M. B., dömdes att straffas med tjugufyra dagars fängelse vid vatten och bröd, derutinnan Häradsrättens utslag sålunda ändrades.

Hofrätten hemstälde sitt utslag H. K. M:ts skärskådande, hvarjemte de tilltalade anförde underdåniga besvär.

Då målet den 15 September 1871 föredrogs i *Senatens Justitie departement* yttrade sig

Senatorn *Nykopp* och fann, med godkännande af Hofrättens yttrande beträffande Hedvig Heikkinens förebärande, det hon skulle föröfvat ifrågavarande misshandel å Kokkonen, lagligen utredt vara, att Kurvinen vid ofvanuppgifna tillfälle med berådt mod, dock utan afsigt att dräpa, med yxa tillskyndat Kokkonen det sår i underlifvet, som enligt läkares intygan ovilkorligen förorsakat Kokkonens död, samt pröfvade förty rättvist, med stöd af 1 § i K. Förordn. angående dråp utan uppsåt att döda m. m. af den 26 November 1866, döma Kurvinen att tolf år hållas till tukthusarbete, hvilket tillsvidare komme att af honom förrättas uti straffängelset i Åbo stad; hvarhos Hedvig Heikkinen, såsom förvunnen om den af Hofrätten henne tillräknade brottslighet, enligt 3 § 61 kap. M. B., af Senatorn dömdes att derför hållas sexton dagar i fängelse

vid vatten och bröd; derutinnan Hofrättens utslag sålunda af Senatorn ändrades.

Senatorn *Dahl*, med hvilken Senatorn *Snellman* förenade sig, var beträffande Kurvinens brottslighet och i öfrigt af lika mening med Senatorn Nykopp, men pröfvade rättvist döma Kurvinen att hållas tio år till ofvanberörda tukthusarbete, äfvensom Senatorn, vid utsättandet af Hedvig Heikkinens ansvar i saken, ålade henne att hållas tolf dagar i fängelse vid vatten och bröd.

Senatorn *von Knorring* var jemväl, angående den brottslighet, som i förevarande fall stannade Kurvinen till last, af lika mening med Senatorn Nykopp, men pröfvade rättvist, i stöd af det utaf bemälde Senator åberopade lagrum, döma Kurvinen, för hvad honom sålunda tillräknats, att undergå tukthusstraff i åtta år; hvarhos Senatorn fann den Hedvig Heikkinen tillräknade brottslighet, att hafva, sedan ifrågavarande missgerning af Kurvinen föröfvats och hon derom erhållit kännedom, sökt densamma dölja, icke vara af den beskaffenhet, att hon, såsom Kurvinens hustru, derför vore till ansvar förfallen, i anseende hvartill Hedvig Heikkinen af Senatorn från allt ansvar i saken frikändes.

Vice ordföranden Friherre *af Schultén* instämde i Senatorn Dahls utlåtande, i enlighet hvarmed alltså H. K. M:ts utslag af den 15 September 1871 är utfärdadt.

Allmänna öfverläggningsämnen

för

Juridiska Föreningen i Finland

under året 1870—1871.

I. Allmän civil lag.

1. Är det lagenligt att, såsom ofta sker, hustruns giftorätt tillgripes för betalning af skuld, som mannen genom borgesförbindelse, ingången utan hustruns samtycke, ådragit sig? eller bör icke rätteligen sådan förbindelse betraktas lika med gäld, som af mannens enskilda vållande tillkommit och hvaraf hustrun ingen nytta haft, samt hustruns giftorätt i boet således, enligt 4 § 11 kap. G. B., icke få till betalning af mannens på omnämnda sätt tillkomna skuld användas?

2. Är löfte om hemföljd af den beskaffenhet, att den, som löftet emottagit, kan, om gifvaren tredskas, ega rätt att få det uppfyldt?

3. Äro personer, som, på grund af 1 och 2 §§ 20 kap. Ä. B. innehafva förmynderskap, pligtige att för kommunalstyrelse eller förmyndarenämnd uppte sådana bevis öfver afgifven redovisning, som i 6 § af K. Förordningen, angående förmyndarevård, af den 19 Dec. 1864 omförmälas, samt att af de omyndiges medel utbetala det i 1 § af berörde Förordn. omnämnda arvode?

4. Böra stadgandena i 3 mom. 24 § och 1 mom. 29 § i K. Konkursstadgan den 9 November 1868 så förstås, att borgenär, som vid bevakning i konkurs uraktlåter att till belopp uppgifva hvad han högst fordra vill, ovilkorligen för-

lorar all rätt till betalning ur konkursmassan? eller får det å domstolens pröfning ankomma, huruvida borgenär, som finnes hafva saknat utväg att sådan uppgift meddela, må kunna, utan hinder af den ofullständiga bevakningen, vid sin fordringsrätt i konkursmassan bibehållas? — Och om borgenär, som, enligt 29 § i åberopade Stadga, af domstolen förklaras hafva all rätt till betalning ur konkursmassan förlorat, emot sådant beslut gifver missnöje tillkänna, hvad besked bör honom då af domstolen gifvas?

5. Borde ej öfverrätt, i likhet med hvad vid underrätt är vedertaget, då vittne tilldömes arvode, äfven tillerkänna vittnet godtgörelse för den lösen det nödgas för transsumt af öfverrättens domslut utgifva, i händelse arvodet ej godvilligt betalas, utan måste utmätas? eller kan exekutor, fastän öfverrätten derom intet förordnat, slik lösen hos den betalningsskyldige uttaga?

6. Om köpare af genom exekutiv auktion försåldt hemman ställer borgen för köpeskillingen, men sedermera icke betalar den inom stadgad tid, skall exekutor utlysa hemmanet till ny försäljning? eller bör han för köpeskillingens utfående anställa lagsökning emot löftesmännen?

7. I 22 § af Kejs. Förordningen om inteckning i fast egendom af d. 9 Nov. 1868 stadgas: "Fastställd inteckningsrätt gälle från den dag, då den ansökning, som till inteckning föranledde, blef till rätten inlemnad". Då enligt rättsbruket i stad inteckningsansökning kan inlemnas antingen omedelbart till rätten under pågående sammanträde, eller till tjensteman, som eger skrifter å rättens vägnar emottaga, frågas, huruvida i sednare fallet beviljad inteckning giltighet bör vidtaga från den dag handlingen sålunda inlemnades, eller från nästa rättegångsdag derefter, eller, derest ärendet då ej blifvit i rätten föredraget, från den dag sådan föredragning skett?

8. Är exekutor ovilkorligen skyldig, då lösegendom af honom tages i mät för skuld, att innan auktionen hinner verkställas sätta egendomen i allmänt förvar, eller under försegling, eller ock taga den i sin vård? eller, om frågan besvaras nekande, huru skall fordringsegare komma i åt-

njutande af den honom i 8 § af Kejs. Förordningen den 9 Nov. 1868 om borgenärers rätt och företräde för hvarandra till betalning ur egendom, som blifvit till konkurs afträdd, tillförsäkrade förmån.

9. Tala icke samma skäl, som föranledt stadgandet i 4 § 9 kap. Ä. B., att instrument öfver förrättade bouppteckningar skola till domstolsarkiven inlemnas, för nödvändigheten af ett dylikt stadgande jemväl beträffande arfskiftesinstrument.

10. Vore det önskligt att äfven i Finland, likasom i Sverige föreslagits, vid framtida reform af underdomstolarne skilnaden emellan stads- och landsrätterne blefve upphäfd? och att enhvar af dessa domstolar bekläddes med tre lagfarne domare, utan att derföre nämnden blefve afskaffad? eller borde man kanske, såsom snarare utförbart, tillsvidare föredraga förslaget, att häradsrätterne blefve förstärkta med en lagfaren bisittare? (Se Jurid. Fören:s Tidskrift 1870, h. 3, sida 236 ff.)

11. Skulle det ej lända lagskipningen vid häradsrätterna till båtnad, om häradshöfding, som för sjuklighet eller ålderdom ej sjelf förmår domarekallet utöfva, sattes i stånd att, i likhet med andra statens tjenstemän, från befattningen taga afsked emot åtnjutande af skälig pension, i stället att, såsom nu allmänneligen sker, häradshöfdingetjenst i omnämnda fall af vikarie bestrides? och, om detta medgifves, huru kunde förändring i sådant syfte lämpligen tillvägabringas?

12. På hvad sätt kunde de olägenheter lämpligast aflägsnas, som för enskilde äro en följd deraf, att häradshöfding, hvilken ensam eger utfärda gravationsbevis samt afskrifter m. m. af de i häradsarkiv förvarade handlingar, under en betydlig del af året i tjensteärender vistas å annan ort, än der arkivet förvaras?

13. Kan det för ordnandet af fastighetskrediten i vårt land anses vara af väsendtlig vigt att, enligt andra länders exempel, vitsord egande hypoteks- eller fastighetsböcker samt inteckningsrotlar införas? och, ifall frågan besvaras jakande, kan och bör skyldighet att föra sådana, innan en full-

ständig reorganisation af underrätterne å landet skett, åläggas underdomare i förening med vederbörande häradsskrifvare?

II. Allmän kriminal lag.

1. Då vid tjufskt tillgrepp af skuldsedel, som ej är löpande, endast beviset om fordran, men icke sjelfva fordran, än mindre dess värde tillgripes, samt Kgl. Br. den 16 Nov. 1796 har mera karakteren af ett prejudikat än af en lagförklaring, så frågas om icke dylikt tillgrepp nu borde vara straffbart endast under förutsättning att den fordran, hvarom skuldebrefvet utgör bevis, icke allenast är verklig, utan ock genom tillgreppet gått förlorad? och om icke, vid ny lagstiftning i ämnet, sådan förbrytelse borde hellre uppfattas såsom skadegörelse, än såsom stöld?

2. Kunna förfalskningsbrott, som i gällande lag äro belagda med ansvar af böter och ärans förlust, hänföras till sådana grofva missgerningar, hvarom 2 § 1 kap. S. B. handlar och för hvilka förbrytaren är häktning underkastad?

3. Skulle icke, redan innan fängelsereformen hunnit i Finland genomföras, någon utväg kunna påfinnas till undvikande deraf, att minderårige, som för brott eller kringstrykande böra häktas, blefve i ransakningshäktena insatte tillsammans med äldre fångar?

4. Kan ett i rättegång åberopadt och till domstol ingifvet embetsbevis från annat land tillerkännas bevisande kraft fastän ingen utredning företetts derom, att beviset är af den uppgifna myndigheten utfärdadt i embetsärende, hvarmed densamma eger taga befattning?

5. Då enligt finsk lag sakkunnig person synes böra, likasom vittne, med ed styrka sina uppgifter, och endast läkare medgifvits rätt att i vissa fall skriftligen aflägga eden, så frågas, om i andra händelser bevisande kraft kan tilläggas ett af sakkunnig person utfärdadt skriftligt utlåtande, innan det med liflig ed bekräftats?

III. Speciel lag.

1. Hvad är påföljden om, i anledning af försummelse att fullgöra ett certeparti, föreskrifven protest uraktlåtes?

2. Är den åsigten riktig, att kronolänsmän före utfärdandet af Kejs. Kung. den 31 Januari 1831 icke kunde afsättas annorlunda, än efter ransakning och dom?

3. Bör den "nya förbindelse" köpare af intecknad fastighet, enligt 26 § i Kejs. Förordningen om inteckning i fast egendom af den 9 Nov. 1868, till fordringsegaren utgifver, vid uppvisandet inför domstol karteras såsom förskrifning, enligt 6 § i Kejs. Förordningen angående stämpelpappers-afgiften af den 9 Dec. 1867? eller allenast såsom bilaga?

4. Enär Kejs. Förordn. angående stämpelpappers-afgiften af den 9 Dec. 1867 stadgar: förskrifning karteras efter kapitalbeloppet, för hvarje fulla 200 mark ända till 1000 mark med 20 penni samt utöfver 1000 mark, för hvarje fulla hundra mark med 20 penni, frågas: huruvida, då förskrifningens innehåll öfvergår 1000 mark, karteringen för första tusendet bör beräknas till en eller två mark?

5. Eger kommun eller administrativ myndighet laglig rätt att *a)* bestämma om tillskott till något i allmän författning stadgadt straff för förbrytelse? och *b)* att göra andre, än de enligt allmän lag för någon förbrytelse straffbare personer, ansvarige för densamma?

6. Vore det ej skäl, att Juridiska Föreningen, eller dess särskilda afdelningar, toge initiativ till bildande i förra händelsen af en allmän, i sednare fallet af särskilda sakförare-föreningar i Finland?

Juridiska Föreningens i Finland

förhandlingar

öfver de för året 1870—1871 godkända

allmänna öfverläggningsämnen.

I. Allmän civil lag.

1:sta frågan.

Är det lagenligt att, såsom ofta sker, hustruns giftorätt tillgripes för betalning af skuld, som mannen genom borgesförbindelse, ingången utan hustruns samtycke, ådragit sig? eller bör icke rätteligen sådan förbindelse betraktas lika med gäld, som af mannens enskilda vållande tillkommit och hvaraf hustrun ingen nytta haft, samt hustruns giftorätt i boet således, enligt 4 § 11 kap. G. B., icke få till betalning af mannens på omnämnda sätt tillkomna skuld användas?

Central-afdelningen.

Frågan refererades af Prokuratorsadjointen *Sederholm*, som ansåg lagen i 4 § 11 kap. G. B. tydligt och klart vidhandengifva, att hustruns enskilda egendom eller lott i gemensamt bo *icke* häftade för gäld, som den andre maken genom borgesförbindelse, ingången utan hustruns samtycke och utan någon för det gemensamma boet vunnen eller åsyftad fördel, ådragit sig; men hustrun borde, ifall hon ville njuta befrielse från sådan gäld, göra sin rättighet dertill gällande medelst ansökning om boskilnad i den ordning, som senast stadgats genom K. F. den 9 Nov. 1868, i hvilken

händelse sådan befrielse icke kunde henne lagligen förvägras. Frågans första alternativ besvarades alltså af ref. nekande och det andra i följd deraf jakande.

I denna mening instämde samtlige öfrige tillstädesvarande medlemmar af central-afdelningen.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningens samtlige ledamöter voro ense derom, att gäld, som gift man åsamkat sig genom borgesförbindelser, ingångna utan hustruns samtycke, borde, då samma förbindelse ej för hustrun medfört något gagn, betraktas såsom sådan skuld, hvarom i 4 § 11 kap. G. B. omförmäles och för hvilken hustruns fasta gods och giftorätt i boet ej finge i mät gå; dock egde hustru, för att i det fall frågan förutsatte från utmätning skydda sin lott i boet, i laga ordning göra ansökning om boskillnad. För öfrigt uttalades inom afdelningen, att hustru, som iakttagit nyssnämnde försigtighetsmått, veterligen aldrig af domstol åhvälfts skyldighet att deltaga i betalningen af sådan gäld nu omordats.

Wasa filial-afdelning.

Frågan besvarades enhälligt sålunda, att om mannen utan hustruns begifvande ingått borgen, det vore klart att gälden tillkommit genom hans enskilda vållande och att hustrun ingen nytta deraf haft, hvarföre hustruns giftorätt i boet icke får till betalning af sålunda tillkommen skuld tillgripas.

Sidra frågan.

Är löfte om hemföljd af den beskaffenhet, att den, som löftet emottagit, kan, om gifvaren tredskas, ega rätt att få det uppfyldt?

Central-afdelningen.

Doktor *Montgomery*, som på anmodan inledde diskussionen om denna fråga, antydde först huruledes den positiva lagen skulle gripa öfver på moralens område, ifall den lem-

nade ett tvångsmedel för hvarje fall, då ett löfte blifvit brutet. Lagen framtvingade fullgörelse endast af sådana löften, som egde karakter af bestämda juridiska förbindelser, aftal, men löften att företaga den ena eller andra rättshandlingen eller att ingå ett aftal kunde, ehuru otvifvelaktigt moraliskt förbindande, enligt regeln icke få dylik juridisk betydelse, utan vore det först den behörigen fullbordade handlingen eller det i laglig form afslutade aftalet, hvarmed lagen toge befattning.

Hvad nu beträffade den af fader eller moder till förmån för son eller dotter vid deras skilsmessa ur föräldrahemmet öfverlåtna nyttjorätt, *usus fructus*, till en viss del af föräldrarnes lösa eller fasta egendom, som i vår nu gällande lag betecknas med benämningarna medgift och hemföljd, så hade denna i vår lagstiftning städse haft samma egenskap som frivillig gåfva deruti, att hemföljdstagarens rätt grundade sig på sjelfva öfverlåtelseakten, men icke på något densamma föregående aftal. Väl gälde om hemföljd för dotter i de gamla lagarne att den utfästes på fästningastämman och gafs å "giftoqvälde", men att åtminstone enligt Svealagarne icke ens det å fästningastämman högtidligt afgifna löftet var juridiskt förbindande kunde slutas redan deraf, att enligt dessa lagar t. o. m. den verkligen gifna hemföljden kunde när som helst af föräldrarne återkallas på det i Upplandslagen anförda skäl, att "sængin ma annæn quickæn ærfvæ". Detta förändrades genom landslagen så, att emottagarene egde rättighet, åtminstone såframt gifvarens borgenärers rätt derigenom icke förnärmades, att under gifvarens lifstid behålla den hemföljd, som ostridigt utgifvits, och landslagens stadganden härutinnan hafva till innehållet oförändrade öfvergått i 16 kap. G. B. af 1734 års lag. Men ett öfverlåtelsehandlingen föregående aftal om hemföljd, till hvars uppfyllelse föräldrar kunde af sina barn tvingas, kände hvarken landslagen eller 1734 års lag. Förstnämnde lag förutsatte visserligen att tvist om hemföljd kunde emellan gifvare och emottagare uppstå, men då endast angående den å giftoqvällen gifna hemföljdens verkliga belopp. Gällande lag, som icke ens omnämner hemföljden i sammanhang med

fästningen, hänför tvärtom alla hemföljdtagarens rättigheter till den faktiska öfverlåtelsen, gifvandet, hvars föremål utgjorde nyttjorätten till egendom, hvilken efter föräldrarnes död måste till arfskifte återbäras. Antagandet att hemföljd kunde på grund af ett förutgifvet löfte exekutivt framtvingas berodde på en oriktig uppfattning af begreppen hemföljd och gåfva, samt ett misskännande såväl af rättsförhållandet emellan hemföljdsgifvaren och den, till hvilken sådan gifves, som af de i lag och sed förutsatta bevekelsegrunderna för ingående af äktenskap, hvarföre den framkastade frågan af ref. nekande besvarades.

Denna åsigt godkändes utan skiljaktighet.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens medlemmar höllo före, att löfte om hemföljd icke kunde läggas till grund för ett rättsligen giltigt anspråk på utbekommande af det utlofvade; och anfördes såsom skäl härför, att uti 16 kap. G. B. af 1734 lag, som innehölle nu gällande stadganden i ämnet, begagnades uttrycket "gifver", hvarmed otvifvelaktigt afsåges att öfverlemnande, tradition, borde ega rum, innan något rättsförhållande emellan gifvare och emottagare af hemföljd uppkomme, äfvensom att nämnde lagrum, deri föreskrifter om hemföljdens upptecknande och värderande med mera dylikt fått inflyta, deremot ej ens antydde, att tvist kunde uppstå om utbekommande af hemföljd emellan den person, som utfäst dylik, och den, som derom erhållit löfte. Pluraliteten besvarade följaktligen frågan nekande.

Sex ledamöter ansågo deremot, att löfte om hemföljd, som afgifvits före eller vid trolofning till äktenskap emellan emottagaren af hemföljden och tredje person, borde betraktas såsom ett sådant i sammanhang med trolofningen ingånget biaftal, hvilket icke sedermera finge af den, som hemföljden utfäst, ensidigt brytas, utan kunde emot honom lagligen göras gällande, ifall äktenskapet komme till stånd; dock medgåfvo desse ledamöter, att löfte om hemföljd, hvilket icke afgifvits under vilkor, som derefter uppfyllts, och

hvaraf tredje persons rätt berodde, ingalunda vore juridiskt bindande.

Wasa filial-afdelning.

Efter det frågan blifvit diskuterad, uppläste Hofrättsnotarien *Stenbäck* ett sålydande yttrande:

"För att kunna besvara denna fråga, är det nödvändigt att hafva klart utredt hvad med medgift eller hemföljd förstås. Enligt gällande lag (16 kap. G. B.) är medgift en gåfva, antingen i lösören eller fastighet, som son eller dotter, då de ingå äktenskap eller vid annat tillfälle, erhålla af föräldrarne med vilkor att densamma skall vid arfskifte återbäras eller åtminstone beräknas på gåfvotagarens arfslott. Hemföljden är således en gåfva af nyttjorätten till antingen lösören eller fastighet. Nu är all gåfva i egentlig mening ett aftal, och, såvidt jag kunnat finna, är, enligt gällande lag, den ena kontrahenten pligtig att uppfylla ett ingånget aftal, om den andra yrkar derpå, och kan, om han ej godvilligt gör det, dertill af domstol förpligtas. Frågans besvarande beror derföre i min tanke uteslutande derpå, när ett gåfvoaftal skall anses vara fullbordadt. Och detta måste väl inträffa, då, sedan gifvaren utfäst gåfvan, detta löfte blifvit af gåfvoemottagaren accepteradt. Följaktligen är gåfvogifvaren då äfven pligtig att uppfylla sitt löfte och bör, om han vägrar, kunna dertill tvingas. Schrevelius säger väl i sin civil rätt (1 del. p. 181) att då gåfvan angår löst gods "gifvaren knappast torde kunna tvingas till löftets fullbordan", men anför icke några skäl för denna sin åsigt. Detta antagande leder dock, såsom jag skall söka visa, till en orimlighet. Vid öfverlåtelse af eganderätten till fast gods fordrar lagen att aftalet skall i skrift affattas. Detta erfordras deremot icke, då fråga endast är om nyttjorätt, utan är ett mundtligt aftal derom tillräckligt. Då nu vid gåfva af nyttjorätten till fast egendom någon tradition icke kan ske och följaktligen gåfvoemottagaren på grund af löftet måste anses vara berättigad att tillträda fastigheten, skulle det, om Schrevelii åsigt vore rigtig, inträffa att ett löfte om gåfva af nyttjorätt vore bindande, då fråga är om fast-, men icke

om lösegendom. Och detta vore väl en orimlighet. Då jag till det anförda lägger, att Landslagen, som i öfrigt uppfattar hemföljd på enahanda sätt, som 1734 års lag, utom hvad tillfället då densamma kunde gifvas beträffar, hvilket den inskränker till endast giftermål, uti 14 kap. G. B. säger att hemföljden skulle utfästas å "fästningo stämmo" och gifvas å "giftoqvällen", samt i nästföregående kapitel uttryckligen stadgar att, om densamma icke utlemnades, den kunde gifvaren affordras, kan jag ej annat än obetingadt jakande besvara frågan."

Uti detta yttrande instämde afdelningens samtlige öfrige närvarande ledamöter, utom Hofrättsassessoren *Sabelli,* som ansåg ett löfte om hemföljd icke vara af den beskaffenhet att det medförde en ovilkorlig förpligtelse till den utlofvade gåfvans presterande, och derföre besvarade frågan nekande.

8:dje frågan.

Äro personer, som, på grund af 1 och 2 §§ 20 kap. Ä. B. innehafva förmynderskap, pligtige att för kommunalstyrelse eller förmyndarenämnd uppte sådana bevis öfver afgifven redovisning, som i 6 § af K. Förordningen, angående förmyndarevård, af den 19 Dec. 1864 omförmälas, samt att af de omyndiges medel utbetala det i 1 § af berörde Förordn. omnämnda arvode?

Central-afdelningen.

Frågan refererades af Hofrättsassessorn *Brummer,* som, under förmälan att en olika uppfattning äfven bland jurister i detta ämne försports, framhöll huruledes lagen i 20 kap. Ä. B. emellan s. k. naturliga förmyndare och *tutores testamentarii* och *legitimi* väl gjorde den skilnad, att, i afseende å faders eller moders öfvertagande af förmynderskap för barn, någon domstolsåtgärd, såsom beträffande förmyndare af de tvenne sistnämnda kategorierna, icke fanns uttryckligt föreskrifven, men att hvarken 1734 års lag eller K. F. den

19 Dec. 1864 eller praxis i afseende å förmyndares skyldigheter skilde mellan förmyndare, som på grund af föräldrapligt eller i följd af testamente, skyldskap eller domstolsförordnande fått sig ifrågavarande uppdrag anförtrodt. Då särskildt enahanda redovisningsskyldighet enligt 23 kap. Ä. B. och åberopade förordn. ålåg föräldrar, som andra förmyndare, samt kommunalstyrelse eller förmyndarenämnd jemväl hade enahanda skyldighet att öfver dess fullgörande utöfva inseende, så kunde frågan, enligt ref:s åsigt, icke annorlunda än med *ja* besvaras.

Denna mening omfattades enhälligt af de närvarande medlemmarne.

Åbo filial-afdelning.

Då gällande lagstiftning ej tillerkände de i först åberopade §§ omnämnde förmyndare någon eftergift beträffande förmyndare i allmänhet åliggande skyldigheter, besvarades frågan af afdelningen enhälligt jakande.

Wasa filial-afdelning.

Pluraliteten af afdelningens närvarande ledamöter förenade sig om följande yttrande af ordföranden, Lagmannen *Ekström:*

"Af lagens stadganden om förmynderskap synes mig klart framgå att domaren icke i någon händelse har att utöfva tillsyn öfver andra förmynderskap än dem som handhafvas af utaf domaren tillsatta personer. Nu erfordras icke domarens förordnande för fader eller moder att vara sina barns förmyndare. De äro det enligt lag utan vidare. Ja fader och moder äro icke ens pligtige att för domaren anmäla att de sådant förmynderskap öfvertagit. Detta finnes uppenbarligen vid jemförelse af 1 och 2 §§ 20 kap. Ä. B. med 3 och 4 §§ i samma kap.

Enär således, enligt min tanke, domaren är hvarken skyldig eller berättigad opåkalladt taga någon befattning med så beskaffade förmynderskap som förevarande fråga angår och förmyndarenämnden såsom domarens biträde icke kan hafva större fält för sin verksamhet än domaren sjelf, så besvarar jag frågan nekande.

Förmyndarevården är enligt lag främst en slägtangelägenhet. Domarens rätt att såsom öfvervakande myndighet deri ingripa, inträder först då när den omyndige saknar föräldrar och skyldemän som vilja och kunna hans gods vårda."

Deremot ansågo afdelningens öfriga ledamöter att, då i 1864 års förordning något undantag från skyldigheten att afgifva redovisning icke blifvit gjord för de i frågan omnämnda förmyndare, frågan borde jakande besvaras.

4:de frågan.

Böra stadgandena i 3 mom. 24 § och 1 mom. 29 § i K. Konkursstadgan den 9 November 1868 så förstås, att borgenär, som vid bevakning i konkurs uraktlåter att till belopp uppgifva hvad han högst fordra vill, ovilkorligen förlorar all rätt till betalning ur konkursmassan? eller får det å domstolens pröfning ankomma, huruvida borgenär, som finnes hafva saknat utväg att sådan uppgift meddela, må kunna, utan hinder af den ofullständiga bevakningen, vid sin fordringsrätt i konkursmassan bibehållas? — Och om borgenär, som, enligt 29 § i åberopade Stadga, af domstolen förklaras hafva all rätt till betalning ur konkursmassan förlorat, emot sådant beslut gifver missnöje tillkänna, hvad besked bör honom då af domstolen gifvas?

Central-afdelningen.

Hofrättsassessorn *Brummer*, som refererade denna fråga, ville icke bestrida att de i sistanförda lagrum begagnade absoluta ordalag, hvarigenom bevaknings giltighet gjordes beroende deraf, att samtliga föreskrifterna i 24 § noga iakttogos, lemnade stöd åt en rent formalistisk tolkning i ämnet och åt ett jakande svar på frågans första moment, men ifall man toge i betraktande: att nu gällande konkursstadga öfverhufvud mindre än dess föregångare gör bevakande parts rätt ovilkorligt beroende af formela iakttagelser; att enligt det rättsbruk, som på grund af 1798 års stadga utbildat sig, rådrum icke förmenades borgenär, som å inställelsedagen an-

mälde en till beloppet icke bestämbar fordran, att derefter uppgifva och styrka densammas belopp; att grunden till ifrågakomna föreskrift uti 24 § vore att sökas uti bestämningarna, angående det förslag till utdelning, hvilket det ålåge sysslomännen att, sedan underrätts dom i konkursmålet gifvits, uppgöra; samt att borgenärens skyldighet att uppgifva beloppet af sin fordran på det närmaste sammanhängde med hans skyldighet att med ed fästa riktigheten af sådan uppgift; fördenskull, och då 1868 års stadga uttryckligen tillstadde att edgångsskyldigheten finge fullgöras ännu den dag, då sista uppropet skedde, samt äfven derefter, såframt laga förfall styrktes, ansåg ref. den i frågans andra mom. omnämnda pröfuingsrätt hafva förnuftig grund och billighet för sig samt tillerkände domaren densamma sålunda, att talan borde anses bevarad för part, som befunne sig i den förutsatta belägenheten och senast vid sista uppropet inkom med den i 24 § omförmälda uppgift. Frågans första moment besvarades alltså af ref. nekande, det andra jakande. Då denna tolkning likväl kunde anses hafva lagens ordalydelse emot sig, framhöll ref. behöfligheten af en autentisk lagförklaring uti det af honom angifna syfte.

En medlem af central-afdelningen, hvilken icke underkände billigheten i den af ref. förordade tolkning, förmenande likväl att man härvid icke borde förbise det 1868 års konkursstadga, i motsats till den derförinnan gällande, öppnade utväg för borgenär, som af en eller annan anledning blifvit från del i konkursmassan utesluten, att ur de tillgångar, hvilka gäldenären i framtiden kunde förvärfva, göra sig för sin fordringsrätt betäckt, hvarigenom den hårdhet, som en restriktiv tolkning af ifrågavarande lagrum eljest onekligen innebure, blefve väsendtligen förmildrad; hvarföre, och emedan en lag icke finge tolkas emot ordalydelsen, bemälde medlem förklarade sig icke kunna, innan en uttrycklig lagförklaring, hvartill skäl vore förhanden, utverkats, omfatta den föreslagna tolkningen.

Öfrige medlemmar instämde deremot i det af ref. afgifna svar, såvida någon rimlig grund icke förefunnes, hvarföre lagstiftaren skulle velat frånkänna borgenär, hvilken,

utan eget förvållande, saknade utväg att ens approximativt bestämma beloppet af sin fordran i konkursboet, samt, derest dêt ifrågasattes, styrkte att så förhöll sig, rättighet att, sålänge förhandlingen fortgick och utan att densamma deraf fördröjdes, förfullständiga sin bevakning. Under diskussionen upplystes att den af flertalet omfattade mening gjort sig gällande i landets högsta domstol, som i anledning af tvenne ifrån Hofrätt dit dragna mål uttalat sig i ämnet.

Sista mom. af frågan besvarade ref. sålunda, att part, hvilken för en i omförmäldt afseende ofullständig bevakning blifvit från konkurssaken skild, borde med anledning af § 113 i konkursstadgan af 1868 anvisas att i underrättens beslut söka ändring genom besvär; men flertalet af tillstädesvarande medlemmar ansågo att ändringsansökningen borde förklaras åtfölja hufvudsaken, parten likväl obetaget, att öfver utslaget i Hofrätten anföra klagan.

Åbo filial-afdelning.

Beträffande frågans två första momenter yppades inom afdelningen olika meningar, i det femton medlemmar ansågo sig hvarken kunna eller böra tillåta sig en tolkning af nyssanförda lagrum som vore stridande emot deras tydliga ordalydelse, hvadan desse medlemmar höllo före, att en borgenär, som försummat att vid bevakning i konkurs uppgifva hvad han högst fordra ville, borde förklaras hafva förlorat all rätt till betalning ur konkursmassan. Såsom ytterligare skäl för denna åsigt anfördes, dels att pröfning af domstol, huruvida borgenär saknat utväg att slik uppgift meddela eller icke, alltid blefve svår och i de flesta fall godtycklig, enär uppgifvandet af fordrans högsta belopp aldrig vore omöjligt, utan försummelse härutinnan måste tillskrifvas borgenärens större eller mindre håglöshet eller oförmåga att i tid söka inhemta upplysningar nödiga för bestämmande af fordrans belopp, hvartill han dock i den särskilda tvisten slutligen blir förbunden, dels att konkurslagens föreskrift om uppgörande af förslag till utdelning ur konkurs, såsnart underrätts dom deri fallit, vore overkställbar, derest hvarje fordran icke vore känd till sitt högsta belopp. På dessa grunder

förklarade afdelningens nyssbemälde medlemmar sig icke kunna på frågans första mom. lemna annat svar än ja och på det sednare nej.

Sex ledamöter besvarade deremot frågans första mom. med nej och andra mom. med ja samt motiverade denna tolkning dermed, att fall kunde förekomma, då det för borgenär vore omöjligt att i omförmäldt hänseende uppfylla konkurslagens föreskrifter; och vore det för sådan händelse domstolens pligt att icke genom en alltför bokstaflig lagtolkning befrämja obillighet och orättvisa.

Frågans sista mom. besvarades af afdelningen enhälligt sålunda, att utlåtande, hvarigenom en borgenär förklarades hafva all rätt till betalning ur konkursmassan förlorat, af domstol rätteligen borde meddelas först i konkursdomen, hvilken den med domen missnöjde sedan egde i vadeväg underkasta högre rätts pröfning; men hade underdomstol uti särskildt afsagdt beslut meddelat dylikt utlåtande, så vore dock särskildt ändringssökande deri ej tillåtet, utan borde den part, som emot beslutet gåfve missnöje tillkänna, anvisas att vid sakens slut emot domen deri erlägga vad och detsamma i föreskrifven ordning fullfölja.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningens samtlige närvarande ledamöter ansågo att, en borgenär, som befunnes hafva saknat utväg att uppgifva hvad han högst fordra vill, icke kunde derigenom hafva förlorat sin rätt till betalning ur massans tillgångar, emedan man icke kunde förutsätta att lagstiftarens mening varit att fordra omöjligheter, samt att det således måste få ankomma å domstolens pröfning huruvida en borgenär, som försummat att uppgifva hvad han högst fordra vill, skall vid sin fordringsrätt i konkursmassan bibehållas.

Beträffande frågans sista moment, ansåg afdelningen, att ett beslut, hvarigenom borgenär förklaras hafva all rätt till betalning ur konkursmassan förlorat, borde, såsom innefattande slutligt yttrande, i vade väg dragas under Hofrätts pröfning.

5:te frågan.

Borde ej öfverrätt, i likhet med hvad vid underrätt är vedertaget, då vittne tilldömes arvode, äfven tillerkänna vittnet godtgörelse för den lösen det nödgas för transsumt af öfverrättens domslut utgifva, i händelse arvodet ej godvilligt betalas, utan måste utmätas? eller kan exekutor, fastän öfverrätten derom intet förordnat, slik lösen hos den betalningsskyldige uttaga?

Central-afdelningen.

Ordföranden, Professoren *Ehrström*, som refererade denna fråga, yttrade:

"När 5 § 17 kap. R. B. bestämmer, att den, som vittne påkallat, bör betala det sin resekostnad och täring, efter dess värdighet, samt att, ifall de ej derom sämjas, domaren bör lägga dem emellan, som skäligt pröfvas, är härmed den princip uttalad, att vittne är berättigadt till skälig godtgörelse för sina af vittnespligtens uppfyllande förorsakade kostnader, i främsta rummet på grund af godvillig öfverenskommelse med part, men, om sådan icke kan träffas, genom domstolens och exekutors bistånd. Och som det, för erhållande af exekutors handräckning till vittnesarfvodets uttagande, är nödigt att vittne förser sig med intyg af domstolen angående dennas bestämning i saken, så förfares visserligen alldeles principenligt af de underrätter, hvilka jemte det egentliga vittesarfvodet tillerkänna vittnen eventuell godtgörelse äfven för lösen för transsumt af domstolens utslag eller beslut i saken, för den händelse att exekutors biträde behöfver anlitas. Äfven om vittnet icke sjelft skulle förstå eller erinra sig att anhålla om sistnämnda godtgörelse, har underrätten likväl tillräcklig anledning af lagens ur 1 § 21 kap. R. B. framgående anda att tillägga vittnet sådan godtgörelse. Är nu ett sådant förfarande berättigadt och riktigt från underrätts sida, så är det ock berättigadt från öfverrätts sida, ehvad vittnet blifvit hördt först i öfverrätten, eller frågan om vittnesarfvode åt någon i underrätt afhörd person af en eller annan anledning blir föremål för pröfning af öf-

verrätt. — Deremot ligger det visserligen utom exekutors lagenliga befogenhet att vid utmätning uttaga något utöfver det, hvarå dom uttryckligen lyder, eller utöfver det, som på grund af något uttryckligt stadgande får af honom utan dom uttagas, t. ex. resterande krono- eller kommunala utskylder, exekutors eget utmätningsarfvode o. m. d. Skulle exekutor utan sådant uttryckligt stadgande tillåta sig att vid utmätning uttaga något utöfver det uttryckliga innehållet af en dom, så skulle han förblanda sin egen befogenhet med domarens och således handla i strid mot 2 § 1 kap. U. B. — På dessa skäl besvarar jag frågans 1:sta moment med *ja*, och det sednare med *nej*."

Häruti instämde öfrige närvarande medlemmar.

Åbo filial-afdelning.

Under diskussionen härom upplästes ett af en frånvarande ledamot insändt skriftligt andragande, sålydande:

"Frågan har föranledts deraf att erfarenheten ofta visat att vittnen, som enligt allmänt vedertagen praxis tilldömas ersättning för deras uppvaktande vid Underrätt sålunda att, utom sagde ersättning, dem tillägges lösen för det transsumt af Underrättens expedition, som för ersättningens uttagande å exekutiv väg kan blifva af nöden, i händelse den betalningsskyldige sökt ändring i Öfverrätt, aldrig åtminstone ej med uttryckliga ord få sig tillagd godtgörelse för lösen för ett dylikt expeditionstranssumt från Öfverrätt. Öfverrätten låter helt enkelt bero vid hvad Underrätten i sådant afseende förordnat. Men som exekutor, derest vittne måste för utfående af sitt arvode lösa transsumt af Öfverrätts domslut, jemte sjelfva arvodet ej uttager nästnämnde lösen då ju om denna lösen ingenting bestämts, och till stöd för detta sitt förfarande har ganska goda skäl, så har detta till påföljd den ingalunda afsedda orättvisa att vittne i sådant fall, enär lösen för transsumtet ofta nog öfverstiger sjelfva arvodets belopp, blott på den grund att ändring sökts af den betalningsskyldige, i verkligheten går miste om den åt vittnet afsedda och tillkommande ersättningen.

Man må ej invända att frågan är föga vigtig och gäl-

ler i de flesta fall icke mera än några mark. I dess ställe förekommer den så ofta och afser oftast den fattigaste samhällsklassen, för hvilken dessa några mark betyda mycket mera än tio och hundradetal för många andra lyckligare lottade. Den af öfverrätterne begagnade praxis innebär dessutom en rättsvåda, då vittnen hålla sig undan medvetna som de äro om osäkerheten att erhålla godtgörelse för sin till andras nytta eller åtminstone helt och hållet för andras skull använda tid och möda, oafsedt att många få sjelfva genast för kontant betalning anskaffa personer som emellertid fullgöra deras skyldigheter.

Återstår att se huru denna olägenhet lättast kunde afhjelpas.

Det främsta medlet är anlitandet af konseqvensen utaf det allmänt och oklandradt vedertagna rättsbruket att vittnesarvoden, som faststälts till betalning t. ex. genom ett underrättens uppskofsbeslut, uttagas exekutivt utan vidare omgång och förr än domslutet i hufvudsaken vunnit laga kraft. Man måste väl medgifva att detta förfarande icke är så alldeles lagenligt, ty ingen får ju underkastas exekution förr än fordran är domfäst, helst det kunde hända att den betalningsskyldige genom ändringssökande i hufvudsaken vinner befrielse från hela denna skyldighet eller åtminstone i betalningens belopp. Det oaktadt torde man ej hafva skäl att frångå nu omordade praxis, helst olägenheterne deraf äro sällsynta och ett partielt stöd derför finnes uti 5 § 17 kap. R. B. som stadgar att den vittne åberopat, betale dess resekostnad och täring. Men då man icke tilldelat Underrätts slutliga, icke laga kraft vunna domslut, såvidt vittnesarvoden derigenom utdömts, i denna del samma exekutiva kraft som åt ett uppskofsbeslut, så har man infört en mycket oegentlig praxis, ty strängt taget är begges exekutiva kraft densamma d. v. s. ingen. Såsom ett rättsbruk, hvilket ej har oskäl med sig, borde derföre antagas, att vittnesarvode, genom ett icke laga kraft vunnet underrätts domslut fastställdt till betalning hos den vittne åberopat, finge genast exekutivt uttagas. — Blefve denna norm godkänd skulle, beträffande de flesta fall, besvarandet af frågans första del förlora all betydelse. Men då åklagare, som åberopat vittnen i brott-

mål, sällan och aldrig omedelbarligen åläggas godtgöra vittnena deras arvode och utlåtandet derom vanligen får bero till sakens slut, hvarvid, om den tilltalade sakfälles, denne då åligges betala det eller, i fall han frikännes, domstolen förklarar att i anseende till sakens beskaffenhet något vittnesarvode ej eger rum, så förete sig bedröfligare förhållanden. Har nu det lyckliga inträffat, att åklagarens vittne tilllagts arvode af den sakfällde, men denne söker ändring i Öfverrätt, så kan under nuvarande ofvanantydda förhållanden ett sådant vittne oftast skatta sig lika lyckligt som om något arvode ej blifvit honom tilldömdt. Skulle uti de fall då åklagarens exemplar sändes till Guvernör, med anhållan att "utslaget blefve till verkställighet befordradt", denna anhållan innefatta äfven uttagandet af utdömda vittnesarvoden, hvilket den dock, enligt hvad kändt är, ej anses innebära, så vore äfven mycket vunnet; och borde derföre Juridiska Föreningen uttala sitt godkännande af en sådan praxis.

Skulle dock förestående två förslag ej vinna Föreningens bifall, måste man såväl för sådan händelse och de fall, som ej kunna under förslagen inbegripas, påyrka ett obetingadt bifall till frågans förra del.

Beträffande frågans senare del, så och då Underrätt vilkorligen tillagt vittne godtgörelse för transsumt af sitt domslut och Öfverrätt i anledning af deri sökt ändring låter vid domslutet bero, ligger väl den deduktion nära tillhands att, enär Underrätts domslut ej lagligen kunnat bringas till verkställighet, godtgörelse för lösen äfven för Öfverrätts domslut, då derom annorlunda ej förordnats, borde ega rum. Men det torde dock ej vara rådligt för någon exekutor att tillämpa denna deduktion, hvarföre frågans senare del borde besvaras nekande."

Och uttalade afdelningen härå enhälligt, att den hos landets underrätter gällande praxis att jemte vittnesarvode vilkorligen utdöma lösen för transsumt af domstolens utslag eller beslut, jemväl borde vinna tillämpning hos öfverrätt, som funne sig föranlåten att af en eller annan anledning ingå i pröfning af sakegares skyldighet att ersätta vittne för dess besvär och kostnader vid vittnesmåls afläggande, helst

stadgandet i 1 § 3 kap. U. B., att exekutor vid domars befordrande till verkställighet tillika egde uttaga all bevislig och nödig kostnad som ej öfverstege femtio daler, enligt afdelningens åsigt, afsåge endast sådana utgifter, som härrörde af sjelfva utmätningen, samt exekutor derutöfver ej finge uttaga något, som icke blifvit af vederbörlig myndighet utdömdt.

Wasa filial-afdelning

ansåg att äfven öfverrätt borde tilldöma vittne godtgörelse för lösen af öfverrättens domslut, emedan exekutor icke kunde anses vara berättigad att, utan ett slikt förordnande, hos den betalningsskyldige uttaga lösen.

6:te frågan.

Om köpare af genom exekutiv auktion försåldt hemman ställer borgen för köpeskillingen, men sedermera icke betalar den inom stadgad tid, skall exekutor utlysa hemmanet till ny försäljning? eller bör han för köpeskillingens utfående anställa lagsökning emot löftesmännen?

Central-afdelningen.

Frågan ansågs genom 17 § i K. Förordn. d. 23 Juli 1868 angående sättet och ordningen för försäljning af fast egendom å landet, som för gäld tages i mät, besvarad sålunda, att i det nämnda fallet ny auktion icke finge utlysas, utan egde exekutor för köpeskillingens utfående hålla sig till löftesmännen.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningen ansåg det klarligen framgå af 17 § i Kejserliga Förordningen den 23 Juli 1868, angående försäljning af i mät tagen fast egendom å landet, att exekutor, i det fall frågan förutsatte, borde utsöka auktionsskillingen hos löftesmännen och ej vidtaga åtgärd om fastighetens försäljande ånyo, hvadan frågans första mom. af afdelningen besvarades med nej, det sednare med ja.

Wasa filial-afdelning

ansåg exekutor, enligt ordalydelsen i 17 § i Kejserliga förordningen af den 23 Juli 1868 angående försäljning af fastighet på landet, vara skyldig att, i det fall frågan förutsätter, för köpeskillingens utfående anställa lagsökning emot löftesmännen, men då detta stadgande kunde föranleda en mängd svårigheter och omgångar vid köpeskillingens utfående, höll afdelningen före att en ändring af stadgandet vore af behofvet påkallad i så måtto, att exekutor borde lemnas öppet att utan vidare omgångar utlysa hemmanet till ny försäljning.

7:de frågan.

I 22 § af Kejs. Förordningen om inteckning i fast egendom af d. 9 Nov. 1868 stadgas: "Fastställd inteckningsrätt gälle från den dag, då den ansökning, som till inteckning föranledde, blef till rätten inlemnad." Då enligt rättsbruket i stad inteckningsansökning kan inlemnas antingen omedelbart till rätten under pågående sammanträde, eller till tjensteman, som eger skrifter å rättens vägnar emottaga, frågas, huruvida i sednare fallet beviljad intecknings giltighet bör vidtaga från den dag handlingen sålunda inlemnades, eller från nästa rättegångsdag derefter, eller, derest ärendet då ej blifvit i rätten föredraget, från den dag sådan föredragning skett?

Central-afdelningen.

Diskussionen härom inleddes af Professoren *Liljenstrand*, som härvid framhöll, att ehuruväl i stad för beqvämlighetens skuld den anordning blifvit träffad, att skrifter kunde på rättens vägnar af en dertill förordnad tjensteman emottagas, denna anordning likväl icke borde få direkte inverka bestämmande på rättsförhållanden, som berodde af domstolens åtgärd, såsom t. ex. åtnjutande af inteckningsrätt; eljest kunde mycken osäkerhet derigenom uppkomma i härmed sammanhängande rättsfrågor. Det kunde t. ex. i

Helsingfors, der den person, hvilken å rättens vägnar emottar parters skrifter, är en annan än den, hvilken utfärdar gravationsbevis, hända, att den senare icke egde någon kännedom, den dag dylikt bevis öfver en fastighet af honom utfärdades, om en ansökning, hvilken kunde leda till fastställelse af inteckning i samma fastighet och, ifall denna inteckning egde förmånsrätt från den dag ansökningen inlemnades, helt och hållet förändra de på gravationsbeviset byggda förutsättningar samt sålunda blifva kränkande för tredje mans rätt. Och äfven ifall samma person, som egde utfärda gravationsbevis, vore satt att på rättens vägnar emottaga inlagor, så blefve följden af en tolkning, hvilken räknade intecknings förmånsrätt från den dag ansökning derom till ifrågakomne tjensteman ingafs, den, att man af ett under samma dag utfärdadt gravationsbevis icke finge med säkerhet erfara huru mycket fastigheten i sjelfva verket vore med intecknad gäld belastad, emedan det i ansökningen framstälda yrkandet kunde lika väl blifva afslaget som godkändt. Men en tolkning, som ledde till dylika konseqvenser, kunde icke vara den riktiga, hvarföre, och då först en af domstolen vidtagen åtgärd kunde betraktas såsom det afgörande momentet, ref. ansåg intecknings giltighet böra räknas från den dag, då ansökningen derom, enligt protokollets vittnesbörd, blifvit i rätten föredragen.

Denna åsigt omfattades af öfrige tillstädesvarande ledamöter så mycket hellre, som härvid upplystes att lagutskottets vid 1867 års landtdag ang. kejserl. propositionen till ifrågavarande förordning afgifna betänkande i motiven ådagalade att lagutskottet, hvars förslag till stadgande uti förevarande § blifvit lag, dermed åsyftat just den af ref. föreslagna tolkning.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten bland afdelningens ledamöter höllo före, att der särskild tjensteman funnes tillförordnad, som å rättens vägnar egde emottaga skrifter, inlemnandet af inteckningsansökning till denne vore liktydigt och medförde samma rätt för inteckningssökande, som honom tillkomme ifall

han samtidigt inlemnade slik ansökning direkte till domstolen, helst en sådan tolkning af 22 § af Kejserliga Förordningen den 9 November 1868 om inteckning i fast egendom ej medförde någon rättsvåda, då en dylik tjenstemans diariianteckningar uti många andra, å tredje persons rätt lika mycket inverkande fall tillerkändes fullt vitsord. Fastmer ansågs nyssnämnda, med ifrågavarande §:s ordalydelse fullt öfverensstämmande tolkning vara för inteckningssökandens rätt mera betryggande, än om tiden för den begärda inteckningens giltighet lemnades beroende på antingen när domstolens nästa rättegångsdag inträffade, eller när ansökningen blefve af tjenstemannen domstolen föredragen.

Häremot reserverade sig dock fem ledamöter, de der ansågo att fastställd inteckningsrätt borde gälla först ifrån den dag inteckningsansökningen blifvit inför domstolen föredragen.

Wasa filial-afdelning

ansåg det i frågan omnämnda rättsbruk, hvilket ej heller vore allmänt antaget, utan endast gällande i ett par städer, vara stridande emot lag, hvarföre och då uttrycket "till rätten inlemnad" vore liktydigt med "i rättens protokoll antecknad", inteckningens giltighet kunde vidtaga först från den dag, då ansökningen blifvit hos rätten föredragen.

8:de frågan.

Är exekutor ovilkorligen skyldig, då lösegendom af honom tages i mät för skuld, att innan auktionen hinner verkställas sätta egendomen i allmänt förvar, eller under försegling, eller ock taga den i sin vård? eller, om frågan besvaras nekande, huru skall fordringsegare komma i åtnjutande af den honom i 8 § af Kejs. Förordningen den 9 Nov. 1868 om borgenärers rätt och företräde för hvarandra till betalning ur egendom, som blifvit till konkurs afträdd, tillförsäkrade förmån?

Central-afdelningen.

Hofrättsrådet *Brunou*, som refererade denna fråga, ka-

stade främst en återblick på förfarandet vid utmätning enligt den äldre lagstiftningen samt ådagalade huruledes utmätning städse åsyftar att förskaffa borgenären pant i det utmätta godset, hvilket af gäldenären inom viss tid kunde genom skuldens betalande återlösas, men, der sådant icke skedde, tillföll fordringsegaren. Senare gjorde sig den grundsatsen gällande, att godset borde värderas och borgenären återbära hvad af värdet öfversteg skuldens belopp. Mot slutet af sjuttonde århundradet upptogs i allmänna lagstiftningen det i städerna redan tidigare införda förfarandet att genom offentligt utrop försälja utmätt egendom. I 1734 års lag röjde sig uppfattningen, att utmätt gods vore att såsom pant betraktas, genom stadgandena i 3 och 5 §§ 5 kap., jemförda med §§ 1, 3, 4 och 6 i 8 kap. U. B. Då nu begreppet af panträtt innebure att besittningen af panten tillkomme panthafvaren, vore deraf en följd, att gäldenären borde frånhändas besittningen af det hos honom utpantade. Endast i det fall, att exekutors åtgärd innefattade förbud mot förskingring, kunde egendomen hos gäldenären qvarlemnas. Men vid verklig utmätning vore det exekutors ovilkorliga skyldighet att skilja gäldenären vid besittningen deraf, hvarföre frågans första mom. af ref. besvarades jakande, hvadan svaret å det senare mom. förfölle.

Uti detta svar instämde öfriga ledamöter utan skiljaktighet.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningens samtlige ledamöter voro ense derom, att borgenär, för hvars fordran gäldenärens egendom icke blifvit satt i allmänt förvar eller under utmätningsmans vård eller försegling, icke kunde komma i åtnjutande af den förmånsrätt, som uti 8 § af den i frågan åberopade Kejserliga Förordning tillförsäkrades fordringsegare, för hvars kraf gäldenärs egendom blifvit lagligen utmätt. Deremot uttalades inom afdelningen olika meningar rörande exekutors skyldigheter vid verkställande af utmätning å lös egendom, i det pluraliteten ansåg att slik egendom ovilkorligen och i hvarje händelse borde af exekutor på hans förskjutande bekostnad

sättas i allmänt förvar eller under försegling eller tagas under hans egen vård. Denna åsigt delades icke af fem ledamöter, hvilka framhöllo hurusom exekutor vid nyssnämnda förfarande kunde i särskilda fall få vidkännas så dryga kostnader, att han ej mägtade dem förskjuta, hvadan desse ledamöter förmenade exekutor i sådan händelse hafva fullgjort hvad af honom skäligen kunde begäras, ifall han om förhållandet underrättade fordringsegaren, som derigenom sattes i tillfälle att anskaffa de för utmätningen nödige penningemedlen.

Wasa filial-afdelning.

Emedan några förvaringsrum för i mät taget gods icke finnas å landet, kunna exekutorer derstädes icke vara skyldige att taga egendomen i förvar, utan bör den fordringsegare, som önskar säkerställa sig sjelf, anvisa rum för det i mät tagna godsets förvarande.

9:de frågan.

Tala icke samma skäl, som föranledt stadgandet i 4 § 9 kap. Ä. B., att instrument öfver förrättade bouppteckningar skola till domstolsarkiven inlemnas, för nödvändigheten af ett dylikt stadgande jemväl beträffande arfskiftesinstrument.

Central-afdelningen.

Professoren *Montgomery*, som inledde diskussionen härom, erinrade hurusom stadgandena angående boförteckningars upprättande i sterbhus och kontrollen deröfver ursprungligen i den svensk-finska lagstiftningen tillkommit i följd af lagstiftarens omsorg om att säkerställa omyndiges rätt. Såsom bekant var vårdnaden om omyndige enligt den gamla rättsförfattningen hufvudsakligen en slägtens angelägenhet. Förmyndareredovisningen aflades inför närmast skylde ätt medlemmar, hvilka egde öfvervaka att de i lagarne grundade skyddsmedel för omyndiges egendom och rättsanspråk verkligen kommo dem till godo. Slägtbandens för-

svagande medförde att omvårdnaden öfver de omyndige alltmera måste blifva föremål för den offentliga maktens kontroll, och behofvet häraf gjorde sig naturligtvis tidigast gällande inom stadskommunerna. Öfvergången från det äldre till det nyare rättsskicket i förevarande afseende betecknas genom drottning Kristinas privilegier för Stockholms stad den 10 Mars 1636 §§ 32, 33 samt förordningen angående inrättandet af en Arf- och Förmyndarekammare i Stockholm den 27 April 1667 och förmyndareordningen den 17 Mars 1669. Det var i dessa författningar, som först föreskrefs att efter afliden person ett noggrant "*inventarium*" skulle upprättas öfver boets tillgångar och gäld. Enligt förordningen af år 1667 synes förmyndarekammaren hafva bort få del af sådant inventarium. Enligt förmyndareordningen borde ett exemplar deraf till fränderna eller, om sådana saknades, till rätten inlemnas. I 4 § 9 kap. Ä. B. af 1734 års lag bortföll sedan det nästnämnda alternativet, så att boförteckningen ovilkorligt numera skall i tvenne exemplar inom föreskrifven tid till rätten inlemnas.

Om det ock sålunda historiskt visade sig, att stadgandet om oftanämnda handlingars inlemnande till rätten tidigare hufvudsakligen afsett att underlätta uppsigten öfver förmyndares förvaltning, så vore det likväl uppenbart, att, då dylikt dokument innefattade en för boets borgenärer och tredje man öfverhufvud vigtig utredning om boets tillstånd vid dödstillfället, samt enär en beskattning jemväl dertill anknöt sig, detsammas bevarande uti offentligt arkiv vore af dessa förhållanden icke mindre än af omsorgen om omyndiges rätt påkalladt. Deremot vore det hufvudsakligen sistnämnda skäl, som talade för att jemväl arfskiftesinstrument borde till bevar i domstolsarkiven inlemnas. Ty ehuruväl senare momentet af ifrågavarande lagrum förmådde att, om någon af arfvingarne är omyndig eller utrikes stadd, sådan arfvinges rätt bör hos domaren intecknas, så inses det likväl huru maktpåliggande för utredningen af det sätt, hvarpå omyndig arfvinges rätt blifvit vid skiftet bevakad, det kunde blifva att säker tillgång till sjelfva skiftesinstrumentet funnes. Men äfven i öfrigt vore arfskifte ett rättsärende,

hvarur vigtiga rättsförhållanden icke sällan ledde sitt upphof, och det kunde förty hvarken för den enskilde eller för det allmänna vara likgiltigt huruvida handlingarna deröfver tillvaratagas eller icke. Vid sådant förhållande ansåg ref. att delvis samma skäl, som gifvit anledning till stadgandet i 4 § 9 kap. Ä. B. angående förteckningars inlemnande till domstolsarkiven, kunde åberopas för behofvet af dylikt stadgande äfven beträffande arfskiftesinstrument, hvarföre frågan af ref. i så måtto jakande besvarades.

I denna åsigt instämde flertalet af tillstädesvarande ledamöter, men tvenne ledamöter yttrade den skiljaktiga mening, att arfskiftesinstrument icke mer än andra vigtiga enskilda dokument påkallade allmänt förvar.

Åbo filial-afdelning.

Diskussionen öppnades af Hofrättskanslisten *Wetterhoff*, som uppläste ett sålydande skriftligt andragande:

"Att instrument öfver arfskiften borde inlemnas till domaren och sålunda finnas tillgängliga i underdomstolarnes arkiver, är väl en sak hvarom de fleste skola förena sig, såsom i allmänhet öfverensstämmande med god ordning. Men härvid lärer dock åtskilliga invändningar vara att förvänta och för min del ville jag framhålla hurusom, då man ej åsyftar några för vår domstolsinrättning alldeles nya anordningar, denna sak kunde anordnas i öfverensstämmelse med nu gällande stadganden åt detta håll.

Den i 4 § 9 kap. Ä. B. förekommande anvisning: "Är någon af arfvingarne omyndig eller utrikes stadd; varde ock den rätt hos domaren intecknad, som omyndig eller utrikes vistande i arfvet äger", har väl ganska sällan vunnit behörigt afseende vid landtdomstolarne. Ty någon sådan granskning af inlemnade boförteckningar att domaren af dessa skulle inhemta, det en lott i arfvet vore omyndig eller utrikes stadd tillhörig, försiggår enligt regeln icke. Kongl. Brefvet af den 31 Maj 1793 har väl, genom införandet af de från presterskapet till domaren vid hvarje lagtima ting ingående förteckningar öfver personer, som aflidit sedan senaste tinget, — genom inskärpande af domarens pligt att

noga tillse det omyndiga varda med förmyndare försedde och att bouppteckningar blifva inom den i lag föreskrifna tid förrättade — sökt bringa till heders förenämnda betydelsefulla anvisning; men, åtminstone här i Finland, har det åsyftade ändamålet icke kunnat vinnas af orsak först och främst att underdomarene, öfverhopade som de äro af andra påträngande göromål, sakna både tid och håg att egna sig åt denna del af sina mångfaldiga pligter.

I Sverige har en Kongl. Förordning af den 14 September 1861 ålagt domaren, att då sådant vid bouppteckningar tarfvas, tillsätta ombud för *frånvarande* eller omyndig sterbhusdelegare att bevaka desses rätt och bästa; och häraf skulle man draga den slutsats, att man i Sverige anser underdomarene kunna medhinna det dem sålunda åhvälfda öfvervakande. Måhända häradshöfdingarnes tid är mindre upptagen af löpande expeditionsgöromål i Sverige än hos oss; åtminstone i de domsagor som utgöras af endast ett eller par tingslag. Hos oss skulle sådana stadganden, som åsyfta att inskärpa och tillöka domarenes pligter åt detta håll, sannolikt få förblifva i sitt värde — på pappret.

Den utväg jag ernar föreslå till frågans lösning, torde nog synas mången omöjlig. Den allmogen särskilda gånger tillförsäkrade rätt att få till boupptecknings- och skiftesmän antaga dem, som egde allmogens förtroende, var väl i forna tider af stor betydelse. Ännu 1801 års Kongl. Bref i ämnet finner betänkligt att göra någon ändring i denna allmogen nådigst förunnade rättighet. Och dock hade redan på denna tid underdomarene insett nödvändigheten "att boupptecknings- och arfskiftesförrättningar hädanefter måga ställas under domarens befattning och vård att dertill utse och förordna behöriga förrättningsmän och Kongl. Majestät fann jemväl, ehuru Häradshöfdingarnes anhållan af förberörde grund afslogs, nödigt erinra att Häradshöfdingarne skulle vid bouppteckningars och skiftens emottagande noga tillse det icke okunnige och oskicklige personer finge dermed sig befatta." Detta sista förständigande skulle kanske tarfva ånyo inskärpas, om ens dermed något vunnes så länge vid de flesta häradsting "domaren" (hvarmed enligt lagens språk

borde förstås Häradsrätten) öfverlemnar åt något skrifvarebiträde att emottaga bouppteckningsinstrumenterne samt verkställa uppbörden af inregistreringsafgiften. Sjelfva inregistreringen och granskningen af instrumenterne öfvervakas väl sällan af domaren och skrifvarebiträdet anser åter uppbörden för hufvudsak.

Det må fordomdags hafva varit naturligt nog att tala om det betänkliga att göra ändring i denna allmogen nådigst förunnade rättighet. Men numera torde dock denna *rättighet* snarare åstadkomma skada och förderf än skydd och gagn. Nog torde åtminstone här i Finland detta lyckliga oberoende af juridiska skriftställare ha kostat allmogen mera än det smakat. För öfrigt är naturligtvis icke i våra dagar någon fråga om att utan vidare borttaga denna allmogens "rättighet." Om, emot förmodan, Bondeståndets representanter vid Landtdagen icke önska utbyta denna tomma "rättighet" emot en bättre ordning i denna vigtiga del af vårt rättsväsende, så måste väl frågan derom förfalla tills vidare.

De enklaste anordningar som i denna sak kunna vidtagas, torde vara de bästa och jag skulle för min del föreslå, att sterbhusdelegare eller rätteligen den eller de, som vårdnaden om boet åligger, egde att anmäla sig hos domaren, hvilken förordnar en dertill lämplig person att förrätta bouppteckningen, samt likaledes att den af sterbhusdelegare, som vill hafva skifte å boet, derom anmäler hos domaren, som meddelar enahanda förordnande; och skulle då ett lämpligt vite föreläggas dessa förrättningsmän att inom behörig tid i Rättens förvar inlemna ett exemplar af förrättningen. Beträffande desse förrättningsmäns arvode kunde det ju bestämmas t. ex. till en qvart procent af summa inventarii för hvardera förrättningen.

Under förutsättning af en sådan anordning kunde väl ett tillägg till 2 och 11 §§ Ä. B. i det föreslagna syftet göra något gagn. Och för att underlätta den på underdomaren ankommande granskning af dessa förrättningar borde såsom fullständigande af 1793 års stadganden i ämnet presterskapet åläggas att uti de till hvarje ting eller kanske hellre

Lisävihko.

Kaksi riitaa Jouhkolasta.

Onko eräs v. 1807 siitä tehty määräys *fideikomiss- testamentti-* tahi mikä muu sääntö?

Yhteinen asian alku.

Jouhkolan relssin seteriaa ynnä siihen kuuluvain tilain kanssa Tohmajärven pitäjäässä omisti aikanaan kollegionassessori Gabriel Wallenius, kuollut 15 p. marrask. 1808; puolisonsa Kristina Sofia Possenius kuoli jo ennen 2 p. elok. 1807. — Heillä oli 4 poikaa:

1) Jooseppi, kuollut ennen vanhempiansa;

3) Pehr, rovasti Tohmajärvellä;

3) Gabriel, ruununvouti ja assessori;

4) Eerik, sittemmin presidentti ja aatelis-säätyyn korotettu nimellä Wallensköld, sekä 3 tytärtä naimisessa

5) Katarina Elisabeth raati- ja kauppamies Gabriel Fabritiuksella;

6) Fredrika assessor David Wegeliuksella; ja

7) Maria maaherra Abr. Joach. Nordenheimilla.

V. 1805 heinäk. 14 p. vanhempi assessor Wallenius ja puolisonsa antoivat kirjallisen suostumuksensa siihen, että lapsensa saisivat keskenään sopia ja päättää, kuka heistä vanhempainsa kuoltua saisi hallita sitä kiinteätä omaa ja niitä maatiloja, joita vanhemmilla silloin saattoi olla; ja tämän johdosta samana päivänä pojat Pehr ja Eerik ja tyttäret Maria ja Katrina Elisabet miehineen tekivät semmoisen, tytär Fredrikalta jälestäpäin hyväksi otetun, sovinnon, että Jouhkolan omaisuus (eli kiinteistö, moisio, hovi, ruotsiksi egendom) ja Matkaselän tila ja siellä oleva vesimylly-laitos tulisivat lunastusta vastaan jäämään nuoremmalle Gabr. W—lle,

— (Vanhin poika oli jo sitä ennen eläessään saanut ja kuitannut osansa).

Mutta kun vanhempi Gabr. W., vaimonsa kuoltua, v. 1807 jouluk. 29 p. Jouhkolassa lastensa kanssa piti kokouksen, heidän välillä jakaaksensa suuremman osan talon tavaraa, johon suljettiin mitä heille oli perintöä äitinsä jälkeen tulevaa; niin hän sitä varten kirjallisesti teki määräyksiä, joihin lapsensa niinikään kirjallisesti tyytyivät, ja missä paitse muuta sanotaan:

"Poikani Gabriel, minun kuoltuani, tulee omistamaan Jouhkolan relssin seteriä $^{3}/_{4}$ manttaalia, ynnä siihen kuuluvien ja samassa kylässä olevien relssi-tilojen kanssa, joista yksi osa on autiona ja toiset lampuotien asuttavina, sekä myös puolen perintötilan ja puolen surve- ja jauhe-myllyn Sairion kylässä; näille tiloille, joita elin-aikanani vapaasti ja estämättä hallitsen, määrään arvoksi 3,000 riksiä riikin velkaseteliä, mikä summa Gabrielin hallitukseen päästessään pitää maksaa ja on jaettava muiden perillisten välillä, määrätyn perusteen mukaan; mitä parannuksia tästä päivästä lähtein tehtänee, ne tulee Gabrielin niin ikään erikseen palkita niiden teettäjälle ja kustantajalle. Gabrielin kuoltua menee kiinteistö (eli moisio, hovi, ruotsiksi egendom) perinnöksi lapsilleen, kuitenki sillä välttämättömällä ehdolla, jos miehisiä perillisiä ei olisi tahi ei jälestään eläisi, että minusta syntyisin lähimmäinen sukulainen miespuolta minun (suku) nimelläni, tahi, missä useempia yhtä läheisiä mieskannalta löytyisi, joku heistä, kuka suostumuksen, taikka jos ei suostumusta saada aikaan, arvan kautta siksi määrätään, — saakoon lunastaa kiinteistön, maksamalla edellä määrätyn summan, 3,000 riksiä, sekä palkkion jo sanotuista ja sitteki tehdyistä parannuksista; ja yhtäläisesti vastaki käytettäköön, jotta se (kiinteistö) aina on yhdellä "Wallenius" nimisellä; ja tämä lunastusoikeus siihen kuuluvien ehtoin kanssa pidätetään miehiselle puolelle sukua kaikissa niissä tiloissa, missä kiinteistö kaupalla tahi velasta, tahi muun nyt tietymättömän tapauksen kautta siirtyisi Gabrielilta tahi keltä se milloinki hallitaan".

Vanhemman ass. W—sen kuoltua pidettiin perunkirjotus

ja jako v. 1810 tammikuun 11 p:nä ja Jouhkola y. m. jäi G. G—poika W—selle ja hän ne elinaikansa hallitsi.

Ensimäinen riita.

Koska nuorempi Gabriel W., joka kuoli 1819 jouluk. 2 p:nä, jälkeensä jättäen ainoasti lesken, Helena Katrina Lyra, ja yhden Henrika nimisen tyttären, vaan ei poikia, niin Pehr ja Erik W—sen välillä tuli kysymykseen, kumpiko heistä käyttäsi isänsä määräämää lunastus-oikeutta ja v. 1820 huhtik. 10 p. Erik W. (silloin esittelysihteeri) antamassaan kirjassa sanomalla sanoi ei tahtovansa mainittua lunastus-oikeutta puolestaan käyttää, vaan jätti sen veljelleen, rovasti Pehr W—lle. Mutta Gabr. G—poika W—sen leski ja tyttären holhojat eivät mielisuosiossa antaneet Jouhkolaa rovasti W—lle ja tämä siis Kihlakunnanoikeudessa alotti riidan, isänsä 1807 jouluk. 29 p. tekemän määräyksen nojassa, voittaaksensa Jouhkolaa y. m.

Kihl.oikeus v. 1821 helmik. 9 p:nä päätti asian. Ja koska vanhempi assessor G. W. 29 p. jouluk. 1807 riidanalaisesta omaisuudesta teki yllä mainitun säännön, mihin perillisensä ja niiden seassa myös nuorempi ass. W. olivat tyytyneet ja millä siis kaikki entiset suostumukset siitä olivat kumotut; sentähden ja kun nuoremman ass. W—sen jälestä ei jäänut miehisiä rintaperillisiä, eikä vanhemman ass: W—sen perästä sen lähempiä miespuolisia perillisiä ollut elossa kun rovasti W., jolle veljensä Erik oli oikeutensa siirtänyt, — Kihl.o. päätti että rovasti W. oli likimmäinen lunastamaan Jouhkolaa y. m., ja ne siis tuomittiin lähtövuoden perästä määrättyjä ehtoja vastaan rovastille jätettäviksi.

Laamannin-oikeus, minne G. G—poika W—sen leski ja tyttären holhojat vetosivat, 1823 helmik. 21 p:nä tuomiossaan lausui, että vetojat kyllä olivat panneet v. 1807 tehdyn säännön kiistaan sillä perusteella, ettei vieraitamiehiä sitä lainmukaisesti ollut oikiaksi todistamassa. Mutta koska tätä sovintoa perinnöstä semminkään ei voinut epäillä tehdyksi ja päätetyksi, kun vanhemman ass. W—sen kaikki perilliset nimensä allekirjoituksilla ja sineetillään olivat sen vahvista-

neet ja sen mukaan muu omaisuus oliki jaettu; sen vuoksi ja kun välikirjaa (afhandling) ei voinut, kuten vetojat arvelivat, pitää testamenttina tahi fideikommiss-sääntönä, Laamanninoikeus vahvisti Kihl.oikeuden päätöksen.

Keis. Waasan *Hovioikeus*, missä asia edelleen vetoamalla ajettiin, v. 1824 tammik. 30 p:nä antoi tuomionsa. Hakijat olivat tahtoneet pitää riidanalaisia tiloja etupäässä sen sovinnon nojassa, mikä G. G—poika W—sen ja myötäperillistensä välillä v. 1805 Jouhkolan ja Matkaselan tiloista päätettiin vanhempainsa suostumuksella (siis etteivät ne v. 1807 tehdyt määräykset ja rajoitukset voisikaan G. G—poika W—sen perillisiä sitoa). Mutta koska vanhemman G. W—sen valta elinaikanansa oman mielensä mukaan hankitusta omaisuudestaan itse päättää ja määrätä ei voinut tulla estetyksi eli rajotetuksi hänen ja vaimonsa v. 1805 antamasta luvasta, eikä lastensa keskenään tekemästä sovinnosta,

ja vanh. G. W—sen jälkeen v. 1810 tammikuun 11 p. tehty perun- ja jako-kirja sisältää perillisten välillä olleen välipuheena, että Jouhkola y. m., kuten vanh. ass. W. v. 1807 määräsi, tulisi jäämään nuoremmalle ass. W—selle,

niin Hovioikeus, näistä ja muista syistä, piti toteen näytettynä, että se oli viimeksi mainitun v. 1807 jouluk. 29 p. vanh. ass. W—sen ja lastensa välillä tehdyn säännön (författning) nojassa ja siinä määrättyjä ehtoja vastaan, kun G. G—poika W. tuli omistamaan Jouhkolaa y. m. ja niitä kuolemaansa asti hallitsemaan,

jonka suhteen ja kun ei nuorempi ass. W., eikä kuoltuansa perillisensä säännöllisesti panneet v. 1807 tehtyä sääntöä riitaan ja hakeneet sen kumoamista,

ja rovasti W. niin muodoin ja niistä muista syistä, joita alioikeudet olivat maininneet, oli lähimmäinen tiloja lunastamaan,

Laamanninoikeuden tuomio Keis. Hovioikeudessa vahvistettiin.

Tarkastelurahan Hovioikeuteen pantuansa G. G—poika W—sen leski ja tyttären holhojat vetivät Hovioikeuden tuomion Keis. Maj—tin tutkittavaksi muutto-anomuksella, johon rov. W. vastasi.

H. Keis. M—tin armollinen tuomio on v. 1824 marrask. 5 p. annettu Keis-sen Senaatin oikeus-puolella. Ja koska se v. 1805 nuor. ass. W—sen ja hänen myötäperillistensä välillä vanhempainsa luvalla ja suostumuksella tehty sovinto, mihin hakijat olivat väittäneet G. G—poika W—sen hallituksen perustuneen, mainitsee paitsi Jouhkolaa, myös Matkaselkää y. m. mutta se, vanh. ass. Walleniuksen omaisuuden jakamisesta v. 1807 tehty liitto (eli sovinto) mainitsee (ainoastaan) Jouhkolaa y. m., mistä siis näkyy että nuor. ass. W—sen hallituksen perusteena oli viimeksi sanottu sovinto perinnöstä (arfsförening); senvuoksi ja kun muutenkaan ei näytetty syytä muuttaa Hovioikeuden tuomiota, se armossa vahvistettiin.

Toinen riita.

Jouhkolaa y. m. hallitsi sitte rovasti W. eläessään ja hänen kuoltua poikansa Konrad. Tälle muka rovastin toiset pojat Jak. ja Kasten v. 1838 maaliskuun 7 p:nä lunastusta vastaan oikeutensa siirtivät. Veljeksistä kuoli Kasten lapsetonna jo ennen ja toiset v. 1846, Konrad lapsetonna helmikuun 2 p. ja Jak. jouluk. 29 p:nä, jälkeensä jättäen lesken ja 3 tytärtä. Konradin likimäiset perilliset olivat siis äitinsä, rovasti W—sen leskirouva Helena Aschan, veli Jakob ja sisar Fanny, naimisessa (senaikuisen) pormestarin S. K. Antell'in kanssa. Vaan kun rovastinna Wallenius maalisk. 16 p:nä v. 1847 luopui perintö-oikeudestaan poikansa Konradin perästä, *jos* tyttärensä Fanny ynnä avio-miehensä pormestari Antell'in kanssa lunastaisi Jouhkolaa, sillä muuten hän tahtoisi olla perinnössä osallinen; niin perinnön ja'ossa Konrad'in perästä Jouhkolasta tuli $^2/_3$ hänen veljensä tyttärille ja $^1/_3$ sisarelle, pormestarinna Fanny Antell, ja huomisena p:nä maalisk. 17 p. v. 1847, Jak. W—sen tytärten holhoja ja äiti, asiallisten suostumuksella ja luvalla, möivät holhottavien osan, eli $^2/_3$ pormestari Antell'ille ja hänen rouvalleen, jotka sitte lainhuudatusta kiinteistölle saivat.

Tätä lainhuudatusta riitaan pannaksensa otti presidentti E. Wallensköld vainajan leskirouva Vivique Wallensköld, syn-

tysin Lagerborg, alaikäisen ainoan poikansa ylioppilaan Adolf Waldemar Wallensköldin holhojana, manuun 1848 v. kevätkeräjiin Tohmajärven ja Pälkjärven pitäjien ja Kihtelyksen kappelin käräjäkunnassa. Vastaajina oli rov. W—sen leskirouva, poika Jaakon 3 tyttären holhoja ja tyttären mies pormestari Antell.

Kanne: manuun mukaan, oli: Koska yli-oppilas Adolf Waldemar Wallenius, aatelisena Wallensköld, on ainoa, joka isänsä isän assessor Walleniuksen suku-juuresta miespuolella elää, niin hänen pitäisi saada, edellä nimitetyn v. 1807 joulukuun 29 p. tehdyn säännön nojassa siinä määrättyjä ehtoja vastaan, lunastaa Jouhkolan kiinteistö. Jos tämä vaatimus taas ei tulisi kuuloon; niin kiinteistö, mistä osaa ei ole tullut muille assessor W—sen jälkeisille, paitsi niille, joiden hallinnossa se oli ollut, pantakoon jakosaan ass. W—sen kaikkein jälkeisten välillä, mikäli määrätystä lunastuksesta eivät osaa saaneet, ja A. W. W—dille siten tuleva osa hänelle tuomittakoon.

Vastuu: Siihen vaadittuun lunastus-oikeuteen luultiin ei olevan laillista perää. Sanottiin, paitsi muuta: Se v. 1807 tehty määräys ei ole mikään testamentti, eikä se semmoisena ole laissa käytetty, varsinkaan ei ole sille "fidei-kommiss" nimisenä sääntönä hankittu Esivallan vahvistusta, joka, vastaajien arvellessa, olisi moiselle omistusoikeutta rajottavalle määräykselle semminki tarpeellinen, koska se muuten, esteenä kiinteistöä myömästä ja panttaukseen panemasta, tavallisessa keskuudessa omistus-oikeuden puolesta tuottaisi suurta epä-vakuutta. Niinpä jo entisessäki riidassa olisi lausuttu, ettei se määräys ollut testamentti eikä fidei-kommiss niminen sääntö. Se vastaajien katsoessa oli pidettävä ainoasti tavallisena *kontrahtina*, joka sitoi vaan sen tekijöitä, eikä muita jälkeisiään. Siitä syystä sai rovasti W. kiinteistön lunastaa, ja presidentti W—din luopumus-kirja (1820), joka vanhemmalle veljelleen muuten oli tarpeeton, vastaajien mielestä todisti, että hän vaan, kaiken epäilyksen poistamiseksi, selittämällä selitti pitävänsä kontrahdin ainoasti sen tekijöitä sitovaisena. Että hän peräti luopui kaikesta oikeudesta Jouhkolaan, näkyi siitäki, että presidentti aatelis-säätyyn

koroteltua, otti toisen nimen, vaikka kontrahdin jälkeen, ken tahtoisi Jouhkolaa lunastaa välttämättä piti olla *Wallenius* niminen. Vihdoin oli Konrad W. täydellisenä omistajana pidetty, koska hän sai suurta velkaa kiinnitystä vastaan.

Ja'on pyytämystä taas pidettiin sekä perättömänä että myöhäisenä, kun pres. W—d vainaja, samote kun muutki perilliset, jo lähes 40 vuotta sitte, eli 11 p. tammik. 1810 hyväksivät isänsä jälestä pidetyn perinnön-ja'on, jota siis ei riitaan pantu.

Kihlakunnan-oikeus 7 p:nä syysk. 1848 päätti asian ja katsoi v. 1807 jouluk. 29 p. tehdyn säännön ei olevan Hallitukselta noudatettavaksi vahvistetun, eikä perustavan semmoista perintö-valtaa riidassa olevaan kiinteistöön, mikä ulottuisi loitommaksi kun niiden perillisten oikeuteen, jotka sen allekirjoittivat; jonka tähden ja koska presidentti Wallensköld, joka kuoli myöhemmin kun vanhemman veljensä viimeinen miehinen perillinen, ei veljensä kuoltua mitään perintöä kysynyt, vaan jo v. 1820, ennen naimiseen menemistään, luopui kaikesta lunastus-oikeudestaan, presidentinna Wallensköldin kanne, saadaksensa pojalleen lunastaa Jouhkolaa, edellisistä ja muista, kirjoissa mainituista, syistä, tuomittiin mitättömiin.

Mitä jako-vaatimukseen taas tulee, niin Kihl.oikeus, kun jako assessor Walleniuksen perästä pidettiin jo 11 p. tammik. 1810, eikä sitä pantu riitaan, piti kanteen siinä osassa myöhäisenä, jonka vuoksi kysymys siitä ei tullut kuuloon. Mutta kulungit pantiin vastattain.

Laamannin-oikeudessa, minne presidentinna W—sköld vetosi, ylioppilas W—sköld, sillä välin lailliseen ikään päästyänsä, itse omassa nimessään jatkoi hänen puolestaan ajettua kannetta.

Laam.o. julisti tuomionsa 1849 syysk. 24 p:nä. Ja kun ylioppilas W—d oli vanhemman ass. W—sen ainoa miehinen rintaperillinen ja isänsä presidentti W—din, 10 p. huhtik. 1820 veljelleen rovasti W—selle annetulle, luopumuskirjalle ei saisi antaa merkitystä yli sen mitä hän selvillä sanoilla oli sanonut tarkottaneensa, päättää muka kumpiko heistä, hänkö vai rov. W. saisi käyttää heidän isänsä sää-

tämää lunastus-oikeutta; niin Laam.o. katsoi sanotun luopumumuksen ei estävän W—dia saamasta käyttää samaa lunastus-oikeutta, jos vaan siitä tehty määräys nykyistä tilainhaltijata vastaan olisi voimassaan. Mutta koska vanhempi ass. W., —

jospa hän olisiki itse hankkinut tilat ja niin muodoin ollut mahdollinen niistä mielensä jälkeen säätää, mistä näyttämystä ei ollut, —

kuitenkaan lainmukaisesti ei voinut sanotulla säännöllään,

joka ei ollut Hallitsian vahvistama eikä oikeuksien ja virkamiesten tiedoksi julastu, —

määrätä mitä oikeutta tiloihin joku kolmas henki, joka sääntöä ei hyväksi ottanut, vastedes saisi nauttia,

vaan ass. W. kumminki niin teki, kun hän, säännöllään vakuuttaen jokaiselle sen mukaan tulevalle tilainhaltijalle omistusoikeutta, yhtaikaa, valmistaaksensa miehiselle jälkeisilleen mieskannolta tilaisuutta tilat suvussaan säätyssä järjestyksessä säilyttää, —

määräsi että, milloin tilat omistajaltaan kaupalla tahi velasta siirtyisivät, — ostajan oli niistä assessorin säätämillä ehdoilla luopuminen, vieläpä senki kuinka ja millä oikeudella tilat hänen pojiltaan ja jälkeisiltään tulisivat niiden perillisille siirtymään;

sentähden ja kun Konrad ja Jakob W. eläessään eivät, samate kun isänsä, rov. W. ja tämän veljet ja sisaret, tyytyneet isänsä-isän sääntöön, eivätkä siis luovuttaneet perillisiänsä oikeudesta, Konrad ja Jak. W—sen kuoltua tilat laillisessa järjestyksessä periä;

sama sitä ennen mahdollisesti porm. Antellille tuntematon sääntö ei voinut sitoa pormestaria,

jolla, paitsi rouvansa Fanny W—sen ja anoppinsa perintö-osia Konrad W—sen jälkeen, myös oli Jak. W—sen perillisten oikeus Jouhkolaan,

siitä yliopp. W—dilta ottamaan lunastusta; jonkavuoksi Kihl.o—den päätös siinä osassa Laam.oikeudessa vahvistettiin. Ja vaikka vanhemman ass. W sen säätämä lunastusoikeus niin muodoin ei voinut yliopp. W—dille hyväksi tul-

la; niin tämä seikka, — kun ass. W. oli tahtonut jälkeisilleen pidättää oikeuden lunastaa Jouhkolaa ainoastaan sen täydestä arvosta, jommoiseksi hän ja lapsensa olivat sen määränneet, — semminkään ei voinut rikkoa vanhemman ass. W—sen jälestä 10 p. tammik. 1810 pidettyä ammon aikoja sitte lainvoiman voittanutta perinnönjakoa ja perustaa yliopp. W—din vaatimusta saada Jouhkolaa jaetuksi, koska semmoinen jako ei edes voisi tapahtua, porm. Antell'in oikeutta tiloihin sortamatta; minkäkautta päällekantaja W—din kanne siinäki, kuten Kihl.o. oli julistanut, pantiin maata vasten.

Kei—sa *Wiipurin Hovioikeudessa*, missä asia edelleen ajettiin, oli sitä päätettäessä sangen suuri erimielisyys eikä edes kaksi niistä 5 jäsenestä, jotka olivat asiata tutkimassa, antaneet aivan yhtäläistä lausuntoa.

Asian esittelijä, hovioikeudenneuvos *Fagerström* (puheenjohtaja): Laam.oikeuden lausunta siitä mitä presidentti W—din rovasti W—selle tekemä, edellä mainittu luopumus voisi yliopp. W—din kanteesen tässä asiassa vaikuttaa, jääpi noudatettavaksi, koska vastaajat eivät ole vetäneet Laam.-o—den tuomiota Keis. Hovio—den tutkintoon. Muuten yliopp. W—d ei ole vetänyt esiin syytä muuttaa sanottua tuomiota.

Apulaiskanneviskaali, tuomari *Löfgrén*: vanhemman ass. W—sen ja lapsensa kysymyksen-alainen sääntö, mikäli siinä on tehty määräyksiä nuoremman ass. W—sen, rov. W—sen ja presidentti W—din miehisten perillisten eduksi, on semmoinen testamentti-sääntö, mikä, siinä osassa voimallisena pysyäksensä, oli, kuten Per. K. 18 l. 1 §:ssä sanotaan, tuomarille näytettävä. Ja koska yliopp. W—d ei ole voinut näyttää, että sitä sääntöä mainitussa tarkoituksessa olisi häneltä tahi hänen puolestaan laissa käytetty, joko sittenkun hänen oikeutensa tiloihin isänsä pres. W—din kuoltua syntyi, tahi jo sitä ennen; niin yliopp. W—din kanne saada tiloja säännön nojassa lunastaa, tuomittiin mitättömiin. Mutta kun ne muut vanhemman ass. W—sen miehisit jälkeiset, jotka sillä säännöllä valtuutettiin, maksamalla säätyn

lunastuksen ja palkinnon parannuksista, itsekuki määrätyssä vuorossaan tilat hallitukseensa saada ja pitää,

nyt jo ovat kuolleet ja tilat, joista tätä tapausta varten tarkempaa määräystä ei ollut, tuomari Löfgrén'in arvellessa, oli vanh. ass. W—sen jälkeen jäänyt, vielä jakamaton omaisuus, mistä niin muodoin vastaajat, jotka rovasti W—sen perästä tilat haltuhunsa ottivat, eivät voineet ilmotetulla tavalla määrätä;

niin tuomari L., sanottuja määräyksiä varteen ottamatta ja kumoten mitä alioikeudet siitä olivat lausuneet, katsoi oikeaksi puolestaan päättää porm. Antell'in, joka silloin yksinään tilat hallitsi, säännöllisen ja'on jälkeen päällekantajalle niistä antamaan perintö-osansa sitä vastaan että saapi samanvertaisen osan edellä mainitusta lunastuksesta ja palkinnosta.

Assessor *Wärnhjelm*: Entisessä jutussa - - - Laamanninoikeus ja Keis. Waasan Hovioikeus, — joidenka lausunta siitä myös vahvistettiin H. Keis—sen M—tin armollisessa tuomiossa 5 p:ltä marrask. 1824, olivat v. 1807 tehdystä välikirjasta lausuneet semmoisen mieli-alan, ettei se ollut pidettävä testamenttina eikä fideikommiss-sääntönä; johon nähden ja sen mukaan kun välikirjan oikia laita assessorin mielestä oli, se oikeastaan oli katsottava ja voimassa pidettävä vanh. ass. W—sen ja hänen laillisten perillisten välillä tehtynä suostumuksena eli sovintona, mille suurin osa pesän kiinteästä ja irtaimesta perillisten välillä jaettiin, paitse että myös määrättiin, miten hänen kuoltuansa eräässä tarkotuksessa edelleen oli käytettävä, minkä perintö-suostumuksen mukaan 11 p. tammik. 1810, jolloin vanhempi ass. W. jo oli kuollut, muu perunsa perillisten välillä myös jaettiin ja itsekuki siten perintö-osansa sai. Ja koska presidentti W—d, joka sanotun perintö-suostumuksen kirjallisesti hyväksyi, siihen mitä suostumuksen nojassa ja — ja'olla perinnöksi isän kiinteästä ja irtaimesta sai, on tyytynyt, josta edelleen on presidentilta selvä todistus hänen — v. 1820 veljelleen rov. W—lle antamassa luopumuskirjassa, missä isänsä ja myötäperillistensä kanssa tehty suostumus mainitaan;

sen vuoksi ja kun niinmuodoin vanh. ass. W—sen peril-

listensä kanssa edellä mainitulla tavalla laadittu suostumus ja määräys perinnöstä hänen jälestä, Perintö Kaaren 18 luv. 4 § mukaan, ei enää ole kanteen alainen hänen loitommilta perillisiltä, eikä siis myöskään ylioppilas W—dilta, — assessori tällä perusteella päätti ylíopp. W—din tässä asiassa ajaman kanteen kaikin puolin mitättömiin.

Assessor *Federley*: Hyväksyen Laam.o—den lausuntaa siitä mitä pres. W—din — — luopumuskirja vaikuttasi, assessori katsoi että vanh. ass. W - sen v. 1807 tekemä sääntö,

joka, mikäli siinä tehdään määräystä Jouhkolan seteriasta ja muista tiloista, on testamentti ja semmoisena, ass. W—sen laillisilta perillisiltä kirjallisesti hyväksi otettuna, hänen kuoltuansa mennyt täytäntöön ja myös sitten aina Jak. W—sen kuoleman asti noudatettu, —

ei enää, Per. Kaaren 18 luv. 4 §:n mukaan, ole ass. W—sen loitompain perillisten kanteen alainen; jonka vuoksi vastaajien muistutus ettei sanottua sääntöä ole laissa käytetty ei tule kuuloon, eikä myös käänteensa, että sääntö, esivallan vahvistuksen puutteessaki olisi voimaton, mihin käänteesen laillista perää ei ole. Vaan koska riidanalaisista tiloista tehtyä määräystä ei saa laajentaa yli säännön selviä sanoja, joiden mukaan hallinto-oikeus on ass. W- sen miehisille sukulaisille määrätyssä järjestyksessä vakuutettu sillä välttämättömällä ehdolla että heillä piti olla nimenä *Wallenius*, mutta tämä ehto ei satu päällekantajaan, jonka isä vainaja, aatelissäätyyn korotettua, itselleen ja jälkeisilleen otti toisen sukunimen; sentähden ja kun muuten, Jak. W—sen kuoltua, ass. W- sen jälestä ei enää miehistä perillistä elä, äsken mainittu määräys, koska nyt sattunutta tapausta varten toista ehtoa ei ole tehty, itsestään on voimattomaksi käynyt ja tilat lain säätämäin perintöperusteiden mukaan ovat menneet perinnöksi viimeisen haltijan perillisille; ja siis, —

ehkä yliopp. W. oli ilmoittanut tahtovansa pyytää lupaa saadaksensa takasin ottaa nimen *Wallenius* tahi sen nykyiseen nimeensä liittää, mikä lupa, jos sitä saataisiinki, kuitenkaan ei voisi perustaa sen jo menetetyn oikeuden takasin saamista ja rikkoa jo alotettua perintöoikeutta ja sen

nojassa tiloista tehtyä välikirjaa, millä tilat olivat porm. Antell'ille siirtyneet, —

assessori, ylíopp. W—din ilmotusta varteen ottamatta, päätti hänen kanteensa asiassa kaikin puolin maata vasten.

Hovioikeudenneuvos *Munck* yhdistyi esittelijän hovioikeudenneuvos Fagerström'in mielialaan edellä mainitun, pres. W—din antaman luopumuskirjan vaikutuksesta tähän asiaan — oli muuten sitä mieltä, että vanh. ass. W—sen — 1807 tekemä sääntö perintöoikeudesta hänen kuolemansa jälkeen kysymyksen alaisiin tiloihin ja määrätystä lunastusoikeudesta, — voimassa ollaksensa, oli Per. Kaaren 18 luv. 1 §:ssä säätyssä järjestyksessä ollut laissa käytettävä; ja koska semmoinen laissa käyttäminen,

jota paitsi Hallituksen (högsta makten) vahvistus, jos se muuten asian haarain tautta olisikin tarpeen, ei voi kysymykseen tulla,

ei ole tapahtunut, niin h. o. neuvos sillä perusteella päätti yliopp. W—din kanteen saada mainitut tilat lunastaa maata vasten, ja vahvisti, mitä muuhun kanteesen tuli, Laamanninoikeuden tuomion.

Lainkäyntikaaren 23 luv. 4 § mukaan tuomio asiassa oli tehtävä.

Se kuitenkaan ei ole aivan helppo tietää miten Hovio—den tuomio, annettu v. 1850 toukokuun 7 p:nä, tuli kuulumaan, siis suomenemme senki tähän:

Paitsi että Laam.o—den lausunta siitä mitä pres. W—din rovasti W—lle tekemä edellä mainittu luopumus voisi ylioppilas W—din kanteesen tässä asiassa vaikuttaa, jääpi noudatettavaksi, — koska vastaajat eivät ole vetäneet Laam.-o—den tuomiota Hovio—den tutkintoon; — katsoo Hovioikeus, että vanh. ass. W—sen - - - 1807 tekemä sääntö perintöoikeudesta hänen kuolemansa jälkeen kysymyksen alaisiin tiloihin ja määrätystä lunastusoikeudesta, voimassa ollaksensa, — olisi, Per. K. 18 luv. 1 §:ssa säätyssä järjestyksessä ollut laissa käytettävä; jonka vuoksi ja koska semmoinen laissa käyttäminen ei ole tapahtunut, Hovioikeus sillä perusteella päättää yliopp. W—din kanteen saada mai-

nitut tilat lunastaa maata vasten; ja mitä muuhun kanteesen tulee, jääpi asia Laam.o—den tuomioon.

Tarkastelurahan maksettuansa veti ylioppilas, silloin hovioikeuden lisänotario W—sköld asian tavallista hakemustietä H. Keis. Maj:tin tarkastettavaksi. Keis—sen Maj:tin tuomio asiassa, annettu Keis—sen Suomen Senaatin Oikeuspuolella 4 p:nä maaliskuuta v. 1851, sisältää:

Yhdenmukaisesti sen kanssa mitä myös Hovioikeus ja alioikeudet ovat osottaneet ja selittäneet, Keis. Maj—ti katsoo, että vaikutus siitä, mitä vanhempi ass. W. vainaja kysymyksen-alaisella, yksin tuumin lastensa kanssa ja heidän suostumuksella 29 p. jouluk. 1807 tehdyllä, säännöllä, paitsi muusta Jouhkolan seteriasta ja siihen kuuluvista tiloista määräsi *), ei voinut ulottua kauvemmaksi kun mikäli siinä osallisten oma oikeus oli kysymyksessä ja niin muodoin viimeksi rovasti W—sen omistukseen, joka perustui sekä sanottuun sääntöön, että myöskin hänen ja nuoremman ass. W—en kuoltua jälkeen jääneen veljensä, pres. W—din välillä lunastus-oikeudesta tehtyyn suostumukseen; näin ollen,

ja koska säännössä pidätetty laviampi lunastus-oikeus niin muodoin jo tätä ennen on jokaiselle rov. Walleniuksen haaraan suvusta kuulumattomalle lakannut,

ja mikään perintöoikeus tiloihin, paitsi mikä lunastuksella perintö-suostumuksen nojassa jo kiintiän siirtyessä nuoremmalle ass. W—lle piti tulla pres. W—dille itselleen hyväksi tahi ainaki oli hänelle määrätty ja hänen vallassaan ulosottaa, ei myöskään enää lisänot. W—dille voi kysymykseen tulla,

Keis. Maj—ti armossa vahvistaa Hovioikeuden tuomion, mikäli hakijan kanne kaikissa on sillä kumottu. Vaan asian laadun suhteen ei voi palkintoa kulungista vastaajille määrätä, mutta heidän siitä esittelemänsä pyyntö jääpi sillensä —

Asiata Keis—sa Senatissa päättämässä olivat senaatorit, todelliset valtioneuvokset de la Chapelle ja Törnqvist ja valtioneuvokset Forsman, Lohman ja vapaherra Rehbinder.

*) Sanat "vid anmärkt förhållande" olemma jättäneet suomentamatta.

Tämä viimeinen katsoi hakijan ei näyttäneen syytä muuttaa Hovioikeuden tuomiota, joka siis häneltä vahvistettiin. Kaikki muut yhdistyivät valtioneuvos Lohman'in kirjallisesti antamaan lausuntaan, jonka mukaan tuomio on annettu.

Jälki-mietteitä.

Mitä näissä riidoissa oli lausuttu saattanee monen mielestä olla vähän outoa, varsinki sen suuren erimielisyyden tautta, joka asioita päätettäessä oli ilmautunut. — Toiseksi seen seki seikka voipi kummalta kuulua että kumpasessaki riidassa oli pää-kysymys, tulisiko vanh. ass. W—sen 1807 tekemä sääntö pitämään tahi ei, vaan että lopullinen vastuu kumpiki kerta annettiin eri tavalla. — Siis ja koska jo niin pitkä aika on kulunut siitä kun niitä päätöksiä tehtiin, että asia on jo ikään kun historiallisella kannalla, luulemme olevan syytä kertomukseemme liittää pari sanaa omasta ajatuksestamme asiassa.

Laam.o—den 1823 lausuma mieliala ettei tuota vanh. ass. W—sen 1807 tekemää sääntöä voisi pitää testamenttina tahi fideikommiss-sääntönä meitä erinomaisesti kummastuttaa, semminki kun sitä lausuntaa ei muuteta ei Hovioikeuden eikä Keis. Maj—tin tuomiossa. Vanh. G. W. oli kuitenki, sanoen tahtovansa elinaikananansa vapaasti ja estymättä tilojansa hallita, siinä tehnyt määräyksiä miten hänen *kuolemansa jälkeen* tilojen kanssa oli käytettävä. Jos semmoinen määräys ei ole testamentti, niin emme tiedä mikä määräys voisi sitä nimeä saada. Fideikommiss-säännöistä meillä, kuten tunnettu, nykyjään ei ole mitään muuta lain sääntöä, paitsi että P. K. 16 l. 1 §:ssä sanotaan olevan luvallista tehdä testamenttia *ehdollaki*. — Mutta jos mielessään pitää millä lailla G. W. tahtoi Jouhkolaa suvussaan säilyttää, niin onhan se aivan selvää, että hän juuri tarkotti tehdäksensä semmoista määräystä, jolle tavallisesti annetaan fideikommiss-nimi. — Toinen on se asia, josko senlaatuinen fideikommiss-määräys saattoi voimallisena pysyä.

Kun siinä toisessa riidassa moni päättäjä sanomalla sanoo, että 1807 vuoden sääntö oli testamentti ja sama ajatus

muuten on milt'ei jokaisen mielessä, niin se epäilemättä on aivan oikia ja asianmukainen lausunta, vaikkapa oikeudet niin muodoin saman säännön suhteen olivat tulleet ihan toiselle kannalle kun millä ne olivat vv. 1821—1824. Mutta tämän erimielisyyden suhteen sopiuee kysyä: Jos 1807 vuoden sääntöä ensimäisessäki riidassa olisi pidetty testamenttina, olisikohan loppupäätös tullut samanlaiseksi kun se tuli?

Tähän emme ota aivan varmaata vastuuta antaaksemme.

Jos rovasti W., veljensä Gabrielin kuoltua, oli laissa käyttänyt eli valvonut isänsä sääntöä, niin siinä tapauksessa meidänki mielestä asia oli päätettävä miten se päätettiin. Kun määräykset vanhemman ass. W—sen kuoltua menivät täytäntöön ja täydellisesti noudatettiin, niin puuttuva valvonta eli laissa käyttäminen *hänen* vanh. G.W—sen jälestä ei saattanut mitään vaikuttaa. Mutta G. G—poika W. oli, sääntöä allekirjoittamalla, sen niin muodoin tehnyt omaksensa, emmekä voi ymmärtää muuta kun että rovasti ja veljensä Erik W—sen velvollisuus, jos G. G-pojan kuoltua tahtoivat lunastusoikeutta hyväksensä, oli sanottua sääntöä testamenttina oikeudessa käyttää. Jos niin oli tehty, niin Waasan Hovioikeuden muistutus etteivät G. G—poika W-sen perilliset panneet 1807 vuoden sääntöä riitaan ja hakeneet sen kumoamista, oli aivan paikallaan. (Muuten taas siihen ei olisi pitänyt olla yhtään syytä).

Mutta nyt emme Keis—sa Senatissa v. 1824 annetusta tuomiosta, mistä kertomus ensimäisestä riidasta on tehty, emmekä muista käsillä olevista kirjoista saa *ihan tarkkaa* tietoa, oliko semmoinen valvonta tapahtunut. Kuitenki Laam.-o—den sanoista, ettei koko sääntö ollut testamenttina pidettävä, sekä monesta muusta lauseesta on melkeen varmaan arvattava ettei laissa käyttäminen ensinkään tapahtunut. *Jos* tämä luulomme on tosi, niin silloin meidän mieli-alamme on että asia v. 1821—1824 olisi olllut päätettävä niillä perusteilla, joita mainitaan Wiipurin Hovioikeuden tuomiossa v. 1850, nim. että testamentti, kun sitä ei laissa käytetty, ei voinut rovasti W—selle lunastusoikeutta perustaa. —

Waasan Hovioikeus tuomiossaan myös mainitsi ettei nuorempi ass. W. eläessään riidellyt isänsä säännön kuomoa-

misesta. Tämäki lausunta mielestämme on melkeen kumma. Minkä tähden juuri G. G—poika W., joka tilat osakseen sai, olisi sitä vastaan alottanut riitaa? Nähtävästi Hovioikeuden mielessä oli, ettei hän muuten voinut saada tuota lunastusoikeutta poistetuksi. Mutta ketä vastaankohan sitä riitaa olisi ajettu?! Pää-vika lienee ollut siinä ettei 1807 vuoden säännölle annettu oikiata testamentti-nimeänsä. Näyttääksensä että se oli tämän säännön perusteella kun G. G-poika W. hallitsi Jouhkolaa, Hovioikeus aivan oikeen osotti siihen, että vanhemmalla G. W-sella oli valta muuttaa 1805 vuoden määräystä. Vaan siitä olisi pitänyt juohtua mieleen. että hänellä oli aivan samallainen muutto-valta myös sen myöhemmän määräyksen suhteen. Jos tämä taas *ainoastaan* G. G—pojan allekirjoituksella muuttui myös hänenki testamentiksi (kuten oikeuksien lausunnoista toisessa riidassa on arvattava), niin siinä on melkeen selvä osviitta, miten G. G—poika W. saattoi sen itse muuttaa, nim. myöhemmällä toisellaisella määräyksellä eli samalla tapaa kun testamenttiä ainaki saapi muuttaa. Mahdollista on että tuota muutto-valtaa voisi panna kiistaan; mutta melkeen sopimatonta se kumminki oli viitata siihen, että G. G—pojan olisi pitänyt riidellä omaa etuansa vastaan. Ennen ehkä olisi voinut sanoa niin, että hän testamentin vastaan-ottamalla sitoutui sen määräyksiä noudattamaan; vaikka semmoinenki sitoumus lienee jotensa epäiltävä. Kuitenki on tunnettu asia että niin. toisinaan väitetään milloin aviopuolisot tekevät keskinäistä testamenttia.

Edellisestä saattaa arvata että se toinen riita päättyi ja loppui miten se mielestämme loppuva oli. Kuitenki senki riidan aikana lausuttiin moniaita päätäs-syitä eli perusteita. jotka antavat muistutuksen lomaa.

1) Niin se lienee ollut melkeen tarpeetonta mainita ettei sääntö ollut Hallitsian vahvistama, kuten sanotaan Kihlakunnan ja Laam.o—den tuomioissa, viimeisessä tosin vaan välilauseessa. Nähtävästi tarkotettiin että määräykset olivat aivan sellaisia kun tavallisesti tehdään fideikommiss-säännöissä, ja että niille toisinaan, kun laki ei niistä tiedä mitään. hankitaan ja saadaan Hallitsian vahvistusta. Vaan vaikkapa

niin tosin on tapahtunut; niin ei siitä olisi ollut mitään virkettävää. Laam.oikeus on aivan selvästi osottanut siihen epämukaisuuteen että yhdeltä puolen jokaiselle Jouhkolan hovinhaltijalle vakuutetaan täydellinen omistusoikeus, vaan toisaalta samalla kertaa, jos hovi vapaehtoisella eli pakko-kaupalla myödään, ostaja velvoitetaan lunastuksen ottamiseen. Voipiko ajatellakaan että semmoinen määräys voittasi vahvistusta, jolla ostajan omaisuus ja omistusoikeus mahdollisesti tulisi pahoin sorretuksi? Tahi jos se epäiltävä vahvistus olisiki saatu, olisiko sillä niin suuri voima ettei lain säännöt omaisuudesta enää tulisi kysymykseen?

2) Hovio-den tuomio alkaa sillä: että Laam o—den lausunta presidentti W—din luopumuskirjan vaikutuksesta jäi noudatettavaksi senvuoksi *etteivät vastaajat vetäneet Laam.-o—den tuomiota Hovio-den tutkittavaksi.* Yksi ja toinen seikka on tästä arvattava

a) Jos vaan vastaajat olisivat panneet Laam.o—den tuomiota vetoon, niin sanottu lausunta olisi muutettu;

b) Jos se luopumuskirja päättäjien mielestä oli *ainoa* otollinen syy, minkä nojassa kanne saatettiin mittömiin tuomita, niin loppu-päätös olisi kääntynyt vastaajien tappioksi;

c) siis ja jos tuo prinsiippi vaan on oikia, niin se olisi riidassa voittaneille asianomaisille, jos vaan ei kaikkia heidän esittelemiä syitä hyväksi oteta, tarpeellista vedota, koska se muuten voisi tapahtua että ylempi oikeus, joka alioikeudessa hyljätyillä perusteilla tulisi samaan loppupäätökseen, vetoamisen laiminlyönnin tautta, antaisi toisellaisen loppupäätöksen. Meidän arvellessamme se kumminki olisi ihan väärin, emmekä voi uskoa, että alioikeudessa voitolle tullut riitelijä, ainoastaan pelvossa etteivät alioikeuden päätös-perusteet ylioikeudessa kelpaa, tarvitsee vedota. Tiedämme kyllä että moni vetoaa asiata niin muodoin paremmin avonaisena pitääksensä. Mutta turhuuttahan se on ja toisinaan vaikuttaa sen, että kulungit ylioikeudessa menetetään.

Jos ylioikeus olisi estetty alioikeuden päätöstä vahvistamasta perusteilla, jotka alio—dessa katsotaan ei kelpaavan, niin eihän sitte vahvistaminen olisi mahdollinen semmoisista syistä, joita ei alio—dessa ensinkään mainita, eikä kukaties

asianomaisiltakaan vedetty esiin. Niinpä tässä asiassa tapahtui, kun

3) Hovioikeus, - päästyänsä sanomasta että tuo lausunta luopumuskirjan vaikutuksesta jäi noudatettavaksi, — julisti säännön voimattomaksi sentähden ettei sitä testamenttina laissa käytetty. Laam.oikeus *siitä* ei virkkanut mitään, ja vastaajat Kihl.o—dessa väittivät ettei sääntöä voisi pitää testamenttina eikä fideikommiss-laitoksena. Ja niin muodoin perus-aate näissä kahdessa tuomion pää-lauseessa on ristiriitainen. Ensiksi Hovioikeus on estetty Laam.o den tuomiota vahvistamasta toisesta syystä kun Laam.o. oli käyttänyt (koska vastaajat eivät vedonneet). Mutta sitte vahvistaminen kuitenki tapahtui toisesta syystä. Tässä kyllä on "useempia mieliä jotka eri pohjalle perustuvat" mutta epäilemme ettei ole tuomittu "niiden useimpain mielen mukaan, jotka samslla nojautuvat" (Lk. 23,4). Niin luullaksemme olisi tapahtunut, jos se ensimmäinen lause olisi jäänyt pois.

Hupaista muuten on vertailemisella nähdä miten asianomaiset ja oikeudet katsovat tuota 1807 vuoden sääntöä miltä kannalta miki.

Sen nojassa, vaan nimeä sille antamatta, päällekantaja vaatii lunastusoikeutta, jota toiselta puolelta vastustellaan ja sanotaan sääntöä *kontrahdiksi*, mutta ei *testamentiksi*, jommoisena sitä ei ole laissa käytetty, semminkään ei *fideikommiss*-säännöksi, sillä Hallituksen vahvistusta ei ole hankittu.

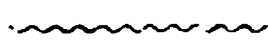
Kihlakunnan ja Laamanninoikeudessa kyllä säännölle nimittämällä nimeä ei anneta; vaan kun sanotaan ettei sille Esivallan vahvistusta hankittu; niin siitä sopii arvata, että sääntöä oikeastaan pidettiin *fideikommiss*ina (eli ehdollisena testamenttina). Mutta Hovio—dessa suoraan sanotaan että se oli *testamentti*, jonka oikian nimen antamisella vastaajain väitös säännön laadusta (vaikka heille eduksi) kumotaan. Kun taas Hovio--dessa testamentti puuttuvan laissa käyttämisen, siis *muoto-vian*, tautta julistetaan arvottomaksi, niin sopii muistuttaa, että vastaaja, vaikka saman seikan ääneksi otti, teki sen ihan toisessa tarkoituksessa, — näyttääksensä muka että sääntö ei ensinkään testamentti ollut. Sen vuoksi ja ehkä loppu-päätös epäilemättä oli aivan oikia, saattaa olla

kahdella päällä, kumpiko on oikiampi, päätöksen syyksi ja perusteeksi vetää semmoista ulkonaista muotovikaa kuin Hovioikeus mainitsee, tahi kuten ali-oikeuksissa, (joidenka katsonta-tapaan Keis. Senaatti kallistuu paitsi ettei virka mitään tuosta säännön vahvistuksesta) hylätä se sisällisten eli aineellisten virheiden vuoksi. Sillä tapaa tosin on tapahtunut laviampi tutkinto asiasta, ikäänkun olisi sanottu: jospa testamentti olisiki laissa käytetty, niin se on arvoton sittenki. Mutta *jos* semmoinen muoto-vika olisi *ainoa* syy sääntöä mittömiin päättää, niin se epäilemättä oli oikein sitä käyttää.

Viimeksi tahdomme tähän nimenomaan lisätä hyvin hyvästi tietävämme että moinen erimielisyys fideikommiss-jutuissa on sangen tavallinen ja tulnee siitä kun asiasta nykyisin ei paljon mitään lainsääntöä ole. *Schmidt* kirjassaan "Juridiskt arkiv" on maininnut ja kertoellut aivan monta juttua fideikommiss-määräyksistä. Jos ken tahtoisi niitä kertoelmia lukea, niin viittaamme osiin: 2 siv. 430, 13 siv. 405, 14 siv. 167, 15 siv. 112, 17 siv. 247, 23 siv. 345, 367, 385, 392 ja 407. — Ehkäpä niitä vielä on useempiaki.

Luullaksemme vallitsee ainaki suuremmassa yleisössä melkoinen tietämättömyys asiasta. Siis tahdomme koetteeksi kyhätä toisen eri kirjotuksen fideikommiss-säännöistä lainlaadinnan kannalta.

F.

Muuan sana fideikommiss-säännöstä.

Tämmöiset säännöt kyllä ovat sangen harvinaisia. Mutta koska laki ei niistä paljon tiedä ja lain viittauksetki asiasta vallan eri tavalla ymmärretään, niin vähänenki yritys asiata lainsäädännön kannalta selitellä lienee paikoillaan. Suomen kielen käyttämiseen tässä kirjotuksessamme luulemma olevan yltä kyllin syytä siinä, ettei sillä kielellä tästä asiasta vielä ennen ole kirjotettu ei niin sanaakaan.

Sillä tätä nykyä lakikirjassamme ja muissa asetuksissa *fideikommiss*'ia nimenomaan ei mainitakaan, sanotaanhan vaan Perintö K. 16 luv. 1 §:ssä: "Jos ken, mies tahi nainen, tahtoo testamenttia tehdä, olkoon hänellä valta tehdä se suusanalla tahi kirjallisesti, ehdoilla tahi ehdoitta". Tuo sana "*ehdoilla*" (med vilkor) oli kuitenki viittaus siihen mitä v. 1686 annettu testamentti-sääntö 5 §:ssa oli laviammasti säätänyt *ehdollisista testamentista*; ja siinä ainoassa sanassa on ollut kylliksi osviittaa lain annettuaki toisinaan, vaikkapa harvoin *fideikommiss*-määräyksiä tekemään. Olipa talonpoikainenki mies v. 1841 tehnyt semmoisen, mistä riita nousi ja päättyi 1871 jouluk. 12 p. (katso J. F. Tidskr. 1872 siv. 255).

Fideikommiss-määräys on pidettävä ehdollisena *testamenttina*. Kumpanenki sekä testamentti että fideikommisssääntö on roomalaista perijuurta, kuten jo nimistäki kuulee. Milloin joku ilmottaa viimeisen mielensä eli tahtonsa (*testari mentem*), kuinka hänen kuoltuansa on omaisuutensa kanssa käytettävä, silloin hän tekee testamentin, ja perunsa, jos sääntö pitää, ei menekään perillisilleen perinnöksi lain säätämässä järjestyksessä. Kun testamentilla niin muodoin tehdään poikkeus siitä mitä laki *perinnöstä* määrää; niin se luonnollisesti on vallan tärkeä tehdä tarkka raja mihin asti yksityisen testamentti-valta ulottuu ja missä lain säätämä perintö-

valta eli oikeus alkaa. Ja vaikka niin tehdäänki, niin ei kumminkaan voi riitoja välttää, koska kysymykset omaisuudesta ja omistusoikeudesta tavallisesti hyvin suuressa määrässä ihmisiä kiihoittaa toisiensa kanssa riitelemään. Sanotaanhan että poika pikemmin unhottaa isänsä kuolemaa kun sitä vääryyttä, minkä veljensä perinnön-jaossa mahdollisesti hänelle tekee.

Tavallisesti katsotaan asia siltä kannalta, että omansa kanssa omistaja saapi tehdä mitä hyvänsä, ja niinhän se usiammasti onki, vaan kuitenkaan ei aina, sillä perhe- ja sukukunnalliset seikat toisinaan vaikuttavat erotusta. *Nordström* (Sv. samh. förf. hist. 2 osa siv. 182 ja seur.) kertoo, miten Tanskan ja myös Ruotsin vanhoissa lakisäännöissä on moniaita määräyksiä, jotka osottavat siihen, että perintö-oikeuden perusteena pidettiin *omaisuuden yhteys* perhekunnissa, jommoinen yhteys myös roomalaisilla olisi perinnön perustuksena ollut. Vieläpä meidänki rahvaassa toisinaan sama mieli-ala on varsin selvästi huomattava. Milloin tytär menee naimiseen ja viedään kotoaan pois, niin hän saapi myyntinsä (lepinnön) ja on, — rahvaan alkuperäisen käsityksen mukaan, — sillä tapaa saanut osansa pois ja tullut kaikesta osallisuudesta vanhassa kodissaan erotetuksi. Pian samalla lailla se on, jos pojista ken isänsä eläessä ottaa eron, kuitenki niin, että isä silloin poikiensa kanssa usiasti pitää tavallisen ja'on, missä isälle annetaan veljes vuitti. Että tämmöinen käytäntö jo alkaa olla harvinainen tulee siitä, että ruvetaan rahvaassaki jo tuntemaan millä tapaa laki tätä väliä katsoo. Kuitenki pidämme varmana, että milt'ei jokainen lainkäyttäjä ole siitä nähnyt todistuksia lainhuudatusasioissa. Missä näet hakijalla usein on tuiki vaikia näyttää entisen haltijan omistusoikeutta juuri sen tautta, että moni tytär ja poika, vanhempainsa luota heidän eläissä erottuansa, on pitänyt itsensä vanhempansa pesän suhteen niin vieraana, ettei ole edes katsonut tarpeelliseksi antaa, eivätkä toiset pyytää vähintäkään kuittia, semminkään ei muuta kauppa- eli erokirjaa.

Vieläpä laissammeki on jälkiä siitä mielialasta. Per. K. 17 l. 5 §:n mukaan testamentti-vallan suuruus kaupunnissa

riippuu siitä, josko on rintaperillisiä tahi ei. Ja samallainen periaate Ruotsissa seurattiin, kun testamentti-valta v. 1857 jouluk. 21 p. laajennettiin. Silloin annetussa asetuksessa määrätään, että saapi, jos rintaperillisia ei ole, testamentilla antaa pois kaiken omaisuutensa, vaan, jos rintaperillisiä jääpi, ei enempää kun puolen. Meillä voimassa oleva kielto lahjaksi tahi testamentilla antamasta perittyä maatilaa nähtävästi nojautuu samallaiseen omaisuuden yhteyteen, vaikka se ainoasti niissä tiloissa tulee kysymykseen, mutta ei estä tiloja myömästä. Sukulunastus-oikeus, kumminki voipi estää vanhaa perintöä vieraalle suvulle siirtymästä. Nykyisin pidetään tätä sukulunastus-oikeutta melkeen tarpeettomana ja vieläpä haitallisenaki. Mutta ennen se oli toista. Maakunnan ja koko maan puolustus oli suvunkin asiana. Ja sukukuntain arvo ja mahtavuus suuresti riippui siitä mikäli niillä oli maata ja kiinteätä omaisuutta; varsinki sukukunnan vanha perintö oli suuriarvonen. Semmoisen säilyttämiseksi sukukunnassa säättiin sukulunastusoikeus.

Näissä seikoissa on kaksi kohtaa huomattavaa, jotka keskenään ovat vähän riitaisia. 1) Omistajalla, tahi perheen isännällä, jonka laki omistajana pitää, on rajaton käytäntävalta omaisuutensa suhteen, hän saapi sen myödäkki, ja antaa toisen hallittavaksi niinkauan kun itse elää;

2) Mutta semmoisen maan vuoksi, joka pidetään tärkiämpänä sukukunnalle, on perillisillä joko lunastusoikeus, jos myödään, tahi, milloin se lahjoitetaan, peruuttamisen valta lahjoittajan kuoltua.

Omaisuuden *yhteisyys* perhekunnissa nähtävästi on tuon lunastus- ja peruuttamisen oikeuden perusteena. Siitä myös on arvattava, että kuolleen omaisuus, alkuperäisesti juuri saman *yhteisyyden tautta,* siirtyi niille perheen jäsenille, joilla jo ennen oli tavarasta osaa, vaikka toisen isännän käytettävänä, - siis että tavara sillä perusteella meni likimmäisille perheellisille perinnöksi. Tiedemiehet nykyaikoina selittävät perintöoikeuden syntyä ja perustetta ihan samalla lailla, eli että se tavara ja omaisuus, minkä perheen-isä hallitsee, oikeastaan on koko perheensä oma.

Kun tahtoo tietää kuinka suuri valta kullaki voipi olla

testamenttia ja fideikommissia tekemään, niin se tietysti on tärkeä päästä selville, millä lailla kuolleen omaisuus, omistajan kuoltua alkuperäisesti vanhoina aikoina toisille siirtyi. Siitä syystä tässä on tehty viittaus, että kuolleen perut alkuperäisesti siirtyivät perheelleen *perintönä*.

Kuitenki jo pakanuuden aikoinaki lahjotukset ja testamentit, vaikkapa sangen harvinaisia, eivät olleet aivan tuntemattomia. Mutta vasta katoollisuuden aikakautena papit vaikuttivat muutettua mielialaa. He hyvin hyvästi tiesivät että suuremmassa määrässä ko'ottu tavara ja omaisuus usiasti perusti mahtavuutta ja siis, tavaraa kirkolle ja itselleen hankkiaksensa, saarnasivat, että hyvillä töillä ja toimilla saattoi voittaa autuutta. Kirkon hyväksi ja iankaikkisen autuuden voittamiseksi ei mikään uhri ollut liian suuri, ja sielunsa edestä antaminen, (siælagift), muka ei ollut perillisten sortamista. Vähitellen tuli luvalliseksi luostarien ja kirkkojen hyväksi tehdä lahjoituksia ja testamenttia; ja esikuvana lienee ollut kanonisen lain määräykset, jotka pappien kautta tulivat tunnetuiksi. Kun testamenttivalta kerran oli alulle päässyt, niin se, juuri pappien vaikutuksesta olisi hyvin helposti voinut liian laviaksi tulla, joll'eivät entiset määräykset kiinteän omaisuuden suvussa säilyttämisestä, olisi kansan mieleen niin syvästi juurtuneet, ettei niitä papitkaan saaneet helposti muuttumaan, miten suuri heidän valtansa muuten oliki. Jo se määräys että *terveenä* sai antaa enimmän kun kipeenä, saattoi olla ikävä este. Haitallisempi toki lienee se ollut, että maakuntien lakien mukaan yleensä kukaan ei saanut lahjottaa ja testamentilla pois antaa perittyä maata *ilman perillistensä suostumuksetta*. Se oli poikkeuksena että sielunsa autuuden tautta kirkoille ja luostareille sai, ilman perillisten lupaa kysymättäki, antaa ensin yhden pää-osan, sitten ainoastaan $\frac{1}{10}$ osan. Sopii arvata, että tuo määräys perillisten luvan ja suostumuksen hankkimisesta oli yksi melkeen ikävä ja haitallinen este, mistä papit olivat hyvin pahoillaan, koska itse paaviki *Gregorius X* eräässä kirjotuksessaan siitä nureksii ja tapaa pahaksi moittii. Mistä testamentti-säännöt alkunsa saivat näkee siitäki, että ne löytyvät lakien *Kirkko-Kaaressa*, mikä seikka mielestämme on san-

gen merkillinen. Kun sen mielessään pitää, niin se ei olekkaan outoa, että papit tahtoivat vetää testamentti-riidat hengellisen eli piispan tuomion alle, joka yritys kuitenkaan ei menestynyt. Testamentti-lupaa täydelleen paljon väärin käytettiin ja niistä usein syttyi kova riita hengellisten ja maalikkoin välillä. Semmoinen riita oli ollut syynä siihen, että *Örebron* valtiopäivillä 1347 esiin vedetty ehdotus yhteiseen maalakiin ei voinut tulla vahvistetuksi, vaan että se jäi sillensä. Vasta 1442 vuoden maalakiin ja sen 14 lukuun on otettu mitä entojaan Upplannin laki oli säätänyt. (Kaupunnissa testamentti-valta oli suurempi ja muodostui vähitellen semmoiseksi kun 1734 vuoden laki säätää; siitä ei ole tarkoituksemme sen kovemmin mitään virkkaa).

Uskonpuhdistuksen jälkeen lahjat sielun autuuden vuoksi luonnollisesti lakkasivat, mutta testamentit hurskaita laitoksia varten (*ad pios usus*) ja yksityisille olivat edelleen tavallisia. Käytännössä kumminki yhdestä ja toisesta seikasta mieliala oli kahdanneppäi ja siitä syystä *Kaarlo XI* teetti testamentti-säännön, joka on vahvistettu v. 1686 heinäkuun 3 p:nä. Siinä ensimmäisen kerran tehdään määräyksiä ehdollisista testamentista eli fideikommiss-säännöistä.

Koska tämä on laina eli oikeemmin muodostus roomalaisen lain määräykseistä, niin lienee paikallaan niistä tässä ensin moniaita sanoja sanoa.

Ekelund (Förel. öfver romerska privaträtten 2 d. 325 sid.) selittää, että *fideicommissum* roomalaisessa merkityksessä oli semmoinen kuoleman jälestä voimallinen määräys, millä sen tekijä (*fideicommittens*) sääti, että se tahi ne, jotka hänen peruistaan mitä saivat (*heres directus* l. *fiduciarius*) olivat velvolliset määrätylle hengelle (*heres fideicommissarius*) takasin antamaan mitä olivat saaneet joko kokonaan tahi osaksi —

siitä syystä,

että monta oli, joille ei voinut testamenttia tehdä,

että toiset eivät itse olleet mahdollisia testamentintekoon,

ja ettei voinut tehdä testamenttia määrä-ajaksi, esm. niin, että testamentin saaja saisi pitää omaisuuden 10 vuot-

ta, vaan sen ajan kuluttua hänen tuli antaa se laillisille perillisille;

kävi tavaksi perillisten valtaan uskoa eli heidän toimeksi jättää perut toiselle pois antaa (*fidei heredis committere ut restituat hereditatem*) —

Se tapahtui kahdella tavalla

1) *koko* perintö eli määrätty osa siitä (*pars quota*) oli toiselle annettava; (*fideicommissum universale* l. *fideicommissaria hereditas*)

2) joku määrätty kappale eli määrätty summa (*pars quanta*) oli annettava (*fideicommissum speciale l. singulare*).

Jos ken *fideicommissum universale* tehdessään määräsi kuka ensimäisen saajan jälkeen perinnön sai j. n. e. ja jos omaisuus sillä tapaa tuli kulkemaan yhdessä heimokunnassa, niin se sanottiin olevan *fideicommissum familio* (jommoisia ne uudemman ajan fideikommissit ovat olleet).

Alusta pitäen nämä pyynnöt eivät lain jälkeen olleet sitovaisia, jäihän vaan sen ensimmäisen saajan kunnian asiaksi pyyntöjä täyttää (josta syystä niitä ehkä voisi sanoa *luotto-säännöiksi*). Mutta aikaa myöten laki kumminki niitä seikkoja järjesti säännöillä, joita tässä ei ole tarvis luetella.

Samalla tapaa kun roomalaiset aluksi rupesivat tekemään luottosääntöjä eli fideikommissia, vaikka määräykset eivät olleet lain mukaan sitovaisia, niin se alussa oli Ruotsissaki. Saksasta saadun kaavan mukaan aateliset rupesivat, sukunsa loistetta ja kunniaa vakaasti perustaaksensa, tekemään fideikommiss-määräyksiä. Vaan 1686 vuoden testamentti-säännössä niille pantiin laillinen perustus.

Ehdollisesta testamentista 5 §:ssä sanotaan näin:

"Mitä sääntöjä ja ehtoja laillisesti ja testamentin tapaan määrättyjä ja tehtyjä lienee, niitä vastedes kaikin puolin rikkomatta noudattakoon sekä se, joka testamentin ensimmäiseksi sai, että jälkeisensä mitä sukuhaaraa ja polvea lieneeki; ja sentähden jokaisen on lupaa sukunsa (familiansa) kunniaksi ja säilyttämiseksi ja muussa tilaisuudessa tehdä pysyväinen sääntö, ettei lapsilla eikä muilla ole valtaa testamenteerattua omaisuutta, huonetta, kasvavaa kapitaalia tahi

juveelia jakaa, vähentää tahi myödä, vaan että toinen toisensa perään tyytykööt siitä vuotuisesti saatavaan hyötyyn. Jos jälkeisistä ken rikkoisi testamentintekijän säätämiä ehtoja vastaan, niin katsottakoon se niin, kuin testamentti määrää, tahi, jos siinä ei olisikaan siitä mitään virketty, pakotettakoon yhteisen lain ja kohtuuden mukaan testamentin täyttämiseen; elköön kellään olko suurempaa valtaa ja oioikeutta ehdollisessa testamentissa kun itse ehdot sisältävät ja mainitsevat, ja elkööt siis muutkaan, niinkuin nauttijan velkoilijat j. n. e. pyytäkö muuta oikeutta ja etua kun itse testamentti sallii ja sen nauttija eläessään siitä vuotuisesti saada voipi. Elkööt myös minkään nauttijan rikoksesta ja hairauksesta kärsikö muut testamentissa osalliset ja ne, jotka testam.tekijän määräämien ehtojen mukaan voivat aikaa myöten siitä mitä oikeutta ja etua odottaa. Mutta milloin testamentintekijän määräämät ehdot jotenkuten päättyvät, niin ettei testamenteeratusta enää mitään säätty ole, niin se, yhteisen lain mukaan viimeisen nauttijan (haltijan) aikana, katsottakoon eli pidettäköön kun muuna hänen ehdottomana omaisuutenansa".

Tämän testamentti-säännön nojassa tehdyt ja jo sitä ennen tavalliset fideikommiss-määräykset useimmiten sisältävät kaksi pää-temppua.

1) säätäjä määräsi missä järjestyksessä joku moisio tulisi hänen suvussaan kulkemaan, esm. säätäjän kuoltua moision hallinta jääpi vanhimmalle pojalle jne.;

2) koska moisio aina on pysytettävä säätäjän suvussa, niin hän kieltää ettei sitä saa myödä, vaihtaa eikä pantiksi panna. —

Näitä määräyksiä tarkastellessa kyllä huomaa, että tarkoitus niillä ja lain säännöillä vanhasta perinnöstä sen puolesta oli sama, että molemmilla tahdottiin estää kanta-isän maata vieraalle suvulle siirtymästä ja että maan säilyttämisellä sukukunnassa toivottiin suvulle perustaa ja hankkia mahtavuutta.

Mutta toisaalta niiden välillä on vallan suuri erilaisuus monessa suhteessa. Suurin väli on nähtävä siinä miten omistusoikeus kummassaki tapauksessa katsotaan.

Jospa sukulaisilla perityn maan suhteen on sukulunastusoikeus ja valta lahjotusta lahjottajan kuoltua peruuttaa, niin laki kumminki pitää sen, kuka kulloinki perityn maan hallitsee, sen omistajana. Hän saapi siis maansa myödä ja pantiksi panna. Ja jos maan lahjottaaki, niin lahjan saaja saapi sen lahjottajan elinaikana pitää.

Mutta kuka *fideikommissia* omistaa? Säätäjän mielen mukaan se kyllä olisi *suku* määrätyssä järjestyksessä. Vaan kun kukaan suvussa kuitenkaan ei saa sitä kuten *omaansa* pitää, niin se asiassa on ikään kun sanoisi: se ei ole kenenkään oma, eli: sitä ei omista kukaan. Mutta koska laki muuten ei salli kellenkään valtaa jättää jotakuta omaisuutta ilman omistajatta, niin pidämme sen fideikommiss-säätäjälle annetun vallan laillisena mahdottomuutena. Se onki melkeen nähtävä asia. Jos fideikommissarius sattuisi olemaan niin suuri tuhlari, että menettäsi kaiken omaisuutensa ja fideikommis-moisio ruunun ja muista ulosteoista, mistä kiinteä oma on panttina, huutokaupalla myötäsiin ja hinnaksi maksettaisiin enemmän kun ruunun ulostekoihin menee; niin kuka lopuskan hinnasta saapi? Fideikommissarius ei ole omistaja, eikä siis voi noita rahoja saada; vaan kelle ne annetaan?

Toisekseen ja sill'aikaa kun laki sallii *kaikille* likimmäisille perillisille osaa perinnöstä, fideikommiss-säätäjä on ikään kun valtuutettu muutamille perillisilleen ja jälkeisilleen tekemään vääryyttä.

Fideikommissit niin muotoin olivat sotivia lakimme muuten säätämiä perustuksia vastaan ja haitat siitä mahtoivat pianki tulla näkyviin, koska nykyseen lakiimme ei enää tullutkaan ehdollisesta testamentista ensimäisessä ehdotuksessa oleva eri luku, joka viimeisestä ehdotuksesta jätettiin pois. Siis lakikirjassamme entisen testamentti-säännön määräyksistä, mitä tulee fideikommissiin, ei ole muuta jälellä, paitsi että saapi tehdä testamenttia "*ehdoillaki*".

Vaan kuinka suuri se valta on? Luulemme toki aivan selväksi, että ehdot pitää oleman lainmukaisia, se on ettei ole valtaa tehdä testamenttia semmoisilla ehdoilla, jotka sotivat lain muita määräyksiä ja perustuksia vastaan. Kun fideikommiss-säännössä tavallisesti joku kiinteä omaisuus jäte-

tään ilman omistajatta, mihin muuten ei kellään ole lupaa, niin luullaksemme siitä on nähtävä, että senlaatuinen ehto on laiton. Jos joku suuren velkaan joutunut fideikommissarius sattuisi olemaan säätäjän ainoa perillinen, niin velkojat, meidän arvellessamme voisivat vaatia fideikommiss'ia myötäväksi juuri sillä perusteella, ettei säätäjällä ollut valtaa jättää kiinteää omaisuuttaan ilman omistajatta. Jos fideikommissarius itse, säätäjän ainoana perillisenä, olisi tämän sääntöön tyytymätön ja tahtosi sitä rikki riidellä, ketä vastaan hän sitä juttua ajasi? Tahi onko se vastaanottajan vallassa jättää koko sääntöä valvomatta?

Kun kuitenki on kylliksi tunnettu asia, että tuossa lain ainoassa sanassa "ehdoillaki", kuten jo tämän kirjotuksen alussa mainittiin, on ollut kylliksi osviittaa edelleen fideikommisssääntöjä tekemään; niin lienee arvattava että se on tapahtunut vanhan tavan mukaan. Vaan kuinka höllään perustukseen nämät tämmöiset säännöt tavallisesti nojautuvat ja että ne oikeastaan ovat laillista pontta ja perää vailla, näkyy siitä, että monelle fideikommiss-säännölle on pyydetty ja saatuki Hallitsian vahvistus. Sillä laki tietääksemme ei ole missään suonut Hallitsijalle valtaa antamaan semmoista vahvistusta, jota hän siis ei voikkaan laillisesti tehdä. Näitä vahvistuksia on muuten annettu kahdelle laillа:

1) niin että sääntöjä on laitettu oikeuksien tiedoksi, vieläpä käräjissä julistettaviksi, jotta yleisöki saisi asiasta tietoa. Tätä laatua on maaherrain, paroni *Adelsvärd*'in 1781 ja *Thott*'in 1799 ja salaneuvos paroni *Klinkovström*'in rouvan *Sardh K- m*'in 1835 ja 1836 tekemät säännöt;

2) tahi niistä toimitetaan tieto oikeuksille ja virkakunnille, vaan ei sille suurelle yleisölle.

Näiden fideikommiss-sääntöin löyhä perustus on vielä niinki ilmi tullut, että niistä on vähän välinsä syntynyt riitoja ja pitkällisiä rettelöitä. Niiden estämiseksi onki Ruotsissa v. 1810 huhtik. 27 p:nä tehty tämmöinen tärkeä lisäys: "Kiinteätä omaa poisantaessa elköön kukaan sen hallinnasta määrätkö kauvemmaksi kun ensimmäisen saajan ja puolisonsa elinajaksi, elköönkä omistusoikeudesta laviammasti kun siihen, kuka testamentin tahi lahjan ottajan jälkeen siaansa

tulee, vaan tällä kiinteä oma on pidettävä perintömaana, jolla kaikin puolin on lain jälkeen käytettävä. Elköön myös muissa välikirjoissa ja kontrahtiloissa kiinteästä omasta määrättäkö semmoisia ehtoja, joilla hallinta ja omistusoikeus toisistaan laviammasti erotetaan kun nyt sanottu on; mutta vourasta ja arennista pitäköön mitä erittäin on säätty".

Koska Maak. 8 l. 1 §:n mukaan *yleensä* ei voi tehdä lahjotusta määräyksellä kuka lahjanottajaan jälestä maan saapi, niin näyttää siitä kun tuossa kerrotussa Ruotsin maan uudessa asetuksessa olisi annettu entistä laviampi lahjotusvalta. Muuten sillä tahdottiin poistaa juuri sitä haittaa fideikommiss-säännnöistä, mistä olemma tässä puhuneet, syntyen siitä että kiinteätä omaa jätetään ilman omistajatta, eli, jos niin tahtoo sanoa, omistus ja hallinta-oikeus toisistaan erotetaan.

Mutta meillä siitä asiasta ei ole mitään säätty. Kysymys siis voipi olla: saattaako meillä laillisesti tehdä semmoista ehdollista testamenttia, joka on samankaltainen kuin fideikommiss-sääntö? Ja tarvitaanko asiasta uutta lainsääntöä?

Meidän ajatuksemme kyllä edellä osotetuista syistä on, ettei meilläkään voi tehdä sen laviampaa fideikommiss-sääntöä kun Ruotsissa ja ettei uutta asetusta tahi lainselitystä sitä varten oikeastaan ole tarpeen. Mutta koska mielet käytännössä ovat olleet erilaisia, niin uusi asetuskaan ei olisi pois tieltä. Ainaki olisi hyvä jos asia lainopillisessa yhtiössä tulisi keskusteltavaksi. Yleinen mieliala, joka luullaksemme on joutunut harhatiellä, kukaties sitenki selviäisi. Sen siaan kun nyt, toisinaan asetuksissaki, puhutaan maasta, joka on *fideikommiss-luontoa* (jommoista lakimme ja kameraalimiehemme eivät ensinkään tunne) ja ainaki sallitaan liian suurta sääntövaltaa, ehkä tultasiin selvemmästi näkemään kuinka testamenttivalta, minkä liian suurta väärin käyttämistä alussa vanhat perintölait paljon estelivät, lopulla kumminki, juuri senvuoksi, että fideikommiss-säätäjä tarkoitti suvullensa säilyttää maata niinkuin sen perintölaitki tarkoittivat, tuli sortamaan monta lain periaatteellista määräystä.

Ehkäpä tultasiin muutenki selville siitä etteivät fideikommissit enää ole ajan mukaisia.

Lopuksi tahdomme tässä tehdä kertomuksen kahdesta fideikommiss-säännöstä, luultavasti viimeiset, joille Hallitsijan vahvistus on saatu.

1) H. Keis. Maj:ti *Nikolai I* oli v. 1833 kesäk. 19 (heinäk. 1) p:nä armossa määrännyt, että Suomen senaikuisella kenraalikuvernöörillä, kenraaladjutantti, amirali ja ritari, ruhtinas *Alexander Sergejewitsch Menschikoff*'illa Suomen ritarihuoneessa piti olla ensimmäinen sia, ja siihen nähden H. Maj:ti 1842 tammik. 1 (13) p:nä tahtoi ruht. M—lle, Suomen ensimäisenä aatelismiehenä *), armollisimmasti lahjottaa siinä maassa olevan majoraatin, jota varten Anjalan relssin omaisuus oli ostettu. V. 1842 huhtik. 2 (14) p:nä annetulla armollisella lahjakirjalla H. Keis. M:ti ruhtinas M - lle siirti Anjalan moision siihen kuuluvain tilain kanssa, yleensä 6½ manttaalia "majoraattina" eli fideikommissina ikuisina aikoina hallittavaksi ja pidettäväksi ruhtinas M—lta ja jälkeisiltään niillä eduilla ja velvollisuukeilla, jotka semmoista omaisuutta luontonsa perustuksella maan lain ja asetusten mukaan seuraavat.

"Seuraukseksi siitä tämä majoraatti tulee jakamattomana perintönä siirtymään vanhimmalle miehiselle perilliselle ruht. M—ffin nimellä vanhinta miehistä sukuhaaraa (ättlinie) ja, jos miehisiä perillisiä siitä ei olisi, semmoisille sen jälkeen seuraavaa miehistä sukuhaaraa ja niin edespäin aina nuorimpaan haaraan asti. Jos taas nuorimmasta miehisestä sukuhaarasta miehisiä perillisiä ei olisi, siirtyy majoraatti vaimoisille perillisille viimeksimainittua haaraa, ja, ainoasti siinä tapauksessa että se sukupuuttoon kuolisi, vaimoisille perillisille vanhimmasta ja sen jälkeen seuraavasta miehisestä sukuhaarasta. Vihdoin, jos kaikki miehiset haarat sukupuuttoon kuolisivat, majoraatti jääpi perillisille vanhimmasta vaimoisesta sukuhaarasta. Vaan kaikessa tapauksessa perilliset vaimopuolta tahi vaimoista sukuhaaraa eivät

---

*) Tilastollisessa käsikirjassa ei mainita, että Menschikoff'in suku on ritarihuoneesen otettu.

voi voittaa valtaa majoraatin hallintaan muulla ehdolla kun että meidän suostumuksella ottavat Menschikoff'in ruhtinaallisen vakunan ja nimen. Sen mukaan kun ylläsanottu on, elköön Anjalan omaisuutta siihen kuuluvain tilain kanssa, kokonaan tahi osaksi myötäkö, tahi pantiksi tahi kiinnitykseen pantako. Kaikki ne relssintilat, joita Anjalan moision haltija hankkii ja Meidän luvalla majoraatin kanssa yhdistää ovat kokonaan samaa luontoa". Alkuperäisen lahjakirjan on Keisari Nikolai omakätisesti allekirjottanut. Tavallisesta lahjotuksesta Maakaaren 1 l. 2 §:ssä määrätyt vaarinotot eivät lie kysymykseen tulleet, eikä ruht. M—ff lie tyytymystänsä allekirjotuksellaan ilmoittanut. Jos hänen kuoltuansa sitä ikäänkun hänen testamenttina lienee laissa käytetty, emme myös tiedä. Mutta kopio siitä 1843 maaliskuun 30 p:nä laitettiin hovioikeuksille —; ja Keis. Maj:tin korkian määräyksen mukaan siitä toimitettiin osa kaikille oikeuksille tiedoksi ja alamaista noudattamista varten, (katso Aset. Kokous 10 osa 219 siv.)

2) Insinööri-kenraali, kreivi Petter Suchtelen v. 1833 syysk. 1 (13) p:nä Ruotsissa teki testamentin, minkä 2 vierasmiestä syyskuun 3 (15) p:nä myös allekirjoitti. — Siinä kreivi, paitsi muuta, määräsi:

"Pojalleni Konstantinille testamenteeraan ja jätän kiinteän omani eli tilan Suomessa ehdolla ettei niitä koskaan myödä eikä pantiksi panna, vaan että ne alati pysyvät sen omana, joka miehisistä jälkeisistään on vanhin ja vasta silloin kun niitä puuttuu, tilat voivat jäädä hänen tyttärilleen. Vanhin poikansa salaneuvos kreivi Konstantin Suchtelen v. 1843 lokak. 31 (marrask. 12) p:nä teki lisäyksen ja selityksen sanottuun fideikommiss-laitokseen. Siinä hän määräsi, missä järjestyksessä sanottu fideikommissi, johon kuului Mämmälän, Liikalan ja Ruodilan kylät Wehkalahden pitäjäässä, — tulisi suvussaan kulkemaan, ja säätää edelleen:

"fideikommissia ei saa myödä, pantiksi panna tahi muuten velalla rasittaa ja jokainen fideikommissarion sitä tarkoittava teko on mitätön" —

Todistajia ei kutsuttu tätä sääntöä allekirjoittamaan. Mutta Keis. Maj:ti 1844 jouluk. 21 p:nä armossa vahvisti

sen määräyksen kreivi P. S—nin testamentissä, jolla Liikalan, Mämmälän ja Ruodilan kyläkunnille, relssin lahjotusmaana, säädetään fideikommiss-luonto kreivin vanhimman pojan C. S—n sukuhaarassa, mikäli testamentti muka on lain voiman voittaneena pidettävä,

sekä sen selitykseksi tehdyn eri säännön, sillä ehdolla viimeksi sanotun säännön suhteen, että salaneuvos, kreivi Const. Suchtelen'in kuoltua lainsääntö Perintö Kaaren 18 l. 1 §:ssa noudatetaan; — mistä tieto oikeuksille annettiin (As. Kokous 11 osa 3 siv.)

Me emme tiedä josko näitä testamenttia sitten lienee tavallisessa järjestyksessä laissa käytetty ja josko ne ovat lain voimaa voittaneet, mistä saattaa olla jonkun epäilyksen lomaa siitäki syystä, että mainitut kreivit eivät lie olleetkaan Suomen alamaisia. Se seikka myös tehnee epäiltäväksi missä lainpaikassa mahdollisesti syntyvä riita olisi ratkaistava.

Mutta kukaties mitään riitaa näistä nyt kerrotuista säännöistä ei sytykkään, vaan ne tulevat olemaan *luotto-sääntöjä* alkuperäisessä roomalaisessa merkityksessä. — Omaa ajatustamme näistä säännöistä emme tarvinne selvittää.

F.

hvar tredje månad till domaren afgifvande förteckningarne särskilt anteckna om någon af de å förteckningen upptagne veterligen efterlemnat omyndig arfvinge."

Afdelningens öfrige medlemmar, af hvilka några förmenade stadgandet i 4 § 9 kap. Ä. B. en dels hafva tillkommit för att kontrollera, det de för bouppteckningar stadgade afgifter riktigt inbetaltes, hvadan samma skäl som föranledt åberopade lagrum icke i allo egde giltighet beträffande arfskiftsinstrumenter, uttalade enhälligt den åsigt, att instrumenter öfver arfskiften borde finnas någonstädes i allmänt förvar, på det att desamma, som för utredande af flerfalldiga civilrättsliga tvistefrågor ofta behöfde anlitas, alltid skulle vara tillgänglige för den eller de personer, som af dem vore i behof och hvilka under nuvarande förhållanden stundom kunde råka i trångmål ifall den, som innehade det för dem nödiga dokumentet, funne sin fördel vid att undandölja detsamma. Tillika förordade afdelningens pluralitet, att det allmänna förvaringsrum, dit arfskiftsinstrumenterne för ofvanantydt ändamål borde ingifvas, skulle blifva detsamma, som för bouppteckningsinstrumenter, eller Härads- och Rådstufvurätts-arkiverne. Utfärdandet af ett allmänt påbud härom ansågs dock icke ensamt för sig komma att leda derhän, att instrumenten öfver samtelige arfskiften blefve till arkiven inlemnade, enär nyssbemälde domstolar ej i hvarje fall kunde ega kännedom om, när ett arfskifte förrättats, hvarförutan all kontroll öfver instrumentets inlemnande vore otänkbar. Då afdelningen likväl fann det betänkligt, att ingå på Kanslisten Wetterhoffs förslag, hvarigenom allmogen beröfvades sin rätt att till arfs skiftande anlita den, för hvilken de hade förtroende, samt någon viss tid efter det arf fallit ej heller kunde bestämmas för detsammas skiftande, helst arfvingar lagligen vore berättigade att lefva samman i bo oskifto, trodde afdelningen omordade stadgande om arfskiftsinstrumenters inlemnande till Härads- och Rådstufvurätts arkiven böra åtföljas af ett påbud, innehållande, att arfvinge, som skifta ville, borde före skiftet om terminen för detsamma och den utsedde förrättningsmannen underrätta, å landet kommunalnämnden samt, derest vid arfskifte i stad detsam-

ma ej verkställdes af stadens rådmän, förmyndarenämnden derstädes, vid äfventyr, om slik anmälan uraktlätes, att skiftet skulle frånkännas laglig giltighet. Öfver dessa anmälningar egde kommunal- och förmyndarenämnd föra noggrann förteckning, hvaraf utdrag halfårsvis tillhandahölles underdomstolarne, som sedermera egde vid vite tillhålla de arfvingar, hvilka tredskades att till arkiven ingifva instrumenten öfver skiftesförrättningarne, att sin skyldighet härutinnan fullgöra.

Sex ledamöter reserverade sig dock emot detta förslag, såvidt derigenom arfvingar förpligtades att ombesörja arfskiftsinstrumenters inlemnande, hvilket åliggande dessa ledamöter ansågo lämpligast böra åhvälfvas förrättningsmännen.

Wasa filial-afdelning

ansåg väl icke inlemnandet af arfskiftesinstrumenter vara lika nödvändigt som inlemnandet af instrumenter öfver bouppteckningar, enär sistnämnda instrumenter äro långt vigtigare än de förra, men ville dock uttala den önskan att ett sådant stadgande, som det i frågan omnämnda, måtte utfärdas, emedan god ordning derigenom komme att främjas.

10:de frågan.

Vore det önskligt att äfven i Finland, likasom i Sverige föreslagits, vid framtida reform af underdomstolarne skilnaden emellan stads- och landsrätterne blefve upphäfd? och att enhvar af dessa domstolar bekläddes med tre lagfarne domare, utan att derföre nämnden blefve afskaffad? eller borde man kanske, såsom snarare utförbart, tillsvidare föredraga förslaget, att häradsrätterne blefve förstärkta med en lagfaren bisittare? (Se Jurid. Fören:s Tidskrift 1870, h. 3, sida 236 ff.)

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af ordföranden, Professoren *Ehrström*, som erinrade, att det i frågan omnämnda sven-

ska förslaget hade blifvit väckt af Justitierådet Naumann, hviken framlagt detsamma i sin bekanta tidskrift, årgången 1870. Han hade dermed afsett att afhjelpa flere domstolsväsendet och processen i Sverige (ej mindre än i Finland) vidlådande brister, såsom att de flesta underrätter beklädas af blott en enda lagfaren domare, hvilken håller ting blott några få gånger om året, samt ensam förer och ansvarar för protokollet, hvilket dock i de flesta fall utgör den enda ledningen för öfverrätternes pröfning af målen. Han hade trott sig finna en utväg till ett partielt afhjelpande af dessa brister deri, att ingen underrätt bekläddes med mindre än tre lagfarne domare; att skilnaden mellan domstolarne på landet och i stad upphäfdes; att hvarje domsaga komme att ega blott en enda tingsstad, förlagd till stad, köping eller större by, så att densamma i de flesta fall komme att med sin jurisdiktion omfatta både stad och kringliggande landsbygd; att domstolen egde regelbundet sammanträda minst en gång i veckan; att protokollets riktighet öfvervakades af samtlige ledamöter; samt att, ifall de alla tre kommit till samma resultat i saken vid bedömande af den åvägabragta bevisningen genom vittnen, syn eller parternas personliga uttalande, ändring i detta resultat icke finge ske i hofrätt. — Här i Finland hade Häradshöfding Forsström ungefär samtidigt, och innan han varit i tillfälle att taga kännedom om det Naumannska förslaget, framlagt ett annat mindre omfattande förslag till utveckling af vårt domstolsväsende, nemligen att häradsrätterne skulle förstärkas med en lagfaren bisittare, som uti alla vigtigare mål borde deltaga i målens pröfning, så att en häradsrätt i dessa mål icke vore domför utan en lagfaren bisittare. Till sådane bisittare skulle hofrätt förordna yngre jurister, hvilka nu pläga biträda underdomare å landet, och hvilkas arvode för detta sysslande lämpligen kunde utgå från de ännu disponibla lagmanskapparne.

Då referenten för sin del ansåg vårt domstolsväsende och vår rättegångsordning vara i behof af en omfattande reform, så att alla underdomstolar blefve permanenta och beklädda med flere lagfarne domare, utan att likväl det ele-

ment, som nu representerades af nämnden (i städerna af politierådmännen) derföre borde afskaffas, samt referenten äfven ansåg det vara önskligt, att en större garanti för protokollens tillförlitlighet erhölles, men framförallt att det nuvarande skriftliga förfarandet kunde utbytas mot ett muntligt (d. v. s. att pröfningen af bevisningen icke tillkomme högre instans), så kunde ref., som derföre ansåg äfven oss, likasom andra nationer, böra ytterst sträfva till införande af muntligt förfarande och jury uti all rättegång, icke undgå att för sin del gifva företräde åt det Naumannska förslaget, såsom bildande en öfvergång härtill, helst detsamma kunde, genom nämndens indragande uti pröfningen af hvad som i ett mål vore bevisadt, blifva modifieradt och förbättradt. Men då detta förslag erfordrade större ekonomisk uppoffring af staten, än som nu kunde påräknas, och det Forsströmska förslaget jemväl innebure en, om än mindre omfattande utveckling af vårt nuvarande domstolsväsende, samt redan nu vore utförbart, ifall nemligen lagmanskapparne kunde få användas till de obetydliga arvoden, hvarmed de föreslagne bisittarene utan tvifvel skulle åtnöjas, så ansåg ref., för den händelse, att det Naumannska förslaget ej kunde i förbättrad form genomföras, sig böra förorda äfven det Forsströmska förslaget, eller än hellre en kombinerad modifikation af begge förslagen; och framhöll ref. särskildt, huruledes tjenstgöring såsom biträdande domare, vid sidan af en äldre jurist, utan tvifvel skulle göra landets yngre jurister bättre förberedde att engång såsom ordförande taga säte i domstolarne, än de nu äro det, då de sakna en sådan öfning.

Om detta yttrande förenade sig Central-afdelningens samtlige närvarande ledamöter, uttalande härvid den öfvertygelse, att redan nu skilnaden emellan lands- och stadsdomstolar borde kunna på flera orter i landet upphäfvas.

Åbo filial-afdelning.

Pluraliteten bland afdelningens ledamöter ansåg frågans första mom. böra besvaras nekande, enär landsdomstolarne, enligt deras åsigt, ej behöfde någon vidare ombild-

ning än att protokollet vid dessa domstolar, som borde blifva permanenta, handhades af edsvurna notarier; äfvensom dessa ledamöter, i motsatts mot minoriteten, framhöllo nödvändigheten af nämndens fortvaro, enär densamma vore ett folkligt element, som bidroge till att hos allmänheten vidmakthålla förtroendet till domstolarne och sprida lagkunskap bland menige man.

Minoriteten åter trodde det vara icke allenast önskligt, utan i en ej aflägsen framtid alldeles oundgängligt att lagskipningen redan vid underdomstolarne handhades af flere än en lagfaren domare, hvarföre och då det i frågan nämnda förslaget att förstärka Häradsrätterne med en lagfaren bisittare, med hänsigt till den ringa erfarenhet, som hos denne bisittare enligt förslaget kunde förutsättas, icke innebure några garantier för en omsorgsfullare lagskipning, utan fastmer skulle bidraga att ytterligare inveckla rättegångsformerne, minoriteten ansåg sig böra förorda, att med den behöfliga omgestaltningen af underdomstolarne finge anstå tills landets tillgångar och öfriga förhållanden medgåfve en sådan anordning, att underdomstolarne i allmänhet, utan skilnad emellan land och stad beträffande domstolarnes sammansättning och jurisdiktion, bestode af tre lagfarne domare. Om denna reform blefve genomförd, kunde å landet nämnden saklöst undvaras, helst åt det folkliga elementet, åtminstone tills den allmänna bildningen i landet nått en vida större höjd än nu vore fallet, kunde lemnas tillfälle till gagneligt inflytande på annat sätt än genom omedelbart handhafvande af lagskipningen. Dock framhölls af minoriteten, att landsdomstolarnes permanens, såsom pluraliteten äfven yttrat, vore ett önskningsmål, hvilket framför andra dylika borde behjertas.

Wasa filial-afdelning

ansåg att häradsrätternes förstärkande med en lagfaren bisittare icke skulle komma att medföra någon fördel för lagskipningen, och kunde derföre icke tillstyrka detsamma, men deremot ansåg afdelningen den i frågans förra del omnämn-

da reform af underdomstolarne vara önsklig, i händelse densamma skulle kunna genomföras.

11:te frågan.

Skulle det ej lända lagskipningen vid häradsrätterna till båtnad, om häradshöfding, som för sjuklighet eller ålderdom ej sjelf förmår domarekallet utöfva, sattes i stånd att, i likhet med andra statens tjenstemän, från befattningen taga afsked emot åtnjutande af skälig pension, i stället att, såsom nu allmänneligen sker, häradshöfdingetjenst i omnämnda fall af vikarie bestrides? och, om detta medgifves, huru kunde förändring i sådant syfte lämpligen tillvägabringas?

Central-afdelningen.

Prokuratorsadjointen *Sederholm* refererade denna fråga och förmälte att, då han, såsom sig borde, betraktade frågan med fästadt afseende på närvarande förhållanden, han icke kunde annorlunda än *nekande* besvara densamma. Någon synnerlig våda för rättsskipningen förefunnes icke i det rådande vikariatsystemet. Om häradshöfding för ålder eller sjuklighet behöfde och ville åtnjuta ledighet på år eller för lifstid, så förordnades till vikarie för honom en genom långvarig praktik i domarevärf väl förfaren man, som antagligen måste vara så mycket angelägnare att omsorgsfullt fullgöra det honom ombetrodda uppdrag, som han vanligen sjelf vore aspirant till domsaga och således mån om att dertill skaffa sig meriter. Men om det också medgåfves, att systemet vore mindre tillfredsställande, så kunde ref. dock icke tillerkänna det föreslagna botemedlet någon synnerlig kraft och verkan. Häradshöfdingarnes pensioner kunde neml. i förhållande till det för dem nu gällande aflöningssätt med all sannolikhet icke blifva till beloppet så höga, att desse embetsmän skulle finna sin uträkning vid att begagna den dem erbjudna pensionsrätten. Fastmer måste det förutses, att för häradshöfding en så betydlig skilnad i inkomster komme att ega rum emellan alternativen att taga afsked

och att låta sin domsaga skötas genom vikarie, att det senare alternativet skulle af vederbörande anlitas, så vidt möjligt vore. Att åter söka förekomma detta genom lagstadganden, hvilka sedan på allt upptänkligt sätt skulle komma att kringgås och i de flesta fall visa sig vanmäktiga, vore till föga båtnad. För öfrigt skulle i hvarje händelse det i fråga stälda förslagets genomförande påkalla uppoffringar från statens sida, hvilka vid öfvervägande af de fördelar, som deraf kunde påräknas, sannolikt kunde på annat sätt för rättsskipningen finna ett nyttigare användande, t. ex. för åvägabringande af en genomgripande reform i domstolsväsendet.

Afgifvet i sammanhang med eller efter utförandet af en sådan domstols reform kunde också svaret på denna fråga utfalla helt annorlunda. Om domstolarne på landet med inskränkning af deras nuvarande vidsträckta domkrets gjordes permanenta, och om häradshöfdingarne finge uppbära fasta kronolöner, då kunde skäl vara för handen att tänka på deras pensionering i öfverensstämmelse med hvad som i detta afseende gälde för andre tjenstemän, men tillsvidare ansåg ref. bäst att härutinnan förblefve vid det gamla.

I detta yttrande instämde en annan af central-afdelningens ledamöter, men flertalet förenade sig om den åsigt, som under diskussionen i ämnet utvecklades af en tredje ledamot, hvilken härvid till en början framhöll att, ehuru häradshöfdings aflöning öfverhufvud vore tillräcklig och i en del domsagor till och med riklig, den likväl icke kunde anses vara högre än det maktpåliggande embetet kräfde. Ett af väsendtligaste yttre vilkor för en god och pålitlig domarekår vore nemligen att domareembetet erbjöde sina innehafvare en oberoende ekonomisk ställning. Motsvarade nu de en häradshöfding lagligen tillkommande löneförmåner, då de åtnjötos af en person, denna fordran, så kunde dessa likväl, fördelade på tvenne, såsom det nuvarande vikariatsystemet, vid längre tids ledighet för ordinarie domaren, förutsatte, för ingen del anses uppfylla detta ändamål. Om, såsom förhållandena hos oss utvecklat sig, den ledige domarens ställning, på bekostnad af den tjenstgörande doma-

rens, öfverhufvud vore god, så berodde detta icke på hvad lag härom föreskrefve, utan på ackord dem emellan. Afträddes till vikarien, såsom lag säger, en tredjedel af tingsgästningen, utom hela expeditionslösen och erhölle nämnden hvad densamma med rätta tillkommer, så återstode för den ordinarie domaren icke mer än beloppet af en ganska måttlig pension. Uti ingen domsaga uppginge två tredjedelar af tingsgästningen till beloppet af hvad en assessor i hofrätt uti full pension åtnjuter. Bereddes häradshöfding, som af ålder eller sjuklighet vore för sin återstående lifstid dertill berättigad, enahanda pension, så behöfde det i allmänhet icke befaras att han, begagnande sig af sin oafsättlighet, föredroge att vid embetet qvarstå, framför den större trygghet och det lugn, han såsom pensionerad komme att åtnjuta.

I betraktande af allt detta ansågo de fleste af centralafdelningens närvarande ledamöter att såväl det allmänna, som den enskilde komme att vinna på en anordning, hvarigenom häradshöfding, i likhet med öfrige embets- och tjenstemän, försattes i tillfälle att med tillgodonjutande af en, fordringarna på tarflig utkomst motsvarande, pension lemna tjensten, då densamma af berörda anledningar icke kunde af dem behörigen skötas. Den icke synnerligen dryga uppoffring från statsverkets sida, som en dylik anordning förutsatte, borde anses för justitieväsendet väl använd.

Åbo filial-afdelning.

Då erfarenheten ådagalade, att domareembetet i en mängd af landets domsagor, under ordinarie häradshöfdings sjuklighet eller ålderdom, ofta för längre tider handhafts af vikarier, de der ännu ej egt den mognad i omdöme och den kunskap i lagfarenheten, som med skäl kunde fordras af en ordförande i häradsrätt och berättigade vikarien att såsom ordinarie bekläda sagde embete, hvilket ansetts vara af den vigt, att dess innehafvare tilldelats en i jemförelse med landets öfrige tjenstemän riklig inkomst, så besvarades frågans första mom. enhälligt jakande; och ansåg afdelningen den sålunda erkända olägenheten kunna afhjelpas endast derigenom, att statsverket öfvertoge uppbörden af häradshöfdingar-

nes aflöningsspanmål samt i stället till dem erlade viss penningelön, hvilken de jemväl efter afskedstagandet berättigades att såsom pension uppbära i mån af ålder och tjensteår, sålunda att häradshöfding, med afseende å de med denna tjenst förenade synnerligen ansträngande göromål, berättigades, i likhet med hvad om läkare och några andre statens tjenstemän funnes stadgadt, att redan vid uppnådda sextio år i pension uppbära fulla beloppet af sin lön.

Wasa filial-afdelning

besvarade frågans förra del jakande. Rörande sättet för förändringens tillvägabringande, ville afdelningen föreslå att hälften af lagmanstingsgästningen reserverades till pensioner åt häradshöfdingarne. Den summa, som härigenom erhölls, borde nemligen förslå till pensioner af omkring sextusen mark åt de häradshöfdingar, som, sedan de uppnått pensionsåldern, sökte afsked, under förutsättning likväl att domsagornas antal icke komme att särdeles ökas. Och någon större klyfning af domsagorna trodde afdelningen icke vara af behofvet påkallad hvarken för närvarande eller i den närmaste framtiden. Ty i högst få af Finlands domsagor torde målens antal, om man undantager de abnorma förhållandena under nödåren, vara så stort, att icke domaren, med tillhjelp af nödigt antal juridiska biträden, kunde utan öfveransträngning sköta sitt kall.

12:te frågan.

På hvad sätt kunde de olägenheter lämpligast aflägsnas, som för enskilde äro en följd deraf, att häradshöfding, hvilken ensam eger utfärda gravationsbevis samt afskrifter m. m. af de i häradsarkiv förvarade handlingar, under en betydlig del af året i tjensteärender vistas å annan ort, än der arkivet förvaras?

Central-afdelningen.

Samtlige ledamöter förenade sig om det svar Hofrättsrådet *Brunou*, såsom referent i frågan, derpå afgaf: att nemligen beträffande gravationsbevis olägenheterna kunde anses nödtorftigen afhulpna, om häradshöfdingen, såsom nu i en del domsagor brukades, vore pligtig att öfver alla i domsagan faststälda inteckningar föra så noggranna och pålitliga förteckningar (rotlar), att han på grund deraf kunde utfärda bevisen, samt om han städse, då han för tingsresor aflägsnade sig från den ort, der arkivet funnes, förde dessa förteckningar med sig. Beträffande åter öfriga i arkivet förvarade handlingar och dokumenter, så omöjliggjorde domstolsorganisationen å landet hvarje anordning, hvarigenom nuvarande olägenheter verksamt kunde undanrödjas, hvarföre deras afhjelpande vore att sökas endast och allenast i en reform af underrätterne å landet i syfte att de blefve permanenta.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningen, som tillfullo erkände tillvaron af de i frågan omordade olägenheterna, trodde dock att desamma ej kunde förekommas eller minskas så länge domsagorna bibehölle sitt nuvarande omfång; men komme domsagorna, såsom man hade anledning att hoppas, att i en snar framtid utgöras enhvar endast af ett enda tingslag, så vore i och med detsamma anledningen till häradshöfdingarnes frånvaro från den ort, der arkiven förvarades, undanröjd.

Wasa filial-afdelning.

Afdelningen trodde ej att några synnerliga olägenheter förorsakades den i frågan omnämnda omständighet; åtminstone hade några klagomål deröfver å dessa orter icke försports. Häradshöfdingarne expedierade vanligen alla sådana handlingar, som icke kunde omedelbart utlemnas åt den, som utbegärde dem, till kronobetjeningen, hos hvilken de utan någon särskild kostnad kunde utlösas. De olägenheter åter, som förorsakades deraf att expeditionen icke nog skyndsamt komme vederbörande tillhanda, trodde afdelnin-

gen icke kunna förekommas; ty att anställa en skild arkivarie för hvarje härads arkiv blefve alltför kostsamt; och dessutom kunde de flesta handlingar erhållas från Hofrätterna, dit den, som hade behof af att hastigt erhålla en expedition, i sådant fall kunde vända sig.

13:de frågan.

Kan det för ordnandet af fastighetskrediten i vårt land anses vara af väsendtlig vigt att, enligt andra länders exempel, vitsord egande hypoteks- eller fastighetsböcker samt inteckningsrotlar införas? och, ifall frågan besvaras jakande, kan och bör skyldighet att föra sådana, innan en fullständig reorganisation af underrätterne å landet skett, åläggas underdomare i förening med vederbörande häradsskrifvare?

Central-afdelningen.

Utsedd till referent i denna fråga, framhöll ordföranden, Professoren *Ehrström,* hurusom det ofta, isynnerhet vid fråga om köp eller inteckning af fastigheter, vore af synnerlig vigt att lätt kunna erhålla en tillförlitlig utredning beträffande eganderätten till desamma och om de inskränkningar i eganderätten, hvarmed de äro belastade. Emellertid vore sådant för det närvarande i vissa fall ganska svårt, i andra åter nästan omöjligt. Om eganderätten till de flesta skatte- och frälselägenheter på landet samt stadsfastigheter kunde visserligen utredning vinnas sålunda, att många års lagfartsprotokoll eller konsept till fastebref genomgingos, men i afseende å det stora antalet fastigheter, som gått i arf och derföre, eller af annan anledning, icke uppbjudits, stode sålunda ingen utredning att vinnas. Angående de inteckningar, som belasta fastigheter, erhölles visserligen utredning ur inteckningsprotokollen, men icke ens denna vore lätt vunnen, emedan tio års protokoll måste genomgås, enär inteckningsrotlar endast vid ett färre antal domstolar pläga-

de upprättas. Om andra inskränkningar i eganderätten, t. ex. genom fideikommisstiftelser, servituter, införsel, arrendeaftal m. m. kunde deremot endast delvis, och äfven det blott med mycken svårighet, upplysning erhållas ur domstolarnes inneliggande handlingar. Det skulle derföre, utan tvifvel, medföra nytta, om äfven i vårt land, såsom i Sverige blifvit föreslaget (komitéförslag af den 10 Juli 1867) fastighetsböcker blefve införda, hvilka gåfve en lätt vunnen insigt om eganderätten till fastigheterna och alla i densamma gjorda inskräkningar; och referenten ansåg sig derföre böra jakande besvara frågans första moment, sålunda dock, att några särskilda inteckningsrotlar icke vore af nöden, ifall fullständiga fastighetsböcker blefve införda. Hvad deremot anginge frågans senare moment, så kunde ref. väl icke finna, att fastighetsböckers införande nödvändigt vore beroende af "en fullständig reorganisation af underrätterne å landet". Men emedan förandet af sådana böcker icke egentligen vore att hänföras till domarekallets utöfning, utan fastmera vore ett notariat-göromål, så ansåg ref. ifrågavarande sysslande icke skäligen kunna åhvälfvas underdomarene, ehuruväl de flesta anteckningarna i fastighetsböckerna borde grunda sig å intyg från domstolarne. Huruvida häradsskrifvarenes nuvarande tjensteåligganden kunde lemna dem tid öfrig till fastighetsböckers förande, ansåg ref. sig ej kunna bedöma, men trodde att, om så vore fallet, det ifrågavarande sysslandet lämpligen kunde anförtros dem, samt att det äfven kunde för dem blifva en källa till inkomst, emedan lösen naturligtvis borde erläggas för intyg ur fastighetsböckerna.

Om detta yttrande förenade sig flertalet af central-afdelningens tillstädesvarande ledamöter, hvaremot tvenne ledamöter, hvilka instämde i referentens svar å frågans första moment, ansågo fastighetsböckernas förande icke kunna utan betänkliga olägenheter skiljas från underdomstolarne, hvilka likväl för det närvarande icke skäligen kunde åläggas en sådan tillökning i arbete.

Åbo filial-afdelning

ansåg väl att böcker, ur hvilka vid hvarje tidpunkt tillförlitlig kännedom kunde vinnas om alla vexlingar i afseende å ägande- och besittningsrätt till fast egendom, äfvensom densammas förmåner och gravationer, skulle bidraga till reda och säkerhet i rättsliga förhållanden som rörde fastigheter samt sålunda jemväl verka till befästande af fastighetskrediten; men då behofvet af dylika böcker ännu icke gjort sig allmännare gällande samt desammas uppsättning och förande, åtminstone vid underdomstolarnes å landet nuvarande organisation, komme att möta svårigheter, nära på omöjliga att öfvervinna, enär sysslandet att föra omförmälda maktpåliggande böcker enligt afdelningens tanke ej kunde anförtros åt andre än underdomarene, hvilkas öfriga åligganden ej medgåfve en sådan tillökning i arbete, trodde afdelningen sig för närvarande böra besvara frågan nekande.

Wasa filial-afdelning

ansåg, att införandet af vitsord egande hypoteks- eller fastighetsrotlar skulle medföra väsendtligt gagn, men att desammas förande icke borde eller kunde åläggas underdomarene, utan borde uppdragas åt en kommunal tjensteman.

II. Allmän kriminal lag.

1:sta frågan.

Då vid tjufskt tillgrepp af skuldsedel, som ej är löpande, endast beviset om fordran, men icke sjelfva fordran, än mindre dess värde tillgripes, samt Kgl. Br. den 16 Nov. 1796 har mera karakteren af ett prejudikat än af en lagförklaring, så frågas om icke dylikt tillgrepp nu borde vara straffbart endast under förutsättning att den fordran, hvarom skuldebrefvet utgör bevis, icke allenast är verklig, utan ock genom tillgreppet gått förlorad? och om icke, vid ny lagstiftning i ämnet, sådan förbrytelse borde hellre uppfattas såsom skadegörelse, än såsom stöld?

Central-afdelningen.

Frågan refererades af ordföranden, Professoren *Ehrström,* som anmärkte, att, enligt hvad äfven frågans ordalydelse vid handen gåfve, densammas afgörande i första hand berodde derpå, huruvida Kgl. Brefvet den 16 Nov. 1796 vore att anses såsom en lagförklaring eller ett prejudikat. I förra fallet egde berörda Kgl. Bref full bindande kraft, och vore i sådan händelse ett tillgrepp af icke löpande skuldsedel att anses såsom tjufnad af den tillgripna, till riktigheten erkända skuldsedelns innehåll. I senare fallet åter vore frågans pröfning öppen lemnad, då ett prejudikat icke kunde binda händerna på lagskiparen; och ansåg ref. att berörda Kgl. Bref i sjelfva verket borde betraktas endast såsom ett prejudikat, då detsamma afsåge ett enskildt fall, utan att på något sätt uttala något allmänt, för framtiden gällande påbud. Vid sådant förhållande, och då tillgrepp af en icke löpande skuldsedel, hvilken utgjorde endast bevis på en fordran, icke kunde anses såsom tillgrepp af sjelfva denna fordrans innehåll, enär den brottslige i sjelfva verket ej kommit i besittning af annat än ett papper, hvilket öfverhufvudtaget vore att såsom värdelöst betraktas, ansåg ref. någon fullbordad stöld dervid ej kunna antagas vara förhanden, utan vore ett tillgrepp af nu ifrågavarande beskaffenhet, ifall detsamma skett med afsigt att stjäla, enligt allmänna straffrättsliga grunder att uppfattas såsom ett mot otjenligt objekt utfördt försök till stöld, en handling för hvilken i nu gällande lagstifning intet straff finnes utsatt, fastän densamma kunde gifva anledning till skadeersättning. Och borde derföre äfven vid ny lagstiftning i ämnet ett tillgrepp af ifrågavarande beskaffenhet såsom sådant försök till stöld uppfattas.

Hofrättsrådet *Brunou* ville hafva anmärkt att, enligt Hofrättsrådets åsigt, oftaberörda Kgl. Bref af den 16 Nov. 1796, såtillvida som detsamma såsom vilkor för nu omordade tillgrepps bestraffning efter värdet af den frånstulne skuldsedelns innehåll fastställer att sagde skuldsedel bör vara till sin riktighet erkänd och sålunda fordrans riktighet konsta-

terad, innehölle en bestämd motsägelse, då den omständigheten, att fordrans riktighet vore utom fråga satt, innebure för skuldsedelns egare en fullkomlig garanti om utbekommande af sedelns innehåll, oaktadt denna förkommit, vid hvilket förhållande förlusten af skuldsedeln ingalunda kunde åstadkomma densammas egare någon förlust. Men då sålunda ingen skada skett, såvida fordran, såsom riktig erkänd, kan utbekommas lika väl utan som med skuldsedel, ansåg Hofrättsrådet under sådant förhållande något ansvar för tjufnad ej rimligtvis böra komma i fråga. För händelsen åter, att den i den tillgripne skuldsedeln innehållna fordrans riktighet genom tillgreppet af skuldsedeln blefve ifrågasatt och icke kunde styrkas samt sålunda en egendomsförlust blefve tillskyndad skuldsedelns egare, kunde tydligen, i följd af oftasagda K. Brefs nyssanförda uttryckliga vilkor, ej heller något tjufnadsansvar komma i fråga.

Med anledning såväl af den föreliggande frågan som af den härefter förda diskussionen uppstälde ordföranden till besvarande: 1:o huruvida Kgl. Brefvet den 16 Nov. 1796 borde anses såsom ett prejudikat eller en lagförklaring, hvilken fråga af de närvarande medlemmarne enhälligt besvarades sålunda, att sagda Kgl. Bref vore att betraktas endast såsom ett prejudikat; 2:o huruvida icke vid skeende ny lagstiftning nu i fråga varande tillgrepp, då det skedde med afsigt att åtkomma främmande egendom, vore att anse såsom försök till stöld, hvilken fråga af de närvarande likaledes enhälligt bejakades.

Åbo filialafdelning.

Beträffande frågans första mom. yppades inom afdelningen olika meningar, i det två ledamöter förklarade Kgl. Brefvet af den 16 November 1796 böra anses icke såsom ett prejudikat utan såsom en lagförklaring, hvadan desse ledamöter ville straffa olofligt tillgrepp af till viss man ställd förskrifning såsom stöld, såframt förbindelsens giltighet icke ifrågasattes.

Denna åsigt delades dock icke af pluraliteten bland ledamöterne, som af ofvanåberopade Kungabrefs ordalydelse

fann det framgå, att sagde bref icke vore någon lagförklaring, utan borde betraktas såsom ett prejudikat; och då ett olofligen tillgripet skuldebref, ställdt till viss man, i hvarje annan persons värjo vore värdelöst, och fordringsegaren, ifall det aftal, hvarpå förbindelsen borde utgöra bevis, ej till giltigheten ifrågasattes, icke heller genom ett dylikt tillgrepp afhändes någon egendom, papprets värde möjligen undantaget, höll pluraliteten före, att ett tillgrepp af slik skuldsedel enligt gällande lag ej kunde med straff beläggas. Dock ville sex ledamöter medgifva ett undantag härifrån för den händelse, att det i ett eller annat särskildt fall kunde visas, att fordringsegaren till följe af tillgreppet verkligen gått i mistning af den förskrifna summan, då dessa ledamöter trodde tillgreppet böra straffas såsom stöld; — men åtta ledamöter ansågo en verklig förlust för fordringsegaren till följe af ett dylikt tillgrepp ej vara tänkbar, derest ej andra af tillgreppet oberoende omständigheter efteråt tillkomme och medverkade till förlusten, hvadan det, enligt dessa ledamöters förmenande, vore inkonseqvent att, der sådane omständigheter inträffade, såsom stöld straffa en handling, hvilken eljest ansågs icke kunna med straff beläggas.

Fyra ledamöter deltogo icke i omröstningarne.

Vidkommande frågans andra mom. voro afdelningens samtlige ledamöter ense derom, att tillgrepp af skuldsedel, ställd till viss man, vid ny lagstiftning i ämnet borde beläggas med straff såsom för försök till stöld.

Wasa filialafdelning.

Afdelningens ledamöter förenade sig om följande af Hofrättsnotarien *Stenbäck* afgifna yttrande:

Enligt allmänna lagen hör till begreppet af stöld ovilkorligen, att det, som genom tillgreppet afhändes någon, skall i sig sjelf hafva eller representera ett värde, som kan i penningar uppskattas. Är nu detta förhållandet med en vanlig, icke löpande skuldsedel? I min tanke representerar den verkligen ett penningevärde. Visserligen går i många fall fordran icke förlorad derigenom, att skuldsedeln förkommer, och derföre kunde man säga att i dessa fall skuld-

sedeln icke är någon verklig representant för den summa, hvarå den lyder och att tillgreppet af densamma följaktligen icke kan rubriceras såsom stöld. Då det emellertid i de flesta fall är omöjligt att straxt efter det tillgreppet skett bestämma, om fordran, oaktadt skuldsedeln förkommit, kan utfås eller icke, borde derföre innan stöldsmålet kunde afgöras, fordran först utsökas eller åtminstone gäldenären och borgesmännen, i händelse sådana funnits, höras huruvida de erkände skuldens riktighet, och af resultatet af lagsökningen eller förhöret skulle det då bero om tillgreppet blefve stöld eller icke. Hvilka omgångar ett sådant förfaringssätt komme att medföra inser en hvar. Men om den i frågan uttalade åsigten vore den riktiga, skulle väl afseende å dessa svårigheter icke få göras, utan såväl sakegarene som domstolarne underkasta sig desamma. Oriktigheten af denna åsigt torde dock bäst visa sig om man jemför tillgreppet af icke löpande skuldsedel med tillgreppet af en löpande skuldsedel eller en banksedel. Samtliga dessa slag af förbindelser utgöra endast bevis om en fordran, eller med andra ord de representera ett penningevärde. Hvarföre skall då tillgreppet af det ena slaget af dessa bevis rubriceras såsom stöld, men det andra icke? Jo svarar man, vid tillgreppet af en löpande förbindelse, går egaren förlustig sin fordran, men vid tillgreppet af en icke löpande sker det ej. Men är nu denna distinktion så alldeles riktig? Jag skulle icke tro det. Sånart en skuldförbindelse gått förlorad, är äfven fordringsegaren för tillfället i saknad af det hittills varande beviset för fordrans riktighet — och det beror på omständigheterna, om nya bevis kunna anskaffas. Han har således äfven för tillfället blifvit beröfvad den summa, hvarå skuldebrefvet lyder, antingen. detta är löpande eller icke. Den enda skilnaden emellan tillgreppet af en löpande och icke löpande förbindelse blifver således, att den som verkställt tillgreppet, möjligen kan tillgodogöra sig en förbindelse af det förra slaget, men icke af det senare. Då emellertid ingen lär vilja påstå, att den omständigheten, att en person, som verkställt ett tillgrepp, icke kan tillgodogöra sig det tillgripna, inverkar på frågan huruvida tillgreppet

skall rubriceras såsom stöld eller icke, kan jag icke annat finna, än att det ifrågavarande kongl. brefvet till Åbo Hofrätt är fullkomligt öfverensstämmande med gällande lag och anser mig derföre böra besvara frågans förra del nekande. Och i betraktande af hvad jag ofvan anfört, kan jag icke finna att, vid ny lagstiftning, någon anledning förefinnes att uppfatta ett slikt tillgrepp såsom skadegörelse.

2:dra frågan.

Kunna förfalskningsbrott, som i gällande lag äro belagda med ansvar af böter och ärans förlust, hänföras till sådana grofva missgerningar, hvarom 2 § 1 kap. S. B. handlar och för hvilka förbrytaren är häktning underkastad?

Central-afdelningen.

Denna fråga refererades af Juriskandidaten *Forsman*, som ansåg att den uppstälda frågan egentligen afsåg 2 mom. af åberopade lagrum, huruvida sålunda förfalskare kunde, genom erbjudande af borgen, undgå häktning. Enligt ref:s åsigt borde detta lagrum fattas sålunda, att orden: "tå man med penningar ej böta må" utgöra endast en närmare förklaring på de föregående orden: "ther saken går å lif eller kropp", hvaraf sålunda otvunget framginge, att vid brott, hvilka den brottslige borde med sitt lif eller sin kropp försona, ovilkorlig häktning borde inträda, men också *endast* vid slika brott, om också orden "tå man med penningar ej böta må" tycktes vilja sträcka strängheten med afseende å häktning ännu längre. Men vid nedskrifvandet af sistanförda ord hade det påtagligen undgått lagstiftarens uppmärksamhet, att t. ex. ärans förlust vore ett urbota straff, ehuru gällande hvarken "lif eller kropp" och sålunda ej heller medförande ovilkorlig häktning. Grunden till lagens förbud uti 2 § 1 kap. S. B. emot borgens mottagande i saker, gående å "lif eller kropp", syntes vara den, att borgen uti slika saker, ifall den brottslige genom flykt skaffat sig undan, innebure en juridisk nullitet, emedan ett tillämpande

af lifs- eller kroppsstraffet å löftesmannen vore en rättslig omöjlighet, ehuruväl uti den äldre lagstiftningen spår af en motsatt åsigt härutinnan kunde skönjas, såsom syntes t. ex. af K. Br. 8 Februari 1695, om ock berörda K. Br. tycktes mera angå ett skildt fall än vara afsedt att utgöra ett allmänt stadgande. Vid brott, som kunde med böter försonas, innebure åter nu i fråga varande borgen, att löftesmannen, i händelse den brottslige sjelf håller sig undan, är ansvarig för bötesbeloppet, hvilket väl låter förena sig med allmänna rättsliga grundsatser. Betraktade man nu i fråga varande lagrum från ofvanantydda synpunkt, så finner man beträffande ärans förlust att detta straff ej utgör en sådan laglig påföljd, som uteslöte antagande af borgen, emedan vid tillämpningen af detta straff den straffskyldiges flykt ej sätter några oöfverstigliga hinder i vägen för straffexekutionen. Skälet, hvarföre borgen icke borde emottagas, hade derföre här bortfallit. — Såsom ytterligare stöd för sin åsigt anförde ref. K. Br. 28 Mars 1738, angående edsörebrytares inmanande i fängelse, uti hvilket bref stadgas att edsörebrytare borde i fängelse inmanas, dock så att domaren eger frihet att emot säker borgen tillåta att den för slikt brott anklagade finge under rättegången vistas på fri fot. Då straffet för edsörebrott, enligt 1734 års lag, är böter och ärans förlust, och ändamålet med nyssberörda K. Br., enligt hvad ingressen till detsamma tydligen vidhandenger, var att med anledning af de genom 1734 års lag förändrade ansvarsbestämmelserna för nästsagda brott ställa edsörebrytares behandling i öfverenstämmelse med sagde nyligen i verksamhet gångne lag och sålunda förklara, huru med afseende å den nya lagen med edsörebrytares häktning förfaras skulle, samt änberörda K. Br. för edsörebrott väl påbjöd häktning, men, ehuru dessa brott äro belagda äfven med ärans förlust, likväl ej förbjuder emottagande af nu i fråga varande borgen, ansåg ref. härur tydligen framgå, att lagstiftaren ansett ärans förlust vara en sådan laga påföljd, som icke kräfde ovilkorlig häktning, viljande ref. derföre, i öfverensstämmelse härmed, hafva den framstälda frågan sålunda besvarad, att förfalskningsbrott af i fråga kommen beskaffenhet ej vore sådan miss-

gerning, för hvilken förbrytaren vore ovilkorlig häktning underkastad, utan kunde han emot antaglig borgen under rättegången förblifva i åtnjutande af sin personliga frihet, hvaremot slik förbrytare, såväl till följd af nästnämnda brotts beskaffenhet, som ock enligt hvad nyssanförda K. Br. tydligen antyder, borde, derest ej borgen stäldes, i häkte inmanas.

Häremot ville ordföranden, Professoren *Ehrström*, och Hofrättsrådet *Brunou* hafva uttalad den åsigt, att en för förfalskningsbrott anklagad person under vanliga förhållanden, derest han icke såsom okänd, "lösker man" eller af annat laga skäl vore underkastad häktning, ej borde i häkte inmanas, såvida 2 § i 1 kap. S. B. lemnade stöd för den mildare tolkning, att ovilkorlig häktning vore påbjuden allenast i afseende å grofve missgerningsmän, samt denna mildare tolkning, — enligt regeln: in dubio mitius — helst borde följas.

Öfrige närvarande ledamöter förenade sig deremot om den af ref. uttalade åsigt.

Åbo filial-afdelning

uttalade, utan förspord skiljaktighet, att en person, som anklagades för förfalskningsbrott, skäligen ej kunde anses för sådan grof missgerningsman att han derföre ovilkorligen borde i häkte inmanas, derest han ej såsom saknande stadigt hemvist eller af annat laga skäl vore häktning underkastad.

Wasa filial-afdelning.

Frågan besvarades af afdelningen nekande.

3:dje frågan.

Skulle icke, redan innan fängelsereformen hunnit i Finland genomföras, någon utväg kunna påfinnas till undvikande deraf, att minderårige, som för brott eller kringstrykande böra häktas, blefve i ransakningshäktena insatte tillsammans med äldre fångar?

Central-afdelningen.

Då någon referent i denna fråga icke blifvit utsedd, inleddes diskussionen om densamma af ordföranden, Professoren *Ehrström*, med några ord, hvari framhölls det i allo förderfliga inflytande slike minderårige under de i frågan antydda förhållanden vore i ransakningshäktena underkastade, och påpekades den trängande nödvändigheten af någon åtgärds snara vidtagande för häfvande af det öfverklagande missförhållandet.

Hofrättsrådet *Brunou* ansåg att äfven under nu förhandenvarande förhållanden, med god vilja, åtgärder borde med lätthet kunna vidtagas derhän, att det i fråga komna missförhållandet blefve i hufvudsaken afhjelpt, framhållande Hofrättsrådet såsom lämpligaste utväg härutinnan, att med afseende fästadt å särskilda lokala förhållanden, antingen någon skild lokal utom häktet blefve för slike minderårige häktades behof upphyrd och desamma derstädes förvarade under vederbörlig fångbetjenings uppsigt, eller ock åtminstone inom häktet särskildt eller särskilda rum för slike minderårige upplåtna.

Uti denna åsigt förenade sig öfrige närvarande ledamöter.

Åbo filial-afdelning.

Denna fråga besvarades af afdelningen sålunda, att det inskränkta utrymmet uti våra nuvarande ransakningshäkten visserligen lade hinder i vägen för fångarnes fullständiga klassificering, men att nämnde häkten dock, såvidt kändt vore, omfattade så många olika lokaler, att ett eller flere särskilda rum derstädes alltid kunde användas till förvarande af minderårige förbrytare, till förekommande af desses gemenskap med äldre brottslingar och det förderf deras exempel och samtal för de minderårige medförde; och upplystes i anledning häraf äfven, att å länets ransakningshäkte fångarne fördeladts uti fängelserummen med afseende ej mindre å deras ålder,. sålunda att alla minderårige förvarats skildt ifrån äldre brottslingar, än å det gröfre eller mindre brott, hvarföre de tilltalats.

Wasa filial-afdelning

ansåg för närvarande ingenting vidare kunna tillgöras, än att minderårige, der brist på utrymme icke gjorde sådant alldeles omöjligt, hållas uti skilda rum.

———

4:de frågan.

Kan ett i rättegång åberopadt och till domstol ingifvet embetsbevis från annat land tillerkännas bevisande kraft fastän ingen utredning företetts derom, att beviset är af den uppgifna myndigheten utfärdadt i embetsärende, hvarmed densamma eger taga befattning?

Central-afdelningen.

Referenten af frågan, Professoren *Montgomery*, anmärkte att den legala formalism, som i några stycken vidlåder Rättegångsbalkens bevislära i allmänhet, icke företedde sig i fråga om skriftliga urkunder. I afseende å detta slags bevisningsmedel uttalade lagen i 1 § 17 kap. R. B.: "pröfve domaren noga theras beskaffenhet och richtighet, så ock hvad vitsord och verkan the i saken äga." Denna så obegränsadt medgifna pröfningsrätt kunde likväl endast hänföra sig till handlingar af enskild natur, ty redan före 1734 års lag (jmfr. Abrahamssons Anm. till Landslagen pag. 633) hade under inflytelse af en ifrån medeltiden i lagstifningarna ganska utbredd teori, som stödde sig på glossatorernes åsigter och kanoniska rätten, grundsatsen att kraft af laga vitsord tillkomme "publique handlingar och anteckningar, så utur archiver som utur protokoller och minnings böcker", gjort sig gällande äfven i den svenska rätten. Samma grundsats framginge äfven otvetydigt ur lagens stadganden i 4: 10 J. B. och 14: 6 R. B., åtminstone beträffande *domstolarnes* protokoll och expeditioner, och tillämpades öfverhufvud på alla i behörig form upprättade och af offentlig person eller myndighet i denna dess egenskap utfärdade handlingar angående sådana saker, som tillhöra deras offentliga verkningskrets. Emot dem kunde öfverhufvud ingen annan

bevisning i fråga komma än den, som afsåge att upphäfva deras *äkthet*. Då nu det laga vitsord, som tillerkändes sådana handlingar, berodde just på deras egenskap att härröra af behörig myndighet i dess offentliga kall, så följde deraf sjelffallet, att, så länge denna omständighet vore outredd eller tvifvelaktig, nämnda verkan förfölle. Om det nu ock i fråga om embetsbevis från främmande land kunde utan vidare antagas, att vår lag skänkte det främmande landets legala auktoriteter samma förtroende som eget lands — till stöd hvarföre åtminstone beträffande förhållandet till ryska kejsaredömet vore att åberopas K. F. den 2 Juni 1826 §§ 8 & 19 — så kunde sådant rimligen endast ske under förutsättning, att rätta källan, hvarifrån beviset härrörde, vore utredd och befunnes behörig. Bruste denna utredning, så egde intyget icke karakteren af offentlig handling. I allmänhet kunde frågan derföre icke annorlunda än med *nej* besvaras, och särskildt gälde detta i brottmål, med afseende å domarens ställning till dem. I civila mål egde naturligtvis dylikt bevis fullt vitsord, derest dess riktighet och den utfärdande auktoritetens behörighet icke af part ifrågasattes, men skedde detta, borde utredning företes genom ministers eller konsuls bemedling eller annorledes.

Tvenne ledamöter framhöllo att de vanligast förekommande sådana handlingar voro edgångsbevis i konkurs-, boskilnads- och urarfvamål, hvilka på grund af den äldre konkursstadgan äfven utomlands skulle affattas enligt faststäldt formulär, och städse godkändes då de dermed öfverensstämde, men desse ledamöter. ville icke heller påstå att, emot parts bestridande af den utfärdande myndighetens behörighet, dylika bevis kunde lagligen tillerkännas vitsord utan fullständig utredning i omförmäldt afseende; hvarföre samtlige ledamöter blefvo ense med referenten.

Åbo filial-afdelning.

Då i frågan förutsattes, att omförmälda, af utländsk myndighet utfärdade embetsbevis omfattade ett ämne, hvarmed samma myndighet ej varit behörig att taga befattning, så ansåg afdelningen häraf naturligen följa, att ett dylikt

bevis, såframt det ej af vederparten till riktigheten medgafs, icke kunde något vitsord tillerkännas.

Wasa filial-afdelning

ansåg det vara sjelffallet att, såframt bevisets giltighet ifrågasattes, utredning måste föreställas derom, att detsamma är af behörig myndighet utfärdadt.

5:te frågan.

Då enligt finsk lag sakkunnig person synes böra, likasom vittne, med ed styrka sina uppgifter, och endast läkare medgifvits rätt att i vissa fall skriftligen aflägga eden, så frågas, om i andra händelser bevisande kraft kan tilläggas ett af sakkunnig person utfärdadt skriftlig utlåtande, innan det med liflig ed bekräftats?

Central-afdelningen.

Ombedd att i stället för annan hindrad ledamot referera denna fråga, utlade Hofrättsrådet *Brunou*, huruledes i afseende å skyldigheten att med ed bekräfta en i rättegångsmål gifven utsago någon i lag grundad skilnad icke förefunnes emellan vittne och sakkunnig person. Beedigandet vore ett oeftergifligt vilkor för att sådan utsago kunde erhålla bevisande kraft. Det läkares utlåtande tillerkända vitsord, utan att utlåtandet annorlunda än skriftligen med ed behöfde bekräftas, utgjorde strängt taget icke heller ett undantag från regeln, emedan den edeliga bekräftelsen äfven i detta fall skedde under åberopande af den lifliga ed, som af läkaren en gång för alla i afseende å hans embetsutöfning aflagts. Ref. ansåg förty frågan böra nekande besvaras, så att sakkunnig persons yttrande, för att erhålla egenskap af laga bevis, alltid måste med liflig ed bekräftas, derest han ej afgåfve detsamma på tjenstens vägnar och å förut aflagd ed.

Ordföranden åberopade till styrka för samma åsigt den äldre lagstiftningens uppfattning af begreppet sakkunnig per-

son, hvilken karakteristiskt betecknades af benämningen skärskåda*vittnen* och ännu framträder i 39 kap. 1 § M. B., der det om läkare eller andra sakkunniga personer, som tillkallats att besigtiga sår, säges att de skola derom "*vitna*".

En ledamot uttalade den åsigt, att, enär sakkunnig persons utlåtande till begreppet skilde sig från vittnesmål deruti, att det senare endast afsåge att konstatera *tillvaron* af ett faktum, hvaremot sakkunnig persons utlåtande ginge ut på att genom en akt af omdömesförmågan ifrån fakta draga slutsatser, och riktigheten samt tillförlitligheten af en slutledning å ena sidan icke i så öfvervägande grad berodde på de rent moraliska egenskaper, som vittneseden åsyftade att uppkalla och stärka, samt å den andra innebure sin egen kontroll, så kunde åt dylikt utlåtande, efter dess beskaffenhet, bevisande kraft äfven utan dess beedigande tillerkännas.

Samtlige öfrige ledamöter instämde i den af ref. yttrade mening.

Åbo filial-afdelning.

Afdelningens samtlige medlemmar voro ense derom, att enär med benämningen "sakkunnig person" antagligen ej afsetts tjenstemän, hvilkas på embetes vägnar och å förut aflagd tjensteed afgifna bevis onekligen utan vidare edgång egde vitsord, alla sakkunnige personer borde med liflig ed besanna riktigheten af de skriftliga utlåtanden, som af dem i afseende å upplysning vid bedömandet af rättsfrågor meddelats, innan åt dylika utlåtanden kunde tillerkännas någon bevisande kraft.

Wasa filial-afdelning.

Ehuruväl ett af sakkunnig person utfärdadt skriftligt utlåtande icke kunde frånkännas all bevisningskraft, måste dock detsamma, för att kunna gälla såsom fullt bevis, med ed bekräftas.

———

III. Speciel lag.

1:sta frågan.

Hvad är påföljden om, i anledning af försummelse att fullgöra ett certeparti, föreskrifven protest uraktlåtes?

Central-afdelningen.

Referenten, Professoren *Liljenstrand*, anförde att protest öfverhufvud vore att betraktas såsom ett preliminärt bevismedel, hvars egentliga betydelse låge deruti, att det framställdes omedelbart efter det faktum, som dermed borde styrkas. Men lika litet som vår lag i andra fall föreskrefve vissa absolut bestämda bevisningsformer, hvilkas försummande formelt medförde förlust af rättigheten att annorledes få styrka sitt påstående, lika litet vore detta fallet med protest. Förevarande fråga afsåge uppenbart en tolkning af 3 mom. 5 kap. Skiplego B. i Sjölagen, som förmår att derest skeppare tingas till en viss ort för att der emottaga last, samt efter öfverenskommelse der infinner sig, men endera alls icke får den aftalade lasten eller blott en del deraf, han likväl är berättigad till fulla fraktsumman, ifall han genom gjord protest visar att försummelsen är befraktarens. Uraktlåter nu skepparen att utan laga förfall taga protest, så finge han visserligen den presumtion emot sig, att han genom eget förvållande gått miste om lasten, men detta oaktadt kunde det honom icke förmenas att annorlunda leda i bevis det försummelsen icke vore hans utan befraktarens, i hvilken händelse det icke kunde betviflas att han hade sin talan till fulla fraktens utbekommande förvarad.

I öfverensstämmelse härmed ansågo äfven öfrige tillstädesvarande ledamöter påföljden af försummad protest i föreliggande fall endast vara den, att bevisningsskyldigheten, hvilken genom fullgjord behörig protest öfverfördes på befraktaren, fortfarande ålåge skepparen, derest han, i följd af åberopade förhållande, ville utbekomma fraktsumman.

Åbo filial-afdelning.

En dylik försummelse, som i frågan förutsattes, trodde afdelningen, med afseende å otydligheten af det ämnet rö-

rande stadgandet i 3 mom. 5 kap. Skiplegobalken i Sjölagen, billigtvis ej böra för den försumlige medföra svårare påföljd än att denne emot sig framkallade presumtionen att hafva vållat det certepartiet ej fullgjorts, men ej betaga honom rätt att, ifall han sedermera ville, på grund af certepartibrott, af den andre kontrahenten söka skadestånd, i bevis leda oriktigheten af sagde presumtion och, om denna bevisning vore tillfyllestgörande, skadeståndet utbekomma; dock ansåg afdelningen det vara särdeles önskvärdt, att Sjölagens föreskrift härom blefve närmare förklarad, helst densamma af domstolar i landet gifvits en tolkning, som vore alldeles motsatt den åsigt afdelningen hyllade.

Wasa filial-afdelning.

Då i 5 kap. Skipl. balken sjölagen föreskrifves, att protest ovilkorligen kan ske innan skeppare får taga annan frakt eller afsegla från lastningsorten, ansåg afdelningen detta innebära, att, om protest uraktlåtes, skepparen i detta fall går förlustig den betingade frakten. Protest hade väl i allmänhet till mål att åstadkomma en lätt och säker bevisning, men i detta fall hade lagstiftaren, enligt afdelningens åsigt, afsett icke blott bevisningen utan äfven att förekomma förlust för såväl redaren som befraktaren och derföre föreskrifvit skepparen att genom en publik tjensteman affordra befraktaren lasten, innan han finge emottaga sådan af annan eller afsegla.

2:dra frågan.

Är den åsigten riktig, att kronolänsmän före utfärdandet af Kejs. Kung. den 31 Januari 1831 icke kunde afsättas annorlunda, än efter ransakning och dom?

Central-afdelningen.

Frågan refererades af Juriskandidaten *Forsman*, som dervid anförde hurusom redan under unionstiden åsigter om tjenstemännens oafsättlighet utan laga ransakning och dom

gjort sig gällande. Denna grundsats funnes sedermera uti slutet af 16 seklet uttalad t. ex. i Regeringsordningen för hertig Carl och Riksens Råd den 10 Juli 1594 och uti Söderköpings riksdags beslut den 22 Oktober 1595. Uti Regeringsformen den 29 Juli 1634 funnes vidlyftiga stadganden om embetsmännens redovisning och sättet huru de skola stånda ansvar. Äfven här vore grundsatsen om tjenstemännens oafsättlighet genomgående princip, ehuru den icke funnes uttryckligen uttalad. Uti additamentet till nämnda Regeringsform den 3 November 1660 utsades deremot uttryckligen: "Sammaledes blifver ock härmed förvarat och förbehållit, att den som väl tjänar icke små, utan sin brott och utan vigtige orsaker, ifrån tjensten removeras, med mindre sådant sker till hans avancement och förbättring." Uti Ulrika Eleonoras regentförsäkran den 21 Febr. 1719 sades likaså: "Ingen skall utom laga ransakning och Dom sättjas af ifrån sitt Ämbete, så länge han detsamma kan skickeligen förvalta". Uti Regentförsäkran den 22 Mars 1720 tillades härtill ännu att ingen tjensteman kunde emot sin vilja till en annan tjenst flyttas. Samma grundsats framginge äfven otvetydigt både ur 1719 och 1720 års Regeringsformer. Uti Förenings- och Säkerhetsakten af 1789 sades att "alla domare i högre eller lägre rätter samt alla mindre embetsmän, som ej innehafva tromansvärdighet eller *taga del i landtregeringen* icke skola utan ransakning och dom enligt lag och krigsartiklar gå i minskning af sina tjenster". Enligt detta lagrums ordalydelse vore sålunda mindre tjenstemän, som toge "del uti landtregeringen" försatte utom det skydd, som lagen tillförsäkrade tjenstemän i allmänhet; och nära till hands låge att hänföra länsmännen under denna kategori. Ref. ansåg dock att åberopade lagrum lede af bristfällig stilisering, ithy att det embetsmän tillagda attributet "mindre", som endast borde hänföras till den förra relativsatsen: som innehafva tromansvärdighet, blifvit ställdt i sammanhang med senare relativsatsen: "eller taga del i landtregeringen". Åsigten att med desse tjenstemän, som taga del i landtregeringen, borde förstås länsmän, motsades 1:o af begreppet landtregering; och 2:o af den omständig-

heten, att före 1789 länsmännens ställning varit genom lag betryggad, hvarföre, ifall 1789 års Förenings- och Säkerhetsakt åsyftat att härutinnan införa en ändring, detta ofelbart skulle blifvit bestämdt och tydligt uttaladt; samt 3:o af det faktum, att efter 1789 åsigten om länsmännens oafsättlighet varit allmänt gällande och obestridd, hvilket till full evidens bevisades just genom utfärdandet af i fråga komna K. Kung. den 31, rätteligen den 24 Januari 1831, som upphäfde det dertills gällande förhållandet. — Härå öfvergick ref. till en närmare utläggning af dessa tre punkter, anförande i sådant afseende att med orden "de som taga del i landtregeringen" ej kunde förstås andra än landtregeringarna och ingalunda länsmän, hvilkas benämning i författningarna är "kronobetjente", "betjente, som under konungens befallningshafvande lyda" o. s. v. Uti 1634 års Regeringsform sades: "Landz Regeringen fördeeles i visse Höffdingedömmen eller Gubernament, efter ordning och sätt, som föllier: Then första åhr Öffuerstådthollaren i Stockholm - - - - Then andra Lanzhöffdingen i Uplandh" o. s. v., derå alla landshöfdingar i riket uppräknas. Redan häraf syntes att landtregeringen bestämdt hänfördes till landshöfdingarne personligen. — Uti 1719 års Regeringsform sades uttryckligen: "Styrelsen å landet förrättas af landshöfdinger". Uti 1772 års Regeringsform upprepades åter att landtregeringen utgöres af de vanliga landshöfdingeläuen. Af dessa lagrum ansåg ref. otvetydigt framgå att med ordet landtregering borde förstås endast landshöfdingarne.

Angående länsmännens ställning före 1789 påpekade ref. hurusom desse genom 1734 års lag (7 § 1 kap. U. B. och 27 § 10 kap. R. B.) blifvit med afseende å sin tjensteutöfning stälde under lagens skydd, hvarigenom den mer eller mindre arbiträra behandling, äldre författningar med afseende å i fråga varande tjenstemän någon gång tycktes tillstädja, måste anses vara beskaffad. Så sades uti § 25 af Resol. på allmogens besvär 25 Maj 1720, att uti mål, hvaruti kronobetjente synes hafva gjort sig sina embeten förlustige, häradsrätt endast hade att ransaka och sedan insända ransakningen till landshöfdingen, hvilken dermed förfar efter

sin instruktion. Uti landshöfdingeinstruktionen 4 Nov. 1734 sades (§ 24) att landshöfdingen egde suspendera landskammererare, fogdar och häradsskrifvare, men att desse för öfrigt borde åtalas vid Cammarrevisionen, "men vid mindre betjentes förbrytelser förhålles efter den förordning Konglig Majestät lärer utfärda". Emellertid tycktes äfven efter promulgationen af 1734 års lag någon osäkerhet rådt angående sättet huru kronobetjentes förbrytelser i tjensten egentligen borde beifras, hvilket syntes af Kongl. Br. till justitie kanslern den 30 Aug. 1738, uti hvilket K. M. på skedd förfrågan förklarar, det K. M. finner lagen vara tydlig och klar derutinnan, att då kronobetjent låtit sådana förbrytelser uti embetet komma sig till last, att hans brott är svårare, än att det med förlust af några månaders lön anses och försonas kan, eller sådant att han tjensten alldeles förverkat, brottet då bör skjutas under domaren, hvarefter uttryckligen tillades att ofvanciterade § 25 af 1720 års res. "genom then sedermera utkomne lagen" är upphäfven. K. Br. 21 Juni 1749, om mindre kronobetjentes förbrytelser, inskärpte ytterligare iakttagande af stadgandena i 7 § 1 kap. U. B. och 27 § 10 kap. R. B. af 1734 års lag, genom hvilken "redan är tillräckeligen stadgadt, huru med mindre Kronobetjentes förbrytelser förhållas skal." Kronobetjentes ställning hade sålunda blifvit betryggad genom 1734 års lag, hvars giltighet härutinnan, såsom redan anmärkts, ej blifvit genom 1789 års Förenings- och Säkerhetsakt upphäfven, hvilket äfven framgår deraf, att en motsatt åsigt ej efter 1789 på allvar gjort sig gällande. Uti K. Kung. 10 Juli 1826 berättigas landshöfdingarne att i likhet med hvad för generalguvernören uti § 33 af dess instruktion den 12 Febr. 1812 stadgadt är med derutinnan föreskrifna vilkor från deras tjenster skilja "kronofogdar, länsmän och andra kronobetjente", som för begångna embetsfel varda under laga tilltal stälde. Uti berörda instruktion för generalguvernören tillerkännes denne rättighet att, när de tjenstemän, "som höra till landtregeringen", och de som tjena efter konstitutorial, blifva för begångna embetsfel under tilltal stälde, ifall generalguvernören finner deras förhållande sådant förtjena, skilja desse vid utöfningen af

sina tjenster med bibehållande af halfva lön och öfriga deråt följande förmoner. Häraf syntes att ej ens generalguvernören egde rättighet att afsätta ifrågavarande tjenstemän, utan endast använda suspension; och i alla händelser vore genom sistanförda öfverhetliga påbud läsmännen lika betryggade vid sina tjenster, som t. ex. kronofogdar. — Stadgandet uti §§ 30 och 34 i bränvinsförordningen den 24 Nov. 1801, som innehåller att landsfiskaler och kronobetjente å landet, stadsfiskaler, bevakande landt-, tull- och accis samt stadsbetjente, hvilka beträdas med vårdlöshet eller underlåtenhet uti tillsynen öfver berörda förordnings efterlefnad, kunde af Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller domare antingen alldeles eller på viss tid från tjensten skiljas, ansåg ref. böra betraktas såsom ett undantag, hvilket förty icke kunde upphäfva den allmänna regeln. — På anförda skäl ansåg ref. derföre den uppstälda frågan böra jakande besvaras.

Om det af ref. afgifna svaret förenade sig central-afdelningens samtlige närvarande ledamöter efter en liflig diskussion, derunder jemväl ur andra synpunkter skäl för den af ref. utvecklade åsigt anfördes, hvaribland särskildt det i 4 § af Riksdagsbeslutet den 23 Juni 1786 införda stadgandet att "ingen Embets- eller Tienste-man, så af Miliair- som af Civil- och Ecclesiastique-Staten, får, utan Laga ransakning och Dom vid behörig Domstol, från Embetet eller Tiensten afsättas" med undantag af "the uti Regerings-Formen särskilt stadgade Förtroende-Tienster, Beställningar och Commissioner" samt "Upbörds-Mäns tienster".

Åbo filialafdelning.

Jemte det afdelningen ville hafva anmärkt, att den Kejserliga Kungörelse, som omordade kronolänsmännens afsättlighet, rätteligen vore utfärdad den 24 Januari 1831, uttalade pluraliteten af afdelningens ledamöter, att bemälde tjenstemän, hvilka ingalunda kunde anses taga del i landtregeringen, förty före utfärdandet af åberopade Kejserliga Kungörelse ej heller kunnat afsättas utan ransakning och dom, hvaremot fem ledamöter ansågo det vara sjelffallet, att

äfven landtregeringen underlydande tjenstemän i densamma togo del ehuru uti inskränktare och mindre sjelfständig mån, samt förklarade på sådan grund att kronoläusman, enligt dessa ledamöters åsigt, kunnat redan innan Kejserliga Kungörelsen den 24 Januari 1831 utgafs utan vidare omgång af Landshöfding afsättas.

Wasa filial-afdelning.

Ordföranden, Lagmannen *Ekström* uppläste ett sålydande skriftligt andragande i ämnet:

"Enligt kungl. stadgan af 1606, åberopad af Nordström i svenska samhällsförfattningens historia delen 1 pag. 94, egde Kronofogde tillsätta länsman. Att rättigheten att utse länsmän sedermera öfvergått på landshöfdingarne, synes af § 32 i resol. på allm:s besv. af den 25 september 1675. Der stadgas att landshöfdingarne hade att "så härefter som för detta skedt är, länsmännen utvälja; dock skall det ske utaf bofaste och beskedligaste bönder, som i häradet finnas och intet främmande och löse, som allmogen ingen hjelp kan hafva af". Detta bekräftades genom resol. på allm:s besv. af den 22 november 1680. I § 24 af resol. på allm:s besv. af den 25 Maj 1720 förklaras att allmogens ansökning att sjelfve få utse sina länsmän "ställes derhän", och att Kungl. Maj:t till landshöfdingarne hade det nådiga förtroende att de förordna skickelige, beskedlige och rättrådige länsmän; Och i resol. på allm:s besv. af den 29 Juni 1752 § 68 säges att allmogen väl anhållit att inga andra må till länsmän antagas än bofaste och beskedlige bönder, som i häradet bo och dertill skicklige äro, men att kungl. maj:ts vilja är att dermed förhålles, på sätt som kungl. förordningar och landshöfdinge instruktionen stadgar.

I landshöfdinge instruktionen af år 1734 förekommer dock intet om länsmän. § 24, der det talas om försumlighet i tjensten af landskamrerare, kronofogdar och häradsskrifvare slutas med följande ord: "Men vid mindre betjenters förbrytelser förhålles efter den förordning Kungl. Maj:t lärer utgifva." Någon förordning i ämnet "lärer" sedermera likväl ej hafva utkommit, eftersom en sådan ej står att finna, åtminstone ej i tillgängliga författnings samlingar.

Under den tid Finland varit förenadt med Sverge hafva andra bestämmelser, än de ofvannämnda om antagande af länsmän icke blifvit utfärdade.

För att kunna såsom länsman anställas erfordrades det således hvarken praktik på tjenstemannabanan eller kunskapsprof. Länsmännens åligganden ansågos för så enkla att några egentliga insigter till desammas handhafvande ej behöfdes, att de kunde uträttas af en och hvar, som var i besittning af god vilja, ordningssinne och vanlig fattningsgåfva. Landshöfdingen egde till länsman utse hvem som helst, som vunnit hans förtroende och naturligtvis var villig att tjensten emottaga, helst dertill skicklig bofast bonde; och en länsmanssyssla var alltså helt och hållet en förtroendepost.

Vid öfvervägande af allt detta förefaller det mig påtagligt, att länsmännen ej kunna inbegripas bland de embets- och tjenstemän, om hvilka det i riksdagsbeslut af den 23 Juni 1786 och konungens den 3 April 1789 meddelade stadfästelse på förenings och säkerhets akten af den 22 Februari samma år, stadgas att de ej få afsättas, utan laga ransakning och dom vid behörig domstol. Länsmännen betraktades då, det synes af allt, icke annorlunda än bro- och skallfogdar och skjutsrättare nu för tiden. Hvarken i lag och författningar eller sjelfva sakens beskaffenhet kan jag finna något stöd för det antagande, att den bonde eller annan person, på hvilken landshöfdingens förtroende till länsman fallit, utan annan hans förtjenst och värdighet än att han gjort sig känd för att vara beskedlig och rättrådig och i öfrigt antagligen ega skicklighet att en länsmanssyssla handhafva, skulle i denna sin befattning vara så befästad att han ej på annat sätt än efter ransakning och dom kunde från den skiljas. Tvertom synes det mig likaså rätt som sakenligt att om den, som landshöfdingen till länsman utsett, sedermera af landshöfdingen beträddes med obeskedlighet, orättrådighet, oskicklighet eller försumlighet, och sålunda visade sig ovärdig det gifna förtroendet, landshöfdingen var berättigad att honom utan vidare förafskeda. Ty sedan förtroendet förverkats var ock allt det borta, på grund hvaraf utnämningen till sysslan skett. Att ingenting derom stad-

gats förr än i Kejserliga kung. af den 24 Januari 1831 härrör utan tvifvel deraf, att landshöfdingens rättighet att afsätta länsman betraktats såsom gifven sak. Det är, såvidt jag funnit, icke heller sagdt att landshöfding eller guvernör eger rätt att från sysslan skilja bro- och skallfogdar och skjutsrättare. Men detta oaktadt lärer det väl ej kunna med mera skäl nekas, att en sådan rättighet tillkommer guvernör, än det kan visas att dessa betjente böra räknas till de tjenstemän, som enligt lag äro inamovibla.

Efter Finlands förening med Ryssland och förr än berörda Kejserl. kung. utfärdades, har endast en författning om antagande af länsmän utkommit, nemligen Kejserl. brefvet af den 21 Maj 1811. Det innehåller icke vidare än en erinran till landshöfdingarne att till länsmän utse, ärliga, klanderfria och rättrådiga personer.

Då det nu i kung. af den 24 Januari 1831 förklaras "att, enär Kronolänsmän, som tjena i grund af constitutorial, uti tjensten finnas vårdslöse och försumlige eller genom sitt uppförande förverkat landshöfdingens förtroende och den aktning de, i egenskap af offentlige tjenstemän böra åtnjuta, måga de af vederbörande landshöfding utan vidare omgång genast från tjensten skiljas och afsättas", så innebär detta enligt min tanke ingenting nytt, intet annat än ett uttryckligt uttalande af hvad som påtagligen ligger i derförinnan om länsmäns tillsättande emanerade stadgandens anda och mening. Att sagda, utan någon redogörelse för motiverna affattade kungörelse likväl tillkommit, det synes mig ej kunna förklaras på annat sätt än att någonstädes, i något fall, den oriktiga mening sökt göra sig gällande, att länsman kunde afsättas endast efter ransakning och dom. På hvilka lagrum det vore möjligt att med skäl stöda en sådan mening vet jag icke. Skulle man i sådant afseende åberopa sig på 7 § 1 kap. U. B. och 27 § 10 kap. R. B. samt kungl. brefvet af den 30 Augusti 1738, så anser jag det vara ett fullkomligt misstag, att så tyda dessa lagställen. De åsyfta icke annat än att bestämma forum för åtalande af kronobetjentes tjenstefel, men detta är en helt annan sak, än den frågan om desse betjente få afsättas eller icke, annorlunda

än efter ransakning och dom. Och som för öfrigt denna fråga uppenbarligen icke hör till den allmänna lagen, gifves det icke heller någon anledning till det antagande att lagstiftaren inlåtit sig i att der något i den förordna. Deraf att guvernör ej eger att fälla länsman till ansvar i andra fall än de i 7 § 1 kap. U. B. antydda, och ej till högre sådant än förlust af tre månaders lön, följer alldeles icke heller att guvernör ej är berättigad att länsman förafskeda. Med lika skäl kunde det, på grund af nämnda lagställen och påstås, att guvernör icke heller eger rättighet att ifrån tjensten skilja t. ex. brofogde, huru olemplig på sin plats han än vore, men denna rättighet har såvidt jag känner, åtminstone icke härtills blifvit ifrågasatt. Gör Kejsarens troman sig skyldig till embetsfel, så kan Kejsaren ej dömma honom till ansvar, men detta oaktadt är en sådan embetsman afsättlig efter behag. Ytterligheterna beröra hvarandra.

Att länsmännen icke heller i Sverge ansetts för inamovibla, finnes af en anmärkning i Backmans lagsamling del. 2 pag. 270. Den lyder:

"Länsmän antagas vanligen endast med konstitutorial och kunna således, enligt hvad åtskilliga prejudikater utvisa, från tjensten skiljas när K. M:s Befh:de ej vidare har till dem förtroendet att de tjensten väl och ordentligen bestrida".

Afdelningens samtlige ledamöter förenade sig uti ordförandens förestående yttrande.

8:dje frågan.

Bör den "nya förbindelse", köpare af intecknad fastighet, enligt 26 § i Kejs. Förordningen om inteckning i fast egendom af den 9 Nov. 1868, till fordringsegaren utgifver, vid uppvisandet inför domstol karteras såsom förskrifning, enligt 6 § i Kejs. Förordningen angående stämpelpappersafgiften af den 9 Dec. 1867? eller allenast såsom bilaga?

Central-afdelningen.

Hofrättsassessorn *Brummer* refererade denna fråga och framhöll, huruledes genom ifrågavarande stadgande i K. F. den

9 Nov. 1868 den förmon och beqvämlighet beredts köpare af intecknad fastighet, att han, efter öfverenskommelse med inteckningshafvare, kunde emot ny förbindelse öfvertaga betalningen af dennes fordran, utan att den på säljarens förbindelse grundade inteckningsrätten i fastigheten förändrades. Derigenom befriades köparen från kostnad och omgångar, hvartill ny intecknings utverkande skulle föranleda; men från skyldigheten att med stämpelpapper, efter gäldens belopp, förse den nya förskrifningen kunde detta för ingen del innefatta befrielse, då den nya förbindelsen ju vore en verklig skuldsedel, hvarå köparens *personliga* betalningsskyldighet grundade sig, samt förty borde i afseende å de angående stämpel pappersafgiften gällande stadganden behandlas såsom förskrifning, hvilken vid domstol företes. Frågans första alternativ besvarades alltså af ref. med *ja,* och det andra i följd deraf nekande; uti hvilken tolkning jemväl öfriga ledamöter instämde.

Åbo filial-afdelning.

Då köpare af en intecknad fastighet genom uthändigande af ny förbindelse till inteckningshafvare, derigenom jemväl iklädde sig personlig ansvarighet för gälden, ansågs en dylik ny förbindelse böra karteras såsom förskrifning och ej såsom bilaga.

Wasa filial-afdelning

ansåg stadgandet i 1868 års förordning icke anse att bereda inteckningshafvaren någon annan fördel, än att befria honom från skyldigheten att söka ny inteckning, hvarföre den "nya förbindelsen" borde karteras enligt föreskriften i 6 § af Kejserl. Förordningen ang. stämpelpappersafgiften af den 9 December 1867.

4:de frågan.

Enär Kejs. Förordn. angående stämpelpappers-afgiften af den 9 Dec. 1867 stadgar: förskrifning karteras efter

kapitalbeloppet, för hvarje fulla 200 mark ända till 1,000 mark med 20 penni samt utöfver 1,000 mark, för hvarje fulla hundra mark med 20 penni, frågas: huruvida, då förskrifningens innehåll öfvergår 1,000 mark, karteringen för första tusendet beräknas till en eller två mark?

Central-afdelningen.

Hofrättsassessorn *Brummer*, som inledde diskussionen, ansåg stadgandet icke kunna tolkas annorlunda än att, såsnart den summa, hvarå förskrifningen utstäldes, öfverstege *1,000 mark*, stämpelafgiften äfven för det första tusendet borde beräknas till två mark. Till stöd för sin åsigt anförde ref., att den vid behandlingen af förslaget till i fråga varande förordning förelupna diskussion ådagalade, det lagstiftaren utgått från principen, att de större låneaffärerna borde relativt beskattas högre än de mindre.

En annan ledamot åberopade till stöd för den af ref. förordade tolkning analogin af bevillningslagen, samt den deri antagna progressiva skala.

En tredje ledamot kom vid granskningen af interpunktionen i stadgandet till samma resultat, hvilket äfven godkändes af öfrige närvarande ledamöter. Tvenne af desse ville likväl härvid hafva framhållet, att, då stadgandet gälde beskattning samt lemnade rum för tvekan om rätta tolkningen, äfven den för skattdragaren lättare tolkningen kunde hafva skäl för sig. Samtlige ledamöter förenade sig om att härvid uttala önskligheten af att lagstiftaren framdeles i ämnet undveke hvarje tvetydlighet.

Åbo filial-afdelning.

Denna fråga besvarades sålunda, att ehuru högst sannolikt vore, det lagstiftaren i förevarande fall velat att den högre beskattning, som åsatts de större låneaffärerna, ej skulle drabba endast den del af lånen, som å hvarje särskild skuldsedel öfversköt ettusen mark, utan lånet i dess helhet, så borde dock, enär ifrågakomna lagstadgande lemnade rum för olika tolkning, den för de skattdragande lindrigare åsigten tillämpas vid lagskipningen samt karteringen för första

tusendet af en förskrifning å ett belopp, öfverstigande nämnde summa, således beräknas till en mark.

Wasa filial-afdelning

ansåg ordalydelsen i författningen i och för sig innebära, att karteringen för första tusendet borde beräknas till en mark; men om ock ordalydelsen kunde anses vara något tvetydig, så visade den orimlighet, hvartill en motsatt tolkning leder, riktigheten af förenämnda åsigt. Ty enligt det motsatta tolkningssättet skulle kartering för en skuldsedel å ettusen mark beräknas till en mark och för en skuldsedel å ettusen mark och en penni till två mark, hvilket rimligtvis icke kunde hafva varit lagstiftarens mening. Dock ansåg afdelningen, enär hos en del myndigheter sistnämnda tolkningssätt gjort sig gällande, en förklaring af författningen i förstnämnda syfte vara af nöden.

5:te frågan.

Eger kommun eller administrativ myndighet laglig rätt att a) *bestämma om tillskott till något i allmän författning stadgadt straff för förbrytelse? och* b) *att göra andre, än de enligt allmän lag för någon förbrytelse straffbare personer, ansvarige för densamma?*

Central-afdelningen.

Referenten af frågan, Juriskandidaten *Forsman* påpekade, hurusom grundlagsenligt den lagstiftande makten i fråga om ansvar för lagöfverträdelser tillkomme regent och ständer gemensamt. En kommunen eller administrativ myndighet tillerkänd rättighet att skärpa eller något tillägga till de af lagstiftande makten affattade och sanktionerade stadganden skulle göra samma lagstiftande makts befogenhet illusorisk och tillika beröfva sagde makt dess väsendtligaste och nödvändigaste egenskap: den att uti sin verksamhet vara ett gemensamt uttryck af nationens allmänna rättsmedvetande. Den uti K. F. den 6 Febr. 1865 angående kommunal-

förvaltningen på landet och dess 8 § kommunalstämma medgifna rättigheten, att till stäfjande af allehanda oordningar förelägga viten af högst 40 mark, hvilka dock borde vinna guvernörs stadfästelse, hade i en del kommuner blifvit missbrukad derhän, att man tagit sig före att, till afstyrande af öfverträdelser utaf den af regent och ständer stiftade bränvinsförordningen, skärpa de i sagda förordning intagna ansvarsbestämmelser och med hänsyn till dylika lagbrott ålägga förpligtelser, hvika icke läte förena sig med den uti allmän lag stadgade rättegångsordningen och dermed sammanhängande rättigheter och skyldigheter, t. ex. förpligtelsen att uppträda såsom angifvare. Ref. ansåg derföre berörda kommuner hafva öfverskridit sin befogenhet, då de utsträckt den dem uti kommunalförfattningen för vissa fall medgifna politilagstiftningsrätt till den på regent och ständer ankommande lagstiftningens område, och ville alltså, såväl närmast med afseende å detta en del kommuner i landet gällande fall, som ock i allmänhet, hafva den framkastade frågans hvardera moment nekande besvaradt.

Ordföranden erinrade om den guvernör genom särskilda författningar tillagda rättighet att i ekonomie och politie mål utfärda vitesförbud, om hvilka K. Br. den 14 Dec. 1781 inskärpte att desamma, då de äro lagligen utsatta och behörigen kungjorda, icke få af domaren eftergifvas, utan borde den om så beskaffade förbrytelser lagligen förvunne "*utom* den i lag och Kongl. Förordningar stadgade pligt, äfven fällas till det af K:gens befallningshafvande utsatta vitet". Men detta gälde uttryckligen mål, som med allmänna ordningens och vissa ekonomiska principers upprätthållande sammanhängde; och var ordf. ense med ref. derom, att ett ingrepp på kriminallagstiftningens område ingalunda derigenom funne sitt berättigande.

En annan ledamot anmärkte att jemväl på den ekonomiska lagstiftningens gebit ett frångående af vitessystemet kunde skönjas, samt åberopade till stöd för detta påstående stadgandet uti 28 § af K. F. d. 19 Dec. 1864 ang. egors fredande mot skada af husdjur.

I hufvudsak instämde samtlige närvarande ledamöter i den af ref. utvecklade åsigt.

Åbo filial-afdelning.

Då ett sådant förfarande, frågan förutsatte, ovedersägligen vore ett ingrepp uti den lagstiftningsrätt, som enligt gällande grundlagar tillkomme regent och ständer, så uttalades af afdelningen enhälligt ett beklagande deraf, att särskilda kommuner och administrativa myndigheter tagit sig en, dem ingalunda lagligen tillkommande rätt att skärpa de i författningarne bestämda straffen, särskildt uti mål rörande oloflig tillverkning och försäljning af bränvin, äfvensom att för dylika brott göra andra personer ansvarige, än dem, som enligt lag derför borde med straff beläggas.

Wasa filial-afdelning.

Kommun eller administrativ myndighet vore, enligt afdelningens åsigt, icke allenast icke berättigad att vidtaga några sådana åtgärder, som de i frågan omnämnda, utan gjorde sig derigenom skyldig till ingrepp i regentens och ständernas lagstiftande makt.

6:te frågan.

Vore det ej skäl, att Juridiska Föreningen, eller dess särskilda afdelningar, toge initiativ till bildande i förra händelsen af en allmän, i sednare fallet af särskilda sakförare-föreningar i Finland?

Central-afdelningen.

Ordföranden, Professoren *Ehrström*, som åtagit sig att referera denna fråga, återhemtade härvid hufvudsakliga innehållet af sin i första häftet af Juridiska Föreningens tidskrift för 1871 (s. 67 ff.) införda uppsats *Om advokaturen i Finland*, samt hvad deri antydts om bristerna såväl uti lagstiftningen angående sakförareväsendet som i dess närvarande tillstånd i landet. Af landets jurister borde initiativet till advokaturens

ordnande och höjande tagas; och skulle detta enligt ref:s åsigt bäst och i största nu möjliga utsträckning ske genom bildande af advokat-föreningar i landets större städer, men hvilka jemväl skulle omfatta jurister från närbelägna mindre städer och kringliggande landsorter, och för hvilkas organisation ref. framställt förslag å pag. 76 och 77 i den ofvananförda uppsatsen. Det första steget till bildande af dylika föreningar tillkomme det Juridiska Föreningen att taga, hvarföre ref. nu med ja besvarade den förelagda frågan och föreslog, att central-afdelningen skulle inbjuda till bildande af en advokatförening och gå i författning om utarbetande af förslag till stadgar för densamma.

Ehuru ense med ref. såväl om önskligheten af en reform i sakförareväsendet, som äfven angående nyttan af advokat-föreningar för vinnande af detta syfte, stannade central-afdelningen likväl efter någon diskussion i det beslut, att till en början, för att vinna någon erfarenhet af hvad man i intresse för saken hade att påräkna, under följande höst föranstalta ett möte af jurister, som kunde finnas villige att till ändamålet medverka och vore beredde att i en sådan förening inträda.

Åbo filial-afdelning.

Nyttan och nödvändigheten af advokaturens i landet ordnande erkändes af afdelningen enhälligt, äfvensom bildande af sakförareföreningar ansågs för ändamålet till en början särdeles tjenligt; men om någon fullständig plan för åstadkommande af dylika föreningar kunde afdelningen dock ej nu blifva ense, hvadan frågan framdeles skulle vidare diskuteras.

Wasa filial-afdelning

uttalade den åsigt att bildandet af en sakförareförening skulle, i händelse den kunde åstadkommas, medföra väsentligt gagn för de rättssökande i synnerhet bland allmogen, hvilken temmeligen allmänt vänder sig till både okunniga och oredliga sakdrifvare eller så kallade "bränvinsadvokater", samt ansåg

det äfven lämpligt att initiativet till bildandet af en slik förening toges af Juridiska Föreningen.

I anledning af central-afdelningens sistnämnda beslut, föranstaltade samma afdelning i December år 1871 i Helsingfors ett möte af jurister, hvilka, anslutande sig till afdelningens åsigt i ämnet, åt utsedde kommitterade uppdrogo att utarbeta förslag till stadgar för en sakförareförening i Helsingfors. Frukten af kommitterades öfverläggningar blef ett sålydande:

"Förslag till stadgar för en Sakförareförening i Helsingfors.

1 §. Sakförareföreningen har till ändamål att befordra det juridiska sakförareväsendets i Finland ordnande och utveckling.

2 §. Föreningen har sitt säte i Helsingfors, men upptager ledamöter äfven från andra orter i Finland.

3 §. Föreningens ledamöter äro antingen 1) *advokater*, eller ock 2) *rådgifvande ledamöter.*

4 §. Inträde i Föreningen ansökes hos dess bestyrelse, hvilken på grund af egen kännedom eller inlemnad utredning derom, huruvida sökanden uppfyllt de i efterföljande §§ föreskrifna vilkor, eller ej, med sitt förord eller afstyrkande öfverlemnar ansökningen till Föreningens pröfning.

5 §. Vid ansökning om inträde i Föreningen förutsättes, att den, som anmäler sig för inträde såsom *advokat*, har för afsigt att i sin hemort och, såvidt för honom lägligt är, jemväl utom densamma emot ersättning betjena allmänheten såväl med utförande af rättegångar och andra juridiska upppdrag, som ock med råd och upplysningar i rättsangelägenheter, samt att den, som önskar i Föreningen inträda såsom *rådgifvande ledamot,* är villig att i sitt hemvist emot ersättning tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar i juridiska angelägenheter.

6 §. Med de bestämningar och undantag, hvilka i 7 och 8 §§ omtalas, fordras af en hvar, som vill i Föreningen inträda såsom ledamot, att han skall: 1) hafva undergått domare-, allmän rätts- eller juriskandidat-examen, 2) minst två

år praktiserat vid domstol eller såsom biträde åt advokat, hvilken är ledamot af Föreningen, samt 3) ega välkänd lefnadsvandel.

7 §. Är sökande, som uppfyllt de i 6 § uppstälda vilkor, ej anstäld i statens tjenst, eller är han blott inskrifven såsom extra tjensteman vid domstol eller allmänt embetsverk, eller såsom docent vid universitetet, kan han i Föreningen såsom *advokat* intagas.

Tillsvidare må ock den, som innehar ordinarie statstjenst eller befattning på annan allmän stat samt fullgjort hvad i 6 § föreskrifves, kunna såsom advokat i Föreningen vinna inträde, dock med de vilkor och inskränkningar i rättigheten till yrkets utöfning, som i lag och författningar äro bestämda.

8 §. För stad eller domsaga, i hvilken färre än fyra till Föreningen hörande ledamöter af advokatklassen äro bosatte, må Föreningen ock tillsvidare kunna såsom *extra advokater* upptaga sådana personer, hvilka väl icke uppfyllt de i 1 och 2 punkterna af 6 § föreskrifna vilkor, men ändock gjort sig kände för kunskap och pålitlighet vid utförandet af juridiska värf samt för öfrigt innehafva de egenskaper, som för inträde i advokatklassen fordras.

9 §. En hvar, som uppfyllt de i 6 § förekrifna vilkor, må såsom *rådgifvande ledamot* kunna i Föreningen vinna inträde.

10 §. Önskar ordinarie advokat öfvergå tilll rådgifvande ledamotsklassen, står det honom fritt: göre dock anmälan derom hos Föreningens bestyrelse för anteckning i matrikeln. Vill rådgifvande ledamot öfvergå till advokatklassen, göre derom ansökning, såsom i 4 § sagdt är.

11 §. På kallelse, som genom bestyrelsens försorg kungöres i de tidningar, Föreningen bestämmer, sammanträder Föreningen till möte minst en gång i hvarje af årets fyra qvartal, samt utser ett af dessa sammanträden till sitt årsmöte.

12 §. Å möte förehafvas frågor beträffande nya ledamöters intagning, afgifter till Föreningens kassa och annat, som angår Föreningen. Förhandlingarne ledas af bestyrelsens

ordförande, eller annan ledamot, hvilken mötet vid jäf eller förfall för ordföranden dertill utser. Mötets beslut beror af flesta rösterna och vid lika röstetal följes ordförandens mening, utom vid val, då lottning afgörer.

13 §. Vid årsmötet utses Föreningens bestyrelse för ett år i sender genom allmänt val, så att fyra advokater och två rådgifvande ledamöter dertill väljas jemte tre suppleanter, två af den förra och en af den sednare klassen. Bestyrelsen väljer inom sig en ordförande, en viceordförande, en skattmästare och en sekreterare, men kan ock med Föreningens bifall antaga särskild sekreterare. Afgår ledamot eller suppleant i bestyrelsen under årets lopp, skall vid möte annan i hans ställe för den återstående tiden ifrån samma klass väljas. Inträffar jäf eller förfall för suppleant, väljes vid behof annan för det ärende, hvari jäfvet yppats, eller den tid, hvarunder förfallet varar.

14 §. Vid årsmöte väljer Föreningen ock två revisorer för granskning af räkenskaperna och kassan, hvilka i sådant afseende då böra Föreningen tillhandahållas.

15 §. Bestyrelsen utför Föreningens beslut samt ombesörjer dess löpande angelägenheter. I sådant afseende upprättar bestyrelsen ock, med ledning af matrikeln, för hvarje qvartal en lista öfver Föreningens ledamöter i hvardera klassen, samt bringar densamma jemte uppgift om ledamöternas boningsorter och postadresser till allmänhetens kännedom genom kungörelse i de tidningar, Föreningen bestämmer, så ock på annat sätt, om Föreningen det önskar. Bestyrelsen vare beslutmässig med fyra ledamöter och iakttage, vid olikhet i meningar, hvad lag angående omröstning i tvistemål föreskrifver.

16 §. Har ledamot ej underrättat bestyrelsen om sin boningsort eller postadress, skylle sig sjelf, om han utan uppgift derom å sakförarelistan upptages. Har ledamot underlåtit att inom tid, som Föreningen föreskrifvit, inbetala beslutad afgift till Föreningens kassa, kan han från listan uteslutas, tills att betalningen fullgjorts.

17 §. Inlöper klagomål öfver ovärdigt förhållande af ledamot i Föreningen, infordre bestyrelsen hans förklaring

deröfver, samt pröfve, förstärkt med suppleanterne, såsom opinionsnämnd, huruvida klagomålet varit befogadt, eller ej. Förekommer dervid skäl att tillrättavisa skyldig ledamot, eller tredskas den angifne att afgifva förklaring, ege opinionsnämnden, efter sakens beskaffenhet, tilldela honom varning, eller utesluta honom från Föreningen antingen på bestämd tid, ej under ett qvartal och ej öfver två år, eller ock, i svårare fall, för alltid. Opinionsnämnd må ej fatta beslut, om icke minst sju ledamöter i afgörandet deltaga. Vid olika meningar förhålles såsom i lag angående omröstning i brottmål är stadgadt".

För att för sine kommittenter framlägga detta förslag till stadgar utlyste kommitterade ett möte i Helsingfors till den 11 Januari 1873. Detta möte blef emellertid ganska fåtaligt besökt. De närvarande förenade sig om den åsigt, att den föreslagna föreningen borde omfatta hela landet och benämnas "sakförareföreningen i Finland", och att mötet derföre icke borde ingå i vidare granskning af det framlagda förslaget, utan lemna äfven intresserade personer i landsorterna tillfälle att emot förslaget göra anmärkningar samt eventuelt anmäla sig för inträde i föreningen; hvarjemte den önskan uttalades, att berörda anmärkningar och anmälanden skulle få insändas till Juridiska Föreningens central-bestyrelse för att sedan framläggas vid ett för sakens vidare behandling nu utsatt nytt möte, hvilket bestämdes att hållas i Helsingfors den 1 Mars 1873.

Underrättad härom, lät Juridiska Föreningens centralbestyrelse en uppmaning i ämnet införas i åtskilliga tidningar; men denna uppmaning förblef utan nämnvärd påföljd, och till det utlysta möte, der ämnet skulle vidare behandlas, infunno sig den 1 Mars så få personer, att de tillstädeskomne i anledning deraf ansågo sig böra låta saken tillsvidare förfalla, i hopp om att densamma en annan gång komme att åter upptagas.

Den politiska ekonomin i förhållande till sjelfviskheten och materialismen i vår tid.

Greklands filosofer sökte framställa visheten och utleta sanningens lagar ur menniskans väsende, och så göra filosoferna ännu i denna dag. Men så göra ock ekonomisterna, med den åtskillnad likväl att, medan filosoferna vanligen låta menniskoanden liksom skapa sig sjelf uti deras händer efter en method *a priori*, som är mer eller mindre en sjelftagen utvecklingsprocess, ett uttryck af deras subjektiva åskådningssätt, så erkänna deremot ekonomisterna menniskan såsom ett skapadt samfundsväsende med ett gifvet innehåll af egenskaper och gåfvor, stadda i utveckling och hvilkas natur uti deras förnuftiga sammanhang vi icke kunna rätt lära känna annorlunda än genom att iakttaga dem, sådana de framträda uti sina yttringar, och genom att ur dessa iakttagelser härleda lagarne och principerna för den sociala verldsordningen. Ett sådant förehafvande kan lyckas eller misslyckas, alltefter som iakttagelserna äro grundade på verkligheten eller blott skenbara samt premisserna för de vetenskapliga konklusionerna mer eller mindre riktigt uppställda.

Många af de ekonomiska grundprinciperna äro obestridda och jemväl obestridliga, emedan de framgå ur sakförhållandet med nästan matematisk bestämdhet, men det finnes ibland dem äfven andra, på hvilka denna slags bevisning icke är tillämplig och hvilka derföre icke kunna framstå såsom lika exakta och obestridliga resultater.

Dit hör bland annat påståendet om det egna eller sjelfförstådda intresset. Den politiska ekonomin förutsätter ett sådant hos menniskan och bygger, hvad mera är, ganska mycket derpå. För hela lärobygnaden är denna grund så väsentlig att, ifall den bortfaller, bygnaden i dess helhet måste anses förfelad. Detta förhållande, särskilda andra oberäknade, har gifvit anledning till många strider och framkal-

lat ett stort antal motståndare, för hvilka det synts lätt att besegra den politiska ekonomin såsom bygd på en af menniskans lidelser, på egoismen*).

För den, som någon tid lefvat här i verlden och icke vill tillsluta ögonen för verkligheten, kan väl den krassare böjelse, som man vanligen benämner egoism, icke ens förefalla mycket fremmande, men man har visserligen allt skäl att påstå det vetenskapen icke bör bygga något på menskligheten(t)s lägre lidelser.

---

*) Se bl. a. en serie af artiklar om vår tids sociala rörelser, införd i Morgonbladet för Augusti månad. Der få Adam Smith, Bastiat m. fl. uppbära nära nog all skuld för det onda i tiden. Politiska Ekonomin göres ansvarig derföre att den ena kunnat blifva mycket rik och den andra försjunka i fattigdom; den beskylles att göra arbetaren till nära nog en slaf åt kapitalisten, ehuru den framför allt talar om arbetets frihet och arbetarens frihet; den borde ställa så till, heter det vidare i öfverenstämmelse med det nyssagda, att den ena ej förtjenar stort mer än den andra. Filantropiska motiver hafva gjort mången till socialist eller kommunist, och dylika bevekelsegrunder tyckas äfven hafva dragit artikelförfattaren åt detta håll. För att åstadkomma en jemnlikhet i vilkor af anförd beskaffenhet finnas veterligen inga andra medel än de af socialisterna påyrkade, som gå ut på att afskaffa eganderätten och införa inskränkningar af många slag i de enskildas rätt att sörja för sin utkomst. För att rätt verksamt jemna nivån emellan menniskorna vore det nödigt att hålla tillbaka den flitige, kunnige och omtänksamme, att hindra honom att utveckla hela sin förmåga, ty det låter sig icke göra att skjuta fram alla de andra till nivå med honom. Det andra medlet vore att lemna det han med möda förvärfvat till pris åt dem som mödan undvikit, det är att förneka eganderätten. Den politiska ekonomin visar, såsom det tyckes på ovedersägliga skäl, att dylika åtgärder endast kunna leda till allmänt elände såsom en följd deraf att det enskilda intresset qväfves, detta intresse som håller arbetet i gång. Då den politiska ekonomin vidare beskylles att egna alltför liten uppmärksamhet åt sanning och rätt, att bekymra sig alltför litet om moralen, så ådagalägger artikelförfattaren derigenom sin synnerligen stora obekantskap med dess litteratur, der man finner sanning och rätt utgöra en af grundpelarne för vetenskapen, och der det talas om moral ofta ända derhän, att den ekonomiska vetenskapens egentliga föremål, lagarne för de menskliga behofvens' tillfredsställande nära nog tappats bort eller blifvit undanskymda af ämnen, som rätteligeu tillhöra andra diskipliner.

Der de dock förefinnas, måste de på något sätt tagas med i beräkningen, om ett med verkliga förhållanden öfverensstämmande resultat skall vinnas. Målsmännen för de mera idealitiska grenarne af kulturen kunna hos menniskan förutsätta öfverlägsna gåfvor och egenskaper, som hon endast delvis besitter, de kunna hos en utvald krets väcka känslor och böjelser, sköna och höga, förträffliga äfven för den menskliga sammanlefnaden, men det låter sig icke göra att ensamt derpå bygga och dermed uppehålla en god och naturlig samhällsordning.

Om den politiska ekonomin går en annan väg, så predikar den derföre icke egoism och materialism, lika litet som den gör sig skyldig till ett annat henne påbördadt fel, att befrämja ett lumpet sträfvande efter rikedom. Ingenting kan mer än dylika påståenden förråda en skef och ytlig kännedom af dess läror.

Den egoism, som ekonomin förmenats underblåsa, reducerar sig i sjelfva verket derhän, att den litar på tillvaron af en medfödd drift hos de menskliga individerna att bevara, förkofra och utveckla sig enhvar personligen, att frambringa de medel, materiela eller immateriela, hvaraf all denna utveckling betingas. Att så många ställt sig fientliga emot denna grunduppfattning kan knappt förklaras annorlunda, än att de föreställt sig huru den sjelfviska böjelsen, engång lösgifven och erkänd, skulle blifva öfvermäktig och låta all sin fulhet komma i dagen. Kanske var det äfven derföre, som redan de lärde i Grekland funno sig föranlåtne att färglägga de samhälliga sympatierna och förorda all rätt åt samhället och ingen åt individen.

Skulle den politiska ekonomin befinna sig på samma ståndpunkt, vore den i sanning en förtviflans vetenskap, jemförlig i vissa afseenden med den som lärdes af Machiavelli eller Hobbes och consortes. Vid åsynen af ett samhällslif, som urartat till en tummelplats för vidriga individuela intressen, kunde dessa icke förneka sjelfviskhetens tillvaro, och när Hobbes deraf föranleddes att tänka på ett krig af alla emot alla såsom den naturliga ordningen, fann han deremot intet annat reagens än ett kraftigt envälde, som borde utöfvas lika

onaturligt som dess upphof, enligt hvad han derom lärde, är oberättigadt.

Lyckligtvis befinner sig den politiska ekonomin häri på en helt annan ståndpunkt. Erkännande den betydande rol, som sjelfbevarelsedriften spelar uti den menskliga hushållningen och samfundsordningen visar hon tillika huru andra förhållanden uti den sociala skapelsen hindrar eller förnuftigtvis borde hindra denna drift att urarta, huru det enskilda intresset, rätt insedt, sammanfaller med det allmänna, huru enskilt och allmänt väl äro identiska ända derhän, att menniskorna tillochmed i lifvets små bestyr föranledas att handla derefter. Derigenom kommer i sjelfva verket den vetenskap man beskyller för att understödja partikularism att skänka ett kraftigt stöd för de sociala dygderna, emedan den låter dem liksom uppväxa ur en drift, som förekommer i rikt mått.

Utan tvifvel finnes uti menniskans själ skapad en röst, som oberoende af alla egna intressen väcker hennes sympatier för det allmänna, men kanske är denna röst icke tillräckligt stark för att göra sig hörd hos andra än åtskilliga högre begåfvade andar. Om politiska ekonomin då förmår ådagalägga tillvaron äfven af andra driffjädrar som verka åt samma håll på ett vidsträcktare fält samt borde leda också de mest sjelfviske varelser att jemte sina egna anamma det allmännas intressen, så ökar hon endast bevisen om samfundsorganismens soliditet, om mångfalden af de krafter, som utan artificiela politiska konstgrepp kunna uppehålla menskligheten och betrygga dess utveckling.

För att anföra ett exempel, föreställom oss två heders män, den ena gripen af den renaste hederskänsla, emedan han är derföre väl utrustad af naturen, och ännu dertill fått en vårdad uppfostran, och saknar ingenting här i lifvet som kunde fresta honom att afvika från hederns bud, men den andra deremot lidelsefull, vanvårdad och okunnig, samt utsatt för allt möjligt elände. Om den senare emellertid bär tåligt sina lidanden och så att säga räknar ut att hedern dock hjelper honom bättre fram än någonting annat, om denna ur sjelfviskheten först utgångna hederskänsla sedermera

blir hos honom sed, blir karaktär, månne icke den dygd han sålunda tillkämpat sig kan gälla något i bredd med den andras, i bredd med den heder denne utöfvar kanske utan all sin egen förskyllan.

Att de förhållanden ekonomin har att framställa icke utöfvat nog inflytande beror af flere omständigheter. Dels hafva denna vetenskaps lärdomar ännu alltför litet inträngt uti det allmänna medvetandet, dels beröra desamma i allmänhet sådana frågor, uti hvilka missförstådda enskilda intressen, icke gerna vilja låta tala med sig.

De sociala lagarne äro icke såsom naturlagarne oåtkomliga för åverkan, och ett sträfvande att in casu modifiera dem efter missledda begrepp finnes alltid verksamt. Man medgifver lätt vetenskapens resultater i filologi, astronomi, poesi m. m., ty de rubba icke mycket enskilda lefnadsförhållanden, vanor, fördomar och sysselsättningar, men annat är förhållandet då ekonomin framställer resultater, som angå produktion och konsumtion, handel och vandel.

Sedan naturvetenskaperna engång utredt att tillverkning af guld på alchemistisk väg icke är möjligt, kan endast dåren vidare tänka derpå, men annars skall det alltid kunna lyckas en eller annan att göra guld genom arbete som den politiska ekonomin förkastar såsom enskilt och allmänt förderfligt, likasom det någongång kan medföra enskild vinning att tvertemot lagens bud olofligen tillegna sig annans egendom, huru mycket man än i allmänhet är ense derom att ett sådant förvärf är ruinerande jemväl för tillegnaren. Det är det enskilda intresset som här gör sig gällande i vanskaplig form, och dock har man åt denna så intensiva faktor icke ens velat inrymma den mera städade plats, som sakens natur föranledt ekonomin att medgifva åt densamma uti samhällsbyggnaden.

Anmärkningsvärdt är det ock att, ehuru den politiska ekonomins läror i allmänhet äro föga kända, så hafva dock åtskilliga af dem vunnit ganska mycket utspridning. Detta gäller företrädesvis sådana, som lösryckta från sitt rätta sammanhang kunna åberopas såsom stöd för mera exklusivt sjelf-

viska afsigter, då de lärosatser deremot, som icke kunna tydas åt detta håll, förblifvit nästan okända.

Då statspolitikern talar om frihet, är enhvar färdig att anamma den, men mången tager ordet i betydelse af godtycke och fäster vigt hufvudsakligen endast vid de rättigheter, som friheten komme att medföra, utan att taga med i beräkningen de många skyldigheter, hvarförutan en verklig frihet icke kan bestå.

På samma sätt förhåller det sig med många frågor inom den politiska ekonomin. Om man undantager dem, hvilka i sanningens tjenst föra dess talan utan att dervid hafva några enskilda intressen att bevaka, så är opartiskheten just icke något utmärkande drag hos mången, som vill söka stöd deraf. De moderna börsspekulanterne likasom bolagssvindlarena ställa vanligen den fria konkurrensens rätt lika mycket fram, som de åsidosätta eller ställa tillbaka dess egentliga kärna, ett fritt och ärligt arbete. Den som känner sig besvärad af sin proportionela andel i skatter, nödiga för samhällsvården, söker ofta genom vackert tal om handels- och näringsfrihet hvälfva dem ifrån sig för att uteslutande drabba andra o. s. v.

I allt detta gör sig gällande en lag af egendomlig beskaffenhet. Det är en af historiens lärdomar att menskligheten, mindre än man kunde tro, låter sig ledas af förnuftet, om icke en hård nödvändighet och motgångarnes dyra erfarenhet foga dertill sina öfvertygande skäl. Mången statsman har genom reglementerande åtgärder velat bespara sitt land dylika uppoffringar, och otvifvelaktigt är det att någonting kan derutinnan uträttas genom kloka dispositioner, men ännu oftare hafva öfverdrifna sträfvanden att förebygga okloka handlingar och deraf härrörande förluster hindrat förnuftiga insigter och verkliga fördelar att utbreda sig. Och i allmänhet är endast den jordmån, som sålunda blifvit bearbetad, tillräckligt beredd att emottaga de anvisningar till en förnuftigare ordning, hvilka den ekonomiska vetenskapen kan erbjuda. Dess mission består således mindre uti att i och för sig öppna några nya vägar för kulturen än att leda menskligheten tillbaka ifrån de villostigar, på hvilka hon förirrat

sig, och att utgöra en kompass för en återgång till den rätta stråten.

Det nu anförda torde, såvidt detta låter sig göra uti en uppsats af förevarande beskaffenhet och omfång, ådagalägga att den politiska ekonomin ingalunda gjort sig, såsom man påbördat henne, skyldig till att befrämja sjelfviskheten. Att hon icke heller gynnat materialism följer helt enkelt deraf, att hon aldrig betraktat förmögenheten och rikedomen såsom något ändamål, utan endast såsom ett medel för sådana ändamål, som de bästa af menniskor med rätta ställa högt. Vid dess första uppträdande hafva visserligen ekonomisterna ansett sitt fält böra inskränkas till lagarne för den materiela förmögenhetens bildande, men ju längre dess mer har allt arbete, all handel och vandel åsyftande menskligt väl och mensklig bildning ingått i deras plan.

Under sådant förhållande kan man fråga huruvida talet om vår tids rådande sjelfviskhet och materialism är grundadt eller icke. Finnes det befogadt, kan man vidare fråga om icke andra synliga orsaker dertill kunna upptäckas. Vidkommande den första frågan torde ett jakande svar kunna godkännas utan vidare motivering. Det kan svårligen bestridas att icke jagten efter individuel lycka i alla former, efter förmögenhet, makt, ära och anseende, ja tillochmed efter evig salighet framträder i vår tid kanske mer än någonsin förut.

Hvad den sednare frågan deremot angår, så blifver den svårare men, såsom det synes, ingalunda omöjlig att lösa. Vi måste dervid först taga i betraktande några faser af den menskliga kulturens utveckling.

Hos forntidens kulturfolk voro individens rättigheter temmeligen underskattade, och detta var, vidkommande rättigheterna här på jorden, äfven fallet under medeltiden, då den katolska kyrkan gaf åt tiden dess riktning. Maktbegäret förstorades ständigt hos påfvedömet och utvägarne att tillfredsställa detsamma blefvo äfven lättare. Sedan de första renare sträfvandena för religionsbildningen blifvit grumlade af andra motiver, fortfor man dock åtminstone i synlig måtto att arbeta för menniskornas välfärd med hänsigt till lifvet

efter detta, och möjligt är att sådant skedde för att gifva tillräcklig näring på ett annat fält åt menniskornas naturliga sjelfbevarelsedrift, med särskild afsigt att hos dem minska anspråken på det fält här på jorden, der påfvedömet så gerna ville styra och ställa efter sitt tycke och sin separata fördel. Feodalismen gjorde derutinnan i många stycken gemensam sak med påfvedömet.

Följden af allt detta blef att massan af folken småningom vänjde sig att hafva inga rättigheter och att hysa inga anspråk på jordiska fördelar, likasom de redan förlorat alla menskliga gåfvor för att göra några dylika gällande. Dertill kom ännu ett småningom utbildadt envälde, som under de första århundradena af den nyare tiden icke heller kunde annat än ytterligare nedtrycka menskligheten.

När en annan tingens ordning derefter begynte randas i slutet af sjuttonde århundradet samt de individuela rättigheterna och anspråken blefvo, efter revolutioner och annan kamp under mer än ett sekel, temmeligen fullständigt erkända och garanterade uti den civiliserade verlden, var det ju ganska naturligt att böjelser, hvilka så länge varit qväfda, med ens lösgifna skulle till en början kasta om till någon ytterlighet åt motsatt håll.

Många andra förhållanden inträffade dessutom, hvilka gåfvo en förökad styrka åt denna omkastning. På det materiela området voro förut de mödor, som kunde gifva upphof åt en ärlig förmögenhet, alltför stora för att kunna väcka ett större begär efter en sådan. Men sedermera har Amerika och nya vägar till sjöss blifvit upptäckta, förbättrade kommunikationsmedel i allmänhet blifvit anskaffade, intelligensen gjort mäktiga uppfinningar och medfört en större möjlighet att genom drift och utan ett förkrossande arbete samla förmögenhet. Allt detta har icke kunnat annat än uppjaga spekulationerna åt detta håll.

Hvad de öfriga egoistiska missriktningarne beträffar, så hafva äfven de haft sin näring. Sedan folkmassan förökats, samhällena förstorats och deras förmögenhet i hög grad tillvuxit, har det efter ett mått, som kan tillhöra en egoistisk passion, mera än förut lönat sig att sträfva efter makt. Och

jagten efter ära, äfven den har haft sina förökade stimulantier bland annat deri, att tryckpressen nuförtiden oförtöfvadt utsprider den till alla verldens delar, medan lönen för det ärofulla ofta förut var inskränkt till ett modestare sjelfmedvetande om att hafva uppfyllt menskliga pligter.

I allmänhet taget, kan det väl icke nekas att ett sträfvande att vinna enskild lycka och detta för godt pris, är utmärkande för vårt tidehvarf. Konkurrensen, som förut legat i dvala eller varit förhindrad att utveckla sig, är deri nu så mycket mera intensiv. Och mången, som i sådant afseende ligger under i äflan för detta jordiska, slår sig med så mycket större ifver på att förbereda det tillkommande, men äfven deri torde det kunna medgifvas, att en viss sjelfvisk riktning är mer än förut prononcerad, såvida man icke sällan finner att den religiösa känslan och dyrkan gäller mera egen salighet än en skapare och en gud. Här är godtköpsidén icke heller fremmande. Det är tillräckligt bekant huru uppfinningsrik den katolska kyrkan varit uti att för de troende öppna beqväma vägar till salighet, huru dess ledare, som öfvertagit de svåraste detaljerna, endast fordrat af de förra ett mekaniskt och ganska lätt iakttagande af deras föreskrifter. Inom den protestantiska verlden gestaltar sig saken naturligtvis helt annorlunda, men icke heller der lärer man kunna förneka några tendenser åt detta håll, såvida man finner saligheten ofta bygd uteslutande på tron och dess förvärfvande således lättare än i det fall, att tron äfven borde finna sitt uttryck i gerning.

Man kunde, för att bestyrka det sagda, anföra otaliga bevis ur samtidens krönika om partiintressen och partistrider, om destruktiva samhällsplaner hvilka i den personliga frihetens namn och på bekostnad af rätt och sanning eller andra allmänna intressen vilja göra enskilda fördelar gällande, om förhandenvarande missriktningar i bolags- och associationsväsendet, i handels- och näringsförhållanden, om begångna brott och ådömda straff af dithörande beskaffenhet o. s. v. Men sådant vore nog vidlyftigt och torde vara öfverflödigt, såvida allt detta i hufvudsaken är tillräckligt kändt.

Vi skola hellre egna några ord åt frågan huru utsigterna för framtiden kunna gestalta sig i dessa afseenden. I alla tider har man varsnat ett rop om ett allt värre och värre, och detta rop är nu ingalunda svagare än förut. Det finnes uti den civiliserade verlden ett icke obetydligt läger af reaktionärer, hvilka på fullt allvare tro att mensklighetens sista timme snart är slagen, om icke de så dyrt köpta garantierna för personlig frihet ånyo utplånas ur samhällenas lagar, om icke all handel och vandel åter blifva försatta uti strängt ledband, om det icke finnes en eller ett par ofelbara viljor, bemyndigade att diktera för menskligheten den väg hon skall gå, den utbildning hon skall eftersträfva, hvilket allt, tyckes det, borde vara en frukt af gemensam omsorg och verksamhet. Har detta någon grund?

För att besvara dylika frågor kunde mycket behöfva ordas, men vi kunna här inskränka oss till några få anmärkningar. Man kan dervid med Runeberg säga att konstens klåparhänder vilja fuska bort naturens bättre verk. Då menskligheten uti dess historiska utveckling arbetar på nya sidor af sin kultur, så är det visserligen icke fallet att hon alltid gör positiva framsteg, ty den negativa bevisningen har dervid äfven sitt berättigande, och ifall man ovilkorligen vill återhålla den, d. v. s. ifall man nödvändigt vill hindra menniskorna att taga felt, så skapar man en ytlighet i alla förhållanden och minskar måttet af de insigter och den fastare öfvertygelse, som endast i pröfningarnes skola kan vinnas.

En sådan luttringsprocess kunna de ännu alltför omogna idéerna om en friare konkurrens af många viljor och arbetande händer undergå, likasom en dylik försiggick under 17:de och 18:de seklerna med hänsigt till den s. k. merkantilismen, hvilken måste, innan man ville taga räson, uppduka allt det elände, som jordbrukets totala förfall, en forcerad och onaturlig förädlingsindustri samt ständiga handelskrig kunna medföra. Sedan den individualism, som nu tyckes arbeta sig fram i skef riktning, visat sin vansklighet, skall det törhända vara den politiska ekonomin, densamma som slutligen bröt stafven öfver merkantilismen och hvilken man nu beskyllt att hafva framkallat eller befordrat sjelfviskhet och materia-

lism, förbehållet att på det sålunda förberedda fältet fullständigare utreda och öfvertyga, hvad Bastiat uti sina "Harmonier" så skönt uppställt, identiteten af enskilt och allmänt väl samt den materiela förmögenhetens hvarken alltför stora eller alltför ringa betydelse såsom ett medel för de menskliga ändamålen.

Axel Liljenstrand.

Notis.

Om Juridiska examina vid det finska universitetet.

Under vårterminen 1873 är juris utriusque licentiat-examen aflagd af 2, juris utriusque kandidat-examen af 2, allmän rätts-examen af 1, domare-examen af 25 och kameral-examen af 13.

Juris utr. licentiat-examen aflades den 5 Mars af juris utr. kandidaten, f. d. senatskopisten L. H. S. Mechelin samt den 31 Maj af juris utr. kandidaten, vicehäradshöfdingen W. Lavonius, sedan hvardera från trycket utgifvit och derefter offentligen försvarat en vetenskaplig afhandling, nemligen j. u. kandidaten Mechelin den 15 Februari: "Öfversigt af svenska riksrådets statsrättsliga ställning från Gustaf I. till 1634" (148 ss. 8:vo) samt j. u. kandidaten Lavonius den 24 Maj: "Om årliga samhällsutskylders uppbörd i Finland" (127 ss. 8:vo).

Till juris utriusque doktor promoverades licentiaten Mechelin den 17:de och licentiaten Lavonius den 31 Maj 1873.

Juris utr. kandidat-examen undergicks af magister H. G. Borenius och magister L. Homén.

Allmän rätts-examen, påbjuden för framtiden (se nedanföre), præsterades redan nu, med särskild öfverhetlig tillåtelse, af studenten friherre V. M. von Born.

Domare-examen aflades af studenterne G. P. Alopæus, J. A. Ekman, K. K. Fieandt, B. J. Forsén, K. J. Forssén, H. G. Grotenfelt, J. F. Hellman*), F. W. Hellström, J. A. Hjorth, G. H. A. Kulvik, F. S. Lindberg, J. E. Loo, A. E. A. Nordström, K. A. Nyberg, N. J. Okkonen, G. Paavola, K. M. Paqualin, Hj. F. J. Ridderstad, F. B. Rosendal*), B.

*) Har förut undergått kameral-examen.

J. Schieldt, A. H. Snellman, J. L. Sohlman, G. J. Sourander, J. A. Söderström och J. A. Wahlberg.

Kameral-examen undergicks af vicehäradshöfdingen K. E. Wahlström,*) hofrättsauskultanterne E. W. von Christierson,*) A. Ekestubbe,*) mag. K. V. Ekroos,*) F. E. Grönroos*) och friherre K. Hj. Wrede,*) magister E. K. F. Albrecht samt studenterne A. A. Lindeqvist, H. J. Randell, E. V. Rönnblom, O. Sahlstein, F. E. Stenvik och K. E. Wikman.

Antalet af de vid universitetet närvarande juris studerande var samma vårtermin 193, utgörande $27^{4}/_{7}$ procent af samtlige vid universitetet då tillstädesvarande studerande, hvilkas antal uppgick till jemnt 700.

Det ovanligt stora antalet af dem, som ifrågavarande läsetermin undergingo domare- och kameral-examen, härrörde uppenbarligen till en del af de förändrade bestämningar angående juridiska embets-examina, hvilka i Kejs. Förordningen den 30 Maj 1871 äro föreskrifna att gälla från och med den 1 September 1873.

Jemlikt förut gällande examens-förordning af den 10 December 1828 hafva de juridiska embets-examina utgjorts af domare-, och kameral-exmina, jemte den ännu oförändradt qvarstående bergs-examen, som dock till största delen afläggges i ämnen, hvilka tillhöra filosofiska fakultetens fysisk-mathematiska sektion samt derföre här förbigås.**) *Domare-examen* har anställts "i de nordiska folkslagens rättshistorie, i Finlands civila, kriminella och ekonomiska rätt samt uti processens alla särskilda stycken", hvartill (enligt kejs. kungörelsen den 14 Januari 1835) kommit juridisk encyklopedi och de första grundbegreppen i romerska civilrätten. Denna examen har berättigat till inträde i senatens för Finland justitie-departement och i landets hofrätter, samt derigenom medfört befordringsrätt till alla judiciella tjenster. — *Kame-*

---

*) Har förut aflagt domare examen.

**) Särskilda stadganden hafva tid efter annan gällt och gälla äfven nu rörande förhör för inträde i landtmäteri- och forststaterna.

ral-examen har aflagts i de till domare-examen hörande lärostycken, lämpade till kameral-examens ändamål, samt i national-ekonomin och finsk kameral-lagfarenhet jemte Finlands historie, med afseende å dess förhållande till landets gällande lagar, och ryska rikets historie (Jfr. K. K. 1 Juni 1863); och har genom kameral-examen vunnits rättighet att ingå i H. M. Kejsarens kansli för finska ärenderna, senatens ekonomie-departement och allmänna revisionsrätten samt att ansöka landssekreterare- och landskamrerare-tjenster: således öfverhufvud rättighet till inträde i landets styrelseverk och att vinna befordran till administrativa tjenster. Äfven har det varit tillåtet att på en gång aflägga både domare- och kameral-examen (K. F. 10 Dec. 1828 § 14); men denna rättighet har icke blifvit annorlunda begagnad, än att stundom begge examina liktidigt blifvit undergångna. Såväl domare- som kameral-examen har (enligt 7 § i K. F. den 10 Dec. 1828 och K. K. den 25 Januari 1858) föregåtts af ett inför juridiska fakulteten aflagdt skrifprof å svenska språket "i den juridiska stilen", hvaröfver utlåtande meddelats vid embetsexamina, samt (enligt 3 § i K. F. den 20 Febr. 1865) af prof på förmåga "att icke blott i tal uttrycka sig på finska språket, utan ock skriftligen på samma språk behandla juridiska ämnen", hvaröfver den (i stöd af 2 § i sistnämnda förordning tillkomna) extraordinarie professorn i finska språket vid juridiska fakulteten haft att före embets-examen utfärda betyg. Deremot hade den i 1828 års förordning stadgade preliminära examen i ryska språket samt det kameral-examen föregående skrifprofvet å samma språk och det i samma examen ingående upprepade förhöret i ryska språket upphört att affordras examinanderne, i anledning af K. K. den 9 Febr. 1863, som stadgat, att examen i de juridiska och kamerala vetenskaperna finge anställas utan att examinanden dessförinnan undergått publikt förhör i ryska språket samt att kännedom af samma språk fordrades allenast för erhållande af embeten och tjenster vid statssekreteriatet och kejsarens kansli samt generalguvernements-kansliet jemte vissa andra lägre tjenster. Redan förut hade genom K. K. den 1 Oktober 1852, i anseende till höjda fordringar i student-examen,

några andra i 1828 års författning stadgade preliminära prof för dem, som ville aflägga någon embets-examen, blifvit afskaffade från och med den 1 Oktober 1857. Dessa voro: en examen i trosläran samt bibliska och kyrkohistorien, ett skrifprof på svenska språket jemte förhör i detta språks grammatik, samt den s. k. "logices-examen", som anställdes uti logik, sedelära, naturrätt, allmän och fäderneslandets historia, geografi och statistik, arithmetik och geometri samt antingen latinska eller ock franska och tyska språken.

För dem, som på den administrativa tjenstemannabanan icke eftersträfvande något högre embete, utan ville åtnöjas med befordran till "de mindre tjensterna vid de lägre uppbördsverken och andra grenar af civila styrelsen", stod det enligt 1828 års examensförordning öppet att legitimera sig dertill genom undergående af den i K. Förordn. den 3 November 1817 § 3 mom. 2 föreskrifna, vanligen så kallade "mindre" eller "lilla kameral-examen", hvilken, efter aflagda preliminära prof i kristendomskunskap, biblisk- och kyrkohistorie, svenska språket, sedelära, geometri och arithmetik, undergicks allenast i de delar af lagfarenheten, "som med landets ekonomiska och kameralistiska författning ega gemenskap". Vid såväl denna, som förenämnde högre embetsexamina förutsattes, att examinanden var eller varit såsom studerande vid universitetet inskrifven. Den s. k. mindre kameral-examen förändrades dock efter år 1857 till ett enskildt förhör, som kunde afläggas äfven af personer, hvilka icke varit studenter. I Kejs. Kungörelsen den 19 Februari 1855 blef det nemligen, med hänsigt till vissa förändringar i gymnasiernas lärokurser, föreskrifvet, att af sökande till "mindre tjenster vid de lägre uppbördsverken och andre grenar af den civila administrationen" borde efter år 1857 ej fordras att hafva varit studerande vid Alexandersuniversitetet och der aflagt de i 1817 års förordning föreskrifna kunskapsprof, utan kunde till nämnde tjenster*) befordras så-

*) I praxis har 1855 års kungörelse och den derpå grundade Kejs. Kung. af den 7 April 1856 tolkats så, att derigenom ändring skett blott i mindre kameral-examen men icke i det af tidsomstän-

dane "som genomgått fullständig gymnasiikurs på den civila afdelningen, eller ock i gymnasium undergått godkänd examen i de läroämnen, i hvilka å den civila afdelningen undervisning meddelas, samt derefter i minst två års tid vid embetsverk, eller hos vederbörande ordinarie tjensteman praktiskt inhemtat öfriga för deras blifvande kall erforderliga kunskapsstycken och jemväl kunna förete betyg af professorn i ekonomisk rätt och national-ekonomi vid universitetet öfver uti enskildt förhör ådagalagd erforderlig beskantskap med de delar af Finlands kameral- och närings-lagfarenhet, hvilka vid utöfningen af sagde tjenster kunna komma i fråga". Detta stadgande upprepades sedermera, i hufvudsak nästan ordagrannt, uti Kejs. Kungörelsen den 7 April 1856, hvilken allenast lämpade 1855 års stadganden till de nya bestämningar angående gymnasierna, som förekommo uti Skolordningen af samma dag.

Då förutnämnde Kejs. Förordn. "angående examina, hvilka erfordras för befordran till juridiska, kamerala och administrativa embeten och tjenster i Finland", af den 30 Maj 1871 i 7 och 8 §§ bestämmer, att "föreskrifterna i Förordningen af den 3 November 1817 och Kungörelsen den 7 April 1856 skola, såvidt desamma angå kompetens till mindre tjenster vid kamerala och förvaltande embetsverken, härefter ("från och med den 1 September 1873" heter det i 8 §) upphöra att ega gällande kraft", så synes deraf följa, ej allenast att de i 1855 och 1856 års kungörelser stadgade och hittills gällande föreskrifter om kompetens till "mindre tjenster vid de lägre uppbördsverken och andra grenar af civila

digheterna och vissa tjensters beskaffenhet föranledda stadgandet i 7 § af 1817 års förordning, hvarigenom det, för bristen på personer, som kunde framvisa akademinskt vittnesbörd öfver undergångna lärdomsprof, tilläts att de lägsta administrativa tjenster finge, "i brist af andre sökande", besättas med personer, hvilka, "ehuruväl de ej gitta skicklighet i studier med akademiskt vittnesbörd fulltyga, dock anses kunna slike mindre tjenster förestå". Bland sådana tjenster nämnas, förutom andra, länsmanstjensterna, för hvilkas erhållande Kejs. Förordn. den 11 Juli 1857 sedermera uppställt mycket anspråkslösa fordringar. Att ifrågavarande stadganden i 1817 års förordning och 1856 års kungörelse undergått ändring, ses af det följande.

förvaltningen" (ordalagen i 1856 års kungörelse) ej mera äro att tillämpas, än ock att sådana mindre tjenster vid *kamerala* och *förvaltande* verk, hvilka hittills enligt 7 § i 1817 års förordning kunnat besättas med oexaminerade personer, ej vidare få åt sådane anförtros. Genom den nya författningen är derföre möjligheten för en person att utan akademiska studier blifva tjensteman i statens kamerala eller förvaltande verk afskuren. Samma förordnings 5 § och 3 mom., hvari hänvisas till hvad som särskildt är stadgadt angående, bland annat, "prof för kompetens till åtskilliga lägre administrativa sysslor", lemnar dock en utväg till tolkning, angående hvilken man kan hoppas, att den vid besättandet af tjenster, der lagkunskap behöfves, ej skall göras gällande till förmån för okunnigheten.

I stället för det enskilda förhör i några delar af landets kameral- och närings-lagfarenhet, genom hvilket det enligt 1855 och 1856 års kungörelser stått f. d. gymnasister öppet att legitimera sig till mindre kamerala och administrativa tjenster, har 1871 års förordning nu infört en embetsexamen vid universitetet, benämnd *kameral-examen*. Derjemte har författningen, med upphäfvande af hvad 1828 års förordning innehåller om fordringarna till der föreskrifna domare- och kameral-examina, uppställt två andra embets-examina vid universitetet, benämnda: den ena, likasom förut, *domare-examen*, och den andra *allmän rätts-examen*, motsvarade ungefär den i 14 § af 1828 års förordning omnämnda förenade domare- och kameral-examen.

Rättigheten att undergå någon af dessa tre nya embetsexamina tillkommer, enligt 1 §, "endast dem, hvilka såsom studerande blifvit vid universitet inskrifna eller i afseende å akademiska examina författningsenligt ega med studerande lika rätt" (d. v. s. från högsta specialklassen i finska kadettkorpsen utexaminerade kadetter och officerare, enligt Kejs. Kung. den 6 Maj 1863 mom. 16).

En hvar af ifrågavarande tre examina skall föregås af ett inför juridiska fakulteten aflagdt skrifprof på svenska språket i något till examen hörande ämne.

Allmän rätts-examen och domare-examen (men icke ka-

meral-examen) skola ock föregås af enskilda förhör inför vederbörande lärare i filosofiska fakulteten uti rättsfilosofi och nordisk historie, dervid i hvardera ämnet sådana insigter, som motsvara åtminstone vitsordet approbatur i filosofie kandidat-examen, böra ådagaläggas. Endast filosofie kandidat, som uti nämnda ämnen blifvit i filosofie kandidat-examen godkänd, är ifrån vidare prof i desamma befriad.

Allmän rätts-examen anställes i juridisk encyklopedi, romerska civilrättens grundbegrepp, i de nordiska folkens rättshistorie, folkrätt och nationalekonomi, Finlands stats-, finans- och politirätt, samt civila, kriminella och ekonomiska lagstiftning "jemte processens alla särskilda stycken." Denna examen medför kompetens till alla tjenster inom rättegångsverken och den civila förvaltningen i landet jemte *uteslutande rätt* till inträde i hvardera departementet af senaten samt till högre juridiska och administrativa befattningar vid H. M. Kejsarens kansli för Finland och generalguvernementskansliet äfvensom att vinna förslag till assessorstjenster i hofrätterna, allmänna revisionsrätten, generaltulldirektionen och öfverstyrelsen för väg- och vattenkommunikationerna samt till landssekreterare- och landskamreraretjenster. För befordran till ordinarie tjenst i senaten eller till någon af förenämnde högre befattningar vid Kejsarens kansli eller generalguvernementskansliet fordras likväl dessutom vederbörande universitetslärares intyg öfver förmåga att i skrift nöjaktigt uttrycka sig på ryska eller franska språket. Detta prof får efter behag afläggas före eller efter den allmänna rättsexamen.

Domare-examen omfattar juridisk encyklopedi, romerska civilrättens grundbegrepp, de nordiska folkens rättshistorie äfvensom Finlands stats- och politirätt samt civila, kriminella och ekonomiska lagstiftning "jemte processens alla särskilda delar". Denna examen berättigar till inträde i landets rättegångsverk och befordran inom desamma (med de undantag, som vid fråga om allmän rättsexamen omnämndes) samt medför kompetens äfven till sekreteraretjenster i domkapitlen.

Kameral-examen undergås i Finlands statsförvaltningsrätt samt finans-, politi- och ekonomiska lagstiftning äfvensom i nationalekonomins samt finska civil- och kriminalrättens hufvudstycken, "med särskild hänsigt till både civil- och straff-exekution samt åklagarerätt." Denna examen medför rättighet att på extraordinarie stat tjenstgöra vid senatens ekonomie-departement samt att vinna befordran till tjenster vid landets kamerala och förvaltande verk, med undantag af sådana tjenster, till hvilka allmän rättsexamen gifver uteslutande rätt.

Det förutnämnda i 3 § af Kejs. Förordningen den 20 Februari 1865 föreskrifna prof på förmåga att i tal uttrycka sig på finska språket och skriftligen på samma språk behandla juridiska ämnen utgör enligt 6 § i 1871 års förordning fortfarande ett vilkor för befordran, grundad på någon af de tre nyssnämnda embets-examina, men behöfver framdeles ej undergås före embets-examen, utan får efter behag afläggas antingen före eller efter *) embets-examen. Författningen tillägger i ämnet dock: "men ej må någon till ordinarie tjenst befordras eller till domare-embetets utöfvande förordnas, innan han profvet behörigen fullgjort;" men äfven strax derefter: "sådant må dock icke ovilkorligen fordras af dem, som böra ådagalägga insigt i ryska eller franska språket samt blifva anställde vid senaten, H. M. Kejsarens kansli för Finland och generalguvernemetskansliet, för att der utöfva befattningar, för hvilka kännedom i finska språket ej är behöflig; men ej må dessa, utan att hafva sagde prof i finska språket fullgjort, till annan tjenst i landet utnämnas eller till domarebefattning förordnas."

För öfrigt innehåller ifrågavarande förordning i 3 §, att enahanda kompetens, som allmän rättsexamen medför, tillkommer dem, hvilka af juridiska fakulteten blifvit för juris utriusque kandidater förklarade, — en bestämning som i 1828 års förordning motsvarades af föreskriften derom, att

---

*) Kontrollen deröfver, att profvet blir behörigen aflagdt, är härigenom från universitetet öfverflyttad till de judiciella och administrativa embetsverken.

juris kandidater voro befriade från domare- och kameral-examen.

För öfrigt vidröras juridiska fakultetens gradual-examina ej uti oftanämnda förordning; men en annan författning af samma dag, nemligen Kejs. Kungörelsen angående ändringar och tillägg uti särskilda delar af de för Alexanders-Universitetet i Finland gällande Statuter, m. m., gifven den 30 Maj 1871, bestämmer angående filosofie kandidat-examen, hvars afläggande äfven hittills utgjort ett vilkor för rättigheten att undergå juris kandidat-examen, att den förra af dessa examina bör, för vinnande af nämnda rättighet, ovilkorligen vara aflagd i nordisk historie, esthetik och nyare litteratur, filosofi, romersk litteratur samt antingen mathematik eller fysik, med rättighet dock för den, som undergått filosofie kandidat-examen i andra ämnen, att med betyg af vederbörande lärare styrka sig ega föreskrifna insigter i nyss uppräknade vetenskaper.

Sjelfva juris kandidat-examen är ej förändrad och ej heller juris licentiat-examen; men den i 159 § af universitetets statuter förekommande bestämning, att licentiat-examen ej får undergås af juris kandidat, innan denne i minst två år, dels vid landets underdomstolar och dels i hofrätt, inhemtat kännedom om rättegångs-ärenders behandling, är i 1871 års nyss åberopade kungörelse ändrad derhän, att nämnda tid af två år kan, "med hänsigt till beskaffenheten af redan fullgjord tjenstgöring eller andra förekommande skäl och omständigheter", af fakulteten i särskilda fall förkortas, dock så att den ej understiger ett år.

Ehuru ej hörande till ämnet må för sammanhangets skull slutligen tilläggas, att sistnämnda kungörelse, med ändring af Kejs. Kugörelsen den 3 December 1860, bestämmer att, med bibehållande af den i näståberopade kungörelse medgifna rättighet för vetenskapsmän, hvilka icke vunnit licentiat- eller doktors grad, att på grund af utgifna vetenskapliga skrifter och aflagdt specimen kunna till docenter förordnas, docentbefattning icke får tilldelas annan än den, som fullgjort alla för doktorsgrad inom fakulteten före-

skrifna prof; men att specimen, som är utgifvet och försvaradt för licentiatgrad, äfven får gälla för docentur, ifall fakulteten finner detsamma ega ett detta ändamål motsvarande värde.

Rättsfall.

7.

Kan eganderätten till viss oafskiljd andel i stadsgård enligt 1869 års landtdagsordning medföra rättighet att i staden deltaga i landtdagsmannaval inom borgareståndet? Och är den omständighet, att sådan eganderätt blifvit genom fastebref bekräftad, å saken verkande?

Vid justering af den utaf Magistraten i Helsingfors stad uppgjorda vallängd för utseende af landtdagsfullmäktig för nämnda stad vid 1872 års landtdag yrkade handlanden Henrik Lindroos, att rösträtt skulle honom tilläggas jemväl efter de gårdsören, som belöpte sig å hans i sagde stad egande hälft af gården N:o 11 vid Alexandersgatan och lika andel i en magasinstomt; och ingaf Lindroos dervid till styrkande af sin eganderätt tvenne skilda för honom utfärdade fastebref å förenämnda gårds- och tomtandelar.

Magistraten yttrade sig i utslag af den 21 December 1871: att Magistraten ansåg stadgandet i 12 § af Landtdagsordningen den 15 April 1869 derom, att i stad skattskrifven gårdsegare och yrkesidkare vore berättigad att i landtdagsmannaval inom borgareståndet deltaga, icke kunna sålunda uppfattas, att personer, som blott egde del, större eller mindre, i gård och industriela inrättningar, vore på grund deraf valberättigade; hvarföre Magistraten pröfvade rättvist handlanden Lindroos anhållan såsom obefogad förkasta.

Af skiljaktig mening voro:

T. f. Rådmannen *Lagerblad*, som för sin del biföll handlanden Lindroos' begäran, enär han styrkt sig ega vissa bestämda andelar i gårdar; samt Rådmännen *Bergh* och

Gadd, hvilka ansågo alla delegare i gård och industriela inrättningar i staden böra, enligt 12 § i Landtdagsordningen, tilläggas rätt att deltaga i landtdagsmannaval för staden, så mycket hellre, som en del personer, hvilka egde del i gård, funnes i vallängden upptagne.

Handlanden Lindroos anförde mot utslaget besvär hos Guvernören i Nylands län.

I affordrad förklaring yttrade Magistraten, att ifrågavarande stadgande i Landtdagsordningen bland berättigade att i landtdagsmannaval deltaga väl uppräknade gårdsegare, men icke delegare i gård, samt att de sistnämnde så mycket mindre borde kunna tillerkännas valrätt, som den af besväranden påyrkade tolkningen kunde leda derhän, att, enär Landtdagsordningen icke fäster något afseende vid fastigheternas värden, hvarje egare af en gårdsdel, huru ringa som helst, skulle vara berättigad att ej mindre utöfva valrätt, än i följd deraf blifva vald till landtdagsman i borgareståndet.

Guvernören förklarade i utslag den 13 Januari 1872 handlanden Lindroos icke hafva anfört skäl till ändring i Magistratens utslag, vid hvilket förty, såvidt detsamma anginge Lindroos, komme att bero.

Handlanden Lindroos fullföljde sin talan genom underd. besvär hos H. K. M:t, och anhöll, att han måtte förklaras berättigad att vid framdeles skeende val rösta för i fråga komna fastigheter.

Då ärendet den 10 April 1872 förekom till afgörande i *Senatens Justitie departement* yttrade sig:

Senatorn *Brunou:* att som handlanden Lindroos icke ens påstått att hans i fråga varande gårds- och tomtdelar blifvit hvar för sig särskilda gårdsören åsatta; alltså och med stöd af det utaf Magistraten åberopade lagrum, fann Senatorn handlanden Lindroos icke hafva anfört skäl till ändring i Guvernörens utslag, hvarvid således komme att bero.

Senatorn *Nykopp* utlät sig: att som handlanden Lindroos ostridigt eger och besitter ofvanberörde gårds- och tomtandelar i Helsingfors stad och är derstädes skattskrifven, samt han vid dessa fastigheter blifvit tryggad medelst för honom

enskildt utfärdade fastebref; alltså fann Senatorn handlanden Lindroos, som vid sådant förhållande vore att såsom gårdsegare betraktas, icke hafva bordt från val af stadens landtdagsrepresentanter i borgareståndet uteslutas, samt pröfvade rättvist i stöd af 12 § i Landtdagsordningen, med upphäfvande af Guvernörens och Magistratens i saken meddelade utlåtanden, förklara handlanden Lindroos, hvilken uti besvären afsagt sig rätt att välja representant till då påstående landtdag, berättigad att framdeles, såvidt i fråga varande gårds- och tomtandelar äro honom tillhörige, för desamma i slikt val deltaga med de röster, som kunde dem enligt gällande valordning påföras.

Senatorn *Wallensköld* fann handlanden Lindroos icke hafva anfört skäl till ändring i Guvernörens i fråga komna utslag, hvilket fördenskull af Senatorn gillades.

Senatorerne *Wasastjerna* och *Forsman* voro af lika mening med Senatorn Brunou.

Senatorerne *Dahl*, *Snellman* och Vice ordföranden, Friherre *af Schultén* delade Senatorn Nykopps mening, i enlighet hvarmed således H. K. M:ts utslag af den 10 April 1872 är utfärdadt.

8.

Dråp utan uppsåt att döda, i följd af uppsåtlig misshandel af berådt mod? — eller vådadråp?

Drängen Johan Eriksson Korpi från Perho kapell af Wetil socken anklagades af t. f. kronolänsmannen Karl Bergström inför Häradsrätten i nämnde sockens tingslag vid urtima ting den 26 Juli 1871 att hafva den 26 förutgångne Juni vid ett å Kinniä hemman i förberörda kapell firadt bröllop i dryckesrördt tillstånd och efter uppkommen ordvexling med knif tillfogat bonden Abraham Kinniä ett sår i bröstet, så att denne deraf genast ljutit döden.

Den aflidnes hustru *Anna Kaisa Kinniä* uppgaf: att hennes mans broder Johan Kinniäs bröllop den 25 Juni firats å Kinniä hemman hos Abraham Kinniä och begynt omkring kl. 7 på aftonen samt fortgått ända långt inpå morgonen, hvarunder gästerna förplägats med mat och bränvin; att Johan Korpi, hvilken varit bjuden till bröllopet, anländt dit i sällskap med några andra, bland dem inhysingen Henrik Jylhä, vidpass kl. 8, då öfrige gäster allaredan slutat måltiden och befunnit sig ute å gården; att Abraham och Anders Kinniä, vid Korpis och hans kamraters ankomst, gått dem till mötes, välkomnat dem, samt derpå undfägnat dem med några supar, hvarjemte Abraham Kinniä, som kände till Korpis i berusadt tillstånd vilda sinnelag, i all vänlighet och å värdskapets vägnar, bedt Korpi å bröllopet söka undvika stoj och oordning, hvilken begäran Korpi förklarat sig vilja efterkomma, i hvilket afseende Korpi senare aflemnat sin i slida medförda knif åt Abraham Kinniä, hvilken åter, enligt Korpis önskan, gifvit den åt ofvanbemälde Henrik Jylhä, som aflägsnat sig från bröllopet tidigare än Korpi; att denne redan kl. 10 tiden, då ännu ingen varit drucken, ehuruväl sinnesstämningen varit upprymd, börjat genom öfverdådigt skrål, skuffningar och "kragatag" visa tecken till att han var öfverlastad; att Abraham Kinniä vid denna tid gått att lägga sig i en vindskammare men, som han i följd af det tilltagande bullret och skrålet icke fått njuta någon hvila, åter kommit ned och dervid, enär Korpi just hållit på att å gården brottas med en annan karl, skilt dem åt med förmaning att förhålla sig stilla, en erinran, som han sedermera nödgats ofta upprepa, emedan Korpi, hvilken visserligen yttrat sin afsigt att samtidigt med flere bland de öfriga gästerna aflägsna sig, dock icke kommit sig dertill, utan qvarstannat alltmera rusig och bullersam; att Anna Kaisa Kinniä emellertid gått till hvila, men omkring kl. 4 på morgonen genom bondesonen Elias Kinnunen blifvit underrättad om, att Korpi vid stranden af det närbelägna träsket med knif slagit Abraham Kinniä i bröstet, så att denne genast stupat, hvarefter Korpi begynt fly utmed en väg, ehuru han dock snart upphunnits och gripits.

Abraham Kinniäs syskonebarn i skyldskap bonden *Anders Kinniä,* som bivistat bröllopet och om tillgången dervid berättade i öfverensstämmelse med Anna Kaisa Kinniä, tillade följande omständigheter: att han och Abraham Kinniä en vecka före bröllopet varit resta till Gamla Carleby stad, för att derifrån hemta bränvin och öfriga bröllopsförnödenheter samt, då de på återvägen vikit in å Pölkky, nära Kinniä belägna hemman, derstädes träffat Johan Korpi, hvilken märkt att de hade bränvin med sig och derföre bedt dem om en eller par supar; att Abraham Kinniä, under förevändning att det vore söndagsqväll och att han ej hade glas, nekat gifva Korpi bränvin, då denne, hvilken redan varit dryckesrörd, häröfver blifvit synbarligen uppbragt, eftersom han, vid det Abraham och Anders Kinniä stigit i kärran för att begifva sig af, sprungit fram och fattat hästen i betslet för att hindra dem från att afresa, dervid ropande: "jag låter eder icke fara, förrän ni gifvit mig en sup;" att Abraham Kinniä emellertid drifvit på hästen, så att Korpi nödgats släppa sitt tag, dervid han dock blifvit ytterligare uppbragt och flere gånger ropat åt dem: "Nog skall jag vid tillfälle hämnas detta". — Huruvida det timade dådet kunde hafva sin upprinnelse i denna händelse ville Anders Kinniä icke bestämdt påstå, ehuru han för sin del trodde sig hafva skäl till en sådan förmodan, emedan Korpi hela bröllopsqvällen sökt väcka gräl med Kinniä-boerne och särskildt komma åt Abraham Kinniä, mot hvilken han derunder tidt och ofta utslungat stickord, ehuru Abraham Kinniä och Korpi derförinnan städse varit vänner.

Johan Korpi, som är född den 20 April 1843, och mot hvars fräjd ingen anmärkning förekommit, hördes öfver anklagelsen, hvarvid han uppgaf att han å det i fråga komna bröllopet under qvällens och nattens lopp väl med öfriga gäster tagit del i lek och stoj, men dervid icke uppträdt mera skrålande och bullersamt, än någon annan. När han på natten begynt känna sig öfverlastad, hade han ärnat begifva sig hem, då Abraham Kinniä kommit springande efter honom samt bedt honom qvardröja och först komma ned till träsket för att jemte Abraham Kinniä tvätta sig, samt

sedan återvända till gården att dricka kaffe. Efter denna uppmaning hade de begifvit sig till träsket, samt der tvättat och kammat sig; men, då tiden redan varit så långt liden, att solen varit uppgången, hade Korpi ämnat begifva sig hem och derföre bedt Abraham Kinniä återlemna hans kamm, af hvilken Kinniä som bäst begagnat sig. Vid det Kinniä derpå, ehuru först efter flere upprepade påminnelser, återställt kammen, hade han med begge händerna fattat tag i Korpi uti hvardera rockuppslaget samt på detta sätt skjutit Korpi framför sig mot ett närbeläget gärde. För att dock icke falla rygglänges omkull, hade Korpi härunder, äfven han, nödgats gripa tag i Kinniä. Med anledning häraf, och då Korpi, befarande våldsamheter af Kinniä, som ock varit drucken, bedt honom förhålla sig stilla, hade Abraham Kinniä blifvit än mera vredgad och svarat "vill du hafva knif, så nog har jag att låna". Ehuru Korpi härunder sökt undvika slagsmål, hade Abraham Kinniä dock genast dragit fram sin knif och, hotande med denna, varit i beråd att stöta till Korpi, då Korpi, som varit starkare än Kinniä, afvärjt hugget med armen, så att stöten ändrat riktning och knifven, i stället för att träffa Korpi, förd af Kinniäs egen hand träffat honom sjelf. — Sin egen knif hade Korpi redan vid ankomsten öfverlemnat åt Abraham Kinniä enligt dennes uttryckliga önskan, hvarjemte han bedt honom gifva den åt Henrik Jylhä. Huruvida Kinniä också gjort det, kände Korpi ej, enär han sedan dess icke sett knifven. På grund häraf anhöll Johan Korpi att varda frikänd från allt ansvar. På till honom stälda frågor förklarade Korpi ytterligare: att han alltid ansett sig såsom vän till Abraham Kinniä och aldrig hyst något ondt uppsåt emot honom; att, om det af Anders Kinniä omnämnda yttrandet skulle å Pölkky hemman undfallit Korpi, hvilket han ej kunde påminna sig, det ingalunda varit på allvar menadt, utan yttrats under tillfällig förtrytelse deröfver att Abraham Kinniä, som varit honom skyldig ett halfstop bränvin, vägrat gifva honom en sup; att han lemnat knifven ifrån sig blott för att göra värden till viljes, icke af farhåga att han möjligen kunde komma att göra bruk deraf; att han icke haft med sig flere knifvar än denna ena,

samt att han tagit till flykten, icke af fruktan att blifva tagen för brottslig, utan emedan han befarat att blifva ytterligare utsatt för en dylik lifsfara, som den han kort förut undgått.

Af de på ed hörda vittnena berättade:

Bonden *Henrik Kinnunen*: att han vid pass kl. 4 på morgonen från gården sett Abraham Kinniä och Johan Korpi sysselsatte med att tvätta och kamma sig på stranden af det invid gården belägna träsket; att då vittnet äfven begifvit sig dit för att uppfriska sig med det kalla vattnet, hade Johan Korpi, vid det Kinniä slutat att kamma sig, begärt att återfå sin kamm, hvilken Kinniä ock återstält, jemte det han i detsamma på skämt fattat tag i Korpis rockuppslag samt, sakta skjutande honom framför sig, sagt till Korpi, som icke gjort motstånd eller synts ledsen deröfver; "har jag icke hela aftonen här vårdat och skött dig, huru vill du nu för en simpel kams skull uppväcka gräl och strid?", förmodande vittnet i anledning häraf att de varit i ordvexling med hvarandra; att, sedan Abraham Kinniä sålunda skjutit Korpi framför sig ett stycke, Korpi höjt sin arm och med blottad knif, som vittnet tydligen sett i Johan Korpis hand, slagit Kinniä i bröstet, så att denne förande handen mot hjertat stupat utan att förmå vidare än utsäga några få ord; samt att Korpi ögonblickligen tagit till flykten och derunder, seende sig om, ropat "icke slog jag, icke slog jag".

Bondesonen *Elias Kinnunen:* att då Korpi vid vittnets ankomst till bröllopsstället, redan tidigt på qvällen, skrålat och fört oljud på gården samt Abraham Kinniä i anledning deraf genom ett fenster från stugan tillsagt Korpi att förhålla sig stilla och såsom annat folk, hade Korpi knutit handen emot honom och svarat: "kom hit bara;" att Kinniä genast utkommit och, i det han skuffat till Korpi, bedt honom gå bort; att Korpi dock icke efterkommit denna önskan, icke ens efter upprepade tillsägelser derom såväl af Abraham Kinniä, som Johan Kinniä (brudgummen) m. fl.; att Johan Korpi senare på qvällen lofvat förhålla sig stilla och icke bullra, hvarefter Korpi och Abraham Kinniä slagit hand och begge förklarat sig dermed vilja glömma det gräl, som förefallit; att de sedan på morgonen tvättat och kammat sig vid

stranden af träsket, dervid, och förrän Abraham Kinniä hunnit blifva färdig, Korpi återbegärt sin kamm och förklarat sig vilja gå hem, helst han ej haft någon trefnad på festen, i anseende dertill att alla varit stygga och ovänliga mot honom; att Abraham Kinniä härtill svarat: "hvad pratar du nu åter för skräp?" och såsnart han slutat att kamma sig återstält kammen åt Korpi samt, på skämt fattande honom i rockuppslagen, och under det yttrande, som af Henrik Kinnunen omtalats, skjutit Korpi framför sig, utan att denne gjort motstånd eller synts uppbragt; att vittnet härpå hört Abraham Kinniä ropa: "nu slog han knifven rakt i mitt hjerta", hvarpå han fallit omkull, ehuru vittnet, i anseende till den ställning vittnet för tillfället intagit, ej kunnat iakttaga huru härvid tillgått.

Bonden *Anders Pälkki:* att då Abraham Kinniä och Johan Korpi vid träskstranden hållit hvarandra i kragen, hade vittnet varsnat, att Johan Korpi, som haft sin arm upplyftad, i fullt hugg slagit till Kinniä, så att denne fallit omkull, hvarefter Kinniä, som yttrat några ord och deribland: "han slog mig med knifven rakt i hjertat", strax dött.

Hvem den knif tillhört, hvarmed Abraham Kinniä blifvit slagen, kunde hvarken detta eller något annat vittne upplysa, emedan man, oakttadt noggrannaste efterletningar, icke lyckats påfinna densamma. Deremot intygade de, att Johan Korpi varit känd såsom begifven på starcka drycker, samt för ett rått och obändigt sinnelag och svårt "ölsinne", medan deremot Abraham Kinniä varit af ett särdeles stilla och fredligt lynne. Vid i fråga varande tillfälle hade dock äfven han varit dryckesrörd ehuru i mindre grad än Korpi.

Ofvannämnde *Henrik Jylhä,* i hvars sällskap Korpi kommit till bröllopet, berättade, att man hade öfverenskommit att en hvar skulle begifva sig bort från bröllopsgården redan vid solnedgången, men att så icke skett, emedan Korpi blifvit drucken och icke velat komma sig till affärd. När vittnet likväl begifvit sig af, hade visserligen Korpi åtföljt vittnet ett stycke, men sedan ångrat sig och vändt tillbaka, ehuru vittnet på allt sätt sökt hindra honom derifrån. Korpi hade derunder en gång på skämt fattat vittnet i kragen

och sagt: "tror du kanske att jag icke har knif, änskönt du har den andra". Huruvida han verkligen haft med sig en annan knif än den vittnet emottagit i förvar, kände vittnet ej. Sistnämnde knif hade vittnet emottagit af Abraham Kinniä, åt hvilken Korpi lemnat den på Kinniäs anhållan. Kinniä hade dervid likväl velat återlemna knifven åt Korpi sjelf, hvaremot denne, ehuru Kinniä flere gånger bjudit knifven åt honom, vägrat att emottaga den och bedt honom lemna knifven åt vittnet. Vidare omtalade vittnet, att Korpi, kort förr än vittnet bortgått, kommit till vittnet och sagt, att man borde bringa å bane ett litet slagsmål med Kinniäboerne, hvarvid Korpi förutsatt, att vittnet skulle taga hans parti.

Bonden *Matts Hotakainen* intygade att, då Korpi, vid det han greps, blifvit tillfrågad, hvarför han slagit Kinniä, hade Korpi sökt skjuta skulden på Kinniä och förklarat, att denne varit i begrepp att slå Korpi, men träffat sig sjelf; hvarhos Korpi tillagt, att Abraham Kinniä sedan jultiden velat taga lifvet af Korpi.

I anledning häraf förklarade Korpi, att han icke så noga kunde påminna sig alla sina yttranden vid detta tillfälle, jemte det han vidhöll, att Abraham Kinniä jultiden skulle haft för afsigt att dräpa honom, ehuru någon bevisning derom icke kunde åstadkommas.

Vederbörande provincial läkares efter verkstäld obduktion afgifna attest innehåller: att det Abraham Kinniä tillfogade såret nästan ögonblickligen medfört döden genom blodutgjutning i hjert- och lungsäcken och upphäfvande af hjertats verksamhet.

Häradsrätten meddelade utslag den 27 Juli 1871 och fann Johan Korpi, sitt nekande oaktadt, förvunnen att hafva vid uppgifna tillfälle, efter uppkommen ordvexling, i dryckesrördt tillstånd med berådt mod, dock utan afsigt att dräpa, med knif tillfogat Abraham Kinniä det slag i bröstet, hvaraf, enligt läkares intyg, han ögonblickligen ljutit döden, och pröfvade Häradsrätten rättvist att, med afseende å de försvårande omständigheter under hvilka brottet föröfvats, jemlikt 1 § i K. Förordn. af den 26 November 1866, angå-

ende dråp utan uppsåt att döda m. m., samt K. Förordn. den 30 Maj 1859, döma Korpi att för dråpet hållas till straffarbete i tukthus i sin återstående lifstid samt för första resan fylleri böta tolf mark till utsatt fördelning eller vid bristande betalningstillgång hållas fyra dagar i fängelse vid vatten och bröd, förr än han till det honom ådömda straffarbetet befordrades.

Utslaget hemställdes Wasa Hofrätts pröfning, hvarjemte Korpi öfver detsamma anförde besvär.

I utslag af den 1 September 1871 blef Häradsrättens utslag af *Hofrätten* gilladt med tillägg, att Korpi skulle undergå det honom ådömda straffarbetet uti fängelseinrättningen invid Kuopio stad och vid bristande tillgång att gälda omförmälda böter, derstädes försona desamma.

Detta utslag uttryckte Hofrättsrådet *Krabbes,* Assessorerne *Sandmans* och *Qvickströms* samt adjungerade ledamoten, Advokatfiskalen *Tegengrens* åsigt i saken.

Hofrättsrådet *Carp* fann, lika med Häradsrätten, Korpi förvunnen att hafva vid det angifna tillfälle i dryckesrördt tillstånd med berådt mod, dock utan uppsåt att döda, med knif tillfogat Abraham Kinniä det sår i bröstet, hvaraf hans död härrört, hvarföre Hofrättsrådet pröfvade rättvist, i stöd af 1 § 1 mom. i K. Förordn. af den 26 November 1866, angående dråp utan uppsåt att döda m. m., döma Korpi att för berörda dråp hållas tolf år i tukthus uti straffängelset i Åbo stad, samt för fylleriet, med hvilken slags förbrytelse han förut icke blifvit beträdd, böta tre rubel med tolf mark, eller, vid bristande betalningstillgång, hållas fyra dagar i fängelse vid vatten och bröd uti förenämnda straffängelse.

Johan Korpi anförde hos H. K. M:t underdåniga besvär; hvarefter målet den 6 Mars 1872 afgjordes af *Senatens Justitie departement* i öfvervaro af Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén, Snellman, Forsman, Dahl, Wallensköld, Nykopp* och *Brunou,* hvilka funno Korpi icke hafva anfört skäl till ändring i Hofrättens ofvanberörda utslag, såvidt honom derigenom tagits till last att hafva vid uppgifna tillfälle, i berusadt tillstånd med berådt mod, dock utan uppsåt att dräpa, tillskyndat Abraham Kinniä den sår-

skada i bröstet, som ovilkorligen förorsakat dennes död, men pröfvade vid bestämmandet af Korpis ansvar för dråpet, med ändring af Hofrättens utslag i denna del, enligt 1 mom. 1 § i ofvanåberopade förordning den 26 November 1866, rättvist döma Korpi att hållas tolf år till tukthusarbete uti straffängelset i Åbo stad; och komme beträffande de Johan Korpi för fylleriet ådömda böterna att vid Hofrättens utslag förblifva, likväl sålunda, att Korpi, derest han saknade tillgång att gälda sagda böter, skulle afsitta desamma uti nämnda straffängelse.

9.

Dråp utan uppsåt att döda i följd af uppsåtlig misshandel af hastigt mod under särdeles mildrande omständigheter? — eller dråp genom öfverdrift i nödvärn till försvar för tredje person?

Spanmålstorparehustrun Amalia Lovisa Berg angaf hos kronolänsmannen A. M. Takolander drängfogden å Wårnäs rusthåll i Kyrkslätt socken Karl Gustaf Lindholm att hafva den 16 Januari 1871 på morgonen å Björkbacka torp i samma socken med ett vedträd slagit hennes man Konstantin Berg så, att han en half timme derefter aflidit.

Med anledning häraf lät kronolänsmannen Takolander, efter hållen polisundersökning, häkta Lindholm samt stälde honom derpå vid urtima ting i Kyrkslätt sockens tingslag under tilltal för dråp utan uppsåt att döda.

Karl Gustaf Lindholm afgaf härvid om dråpet och de i sammanhang dermed stående omständigheterna en berättelse af följande innehåll:

Söndagen den 15 Januari hade drängen Karl Gustaf Dahl jemte sin dotter Wilhelmina anländt till Wårnäs rusthåll i uppgifvet ändamål att anlita då för tiden å Wårnäs arbetande skomakaren Karl Gustaf Lindfors om skomakarearbete. För att göra Lindfors mera medgörlig hade Dahl

sagt sig hafva medtagit bränvin, hvaraf han ock bjudit en sup såväl åt Lindfors som åt Lindholm och tvenne drängar å Wårnäs. Önskande återgälda Dahls frikostighet hade nu Lindholm och drängarne framtagit sitt bränvinsförråd, hvaraf en hvar af sällskapet fått två eller tre supar. Upplifvade häraf hade de beslutit att begifva sig till en danstillställning å Immunders hemman; och som Lindfors tidigare af egaren till Wårnäs fått löfte att begagna häst för en tillämnad färd annorstädes, hade Lindholm föreslagit att man i stället skulle begagna sig af hästen för färden till dansen, hvadan, och som Lindfors gått in härpå, sällskapet, bestående af Lindfors, Lindholm, Dahl och dennes ofvanbemälda dotter, vidpass kl. 8 på aftonen åkt till Immunders, der de anträffat, utom andra, Konstantin Berg och dennes hustru Amalia Lovisa Berg, af hvilka den förre redan varit ganska dryckesrörd. Natten hade tillbragts under dans och glam ända till kl. 3 på morgonen, då Lindfors, Lindholm, Konstantin Berg, Dahl och hans dotter med samma häst begifvit sig till Tyskas hemman, der Lindholm bjudit sina manliga följeslagare på kaffe och bränvin, som der stått att köpa. Mellan kl. 5 och 6 hade de derifrån afrest åt Wårnäs till, hvarvid de medtagit den återstående hälften af det köpta bränvinet eller ungefär ett halfstop. Ankomne till Björkbacka torp, som innehafves af torparen Axel Sundell, hade de vikit in der för att dricka kaffe. Sedan jemväl det medhafda bränvinet derstädes förtärts, hade Lindfors och Berg varit ganska druckna, men Lindholm och Dahl, ehuru äfven något dryckesrörda, dock betydligt mindre än de andra. Särskildt hade Dahl derstädes icke förtärt något af bränvinet. Då nu Lindholm skolat betala kaffet, hade han saknat sina till ett belopp af sex à sju mark medhafda penningar, hvarföre han letat efter dem både i sina fickor och stöflar, ehuru förgäfves. I anledning häraf hade Lindfors, Dahl och Berg bedyrat att de icke tagit dem, och Berg slutligen med hästen begifvit sig till Tyskas för att taga reda på huruvida Lindholm skulle hafva vid liqviden om bränvinet derstädes tappat dem. Under tiden hade Lindfors fört mycket oljud å Björkbacka, så att Sundells hustru, Maria Wilhelmina Sundell, som i en kammare innanför stugan legat sjuk i barn-

säng, genom sin trettonåriga dotter Wilhelmina Sundell låtit tillsäga honom att förhålla sig stilla, hvarefter han aflägsnat sig. Då Berg sedermera återkommit utan att hafva återfunnit Lindholms penningar, hade han uppfört sig såsom en ursinnig och, ehuru Lindholm icke påbördat honom att hafva tillgripit penningarne, utan fastmer yttrat, att han förmodligen sjelf tappat dem, idkeligen talat om sig såsom oskyldig, bedt Lindholm syna honom, kastat af sin rock, fallit på knä invid en på golfvet upprest stubbe och lofvat låta hugga nacken af sig, om han befunnes hafva stulit penningarne. Härefter hade han åter uppstigit, hoppat på golfvet samt icke velat låta hejda sig, ehuru han flere gånger förmanats dertill såväl af hustru Sundell, hvilken då tillsägelserna genom dottren ej hörsammats, sjelf nödgats uppstiga från sin sjuksäng, som ock af Lindholm och Dahl, hvilken sistnämnde tillika gäckande utropat: "du hoppar som en tupp". På Lindholms och Dahls upprepade erinran till Berg att förhålla sig stilla i ett hus, der en sjuk fanns, hade Berg, skrytsam öfver sin styrka, först mot Lindholm utsträckt sina knutna näfvar under yttrande: "ser du, sådan pojke är jag för dig", och derefter, närmande sig Dahl, tillaggt: "i mina händer är du såsom en bomullstapp". I detsamma hade Bergs hustru inkommit och kallat sin man till frukost för att sedan gå till arbete; men Berg hade i vredesmod sprungit emot henne, hoppat jemnfotad från golfvet och sagt att hon der på Björkbacka icke hade någonting att göra utan borde "packa" sig bort, hvaraf Dahl tagit sig anledning att utropa: "du hoppar just som tuppen mot sin höna". Uppbragt häröfver hade Berg ögonblickligen vändt sig om och gått till Dahl, der denne suttit på ändan af långstolen med hufvudet lutadt mot sin högra hand, och, under yttrande: "nog skall jag visa dig tuppen", häftigt med handen skuffat Dahl mot venstra sidan, så att denne kastats på golfvet emellan ett bord och en säng, der hustru Sundell emellertid lagt sig; hvarefter Berg, lutande sig öfver Dahl, fasthållit honom i halsen och, såsom Lindholm tyckt, varit i beråd att strypa honom, då Lindholm, utan att hafva hunnit närmare besinna sig, tillgripit ett vedträ och dermed en gång slagit Berg

snedt öfver ryggen med den påföljd, att Berg sanslös neddignat på golfvet och, utan att återvinna medvetandet, fastän såväl Lindholm som andre baddat honom med kallt vatten, efter en half timmes förlopp aflidit. Ej mindre hustru Sundells sjukdomstillstånd och hennes tre minderåriga barns hjelplösa belägenhet, än isynnerhet Bergs i högsta grad vildsinta beteende och den lifsfara, i hvilken Lindholm trott Dahl befinna sig, och som icke lemnat Lindholm tid öfrig att taga kännedom om vidden och beskaffenheten af faran eller att beräkna verkan af det medel han till farans afvärjande tillgripit, hade utgjort det enda motivet till Lindholms handling; hvarför och då densamma af Lindholm utöfvats utan all brottslig afsigt, Lindholm anhöll att varda från ansvar frikänd.

Såsom vittnen hördes på ed:

Karl Gustaf Dahl, hvilken besannade Lindholms berättelse till alla delar, likväl med några smärre rättelser och tillägg: Å Immunders hemman hade de neml. förtärt endast kaffe och en sup bränvin, så att de vid affärden derifrån varit nyktra, men först å Tyskas och Björkbacka torpen blifvit öfverlastade, i synnerhet Lindfors och Berg, samt i någon mindre mon äfven Lindholm, hvaremot Dahl å det senare stället icke förtärt bränvin. Då Berg å Immunders hemman, sedan han sofvit af sig sitt första rus, efter uppvaknandet dansat och hoppat för sig sjelf samt äfven eljest betett sig bullersamt och öfvermodigt, ehuru utan någon slags våldsamhet, hade Lindfors och Dahl sig emellan satt i fråga huruvida Berg borde, såsom han velat, få åtfölja dem på deras tillämnade färd till Tyskas, helst något tillskott till betalning af förtäringen ej vore att af honom påräkna; hvaremot Lindholm yttrat att äfven Berg borde få roa sig och lofvat svara för kostnaderna för Bergs förplägning. När vittnet å Björkbacka torp blifvit af Berg nedskuffadt från långstolen, hade vittnet fallit med högra sidan och till en del med ansigtet mot golfvet, utan att vittnet likväl stött sig, emedan vittnet lyckats få högra handen mot golfvet och derigenom mildrat fallets våldsamhet. Vittnet hade icke fäst sig vid, huruvida Berg fortfarande hållit i vittnet, men deremot hört

huru slaget träffat Berg, hvilken deraf nedfallit på golfvet, hvarpå vittnet genast uppstigit och fråntagit Lindholm vedträdet, ehuru Lindholm visserligen icke synts ämna vidare slå till Berg. Lindholm hade tvärtom, såsnart han märkt den svåra verkan af slaget, begynt gråta och beklaga sig samt biträdt vid baddandet af Bergs hufvud.

Torparedottren *Sofia Sundell* berättade: att då Dahl, såsom Lindholm omtalat, blifvit nedskuffad från stolen, hade han fallit med öfre delen af sin kropp öfver en på golfvet i det smala rummet emellan bordet och sängen liggande svagdrickstunna, derå Berg, nedböjd, med begge händerna bakifrån gripit tag i Dahl uti dennes axlar, att Lindholm ögonblickligen från golfvet upptagit ett kastvedträ af vanlig längd och tjocklek samt, oaktadt vittnet, som icke hunnit iakttaga om Berg varit i beråd att tillfoga Dahl annat ondt, bedt honom icke begagna tillhugget, "emedan det skulle gå på tok", skuffat vittnet åt sidan och omedelbart derefter med vedträdet en gång slagit Berg öfver ryggen med den påföljd, som ofvan nämnts, och hvaröfver Lindholm synts högeligen olycklig och gråtit. Angående oljudet i stugan berättade vittnet att Lindfors varit den, som först begynt föra ett synnerligt oväsende, så att vittnets moder deraf funnit sig mycket oroad, och med sin yngre dotter Wilhelmina sändt åtminstone två bud till gästerna och särskildt Lindfors att hålla sig stilla; att äfven Lindholm, hvilken förklarat sig vilja skylla endast sig sjelf för förlusten af sina penningar, fogligt uppmanat Lindfors att aflägsna sig, hvilket han ock gjort, sedan han fått kaffe och af Lindholm något bränvin; att Berg sedermera vid sin återkomst från Tyskas begynt bete sig såsom "en galning", så att vittnets små syskon börjat skrika af skrämsel. — För öfrigt hade vittnet funnit Lindholm icke vara fullkomligt nykter, samt Dahl vara "obetydligt dryckesrörd."

Hustru *Maria Wilhelmina Sundell*, hade nödgats stiga upp från sin säng och gå ut i stugan, emedan de små barnen derstädes blifvit skrämda af oväsendet och börjat gråta. På vittnets uppmaning till Berg att begifva sig hem hade denne svarat, att huset ej tillhörde vittnet och att vittnet

der ej egde befalla mer än han sjelf. Härvid hade Lindholm dock lugnat vittnet dermed, att några våldsamheter ej komme att begås, samt lofvat att, om det dock skulle komma dertill, söka afböja sådant och "gå emellan". Då Berg härvid fortfarit att bedyra, det han ej tagit penningarne hade Dahl sagt att Berg pratade idel dumheter, enär Lindholm icke beskylt honom för tillgrepp. Vid Dahls uttryck, att han hoppade som tuppen, hade Berg knutit näfvarne åt Lindholm och sagt: "se, tokon pojke är jag för dig!" och sedan vändt sig mot Dahl med orden: "du är lätt som en bomullstapp i mina händer", hvarefter tillgått på sätt Lindholm omtalt. Då Dahl nedskuffats, hade vittnet blifvit så uppskrämdt, att vittnet ej förmått gå tillbaka i kammaren, utan kastat sig i sängen, hvarifrån vittnet icke kunnat så alldeles noga iakttaga Bergs och Dahls läge.

Torparen *Axel Gabriel Sundell:* Sedan Lindholm fåfängt letat efter sina penningar, hade han satt sig på en stol och förebrått sig för det han icke allenast illa användt sin natt, utan ock supit upp en del och tappat resten af sina nog mödosamt förvärfvade penningar; derå de öfrige bedyrat, att de icke tillgripit dem. Då Berg återkommit från Tyskas med oförrättadt ärende, hade Lindholm flere gånger försäkrat att han icke hade att skylla någon annan än sig sjelf. Härefter hade vittnet gått ut på arbete, men icke varit borta mera än högst en half timme då vittnets dotter Wilhelmina kommit med underrättelsen att Berg blifvit ihjälslagen af Lindholm. Denne hade vid vittnets återkomst stått på trappan och gråtit. I fråga varande morgon hade Lindfors och Berg varit druckne, den sistnämnde dock icke så att han ragglat; men på Lindholm och Dahl hade vittnet ej kunnat förmärka annat, än en viss trötthet, såsom efter nattvak.

För öfrigt intygades att Lindholm i allmänhet vore jemn, hofsam och vänlig, och att han såsom dryckesrörd — något som högst sällan inträffade — visat sig glad och uppsluppen, men tillika något häftig och lättretlig, ehuru detta dock aldrig yttrat sig annorlunda än i ord.

Lindholms husbonde, landthushållaren *Waselius*, afgaf om honom ett särdeles fördelaktigt vittnesbörd, såväl hvad hans beteende mot arbetsfolket, som hvad hans uppförande i allmänhet vidkom; hvarutom Waselius iklädde sig borgesförbindelse såväl för de böter som kunde Lindholm ådömas, som för att Lindholm "icke skulle afvika orten, i händelse han blefve ställd på fri fot, tills slutlig dom i målet komme att falla.

Vederbörande provinsialläkares efter obduktion afgifna intyg innehåller: "att Konstantin Berg dött af hjernkommotion, förorsakad af, och således en ovilkorlig följd af det yttre våld, som träffat honom i nacken".

Häradsrätten afkunnade utslag den 3 April 1871 och fann genom Lindholms egen frivilligt afgifna och af vittnen styrkta bekännelse ådagalagdt vara, att Lindholm uppgifne dag på morgonen å Björkbacka torp uppsåtligen af hastigt mod med ett omkring fem qvarter långt kastvedträ af vanlig tjocklek tilldelat Konstantin Berg det slag längs ryggen och å nacken, som enligt vittnens och provinsialläkares intyg förorsakat Bergs en half timme derefter timade död; dock som härvid förekomme att Berg vid tillfället uti dryckesrördt tillstånd, utan giltig orsak, icke allenast med svårt oväsende stört hemfriden hos innehafvaren af omordade torp, Axel Gabriel Sundell och hans hustru Maria Wilhelmina Sundell, hvilken sistbemälda då befunnit sig sjuk och svag i följd af kort förut inträffad barnsbörd, utan äfven genom sitt hejdlösa beteende injagat förskräckelse hos makarne Sundells minderåriga barn, äfvensom med våld öfverfallit Karl Gustaf Dahl på ett sätt, som Lindholm kunnat anse för Dahl innebära trängande fara, den Lindholm medelst förberörda slag velat afvärja; alltså, och då Lindholm likväl dervid användt större våld än nöden kräft, pröfvade Häradsrätten, i förmågo af 2 och förra momenten i 25 och 26 samt 27 §§ i K. Förordn. af den 26 November 1866 angående dråp utan uppsåt att döda m. m., rättvist döma Lindholm, för det han sålunda vållat Bergs död, att plikta 500 mark till treskiftes emellan kronan, häradet och Amalia Lovisa Berg, om hvilka böters förvandling utlåtande dock förföll, enär Lindholm för dem

ställt vederhäftig borgen, hvarhos Häradsrätten förordnade, ej mindre att Lindholm borde, innan han finge begå den heliga nattvarden, underkasta sig föreskriften i K. Förordn. angående kyrkoplikt m. m. af den 19 December 1864, än ock att Lindholm, som för denna sak hållits häktad, skulle emot nämnda borgen ställas på fri fot.

Åbo Hofrätt, hvars pröfning målet underställdes, meddelade utslag den 17 Augusti 1871 och fann ådagalagdt vara, att Lindholm ofvanberörde morgon utan uppsåt att dräpa af hastigt mod med ett vedträ en gång slagit Konstantin Berg å ryggen och nacken samt sålunda tillskyndat Berg den kroppsskada, hvilken, enligt läkares intyg, förorsakat Bergs död; hvarföre, och då Lindholms nyssnämnda åtgärd, enär han saknat anledning att anse Bergs vid tillfället mot Karl Gustaf Dahl riktade angrepp för denne innebära trängande fara, ej kunde betraktas endast såsom ett nödvärn, dervid större våld, än omständigheterna kräft, egt rum, men sagda åtgärd likväl af Lindholm vidtagits under de för öfrigt i Häradsrättens utslag upptagna samt andra särdeles mildrande omständigheter, Hofrätten, i förmågo af 3 momentet 1 § i den af Häradsrätten åberopade Förordning, pröfvade rättvist döma Lindholm att hållas tre år till tukthusarbete uti straffängelset i Åbo; och skulle Lindholm, med hänsigt till det honom häri af Hofrätten ådömda ansvar, genast tagas i fängsligt förvar.

Häröfver anförde Lindholm underd. besvär och anhöll att Hofrättens utslag måtte upphäfvas och Häradsrättens fastställas, derest ej någon mildring i det af sistnämnde rätt honom ådömda ansvar kunde honom förunnas.

Målet förekom till afgörande i *Senatens Justitie departement* den 7 Mars 1872, hvarvid dess fleste ledamöter, Senatorerne Vice ordföranden Friherre *af Schultén, Forsman, Dahl, Nykopp* och *Brunou* funno Karl Gustaf Lindholm icke hafva anfört skäl till ändring i Hofrättens utslag, hvad anginge den honom derigenom till last tagna brottslighet, men pröfvade beträffande Lindholms ansvar i saken rättvist, i stöd af det utaf bemälde rätt åberopade lagstadgande, döma

honom att hållas två år och sex månader till tukthusarbete uti straffängelset i Åbo.

Senatorn *Snellman* var äfven i öfrigt af samma mening, utom att tiden, hvarunder Lindholm borde hållas till det honom ådömda tukthusarbetet, af Senatorn bestämdes till två år.

10.

Äro löftesmän, hvilka för en i fastighet intecknad fordran ingått solidarisk fyllnadsborgen, att anses såsom fritagne från denna förbindelse på grund deraf att, sedan skulden blifvit hos gäldenären och desse löftesmän till betalning uppsagd, borgenären tillåtit densamma hos gäldenären utestå emot en af andra personer ingången och å den intecknade skuldsedeln tecknad solidarisk proprie borgen för skuldens hela belopp?

Å en af borgaren C. G. M. Tallqvist till rådmansenkan Lovisa Haggren den 21 December 1857 utfärdad skuldsedel på 900 rubel silfver, i hvilken han till säkerhet för fordran medgifvit inteckning i sin egande gård i Tammerfors stad, hade rådmannen G. Grönlund och bokbindaren J. H. Eklund samma dag tecknat en borgesförbindelse af följande lydelse:

"För betalningen af ofvanförskrifne niohundra rubel silfver med ränta gå undertecknade en för begge och begge för en i fyllnadsborgen".

Den 28 December 1857 blef derefter inteckning i sagda gård till säkerhet för berörde fordran fastställd att gälla i tio år.

Sedan enkan Haggren emellertid aflidit och skuldsedeln i danaarf tillfallit kronan, blef lånet den 5 December 1866 uppsagdt till betalning såväl hos gäldenären som hos löftesmännen.

Den 26 Maj 1867 tecknade handlanderne L. J. Hammarén och A. Nyberg å samma skuldsedel en sålydande förbin-

delse: "För återbetalningen efter tvänne månaders förut skeende uppsägning af omstående den 21 December 1857 förskrifna 900 rubel silfver eller 3,600 finska mark jemte utfäst sex procents ränta gå undertecknade en för begge och begge för en i proprie borgen, som försäkras."

Skuldsedeln blef sedermera den 1 April 1868 af Hammarén inlöst, men som han i godtgörelse härför ur bagaren Tallqvists till konkurs upplåtna tillgångar, vid liqvid i konkursen den 1 Febr. 1870, fått uppbära endast så mycket, att 2,400 mark 3 penni sagde dag återstodo såsom icke ersatte, så instämde handlanden Hammarén, efter rådmannen Grönlunds och bokbindaren Eklunds emellertid inträffade frånfälle, deras enkor Johanna Grönlund och Gustafva Karolina Eklund till Rådstufvurätten i Tammerfors och yrkade att dessa, såsom deras mäns rättsinnehafvare, måtte, jemlikt desses fyllnadsborgen, tillhandahålla honom sagde 2,400 mark 3 penni jemte ränta från den 1 Febr. 1870.

Enkorna Grönlund och Eklund undandrogo sig hvarje utbetalning, emedan, enligt deras tanke, deras män icke ålegat någon ansvarighet för lånet till handlanderne Hammarén och Nyberg, hvilka iklädt sig proprie borgesförbindelse för detsamma.

Käranden Hammarén bestred denna tolkning af borgesförbindelserna, och förklarade sig hafva endast med afseende å den för lånet tecknade fyllnadsborgen åtagit sig sin borgesförbindelse.

Vittnesförhör anställdes, dervid

Rådmannen *E. V. Brander*, hvilken ombesörjt indrifningen af det kronan tillfallna danaarfvet, uppgaf: att då han, i anseende dertill, att gäldenären Tallqvists affärer blifvit sämre, uppsagt i fråga komna lån, hade Tallqvist anhållit om anstånd med betalningen och erhållit löfte derom endast på det vilkor, att han skaffade tvenne af vittnet godkände proprie borgesmän, samt att väl Tallqvists afsigt varit att, genom den af honom anskaffade nya borgesförbindelsen, de förre borgesmännen skulle vara befriade från sin ansvarighet, men att vittnet dock icke dertill bifallit. Vid tillfället hade hvarken Grönlund eller Eklund närvarit.

Ett annat vittne omtalade ett samtal emellan Grönlund och rådman Brander, hvarutaf skulle framgått att den sistnämnde ansett Grönlund hafva undgått all ansvarighet i följd af sin förbindelse.

Rådstufvurätten afkunnade utslag i målet den 14 Mars 1870, och fann utredt vara, det rådmannen Grönlund och bokbindaren Eklund den 21 December 1857 iklädt sig fyllnadsborgen för återgäldande af i fråga komna intecknade lån med ränta, äfvensom att handlanden Hammarén, hvilken på grund af sin och handlanden Nybergs sedermera åtagna proprie borgesförbindelse för lånet nödgats inbetala detsamma jemte upplupet intresse, i följd deraf efter den intecknade fastighetens försäljning samt förseiggången liqvid i bagaren Tallqvists konkurs ännu hade tillgodo 2,400 mark 3 penni; och emedan enkorna Grönlund och Eklund icke gittat, emot handlanden Hammaréns bestridande, i någon måtto styrka det rådmannen Grönlund och bokbindaren Eklund befriats från deras för berörda lån tecknade borgen, ty och då Hammarén genom ofvansagde skuldsedels inlösande måste anses hafva erhållit borgenärens rätt ej mindre mot gäldenären Tallqvist än mot löftesmännen Grönlund och Eklund, efter hvilka enkorna Grönlund och Eklund sutte i bo oskifto, ålades de två sistnämnda, med åberopadt stöd af 10 § 10 kap. H. B., att gemensamt eller den af dem, som tillgång egde, genast till handlanden Hammarén, emot återfående af originala skuldsedeln behörigen qvitterad, utgifva redan nämnda 2,400 mark 3 penni med ränta efter sex för hundra om året från dagen för omförmälde konkursliqvid den 1 Februari 1870, tills betalning följde.

Mot utslaget erlade enkorna Grönlund och Eklund vad och anhöllo i Åbo Hofrätt om dess upphäfvande samt om förkastande af handlanden Hammaréns kraf.

Hofrätten meddelade dom den 15 Februari 1871 och alldenstund den af enkorna Grönlund och Eklund framhållna omständigheten, att handlanderne Hammarén och Nyberg iklädt sig berörda proprie borgen för bagaren Tallqvists omordade gäld, icke innefattade befrielse för rådmannen Grönlund och bokbindaren Eklund från deras, den 21 December

1857 åtagna ansvarighet för samma skuld samt det ej heller ådagalagts, att Grönlund och Eklund i lifstiden eller desses enkor skulle på annat sätt frikallats från den af Grönlund och Eklund ingångna borgesförbindelsen, på grund hvaraf gälden äfven blifvit den 5 December 1856 hos dem uppsagd, samt, efter den till säkerhet derför intecknade fastighetens försäljning, oberoende af Tallqvists öfriga tillgångar, varit till betalning förfallen; fördenskull och emedan Hammarén emellertid ensam inlöst Tallqvists i fråga varande revers med 3,876 mark samt utaf denna summa med derå upplupet intresse, efter afdrag af hvad Hammarén ej mindre från priset för sagde fastighet än eljest vid liqviden i Tallqvists konkurs härå fått lyfta, då återstått 2,400 mark 3 penni, ty fann Hofrätten enkorna Grönlund och Eklund icke hafva anfört skäl till vidare ändring i Rådstufvurättens motvädjade utslag, än att de frikallades från utbetalningen af en tredje del af hvad nästbemälde Rätt härutinnan hos dem utdömt, med hvilken rättelse alltså vid sagda utslag för öfrigt komme att bero, i följd hvaraf det ålåge enkorna Grönlund och Eklund att, på sätt Rådstufvurätten förordnat, gemensamt eller den af dem som tillgång egde, emot erhållande af originala skuldsedeln och vederbörligt qvitto till handlanden Hammarén erlägga 1,600 mark 2 penni jemte sex procents årlig ränta å sistberörda penningbelopp från den 1 Februari 1870 tills liqvid skedde; deremot lemnades ej mindre enkorna Grönlund ock Eklund än handlanden Hammarén öppet att, i afseende å ersättning för de dem sålunda drabbande utbetalningarna, hålla sig till gäldenären bagaren Tallqvist samt att, der laga hinder icke mötte, utaf medlöftesmannen Nyberg utsöka hvad en hvar utöfver sin fjerdedel i förenämnda 2,400 mark 3 penni och räntan derå nödgats utgifva.

Såväl enkorna Grönlund och Eklund, som handlanden Hammarén nedsatte revisionsskilling och sökte hos H. K. M:t ändring i domen, anhållande enkorna Grönlund och Eklund att varda befriade från all betalningsskyldighet, samt handlanden Hammarén om upphäfvande af Hofrättens dom och fastställande af Rådstufvurättens utslag.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departement* yttrade sig:

Senatorn *Brunou:* att som i fråga varande af bagaremästaren Tallqvist upptagna lån, för hvilket rådmannen Grönlund och bokbindaremästaren Eklund ingått fyllnadsborgen, blifvit genom den af Tallqvist derför stälda säkerhet till fulla beloppet till fordringsegaren inbetaldt, och någon brist, för hvilken fyllnadsborgesmännen, på grund af deras åtagna förbindelse, skulle ålegat ansvarighet, sålunda icke uppstått, pröfvade Senatorn rättvist att, med upphäfvande af Hofrättens utslag, förkasta käromålet.

Senatorn *Nykopp* utlät sig: att emedan rådmannen Grönlund och bokbindaremästaren Eklund genom den af dem i lifstiden ingångna fyllnadsborgen, med afseende å dess tillkomst och hvad enkorna Grönlund och Eklund i saken förklarat, måste anses hafva åtagit sig ansvarighet för den del af i fråga varande försträckning, som ur värdet för den derför intecknade fastigheten ej komme att utgå, och berörda fyllnadssäkerhet vid sådant förhållande vore med inteckningssäkerheten så förbunden, att densamma vore underkastad alla de vilkor och förhållanden, som till hufvudsäkerheten eller inteckningen borde hänföras; ty och då handlanden Hammarén, hvilken på grund af den utaf honom för lånet sedermera ingångna proprie borgen nödsakats till fordringsegaren utbetala fulla beloppet af förenämnda försträckning, enligt Senatorns tanke, egde obestridlig rätt att för hvad han sålunda fått gälda hålla sig till den för lånet stälda inteckningssäkerheten och i följd deraf äfven till den dermed sammanhängande fyllnadsborgen, pröfvade Senatorn rättvist att, med upphäfvande af Hofrättens dom, låta bero vid det slut, hvari Rådstufvurätten stannat.

Senatorn *Dahl* fann sökanderna icke å någondera sidan hafva anfört skäl till ändring i Hofrättens ofvanberörda dom, hvarvid förty, enligt Senatorns mening, skulle bero.

Senatorn *Forsman* instämde i det yttrande Senatorn Brunou i saken afgifvit.

Senatorerne *Snellman* och Vice oföranden Friherre *af Schultén* biträdde hvardera Senatorn Dahls mening, i enlig-

het hvarmed H. K. M:ts dom af den 25 April 1872 är utfärdad.

11.

Utgör den, till förmån för Jokkis gods i Tammela socken, innehafvarene af vissa s. k. bördsrättshemman *) i samma socken genom kongl. dom och förklaring ålagda inskränkning i dispositionen öfver lägenheterne något lagligt hinder för innehafvarene att låta tredje person bygga och bo å sådant hemmans inegor?

Uti en till Guvernören i Tavastehus län ingifven skrift anhöllo egarene af Jokkis gods i Tammela socken, bruksidkaren Casimir Brehmer och bergsmekanikus Walfrid Brehmer att, som fabriksarbetaren Matts Ahlstedt, utan deras begifvande, nedsatt sig å Tölö, sagda gods underlydande bördsrättshemmans mark och derstädes åt sig uppfört boningshus, laga handräckning måtte meddelas till Ahlstedts afhysande från lägenheten.

Matts Ahlstedt och innehafvaren af Tölö hemman, bonden Jakob Tölö, anförde i dem affordrade förklaringar, att i fråga komna boningshus blifvit uppfördt med Jakob Tölös bifall och samtycke, enligt kontrakt af den 1 Maj 1861, å Tölö hemmans, detsamma enskildt tillskiftade och afrösade mark, hvadan de förmenade egarene till Jokkis gods icke ega någon rätt till i fråga varande talan. Derjemte uppgaf Matts Ahlstedt att han emellertid försålt nämnde boningshus till fabriksarbetaren Gustaf Pihlgren.

Sedan Guvernören förklarat målet icke kunna i handräckningsväg pröfvas, utan förvisat detsamma till domstol, uttogo bruksidkaren Brehmer och bergsmekanikus Brehmer stämning å Matts Ahlstedt och Jakob Tölö till 1869 års höste-

---

*) Se, angående dessa hemman: *W. G. Lagus*, "Undersökningar om finska adelns gods och ätter", noterna 93 ff. pag. 41 ff. Jemf. ock noten 936 pag. 369.

ting i Tammela socken, och återhemtade derstädes sin talan, jemte det de, till utredande af den rätt, bördsrättshemmansåboer i orten ega till deras åboende lägenheters jord, inlemnade ett Kongl. M:ts den 24 Augusti 1784 gifna utslag, hvaraf framgick: att åtskilliga bönder från Jokkis kapell i Tammela socken gjort ansökning, att som Kongl. M:ts genom domar af den 4 Febr. 1782 i tvist emellan sökanderne å ena och lagmannen friherre Reuterholm å andra sidan, angående de förres åboende hemmans natur, bibehållit sökanderne och deras efterkommande vid besittningen af samma hemman, sålänge de hålle dem vid makt och utgjorde den ränta och de skyldigheter, som från äldre tider varit hemmanen ålagda och med laga kraft vunna domar bekräftade blifvit, men friherre Reuterholm skulle låtit förmärka och genom anstäld rättegång i ett mål visat, det han gjort sig sådant begrepp om berörda domars innehåll, att den hemmansåboerne deruti tillagda besittningsrätt ej skulle sträcka sig till andra egor än dem, som verkligen voro uppodlade och af åboerne häfdades den tid hemmans ränta och öfriga skyldigheter stadgades, och att det öfriga tillhörde hans egen fria förvaltning, hvaremot sökanderne förmenat att all den jord och mark deras åboende hemman rätteligen tillhörde vore under meranämnda ärfteliga besittning inbegripen, Kongl. M:t alltså täcktes på det sätt förklara högstberörde domar, att sökanderne, utan friherre Reuterholms eller räntetagarens intrång, skulle få behålla all den jord, som under deras bördsrättshemman af ålder lydt, samt att, om några öfverloppsegor skulle finnas, som under sagde hemmans mantal efter den nya ref- och skattläggningsförfattningen ej kunde försvaras, samma öfverloppsjord då kunde tagas ifrån utmarken och ej af uppbrukad jord samt sökanderne för öfverloppsjorden erlägga till kronan den skatt och ränta, som med författningarna angående nybyggen vore enlig. Och hade Kongl. M:t i anledning häraf genom i fråga varande utslag sig utlåtit: att som Kongl. M:ts högstberörde domar af den 4 Februari 1782 deruti vore tydliga och klara, att åboerne å de hemman, om hvilkas antingen frälse eller frälseskattenatur tvist mellan bönderne och räntetagaren uppkommit,

icke vunnit den påstådda skattemannarätt till samma hemman, och hemmanen följaktligen, fastän med ofvannämnda vilkor af besittningsrätt, blifvit för frälse förklarade; alltså, och emedan denna besittningsrätt emot de utskylder, som af ålder vanliga varit och med laga kraft vunna domar befästade blifvit, icke kunde sträcka sig till andra egor i åker, äng, hagar och annan uppodlad mark än åboerne, enär utskylderna stadgades, verkligen nyttjat, samt till husbehofshygge och betesrättighet på utmarken; thy fann Kongl. M:t det vara en lika ostridig följd af Kongl. M:ts meranämnda domar, att frälse egaren all hemmanens öfriga tillhörighet obehindradt nyttjar och lagligen förvaltar på sätt han för sig bäst och tjenligast finner.

Jakob Tölö och Gustaf Pihlgren, hvilken senare blifvit af ofvanupptagen anledning i målet indragen, medan åter Matts Ahlstedt på samma grund och med kärandernes begifvande blifvit derifrån skild, återhemtade likaledes hvad å svarande sidan i förklaringarna till Guvernören anförts, med tillägg: att ifråga komna byggnader vore uppförda inom en beteshage, till hvilken slags mark förenämnda utslag uttryckligen tillerkände innehafvaren oinskränkt besittningsrätt. Vidare tillkännagåfvo Tölö och Pihlgren att Pihlgren, till undvikande af vidare tvister med käranderne, numera försålt i fråga komna å Tölö hemmans mark uppförda byggnader till Jakob Tölö.

Käranderne ansågo köpet vara uppgjordt i bedräglig afsigt, hvilket framginge äfven deraf, att någon tid icke bestämts, inom hvilken rummen skulle upplåtas till Tölö, hvaremot Pihlgren förbehållit sig att få utan ersättning bebo rummen tills Tölö erlade det utsatta priset. Deremot ville de icke bestrida, att den mark, hvarå rummen uppförts, af ålder såsom beteshage häfdats.

Häradsrätten afkunnade utslag den 12 Februari 1870; och som genom ofvanomförmälda Kongl. utslag åboer å så kallade bördsrättshemman emot utgörande af de utskylder, som genom laga kraft vunna domar af ålder befästade blifvit, tryggats vid ärftlig besittningsrätt till alla de egor i åker, äng, hagar och annan uppodlad mark, som åboerne verke-

ligen nyttjat vid den tid utskylderna stadgats; ty, och då detta måste anses innebära rätt för åboerne att efter godtfinnande och tilll sin fördel använda lägenheternas odlade egor, såvidt frälseegarens rätt till arrende från lägenheten icke derigenom förnärmades, samt i målet utredt blifvit att i fråga varande byggnader uppförts i en Tölö hemman underlydande beteshage, och icke ens påståtts mindre visats att virket till byggnaderna tagits från Tölö hemmans skog, pröfvade Häradsrätten rättvist förkasta käromålet såsom obefogadt och bestämma, att meranämnda af Gustaf Pihlgren åt Jakob Tölö försålda hus fortfarande finge qvarstå å Tölö hemmans mark.

Bergsmekanikus Brehmer och bruksidkaren Brehmer vädjade under Åbo Hofrätt. Enligt det ofvanåberopade Kongl. utslaget egde hemmansinnnehafvarene endast *besittningsrätt* till de egor i åker, äng m. m., som åboerne nyttjat, då utskylderna bestämdes, men också intet vidare. *Eganderätten* tillhörde egarene af Jokkis gods; och lika litet som en kronohemmans åbo kunde utan tillstånd bortarrendera mark undan en sådan lägenhet, lika litet kunde åboerne å nu i fråga komna hemman vidtaga en dylik åtgärd utan jordegarens begifvande, helst i annat fall jordegarens rättigheter inskränkte sig endast till rätt att uppbära ränta från lägenheterna. Men som den enda inskränkning i egarens till Jokkis gods rätt till i fråga varande hemman vore att åboerne jemte deras arfvingar bibehållits vid förmånen att få, så länge de fullgjorde sina skyldigheter, besitta och förvalta dem, vore åboerne att betraktas endast såsom landboer, hvaremot jordegaren ensam tillkomme att afhända eller förfoga öfver större eller mindre del af jorden; och yrkades förthy upphäfvande af Häradsrättens utslag samt bifall till det af vädjanderne utförda karomålet.

Hofrätten förklarade i dom den 8 December 1870, som är affattad i enlighet med Assessorn *Råberghs* samt adjungerade ledamöterne, Notarierne *Engdahls* och *Trapps* i saken afgifna yttranden, att bergsmekanikus Brehmer och bruksidkaren Brehmer icke anfört skäl till ändring

i Häradsrättens utslag, vid hvilket förty komme att förblifva.

Assessorn *von Hellens,* hvilken var af skiljaktig mening, och med hvilken Hofrättsrådet *Adlerstjerna* förenade sig, utlät sig: att, emedan Jakob Tölö, hvilken innehar endast besittningsrätt till en del af Tölö bördsrättshemmans egor, likmätigt stadgandet i 5 § 8 kap. B. B. icke egt rätt att utan tillstånd af jordegaren till annans begagnande upplåta något af hemmanets mark, samt omförmälde emellan honom och Matts Ahlstedt utan jordegarens samtycke den 1 Maj 1861 belefvade kontrakt i följd deraf varit ogiltigt, ty och då den omständighet att Jakob Tölö, på sätt han och Gustaf Pihlgren föreburit, skulle under rättegången af den sistnämnde tillhandlat sig i fråga komna hus, så mycket mindre vore å saken verkande, som utaf innehållet af den rörande sagda köp uppgjorda skriftliga afhandling och det förhållande, att enligt kärandernes obestridd lemnade uppgift Pihlgren fortfarande bebor och nyttjar samma hus, tydligen kunde skönjas, att köpeaftalet skett i syfte att dymedelst kringgå berörda lagbestämmelse, pröfvade Assessorn rättvist upphäfva Häradsrättens motvädjade utslag och ålägga Jakob Tölö att inom utgången af Maj månad år 1871 från hemmanets mark undanskaffa omförmälda hus, vid äfventyr att sådant eljest finge af käranderne uppå Tölös bekostnad verkställas.

Bruksidkaren Brehmer och bergsmekanikus Brehmer nedsatte revisionsskilling och fullföljde sin talan hos H. K. M:t.

Målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* den 8 Mars 1872, och funno dess fleste dervid närvarande ledamöter Senatorn Vice ordföranden, Friherre *af Schultén, Forsman, Nykopp* och *Brunou* skäl icke vara förebragta till ändring i Hofrättens ofvanberörde dom, hvilken fördenskull gillades.

Senatorerne *Snellman, Dahl* och *Wallensköld* pröfvade deremot på de af Assessorn von Hellens anförda af bemälde Senatorer godkända skäl rättvist upphäfva Hofrättens dom och ålägga Tölö att inom utgången af Oktober

månad 1872 från hemmanets mark undanskaffa omförmälda hus, vid äfventyr att sådant eljest finge af sökanderne på Jakob Tölös bekostnad verkställas.

H. K. M:ts utslag är daterадt den 8 Mars 1872.

Juridiska Föreningens årsmöte

den 27 September 1873.

Ordförande i Föreningens Centralbestyrelse Professoren G. Ehrström öppnade mötet med uppläsning af följande

Årsberättelse.

När Juridiska Föreningen för ett år sedan firade sin tioåriga tillvaro och i anledning deraf kastade en återblick på sin verksamhet under det då förflutna decenniet, kunde Föreningen visserligen icke glädja sig åt att hvarje år hafva uträttat något anmärkningsvärdt, men ändock fägna sig deröfver, att Föreningens lif i dess helhet likväl efterlemnat några spår, hvilka kunna vittna om Föreningens goda vilja. — Då Föreningen nu vid återblicken på det ena år, som derefter förflutit, måste vidkännas, att dess verksamhet derunder icke varit af framstående beskaffenhet samt att till och med en sviken förhoppning är att inregistreras uti årsberättelsen, synes Föreningen likväl uti det anmärkta förhållandet, att icke heller förut hvarje år för sig varit af särskild betydelse, kunna finna en anledning att fortfarande med godt mod gå framtiden till mötes.

Föreningen har ändock under året, likasom förut, och stundom med lifligt intresse, diskuterat de frågor, hvilka ingått i dess tryckta diskussionsprogramm, samt fortsättningsvis utgifvit fyra häften af sin tidskrift. Filialafdelningarnes svar å diskusionsfrågorna hafva väl ännu icke kommit Centralbestyrelsen tillhanda; men svaren ifrån Åbo äro utlofvade till instundande Oktober, och det är att antagas att äfven svaren från Wasa, såsom fallet är med Centralafdelningens svar å dessa frågor, blifvit på vanligt sätt ned-

lagda i protokoll*), för att i sinom tid offentliggöras i tidskriften.

De fyra häften af tidskriften, hvilka under året utkommit, äro 2:dra, 3:dje och 4:de häftena för år 1872 samt 1:sta häftet af årgången 1873. Af sistnämnde årgång är dessutom 2:dra häftet för närvarande under tryckning. Till innehållet af de utkomna häftena, hvilka med biträde af Bibliotheksamanuensen magister *R. Hermanson* fortfarande redigerats af Senatorn *A. Brunou* och undertecknad, hafva, förutom af redaktörerne och magister Hermanson, bidrag lemnats af herrar Senatorer *E. von Knorring* och *Th. Sederholm*, Hofrättsassessorn *F. Forsström*, Docenten *J. A. Florin* och Domkapitelssekreteraren *W. Eneberg*, hvarutom materialer till rättsfall med fortsatt välvilja tillhandahållits redaktionen från Kejs. Senatens Justitie-departement. Då således flere af de författare, hvilka välvilligt bidragit till innehållet af tidskriftens tidigare årgångar, under sednaste år iakttagit tystnad, samt blott ett enda för tidskriften nytt författarenamn — och detta en medicinares — nu tillkommit, så synes uttalandet af den önskan, att nyssnämnda tystnad måtte brytas, samt att äfven nya författarenamn måtte kunna i tidskriften inregistreras, icke vara opåkalladt, då ju för landets utveckling i rättsligt hänseende ej ringa vigt ligger derpå, att dess juridiska litteratur tillvexer, och icke afmattas. Också har redaktionen redan haft fägnaden att af några författare emottaga löften om afhandlingar för innevarande årgångs återstående häften.

En annan omständighet, som ej mindre än den nyssnämnda utgör ett lifsvilkor för Juridiska Föreningen, synes äfven påkalla ett särskildt behjertande. Det är nemligen bekant, att Föreningens ledamöter efterhand betydligt nedgått i antal. Enligt föregående årsberättelser räknade Föreningen följande antal medlemmar, nemligen:

	I Helsingfors.	I Åbo.	I Wasa.	I Wiborg.	Summa.
År 1863	99	81	56	66	302.
„ 1866	77	58	31	57	223.

*) Efter årsmötet inkomna till Centralbestyrelsen.

År 1867	76	55	34	—	165.
„ 1868	67	50	37	—	154.
„ 1869	66	59	32	—	157.
„ 1870	67	54	33	—	154.
„ 1871	63	60	27	—	150.
„ 1872	59	59	33	—	151.

Under nu tilländagångna år har antalet af ledamöter utgjort i Helsingfors 63 och i Åbo 56; hvaremot uppgift från filialafdelningen i Wasa om antalet derstädes ännu saknas*). De nästföregående 6 årens siffror utvisa väl icke något alltför stort nedgående för denna tidrymd; men ändock utgör ledamöternas antal, i fall man antager att det i Wasa fortfarande hållit sig kring siffran 30, nu icke mera än hälften af hvad det utgjorde för tio år sedan. Detta är visserligen till betydlig del att tillskrifvas en hel filialafdelnings (den i Wiborg) upplösning, samt till någon del äfven den omständighet, att några icke-jurister, hvilka de första åren låtit inskrifva sig såsom ledamöter i Föreningen, derefter dragit sig tillbaka, medan åter åtskilliga jurister för bortflyttning ifrån de orter, der afdelningarne hafva sina säten, afgått samt andra aflidit. Men sistnämnda orsaker förklara dock icke allena det betydliga nedgåendet af ledamöter uti Föreningens ännu återstående tre afdelningar och isynnerhet i Centralafdelningen här i Helsingfors, då ju nye ledamöter bordt kunna inträda i de afgångnes ställe. Omtanken för Föreningens fortbestånd i framtiden synes derföre påkalla ett öfvervägande af anledningen till det anmärkta förhållandet. Måhända förtjenar härvid att särskildt uppmärksammas, att Föreningen hittills icke plägat inkalla några nya ledamöter, utan allenast emottagit dem, hvilka sjelfva af intresse för densamma anmält önskan att i Föreningen ingå. Kanske har Föreningen härigenom gått miste om medverkan af en och annan, isynnerhet yngre förmåga, som af lätt förklarlig tillbakadragenhet underlåtit att söka inträde i Föreningen.

Filialafdelningarnes bestyrelser hafva under året utgjorts: i Åbo af Hofrättsrådet *L. Th. von Hellens* såsom ordförande,

*) Enligt sedermera inkommen uppgift utgjorde antalet i Wasa 39. Summan för året utgör således 158.

äfvensom Hofrättsråden *H. Ithimæus* och *W. Gadolin* samt Hofrättsassessorerne *O. F. Trapp* och *G. R. Idestam*, såsom ledamöter, jemte afdelningens skattmästare Hofrättsassessoren *J. E. Stadigh* och dess sekreterare Viceadvokatfiskalen *A. O. von Bonsdorff*, samt i Wasa af Lagmannen *O. J. Ekström* såsom ordförande, jemte Hofrättsassessorn *J. E. Heikel* och Hofrättssekreteraren *J. J. Stenbäck*, såsom ledamöter, den förre tillika såsom afdelningens skattmästare och den sednare såsom dess sekreterare.

Till förminskande af Föreningens ledamöter har äfven under det sednaste året döden, likasom månget år förut, bidragit. Såsom de mest framstående af dem, hvilka på detta sätt under året undanryckts Föreningen, böra här nämnas Ledamoten i Kejs. Senatens Justitie-departement Senatorn *Adolf Waldemar Wallensköld*, som bortgick den 17 Mars, samt Protokollssekreteraren och biträdande Senatskamreraren *Karl Albert Ehrnrooth*, hvilken afled den 9 Juli innevarande år, hvardera i mannaålderns bästa kraft. Både tidigare såsom föredragande i komitén för finska ärender vid statssekretariatet i S:t Petersburg och sednast såsom ledamot i landets senat och dess justitie-departement fyllde Senatorn *Wallensköld* på ett värdigt sätt de vigtiga embeten, hvilka han vid jemförelsevis tidig ålder blef kallad att bekläda, och rättrådighet, kunskaper och ett klart förstånd utgjorde en borgen för att han lika värdigt hade kommit att fylla de ännu inflytelserikare platser, till hvilka man trodde honom för framtiden vara bestämd, då en högre makt för alltid tillintetgjorde dessa förhoppningar. Äfven vid landtdagarne var han såsom representant för sin adliga ätt en gerna hörd talare. — Också Protokollssekreteraren *Ehrnrooth* hade redan hunnit tillkämpa sig ett ej ringa inflytande vid landtdagarne, der han äfven såsom utskottsledamot ej sällan gjorde sin åsigt gällande. Framstående tjensteman i senaten, var han äfven flere gånger anlitad såsom ledamot i komitéer för utarbetande af förslag till nya författningar, samt ansågs, äfven han, bestämd att med tiden öfvertaga något af landets inflytelserikare embeten. — Vid tanken på de döda kunna och böra vi icke heller här förglömma att med

saknad nämnda Statsrådet och Juris utriusque Jubeldoktorn Friherre *Johan Gabriel von Bonsdorff*, som vid hög ålder afled den 13 Maj innevarande år. Väl tillhörde han icke Juridiska Föreningen; men han var framför de fleste andre jurister i landet både känd och värderad för sitt arbete: "Storfurstendömet Finlands kameral-lagfarenhet", hvars praktiska och numera äfven historiska värde ännu i dag af hvarje sakkunnig erkännes. På sin tid en insigtsfull embetsman, utöfvade han också efter sitt tidiga afskedstagande både såsom ledamot i komitéer och landtdagsman ett anmärkningsvärdt inflytande.

Likasom förut, har "Die Juristische Gesellschaft zu Berlin" äfven i år ihågkommit Föreningen med ett antal exemplar af sin tryckta årsberättelse, utgörande Sällskapets "Vierzehnter Jahresbericht". Såsom gengärd härför hafva de sednast utkomna häftena af Juridiska Föreningens tidskrift fortsättningsvis blifvit Sällskapet tillsända. — Äfven till utgifvaren af "Tidskrift för Lagstiftning, Lagskipning och Förvaltning", Hr Justitierådet *Chr. Naumann* i Stockholm hafva efter vanligheten enahanda häften afgått.

En i sednaste årsberättelse omnämnd förhoppning, att den uppmaning till bildande af en juridisk sakförareförening, som redan år 1871 utgick ifrån Juridiska Föreningens Centralafdelning, skulle inom kort tid derefter bära önskad frukt, har befunnits vara för tidigt uttalad, enär förslaget härom icke lyckades tillvinna sig det intresse bland landets yngre jurister, som man då trodde sig kunna förutsätta. Måhända har saken ändock en framtid, om än i annan form, än den föreslagna. Med tacksamhet bör emellertid erkännas, att bildandet af en sådan förening uti någon af de för tiden i landet möjliga former blifvit underlättadt genom den på Regeringens förslag af 1872 års Ständer antagna och af H. K. M:t sedermera sanktionerade Förordningen af den 24 Februari 1873, innefattande ändring af 2 och 3 §§ 15 kap. R. B.

Juridiska Föreningens allmänna kassa, som vid årets ingång hade en *behållning* af 3,418 mark 74 penni, har derefter under årets lopp haft en *inkomst* af 2,155 mk 60 p:ni,

hvaraf 476 mark utgjort ledamotsafgifter från Helsingfors och Åbo samt 1,621 mk 20 p:ni priset för sålda exemplar af tidigare och prenumeration för reqvirerade exemplar af löpande årgång af Föreningens tidskrift. *Utgifterna* för året hafva uppgått till 2,084 mk, hvaraf 1,981 mk 30 p:ni åtgått till tryckningskostnad och andra utbetalningar för de under året utkomna fyra häftena af tidskriften samt 87 mk 24 p:ni för Föreningens bibliothek. *Behållningen* i kassan utgör nu 3,490 mk 34 p:ni.

Helsingfors den 27 September 1873.

Sedan årsberättelsen blifvit uppläst, framlade Senatorn *Sederholm*, såsom Föreningens skattmästare, den af honom för det tilländagångna året uppgjorda och afslutade redovisning för Föreningens allmänna kassa jemte dertill hörande verifikationer.

Det väsentligaste af redovisningens innehåll var följande:

Debet:

		Finska mark.
Behållning i kassan, enligt redovisning den 21 Sept. 1873		3,418: 74.
Inkomst under redogörelseåret:		
Ränta å löpande räkning i Föreningsbanken	58: 40.	
Ledamotsafgifter 1872—73*) från Helsingfors	252: —	
D:o d:o från Åbo	224: —	
Inkomst för sålda exemplar af tidskriftens sju första årgångar	452: 85.	
D:o för $98^1/_2$ exemplar af årgången 1872	579: —	
D:o i prenumeration för 101 exemplar af årgången 1873.	589: 35.	2,155: 60.
	Summa	5,574: 34.

*) Från Wasa hafva ledamotsafgifterna för året inkommit först efter årsmötet. De ingå derföre i nästa års-redovisning.

Credit:

Utgift under redogörelseåret:

Tryckningskostnad för 2:dra, 3:dje och 4:de häftena af tidskriften för 1872 jemte titelblad och innehållsförteckning till hela årgången	1,017: 62.	
Häftning af samma häften och 360 exx. af hela årgången	80: 60.	
För biträde vid redaktionen af årgången 1872	405: —	
Tryckningskostnaden för 1:sta häftet af årgången 1873	365: 33.	
Häftning af 300 exx. af samma häfte .	12: 75.	
För biträde vid redaktionen af årgången 1873	100: —	
För Föreningens bibliothek	87: 24.	
Postporto (8: 50) och vaktmästarearvode (6: 96)	15: 46.	2,084: —
Behållning till året 1873—74		3,490: 34.
	Summa	5,574: 34.

Till revisorer af räkenskaperna utsåg mötet Referendariesekreteraren *C. F. Forsman* och Sekreteraren vid f. d. finska krigskommissariatet *H. G. Crohns*, hvilka under loppet af sammanträdet verkställde revisionen samt vid mötets slut anmälte, att redovisningen befunnits vara i behörigt skick.

Angående Föreningens verksamhet under det ingående året, beslöts, att densamma fortfarande skulle hufvudsakligen egnas åt diskussionsmöten och utgifvandet af tidskriften; och uppdrogs åt den blifvande Centralbestyrelsen att, med begagnande af redan inkomna och ännu möjligen inkommande förslag till frågor, uppgöra diskussionsprogram för året.

Ledamotsafgiften för året till Föreningens allmänna kassa bestämdes att, likasom hittills, utgöra fyra mark.

Med anledning af det i årsberättelsen omnämnda förhållande, att antalet af Föreningens och specielt dess cen-

tralafdelnings ledamöter under en följd af år varit mindre, än vid Föreningens stiftelse, uppstod en diskussion, hvarvid framhölls, att omförmälda förhållande, såvidt det rörde centralafdelningen, till en del kunde tillskrifvas den omständighet, att anmälan om yngre juristers åstundan att i Föreningen inträda öfverhufvud sällan förekomme; och som det vore önskligt, att de äldre jurister, hvilka nu upprätthölle centralafdelningens möten, kunde i sinom tid öfverlemna omsorgen derom åt yngre och friskare krafter, så sattes i fråga, att Föreningen åtminstone tillsvidare skulle frångå seden att afvakta anmälan för inträde i Föreningen, och i stället börja att inkalla nya ledamöter. Men sedan häremot blifvit invändt, att vid kallelsers utfärdande en och annan verkligen intresserad person kunde blifva bortglömd, samt att det vore önskligt, att det helt och hållet frivilliga uti inträdet i Föreningen kunde upprätthållas, beslöt Föreningen, att tillsvidare intet annat skulle i ämnet tillgöras, än att i referatet om detta årsmöte eller på annat lämpligt sätt skulle tillkännagifvas, att anmälan om önskadt inträde i Föreningen kunde å dess afdelningars möten hos vederbörande afdelnings bestyrelse göras af en hvar, som önskade blifva ledamot af Föreningen.

På härefter framställd uppmaning, att mötet måtte skrida till val af Centralbestyrelse för det ingående året, afböjdes förslaget att verkställa valet med slutna sedlar, utan uppmanades den förra Centralbestyrelsen att oförändrad qvarstå. Nämnda bestyrelse utgöres i följd häraf af Professoren *G. Ehrström* (ordförande), Senatorn *A. Brunou,* Senatorn *Th. Sederholm* (skattmästare och bibliothekarie), Professoren Kanslirådet *A. Liljenstrand* och Professoren *R. Montgomery* (sekreterare) jemte suppleanterne Justitieborgmästaren Lagmannen *C. Brummer* och Juris utriusque Kandidaten *J. Forsman.*

Efter slutadt årsmöte samlades de tillstädeskomne kring ett gemensamt middagsbord, hvarvid skålar utbragtes för

Föreningens och dess Afdelningars verksamma fortbestånd; för Centralbestyrelsen; för minnet af Föreningens under året hädangångne ledamöter Senatorn Wallensköld och Protokollssekreteraren Ehrnrooth samt af Statsrådet Friherre von Bonsdorff; för tillstädesvarande ledamöter af Kejs. Senaten m. fl.

Om en internationel domstol.*)

MM. HH.:

Si vis pacem, para bellum, har i sekler gällt och gäller ännu såsom en politisk klokhetsregel, den de flesta stater icke blott efter råd och lägenhet, utan tillochmed med en öfveransträngning, som står i skeft förhållande till deras tillgångar, söka att efterkomma. Men om den statskonst, som åsyftar fredens bevarande, anser sig nödsakad att ständigt arbeta på krigsrustningar, så torde väl ansträngningarna för att hålla sig krigsfärdig än mindre kunna uteblifva i de stater, hvilkas politik ledes i krigisk anda; då på premissen: *si vis pacem*, skall följa slutsatsen: *para bellum*, så måste väl med starkare följdriktighet samma slutsats ega rum när premissen lyder: *si vis bellum*. Och resultatet är, att snart sagdt i alla stater militärorganisationens förfullkomnande, krigsmaterielens förbättrande, befästningars, flottors och arsenalers förstärkande, utgöra föremål för den oaflåtligaste omtanke och de största finansiella uppoffringar. Det har beräknats, att krigsbudgeterna i Europas stater under fredstid numera uppgå till inemot 10 milliarder mark om året, räntorna på de af krig föranledda statslån deri icke inbegripna. Siffrorna tala.

Afklär man nyssnämnda politiska maxim dess paradoxala form, så finner man deri den tanke, att ingen stat må räkna på att undgå våld och orätt från andra staters sida; att hvarje stat, huru fredälskande han än må vara och huru fast besluten att undvika allt, som kan gifva någon anledning till tvist med andra stater, likväl måste vara beredd på anfall från dem. Denna olycksdigra maxim innebär således den fullständigaste misströstan derom, att folkrätten

---

*) Lectio præcursoria vid disputationsakten d. 17 Sept. 1873.

skulle ega den praktiska betydelsen att erbjuda skydd emot rättskränkningar. Ty liksom det inom staten vore klent beställdt med rättstillståndet, om den enskilda personen skulle nödgas ständigt gå beväpnad, för att värja sig emot rån och annat öfvervåld, eller om hon icke annorlunda än genom egna kraftåtgärder kunde förskaffa sig ersättning för liden skada, likaså kan man svårligen undgå att betrakta det internationella rättstillståndet såsom svagt och vanskligt, sålänge de folkrättsliga grundsatserna icke blifvit bindande och tillämpad lag för alla stater, stora som små, i deras inbördes förhållanden, — sålänge medlet, att göra sin rätt gällande, blott undantagsvis är ett annat, än kriget.

Faktiskt är visserligen, att åtskilliga vigtiga folkrättsliga principer efterhand blifvit genom internationella fördrag erkända såsom gällande reglor, hvilka staterna förbundit sig att iakttaga. Jag vill exempelvis påminna om den deklaration, som den 16 April 1856 utfärdades af fredskonferensen i Paris, och som fastställde:

att kaperiet är afskaffadt;

att neutral flagga skyddar fiendtlig vara med undantag af krigskontraband;

att neutral vara, med undantag af krigskontraband, icke får borttagas under fiendtlig flagga; samt

att slutligen blokad, för att vara förbindande, skall vara effektiv, det är utöfvas med så tillräcklig styrka, att den faktiskt förhindrar tillträdet till den fiendtliga kusten.

Denna deklaration godkändes och biträddes efterhand äfven af de flesta af de stater, som icke varit i konferensen representerade. Derigenom, och genom andra vid särskilda tillfällen träffade aftal rörande förfarandet under landtkrig, hafva sålunda bestämningar etablerats, som till en viss grad kunna skydda neutrala stater samt privata personer och privategendom emot lidanden och förluster under krig. Det röjer sig i dem ett bemödande att humanisera det i sig sjelf ohjelpligen inhumana kriget.

Men hvad har i folkrättsligt hänseende tillgjorts för att förekomma sjelfva krigens utbrott? Är det öfverhufvud tänkbart, att de internationella förhållandena kunde gestaltas

så, att tvisterna mellan stater komme att, der de ej godvilligt biläggas, slitas genom dom enligt lag eller billighet, eller att vädjandet till vapen åtminstone blefve reduceradt till sällsynta undantagsfall?

Det är tyvärr så, att folkrätten, såväl i praktiken som i teorien, ännu erkänner och måste erkänna kriget såsom en legitim utväg för staterna att göra sina rättigheter gällande. Men ett sådant erkännande utesluter dock icke berättigandet att arbeta för principer och åtgärder, genom hvilka krigets legitimitet blefve mer och mer inskränkt, så att det omsider måhända komme att betraktas endast såsom en olycklig abnormitet, såsom ett brott mot folkrätten eller ock såsom en exekutiv åtgärd för bestraffande af sådant brott.

Tid efter annan hafva röster höjts för att framhålla huru internationella tvistefrågor borde och kunde på fredlig väg lösas. Så t. ex. uppkastade filosofen Michelet tanken på en af diplomater sammansatt allmän verldsdomstol, för afdömande af alla stridigheter mellan stater. Han framställde denna tanke såsom ett framtidsideal, ett mål hvars uppnående låge i ett aflägset fjerran. Men hos Europas mest praktiska folk, hvars parlament ingalunda är kändt för att hängifva sig åt abstrakta svärmerier, har enahanda idé framträdt, icke blott såsom ett teoretiskt yrkande, utan såsom positivt förslag. Redan 1849 hade Cobden i engelska underhuset framställt en motion derom, att britiska styrelsen borde träda i underhandling med andra makter rörande åstadkommandet af en permanent skiljedomstol för staternas tvister. Palmerston, som den tiden var premierminister, uttalade sina sympatier för förslaget, men var dock icke så förberedd derpå, att han skulle kunnat understödja detsamma. Det föll vid voteringen, dock var minoriteten icke ringa. Nu har i senaste parlamentssession M:r Richard väckt motion om "införandet af ett allmänt och permanent system för internationel arbitration". Och oaktadt England så nyligen rönt en ogynsam dom af en skiljedomstol, jag syftar på Alabama frågans afgörande i Genève; oaktadt denna motgång i en sak, som lifligt intresserade sinnena, borde hafva stämt opinionen *emot* kompromiss-systemet, oaktadt dessutom Glad-

stone uttalade den önskan, att förslaget, med hvars tendens han förklarade sig ense, men hvars förverkligande blott långsamt och steg för steg vore möjligt, icke måtte föranleda till något beslut, blef likväl, då på motionärens yrkande votering egde rum, den af ministern förordade enkla dagordningen förkastad med 98 röster mot 88 och M:r Richards motion derefter godkänd utan omröstning.

Hvilka nu än de närmaste följderna af detta parlamentsbeslut må blifva, äfven om det icke skulle lyckas att i en snar framtid gifva förslaget, den närmare utveckling som gjorde det utförbart, ja äfven om den britiska styrelsen lemnade saken derhän, utan att försöka några åtgärder för dess förverkligande, så att detta beslut tills vidare komme att förblifva endast ett vackert önskningsmål, — det är och förblir dock ett faktum af största betydelse i folkrättens annaler, att det engelska parlamentet den 8 Juli 1873, på denna de stora krigsrustningarnas tid, uttalat sig för införandet af ett allmänt och permanent system för fredlig lösning af tvister mellan stater.

Och vetenskapsmännen hafva skyndat att taga vara på detta faktum. Flera af samtidens förnämste rättslärde äro för närvarande församlade i Gand till en kongress, som sysselsätter sig med undersökningen af de stora och visserligen svårlösta frågorna, om och huru en kodifikation af folkrätten är möjlig, om och huru ett allmänt tribunal för internationella tvistefrågors afdömande må kunna åstadkommas.

Jag kan ej tänka mig, att dessa ädla bemödanden till förekommande af krigen med deras fasor och olyckor icke skulle, äfven hos oss, följas med varmt intresse. Och jag tillåter mig derföre här i korthet anföra några folkrättsliga data, hvilka synas mig berättiga till den åsigt, att ifrågavarande förslag och bemödanden ingalunda böra utan vidare pröfning rubriceras såsom utopier, att tvärtom dessa frågor för dagen icke mera kunna bland dagens äflan försvinna, utan allaredan hafva stöd i historiska fakta, och att således de stora svårigheter, som för det internationella rättstillståndets befästande ännu återstå att besegras, dock icke borde betraktas såsom alldeles oöfvervinnerliga.

I fråga om krigets legitimitet gäller det såsom en allmän folkrättslig grundsats, att staterna, innan de anförtro en internationel frågas lösning åt vapenskiftet, äro moraliskt förbundna att försöka alla tillbudsstående hederliga medel, för att komma till en vänskaplig och fredlig uppgörelse. Detta är för dem icke blott en af humaniteten förestafvad pligt, det är nästan alltid tillika det bästa medel att få förnuft och rättvisa att gälla. Den nation, som griper till vapen utan att först försöka en försonlig uppgörelse, föranleder derigenom till den uppfattning, att dess sak icke är rättvis, eller att, om den är rättvis, den dock begagnas blott såsom förevändning för vinnande af andra resultater*).

De skilda former, i hvilka den fredliga uppgörelsen plär ega rum, äro följande:

1) Tvistens godvilliga biläggande efter direkta underhandlingar emellan båda parterna, vare sig då att de höjda anspråken nedläggas, för vänskapens bibehållande, eller att man lyckas träffa en vänskaplig öfverenskommelse om ömsesidiga eftergifter. Det förra benämnes på diplomatiens språk vanligen *arrangement amiable,* det senare *transaction.* Såsom exempel härpå må anföras: traktaten af 1842 mellan de Förenade Staterna och England rörande Englands anspråk att få visitera på hafvet amerikanska fartyg, som misstänktes att begagnas för slafhandeln; traktaterna mellan samma makter 1842 och 1846 rörande regleringen af staterna Maine's och Oregons gränser; den nyligen af svenska och danska kabinetten aflåtna deklaration angående lotsningen i Öresund. Utan en ganska hög grad af moderation hos endera eller båda parterna kunna sådana uppgörelser svårligen lyckas, allraminst om tvistefrågan är af omfattande och ömtålig beskaffenhet. Det vill ju så vara fallet äfven när enskilda personer råka i delo: sällan slites en tvist utan förmedling af tredje man, eller ock rättegång, att icke tala om duell.

2) Den andra arten af fredlig uppgörelse är den, då en vänskaplig makt lånar sin tjenst för att lösa och reglera

*) Jfr Ch. Calvo, Le Droit international I. p. 785.

de mellan tvenne eller flera stater sväfvande tvistefrågor. Vare sig att sådana tjenster sjelfmant erbjudas eller att de af de tvistande påkallas, är detta medlarekall dock ingen lätt uppgift. Ty det är ej med auktoriteten af en domare eller kompromissarie, den medlande makten uppträder, det är endast genom att på ett skickligt och upphöjdt sätt bereda insteg för moderata och försonliga tänkesätt, han kan lyckas åstadkomma en fredlig lösning af den uppkomna differensen; obligatoriska äro hans uttalanden ej. — Huruvida det bör anses vara en skyldighet för neutrala stater, att sjelfmant och i alla förekommande fall erbjuda sin bemedling, detta är en fråga, som blifvit ganska olika besvarad. En del publicister, såsom t. ex. Hübner och Phillimore, anse sådan skyldighet förefinnas, italienaren Galiani åter förmenar, att en stat heldre bör undvika, än uppsöka, sådan inblandning i andra staters yttre förhållanden. Svårt torde vara att uppställa en generel regel, der förfarandet så väsentligen måste bero af förhållandena in casu, af den medlande maktens ställning till de tvistande, af tvistefrågans beskaffenhet. Måhända borde såsom princip etableras, att medlarekallet icke bör afböjas, när parterna anhålla om bemedling, men att det icke bör erbjudas eller påtrugas, om förhållandena äro sådana, att offerten kunde kännas sårande eller betraktas såsom ett försök att åtkomma inflytande för egennyttiga ändamål. Äfven här ligger analogien från privatlifvets område nära till hands.

Af exemplen på bemedlingsförsök och bemedlingsåtgärder vill jag blott anföra ett. Under en följd af år hade Marocko tillåtit sig rättskränkande handlingar mot Spanien. 1844 hade spänningen mellan dessa makter uppnått en sådan höjd, att krigsutbrott syntes oundvikligt. Då erbjödo franska och engelska regeringarna sig att såsom skiljedomare uppgöra differenspunkterna. Spanien förkastade detta kompromissförslag, anförande, att då det icke gällde att utreda en tvifvelaktig principfråga, utan klara och uppenbara omständigheter förelågo, Spanien icke kunde underlägga fremmande staters dom de angrepp, som skett mot dess värdighet och heder. Kabinetten i London och Paris, som befa-

rade skador för sina länders handel, om krig utbröte, ändrade då sitt förslag derhän, att de erbjödo sin *bemedling;* hvilken det ock lyckades att, åtminstone för en tid, återställa det goda förståndet mellan Spanien och Marocko.

3) Af större betydelse och verkan är utvägen att åt skiljedomare hänskjuta afgörandet af internationella stridigheter.

Till sitt upphof och sina principer är den internationella *arbitratio,* såsom den kallas, analog med kompromissdomen i privata rättstvister. Skilnaden ligger blott deri, att då den sistnämnda är absolut obligatorisk och har exekutiv kraft, skiljedomen mellan stater åtminstone hittills ansetts snarare moraliskt, än rättsligt förbindande, om man undantager de fall, då de tvistande staterna genom ett inbördes fördrag på förhand fixerat omfånget och beskaffenheten af den eller de frågor, skiljedomaren har att afgöra, och ömsesides förpligtat sig att efterlefva afgörandet inom dessa gränser. Rättsligt och icke blott moraliskt förpligtade att följa domen äro ock, engång för alla, förbundna stater, hvilkas förbundsförfattning inrättat ett gifvet forum för alla tvister mellan dem.

Skiljedomare hafva valts såväl bland regenter eller regeringar som bland enskilda personer, då vanligen framstående rättslärde eller embetsmän. Praxis är, att ett sådant högt förtroendeuppdrag icke kan på annan öfverlåtas, dock att regerande furstar anses oförhindrade att äfven i sådan funktion begagna sig af sina rådgifvare, ehuru utan afgörande- och signeringsrätt för dessa. Praxis är ock, att om ej förberedande aftal mellan parterna bestämmer hvad i afseende å beslutförhet och pluralitet iakttagas skall, kompromissarierna sjelfva reglera dessa frågor enligt privaträttsliga grunder. Gällande regel är vidare, att, när fråga är om statsområde och gränser, *jus in re* absolut dominerar samt alltid och i alla fall medför *jus ad rem;* hvarföre skiljedomarene icke hafva att fästa sig vid det materiella innehafvandet.

Arbitratio har i olika former förekommit i alla tider. Hos Grekerna plägade två tvistande städer vända sig till en

tredje, neutral och vänskapligt sinnad stad. Hos Romarena var formen i äldre tid den s. k. reciperatio, om hvilken det säges: "Reciperatio est, cum inter populum et reges, nationesque et civitates peregrinas lex convenit, quomodo per reciperatorem reddantur res reciperenturque, resque privatas inter se persequantur"*).

Af närmare intresse äro de internationella kompromissmålen i nyare tid, och torde jag derföre få anföra särskilda exempel på sådana.

Då åtgärder af franska regeringen på kusten af Portendik i Senegal åren 1834 och 1835 framkallat talrika reklamationer af engelska köpmän, som handlade med gummi på denna kust, blefvo franska och engelska styrelserna, efter att i flera års tid hafva utan resultat brefvexlat och diskuterat om detta ämne, slutligen ense om att hänskjuta frågan till konungens af Preussen kompromissariska afgörande. Denne afgaf 1843 en abitral dom, enligt hvilken Frankrike ålåg att betala en skadeersättning till de engelska köpmännen, på den grund att engelska regeringen icke hade erhållit notifikation om den af Frankrike vid nämnda kust upprättade blokad. Frankrike skyndade att fullgöra domen; en blandad kommission utsågs att fastställa ersättningens belopp, för hvars gäldande franska kamrarna derefter voterade erforderligt anslag.

Då Frankrike och Mexiko 1839 slöto freden i Veracruz, blef det i fredsfördraget faststäldt, att några sväfvande principfrågor, om hvilka man icke kunnat blifva ense, skulle till en tredje makts afgörande öfverlemnas. Drottningen af England utsågs till kompromissarie, och hennes domslut efterkoms af de nämnda parterna.

Medan en fransk armé under den spanska restaurationstiden, åren 1823 och 1824, intervenerade i Spanien, förekommo fiendtliga beröringar mellan de båda staternas flottor, med påföljd af ömsesidiga seqvestrar och priser. Vid den uppgörelse, som sedermera träffades mellan ifrågavarande makter, kunde man icke förena sig om grunderna för

*) Hos *Heffter*, Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart, p. 200.

de ömsesidiga ersättningar, hvarpå nyssnämnda seqvestrar och priser framkallat anspråk. Underhandlingarna härom varade ända till år 1851, då man omsider öfverenskom att vädja till konungen af Nederländerna, för differensernas afgörande genom skiljedom, i enlighet med hvilken inbördes liqvidation sedermera egde rum.

År 1862 blef konungen af Belgien utsedd till skiljedomare af Englands och Brasiliens regeringar, med anledning af en konflikt framkallad genom polisåtgärder i Rio Janeiro emot några engelska marinofficerare, hvilka förgått sig emot ordningen. Kabinettet i S:t James hade häri sett en svår förolämpning emot den britanniska marinen och fordrade upprättelse derför; men kompromissarien förklarade, att hvarken en afsigtlig eller en oafsigtlig förolämpning emot den britiska marinen var att skönjas i de öfverklagade omständigheterna.

Emellan England och Peru hade tvist uppkommit med anledning deraf, att en storbritannisk undersåte, misstänkt för ett mordattentat på presidenten i Peru, länge hållits i ransakningshäkte och, då han slutligen tillföljd af bristande bevis frigafs, ålades att oförtöfvadt lemna landet. Engelska regeringen antog sig hans sak och yrkade på en icke ringa skadeersättning. Peruvianska regeringen ansåg detta anspråk obefogadt. Sakens afgörande hänskjöts då till staden Hamburgs Senat, som i dom, gifven 1864, på anförda skäl underkände det engelska påståendet.

Jag vill slutligen erinra om den nyligen i Genève slutförda stora internationella rättegången. Enligt öfverenskommelse mellan de Förenade staterna och England, af den 8 Maj 1871, öfverlemnades lösningen af den s. k. Alabamafrågan, eller förstnämnda makts anspråk på ersättning af England med anledning af denna stats åsidosättande af sina skyldigheter såsom neutral makt under striden mellan Nord- och Sydstaterna, till en skiljedomstol bestående af fem medlemmar, af hvilka hvardera tvistande parten utsåg en, medan tre ojäfviga personer, nämligen konungen af Italien, kejsaren af Brasilien och schweiziska edsförbundets president, enhvar valde en medlem. Kändt är, huruledes domen i detta

mål, hvilken gick England emot, allaredan blifvit af denna stat åtlydd.

I de nu exempelvis anförda fallen hafva parterna underkastat sig och uppfyllt kompromissdomen. Fall hafva dock förekommit, då sådan dom blifvit af parterna förkastad. Man har ock i folkrätten uppställt vissa grunder för berättigandet att underkänna skiljedom. De äro: om kompromissarie öfverskridit sin befogenhet genom att gå utöfver de gränser, inom hvilka tvistefrågan ligger, eller genom att indraga och afgöra frågor, som icke höra till saken; om det visar sig att jäf förefunnits hos någon eller några bland skiljedomarena, eller att de tillåtit sig svekfullt förfarande; om någon af parterna icke blifvit hörd eller icke erhållit tillfälle att prestera bevisen för sina yrkanden; om domen så strider mot rättvisa, att dess tillämpning är ogörlig. — Det inträffade t. ex. att konungen af Nederländerna, kallad till skiljedomare i en gränsetvist emellan Storbritannien och Förenta staterna, år 1831, gaf en dom i hvilken rättsfrågan lemnades oafgjord, och utan afseende på de fakta, som föranledt tvisten, en alldeles ny gränsereglering bestämdes. Denna dom förklarades af båda parterna otillämplig, och de fortsatte derpå sina direkta underhandlingar, som slutligen ledde till en vänskaplig uppgörelse.

Jag har med dessa korta erinringar blott velat fästa uppmärksamheten derpå, att det icke så sällan visat sig möjligt att bringa stridigheter mellan stater till önskadt slut utan att låta kanonerna tala; att vissa former och principer för sådana fredliga uppgörelser allaredan utbildat sig och att det icke mera anses vara suveräna stater ovärdigt, att likt enskilda parter uppträda inför domstol och underkasta sig dess föreskrift.

Men stort är dock steget från denna casuella praxis till införandet af den internationella arbitrationen såsom ett alla stater omfattande och bindande, beständigt system.

Det kan ej förbises, att härintills tvister mellan stater kunnat skiljas genom kompromissdom endast i sådana fall, då båda staterna önskat undvika krig och derföre blifvit ense om vädjandet till skiljedomstol. — Det af britiska par-

lamentet genom godkännandet af M:r Richards motion nu förordade system förutsätter deremot att vädjandet till den allmänna internationella skiljedomstolen icke blefve beroende af parternas föregående ömsesidiga och frivilliga aftal derom, men att detta sätt för tvistens slitande blefve obligatoriskt, såsnart den ej kunnat genom godvillig inbördes uppgörelse biläggas; kort sagdt, att när en stat vill göra anspråk af ett eller annat slag gällande emot en annan stat, detta skall ske genom den senares instemmande för det folkrättsliga tribunalet och att den instemda staten skall vara förpligtad att hörsamma sådan stemning.

Det förutsätter vidare, detta system, att domen skall fullgöras, äfven då den förlorande staten icke sjelf önskat tvistens afgörande genom den internationella domstolen; således en exekutiv makt för att genom tvång kunna bereda domen efterlefnad.

Och det förutsätter slutligen, att domstolen icke blott må hafva billighetsskäl, och mer eller mindre vacklande usanser och principer att i sina domslut tillämpa och åberopa, utan heldre och framförallt en bestämd och beskrifven, af alla stater antagen och erkänd, internationel lag.

Jag nämnde redan, att den nu i Gand församlade kongressen är sysselsatt med öfverläggningar rörande utförbarheten af ifrågavarande system. Jag bör ej fördrista mig att här i förväg söka uppställa suppositioner rörande resultaten af kongressens arbeten. Det torde väl icke töfva länge innan de blifva kända. Hvad man med säkerhet kan förutspå är, att denna vetenskapliga församlings förslag och yrkanden mångenstädes skola emottagas med tvifvel och invändningar. Sådana hafva ock framkastats emot den Richardska motionen. Man vill icke bestrida önskvärdheten deraf att krigen må i möjligaste måtto förebyggas, men man förmenar att detta ingalunda skall lyckas genom en internationel skiljedomstols införande, enär den nationella sjelfkänslan och den politiska fåfängan eller stoltheten aldrig skola underkasta sig det regelbundna anlitandet af en domstol, i stället att framföra arméer på valplatsen, — aldrig skola tillerkänna den internationella lagskipningen förmågan att i lika

grad befordra maktintressena och gloire'n, eller i lika grad tillfredsställa hämndlystnaden, om sådan finnes, som ett lyckligt och framgångsrikt krig, o. s. v.

Utan tvifvel fordras det en fast tro på menniskoslägtets perfektibilitet för att tänka sig den absoluta freden beständigt rådande mellan alla civiliserade stater. Men äfven de, som icke hysa en sådan tro, borde dock medgifva det berättigade och behöfliga i sådana sträfvanden som de, för hvilka M:r Richard senast gjort sig till tolk. Kunna krigen ej fullständigt förekommas, så må dock allt, som inom möjlighetens gränser ligger, göras för folkrättens utvecklande derhän, att nödvändigheten af krigen alltmera må förminskas, att deras befogenhet må reduceras till enahanda som den våldsamma åtgärdens i allmänhet: att vara en yttersta nödfallsåtgärd sedan ingen annan utväg att förskaffa sig rätt återstår, ingen försoning mera är tänkbar.

Jag vill anföra några ord härom af den franska juristen Giraud: "De, säger han, som hafva drömt om en evig fred, känna icke menskligheten. Verlden är ett vidsträckt fält för handlingar och händelser. Den enas frihet stöter den andras frihet; deraf alla konflikter, men ock känslan af rätt, som icke är annat än frihetens ordning. Ett samhälle, som vunnit beständig fred, skulle måhända falla i upplösning; men kriget bör, när det utbryter, vara rättvist, motiveradt och begränsadt. Det är legitimt endast så vidt som det är nödvändigt. Under sådana vilkor kan kriget tillochmed stärka den offentliga sedligheten och höja nationernas karakter". Michel Chevalier, som uttalat enahanda åsigter rörande kriget, medgifver tillika att införandet af kompromissdom såsom allmän folkrättslig regel vore att göra menniskoslägtet en omätlig tjenst, och han anser det sannolikt att, på sätt den amerikanska senatorn Charles Summer förutspått i sin skrift med anledning af det senaste kriget mellan Tyskland och Frankrike, det snart nog skall utbilda sig en europeisk eller universal opinion, som skall veta att göra sig gällande hos styrelserna och som, efter att hafva infört nya bestämningar i folkrätten, jemväl skall hålla på deras iakttagande.

I den Richardska motionens godkännande och det kort derpå beslutna försöket att genom vetenskaplig diskussion bereda vägen för ifrågavarande reformer i de internationella rättsförhållandena, kan man redan skönja en god början till förverkligandet af anförda förutsägelser. Kännedomen om, att gemensam domstol och gemensam lag för flera stater faktiskt existerar i statsförbunden, borde i sin mon kunna bidraga till utbildandet af den öfvertygelse, att stater kunna följa fullständig lag likaväl som efterhand tillkommande fördragsbestämningar, att stater med lika fördel och lika ära kunna underkasta sig en gifven, permanent domstols utslag i deras tvister, som en tillfällig, för gången utsedd kompromissrätts.

Ju mera en sådan öfvertygelse vinner insteg, desto tydligare skall ock möjligheten framträda, att genom allmän internationel kongress få införd en organisation, som befäster det internationella rättstillståndet. Och väl må den önskan få uttalas, att statsmännen och rättsvetenskapens koryfeer må låta det sig angeläget vara, att oförtrutet och energiskt arbeta för detta mål.

L. Mechelin.

Sinnessjukdomarne i förhållande till tillräkningsläran.

Af Prof. D:r Skrzeczka, i Berlin. *)

I. Om sinnessjukdomarnes inflytande på tillräkenbarheten.

§ 1. Allmänna bestämningar. Endast en handlings frihet gör att densamma kan tillräknas gerningsmannen, och denna frihet blir genom hans sinnessjukdom på ett eller annat sätt inskränkt eller upphäfd.

Följande äro de väsendtligaste vilkor, som böra förefinnas vid den psykiska process, hvars resultat en handling är, för att denna skall kunna anses såsom fri, och hvilka hvar för sig eller tillsammans upphäfvas genom tillvaron af en sinnessjukdom:

a) Menniskan måste vara medveten af sig sjelf såsom det handlande subjektet, och af tingen i den yttre verlden såsom handlingens närmare eller fjermare objekter. Sinnessjukdom kan fullständigt upphäfva detta medvetande.

b) Hon måste rigtigt bedöma sitt förhållande till den yttre verlden i allmänhet. Sinnessjukdom förfalskar detta omdöme derigenom, att förnimmelser och sinnesstämning altereras, eller vanföreställningar uppstå.

c) Om driften eller retelsen till en handling framkallas genom förnimmelser, känslor eller föreställningar, så får handlingen icke komma till stånd omedelbart — eller på sätt och vis reflekteradt —, utan vissa kontrasterande förnimmelser

---

*) I sammandrag öfversatt af G. E. ur "Handbuch des deutschen Strafrechts. In Einzelbeiträgen von Prof. D:r Engelmann, Prof. D:r Geyer, Prof. D:r Heinze . . . . . Prof. D:r Skrzeczka, Prof. D:r Wahlberg, herausgegeben von D:r Fr. von Holtzendorff". Zweiter Band. Berlin 1871.

och föreställningar måste uppträda, så att derigenom ett slags motsträfvighet uppstår, som förer till *öfverläggning*. Dermed måste vidare förknippa sig, å ena sidan *insigt* uti handlingens moraliska och rättsliga betydelse, samt å andra sidan ett förutseende af dess nödvändiga, sannolika och möjliga följder. Sinnessjukdom kan hafva till följd en sådan sinnestomhet och andlig fattigdom, att de antydda föreställningarne (omdömena, erfarenhetsrönen, åsigterna, grundsatserna), hvilka eljest redan af gammalt finnas förhanden i medvetandet och äro beredda att reproduceras för att gälla såsom motiver för eller emot en handling, öfverhufvud icke mera förefinnas, så att hvarje drift, hvarje retelse, som ögonblickligt dykar upp, omedelbart öfvergår i en handling. Å andra sidan kunna vissa serier af föreställningar genom sitt öfvermått af lifligliet uppträda så våldsamt, att de oemotståndligt drifva till handling samt nedtrycka hvarje annan kontrasterande föreställning, som hade kunnat verka såsom motskäl.

Om öfverhufvud någon öfverläggning eger rum, så kan genom sinnessjukdomen föreställningarnes flöde blifva så långsamt och trögt, att härigenom öfverläggningen blir bristfällig, eller i motsatts härtill kunna föreställningarne tillströmma med sådan lätthet och i sådan mängd, att ett fasthållande och uppskattande af desamma ej lyckas, samt att genom dem blott ett tillstånd af förvirring uppstår. Men öfverläggningen kan dessutom genom sinnessjukdomen blifva felaktig, i det att falska föreställningar begagnas till öfversattser för måhända formelt rigtiga slutledningar samt sålunda störa eller hindra insigten i den åsyftade handlingens beskaffenhet. Ju mera lifliga och aktiva dessa föreställningar äro samt ju mera de genomträngt och förfalskat medvetandets innehåll, desto menligare måste deras inflytande blifva.

d) Ur öfverläggningen framgå hos den sunda menniskan hennes viljebestämning och handling med logisk konseqvens och nödvändighet. Frihet i viljebestämning och frihet i handling äro identiska begrepp, och viljebestämningens

frihet i denna vidsträcktare mening är i hvarje händelse att uppfattas såsom ett allmänt kriterium för tillräkenbarheten.

Hvarken gerningsmannens medvetande, eller hans insigt i handlingens beskaffenhet och dess följder, eller hans öfverläggning allena gör hans sjelfbestämning och handling fria, utan härtill fordras att alla dessa vilkor tillsammans finnas förhanden, och en sinnessjukdom kan genom att upphäfva ett enda af dem göra hans handling ofri.

§ 2. Om graden, hvari tillräkenbarheten röner inflytande af sinnessjukdom. Då nu sinnessjukdom på så mångahanda sätt kan tillintetgöra handlingens frihet, så framställer sig den frågan, om alla en sinnessjuks handlingar på förhand äro att anses såsom nödvändigtvis ofria, eller om den sjuke också må kunna handla, utan att dervid röna inflytande af sin sinnessjukdom. Att icke alla en sinnessjuks handlingar bära prägeln af hans sjukdom, är rigtigt. Sinnessjuke kunna icke blott, likasom en frisk, utföra det dagliga lifvets vanliga förrättningar, i sitt yttre beteende iakttaga anständighetens och sällskapslifvets former och reglor, samt föra en konversation, utan att deri genast låta sin sjukdom träda i dagen, utan de kunna till och med ändamålsenligt ombesörja hvarjehanda affärer, ja äfven förestå ett embete och fullgöra dess funktioner. Öfning och vana göra det möjligt, att en temligen komplicerad själsverksamhet kan försiggå, utan att nya omdömen dertill erfordras, eller ny öfverläggning behöfver inträda, ja nästan utan att medvetande förefinnes om hela tillgången dervid. På lika sätt läser en öfvad pianospelare noterna i ett musikstycke och spelar det genast, utan att hafva det klart för sig hvad han läst, samt utan att behöfva en särskild viljebestämning för att alltid företaga den rigtiga och ofta ganska svåra rörelsen med de enskilda fingrarne.

Men äfven afsedt härifrån kunna en sinnessjuks handlingar i deras yttre företeelse alldeles likna handlingar af andligen friska personer. Enahanda motiver kunna föranleda enahanda handlingar, och sättet för deras utförande kan sakna all påfallande egenhet. Driffjädern är icke alltid ett sjukligt intryck eller en vanföreställning, och icke alltid lå-

ter det af sjukdomen betingade bristfälliga uti omdömet och felaktiga uti öfverläggningen framvisa sig.

En tjuf kan, sedan han blifvit sinnessjuk, utföra nya stölder alldeles på samma sätt, som han gjorde, innan han insjuknade; och ofta nog skall det befinnas vara omöjligt att framvisa, att och huruledes själsverksamhetens sjukliga störing utöfvat inflytande på tillkomsten af den ena eller andra handlingen af den sinnessjuke. Men det oaktadt vore det ganska vågadt och för de flesta fall tvifvelsutan origtigt, om man ville antaga, att sådana handlingar af sinnessjuke framgått ur en fri viljebestämning och vore att bedömas lika, som analoga handlingar af friska menniskor. Det inflytande, som en sjuk sinnesstämning och en enda, om än skenbart ganska obetydlig, vanföreställning eller störing af de intellektuella krafterna, enligt erfarenhetens intyg, utöfva på en menniskas hela psykiska väsende, är så stort, och den grad, hvari hela menniskan genom hvarje sinnessjukdom förändras uti sitt känslo- och tankelif, är så hög, att man för hvarje sinnessjuk måste antaga, att hvarje hans handling, i hvilken han icke rörer sig uti vanans uttrampade spår, utan hvilken förutsätter en verklig och medveten andlig verksamhet, i betydligaste mån rönt inflytande af hans sjukdom.

När uti ett civilt mål en menniska förklaras för blödsinnt, så utsäga läkare och domare dermed, att en sådan menniska icke är i stånd af öfverlägga om följderna af sina handlingar. Detta är likaledes att förstås blott sålunda, att en så beskaffad öfverläggning ej är att antagas hos en sådan menniska. Uti ett enskildt fall, vid den eller den handlingen, skall denna oförmåga ej göra sig märkbar — men man kan aldrig med någon säkerhet räkna på denna förmåga. Medan man om en frisk menniska i någon mån kan bestämma, huru hon under gifna förhållanden skall bete sig, beror det hos en sinnessjuk af oberäkneliga omständigheter, öfver hvilka hon sjelf icke har någon makt, d. v. s. af tillfälligheter, till hvilket resultat hennes öfverläggning skall föra henne. Ett sinnes-intryck, en plötsligt uppkommande föreställning, en skenbart alldeles betydelselös småsak kunna afgörande inverka på henne.

Då nu de psykiska processer, ur hvilka en handling framgår, ingalunda alltid äro fullkomligt genomskinliga, torde det falla sig ganska svårt att i fråga om någon speciell gerning af en sinnessjuk med säkerhet påstå, att den är en produkt af fri viljebestämning och kommit till stånd oberoende af sinnessjukdomen.

I anseende till den stora vigt, som i följd häraf måste tilläggas hvarje sinnessjukdom vid bedömandet af hvarje den sjukes handling i afseende å dennas frihet eller ofrihet, måste det synas vara oundgängligen nödvändigt att noga bestämma, hvad som är att förstås med "sinnessjukdom" d. v. s. hvem som bör betecknas såsom "sinnessjuk".

En så noggrann definition af nämnda begrepp kan väl icke gifvas, att förmedelst densamma gränsen emellan andelig sjukdom och helsa skulle i hvarje fall låta sig skarpt uppdragas; och det kunde derföre tyckas, som skulle i det föregående med orätt ett så afgörande inflytande på handlingsförmågan blifvit vindiceradt åt sinnessjukdomen, och som vore den medicinska uppfattningen af saken egnad att i tvifvelaktiga fall tillföra domaren förvirring, i stället för klarhet. Men i sjelfva verket är detta icke händelsen.

Visserligen finnes det likaså litet en skarp gräns emellan andlig helsa och sinnessjukdom, som emellan helsa och sjukdom på det rent kroppsliga gebitet, och på det förra likasom på det sednare fältet förekomma tillstånd, angående hvilka det ej skall kunna med säkerhet bestämmas, om de ännu tillhöra helsans gebit, eller redan böra betecknas såsom sjukliga. Men dessa äro samma fall, i hvilka man, med åsidosättande af den medicinska ståndpunkten, borde uppå den psykologiska och filosofiska analysens väg komma till det resultat, att det är tvifvelaktigt, huruvida den ifrågavarande menniskans handlingar må vara fria eller icke, samt förklara viljebestämningens frihet väl icke för fullständigt upphäfd, men icke heller för obetingadt förhandenvarande, d. v. s. förmågan af öfverläggning, af förnuftets bruk o. s. v. för mer eller mindre inskränkt, men icke för förlorad. Det är de fall, hvilka tillhöra ett gränsområde, hvars obestridliga faktiska tillvaro måste erkännas genom antagandet af min-

skad tillräkenbarhet*). Att afgöra, huru detta erkännande skall ske: antingen de vilkor, vid hvilkas förhandenvaro en minskad tillräkenbarhet är att antagas, och de följder, hvilka en lagstridig handling vid antagandet af densamma skall hafva för gerningsmannen, böra uttryckligen vara fastställda i strafflagen, eller om erforderligt afseende kan egnas dem derigenom, att deras förhandenvaro tages i betraktande så-

*) Att "tillräkna" är att fälla det omdöme, att någonting, som blifvit gjordt, framgått ur den fria viljan hos en menniska, hvilken derföre är ansvarig för den handling, hvars resultat det gjorda är. "Tillräkenbarhet" åter betecknar förmågan af en sådan ansvarighet hos en menniska, d. v. s. att hennes vilja kan fritt bestämma öfver hennes handlingar. Barnets vilja kan det ännu icke, ty den är ännu ofri; emedan till frihet behöfves ett utveckladt medvetande dels af handlingars egenskap att under gifna förhållanden medföra eller kunna medföra vissa följder, dels af menniskans pligt att, i anseende till vissa följders oförenlighet med andras rättigheter, undvika sådana handlingar. Ett sådant medvetande i afseende å de i lifvet vanligaste handlingar vinnes genom uppfostran och erfarenhet; och vid den ålder, då detta vanligen hunnit ske, antaga lagarne (den finska lagen vid 15 års ålder) tillräkenbarhet hos den minderårige. Förloras denna förmåga åter, såsom genom ålderdomsslöhet och sinnessjukdom kan på ett uthållande sätt ske, eller är den upphäfd blott på ett öfvergående sätt, t. ex. genom sömn eller yrsel, så är tillräkenbarheten under ett sådant tillstånd icke *minskad*, utan *den förefinnes då icke*, emedan *viljan* då är *ofri*. — En annan sak är, att medvetandet hos en tillräkenbar menniska kan, utan att vara upphäfdt, vara på ett öfvergående sätt mer eller mindre fördunkladt genom något begär eller någon sinnesrörelse, som personen både kan och borde beherrska, t. ex. genom en stark passion, eller en stark affekt, såsom häftig vrede, förtviflan m. m. I vissa dylika fall af sinnesrörelse, då den tillräkenbare förbrytaren visserligen felar genom sin underlåtenhet att beherrska denna sin sinnesrörelse, men den stegrade graden af densamma har sin grund icke blott uti förbrytarens slapphet i viljan, utan äfven i yttre häftigt påträngande orsaker, som äro oberoende af hans vilja, men inverka uppå denna utan att dock upphäfva personens valfrihet, och i hvilka fall brottet derföre påkallar ett mildare bedömande (såsom händelsen är med barnamörderskans förtviflan, eller när dråparen blifvit till häftig vrede retad af den dräpne), låta lagarne sinnesrörelsen gälla såsom en synnerligen mildrande omständighet, men icke såsom bevis på oförmåga af ansvarighet, hvilken (oförmåga) lagarne ännu mindre antaga vara förhanden, när fallet icke på förenämndt sätt är särskildt behjertansvärdt (t. ex. då en mo-

som en mildrande omständighet vid straffets mätande, är icke en uppgift för läkaren. Faktiskt hafva de flesta lagar redan fästat afseende vid vissa fall af dylika tillstånd. Den minskade tillräkenbarheten är redan erkänd derigenom, att en moder, som föröfvat mord å sitt oäkta foster, ådömes ett vida ringare straff, än som eljest är stadgadt för mord — blott och bart i anseende till det sinnestillstånd, hvari hon under och strax efter födseln befinner sig. En likadan uppfattning ligger till grund för bestämningarne i Preussiska strafflagens 177:de §*), hvari vissa affekter framte sig såsom förminskande tillräkenbarheten**). Lemna vi åsido de ifrågavarande tvifvelaktiga fallen, som uppkomma genom öfvergångarne från andlig sundhet till andlig sjukdom; så skall särskiljandet emellan dessa begge tillstånd icke vara så svårt.

---

der dödat sitt äkta foster, eller då dråparen retat upp sig sjelf, eller låtit tredje person reta sig till vrede). Författaren Prof. Skrzeczka som är läkare, icke jurist, har i dessa fall antagit en "minskad tillräkenbarhet" (hvilket äfven några juridiske författare och vissa lagar gjort), samt är derföre benägen att äfven vid tvifvelaktiga fall i hvilka sinnessjukdom kan ifrågasättas, antaga en minskad tillräkenbarhet, ehuru det i de sednare fallen rätteligen torde gälla att afgöra, om tillräkenbarhet hos den handlande *förefinnes*, eller *icke*. Hans åsigt är ock måhända motiverad af ett missförstånd beträffande det mildare bedömande, som af nyare lagar egnas åt straffbara handlingar af tillräkenbare minderårige, icke derföre att desse lida af "minskad tillräkenbarhet", utan derföre att de ännu icke kunna innehafva en stadgad vana att beherrska sina begär och sinnesrörelser, fastän de hafva förmågan dertill och derföre äfven förmågan att handla fritt — d. v. s. äro tillräkenbara. — Förefinnes grundadt tvifvel derom, huruvida en handling är en följd af sinnessjukdom, eller icke, torde det, om man vill undvika orättvisa, vara rådligast att antaga ofrihet i viljan, men icke "minskad tillräkenbarhet".

Öfversättaren.

*) Innehåller den bestämning, att en dråpare, som under vissa omständigheter blifvit af den dräpne retad till vrede och deraf genast låtit hänföra sig till brottet, skall straffas betydligt lindrigare, än straffet utan en sådan mildrande omständighet borde utfalla.

Öfvers.

**) Se noten å föregående sida. Öfvers.

II. Sinnessjukdomens begrepp och väsende. Den andliga verksamhetens sjukliga förändring genom densamma.

§ 3. *Sinnessjukdomens begrepp och väsende.* Sedan man förut hade uti sinnessjukdomarne sett blott och bart själssjukdomar, samt ställt dem parallelt med synden, och uppfattat dem hufvudsakligen såsom ett öfvermått af utveckling utaf den ena eller andra lidelsen, vann efterhand en med det medicinska åskådningssättet i andra fall öfverensstämmande uppfattning allt mer och mer insteg.

Griesinger, som ansluter sig till Esquirol, förklarar sinnessjukdomarne vara sådana hjern-affektioner, vid hvilka anomalier och störingar i föreställnings- och viljeverksamheten bilda de för iakttagelsen mest framstående symptomgrupper.

De äro (säger Esquirol) enligt regeln feberfria tillstånd, och om dervid tillfälligtvis feber visar sig, så är denna icke orsak till den andliga verksamhetens rubbning.

Det gifves hjern-affektioner, hjernsjukdomar, vid hvilka den andliga verksamheten icke är altererad, utan hvilka gifva sig tillkänna genom smärta, sjuklig känsel eller känslolöshet, förlamningar och krampanfall; och å andra sidan kan vid fullständigt utvecklade sinnessjukdomar hvarken alltid å liket såsom orsak framvisas någon organisk, materiel, sjuklig förändring i hjernan, eller hjernaffektionen under patientens lifstid igenkännas annorlunda, än just genom de psykiska sjukdoms-symptomerna. När vi antaga en hjernaffektion såsom grundvalen för alla sinnessjukdomar, så sker det derföre, att vi måste uppfatta föreställnings-, tanke-, omdömes- och vilje-verksamheten såsom hjern-verksamheter, samt äro berättigade att ifrån förändringen uti verksamheten sluta till ett lidande uti organet för denna verksamhet.

I många fall af sinnessjukdom visa sig visserligen också andra symptomer af ett hjernlidande, såsom t. ex. förändringar af känseln såsom nervsmärta, känsla af myrkrypning, saknad af känsel uti lemmarne, känslolöshet emot beröring och smärtor; eller förändringar af rörelseförmågan, såsom lindriga förlamningar af tungan, hvilken vid talandet stöter

emot, oregelbundenhet uti gången, darrning i lemmarna, muskelryckningar och krampanfall; eller vissa störingar uti sinnenas verksamhet, eller sinnesvillor; eller allmänna kroppsliga sjukdomssymptomer, som pläga förekomma vid hjernlidanden, såsom hufvudvärk, svindel, sömnlöshet — och dessa tecken till ett hjernans insjuknande måste då spela en stor role vid afgörandet om tillvaron af en sinnessjukdom. Deras tillvaro kan väl leda till den slutledning, att ett sinnestillstånd, som visar sig misstänkligt, bör uppfattas såsom en sinnessjukdom; men saknaden af dessa hjernsymptomer utesluter ingalunda sinnessjukdomen.

Enligt regeln måste man hufvudsakligen ur sjelfva den andliga verksamhetens art komma till insigt deraf, att den är en sjuklig sådan, i det man nemligen jemför en menniskas psykiska förhållande med det, som förekommer hos den normala, friska menniskan. Om någon genom yttre eller psykiska intryck bringas att känna, föreställa sig eller vilja någonting helt annat, än som plägar inträffa hos friska menniskor, så påtränger sig derigenom en misstanke om att han är sinnessjuk. Ett säkert omdöme kan derur härledas blott i de fall, då denna skiljaktighet i det psykiska förhållandet är mycket eklatant; emedan också menniskor, hvilkas sundhet ej kan betviflas, äro inbördes ganska olika artade, och naturligtvis icke hvarje menniska, som känner, tänker, dömer och handlar på ett ovanligt sätt, kan hållas för sinnessjuk.

Den bästa måttstock erhåller man, om man så att säga kan jemföra den ifrågavarande menniskan med sig sjelf, och om det kan uppvisas, att hon i sitt psykiska förhållande blifvit helt annan, än hon var förut. Denna det andliga väsendets totala förändring är allmänt erkänd att vara afgörande för frågans bedömande. Låter en sådan förändring icke väl förklara sig psykologiskt (ur naturliga orsaker), försiggår densamma inom en jemförelsevis kort tid, hafva dervid momenter inverkat, hvilka enligt erfarenheten kunna framalstra sinnessjukdomar, framter personen genom denna det andliga väsendets förändring bilden af en utaf de former, under hvilka sinnessjukdomar enligt erfarenheten framträda, och kunna dertill ännu sådana kroppsliga sjukdoms-

tillstånd uppvisas, som enligt erfarenheten äro i stånd att utöfva ett intensivt inflytande på det andliga väsendet (hjernsjukdom), så är personen sinnessjuk (Griesinger).

§ 4. *Sjukliga förändringar i sinnesstämningen och i föreställningsverksamheten.* Det psykiska förhållandets allmänna förändringar vid sinnessjukdomar göra sig märkbara uti känslans, föreställningens och viljans sferer. Mera eller mindre kan den ena eller andra af dessa alterationer vara öfvervägande. En förändring uti sinnesstämningen är ofta det, som tillförst visar sig påfallande för den sjukes omgifning. Antingen är han försjunken i *sorgbundenhet*, som kan stegras ända till förtviflan, eller ock befinner han sig i en stegrad *glädtig stämning*, hvilken låter honom se allt ifrån den ljusaste sida. Dessa stämningar och sättet, hvarpå de uppenbara sig i miner, åtbörder och beteende, skilja sig derigenom ifrån friska menniskors, att de äro omotiverade, ofta stå i bjert motsägelse till förhållandena, eller åtminstone, om orsaker finnas, hvilka kunde förklara dem, uti sin intensitet gå vida utöfver det vanliga måttet, samt fullkomligt beherrska den sjuke. Understundom är det en total *sinnestomhet*, som karakteriserar den sjukes väsende, så att han icke röres till glädje eller smärta af någonting, som eljest skulle hafva lifligt hänfört honom åt det ena eller andra hållet, — eller sinnesstämningen utmärker sig genom en påfallande *ombytlighet*, och alldeles utan skäl eller af den obetydligaste anledning följa gråt och skratt, fröjd och smärta omvexlande efter hvarandra, utan att den ena eller andra känslan upprörer annat, än den yttersta ytan.

Ofta nog hafva de sjuke ett mer eller mindre klart medvetande af det abnorma i deras sinnesstämning samt kämpa vid sjukdomens utveckling ännu energiskt emot densamma. Redan *föreställningsverksamheten* allena kan genom sinnesstämningen blifva intensivt förändrad. Den sjuke ser, allt efter det honom beherrskande intrycket, hela verlden såsom genom ett färgadt glas. Allt, som kommer emot honom, blir för honom en källa antingen till lidande, qval eller fruktan, eller ock, å andra sidan, till hänryckning samt de djerfvaste planer och förhoppningar. Menniskor, som

komma i beröring med honom, äro hans fiender och förföljare, och han tillskrifver dem misstroget allehanda planer och anslag; eller han ser uti en hvar en vän och beundrare, som förtjenar det fullaste förtroende, och på hvars hjelp och ovilkorliga understöd han helt och hållet kan förlita sig. Redan på detta sätt blir den sjukes omdöme om sig sjelf, verlden och menniskorna förfalskadt. Ganska ofta, om än icke utan undantag (Griesinger), är den altererade förnimmelsen att anses såsom orsaken till *vanföreställningar*. Den sjuke, som är medveten af sina stämningar, söker efter en förklaring för desamma, och då denna icke finnes uti reala förhållanden, utan — något som han ej inser — blott och bart är att sökas hos honom sjelf, så råkar han på föreställningar, som äro fullkomligt falska och stå i motsägelse till verkligheten. Antingen tror han sig vara förföljd samt öfverallt bevakad och ansatt af fiender, anser sig förstörd till kroppen, sin själ förlorad och för evigt fördömd, sin ekonomiska ställning ruinerad, tror sig måsta dö af hunger o. s. v.; eller tillskrifver han sig sjelf en underbar förmåga och kraft, en stor förmögenhet, hög samhällsställning o. s. v.; eller ock leder hans fullständiga sinnestomhet och likgiltighet till den fixa ideen, att han är död eller bortbytt.

En sådan process visar å ena sidan den sjukliga stämningens kraft, å andra sidan den försvagning, som omdöme och öfverläggning redan lidit.

Dessa allmänna föreställningar erhålla ofta bestämda former genom sjukliga intryck. Hvartenda af våra sinnen kan genom dess organers eller hjernans abnorma verksamhet leda till *sinnesvillor*.

Den fysiologiska sinnliga förnimmelsen är en ganska komplicerad akt. Först verkar en yttre materiel inverkan retande uppå nervfibrernas periferiska ändor; fibrerna leda väckelsen till nervsystemets centrum; här kommer den till medvetandet, och ett på erfarenhet och öfning baseradt omdöme upplyser oss då om naturen af den materiella inverkan, som träffat nervfibrernas yttre ändor. Intryck på de särskilda sinnesnerverna gifva specifikt olika förnimmelser: retningar af hörsel-nerverna blott förnimmelsen af en ton

eller ett skall, af syn-nerverna en förnimmelse för synen, af känsel-nerverna en vidrörings- eller temperatur-förnimmelse o. s. v. Äfven retningar, som träffa nerv-stammen eller de centrala nervrötterna, framkalla förnimmelser, hvilka äro adäqvata med sinnes-nervernas natur.

En sjuklig eller mekanisk retning af syn-nervstammen, framkallar förnimmelsen af ljusglans, eller punkter och cirklar likasom af eld eller färgade; en retning af hörsel-nervstammen förnimmelsen af en ton, eller man tror sig höra sus eller brus; ett tryck på känselnervernas stammar framkallar känslan af smärta eller myrkrypning uti den lem, som väckes till rörelse af de ifrågavarande nerverna.

Tror någon, att det sus, hvaraf förnimmelsen på detta sätt uppväckes hos honom, härrör af vinden, träden eller af en bränning i hafvet, så är detta en — visserligen helt enkel — sinnesvilla. Befinner sig hjernan i något särskildt retnings-tillstånd, så kunna dylika sinnesvillor blifva mycket mera komplicerade. Ett intryck på synnervernas centrum kan då föranleda, att man tror sig tydligt se bestämda ting eller personer; hörselsinnet kan derigenom villas på det sätt, att man tror sig höra bestämda toner, ord och hela samtal. Detta slag af sinnesvilla, hvarvid man i anseende till inre retningstillstånd hos nerverna drager falska slutsatser om förhandenvaron af yttre objekter såsom deras orsaker, kallas *hallucination*. Vid en annan art af sinnesvillor blifva på normalt sätt nervernas periferiska ändor retade genom reala yttre intryck samt retningen ledd till nervcentrum, men förnimmelsen derefter altererad genom ett falskt omdöme. Den rädde kan t. ex. i skymningen hålla en pilträds-stam för en monströs menniskofigur, den vidskeplige en hvit handduk för ett spöke. Det obestämda uti den sinnliga iakttagelsen underlättar tillkomsten af en sådan villa, hvilken man kallar *illusion*.

Hallucinationer och illusioner kunna förekomma äfven hos andeligen friska personer, men tyda också hos sådana på ett särskildt retningstillstånd i hjernan. Hos sinnessjuke är öfverläggningen icke i stånd att korrigera dem, utan de erhålla verkliga sinnesiakttagelsers tydlighet och öfvertygande

kraft. Af synnerlig vigt och äfven synnerligen ofta förekommande äro hörsel-hallucinationerna. Än höra de sjuke sina förföljares tasslande och hviskningar vid dörren eller genom taket, än höra de hurusom allehanda förolämpningar och skymford tillropas dem, än röster, hvilka tillropa dem, att de skola företaga bestämda handlingar o. s. v. Också de andra sinnena kunna gifva anledning till sådana föreställningar, som äro analoga med de nyssnämnda, såsom sinnesvillor genom synen o. s. v. Några sjuka skrika högt till, emedan de hafva intrycket af att blifva pryglade eller knipta; känslolöshet uti ett hud-parti kan gifva anledning till föreställningen, att ett ben eller en arm icke tillhör den sjuke, eller är dödt, af sten o. s. v. Den obestämda förnimmelse, som vi på normalt sätt genom den allmänna känseln hafva af de inre organernas tillstånd, kan, om den är sjukligt förändrad, erhålla de mest vidunderliga uttydningar. Vanföreställningen, att kroppen står under inflytande af magnetiska verkningar, är ofta beroende häraf, och om den sjuke tillika har ett dunkelt medvetande deraf, att tänkandet faller sig för honom ovanligt svårt, eller att det är förminskadt, så leda obestämda förnimmelser i hufvudet lätt till den fixa ideen, att tankarne genom nämnda inflytande blifvit utdragna och att förståndet efterhand håller på att rånas bort. En sjuk hypokondrist beklagade sig deröfver, att han till sitt inre redan vore helt tom, så att blott hans kropps yttre form funnes förhanden; en annan, att han dagligen blefve mindre o. s. v. En sjuk qvinna hade den vanföreställning, att hennes förföljare öfverdroge hennes möbler och kläder med vämjeligt slem, emedan hennes känsel-förnimmelse var sjukligt störd. Sjukliga smak-förnimmelser framkalla föreställningen om skedd förgiftning, luktförnimmelser ideen, att rummet blitvit fylldt med elaka dunster eller rök o. s. v. Om sinnesvillorna på detta sätt å ena sidan erhålla sin bestämda form genom den förhandenvarande sinnesstämningen, så kunna de dock på andra sidan genom sitt innehåll utöfva inflytande på stämningen, och i hvarje fall utöfva de ett högst vigtigt inflytande på föreställningarne, samt äro egnade att förfalska medvetandets hela innehåll.

§ 5. *Sjuklig förändring i viljeverksamheten.* Icke alltid framgå vanföreställningarne likväl på ofvannämndt sätt ur den sjuka sinnesstämningen, utan äfven i medvetandet uppdyka på oförklarligt sätt vissa fremmanartade tankar, som befinna sig i motsägelse till verkligheten. Icke sällan igenkännas de i början af den sjuke såsom sådana samt framkalla hos honom förvåning, sedan förfäran. Han kämpar emot dem, men de återvända ständigt, och kunna i motsatts till liknande företeelser hos den friska menniskan slutligen icke mera trängas tillbaka. Den sjukes motstånd upphör, och de beherrska honom derefter, blanda sig in öfverallt samt förfalska hvarje resonnement. Stundom kunna de vara framkallade af sinnesvillor; men dessa äro ingalunda alltid deras orsak; utan, likasom sjuka förnimmelser och känslor primärt uppstå, så kunna också dylika särskilda föreställningar och tankar uppträda såsom direkta produkter af sjukdomen.

Så djupt altereradt tanke-innehållet också må vara genom sinnessjukdom, så är det likväl ingenting sällsynt, att tänkandet dervid formelt förblir rigtigt, eller åtminstone icke på ett påfallande sätt afviker från det normala. Man kan om sådane sjuka få höra det omdöme, att "de tala helt förnuftigt", eller att, "om man ställer sig på deras ståndpunkt, så hafva de alldeles rätt". Om uti sådana fall vanföreställningarne icke tydligt framträda såsom sådana, utan ännu röra sig inom det möjligas gränser, så kan sinnessjukdomen lätt förbises af den, som icke är förtrogen med sådana. Men enligt regeln blir också tänkandets formella sida djupt altererad genom sinnessjukdom.

Härvid är nemligen, såsom redan ofvanföre antyddes, att taga i betraktande tänkandets tröghet, föreställningarnes långsamma flöde, eller förutnämnda uppdykande och flygtiga förbigående af ständigt nya föreställningsmassor, af hvilka den ena uttränger den andra, och ingen låter den andra rigtigt få gälla — ideeflygt. — I samtal visar sig detta å ena sidan deri, att den sjuke synes fatta frågor först efter flerfaldigt upprepande, och ändå icke rigtigt fattar dem, samt besvarar dem långsamt, bristfälligt och enstafvigt, att han i

en berättelse ofta stadnar, besinnar sig, upprepar sina egna ord och icke kommer ur fläcken; eller å andra sidan deri, att han i talets hastighet hoppar ifrån ett ämne till ett annat. Den sjuke är icke i stånd att fasthålla samtalets tråd, kommer från hundra till tusen och förlorar sig slutligen mestadels i förvirradt pladder. En väsendtlig role spelar dervid ofta minnets svaghet, som kan vara så stor, att, om den sjuke läser några rader, han förgäter den första innan han slutat den andra, och sålunda blir oförmögen att fatta det lästas innehåll. Att likväl skärpa i minnet ganska väl låter förena sig med sinnessjukdom, förstås af det föregående med lätthet. Såsom den sjuke tänker och talar, så skrifver han också, och i hans skriftliga uppsattser framträder tänkandets egendomlighet ofta ännu tydligare, än vid samtal.

Också i materielt hänseende äro de sjukes skrifverier mestadels ganska vigtiga, emedan de i dem ofta visa sig sådane de äro med vida mindre återhållsamhet, än det sker i tal. Vid skrifvandet förlora de sig likasom i samtal med sig sjelfva, äro undanryckta det inflytande, som en med dem samtalande person eljest utöfvar, samt glömma helt och hållet de yttre förhållanden, hvilka eljest pålägga dem tvång och uppägga dem till sjelfbeherrskning. Hos sinnessjuke författare af klagoskrifter t. ex. ger sig i deras tallösa inlagor deras tillstånd ofta otvifvelaktigt tillkänna, medan deras skenbara fintlighet i samtal lätt bedrager.

Att en störing uti förnimmelsen och föreställningsverksamheten också måste gifva *viljeverksamheten* en viss rigtning, förstås af sig sjelft. De sjukliga stämningarna kunna direkte gifva sig luft i handlingar, den sjukligt förändrade verksamheten i föreställning och tanke framkallar en falsk sträfvan, och handlandets mål och ändamål rubbas. Handlandets inre mekanism är ej sällan alldeles densamma som hos friske, handlingarne framgå med samma konseqvens ur sinnesförfattningen och föreställningarne, och endast de sistnämndas sjukliga beskaffenhet trycker sin stämpel på gerningen. Ofta hafva plötsliga och oväntade handlingar af sinnessjuke sin förklaring uti sinnesvillor. Men dessutom kan viljeverksamheten äfven primärt blifva altererad genom sin-

nessjukdom, likasom förnimmelsen och föreställningsverksamheten. En allmän stegring af viljeverksamheten yttrar sig redan uti den ej sällan förekommande driften att sjunga, skrika, springa, dansa, att rifva sönder kläder o. s. v.; en nedtryckning af viljeverksamheten åter uti saknaden af all energi vid eftersträfvandet af ett mål, hjelplös obeslutsamhet i de enklaste förhållanden och slutligen uti fullkomlig viljelöshet (abuli).

De driftartade handlingarne erhålla ett särskildt intresse, så snart de till sin yttre företeelse hafva utseendet af brott. Förekomma de hos personer, hvilka uppenbart äro sinnessjuka, så uppstå härigenom inga svårigheter för bedömandet, men väl deremot så ofta sådana menniskor synas vara fullkomligt friska så när som på deras böjelse för vissa arter af brottsliga handlingar, och så ofta en efter utseendet andligen frisk menniska plötsligt i följd af en sådan sjuklig drift begår en enstaka brottslig handling, hvilken då mestadels är våldsam och förfärlig (mord, försök till mord).

Hvad beträffar de till den förra arten hörande fallen, så spelade, såsom bekant, kleptomani (tjufnadsmani) och pyromani (brandstiftningsmani), en längre tid en betydande role inom den juridiska psykologin.

Att sinnessjuke hafva böjelse för tjufnad samt äfven att lägga an eld, är icke sällsynt. Men sådana menniskor, som för öfrigt vore andligen friska och hvilkas sinnessjukdom skulle bestå *blott* uti stjälande eller anläggande af eld, finnes det icke. Kommer vid praxis kleptomani eller pyromani i fråga, så har man alltid att undersöka, om, afsedt ifrån böjelsen för tjufnad o. s. v., en sinnessjukdom låter uppvisa sig hos den anklagade, eller icke; och är det sednare händelsen, så har man ingen kleptoman, utan en tjuf inför sig. Sådana skäl, som att en rigtig bevekelsegrund för stjälandet eller eldanläggningen icke kan upptäckas, eller att en sådan handling icke varit att vänta af gerningsmannens individualitet o. s. v., kunna dervid icke vara afgörande.

Hvad beträffar den andra kategorin af sådana skenbart på ren alteration af viljeverksamheten beroende driftartade

handlingar, hvilka plötsligt framträda hos skenbart andligen friska menniskor, så har man till förklaring af desamma, med fästadt afseende å de enskilda fallens egendomlighet, uppställt särskilda former af sinnessjukdomar. Hit höra amentia occulta (Platner), mania sine delirio (Pinel) och "retelsen genom bunden föresatts" (Hoffbauer).|

Dessa benämningar hafva hvarken gjort de antydda tvifvelaktiga tillståndens natur klarare, eller underlättat deras bedömande, men deremot frambesvurit en otvifvelaktig fara för praxis. Om man icke kunde finna något eller icke något tillräckligt motiv för handlingen; om denna icke kunde bringas i öfverensstämmelse med gerningsmannens karakter och hela individualitet (såvidt desamma blifvit bekanta), eller i anseende till den vid utförandet ådagalagda våldsamheten och grymheten syntes stå i motsägelse till den menskliga naturen öfverhufvud; om möjligen gerningsmannen omedelbart efter gerningen angaf sig sjelf å vederbörlig ort, eller efteråt insåg gerningens hela förfärlighet; så hänförde man icke sällan en tid bortåt fallet utan närmare och tillräckligt begrundande till någon af nyssnämnda kategorier och ansåg saken dermed vara afgjord. Alla dessa benämningar äro emellertid öfverflödiga, och i sjelfva verket är det ganska olika tillstånd, som med dem blifvit betecknade. Afsedt derifrån, att verklige förbrytare, andligen friska menniskor fingo komma med i räkningen, är det ej sällan i sådana fall fråga om gerningar af vanlige sinnessjuke, hvilkas sjukdom varit förbisedd ända tills att gerningen skedde (mania occulta), men väl efteråt, äfven utan afseende å gerningen, låter uppvisa sig. Mera sällan är det vansinniga eller förryckta, oftast melankoliska personer, hvilka redan länge befunnit sig under tyngden och trycket af sin sjukliga sinnesstämning, och slutligen drifvas till en våldsam handling. Äfven spela sinnesvillor härvid icke sällan en framstående role. I andra fall är det en plötsligt utbrytande sinnessjukdom, hvarunder gerningen utföres, och hvilken snart efter gerningen åter — stundom för alltid — viker för det friska tillståndet (mania transitoria). Vid sidan af dessa förekomma visserligen också fall, i hvilka hos en eljest icke

bevisligen sinnessjuk menniska föreställningen om någon våldsam handling — t. ex. sjelfmord, mord å kära anhörige — plötsligt uppdykar och, endast i början tillbakaträngd genom sund öfverläggning, jemt och ständigt återkommer med efterhand tillväxande styrka, oroar och ängslar den sjuke samt framalstrar hos honom en förtviflad andelig strid. Bevisande för sådana tillstånd äro de fall, i hvilka det sedan icke kommit till sjelfva handlingen, utan användandet af ändamålsenliga medel, såsom förströelse, en resa, eller något dylikt återfört helsan. Men stundom äro dylika tillstånd af den beskaffenhet, att den själen sig påträngande föreställningen verkligen drifver till handlingen, samt att först efter densamma ett lugnare tillstånd och klarhet i omdömet åter inträda.

Griesinger anser äfven dessa tillstånd höra till melankolin och betecknar dem såsom "blodtörstigt grubbel hos melankoliker". Att ett rigtigt bedömande af sådana fall och deras åtskiljande från brott kan blifva en den svåraste uppgift för läkaren, är tydligt.

Efter denna korta öfversigt af de allmänna förändringar, hvilka en menniskas förnimmelse samt föreställnings- och vilje-verksamhet kunna vara underkastade, må slutligen anmärkas, att än den ena, än den andra sidan af den andliga verksamheten kan vara på framstående sätt altererad. Isynnerhet förtjenar att framhållas, att den bland icke-fackmän så utbredda uppfattningen, att sinnessjukdom skulle hufvudsakligen bestå uti en störing i förståndsverksamheten, är origtig. Den rättsmedicinska praxis visar, huru svårt det kan vara för den sakkunnige att i (medicinskt) alldeles klara fall öfvertyga domaren om tillvaron af en sinnessjukdom, ifall den sjuke icke talar förvirradt och ej framkommer med uppenbara vanföreställningar.

III. Sinnessjukdomarnes orsaker, förlopp och former.

§ 6. Sinnessjukdomarnes orsaker och förlopp. Bland sinnessjukdomarnes orsaker intager utan tvifvel den *ärftliga dispositionen* första rummet. Barn till en sinnessjuk fader och än mer (Esquirol, Baillarger) till en sinnessjuk moder

blifva lätt äfven sinnessjuka. Vid sinnessjukdom hos modren äro isynnerhet döttrarne i fara. Äfven outvecklad sinnessjukdom, sjuklig sinnesrigtning och svagsinthet hos föräldrarne äfvensom svåra nervlidanden hos dessa (epilepsi) gifva barnen disposition för sinnessjukdom. Om hos sjelfva föräldrarne något dylikt icke förekommer, så låter ej sällan något af de nämnda tillstånden uppvisa sig hos far- eller morföräldrarne, eller hos föräldrarnes syskon. Täta fall af sjelfmord inom en familj göra en familje-disposition sannolik. — Icke alltid yttrar sig den ärftliga dispositionen deri, att hos barn af sinnessjuka föräldrar verklig sinnessjukdom träder i dagen, eller att verkningarne af ärftligheten redan äro att igenkännas, innan dispositionen utbryter i följd af andra menliga inflytanden. Ett af barnen kan t. ex. verkligen blifva sinnessjukt, ett annat sluta genom sjelfmord, ett tredje blifva epileptiskt, andra åter kunna allt ifrån ungdomen inslå en förvänd utvecklingsgång, utmärka sig såsom synnerligen passionerade, visa retlighet, lastbara eller brottsliga böjelser o. s. v. (Morel). Om i följd häraf ur familjer med disposition för sinnessjukdom också förbrytare lätt kunna utgå, så kan likväl, enligt sakens natur, beviset att en förbrytare härstammar från en sådan familj, allena för sig icke vara tillräckligt att sätta hans tillräkenbarhet i fråga; men väl bör detta faktum, om ännu dertill hans sinnestillstånd på något sätt är tvifvelaktigt, mana läkaren att vid undersökning af förhållandet iakttaga en synnerlig varsamhet.

Om också ett hjernlidande är att förutsättas vid hvarje sinnessjukdom, så hindrar detta icke, att en rent *psykisk orsak* framkallar densamma, och detta inträffar till och med ganska ofta (Griesinger). Isynnerhet är det passioner och affekter (grämelse, olycklig kärlek, sårad äregirighet, skrämsel, vrede, ångest), som hafva sinnessjukdom till följd, antingen omedelbart och plötsligt, eller ock derigenom att de föranleda ett allmänt kroppsligt lidande och underhålla en fortfarande smärtsam förstämning. Att och huruledes affekterna äro i stånd att framkalla materiella kroppsliga störingar, visa bleknandet vid rädsla, rodnandet vid blygsel, gallkräkning vid förargelse, darrandet och den en förlamning lik-

nande svagheten vid skrämsel samt hjertklappningen vid särskilda sinnesrörelser. Dessa företeelser tyda derpå, att oordningar i hjertats verksamhet, blodsamlingar i hjernan eller blodfattigdom deri, störing af cirkulationen i underlifsorganerna och matsmältningsstöringar torde spela en role vid uppkomsten af sinnessjukdom ur psykiska orsaker.

Af *kroppsliga sjukdomar* visa nervsystemets och isynnerhet hjernans sjukdomar det mest afgjorda inflytande på uppkomsten af sinnessjukdomar, såsom inflammationer i hjernhinnan, slag med dess följder, epilepsi och hysteri samt neuralgi. Äfven læsioner i hufvudet kunna ej sällan fastställas såsom orsaker till sinnessjukdom. Mestadels inträder denna i följd af de förra först efter längre tid, men stundom också omedelbart; i sednare fallet mestadels såsom sinnessvaghet, hvilken öfvergår till fullständig blödsinthet, i förra fallet åter under de mest olika former, efter det att mestadels redan länge en större retlighet, minskad motståndsförmåga i hänsigt till hvarjehanda menliga inflytanden (upprördt tillstånd, spirituosa o. s. v.) och en förändring af sinnesförfattningen hade gjort sig märkbara (Schlager, von Kraft-Ebing). Äfven ur andra dels akuta sjukdomar (typhus, hetsig led-rheumatism) och dels kroniska sjukdomar (underlifslidanden, hjertsjukdomar, tuberkuloser) kunna sinnessjukdomar utveckla sig.

Särskildt vore ännu att nämna störingar i de sexuala funktionerna: sädesflytning och onani hos det manliga, samt rubbningar i menstruationen, lifmoderssjukdomar, hafvandeskap, barnafödsel och digifningsperioden hos qvinnokönet.

Alla dessa menliga förhållanden kunna medföra sinnessjukdomar, men ingen enda af dem har ens approximativt med nödvändighet denna påföljd; och om än förhandenvaron af vigtiga orsaks-momenter måste tillbörligt uppmärksammas vid sinnessjukdomens diagnos, så får man deraf ännu på långt när icke sluta, att någon påfallande eller i sig oklar handling af den ifrågavarande menniskan måste hafva stått under inflytande af sinnessjukdom.

Sinnessjukdomarnes förlopp, uthållighet och utgång. Enligt regeln utveckla sig sinnessjukdomarne småningom och

hafva ett kroniskt förlopp samt sluta icke sällan först med den sjukes död. Också i många sådana fall, i hvilka de tyckas hafva uppstått plötsligt, låter det ofta efteråt visa sig, att de många år igenom förberedt sig och derefter redan mer eller mindre utvecklade funnits till sedan lång tid tillbaka. Icke sällan slår detta in på menniskor, hvilka ställts under ransakning för någon lagstridig handling, eller redan dömda begynnt undergå straff. Denna täta förekomst af sådana plötsliga sjukdomsanfall i ransakningshäktet och under den första tiden i straffanstalten, hvilka ej sällan komma domaren att misstänka en simulation, beror ytterst ofta endast deraf, att menniskor, hvilka längesedan varit sinnessjuka, men hvilkas sjukdom ingen dittills hade märkt, antingen derföre att de i någon stor stad lefvat isolerade, utan att någon bekymrat sig om dem, eller ock af någon annan orsak, slutligen vid den noggranna tillsynen och kontrollen uti fängelset igenkännas för det, som de äro. Den dem observerande läkaren förefinner då ej sällan fullständigt afslutade sjukdomsprocesser, hvilka med säkerhet låta sluta till sinnesrubbningens mångåriga tillvaro. Men dessutom är också en verkligen plötslig uppkomst af en sinnessjukdom, isynnerhet hos disponerade menniskor, icke så alldeles sällsynt. Dermed kan ett tillstånd, som varar i många år, inledas; men stundom kan sjukdomen också uttömma sig uti ett enda, en ganska kort tid räckande anfall. Sjukdomen är till sitt förlopp antingen kontinuerlig, hvilket naturligtvis icke utesluter remissioner och försämringar, eller ock intermitterande, i det dess förlopp afbrytes genom längre eller kortare tider af skenbar friskhet *(lucida intervalla)*. Stundom följer regelbundet efter en maniakalisk period ett tillstånd af melankoli och sedan en tid af skenbar friskhet *(folie circulaire,* Falret).

Verkligen frisk är den sjuke äfven under sina lucida intervalla likaså litet, som en menniska, hvilken lider af en intermittent feber, är det emellan två anfall af sjukdomen; och några synnerliga svårigheter torde knappast möta vid bedömandet af en sinnessjuks handlingar, dem han utfört under ett lucidum intervallum.

Antingen vara sinnessjukdomarne intill döden, eller ock öfvergå de till tillfrisknande. Anmärkningsvärd också i forensiskt hänseende är benägenheten för recidiv, hvilken hos dem, som engång psykiskt insjuknat, qvarstår efter tillfrisknandet, samt icke sällan låter förklara sig också derigenom, att tillfrisknandet icke varit fullständigt. Den omständighet, att en menniska engång varit sinnessjuk, bör redan allena för sig mana till särskild försigtighet vid bedömandet af alla hennes sednare handlingar. Onämndt bör ej heller lemnas, att sinnessjukdom ej sällan, efter att hafva blifvit obotlig, antager en form, hvilken kan komma den icke sakkunnige att tro, att fullständigt eller nästan fullständigt tillfrisknande inträdt. Vi skola vid tal om svaghetstillstånden återkomma härtill.

§ 7. *Sinnessjukdomarnes former. — Depressions-tillstånd: melankoli och hypokondri.* Då de egentliga sjukdomsprocesserna, hjernans pathologiska tillstånd vid sinnessjukdomarne, ännu äro så föga kända, kan på grund af desamma någon indelning ej göras; utan vi äro hänvisade till att afse sjukdomarnes yttringar allena, att med ledning af erfarenheten ur symptomerna sammanställa typiska sjukdomsbilder samt att i större grupper förena analoga sjukdomsbilder. Ju mera det lyckats vetenskapen att skilja det väsendtliga ifrån det oväsendtliga samt att för skenbart differenta företeelser vinna allmännare synpunkter, desto mera har den förut så komplicerade indelningen af sinnessjukdomarne blifvit förenklad.

I efterföljande korta skildring af sinnesstöringarnes hufvudsakligaste former följa vi Griesingers mönstergiltiga beskrifning och indela med honom desamma i tre grupper: *depressionstillstånd*, *exaltationstillstånd* och *psykiska svaghetstillstånd.* Till den första höra melankolin och hypokondrin, till den andra raseriet och vansinnet samt till den tredje förrycktheten och svagsinnet, resp. blödsinnighet. Dessa grundformer öfvergå ej sällan i hvarandra, och det är sinnessjukdomarnes vanliga förlopp, att de begynna med depressions-tillstånd (melankoli), sedan öfvergå till exaltations-tillstånd och slutligen till svaghets-tillstånd.

Melankolins grunddrag utgöres af en plågsam sinnesförstämning, hvilken kan yttra sig än såsom fullkomlig modlöshet likasom vid en djup sorg, än såsom vild förtviflan, stundom till och med såsom ett slags emot allt protesterande och emot allt sig opponerande förargelse. I början kan den sjuke hafva medvetande af dessa stämningar såsom omotiverade och sjukliga samt reflektera öfver dem. Han kan t. ex. för läkaren redogöra för hvad han under desamma måste lida samt på det enträgnaste bedja denne att befria honom ifrån dem. Men ganska snart bringas han att betrakta sig sjelf och sina förhållanden, sedan också hela verlden i ljuset af sin stämning, försättes genom de obetydligaste missförhållanden i hjelplös förvirring, befarar af framtiden för sig och de sina endast det värsta samt är ur stånd att inse, erkänna och uppskatta allt, som är fördelaktigt och gynnsamt för honom. För öfrigt kan härvid hans intelligens ännu vara fullkomligt fri; han kan befatta sig med sina affärer, eller förrätta sin tjenst, och skall hos sin omgifning snarare framkalla tron, att han är qvald af en hemlig sorg eller träffad af någon olycka, än att han är sjuk. Men med tiden föres han genom de i § 4 skildrade försöken att förklara sin stämning för sig sjelf till verkliga vanföreställningar, hvilkas innehåll, bestämdt genom den sjukes personlighet, tidigare intressen och karakter, eller ock genom yttre omständigheter, kan åt hans sjukdoms yttre företeelser gifva ganska olika former. Insigten deri, att han ser allting med andra ögon och bedömer det annorlunda än förr, kan föra honom till föreställningen, att hans egen personlighet blifvit förbytt eller förvandlad (melancholia metamorphoseos), samt, ifall vidskepliga eller religiösa ideer äro med i spelet, till föreställningen, att han blifvit förhexad, förtrollad, besatt (dæmonomania), eller ock föranleda den föreställning, att hela verlden blifvit förändrad och förvandlad. Sjelfva den plågsamma stämning, som är sjukdomens produkt och har sin grund i den sjukes inre, leder till vanföreställningar, hvilka, ofta understödda af hallucinationer, framställa densamma såsom en följd af yttre orsaker. Den sjuke tror sig förföljd af fiender, som utöfva ett menligt inflytande på hans kropp

och själ, öfverallt söka att skada honom i hans angelägenheter, och hota hans lif (förföljelse-inbillning); eller han inbillar sig att hafva begått förfärliga brott samt derigenom vara hemfallen under lagen och slutligen åt himmelens straff; han känner sig vara genom-dålig samt för tid och evighet utan räddning förlorad. Sinnesvillor kunna förespegla honom underbara himlatecken, dem han bringar i sammanhang med sin inbillning, och hvilka styrka honom i densamma; eller de visa honom elden, som nedfaller från himlen för att förstöra hela den syndiga verlden, samt låta honom höra Guds hotande röst (melancholia religiosa) o. s. v.

Har det redan kommit till dylika eklatanta vanföreställningar, så möter bedömandet af ett sådant tillstånd, ifall en lagstridig handling framgått derur, ingalunda några svårigheter, och mestadels har då den sjukes tillstånd redan på förhand till hela sin betydelse blifvit klart för hans omgifning. Men annorlunda förhåller sig saken, om en i melankolins första stadium utförd handling gifver anledning till forensisk undersökning af gerningsmannens tillstånd. Redan blotta sinnes-förstämningen kan blifva källa och uteslutande anledning till lagstridiga handlingar. Afse vi från blotta underlåtanden och vållanden, hvartill en sådan förstämning, såsom af sig sjelft förstås, lätt leder, så kunna äfven våldsamma och förskräckliga gerningar direkt framgå ur densamma, utan förmedling af vanföreställningar, om än stundom under medverkan af hallucinationer. Den psykiska känslan af smärta kan uppnå en sådan häftighet, att den sjuke fasthåller blott det ena intrycket, att hans tillstånd är odrägligt och på hvad vilkor som helst måste på något sätt förändras. Derigenom uppkommer retelse till hvilken förtviflad handling som helst (raptus melancholicus), hvarvid mest känslan af en inre förfärlig ångest, som hufvudsakligen kännes i trakten af magen (præcordial-ångest), spelar en vigtig role. Den närmast tillhands liggande handlingen uti ett sådant tillstånd är sjelfmordet, hvilket hos melankoliker likväl också ganska ofta, såsom psykologiskt väl låter förklara sig, utföres med fullkomligt lugn och öfverläggning. Likasåväl som mot den egna personen, kan likväl den negativa affektens yttring

också vara rigtad mot andra, och det är ofta just den sjukes käraste anhöriga, hans barn, eller ock fullkomligt främmande personer, hvilka under sådana tillstånd tillfälligtvis komma i hans väg, som han då uppoffrar. Har gerningsmannen dittills ännu icke ansetts vara sinnessjuk, så möta vid hans bedömande svårigheter, hvilka stundom äro ganska stora. Det kommer i sådana fall an på att visa, att förändringen i gerningsmannens hela väsende, hvilken också hans omgifning enligt regeln bör hafva märkt, hans nedtryckta stämning, modlöshet, slutenhet, menniskoskygghet o. s. v., varit produkter af en sjukdom samt icke finna någon förklaring i reala förhållanden; och sedan skall man hafva att noga pröfva sjelfva handlingen ifrån psykologisk ståndpunkt. Hvad den första punkten angår, så förekomma visserligen emellanåt omständigheter, som kunde psykologiskt förklara en viss sinnesnedstämning, och just då kan det sjukliga uti sinnestillståndet lätt förbises. Likväl blir detta fullkomligt klart, om det låter visa sig, att de nämnda vidriga förhållandena uti sinnet framkalla en till deras betydenhet alldeles oproportionerlig reaktion. Om t. ex. blott ett helt litet fel i tjensteutöfningen, eller en lindrig anmärkning af en förman bringa en tjensteman ända derhän i förtviflan, att han anser sig vara vanärad eller oförmögen till allt ordentligt arbete, eller fattas af den idee att han fått sitt afsked och att hans familj måste råka i elände — eller om en rik köpman efter en ringa förlust eller ett misslyckadt företag ser sin bankrutt för ögonen, och beter sig såsom en person, hvilken en sådan verkligen förestår, så skall det sjukliga uti stämningen icke kunna misskännas. I de fall, då det är omöjligt att kunna kasta en djupare inblick i förhållandena, kan det visserligen förblifva tvifvelaktigt, om man har att göra med en af omständigheterna rättfärdigad och tillräckligt motiverad själsstämning, eller med yttringarna af en sjukdom. Af de i nyare tid beklagligtvis ej sällan förekommande fallen, i hvilka fadrens eller modrens sjelfmord följer efter mord å familjens medlemmar, äro visst några att tillskrifvas melankolisk sinnessjukdom; men att icke alla äro det, bevisas redan derigenom allena, att stun-

dom fyra, fem och flere fullvuxne medlemmar af en familj efter aftal samtidigt med egna händer gjort slut å sina lif, sedan de mindre barnen först blifvit dödade. Att i ett sådant fall antaga liktidig sinnessjukdom hos de fullvuxna personerna, är uppenbarligen obefogadt. (Familjen Huth's död i Maj 1870.) Stundom skall gerningsmannens efteråt gjorda skildring af sitt sinnestillstånd vid tiden för handlingens utförande, eller hans beteende dervid, eller den observation, som han underkastas i ransakningshäktet, afgifva momenter, genom hvilka förtviflan låter särskilja sig ifrån melankolisk sinnessjukdom. Verklig materiel nöd kan lättast föra till sådana handlingar af förtviflan, och när en sådan nöd icke är bevekelsegrunden, utan t. ex. en moder ombringar sina barn för att rycka dem undan den onda verldens frestelser, eller för att genom deras tidiga död säkrare göra dem delaktiga af saligheten, eller något dylikt, är misstanken om en sinnesstöring redan berättigad. Likaså förhåller det sig äfven med dem, hvilka fattat beslut att begå sjelfmord, men icke direkt utföra sitt beslut, utan af feghet eller andra (sken-) skäl döda en tredje person, för att sedan få beträda schavotten. — Likasom mord och sjelfmord, kunna också læsioner eller stympningar af den egna eller fremmande personer eller förstöring af liflösa föremål komma till utförande af melankoliskt sinnessjuka personer.

Hvad *hypokondrin* angår, så kunna väl endast de högsta graderna deraf uppfattas såsom verklig sinnessjukdom; men fall, som fullkomligt berättiga en sådan uppfattning, förefinnas i tillräcklig mängd. Då redan den sinnesfriske hypokondristen befinner sig i en nedtryckt sinnesstämning, hvilken, betingad af sjukliga kroppstillstånd, föranleder honom att tillägga dessa en öfvermåttan stor vigt, allt mer och mer håller hans uppmärksamhet fängslad vid hans kroppsliga befinnande, samt framalstrar de underligaste föreställningar om hans mångfaldiga sjukdomars natur och de mest utsväfvande farhågor angående dessas följder, så kan allt detta stegras till en sådan grad, att den sjuke slutligen förlorar allt intresse för andra föremål, vårdslösar sina pligter, är uteslutande försjunken i sjelf-iakttagelse, och att hans fö-

reställningar blifva så exorbitanta, att härigenom antagandet af andlig friskhet uteslutes. Såsom bevis på verklig sinnessjukdom skall det kunna anses, om vid sidan af förenämnda obestämda sjukliga förnimmelser, hvilka hufvudsakligen sysselsätta hypokondristen, äfven sinnesvillor inom de högre sinnesorganernas område framträda, såsom då t. ex. en af mig observerad sinnessjuk hypokondrist såg sina lifssafter utströmma ur vissa (i sjelfva verket fullkomligt normalt beskaffade) ställen på sin hud, samt derefter flyga omkring uti luften såsom ett rödlätt färgadt obestämdt något. Hon hade ock känsel deraf, och påstod, att det hade en klibbig beskaffenhet. Dessutom skall en viss grad af sinnessvaghet nästan alltid kunna uppvisas hos den verkligen sinnessjuke hypokondristen.

Ifall man icke till lagstridiga handlingar vill räkna vårdslösande af pligter, torde sådana handlingar knappast framgå ur hypokondrin; och denna har derföre, isynnerhet i jemförelse med melankolin, ett ganska underordnadt forensiskt intresse.

(Fortsättes.)

Påkallas från lagstiftningens sida en inskränkning i jordegarns rätt att förfoga öfver sin skog, för att stäfja den nu allmänt öfverklagade förmenta "skogssköflingen"?

På senaste tider har "skogssköflingen" allt oftare kommit till tals vid landtbruksmöten, K. hushållningssällskapet och i tidnings-pressen. Landets generalguvernör har sökt inskaffa faktiska upplysningar för att konstatera, huruvida skogstillgångarne för export af klent virke blifvit till den grad anlitade, att en inskränkning är behöflig; en komité är nedsatt för att granska hithörande förhållanden m. m. — Allmännast tyckes man vara af den åsigt, att lagen härvidlag borde skyddande och reglementerande träda emellan. Exportförbud och exporttull anser man dock vara olämpliga, men håller före, att en inskränkning i jordegarns dispositionsrätt bör på något sätt fastställas. I synnerhet tyckes denna åsigt varit förherrskande hos Kejs. hushållningssällskapet, som utfästat pris för nöjaktigt svar äfven å denna fråga; "hvilka åtgärder från lagstiftningens sida äro hos oss ändamålsenliga för hämmandet af skogssköflingen i landet"?

Vid detta förhållande och för att inhemta, hvad våra jurister tänka härom, synes frågans diskuterande inom juridiska föreningen vara önskvärdt. Och det är också härpå undertecknad med dessa rader tar sig friheten fästa uppmärksamheten, helst bland diskussionsämnena förekommer jemväl en fråga, om ej en revision af skogsförfattningen är påkallad, så att denna sida af saken nog lämpligen kan i ett sammanhang upptagas. Detta vore efter vår tanke så mycket mera nödvändigt, som allmänna meningen tyckes vara nog mycket på villospår. Vi anhålla likväl att också för egen del få yttra några ord i saken.

K. hushållnings-sällskapet håller för gifven och redan utredd sak, *att* skogssköfling eger rum, förmenande alltså att frågan är, hvad allt för ondt denna skogsförstöring kommer åstad, och huru den skall stäfjas medan ännu tid dertill inne är. Och det ser ut såsom skulle detta vara den allmännaste meningen, ehuru den dock från annat håll motsäges och Styrelsen, såsom tillbörligt är, söker få saken konstaterad.

I allmänhet måste man visst först ha på det klara, *att* ett ondt verkligen är för handen, innan man skrider till utomordentliga medel för dess botande. Men när vi på skäl, hvilka nedanföre anföras, hålla för säkert, att det ej skall lyckas genom ny lag tillvägabringa inskränkning i jordegarns rätt att förfoga öfver sin skog, *om* också skogssköfling utreddes hafva blifvit föröfvad; är det vår tanke, att den utredning, som kan åstadkommas, blir af värde, icke för nu åsyftadt ändamål, men möjligen i annat afseende. Kanske kan den oro, som bemäktigat sig sinnena, ännu lugnas, eller också, om det ej är så väl, hittar man kanske på annan utväg att minska skogsförbrukningen.

Hvad vi senast läsit i denna sak är ett referat af Forststyrelsens framställning (H. Dagblad N:o 311 & 313). Den innehåller, enligt vårt förmenande, en temmeligen uppenbar motsägelse, ty det förnekas, att skogssköfling ännu är eller varit för handen, men icke desto mindre föreslås för säkerhetens skull en nog stor inskränkning i jordegarns dispositionsrätt.

Forststyrelsens åsigt är, "att den ökade utförseln af skogsprodukter, som under senaste tiden inträffat, måste anses som en glädjande företeelse för landet, alldenstund derigenom de hitintills ofta oanvändbara skogarne erhållit något värde och i följd deraf större omvårdnad emot ödeläggelser af eld och andra härjningar samt sålunda en ordnad skogshushållning småningom kan komma till stånd". Hvad sålunda yttrats är obestridlig sanning. Om jag har något att föryttra, bör jag rimligen icke beklaga mig öfver erbjudet, men förut saknadt tillfälle, att få varan såld och derför erhålla högt pris. Sålunda borde det icke heller för de finske skogsegarene hållas för en särskild olycka, om de nu för

sina skogsprodukter erhålla ett högre pris, än någonsin förut; och man kan hålla för säkert, att just denna prisstegring skall förmå mången att hushålla med sin skog bättre än förr. Men när såsom en betänklig följd af skogsförsäljningarna i massa framhålles: att mången skogsegare icke åtnöjer sig att sälja skogens årliga tillväxt, utan på en gång föryttrar och kalhugger skogen i sin helhet samt sålunda konsumerar sjelfva skogskapitalet, hvarigenom åtminstone traktvis skogsbrist kan uppstå med alla de följder den medför; — så kan ej nekas, att ju anmärkningen stundom har sin fullkomliga riktighet. För sin del har undertecknad under loppet af 24 år i skilda delar af landet ej sällan om skogsförsäljare någon tid efter afslutadt skogsköp hört yttras: "metsänsä on myöty ja rahat syöty", hvarmed antydes att skogsegarene ofta sakna förmågan att rätt använda en i hast utan allt arbete erhållen större penningesumma. Men icke förstå vi ändå att man derför bör tänka på att inskränka skogsegarns dispositionsrätt.

I detta hänseende har Forststyrelsen, "till förekommande af en i framtiden möjligen uppstående skogssköfling i vissa delar af landet", föreslagit att "proposition kunde föreläggas landets nästförsamlande ständer derom att jordegare, som å sin lägenhet på ett eller annat sätt, afverkat växande skog utöfver det belopp, som för lägenheten är behöfligt, icke vidare och intill dess för lägenheten erforderlig vedskog återvuxit, må anlita sin skog för annat ändamål än till husbehof samt att en hvar, som kalhuggit till skogsbörd egnad mark utan att använda densamma till ständig åker, äng, lofgifven sved eller på (för) annat behöfligt och nyttigt ändamål, skall, om han genom qvarlemnande af fröträd eller annan åtgärd icke befordrat ny skogs uppdragande inom 10 år efter afverkningen, dertill af vederbörande Guvernör vid verksamt vite förpligtas och vid äfventyr att i händelse af vidare uraktlåtenhet derutinnan ny skog uppdrages på den försumliges bekostnad". Endast för den händelse, att lag i antydt syfte ej komme att utfärdas, har hög exporttull å rundt virke af små dimensioner föreslagits. Om detta senare förslag är det ej vår afsigt att orda något vidare.

Att forststyrelsen, oaktadt skogsköfling förnekats ännu vara för handen, icke desto mindre gjort omförmälda förslag, har högeligen förundrat oss

1) emedan vi hålla för säkert att det, om ock skogsköfling redan bedrifvits, ändå ej hade ringaste utsigt att gå igenom. Ty det bör ihågkommas, att den oinskränkta besittningen är med *grundlags helgd* jordegarene tillförsäkrad. Uti kungl. förordn. d. 21 Febr. 1789 (åberopad i Fören. och säkerhetsakten) heter det neml. i 2 §: "Alla Skatte-Män — — äga öfver Skatte hemmanet och thes genom Laga refning och rågång faststäldte Byamål, både uti In- och Utägor, samt Skog och Mark, med therå varande Fiske, Jagt och Djurfång, uti alt lika orubbelig ägande och lika fri dispositions rätt, som Frelse Man öfver Frelse-Hemman, enligt Privilegier, Lag och Författningar".

Finnes det ringaste sannolikhet för att bondeståndet skall afstå från detta privilegium derföre, att goda skogskonjunkturer nu öppnat sig och att några skogsegare af dem låta förleda sig till att på en gång sälja för mycket?

Svaret härpå torde vara sjelffallet. Men man erinrar kanske, att 1851 års kejs. skogsförordning uti 35 §, deri den 1789 skattemän tillförsäkrade "fulla ägande och förfogningsrätt" omnämnes, tillika från 1805 års skogsordning (§ 18) intagit följande bestämning:

"Skulle Kronoskatte- eller Frälseskatte-bonde denna dem, så till bärande träd, som annan skog, tillerkända frihet så missbruka, att fara för hemmanets bestånd och förmåga, att skatten utgöra, kunde uppkomma, må den som räntan af hemmanet äger, laga rättelse deri söka; är det Kronan, hafve då Guvernörn i länet häröfver inseende, och åligge det vederbörande Skogs- och Kronobetjente att, när de sådant missbruk förnimma, derom vid ansvar genast inberätta till Guvernörn, som förordnar Actor, att åtal för slikt missbruk vid Domstol lagligen utföra" (äfvensom utöfver hvad 1805 års Skogs-Ordn. innehöll vidare tillägges följande) "Emellertid och intill dess domstolen slutligen förordnat, om och i hvad mån den öfverklagade skogsafverkningen får fortsättas, äge Guvernören att efter omständigheterna förbjuda allt begag-

nande af skogen till andra behof än dem, som för lägenhetens häfd och underhåll nödvändige äro".

Då denna bestämning står i uppenbar strid mot ofvannämnda genom grundlag stadfästade fria och oinskränkta dispositionsrätt, såsom ock mot det stadgande i samma 1789 års förordning, hvarigenom, med upphäfvande af hvad om skattevrak förut var bestämdt, förordnas att med utsökning af obetalda räntor skall så förhållas, som angående försäljning af gäldbunden mans egendom i allmänhet är stadgadt; är det väl alldeles otvifvelaktigt, att sagde bestämning, såsom verkeligen och effektivt gällande lag är utan all betydelse. Man måste blott förundra sig huru det kom till, att den mera intogs i 1851 års skogs-för., ty 1842 års skogskomité hade klart och tydligt visat, att hvad härom i 1805 års skogs-o. förekommer är fullkomligen betydelselöst och derför från sitt förslag uteslutit den delen af § (såsom vi härförinnan i uppsatsen "paloviljelykseestä" i denna tidskrift årg. 1872 påpekat). Vi hålla också för säkert att vid skeende revision detta stadgande kommer att utmönstras.

2) För det andra har förslaget förekommit oss underbart derföre, att det, om ock emot all sannolikhet stadfästelse deraf kunde erhållas, föga hade någon utsigt att bringas till efterlefnad. Hvem skulle pröfva och bestämma det belopp skogsvirke, som för lägenheten är behöfligt? och när derutöfver afverkning på ett eller annat sätt skett? hvad allt husbehofvet omfattar? Huru stor kohort af skogsuppsyningsmän skall det icke erfordras, för att hålla reda på all den till skogsbörd egnade mark, som kalhugges och anses böra åter bringas till skogsväxt och på dem, hvilka ej inom 10 år efter afverkningen derå genom qvarlemnade fröträd eller annan åtgärd befordrat ny skogs uppdragande? och hvilken massa af tjenstemän skall det omsider ej behöfvas för att, på de försumliges bekostnad uppdraga ny skog på kalhuggna sträckor? m. m. Häri skulle väl allt finnas tillräckligt material till reglemente för handhafvande och öfvervakande af de enskildes skogsindustri. Vår tro är, att man redan i afseende å kronans boställen, hvilka äro afsedda att bli modellfarmer både i jordbruk och skogshushåll-

ning, skall ha ej så ringa arbete, oaktadt deras skog blifvit af forstmästare indelad och vederbörande boställsinspektörer kunna till handa gå med råd vid begagnandet och vårdandet af boställenas skogar, samt innehafvarene dessutom fått åtskilliga förhållningsreglor uti en af Kejs. Senaten utfärdad längre skrifvelse, som emanerat på framställning af Militie chefen och i anledning af dennes personliga besök 1871 å en mängd boställen och dervid gjorda iakttagelser. När dertill kommer, att kronan för att införa ordnad skogshushållning i sina egna skogar har mera att göra än Forststaten ens kan hinna med, tyckes det vara temmeligen öfverflödigt att tänka på reglementen för de enskildes skogshushållning. Skulle det likväl i de delar af landet, der Kronan för närvarande ej har några parker, bli fråga om att till sådana *expropriera* enskildes skogar, då skulle de sjelffallet bli föremål för forstnärlig behandling. Men man har hittills ej ännu talat om slik expropriationsväg, som väl vore den enda fullt riktiga, om den ock ställde sig dyr, såframt man åsyftade att åtkomma marker beväxta med grof skog. Deremot och såframt uthuggna skogar, uti hvilka företrädesvis ny skogs uppdragande och densammas vårdande kräfver omsorg, köptes, skulle de sannolikt stå att fås för en ringa penning.

Det är endast i förbigående vi omnämnt expropriationsutvägen, emedan vi nyligen hörde tanken derom af annan uttalas. Hufvudsaken för oss har varit att framhålla, det planen att inskränka skogsegarens genom grundlag betryggade fria förfogningsrätt är absolut förkastelig. Om traktvis för stor skogsförbrukning verkeligen eger rum, måste andra botemedel påfinnas. Vi vilja ej inlåta oss på hela det kapitlet, tro dock att någon synnerlig fara ännu ej är för handen. Men som under diskussionen gjorts antydan om slöseri i stort för bränsle, vid svedjande, tjärubränning, kolning och uppförande af gärden; kunna vi slutligen ej undgå att anmärka det med slöseriet i dessa hänseenden, om det ock existerar, hvilket vi ej vilja förneka, ändå ej är *så* farligt, som man låtit påskina.

Slöseriet med bränsle beror hufvudsakligast på det värde

vedskogen har och på tillfället till afsättning. På trakter der veden betalas bra och man lätt får den såld, der hushållar man med sin vedskog ojemförligt bättre än på trakter, der någon efterfrågan ej förefinnes.

Den areal åter, som upptas af svederna, kan i framtiden endast till ringare del påräknas såsom skogbärande mark. När den tid infaller, att några sveder ej mera finnas, måste en stor del af den vidd, de fordom upptagit, utgöras dels af odlade fält för produktion af säd och foderväxter, dels af beteshagor. Dessutom måste ihågkommas, att vid svedjebruket den nedfällda skogen ej totalt till aska och gödsel förbrännes, (såsom i öfverforstrådet baron v. Bergs berättelse om våra skogar upptaget var), men att endast ris och qvistar förbrännas och att de egentliga trädstammarna, hvilka blott till ytan svedas, användas dels att kringhägna sveden, dels till bränsle, i hvilket afseende man på senaste tider, för att få bättre pris när ett sådant kunnat stå till buds, börjat förfara så, att träden före svedens afbrännande huggas till kastved (Om detta och annat är vidlyftigare ordadt i uppsatsen "paloviljelykseestä").

Vi ha hört att man i vissa socknar till tjäruved katar träna på sådana fläckar, som man ämnar svedja. Der skulle samma mark, som är upptagen till sved, äfven lefverera tjäru- och kol-ved samt bränsle.

Häraf framgår alltså, att när man kalkylerar, hurusom

årligen användas: till	bränsle	000	miljoner	kubikfot
„	tjärubränning	0	„	„
„	kolning	0	„	„
„	gärden	000	„	„

och att vid svedjande uppbrännes 000 „ „skogsvirke, så har samma post delvis beräknats flera gånger.

F.

Rättsfall.

12.

Är förmyndarenämnd berättigad till det i 1 § af Kejs. Förordningen angående förmyndarevård af den 19 December 1864 sådan nämnd tillerkända arvode jemväl i de fall, då förmynderskap handhafves af naturliga förmyndare, utan dertill af domstol meddeladt förordnande?

Efter å öfversten Berndt Aminoff utverkad stemning till Rådstufvurätten i Helsingfors, yrkade sagde stads förmyndarenämnd, att öfversten Aminoff, hvilken utan särskildt förordnande innehade förmynderskapet för sina omyndiga barn och jemväl hos förmyndarenämnden årligen upptett bevis deröfver, att öfversten inför vederbörande fränder redovisat för nämnda sysslande, men underlåtit att till förmyndarenämnden utgifva det nämnden, enligt 1 § i K. F. den 19 December 1864 angående förmyndarevård och borgerskapets inför Magistraten i Helsingfors den 12 Juli 1865 fattade beslut, tillbörande arvode, en procent af de omyndiges årliga räntor eller inkomster, måtte lagligen förpliktas att för hvarje af åren 1866, 1867, 1868 och 1869 till förmyndarenämnden erlägga berörda arvode, hvilket likväl, enär beloppet af dessa räntor och inkomster icke vore af nämnden kändt, ej kunde till beloppet närmare uppgifvas. Derjemte gjordes anspråk på ersättning för rättegångskostnaden i målet.

Öfversten Aminoff motsade käromålet på den grund, att öfversten, såsom sine barns naturlige förmyndare, icke trodde sig skyldig att till förmyndarenämnden erlägga det fordrade arvodet.

Rådstufvurätten afkunnade utslag i målet den 2 Mars 1871; och alldenstund öfversten Aminoff erkänt, att han för de ifrågavarande åren icke till förmyndarenämnden erlagt det nämnden för inseendet öfver förmynderskapet för öfverstens omyndiga barn jemlikt 1 § i åberopade Kejs. Förordning och borgerskapets i Helsingfors ofvannämnda beslut tillkommande arvode, fördenskull och då obestridt vore, att bemälde omyndiges inkomster under sagda år lemnat behållning, pröfvade Rådstufvurätten, med stöd af sagde § i merberörde Förordning, rättvist ålägga öfversten Aminoff, att genast emot qvitto till förmyndarenämnden utgifva det äskade arvodet med en procent för hvarje af åren 1866, 1867, 1868, och 1869 utaf pupillernas under dessa år hafda behållna inkomster; hvarhos öfversten kändes skyldig att med tolf mark ersätta förmyndarenämndens kostnader i saken.

Öfversten Aminoff vädjade till Åbo Hofrätt och anförde derstädes till stöd för sin ändringsansökan, att 22 kap. Ä. B. i L. L. likasom ock 5 § af 1669 års förmyndarestadga uttryckligen frikallade föräldrar från skyldigheten att för förvaltningen af sina barns egendom göra räkenskap och någon förändring af dessa stadganden hade icke ingått i 1734 års lag, hvadan förordningen af den 19 December 1864 icke heller vore uti nu ifrågavarande afseende tillämplig å naturliga förmyndare, utan endast gällde sådane, hvilka genom förmyndarenämndens tillgörande blifvit af domstol till slikt sysslande förordnade.

Uti afgifven exception anmärktes å förmyndarenämndens sida häremot, att, då 1734 års lag i 1 § 20 kap. Ä. B. stadgar, att fader är sina barns "rätta förmyndare" och i 1 § 23 kap. samma balk ålägger förmyndare att författa räkning öfver det han under händer hafver, lagen härvid icke gör något undantag för naturliga förmyndare utan följaktligen likställer dem med förmyndare, som af domstol tillförordnats, och något stadgande i motsatt syfte förekomme icke heller i 1864 års förordning angående förmyndarevård. På dessa grunder yrkade förmyndarenämnden att Rådstufvurättens utslag måtte fastställas och nämnden tilläggas skälig ersättning för sina i Hofrätten hafda umgälder i saken.

Genom dom den 6 November 1871 fann *Hofrätten* öfversten Aminoff icke hafva anfört skäl till ändring uti Rådstufvurättens motvädjade utslag, hvilket förty till efterrättelse fastställdes jemte det öfversten kändes skyldig att med tjugu mark ersätta förmyndarenämnden för dess i Hofrätten hafda kostnader i saken.

Öfversten Aminoff nedsatte revisionsskilling och sökte i underd. hos H. K. M:t ändring i Hofrättens dom, hvarvid sökanden, under återhemtande i öfrigt af sina under rättegången hafda påståenden, anmärkte att förmyndarenämnden, såsom varande en institution, afsedd att tjena domstol till biträde vid vårdnaden öfver förmynderskap, så mycket mindre kunde anses berättigad att taga befattning med naturliga förmyndares förvaltning af deras pupillers gods, som sådant icke ens tillkomme domstol, hvilken, jemlikt 2 § i merberörda 1864 års förordning, egde utöfva sitt öfverinseende endast öfver sådane förmyndare som domstolen sjelf tillförordnat, hvilket förhållande jemväl sjelffallet framginge deraf att någon anteckning angående naturliga förmyndare icke gjordes i Rättens dombok; att 30 § i 1669 års förmyndareordning fritog föräldrar från skyldigheten att förränta sina barns egendom samt slutligen att stadgandena i 23 kap. Ä. B. af 1734 års lag i praxis icke tillämpats på naturliga förmyndare, af hvilka redovisning till barnens fränder aldrig fordrats.

Målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* den 27 November 1872, hvarvid Senatorn *Lönnblad* först yttrade sig och fann öfversten Aminoff icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens dom, hvilken fördenskull af Senatorn gillades.

Senatorerne *Brunou, Nykopp* och *Wallensköld* voro en hvar ense med Senatorn Lönnblad.

Senatorn *Wasastjerna* ansåg ofvanåberopade förordning icke vara tillämplig på andra än tillförordnade förmyndare samt pröfvade förty rättvist, med upphäfvande af Hofrättens dom och Rådstufvurättens utslag i ärendet, befria öfversten Aminoff från erläggande af ifrågavarande arvode till förmyndarenämnden.

Senatorn *Dahl* var af lika mening med Senatorn Lönnblad.

Senatorerne *Forsman* och *Snellman* instämde hvardera uti Senatorn Wasastjernas yttrande.

Hans Kejserliga Majestäts i enlighet med Senatorn Lönnblads yttrande affattade dom är utfärdad samma dag.

13.

Eger afhandling om skogsarrende bestånd mot tredje man, som under arrendetiden tillhandlat sig den jordlägenhet, hvartill skogen hörer?

Genom skriftligt kontrakt, upprättadt den 28 Januari 1858, hade bönderne Abraham och Sigfrid Johanssöner Kuusijärvi till sågegaren Otto von Essen på åtta års tid "upplåtit och förarrenderat" all under deras gemensamt egande Kuusijärvi eller Kuusimäki skattehemman i Pihlajavesi by af Keuru socken lydande furuskog, med oinskränkt rättighet för von Essen att under sagde tidrymd till sågstock och annat behof derstädes afverka träd af i kontraktet närmare bestämda dimensioner, emot viss för hvarje afverkad stam utfäst ersättning, hvilken borde till Abraham och Sigfrid Kuusijärvi årligen erläggas för så stort antal träd, som under året nedhuggits.

Innan arrendetidens utgång försålde Abraham och Sigfrid Kuusijärvi emedlertid hemmanet "med allt hvad dertill hörde i åker, äng, skog" m. m. till handelshuset i Wiborg T. Tichanoffs söner, medelst tvenne särskilda afhandlingar, begge af den 15 September 1865, utan att något förbehåll i anledning af von Essens förenämnda arrende i desamma influtit. Då von Essen, utan afseende å den skedda öfverlåtelsen af hemmanet, hvarom han den 9 November 1865 blifvit af köparene underrättad, fortfor att derstädes afverka skog, instemde handelshuset T. Tichanoffs söner von Essen

till 1867 års hösteting med Keuru sockens tingslag och yrkade, att förenämnde kontrakt af den 28 Januari 1858, måtte, emedan detsamma icke vore intecknadt och legostemma blifvit genom det mellankomna köpet bruten, förklaras ogiltigt emot T. Tichanoffs söner såsom efter detsammas ingående blifne egare till Kuusijärvi hemman, samt von Essen ålagd att godtgöra bemälda handelshus för den stock, han efter hemmanets öfvergång i husets ego derstädes afverkat.

Svaranden motsade kärandernes ersättningsanspråk på skäl: att kontraktet icke innefattade aftal om lega af jord, utan afsåge ett verkligt köpslut, hvarigenom svaranden i och med kontraktets behöriga undertecknande vunnit full eganderätt till alla å hemmanets mark befintliga träd af ofvanantydd beskaffenhet, ehuru afverkningstiden bestämts till vissa år, på det att svaranden icke måtte kunna af säljarene eller deras efterträdare å hemmanet tvingas att nedhugga skogen inom kortare tid, än med densammas fördelaktiga tillgodogörande för svaranden vore förenligt, hvarföre någon tid för den afverkade stockens bortforslande ej heller blifvit i kontraktet utsatt; att säljarene, hvilka icke kunnat föryttra hemmanet med bättre rätt än de sjelfve egde dertill, vid köpets afslutande underrättat köparen om tillvaron af och bestämmelserna uti det med svaranden i omförmäld måtto afslutade kontraktet, samt slutligen att i händelse sagde kontrakt det oaktadt ansåges innefatta lega, svaranden tillkommit laga fardag, hvarföre han, som likväl icke utöfver den i kontraktet bestämda tiden fortsatt afverkningen, varit berättigad att intill den 14 Mars 1867 åtnjuta arrendet och alla dermed förenade förmoner, helst påståendet, att köp bröte legostemma, der arrendekontraktet icke blifvit intecknadt, saknade stöd i lag; inteckning afsåge nemligen endast bestämmandet af bättre rätt och företräde emellan egarens till den intecknade egendomen borgenärer, och endast för dessas anspråk borde ett ointecknadt arrendekontrakt vika, så framt nemligen fastighetens pris ej annars betäckte deri intecknade fordringar, men någon annan påföljd medförde inteckningsförsummelse lagligen icke.

Å ömse sidor gjordes af parterne anspråk på ersättning för rättegångskostnaden.

Sedan särskilda vittnen äfvensom Abraham och Sigfrid Kuusijärvi blifvit i saken hörde, afkunnade *Häradsrätten* utslag i målet den 14 Oktober 1870 och utlät sig, beträffande först T. Tichanoffs söners talan angående häfvande af ofvanomförmälda kontrakt af den 28 Januari 1858, att vidare yttrande i denna del af saken förfölle, enär nämnda kontrakt allaredan den 28 Januari 1866 upphört att ega gällande kraft, och hvad sedan vidkomme den af dem derjemte fordrade ersättning för de stockar, von Essen i Kuusijärvi hemmans skog afverkat efter det T. Tichanoffs söner blifvit egare till sagda hemman, så och då desse, enligt hvad i målet hörda vittnen intygat och säljarene Abraham och Sigfrid Kuusijärvi inför Rätta jemväl erkänt, blifvit vid köpslutet af hemmanet underrättade om tillvaron af änberörda kontrakt och att detsamma då ännu varit gällande samt genom vittnet sågkarlen Anders Wikmans afgifna obestridt lemnade berättelse äfven vore utredt, att von Essen icke afverkat någon stock sedan tiden för kontraktets bestånd tilländagått, ehuru han derförinnan icke hunnit afföra det redan afverkade, hvartill någon tid i kontraktet icke heller blifvit bestämd och hvarvid han, enligt hvad af forstmästaren Albert Gebhards vittnesmål framginge, jemväl blifvit af T. Tichanoffs söner hindrad, förkastade Häradsrätten deras omförmälda ersättningstalan, hvarhos rättegångskostnaderne, i anseende till sakens beskaffenhet, parterne emellan qvittades.

Begge parterne vädjade till Wasa Hofrätt, der påståendena i Häradsrätten å ömse sidor upprepades.

Genom dom den 27 Mars 1871 fann *Hofrätten* parterne ej å någondera sidan hafva anfört skäl till ändring i det motvädjade utslaget, hvilket till efterrättelse fastställdes, vid hvilken utgång af saken parterne skulle sjelfve vidkännas sina i Hofrätten hafda kostnader.

Detta utslag uttryckte Assessorerne *Montins*, *Sabellis*, *Höckerts* och *Långhjelms* åsigt i saken.

Presidenten *Ekbom* var af skiljaktig mening och utlät sig skriftligen sålunda:

"Det emellan Abraham och Sigfrid Kuusijärvi, såsom egare af Kuusijärvi skattehemman, på ena, samt bruksegaren von Essen, på andra sidan, den 28 Januari 1858 skriftligen ingångna aftal, hvarigenom von Essen berättigats att under loppet af åtta år emot utfäst betalning afverka sågstock i hemmanets skog, anser jag icke kunna betraktas annorlunda än såsom en von Essen beviljad undantagsförmon till viss andel af hemmanets afkomst under sagde tid och således innefatta ett så beskaffadt legokontrakt, som enligt Kongl. Förordningen den 13 Juni 1800 bordt i hemmanet intecknas för att, utan särskildt aftal, med blifvande köpare af lägenheten bibehålla gällande kraft. Men emedan hvarken slik säkerhet för detsammas bestånd blifvit utverkad eller något förbehåll derom ingått uti de tvenne särskilda köpebref af den 15 September 1865, medelst hvilka handelsfirman T. Tichanoffs söner af Abraham och Sigfrid Kuusijärvi tillhandlat sig sagde hemman "med alla dertill hörande förmoner i åbyggnad, jord, åker, äng, skog, egor och fiskevatten", samt något undantag af skogen eller dess afkastning icke heller annorlunda visats hafva vid köpslutet af köparene medgifvits och så mycket mindre kan anses ens af säljarene hafva åsyftats med den upplysning, desse vid köpetillfället hade meddelat de förres ombud om tillvaron af omförmälte kontrakt, som Abraham och Sigfrid Kuusijärvi sjelfve, när de vid 1868 års vinterting blifvit i målet hörde, yttrat den åsigt, det von Essen varit oberättigad att något hygge i hemmanets skog efter köpslutet verkställa; ty finner jag någon rätt till afverkning af hemmanets ståndskog icke hafva tillkommit von Essen på grund af merberörde kontrakt efter det T. Tichanoffs söner den 15 September 1865 blifvit egare af hemmanet samt pröfvar fördenskull rättvist att, med ogillande och upphäfvande af Häradsrättens i hufvudsaken afsagda utslag, förklara von Essen skyldig att för den stock, han efter nämnde dag låtit i Kuusijärvi hemmans skog afverka, till T. Tichanoffs söner utgifva ersättning.

Hvad åter angår beloppet af sagda ersättning, så enär kärandernes anspråk i detta hänseende, och hvad parterne till utredning om antalet och värdet af de afverkade träden

förebragt, ännu icke af Häradsrätten pröfvats och frågan härom icke kan af mig omedelbarligen bedömmas, borde saken i denna del, efter min mening, återförvisas till Häradsrätten, hvarest T. Tichanoffs söner skulle ega sin härutinnan utförda talan efter befogenhet vidare i laga ordning fullfölja.

Vid sådan utgång af målet komme parternes ömsesides gjorda anhållan om ersättning för rättegångskostnaden att förfalla".

Handelshuset T. Tichanoffs söner nedsatte revisionsskilling och sökte i underd. hos H. K. M:t ändring i Hofrättens dom.

Då målet föredrogs i *Senatens Justitie departement* yttrade sig Senatorn *Brunou,* med hvilken Senatorerne *Nykopp, Dahl, Forsman* och *Snellman* hvar efter annan förenade sig: och emedan handelshuset T. Tichanoffs söner medelst köpebref af den 15 September 1865 af Abraham och Sigfrid Kuusijärvi tillhandlat sig Kuusimäki eller Kuusijärvi hemman utan inskränkning i hvad till fastigheten hörde och något vilkor till förmon för sågegaren von Essen att derefter få, på grund af förenämnde den 28 Januari 1858 afslutade kontrakt, fortfarande afverka hemmanets skog i köpslutet icke ingått, ty och då vid sådant förhållande nämnda kontrakt ej varit för handelshuset T. Tichanoffs söner, såsom blifne egare till hemmanet, bindande, samt von Essen icke ens föreburit att han om fortfarande afverkningsrätt med bemälda handelshus öfverenskommit, pröfvade Senatorn rättvist, med ogillande och upphäfvande af Hofrättens dom och Häradsrättens utslag, ålägga sågegaren von Essen att för de af honom sedan den 15 September 1865 uti berörde hemmans skog fällda och afförda eller skadade trän till handelshuset T. Tichanoffs söner utgifva ersättning, om hvars belopp, enär Senatorn icke ville ingå i omedelbar pröfning deraf, parterna egde att särskildt tvista, derest de ej kunde derom i godo öfverenskomma.

Viceordföranden Friherre *af Schultén* fann sökanderne

icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens ifrågavarande dom, hvarvid Friherren förty lät bero.

H. K. M:ts dom i målet är gifven den 7 Maj 1872.

14.

Försnillning af förtrodt gods (4 § 12 kap. H. B.)? -- eller nidingsstöld (3 § 42 kap. H. B.)? — eller sammanträffande af bedrägeri och försnillning af förtrodt gods? — eller bedrägeri? — Delaktighet deri? -- eller icke?

Sedan bruksförvaltaren Gabriel Schadevitz hos kronolänsmannen i Jorois socken Berndt Gustaf Godenhjelm anmält, att en okänd mansperson, hvilken uppgifvit sig heta Lars Nykänen, den 21 April 1871 af Schadevitz fått emottaga tre mattor mjöl för att från Tahkoranta lastageplats i sagde socken framforslas till Huutokoski bruk, utan att dessa likväl framkommit till bruket eller Lars Nykänen vidare afhörts, anställde Godenhjelm efterspaningar i saken, hvilka ledde dertill, att nämnde mansperson, hvars rätta namn befanns vara Karl Henrik Päivinen, hemmahörande i Kides socken, der hans fader dåmera lefde inhyses, vid ifrågakomna tillfälle begagnat en torparen i Luttila by af Leppävirta socken Anders Johan Hynönen tillhörig häst, med hvilken Päivinen jemte Hynönen forslat mjölet utmed den från nämnde lastageplats till Huutokoski bruk ledande vinterväg, hvilken de åtföljt ända till Walvatas sjö, der de afvikit från densamma och begifvit sig till Ruokojärvi by, hvarest de, efter att å särskilda ställen hafva till salu utbjudit mjölet, försålt detsamma till torparen Staffan Immonen.

I anledning häraf ställde kronolänsmannen Godenhjelm, i förening med bruksförvaltaren Schadevitz, Karl Henrik Päivinen och Anders Hynönen, af hvilka den förre emedlertid af Godenhjelm tagits i fängsligt förvar, under tilltal inför Häradsrätten i Jorois socken vid urtima ting den 22 Maj 1871

och yrkade laga ansvar å Päivinen och Hynönen för det desse i en vilja och gerning hade utöfvat förenämnda bedrägeri och förskingring, hvarhos bruksförvaltaren Schadevitz påstod Päivinens och Hynönens skyldigkännande att gemensamt eller den af dem som tillgång egde ersätta honom mjölets pris.

Inför Häradsrätten i saken hörde, berättade:

Karl Henrik Päivinen: att han, som under de nästföregående åren varit anställd såsom kolare vid Huutokoski bruk, efter erhållen kunskap om en förestående mjöltransport från Tahkoranta till Huutokoski, beslutit att utföra det emot honom nu angifna bedrägeriet samt för ändamålet betingat sig häst af Hynönen, under förebärande att Päivinens aflöning för verkställd kolning blifvit utfäst i mjöl, som han egde att utfå vid Tahkoranta lastageplats; att Päivinen derefter, åtföljd af Hynönen, begifvit sig till sistnämnda ställe, der han, under det antagna namnet Lars Nykänen, uppgifne dag och i antydt afseende emottagit ifrågavarande mjölmattor, dem han på sätt kronolänsmannen Godenhjelm uppgifvit, efter fåfänga försök att under påföljande natt få dem afyttrade, dagen derefter försålt till förbemälde Immonen för 28 mark mattan, samt att P., sedan han till Hynönen, hvilken icke varit om bedrägeriet medveten, erlagt den betingade fraktlegan, skiljt sig från denne; och

Anders Johan Hynönen: att Hynönen, som icke betviflat riktigheten af Päivinens uppgifter beträffande hans aflöning, i god tro åtagit sig transporten af mjölet och i sådant afseende åtföljt Päivinen till ett i närheten af ännämnde lastageplats befintligt torp, der Hynönen qvarstannat tills Päivinen efter en stund återkommit med foran, samt att, ehuruväl Hynönen på ett ställe, der fråga uppstått om deras lass, uppgifvit detsamma innehålla Hynönen tillhörig säd, sådant skett på uppmaning af Päivinen, utan att Hynönen likväl af Päivinen efterfrågat orsaken, hvarföre Päivinen velat förmå honom till denna osanning, eller Päivinen sjelf framställt skälet dertill; och anhöll Hynönen att förthy varda från ansvar och ersättningsutgifvande i saken frikänd.

Åtskilliga vittnen i målet afhördes, och intygades af dem, att Anders Hynönen för särskilda personer uppgifvit,

att ifrågakomna mattor innehållit säd, som han å Örnsviks egendom bekommit i ersättning för underhållet af ett i hans vård öfverlemnadt barn, äfvensom att Hynönen vid försäljningen af nämnda mjöl försäkrat, att Karl Henrik Päivinen redligt åtkommit detsamma.

I anledning häraf upprepade Hynönen sin afgifna förklaring under försäkran, att han icke afvetat annat, än att Päivinen ärligen kommit i besittning af mjölet.

Häradsrätten afkunnade utslag den 17 Juni 1871 och fann Karl Henrik Päivinen och Anders Johan Hynönen vara lagligen förvunne att hafva, Päivinen under forslingen af ifrågakomne honom i sådant afseende anförtrodda tre mattor mjöl, i Rätten uppskattade till ett sammanlagdt värde af nittio mark, försnillat desamma samt Hynönen att hafva varit Päivinen härutinnan behjelplig; i anseende hvartill Häradsrätten pröfvade rättvist att, i stöd af 3 § 42 kap. M. B. och Kongl. Brefvet den 17 Januari 1741, dömma Päivinen och Hynönen, hvilka förut ej blifvit med stöld beträdde, att hvardera böta mjölets värde fyra gånger med trehundra sextio mark till treskifte emellan kronan, häradet och åklagaren Godenhjelm, eller i saknad af tillgång dertill utstå kroppsplikt, uträknad till en fjerdedel mera än det försnillades värde, och således slita tjugu par spö; hvarhos Päivinen och Hynönen ålades att, gemensamt eller den af dem som tillgång egde, ersätta bruksförvaltaren Schadevitz för berörda mjöl med nittio mark.

Detta utslag hemställdes Wiborgs Hofrätts pröfning, hvarjemte Hynönen öfver detsamma anförde besvär.

I utslag den 12 Juli 1871 fann *Hofrätten* Karl Henrik Päivinen förvunnen att hafva förskingrat ifrågavarande, uti hans vård anförtrodda mjöl och pröfvade förty rättvist, i förmågo af 4 § 12 kap. H. B., jemförd med 4 § 11 kap. samma balk, dömma Päivinen att böta hälften af mjölets ofvanupptagna värde med fyratiofem mark, till treskiftes emellan kronan, Jokkas härad och kronolänsmannen Godenhjelm, eller, vid bristande betalningstillgång, hållas åtta dagar i fängelse vid vatten och bröd; hvaremot Hofrätten fann laglig utredning icke förekomma derom, att Anders Johan Hynö-

nen skulle deltagit uti den Päivinen tillräknade brottslighet, hvarföre Hynönen från allt ansvar och honom ådömde ersättningar i målet frikändes; derutinnan Häradsrättens utslag af Hofrätten ändrades, hvaremot vid detsamma i öfrigt skulle förblifva.

Uti målets afgörande i Hofrätten deltogo Hofrättsrådet, Vicepresidenten *Wärnhjelm*, Assessorerne *Palmroth*, Friherre *Rehbinder* och *Mölsä* samt adjungerade ledamoten Viceadvokatfiskalen *Löfgren*, hvilka dervid afgåfvo följande yttranden:

Viceadvokatfiskalen Löfgren ansåg Karl Henrik Päivinen förvunnen att hafva förskingrat ifrågavarande, i hans vård förtrodda mjöl, samt pröfvade förty rättvist, i förmågo af 4 § 12 kap. H. B., jemförd med 4 § 11 kap. samma balk, dömma Päivinen att böta hälften af mjölets ofvanupptagna värde med fyratiofem mark till treskiftes emellan kronan, Jokkas härad och kronolänsmannen Godenhjelm, eller, vid bristande betalningstillgång, hållas åtta dagar i fängelse vid vatten och bröd; hvarhos Viceadvokatfiskalen fann misstänkliga omständigheter förekomma derom, att Anders Johan Hynönen i samråd med Päivinen förskingrat sagde mjöl, men Hynönen dock, emot sitt nekande och i saknad af full bevisning, icke kunna åt saken fällas; i enlighet hvarmed Häradsrättens utslag således af Viceadvokatfiskalen ändrades, hvaremot vid sagde utslag i öfrigt komme att förblifva, dock sålunda att de förvaltaren Schadevitz derigenom tillagda ersättningar borde utgifvas af Päivinen ensam.

Assessorn Mölsä fann Päivinen vara öfvertygad att hafva ej mindre derigenom, att han gifvit sig ut för bonden Lars Nykänen, bedrägligen föranledt att ifrågavarande tre mattor mjöl i afseende å forsling till honom utgifvits, än sedermera det till honom förtrodda godset förskingrat, i anseende hvartill Assessorn pröfvade rättvist dömma Päivinen att plikta, för bedrägeriet fyratio daler, med sjuttiosex mark åttatio penni, och för förskingring af förtrodt gods detsammas halfva värde med fyratiofem mark, hvilka böter, uppgående sammanlagdt till etthundra tjuguen mark åttatio penni, skulle gå i treskiftes emellan kronan, Jokkas härad

och åklagaren Godenhjelm, men vid bristande betalningstillgång, i ena bot försonas med tjugu dagars fängelse vid vatten och bröd; deremot fann Assessorn laglig utredning icke förekomma derom, att Hynönen skulle deltagit uti den Päivinen tillräknade brottslighet, hvarföre Hynönen från allt ansvar och honom ådömde ersättningar i målet af Assessorn frikändes; derutinnan Häradsrättens utslag af Assessorn ändrades, hvaremot vid sagde utslag i öfrigt komme att förblifva.

Assessorn, Friherre *Rehbinder* var af lika mening med Assessorn Mölsä.

Assessorn *Palmroth* var ense med Viceadvokatfiskalen Löfgren i allt öfrigt, utom att Assessorn, beträffande Hynönen, instemde uti Assessorn Mölsäs yttrande.

Vicepresidenten *Wärnhjelm* var ense med Assessorn Palmroth.

Öfver Hofrättens utslag anförde kronolänsmannen Godenhjelm och bruksförvaltaren Schadevitz gemensamt underdåniga besvär, deruti de yrkade att Häradsrättens utslag måtte fastställas.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departement*, i öfvervaro af Viceordföranden Friherre *af Schultén* samt Senatorerne *Snellman, Dahl*, *Wasastjerna, Wallensköld* och *Nykopp,* fann

Senatorn *Nykopp* kronolänsmannen Godenhjelm och bruksförvaltaren Schadevitz icke hafva anfört skäl till ändring i Hofrättens öfverklagade utslag, hvilket fördenskull af Senatorn gillades.

Senatorn *Wallensköld* var ense med Senatorn Nykopp.

Senatorn *Wasastjerna* fann Päivinen genom eget erkännande och föreställd bevisning förvunnen att hafva vid uppgifna tillfälle å Tahkoranta lastageplats, i bedräglig afsigt, under falskt namn i afseende å framforslande till Huutokoski bruk svikligen åtkommit tre mattor mjöl, värda nittio mark och desamma derefter för egen räkning hemligen föryttrat, samt pröfvade förty rättvist, med upphäfvande af Hofrättens utslag, hvad straffbestämmelsen för Päivinen beträffade, i stöd af det utaf Häradsrätten åberopade lagrum.

dömma Päivinen, som enligt Senatorns åsigt, genom sitt omnämnda förfarande gjort sig skyldig till nidingsstöld, att derföre straffas på sätt nästbemälde Rätt utsagt, hvaremot vid Hofrättens utslag, deri skäl till ändring hvad Hynönen anginge icke blifvit anförda, såväl i den delen som rörande den Päivinen ålagda ersättningsskyldighet komme att förblifva.

Senatorn *Dahl* var af lika mening med Senatorn Nykopp.

Senatorn *Snellman* och Viceordföranden Friherre *af Schultén* förenade sig hvar efter annan uti Senatorn Wasastjernas utlåtande.

H. K. M:ts i enlighet med Senatorn Nykopps mening affattade utslag är gifvet den 7 Juni 1872.

15.

Är kronofogde, som låtit utöfver tre månader anstå med åskad utmätning af enskild genom laga kraft vunnet utslag utdömd fordran, fritagen från ansvarighet för denna fordrans belopp derföre, att gäldenärens egendom förut på begäran af annan person, hvars fordran då ej ännu varit utdömd, belaggts med qvarstad emot förskingring, och qvarstaden öfverklagats af tredje person, som i rättegångsväg gjort anspråk på eganderätten till egendomen?

Bondeenkan Maria Helena Gustafsdotter Storgård, från Smedsby i Mustasaari socken, inlemnade den 7 November 1868 till kronofogden i Korsholms härad Casimir von Brandenburg, för att af denne till verkställighet befordras, Häradsrättens i Mustasaari och Qvetlax socknars tingslag den 23 nästförutgångne Oktober afkunnade, laga kraft vunna utslag, hvarigenom bonden och skeppsbyggmästaren Anders Johansson Lönnbäck, från samma by, blifvit ålagd att till Maria Helena Storgård utbetala 3,600 mark.

Den 14 Februari 1869 återställde kronolänsmannen Alfred Lagus, hvilken af kronofogden von Brandenburg beordrats att verkställa utmätningen, till Maria Helena Storgård utslaget, hvilket då befanns försedt med följande derå gjorda anteckningar.

"Order:

Detta utslag eger herr kronolänsmannen A. Lagus befordra till laga verkställighet. Nikolaistad, den 7 November 1868. C. von Brandenburg."

"Sedan bonden Anders Johansson Lönnbäcks all lösegendom, på grund af herr guvernörens öfver länet resolution af den 25 sistlidne September, blifvit den 30 i samma månad belagd med qvarstad till säkerhet för konsuln Uno Wolffs under utsökning varande fordran, öfver hvilken qvarstads åtgärd klagomål hos herr guvernören blifvit anfördt, kan för närvarande någon exekutiv åtgärd af mig icke vidtagas för indrifvande af detta utslags innehåll, utan kommer det att dermed bero intill dess herr guvernören öfver länet afgjort målet angående den af sytningsmannen Johan Lönnbäck utförda klandertalan. Mustasaari den 9 November 1868.

Alfred Lagus".

"1869 den 14 Februari är detta utslag uttaget af undertecknad, intygar Alfred Lagus".

I anledning häraf väckte Maria Helena Storgård ersättningstalan emot kronofogden von Brandenburg och yrkade uti en den 2 December 1869 till guvernören öfver Wasa län ingifven skrift, med åberopadt stöd utaf Kongl. Förordningen den 11 December 1766 samt 8 och 12 §§ i Förordningen af den 28 Juni 1798, kronofogden von Brandenburgs förpligtande att till henne utbetala ifrågakomne utslags innehåll, 3,600 mark, emedan

1:o Kronofogden von Brandenburg uti sine å utslaget tecknade utmätningsorder icke föreskrifvit Lagus någon tid i afseende å utslagets verkställighet och deröfver afgifvande redovisning, samt

2:o Lagus icke, på sätt honom, jemlikt 1 § 3 kap. U. B., likväl ålegat, för utslagets befordrande till verkställighet ens besökt gäldenären Lönnbäck, än mindre hos honom ut-

mätt den egendom, Lagus icke allenast den 30 September 1868 utan ock den 13 påföljde Oktober hos Lönnbäck belagt med qvarstad för konsuln Uno Wolffs då under utsökning varande fordran, ehuru Lagus dertill haft tid från den 12 November, då sagde utslag, enligt hvad derom funnes antecknadt uti en af Lagus till kronofogden v. Brandenburg aflemnad och af denne till guvernören insänd redovisning öfver de i Mustasaari och Qveflax socknars länsmansdistrikt under fjerde qvartalet af år 1868 förefallna utmätningar, till Lagus• ankommit, intill den 28 påföljande December, då det utslag af den 18 November 1868, hvarigenom konsuln Wolffs förenämnda fordran blifvit af guvernören till betalning fastställd och den i qvarstad satta egendomen dömd att derför gå till försäljning, vunnit laga kraft; utan deremot redan den 9 November, eller tre dagar tidigare än Lagus, enligt anteckningen uti förenämnda qvartalsredovisning, fått emottaga det af Maria Helena Storgård hos kronofogden von Brandenburg inlemnade utslaget, derå skrifvit sitt inhibitorial af utmätningen, och sedermera, i strid med nästnämnda åtgärd, uti berörda redovisning antecknat att gäldenären saknade lösöretillgång till gäldande af Maria Helena Storgårds genom samma utslag utdömda fordran, ehuru någon åtgärd i afseende å densammas indrifning likväl alls icke blifvit vidtagen, hvarken innan sagde qvartals utgång, eller derefter under återstoden af den tid utaf tre månader och sju dagar, kronofogden von Brandenburg och kronolänsmannen Lagus omhänderhaft utslaget.

Till styrkande af de under mom. 2 meddelade uppgifterna, hade Maria Helena Storgård bilagt sin ansökning ett utdrag ur kronolänsmannen Lagus' deri omnämnda qvartalsredovisning, äfvensom en afskrift utaf guvernörens jemväl åberopade utslag af den 18 November 1868.

Uti häröfver affordrad förklaring motsade kronofogden von Brandenburg Maria Helena Storgårds förenämnda ersättningsanspråk, såsom obefogadt, såvida kronolänsmannen Lagus, vid det han den 30 September och den 13 Oktober hos Lönnbäck verkställt den qvarstad, hvartill guvernören, på konsuln Wolffs, i egenskap af utredningsman i aflidne kom-

merserådet Carl Gustaf Wolffs efterlemnade bo, derom gjorda anhållan, bifallit, hos Lönnbäck icke påträffat annan egendom än den, hvilken Häradsrätten i Mustasaari och Qveflax socknars tingslag, der tvist om bättre rätt till samma, af Lagus seqvestrerade egendom sedermera uppstått, genom utslag den 2 Oktober 1869, med upphäfvande af qvarstaden, förklarat tillhöra sytningsmannen Johan Andersson Lönnbäck, som genom afhandlingar af den 18 September 1868 och den 12 Oktober samma år tillhandlat sig densamma af gäldenären Anders Lönnbäck; hvarföre och då konsuln Wolff, under afbidan af utgången utaf förenämnde, under Wasa Hofrätts pröfning dragna qvarstadstvist, ännu icke till verkställighet inlemnat guvernörens förenämnda utslag, det följaktligen stode Maria Helena Storgård öppet att, för den händelse att qvarstadsåtgärden blefve af Hofrätten gillad, yrka på verkställighet af oftanämnda till hennes förmån fallna utslag och med konsuln Wolff tvista om bättre rätt till den i qvarstad satta egendomen. Först i fall att exekutor då läte någon försumlighet komma sig till last, ansåg kronofogden von Brandenburg Maria Helena Storgård hafva grundad anledning att emot denne väcka talan om ersättning. På dessa skäl yrkade kronofogden von Brandenburg att Maria Helena Storgårds ersättningsanspråk måtte förkastas.

Maria Helena Storgård, till hvars bemötande denna förklaring utställdes, anmärkte i anledning deraf, under återhemtande af sina förut i saken hafda påståenden, förutom annat, att kronolänsmannen Lagus, som vid sin i December 1868 inträffade afgång från länsmanstjensten i Mustasaari, omhänderhade såväl nu ifrågavarande utslag som tvenne särskilda af guvernören meddelade utslag af den 9 och 10 December sagda år, rörande barnaläraren Thoréns och Maria Helena Storgårds en annan fordran hos Lönnbäck, med å dessa tre utslag för A. Lagus tecknade utmätningsordres af den 7 November samt den 22 och 23 December 1868, till sin efterträdare i tjensten, t. f. kronolänsmannen Frithiof Lagus, aflemnat de två sistnämnda utslagen, på hvilka ock verkställighet följt den 11 Januari 1869, men deremot hos sig qvarhållit utslaget af den 23 Oktober 1868 till den 14 Fe-

bruari 1869, då detsamma omsider af honom till Maria Helena Storgård återställdes; att Maria Helena Storgård väl i följd af utmätningen den 11 Januari 1869 blifvit indragen i förenämnda emellan konsuln Wolff och Johan Lönnbäck då anhängiga qvarstadstvist, dock endast sålunda, att Häradsrätten, dit guvernören förvisat jemväl den, i anledning af sistnämnda utmätning, emellan Johan Lönnbäck å ena, samt barnaläraren Thorén och Maria Helena Storgård, på andra sidan, emedlertid uppkomna tvist om bättre rätt till den dervid i mät skrifna egendomen, hvilka dock icke varit densamma som tidigare belagts med qvarstad på konsuln Wolffs anhållan, i ett sammanhang behandlat begge dessa ärender; men någon rätt för Maria Helena Storgård att ingripa uti rättegången, för så vidt densamma angick den för konsuln Wolffs fordran seqvestrerade egendomen, medförde denna domstolens åtgärd icke, hvilket deremot blifvit fallet om utslaget af den 23 Oktober 1868 hade till laga verkställighet befordrats. Och som Wasa Hofrätt genom dom den 30 April 1870, som fått vinna laga kraft, med upphäfvande af Häradsrättens utslag i förenämnda qvarstads- och utmätningstvist dömt den omtvistade egendomen i mät för de fordringar, för hvilka den blifvit seqvestrerad och utmätt, hade, i fall Maria Helena Storgård blifvit försatt i tillfälle att för sin på utslaget af den 23 Oktober grundade fordran deltaga i rättegången, följden blifvit att någon del af samma egendom användts till gäldande af nästnämnda utslags innehåll. Maria Helena Storgård vidblef derföre sin emot kronofogden von Brandenburg väckta ersättningstalan.

För öfrigt bifogade Maria Helena Storgård detta sitt bemötande en afhandling af den 18 Mars 1870, utvisande, utom annat, att Maria Helena Storgård med Johan Lönnbäck träffat sådan förlikning, att hon, utan afseende å hvilken utgång qvarstadstvisten än komme att taga i Hofrätten, afstod från alla vidare anspråk på betalning ur den omtvistade egendomen för sin fordran på grund af utslaget den 10 December 1868, emot det att Johan Lönnbäck till henne utbetalte hälften af dess belopp med sjuttiosju mark.

Efter sålunda slutad skriftvexling förvisade *Guvernören*

genom resolution den 18 Juli 1870, med åberopadt stöd af 27 § 10 kap. R. B., saken till upptagande och afgörande vid vederbörlig domstol, der Maria Helena Storgård egde att, efter stemning å kronofogden von Brandenburg, sin talan fullfölja. Men sedan *Wasa Hofrätt,* der Maria Helena Storgård sökte ändring i berörde resolution, genom utslag den 25 November 1870 förklarat Guvernören, med afseende å det skick, hvari saken hos Guvernören och i Hofrätten förekommit, icke hafva egt anledning att undandraga sig slutlig pröfning af saken, och återförvisat ärendet till Guvernören, utlät sig *Guvernören* i hufvudsaken genom utslag den 7 Februari 1871: att alldenstund, enligt hvad handlingarne ådagalägga, redan då sökanden den 7 November 1868 åt kronofogden von Brandenburg till verkställighet öfverlemnat Häradsrättens i Mustasaari och Qveflax socknars tingslag ofvanomordade utslag af den 23 förutgångna Oktober, tvist om eganderätten till den af gäldenären Anders Lönnbäck innehafda lösegendom varit anhängiggjord af Anders Lönnbäcks fader sytningsmannen Johan Lönnbäck, hvilken påstått att få egendomen såsom honom tillhörig undantagen från den qvarstad, hvarmed den blifvit belagd till säkerhet för kommerserådet Wolffs sterbhusdelegares under utsökning varande fordran hos Anders Lönnbäck, och nämnde tvist, hvilken vid Häradsrätten aflupit sålunda, att egendomen tilldömts Johan Lönnbäck, på grund af emellan honom och Anders Lönnbäck om den ingångna köp, icke blifvit slutligen afgjord förrän den 30 April 1870, medelst af Kejserlige Wasa Hofrätt, dit den genom vad, af bland andre äfven sökanden, blifvit dragen, gifven dom af nyssagde dag, hvarigenom, med upphäfvande af Häradsrättens utslag, egendomen förklarats tillhöra Anders Lönnbäck, samt vid sådant förhållande änsagde egendom, under tiden från det utslaget blifvit åt kronofogden öfverlemnadt och intill dess sökanden tagit detsamma tillbaka och sin anhållan om verkställighet återkallat, eller från den 7 November 1868 till den 14 Februari 1869, icke kunnat i mät gå till betäckande af sökandens i fråga varande fordran, hvarom sökanden ock genom å utslaget gjord anteckning erhållit besked; fördenskull och emedan sökanden, uti förenämnde till

Anders Lönnbäcks fordringsegares förmån slitna tvist, hvari hon varit såsom part indragen för hennes en annan hos Anders Lönnbäck utdömd mindre fordran, till gäldande hvaraf en del af den omtvistade egendomen blifvit i mät tagen, icke utfört påstående om betalning från samma egendom jemväl för den fordran, stor tretusen sexhundra mark, som nu vore i fråga, ehuru något hinder emot ett slikt påstående icke funnits, så mycket mindre som kommerserådet Wolffs sterbhusdelegare icke påkallat utmätning af deras fordran hos Anders Lönnbäck, sedan den genom guvernörens utslag af den 18 November 1868 fastställts till betalning, utan sökanden Maria Helena Storgård tvertom, förrän Kejserlige Hofrätten i tvisten fällt sin förenämnda dom, till följd hvaraf egendomen kunnat för Anders Lönnbäcks gäld tillgripas, genom en den 16 Mars 1870 utfärdad skrift biträdt en emellan bemälde sterbhusdelegare och Anders Lönnbäck ingången förlikning i saken och afsagt sig alla anspråk på egendomen, emot det hon undfått betalning för hälften af sin omförmälda mindre fordran, med sjuttiosju mark, fann guvernören det icke kunna tagas kronofogden von Brandenburg till last att sökanden gått miste om betalning för sin, jemlikt Häradsrättens utslag af den 23 Oktober 1868 hos Anders Lönnbäck egande fordran, från den egendom, som i ofvan anförd måtto hos Anders Lönnbäck funnits, hvarföre Maria Helena Storgårds i detta mål emot kronofogden von Brandenburg utförda talan af guvernören förkastades.

Öfver detta utslag besvärade sig Maria Helena Storgård i Wasa Hofrätt och återhemtade sina hos guvernören gjorda uppgifter och påståenden i saken.

Hofrätten fann i utslag, som är gifvet den 5 Maj 1871, Maria Helena Storgård icke hafva anfört skäl till ändring i guvernörens ofvanberörda utslag, vid hvilket Hofrätten förty lät bero.

Detta utslag uttryckte Presidenten *Ekboms* samt Assessorerne *Sabellis, Höckerts* och *Långhjelms* åsigt i saken.

Assessorn *Montin* var af skiljaktig mening och ansåg Maria Helena Storgårds i fråga varande besvär hafva bordt utställas till kommunikation och kronofogden von Branden-

burgs förklaring öfver desamma infordras, men alldenstund flertalet af Hofrättens ledamöter redan pröfvat sjelfva saken och det i följd deraf ålåg äfven Assessorn att i sådan pröfning ingå, yttrade sig Assessorn vidare och fann för sin del de af guvernören uti dess öfverklagade utslag, till stöd för detsamma och ogillande af Maria Helena Storgårds i målet utförda talan, åberopade skäl icke hafva utgjort lagligt hinder för, än mindre berättigat förre kronolänsmannen Alfred Lagus att, i händelse han den äskade utmätningen vidtagit och enahanda jäf dervid framställts, ingå i pröfning af desamma och på sådan grund uppehålla verkställigheten af det laga kraft vunna utslaget af den 23 Oktober 1868, han i sådant afseende emottagit, utan anvisa vederbörande att i laga ordning öfver utmätningen klaga; hvarföre och som kronofogden von Brandenburg ej heller, ehuru sagda utslag redan den 7 November samma år till honom aflemnats och han, enligt sitt medgifvande den 2 Januari påföljda år från Lagus erhållit utdrag från hans utmätnings-diarium för fjerde qvartalet förenämnde år, utan att meranämnde utslag dervid medföljt, derefter affordrat Lagus detsamma för att antingen till fordringsegaren återställas eller för vidtagande af den vidare åtgärd ärendets beskaffenhet kunnat påkalla, samt Lagus och von Brandenburg sålunda uppenbarligen vållat att Maria Helena Storgård gått förlustig sin enligt omförmälda utslag hos byggmästaren Anders Lönnbäck utdömda fordran; alltså pröfvade Assessorn rättvist, med upphäfvande af guvernörens i fråga komna utslag, i stöd af Kongl. Förordningarne den 11 December 1766 och den 28 Januari 1798, ålägga kronofogden von Brandenburg att för samma fordran till Maria Helena Storgård ansvara och i följd deraf till henne utgifva fordrade tretusen sexhundra mark. Dock emedan Maria Helena Storgård under den emellan konsuln Uno Wolff och sytningsmannen Johan Lönnbäck förevordna tvist om bättre rätt till Anders Lönnbäcks egendom, deri hon, som haft äfven annan sednare utdömd fordran hos nästbemälde Lönnbäck, i anledning deraf varit indragen, med konsuln Wolff och Johan Lönnbäck ingått förlikning om denna sin fordran, utan att Maria Helena Storgård kunnat ens påstå, mindre

visa, att hos Anders Lönnbäck funnits annan lösöretillgång än den sålunda omtvistade eller att densammas värde öfverstigit beloppet af hennes förstsagda fordran; ty borde den sednare fordran, utgörande etthundra trettioen mark jemte fem procents ränta derå från den 21 November 1868 och tillika utdömd lagsökningskostnadsersättning fjorton mark, från krafvet afdragas och kronofogden von Brandenburg å den ofvanföre honom ålagda betalningen till godo räknas; hvaremot von Brandenburg af Assessorn kändes skyldig att, efter pröfning, med femtio mark ersätta Maria Helena Storgård för hennes i detta mål hafda kostnader.

Öfver detta Hofrättens utslag anförde Maria Helena Storgård underdåniga besvär.

Ärendet föredrogs i *Senatens Justitie departement* den 29 Juni 1872 i öfvervaro af Senatorerne *Snellman, Dahl, Wasastjerna* och *Nykopp;* och emedan kronofogden von Brandenburg, efter det Maria Helena Storgård den 7 November 1868 till honom i afseende å verkställighet aflemnat Häradsrättens i Mustasaari och Qveflax socknars tingslag ifrågavarande, den 23 förutgångne Oktober meddelade, laga kraft vunna utslag, intill dess samma utslag, mera än tre månader derefter, den 14 Februari 1869 med påtecknadt bevis om förment hinder för utslagets befordrande till verkställighet, återställts till Maria Helena Storgård, hvarken sjelf eller genom underlydande kronobetjent vidtagit någon utmätningsåtgärd hos gäldenären Anders Lönnbäck, hvars tillgångar emedlertid tagits i mät för annan gäld, derå Anders Lönnbäck befunnits sakna vidare egendom till betäckande af omförmälda utslags innehåll; ty och då den qvarstad, hvarmed Anders Lönnbäcks gods varit emot förskingring belagd, ej utgjort laga hinder för verkställigheten af änberörda utslag, om ock med försäljningen af sagde gods nödgats anstå till dess den om eganderätten dertill väckta tvist blifvit slutligen afdömd, samt hvad kronofogden von Brandenburg i öfrigt såsom grund för det öfverklagade förfarandet anfört icke förtjenade något afseende, pröfvade Senaten rättvist, med upphäfvande af Guvernörens och Hofrättens utslag i målet, i stöd af Förordningarne den 11 December 1766 och den 28

Juni 1798, ålägga kronofogden von Brandenburg att för ofvanberörde fordran till Maria Helena Storgård ansvara och alltså till henne utgifva fordrade tretusen sexhundra mark: von Brandenburg likväl öppet lemnadt att emot vederbörande underexekutor eller gäldenären Anders Lönnbäck utföra den ersättningstalan, hvartill han i anledning häraf kunde finna sig befogad.

H. K. M:ts utslag är gifvet den 9 Juli 1872.

16.

Är talan, som beror af stemning inom viss fatalietid, bevarad derigenom, att käranden i god tid före fatalie- och stemningstidens utgång om svarandens instemmande anmodat vederbörande stemningsman? eller fordras dertill ock, att stemningen skall inom fatalie- och stemningstiden hafva blifvit svaranden meddelad?

Hos Guvernören i Wasa län anhöll torparen Johan Andersson Isomäki, från Wuoskoski by i Alahärmä socken, att åtskillig egendom, som af kronolänsmannen Otto Chorin tagits i mät till betäckande af torparen Gabriel Andersson Sillanpääs utdömda fordran hos inhyseskarlen Elias Eliasson Isomäki från samma by, måtte från utmätningen undantagas. emedan nämnde egendom tillhörde Johan Isomäki, hvilken genom gåfvobref af den 23 och 29 Augusti 1856 åtkommit densamma. I anledning af detta påstående, hvaröfver förklaring affordrats Chorin, Sillanpää och Elias Isomäki, blef saken af *Guvernörsembetet* i sagde län medelst resolution af den 15 Augusti 1870 såsom tvistig förvisad till upptagande och afgörande af vederbörlig domstol, Häradsrätten i Kauhava samt Yli- och Alahärmä socknars tingslag, dit Johan Isomäki egde att, till det lagtima ting, som sex veckor efter delfåendet af resolutionen först inföll, låta instemma såväl exeku-

tor som fordringsegaren och gäldenären och sin talan sedermera derstädes fullfölja, vid äfventyr att densamma eljest ansåges hafva förfallit och utmätningen finge i laga ordning fullföljas.

Efter det Johan Isomäki den 1 September 1870 erhållit del af berörde resolution och till fullgörande af föreskriften deri uppdragit åt nämndemannen Gustaf Koukkari att till 1871 års vinterting i nämnda tingslag instemma kronolänsmannen Chorin, Gabriel Sillanpää och Elias Isomäki, anmälte Johan Isomäki ärendet, sedan stemning deri emellertid ågått endast Sillanpää och Elias Isomäki, vid sagde ting till behandling af *Häradsrätten*, som vid påföljande höste-ting, dertill målet tagit uppskof, medelst utslag den 8 November 1871 i saken utlät sig, att, alldenstund käranden, hvilken redan den 1 September 1870 erhållit del af Guvernörsembetets ofvanberörda resolution, icke i den ordning nämnda resolution föreskref låtit instemma svaranden Chorin, hvilket skett först till sistsagde ting, fördenskull blef kärandens talan förkastad och utmätningen förklarad ståndande att i laga ordning fullföljas medelst den i mät tagna egendomens försäljande.

Emot detta utslag erlade Johan Isomäki vad och fullföljde sin talan i *Wasa Hofrätt*, som uti dom den 22 Mars 1872 fastställde Häradsrättens utslag; hvaremot *Kejserliga Senatens Justitie departement*, till hvars pröfning Johan Isomäki vidare i revisionsväg dragit saken, medelst utslag den 26 Februari 1873 förklarade: att, som Johan Isomäki genom ett af nämndemannen Koukkari den 11 December 1871 uthändigadt, till Hofrätten ingifvet bevis utredt, det han i god tid före stemningstidens utgång anmodat Koukkari att, i enlighet med Guvernörsembetets uti ofvanberörda resolution meddelade föreskrift, till vintertinget samma år instemma kronolänsmannen Chorin och öfrige svarande parter uti förevarande mål; alltså och då Johan Isomäki således fullgjort hvad å honom för bevarande af dess talan i saken ankommit, ehuru stemningen icke inom laga tid kunnat af nämndemannen Koukkari Chorin meddelas, fann Kejserliga Senaten skälig anledning icke hafva förekommit att, på sätt som

skett, förkasta Johan Isomäkis i målet utförda talan, samt pröfvade förty rättvist upphäfva Hofrättens och Häradsrättens ofvanberörda utlåtanden och förvisa saken tillbaka till Häradsrätten, som egde densamma, på anmälan ånyo företaga och dermed lagligen förfara utan hinder af domstolarnes förra sålunda undanrödjade åtgärder.

17.

Är talan, som beror af stemning inom viss fatalietid till ting, för hvilket tid och ställe ännu icke blifvit närmare bestämda, bevarad derigenom, att kallelse till tinget såsom vanlig stemning, men utan uppgift om förenämnda omständigheter, inom fatalietiden tillställts svaranden? och är det förhållande, att särskild underrättelse angående sagde omständigheter efter fatalietidens utgång meddelats svaranden, å saken verkande?

Skomakaren Gustaf Rönn hade i egenskap af målsman för sin hustru Johanna Fredrika Skog låtit till Häradsrätten i Malax, Solf och Pörtom socknars tingslag instemma bonden Johan Mattsson Mara och dervid utfört klander af den redovisning, denne den 2 September 1867 aflemnat till Gustaf Rönns bemälda hustru, såsom dåmera myndig och ännu ogift, öfver det förmynderskap han, på grund af den 5 Mars 1852 erhållet förordnande för henne innehaft.

I saken hörd, invände Johan Mara, att den honom delgifna stemning icke upptagit orten, hvarest, och dagen, då han bordt till svars komma; hvadan han, som väl, sedan natt och år efter den 2 September 1867 förlidit, derom underrättats, ansåg ifrågakomna klandertalan vara sentida väckt och undandrog sig på sådan grund svaromål i saken.

Genom beslut, afsagdt den 24 Februari 1869, yttrade sig *Häradsrätten,* att, emedan Johan Mara ågått stemning inom natt och år efter det redovisningen till Johanna Fre-

drika Skog afgifvits och stemningen, ehuru ofullständig, likväl, enär terminen för tingets början då ännu icke varit kungjord, ej kunde anses olaglig, helst Johan Mara sedermera blifvit derom särskildt underrättad; ty blef Maras invändning om stemningens behörighet förkastad; hvarefter Häradsrätten i utslag den 5 Februari 1871 afgaf yttrande om de af Gustaf Rönn emot berörde redovisning framställda anmärkningar.

Då målet, hvilket af parterne ömsesides i vadeväg underkastats *Wasa Hofrätts* pröfning, den 16 Maj 1871 derstädes till handläggning förevar, yttrade sig Assessorn *Långhjelm* och ansåg Gustaf Rönn icke hafva inom natt och år efter det hans hustru Johanna Skog erhållit del af ifrågakomne, utaf Johan Mara afgifna förmyndareredovisning, låtit i afseende å klander af densamma tillställa Johan Mara sådan stemning lagen i 1 § 11 kap. R. B. fordrar, enär den honom ågångna stemningen icke upptagit orten, hvarest, och dagen, då han bordt till svars komma; hvarföre och som Gustaf Rönn sålunda icke inom den i 4 § 23 kap. Ä. B. utsatta tid lagligen talat å omförmälda redovisning, Assessorn pröfvade rättvist, med upphäfvande af Häradsrättens ofvanberörda beslut af den 24 Februari 1869 och motvädjade utslag, förklara Gustaf Rönns i saken utförda talan, såsom sentida väckt, komma att förfalla.

Assessorerne *Höckert* och *Sabelli* voro ense med Assessorn Långhjelm.

Hofrättsrådet *Montin* fann skäl till ändring uti Häradsrättens förberörda, i rättegången meddelade beslut icke vara förebragta, hvarföre samma beslut af Hofrättsrådet gillades.

Presidenten *Ekbom* yttrade sig: att emedan ifrågavarande klandertalan icke blifvit på laga stemning utförd inom den i 4 § 23 kap. Ä. B. utsatta tid af natt och år efter det Johanna Fredrika Skog af den klandrade redovisningen undfått del; ty pröfvade Presidenten rättvist upphäfva Häradsrättens beslut af den 24 Februari 1869 och slutliga utslag i målet samt kärandens deri utförda talan, såsom sentida väckt, förkasta.

Uti Hofrättens, i enlighet med Assessorn Långhjelms mening utfärdade dom sökte Gustaf Rönn i revisionsväg än-

dring hos Hans Kejserliga Majestät; hvarefter målet afgjordes af *Senatens Justitie departement,* i öfvervaro af Senatorerne *Snellman*, *Dahl*, *Wasastjerna* och *Lönnblad,* hvilka funno den Johan Mara i saken inom i lag stadgad tid ågångna stemningen väl hafva, då densamma honom meddelats, varit i så måtto ofullständig, att Johan Mara derigenom icke underrättats om orten, hvarest, och dagen, då han bordt till svars komma, men emedan upplyst blifvit, att terminen till det ting, hvartill Johan Mara i anförd måtto inkallats, vid stemningens meddelande ännu icke varit bestämd, än mindre kungjord, samt han, efter det sådan bestämning och kungörelse egt rum, ytterligare i behörig ordning erinrats om stemningen jemte det orten och tiden för svaromåls afgifvande i saken tillika honom delgifvits, pröfvade Senaten rättvist, med upphäfvande af Hofrättens ofvanberörde dom, förklara den Johan Mara sålunda tillställda stemningen i målet giltig; och förvisades saken tillbaka till Hofrätten, som på anmälan egde densamma ånyo till handläggning företaga och utlåtande deri meddela.

H. K. M:ts dom i målet är gifven den 20 December 1872.

Nyare utländsk lagstiftning.

Efter Revue de droit international et de législation comparée).*

Nederländerna.

Lag af den 1 Juni 1870 angående ändring i lagen af den 29 Juni 1859 (1854?) rörande fattigunderstöd.

Härmed afsågs förnämligast ändring i gällande stadganden om orten *(domicile van onderstand)*, der den fattige kunde göra anpsråk på understöd. Förr var det hans födelseort; genom i fråga varande lag blef det den ort, der han är bosatt.

Lag af den 20 Juli 1870 angående veterinärväsendet.

Enligt denna lag skola distrikts veterinärer tillsättas med åliggande för dem att icke allenast i allmänhet följa med tillståndet bland boskapen utan ock vaka öfver, att de till förekommande af boskapspest utfärdade författningar efterlefvas. Öfver sin verksamhet skola de årligen insända berättelser till inrikesministern.

Lagen innehåller dessutom en mängd politi-stadganden angående smittade kreaturs afskiljande, nedslagtande efter föregången utlösen, angående tillstängning af fähus och betesmarker, som äro smittade, om de fall då de nedslagtade kreaturen skola nedgräfvas eller brännas m. m.

Lag af den 17 September 1870 angående dödsstraffets afskaffande.

Denna lag afskaffar dödsstraffet för alla de fall, uti hvilka detsamma var föreskrifvet i den allmänna strafflagen. Den borttager detsamma äfven ur strafflagen för militären, men endast för brott begångna under fredstid och icke inför fienden; och äfven under fredstid qvarstår det för myteri, upp-

---

*) Chronique de législation comparée p. 88 ff. i årg. 1871, p. 141 ff., p. 661 ff. i årg. 1872.

lopp och uppror, såvidt dessa brott begås ombord på fartyg och på öppna sjön eller utrikes. Lagen innehåller föröfrigt bestämningar om de straff, som komma att ersätta dödsstraffet. Längsta strafftiden blir, med undantag af lifstidsstraffet, 25 år*).

Lag af den 24 Juli 1871 angående inspärrning i cell.

Enligt den föregående lagstiftningen var ett år den längsta tid någon kunde i cell inneslutas. Denna tid blef nu förlängd till två år. — I Nederländerna är cellfängelsestraffet endast fakultativt föreskrifvet, och bör tiden för fängelsestraffet reduceras till hälften, om det undergås i cell i stället för i gemensamhetsfängelse.

Stadga af den 10 Oktober 1871 med nya regler för laxfisket samt upphäfvande af kongl. stadgan af den 19 Oktober 1858.

År 1869 blef emellan Nederländerna och öfriga stater, som hade del i Rhenstranden, afslutad en konvention till förekommande af laxens utödande. Denna konvention godkändes dock ej af de nederländska kamrarne, emedan man betraktade densamma såsom innebärande ett ingrepp i den nationela autonomin, och fruktade att den skulle gifva anledning till konflikter. För att dock förekomma de missbruk, som gifvit anledning till frågan, men likväl icke binda sig af en konvention, utfärdades ifrågavarande förordning, som innehåller bestämningar angående fiskredskapen, de tider på dagen, under hvilka fiskande är tillåtet, m. m.

*Lag af den 25 Juli 1871 angående konsulers och konsular-agenters kompetens i vissa rättsärenden**).*

De förrättningar, om hvilka här är fråga, äro: förandet af register öfver, samt utfärdandet af betyg om födsel, äktenskapsförhållanden och dödsfall; utöfvandet af notariatsförrättningar samt utöfvandet af domsrätt i vissa fall. Likväl är icke hvarje konsul eller konsularagent blott på grund

---

*) Se *J. A. Jolles:* De l'application de la peine de mort et de sa suppression projetée dans les Pays Bas, i Revue de dr. int. 1870. p. 288 ff.

**) Utförligare, se *Eugène Zilcken:* Compétence des fonctionnaires ·s, i Revue de dr. int. etc. 1872, p. 611.

af denna lag ombetrodd med en sådan myndighet. Ett kungligt förordnande, meddeladt efter statsrådets hörande, bestämmer åt hvilka af dessa funktionärer en eller annan eller samtliga dessa uppdrag skola anförtros. Till öfriga allmänna stadganden i denna lag hör att de domar, som fälts, och de handlingar, som upprättats i kraft af denna lag, äro verkställbara och giltiga i Nederländerna och deras kolonier; att utländingar, som enligt traktater eller bruk äro stälda under en nederländsk legations eller ett nederländskt konsulats beskydd (sådant är t. ex. i Turkiet fallet med undersåtar af ett land, hvars regering icke är representerad hos Porten, och med rayas eller turkiska undersåtar, som bekänna sig till kristna läran, och hvilka förrättat tjenster åt nederländska regeringen eller legationen), äro med afseende å tillämpningen af lagen likstälda med nederländare; att de af ifrågavarande funktionärer, som ega domsrätt, äro berättigade att, inom de af traktater och bruket föreskrifna gränser, utfärda polisreglementen för nederländare, som befinna sig inom konsulatets distrikt; m. m.

Såsom förrättande ett notariatsgöromål hafva konsulerne att rätta sig efter gällande notariatslagar; men äfven om de för ett rättsärendes giltighet föreskrifna formaliteter icke skulle hafva blifvit iakttagna vid upprättandet af ett dokument deröfver, förblir detta dock giltigt, såframt i det samma omnämnes det skäl, på grund hvaraf uppfyllandet af formaliteterna icke varit möjligt. Äfven har den § i nederländska civillagen blifvit upphäfven, som stadgar att en nederländare, hvilken befinner sig utrikes, icke kan upprätta testamente annorlunda än genom en autentisk — under offentlig myndighets medverkan tillkommen — akt, och med iakttagande af de former, som äro vedertagna i det land, der handlingen upprättats. Han kan nemligen, om han befinner sig inom ett nederländskt konsulats distrikt, uppgöra ett egenhändigt skrifvet testamente och låta konsuln på grund deraf uppsätta en akt att förvaras af denne.

Den domsrätt, hvarom den sista afdelningen af denna lag handlar, kan naturligtvis icke såsom förenämnda förrättningar utöfvas i alla stater, der Nederländerna hålla konsu-

ler, utan endast i de länder (Turkiet, China, Japan, Persien, Marocco, m. fl. icke kristna stater), hvilkas regeringar genom särskilda traktater beviljat Nederländerna, liksom också andra europeiska stater, exterritorialitet för deras undersåtar, d. v. s. rätt för desse att varda i såväl civila som kriminella mål dömde af representanter för sin egen regering. I dessa fall skall Nederländernas lag tillämpas. I handels affärer tillerkännes dock handelsusance större bindande kraft än i nämnde lag.

Såsom domare fungerar i ringare mål konsuln ensam; i annat fall dömer en domstol, bestående af konsuln såsom ordförande och tvenne assessorer. I kriminella mål har konsuln, såsom ensam domare, ungefär samma kompetens som fredsdomaren (kantonregter) i Nederländerna, äfvensom han, i ärenden rörande förmynderskap, minderårighet, testamenten, m. fl., som icke äro af egentligen judiciel beskaffenhet utan höra till den s. k. jurisdictio voluntaria, är likstäld med denne och med presidenterne i arrondissements domstolarne. De förrättningar med afseende å ärenden hörande till sistnämnda kategori, hvilka i Nederländerna tillhöra nyssnämnda domstolar i sin helhet, äro åter som ifrågavarande utländska konsulat uppdragna åt konsulardomstolen. I rent civila mål — till hvilka kommerciela ärenden höra — är konsulns kompetens såsom ensam domare mindre än fredsdomarens i Nederländerna, emedan dessa ärenden ansetts erbjuda större svårigheter. I brottmål åter är äfven konsulardomstolens behörighet inskränkt till de förbrytelser, som icke äro belagda med svårare än fängelsestraff. Gröfre brott ransakas af provincialdomstolen i Amsterdam, om de äro begångna på någon trakt emellan Goda Hopps udden och Cap Horn, men af Justitie-konseljen i Batavia, om de äro begångna på andra sidan om dessa. Det är ock till nämnda domstolar, som det appelleras från konsulardomstolarne, der appel är tillåten; en särskild bestämning gäller dock för Turkiet, hvarest en domstol med envoyén i spetsen finnes i Konstantinopel.

Konsulerna kunda sända nederländare till kolonierna att undergå det dem ådömda fängelsestraffet, om domen ly-

der på längre tid än sex månader — detta med anledning af svårigheten att t. ex. i China och Japan finna en lämplig ort för anklagades och dömdes inspärrande; af samma skäl har man gifvit konsul och konsulardomstol rätt att ersätta fängelsestraff, som icke öfverstiger tio månader, med böter från 1 till 5 floriner för hvarje dags fängelse.

Rättegångssättet utgör föremål för bestämningarna i tvenne afdelningar i lagen. De afse att göra detsamma så enkelt och summariskt, men på samma gång så fullständigt som möjligt; de skola öfverensstämma i hufvudsak med öfriga länders lagstiftning i detta hänseende och kompletteras af Nederländernas egen lag.

Konsulerne hafva sig ålagdt att företaga den förberedande undersökningen äfven af de brott, hvilkas afdömande tillkommer justitie-konseljen i Batavia eller provinsialdomstolen i Amsterdam. Dessa behöfva icke afhöra andra vittnen än dem, som befinna sig på ort och ställe, hvarföre laga kraft och verkan tillerkännes inför konsuln edligen afhörda vittnens utsago; men de skola då hafva blifvit konfronterade mot den anklagade och deras vittnesmål uppläst.

Vicekonsuler och konsularagenter kunna endast efter bemyndigande af generalkonsul eller konsul, eller om det sker å bar gerning, skrida till en anklagads häktande och till husvisitation.

Oberoende af den domsrätt, hvarom hittills varit fråga, ega de nederländske konsulerne i hvilket land som helst att, då alla tvistande frivilligt öfverlemna saken till deras afgörande, afdöma tvister emellan nederländare, som befinna sig inom deras distrikt, samt tvister angående arbetslöner eller i allmänhet angående aftal emellan befälhafvare och besättning eller passagerare på nederländska handelsfartyg. Äfven domar i sådana mål äro verkställbara i Nederländerna.

Lag af den 24 Juli 1871 innehållande godkännande af en mellan finansministern och National Banken sluten konvention, genom hvilken banken befriades från sin skyldighet att förvalta statskassan, mot det att banken utbetalar till densamma en årlig ersättning af 100,000 floriner.

Belgien.

Lag af den 27 Juli 1871 angående bysättning.

Bysättningstvånget blef genom denna lag afskaffadt undantagandes för uttagande af skadestånd och rättegångskostnader i brottmål, äfvensom i andra mål, der sådan ersättning ådömes för en otillåten handling begången med ondt uppsåt eller af oredlighet. Dock eger bysättning rum endast för en summa öfverstigande 300 francs. Den får ej räcka längre tid än ett år, men under denna gräns bestämmes tiden af domstolen på grund af det begångna felet och skadans vidd. Bysättning kan i intet fall ådömas dem, som äro blott i civilt afseende ansvarige, ej heller dem, som uppnått sitt 70:de år, ej heller qvinnor eller minderårige, icke heller arfvingarne till den som bort bysättas*).

Lag af den 4 Mars 1870 angående reduktion af straff, som undergås i ensamhetsfängelse.

De som blifvit dömde till straffarbete, fängelse, lindrigare fängelse (réclusion) eller arrest skola, såvidt fängelsernas tillstånd medger det, underkastas ensamhetssystemet. I sådant fall reduceras de af domstolarne utsatta straffen: med $^{3}/_{12}$ för 1:sta året, med $^{4}/_{12}$ för 2, 3, 4 och 5 året, med $^{5}/_{12}$ för 6, 7, 8 och 9 året o. s. v. med $^{9}/_{12}$ för 17, 18, 19, 20 åren. Dessutom meddelas föreskrifter då tiden med dagar eller månader öfverskjuter ett bestämdt antal år, o. s. v. Reduktionen är densamma om fången varit underkastad ensamhetssystemet med eller utan afbrott, men endast den tid, som tillbragts under ensamhetssystemet, räknas honom till godo.

De, som äro dömda till lifstidsfängelse eller straffarbete, kunna underkastas ensamhetssystemet endast under de tio första åren.

Lag af den 1 April 1870 innehållande ändring i lagen af den 25 Januari 1817 rörande deponering af litterära och konstprodukter.

Förändringarna äro: att rättigheten att för bevarandet

---

*) Angående den omgång frågan haft, se Revue de dr. int. 1869, pp. 32 ff, pp. 350 ff.

af litterär eller artistisk eganderätt göra en sådan deposition, hvilken enligt lagen af 1817 tillkom blott utgifvaren, tillerkännes äfven författaren; att endast ett, i stället för tre exemplar, hvilka den äldre lagen bestämde, behöfver nedsättas; att detta, i stället för att förut hafva bort ske vid tidpunkten för publikationen eller derförinnan, framdeles kan göras under loppet af det år, då arbetet publicerats; samt att deponeringen, som förut skulle göras hos kommunalförvaltningen i utgifvarens vistelseort, skall ske i en byrå, som bestämmes af inrikesministern.

Lag af den 27 Maj 1870 innehållande ändringar i gällande provinsiallag.

Genom denna lag har bland annat antalet af de fall, då provinsialrådens*) beslut, för att vara giltiga, böra hafva erhållit konungens godkännande, blifvit minskadt. Detta erfordras ovilkorligen endast för provinsens budget. I öfriga fall, särskildt i frågor om inrättningar och anläggningar till allmän nytta på provinsens bekostnad, om förvärfvande, byte eller afhändande af egendom samt om transaktioner, om provinsialreglementen för den inre administrationen och polisen, kan guvernören endast, om han undantagsvis anser det nödigt, förbehålla ärendet konungens godkännande, genom en uttrycklig förklaring, som skall inom tio dagar från beslutet meddelas rådet.

En annan förändring bestod uti upphäfvande af det lagstadgande, på grund hvaraf det tillkom provinsialrådet att besluta i anledning af municipalrådens framställningar, åsyftande inrättande, ändring eller afskaffande af torg- och marknadsplatser i provinsen. Hädanefter ega kommunerna i detta afseende sjelfständig beslutanderätt.

Lag af den 27 Maj 1870 angående förenkling i de administrativa formaliteterna i fråga om expropriation för allmänt nyttigt ändamål.

Den förberedande administrativa proceduren är numera sådan, att ritningarna skola läggas fram i kommunens rådhus på 15 dagar, hvarjemte såväl jordegarene särskildt skola

*) Provinsialråden i Belgien motsvara generalråden i Frankrike.

derom underrättas, som anslag och kungörelse derom utfärdas. Muntliga och skriftliga påminnelser emottagas af borgmästare- och rådmanskollegiet och öfversändas till den högre myndigheten, åtföljda, om anledning dertill förekommer, af municipalrådets och provinsialdeputationens betänkande.

Lag af den 30 Mars 1870 innehållande ändringar i gällande val-lagar.

Till dessa ändringar hörde: att för rättighet att deltaga i val af ledamöter uti landets representation skulle fordras endast fylda 21 år i st. för 25 år; till dem hörde vidare den märkliga bestämning, att en person, som eljes, på grund af census, icke skulle varit berättigad att deltaga i val till kommunal- och provinsialråd, erhöll valrätt äfven om han betalade blott hälften af den erforderliga census, dock icke under 15 francs, såframt han nemligen genomgått en viss lärdomskurs antingen i offentlig eller privat inrättning. Lagen innehåller med anledning häraf stadganden huru sådant skall styrkas, hvilka som ega rätt att utfärda betyg, äfvensom straffbestämmelser för underslef, m. m. Samtliga dessa bestämmelser rörande valen till kommunal- och provinsialråden upphäfdes dock innan kort genom

Lagen af den 12 Juni 1871 angående en valreform, hvilken i stället nedsatte valcensus betydligt.

Bland öfriga bestämningar i denna lag må omnämnas den, som till de provinsiala valen utsträckte en vid kommunala val enka tillerkänd rätt att delegera sin census åt en son eller, ifall hon ej hade någon sådan, åt en måg, förutsatt att denne sjelf i öfrigt innehade erforderliga qvalifikationer.

Strafflag för militären af den 27 Maj 1870.

Denna innehåller blott 57 artiklar mot 215 förut.

1 kap. (art. 1—14) fastställer såsom militära straff: arkebusering, insättande i. korrektionshus, degradation och afsättning. 2 kap. (art. 15—18) innehåller bestämmelser om förräderi och spioneri; 3 kap. (art. 19—27) om förbrytelser mot militära pligter; 4 kap. (art 28 - 32) om insubordination och uppror; 5 kap. (art. 33—42) om våld och injurier; 6 kap. (art. 43—53) om desertion; 7 kap. (art. 53

—56) om försnillning, stöld och försäljning af militära effekter.

Art. 58—62 innehålla allmänna bestämningar, deribland den, att stadgandena i första boken af allmänna strafflagen, som handlar om brott och straff i allmänhet, skola tillämpas på strafflagen för militären, såframt de ej blifvit i denna på något sätt ändrade. Art. 59 handlar om mildrande omständigheter.

Frankrike.

Departemental-lagen af den 10 Augusti 1871.

Det torde vara bekant, huru denna lag åsyftade en förändring i det uti Frankrike rådande centralisationssystemet, en förändring, påyrkad och efterlängtad af flere än ett bland de politiska partierna i detta land.

Redan under det nationalförsamlingen residerade i Bordeaux, fick hon emottaga trenne förslag till lag angående generalrådens organisation. Ett utskott med det betecknande namnet *commission de décentralisation* nedsattes för att granska dem. Församlingen sjelf diskuterade sedermera dess förslag uti flere sessioner under Juni, Juli och Augusti månader 1871, hvarefter, vid definitiv omröstning den 10 Augusti, med 509 röster mot 126 antogs den lag, som den 29 i samma månad af presidenten promulgerades.

Denna lag tillfredsställer visserligen icke på långt när deras fordringar, hvilka vilja genomförandet äfven af den sjelfstyrelse, *selfgovernment*, som innebär ett särskiljande af de lokala angelägenheterna från sådana allmänna angelägenheter, som tillhöra staten, samt kommunernas och de öfriga lokala samhällenas rätt att sköta dessa sina gemensamma angelägenheter på sätt dem sjelfva bäst synes, utan inblandning af statsmyndigheter, såframt icke lag kränkes eller statens rätt trädes för nära. Likvisst är lagstiftarens afsigt, att göra en sådan skilnad och att grunda den lokala autonomin på en bred bas, skönjbar äfven i den form, i hvilken decentralisationskommissionens förslag efter flere modifikationer blef såsom gällande lag antagen. För att fullständigt kunna bedöma densamma och till sitt värde uppskatta

de reformer, som genomförts, skulle visserligen en redogörelse för de administrativa förhållandena i Frankrike vara af nöden, äfvensom en framställning af de ärenden, som ligga inom de departementala myndigheternas kompetens, samt af dessas rättigheter i förhållande till öfriga myndigheter och till kommunerna, m. m.

Då ref., ehuru icke i tillfälle att lemna en sådan framställning, det oaktadt går att på grund af några artiklar i Revue de dr. intern. årgg. 1872 och 1873 af *P. Deloynes* *) (juris professor i Bordeaux) lemna en kortare redogörelse för de vigtigaste bestämningarna i den nya lagen, sker det i förhoppning att äfven en sådan kunde, i anseende till frågans stora vigt, ega något intresse. **)

De trenne myndigheter, som vårda departementenas angelägenheter, äro enligt den nya lagen: generalrådet *(conseil general)*, departemental kommissionen *(commission départementale)* och prefekten.

Af dessa är prefekten, såsom bekant, fortfarande en af regeringen utnämnd tjensteman och, så att säga, hennes befallningshafvande i departementet. Han är derjemte verkställare af generalrådets och departemental-kommissionens beslut och står i denna sin egenskap under deras kontroll; men åtskilligt, som förut tillhörde hans kompetens, har nu blifvit öfverflyttadt på nämnda församlingar.

---

*) Må det tillåtas att fästa den för frågan intresserade läsarens uppmärksamhet på dessa artiklar. De innehålla en orienterande öfversigt öfver de tidigare skeden, i hvilka frågan befunnit sig uti Frankrike, en jemförelse mellan den nya franska och den belgiska lagen rörande samma ämne, en framställning af de olika åsigter, som i nationalförsamlingen uttalade sig rörande några omtvistade punkter, samt en i flere afseenden upplysande kritik.

**) Enligt *Batbie*, Droit public et administratif, T. IV, Paris 1864, var Frankrike då indeladt i 89 departement, 373 arrondissement, 2,904 kantoner och 37,965 kommuner. Af dessa uppgifter kan man bilda sig någon föreställning om departementens och kommunernas storlek och folkmängd öfverhufvud; i fråga om sjelfstyrelse är det neml. endast kommunen och departementet, som ega någon egentlig betydelse. Kantonen och arrondissementet äro indelningar för så godt som uteslutande några särskilda ändamål.

General-rådet är departementets representativa församling. I detsamma är hvarje kanton representerad genom en medlem, oberoende deraf, om den är större eller mindre, folkrikare eller mindre befolkad. Den franske lagstiftaren har härvid varit ledd af det motiv, att general-rådet är och bör vara, icke en politisk församling med en kompetens utsträckt till landets allmänna angelägenheter, utan företrädesvis en församling för vården af lokala angelägenheter och sådana intressen, som blifva gemensamma för ett antal individer på den grund, att de tillsammans bebo en viss trakt, hvadan dessa gruppers behof, oberoende som de vore af den större eller mindre folkmängden, kräfde hvar sin representant. Det är med afseende härpå som lagen, såsom vilkor för rätt att välja medlem i generalrådet, fordrar att man skall hafva varit bosatt ett år i den kommun, der man är inskrifven i vallängden. För öfrigt är allmänna rösträtten gällande och valsättet det omedelbara.

Samma betraktelsesätt är det ock, som gjort sig gällande, då man såsom vilkor för valbarhet stadgat, utom annat, att den, som skall kunna godkännas såsom ledamot i general-rådet, antingen är bosatt i departementet, eller den 1 Januari det år, då valet förrättas, är eller borde vara inom departementet inskrifven i en af uppbördslängderna för de direkta skatterna, eller ock efter nämnde tid ärft en jordegendom i departementet. För att dock i följd af sistnämnda stadgande general-rådet icke måtte komma att bestå af för många utom departementet bosatte personer, är det stadgadt att antalet af sådane representanter icke får öfverstiga en fjerdedel af hela antalet ledamöter i rådet.

För bibehållande af kontinuitet i generalrådens åtgärder väljas deras ledamöter på 6 år, sålunda att hälften af dem afgår hvart tredje år. Lagen fordrar att en kandidat, för att anses vald vid första valtillfället, skall hafva erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna och minst en fjerdedel af de i vallängderna upptagne valmännens röster.

En fråga, som inom national-församlingen framkallade lifliga debatter, var den om hvilken myndighet det vore, som borde afgöra, huruvida vid valet lagligen tillgått, om

den valde är valbar m. m. Enligt församlingens beslut och lagens stadgande eger general-rådet sjelf härvidlag ensam afgörande rätt, utan att dess beslut kan öfverklagas. Casimir Périer tolkade visserligen, medan han var inrikes minister, uti ett till prefekterne aflåtet cirkulär, stadgandet sålunda, att, om en lagligen icke valbar blifvit vald och af general-rådet det oaktadt godkänts, rådets beslut skulle hemfalla under de bestämmelser, som gälla för den händelse, att general-rådet fattar ett olagligt beslut (hvarom nedanföre); men Deloynes förklarar denna tolkning stridande både mot lagens anda och dess tydliga ordalydelse: *le conseil général vérifie les pouvoirs de ses membres et il n'y a pas de recours contre ses décisions.*

Generalråden sammanträda årligen till tvenne ordinarie möten. Det ena är på förhand i lagen bestämdt till den första måndagen efter den 15 Augusti. Under denna session bestämmer generalrådet sjelf, när det andra ordinarie mötet skall ega rum; men skulle generalrådet icke hafva fattat något beslut härom, tillkommer det departementalkommissionen att utfärda kallelse dertill. Till extraordinarie möte kunna generalråden sammankallas genom ett dekret af chefen för den verkställande makten eller genom prefekten, såsnart tredje delen af generalrådets ledamöter derom anhållit hos rådets president, hvilken i Augusti-sessionen väljes på ett år. Vid extra session få endast de ärenden utgöra föremål för öfverläggning, för hvilka den sammankallats, hvaremot generalråden äro vid de ordinarie sammanträdena oförhindrade att upptaga hvilka angelägenheter som helst, som enligt lagen ligga inom deras kompetens. Initiativet kan tagas såväl af prefekten som af medlemmarne i rådet. Längre tid än en månad får dock ej augusti-sessionen vara, den andra ordinarie sessionen icke öfver 15 dagar, och de extraordinare sessionerna ej öfver 8 dagar.

Generalråden ega sjelfva fastställa reglementen för ärendenas behandling med hvad mera till den inre ordningen hörer. Deras sammanträden äro offentliga, äfven såtillvida, att referat öfver deras förhandlingar få meddelas af tidningarna; men härvidlag innehåller lagen den i Frank-

rike så famösa bestämmelsen, att det endast är det officiela referatet, som får publiceras, och dertill, att detta referat *måste* publiceras, såframt det skall vara tillåtet att bedöma diskussionen.

Hvad offentligheten i öfrigt beträffar, så kan församlingen naturligtvis äfven besluta, att en öfverläggning skall vara hemlig -- rådet kan *se former en comité secret*, såsom det heter. Presidenten är dessutom berättigad att, om någon åhörare skulle störa ordningen, låta utvisa ja t. o. m. arrestera en sådan.

Generalrådet är väl egentligen en institution för handhafvandet af lokala — departementets inre — angelägenheter. Lagstiftaren har dock i några få fall uppdragit detsamma en direkt verksamhet för statsändamål. Dit hör dess åliggande att fördela vissa skatter.

I Frankrike bestämmes nemligen totalbeloppet, hvarmed några af de direkta skatterna skola utgå, på förhand af representationen och fördelas af densamma på hvarje departement. Denna kontingent repartiseras sedan på arrondissementen, dessas andelar åter på en hvar af kantonerna, och på kommunerna, och slutligen på de skattskyldige. Det är fördelningen på arrondissementen af det skattebelopp representationen ålagt departementet, som verkställes af generalrådet. (Den slutliga fördelningen eller debiteringen af kommunens kontingent på en hvar af de skattdragande verkställes, åtminstone hvad grundskatterna angår, utaf en kommission af sju répartiteurs, deraf fem äro tagne bland de skattskyldige sjelfve.)

Åt generalrådet har vidare anförtrotts utöfvandet af åtminstone en väsendtlig del af kontrollen öfver kommunernas sjelfbeskattning, som det ansetts ligga i statens intresse att anordna, på det att nemligen de kommunala skatterna icke må för tungt drabba kommunens medlemmar.

Till det franska skatteväsendet hör nemligen, att de direkta skatterna ökas med ett slags tillskott, *centimes additionnels*, hvilka, såsom namnet antyder, utgöras i procent af grundbeloppet. Af dessa tillskott går en del till staten, en annan del till departementet — hvars inkomster nästan ute-

slutande bestå af slika *centimes additionnels* — och åter en annan del till kommunerna, hvilka dock ega äfven andra inkomstkällor. Sistnämnda tillskott, *centimes additionnels communaux*, äro antingen ordinära — dessa voteras af representationen i den årliga finanslagen, såframt icke municipalrådet anmäler att de äro onödiga — eller speciela, anslagna till bestämda ändamål (deribland den primära undervisningen), hvarföre municipalrådet kan votera dem ända till det maximibelopp, som finnes bestämdt i den för hvarje fall gällande lag — eller extraordinära, för utomordentliga företag samt för den händelse, att de ordinära och speciela äro otillräckliga för sina ändamål. Men för giltigheten af detta slags extraordinära pålagor fordrades före 1866 begifvande af statsmyndigheterna. Nämnda år öfverflyttades dock på generalråden en del af denna af statsmyndigheterna utöfvade kontroll, och genom 1871 års departementallag blef generalrådets rätt att utöfva denna uppsigt ytterligare utvidgad.

I sin egenskap af departementets representation förestår generalrådet dess allmänna angelägenheter, rådplägar och besluter om dem, hvarefter prefekten verkställer besluten. I vissa frågor — de äro dock ej många — kunna generalrådets beslut icke gå i verkställighet, innan de erhållit centralmaktens stadfästelse. I alla öfriga fall äro de deremot utan vidare verkställbara. Men äfven härvidlag förekomma några ganska betydande inskränkningar. Verkställande makten eger nemligen att i vissa fall helt och hållet upphäfva besluten, i andra åter suspendera verkställigheten af dem. I hvardera fallet bör dock åtgärden vara vidtagen inom viss kort tid.

Rättigheten att helt och hållet upphäfva ett beslut är meddelad med afseende på möjligheten, att ett generalråd skulle öfverskrida sin befogenhet eller eljes göra sig skyldigt till vidtagandet af någon lagstridig åtgärd. Anser prefekten ett sådant förhållande ega rum, så bör han inom tjugu dagar efter sessionens afslutande uppsätta ett påstående om beslutets eller åtgärdens annullerande, meddela detsamma såväl rådets, som departemental-kommissionens president och öfversända det till stats-chefens afgörande.

Det vill af den artikel, hvarur dessa data äro hemtade, synas, såsom hade decentralisations kommissionen betraktat detta fall såsom en administrativ tvistefråga, hvilken borde såsom sådan *afdömas* af staterådet i egenskap af högsta domstol i administrativa mål. Men enligt den af nationalförsamlingen antagna lagen är det statschefen, som sjelf afgör öfver befogenheten af prefektens påstående, utan att han på något sätt är bunden af det utlåtande, som statsrådet (icke att förvexlas med ministrarne) dock synes böra afgifva.

Ett sådant upphäfvande blir följden äfven i det fall, att generalrådet, församladt till utomordentligt sammanträde, skulle fatta beslut angående en fråga, som icke är särskildt nämnd i kallelsen, äfven om denna fråga eljes skulle ligga inom generalrådets kompetens.

Skulle ett generalråd åter olagligen sammanträda eller utsträcka sin session utöfver den i lag bestämda tiden, så eger prefekten, såsom verkställande maktens representant och i denna egenskap skyldig att vaka öfver lagarnes efterlefnad, genom ett enkelt beslut förklara sammanträdet olagligt samt de derunder vidtagna åtgärderna och besluten ogiltiga; dock att hans åtgärd härutinnan kan öfverklagas. Ledamöterne i generalrådet kunna dessutom ställas till ansvar enligt § 258 i Code pénal; och de, som på grund af detta lagrum blifvit ansedde förvunne om usurpation af myndighet, förklaras genom domstolens utslag uteslutna från rådet samt under tre års tid förlustige rätt att väljas till ledamöter i ett sådant.

Men utom dessa mot olagliga åtgärder af generalrådet riktade bestämmelser har lagstiftaren, såsom nämndt, ansett sig böra tilldela chefen för verkställande makten äfven rättigheten att i andra fall suspendera verkställigheten af ett beslut — såsom det vill synas af farhåga att generalråden skulle komma att fatta beslut skadliga, för landets enhet, minoritetens rätt eller det allmänna bästa. Dock bör verkställande maktens chef i sådant fall vidtaga sin åtgärd inom tre månader från sessionens afslutande, och göra det uti ett beslut *(arrêté)*, som är motiveradt genom lämplighetsskäl eller det allmänna bästas fordringar.

Har ett beslut blifvit sålunda suspenderadt, så återkommer frågan till behandling i generalrådets nästa session. Men stats-chefens suspensionsrätt är obegränsad, så att den oftast anlitade utvägen till konflikters lösning väl torde blifva den genom en på ömsesidiga eftergifter grundad öfverenskommelse — menar Deloynes.

Det bör märkas att rättigheten att suspendera verkställigheten af generalrådens beslut icke kan begagnas i alla frågor, som äro af den beskaffenhet, att beslutet skall gå i verkställighet utan att behöfva underställas statsmyndighets pröfning. Vissa i lagen uppräknade frågor äro af den beskaffenhet, att stats-chefen kan ingripa i dem blott på grund af en utaf generalrådet begången olaglighet. Såsom exempel på sådana ärenden må nämnas: frågor om förvärfvande, förvaltning, afhändande af eller förfogande öfver departementets egendom, projekt, planritningar och kostnadsförslag till företag på departementets bekostnad och särskildt till vissa landsvägar, *routes départementales;* vidare frågor angående vården om svagsinta samt om hjelpbehöfvande barn, om rättegångar och transaktioner på departementets vägnar, om inrättandet af anstalter för fattigvård, om pensionskassor för personer, som aflönas af departementets medel, m. m.

Generalråden äro äfven beklädda med en vidsträckt myndighet i några frågor, som angå kommunerna, och i hvilka deras beslutanderätt likaledes är definitiv. Så är det generalrådet, som bestämmer den andel, som departementet skall vidkännas i kostnader för arbeten, som intressera på en gång departementet och kommunerna. Generalrådet afgör äfvenledes i tvistigheter angående fördelningen af kostnader för arbeten gemensamma för flere kommuner; det fastställer municipalrådens beslut rörande inrättande, upphäfvande eller förändring af marknadsplatser och marknader, eller angående vissa *taxes d'octroi,* ett slags konsumtionsskatter, som uppbäras såsom accis då vissa lifsmedel införas i en stad, äfvensom beträffande förändringar i den municipala indelningen af kantoner och bestämmande af hufvudorterna i dem, då municipalråden äro ense, m. fl. ärenden. Äfven synes generalrådet i allmänhet ega att med departemen-

tal-kommissionen dela en ganska vidsträckt befogenhet i frågor om vägar.

Till ärenden, uti hvilka generalrådens beslut måste underställas en annan myndighets pröfning, hör frågan om departementets budget. Denna föreslås af prefekten och voteras af generalrådet. Den väsendtligaste delen af departementets inkomster utgöres, såsom ofvan antydts, af *centimes additionnels*. Dessa eger generalrådet votera, men får dervid icke öfverskrida det belopp eller procenttal, som är faststäldt, för en del af dem i den årliga finanslagen, för en annan del i särskilda lagar. Till extraordinarie utgifter eger generalrådet ock votera *centimes extraordinaires* ända till det maximibelopp, som finanslagen äfven för dessa tillskott bestämmer, men för extraordinarie pålagor öfverskjutande detta belopp erfordras lagstiftande maktens samtycke. Generalrådet eger ock besluta upptagandet af lån på högst 15 års återbetalningstid. Hvad utgifterna vidkommer, så gör lagen af den 10 Augusti 1871 i likhet med den föregående lagstiftningen skilnad emellan obligatoriska d. ä. sådana, hvilka nödvändigt måste i budgeten observeras, och fakultativa, eller sådana, som det står i generalrådets fria skön att votera eller afslå. För den händelse, att ett generalråd — med flit eller af förbiseende — skulle hafva antingen alldeles icke, eller otillräckligt sörjt för de utgiftsposter, för hvilka det åligger departementet att draga försorg, eger statschefen låta inskrifva dem i budgeten. Antalet af sådana är genom lagen af år 1871 betydligt reduceradt. Till dem hör bland annat annuiteterna för departementets lån, äfvensom nödiga utgifter för underhåll af vissa offentliga lokaler (prefekturhotellet, vissa domstolars sessionslokaler, m. m.). Men har generalrådet behörigen sörjt för de såsom obligatoriska i lagen angifna utgiftsposterna, så kan statschefen icke vägra sitt godkännande, ty öfriga utgifter beror det af generalrådets pröfning att afslå eller votera.

Generalrådet har äfven en rådgifvande myndighet. I denna egenskap eger det att aflemna förslag rörande de anslag till allmänt nyttiga företag, till välgörenhetsanstalter m. m., som af allmänna medel beviljas. Dess ställning till

regeringen i detta afseende förtjenar att med några ord uppmärksammas.

Enligt decentralisations kommissionens förslag skulle det öfverlemnas åt generalrådet i hvarje departement att fördela de anslag, som nationalförsamlingen eller kammaren voterat till ifrågavarande ändamål och fördelat på departementen.

Komiténs rapportör *Waddington* motiverade detta förslag med att påminna om den sorts korruption, som gjort sig gällande vid val i Frankrike. Med den allmänna rösträtten kunde — menade han — visserligen bestickning i vanlig mening icke komma i fråga; nationalkarakteren vore icke heller böjd för att låna sig åt ett sådant slags inflytande. Men samme valman, som måhända med indignation skulle tillbakavisa en kandidat, den der ville köpa hans röst, vore deremot mycket tillgänglig för en, hvars seger skulle försäkra hans kommun om något anslag till dess kyrka eller skola, till en bro eller väg. Nu vore staten den ende, som kunde tillfredsställa denna sorts aptit, den ende, som vore nog rik för att kunna korrumpera en del af nationen sjelf. Häraf detta allmänna och växande tiggeri, hvarmed ministrar och prefekter bestormas från alla håll och kanter, och hvaraf desse icke dragit i betänkande att begagna sig vid val. Häraf äfven denna beklagliga ovana att i hvarje fall vända sina blickar till dem, som makten hafva, och att till gengäld lemna dem en del af sin egen frihet, så att för en stor mängd fransmän, hederliga medborgare för öfrigt, idealet af politisk visdom är att stå på god fot med prefekten. Det vore, menade rapportören vidare, visserligen ett löjligt anspråk att tilltro sig kunna genom en lag förändra en sida i nationalkarakteren; icke dess mindre kunde lagen göra något till att minska det onda genom att undanrödja så mycket som möjligt af tillfällena och anledningarna dertill.

Emot detta förslag yttrade sig d. v. undervisningsministern Jules Simon, som ansåg det tillkomma den verkställande makten att, ansvarig som hon vore, bestämma öfver användandet af dessa medel. Ifrågavarande af nationalrepresentationen voterade understödsfond vore nemligen ett

anslag af allmänna statsmedel; följaktligen borde det ock tillkomma uteslutande representanterne för centralmakten att bestämma öfver deras speciela användande, icke generalrådet, såsom varande uteslutande en lokal auktoritet. Simon föreslog derföre att generalrådet skulle ega rätt att endast lemna in förslag, hvaremot rättigheten att bestämma häröfver skulle tillkomma vederbörande minister, dock så att han icke kunde bevilja sådana understöd åt andra kommuner eller till andra ändamål än dem, som innefattas i generalrådets förslag. Detta antogs.

Hvad för öfrigt beträffar generalrådet såsom rådgifvande myndighet, och dess ställning till statsmyndigheterna, så måste rådets utlåtande i vissa frågor af vederbörande inhemtas, innan beslut får fattas; i andra beror det af dem sjelfve att infordra dess betänkande.

I alla frågor, som angå departementet, kan generalrådet uttala sin mening och framställa sina reklamationer, hvilka, om de äro riktade mot prefekten, få genom rådets president framföras direkte till vederbörande minister. Äfven i hela landet rörande angelägenheter såsom t. ex. i frågor af administrativ eller ekonomisk natur eller angående allmänna undervisningen, o. m. d. få generalråden uttala sina önskningar. Det är endast politiska frågor, hvarmed de, såsom bekant, icke få befatta sig.

För den händelse att ett ärende skulle intressera tvenne eller flere departement, skall detsamma afhandlas uti en särskild konferens, der hvarje departement är representeradt antingen af sin departementalkommission eller af en särskildt utsedd kommission. Konferensens beslut underställes sedermera generalrådens pröfning och godkännande.

Regeringen eger rätt att upplösa generalråden, men nya val böra i sådant fall inom viss kort tid anställas, och de då utsedda ledamöterne utan vidare kallelse på bestämd tid derefter sammanträda. Ifall nationalförsamlingens sessioner pågå, då upplösningen dekreteras, bör hon ofördröjligen underrättas derom. Det är då hon, som bestämmer dagen för de nya valen samt afgör om den förra departementalkommissionen skall bibehålla sina funktioner tills det ny-

valda generalrådet hinner sammanträda, eller om verkställande makten skall bemyndigas att utse en provisorisk sådan.

Den väsentligaste förändringen undergick lagstiftningen genom inrättandet af den nämnda departementalkommissionen.

Visserligen fick generalrådet något vidsträcktare befogenhet genom lagen af år 1871 än det förut hade, men om förhållandena i öfrigt hade blifvit oförändrade, så skulle det gamla öfverklagade missförhållandet ändock till en betydlig del qvarstått. Prefekten, centralmaktens representant och befallningshafvande i departementet, skulle på samma gång varit beklädd med en myndighet, som tillåtit honom att så godt som fritt administrera departementet. Olägenheterna häraf och missbruken äro kända. Det var således af icke ringa betydelse att 1871 års lagstiftare etablerade en skild af generalrådet utsedd kommission för att handhafva administrationen af departementets egna angelägenheter och derjemte öfvervaka och kontrollera prefekten, då han verkställer generalrådets och kommissionens beslut. Ej under således, att denna fråga gaf anledning till lifliga debatter såväl inom decentralisationskommissionen som inom nationalförsamlingen. Dessa gälde dock icke endast frågan, huruvida administrationen af de rent departementala angelägenheterna skulle fråntagas prefekten; äfven bland dem, som voro ense härom, yppades skiljaktiga meningar angående hvad som skulle sättas i stället. Så föreslog en deputerad att prefekten skulle utses på obestämd tid af generalrådet bland dess egna medlemmar och kunna afsättas af rådet. Till stöd för detta förslag anförde han — bland annat — att i departementet såväl som i staten verkställande makten borde vara underordnad dess beslutande myndighet. Det bör märkas att prefekten dock fortfarande skulle vara äfven regeringens befallningshafvande. Också förkastade nationalförsamlingen detta förslag.

Ett annat gick ut på en delning af de prefekten dittills åliggande funktionerna, så att departementet skulle få tvenne tjenstemän i st. f. en. Af desse skulle den ene fortfarande vara regeringens representant och befallningshafvande samt utnämnas och afsättas af henne, den andre åter

hafva på sin andel administrationen af de rent departementala angelägenheterna och verkställigheten af generalrådets beslut, väljas af generalrådet bland dess egna ledamöter samt vid sin sida hafva en permanent deputation såsom rådgifvande.

Detta förslag föll igenom i decentralisationskommissionen; och som dess upphofsmän icke ville lägga något hinder i vägen för diskussionen och voterandet i kammaren af en lag, som de i alla fall betraktade såsom ett stort framsteg, så framlade de icke detsamma derstädes. Decentralisationskommissionens förslag om inrättandet af en af generalrådet utsedd departemental-kommission antogs vid tredje läsningen i nationalförsamlingen med 426 röster mot 210.

Denna kommission består af minst fyra, högst sju medlemmar, hvilka årligen väljas och sjelfve böra vara ledamöter i generalrådet. Såvidt möjligt är bör hvarje arrondissement vara der representeradt genom någon af de inom detsamma valde eller derstädes bosatte ledamöterne i rådet.

Kommissionen sammanträder en gång i månaden men äfven oftare i fall af behof. Hon utser sin sekreterare, men såsom president fungerar den äldste af medlemmarne. Detta något besynnerliga stadgande kunde möjligen synas tyda på att befattningen ej vore af någon särdeles betydelse. Diskussionen härom i nationalförsamlingen ådagalade dock klarligen, att det i sjelfva verket gälde något vida mer än en simpel hedersplats i en med endast skenmyndighet beklädd delegation, ty denna fråga utgjorde en bland dem, uti hvilka de motsatta åsigterna envisast sökte göra sig gällande.

Decentralisationskommissionen hade nemligen föreslagit att presidenten skulle väljas af generalrådet. Men inrikesministern fruktade att detta sätt att utse honom, i förening med den myndighet han komme att utöfva, skulle förläna honom ett alltför stort anseende, hvilket kunde blifva ofördelaktigt för regeringens representant prefekten, isynnerhet i de konflikter, som dem emellan kunde uppstå. Ministern fruktade också att nämnde president, ifall han uppträdde såsom kandidat till en plats i nationalförsamlingen, alltför lätt kunde komma att missbruka den makt och myn-

dighet han i sin nämnda egenskap vore beklädd med. Han yrkade derföre på en modifikation af förslaget.

För att tillmötesgå denna önskan föreslog kommissionen att departementalkommissionen sjelf skulle få utse sin ordförande. Men äfven detta förslag tillfredsstälde hvarken ministern eller dem, som delade hans åsigt. Ett tredje förslag framlades, som gick ut på att anförtro den omtvistade platsen åt prefekten, och ehuru kommissionen har till en särskild uppgift att kontrollera denne vidhölls förslaget enviat. Icke dess mindre förkastades det af nationalförsamlingen, som antog sin kommissions förslag. Men vid en senare läsning frångick församlingen, med anledning af presidentens önskan, sitt föregående beslut och antog förmedlingsförslaget, att den äldste bland medlemmarne skulle fungera såsom ordförande.

Departemental-kommissionen är, enligt hvad af det föregående torde framgå, icke en verkställare af generalrådets beslut. Visserligen kan generalrådet uppdraga åt densamma handläggningen af ärenden, som enligt regeln tillhöra rådets afgörande, men kommissionen har derutöfver en af lagen henne tilldelad sjelfständig beslutanderätt. I vissa frågor kunna hennes beslut t. o. m. icke öfverklagas; men i detta fall förekommer den egendomliga bestämmelsen att, ifall en meningsskiljaktighet skulle förekomma mellan kommissionen och prefekten, hvilken sistnämnde eger öfvervara kommissionens sammanträden, ärendet *kan* hänskjutas till generalrådets afgörande. Hvem som skall förordna om ärendets hänskjutande nämnes icke; Deloynes antager att lagstiftaren velat lemna afgörandet häraf åt generalrådets reglemente. Skulle åter mellan prefekten och kommissionen uppstå en tvist om kommissionens kompetens eller denna öfverskrida sin befogenhet, sammankallas generalrådet till extra möte, för att pröfva saken. Generalrådet eger i sådant fall rätt att t. o. m. skrida till utnämnandet af en ny kommission.

I öfriga frågor kan kommissionens beslut i besvärsväg underställas annan myndighets pröfning. Den pröfvas af generalrådet, ifall ändringssökanden, som kan vara antingen prefekten, eller en kommun eller någon enskild, som sa-

ken angår, är missnöjd med beslutet på den grund, att detsamma är olämpligt eller stöder sig på oriktiga fakta. Innebär kommissionens beslut deremot ett öfverskridande af dess befogenhet eller en lagstridighet, så drages ärendet, utan några kostnader, under statsrådets pröfning, då den behandlas såsom en administrativ tvistefråga. Denna förmon åtnjuter, såsom läsaren torde erinra sig, icke generalrådet, när dess åtgärder antastas för lagstridighet.

Till kommissionens åligganden hör att meddela prefekten sitt utlåtande i de frågor, i hvilka denne vill infordra det. Kommissionen eger ock rättigheten att inkomma med framställningar till prefekten angående frågor, på hvilka hon vill fästa hans uppmärksamhet. Till generalrådet bör kommissionen vid begynnelsen af hvardera af dess ordinarie sammanträden inlemna en redogörelse för sin verksamhet samt framlägga de förslag, som synas henne nyttiga. Till Augusti-sessionen bör hon dessutom inkomma med sina erinringar vid prefektens förslag till budget; vid samma tillfälle bör hon äfven aflemna en förteckning öfver alla de kommunala lån och extra pålagor, som voterats under tiden från föregående Augusti-session, jemte uppgift på de *centimes extraordinaires* och de skulder, med hvilka hvarje kommun är belastad. Dessa bestämningar äro naturligtvis tillkomna med afseende å generalrådets åliggande att bestämma maximi beloppet af de *centimes extraordinaires*, som kommunerna berättigas att votera.

Vederbörande embetsmyndigheter äro pligtige att lemna kommissionen alla de upplysningar densamma kan vara i behof af och infordra. Kommissionen kan ock sjelf uppdraga åt en eller flere af sina medlemmar att införskaffa sådana.

Prefektens ställning till generalrådet och departemental-kommissionen är redan i det föregående omnämnd: hans myndighet har i frågor som röra departementets inre angelägenheter blifvit betydligt minskad. Det må tilläggas att det är prefekten som på departementets vägnar utför dess rättegångar, bevakar dess fataljer, upprättar kontrakt m. m. För sina åtgöranden såsom departementets representant har han att göra reda för generalrådet, hvarföre han ock bör till

hvarje Augustisession aflemna vissa rapporter och berättelser. Såsom regeringens befallningshafvande är prefekten i samma ställning som förut. Det är ock i denna egenskap, som han har att med afseende å generalrådet och departemental-kommissionen utöfva de vigtiga funktioner, hvilka i det föregående blifvit antydda.

Det är bekant huru denna lag erhållit ett vigtigt tillägg genom

Lagen af den 15 Februari 1872 angående generalrådens uppgift eventuelt i händelse af utomordentliga tilldragelser.

Der stadgas att, om landets representantförsamling blifvit olagligen upplöst eller förhindrad att sammanträda, generalråden skola, utan att någon kallelse erfordras, samlas antingen i departementets hufvudort eller på någon annan inom departementet belägen ort, för att vidtaga åtgärder till upprätthållandet af allmänna lugnet och den lagliga ordningen. De under sådana förhållanden sammanträdande generalråden äro lagligen konstituerade, så snart en majoritet af medlemmarne är närvarande. Det bibehåller denna myndighet tills den lagliga representationen återvinner sitt fullkomliga oberoende.

Generalråden skola dessutom i hemlig session utse två af sina ledamöter till delegerade för att samlas på den ort, dit den lagliga regeringens medlemmar, eller de medlemmar af representationen, som kunnat undandraga sig våldet, församlat sig. De delegerades församling är lagligen konstituerad såsnart ett departement utöfver hälften af hela landets departement är i detsamma representeradt af åtminstone en delegerad. Den har blott att provisoriskt ombesörja landets förvaltning, att vidtaga nödiga mått och steg för ordningens upprätthållande och att begagna alla i dess makt stående medel för att sätta den lagliga representationen i tillfälle att utöfva sin myndighet. Såsnart detta vunnits bör de delegerades församling upplösa sig. Men om ännu en månad efter de händelser, som gifvit anledning till de utomordentliga sammanträdena, representationens rekonstituerande icke är möjligt, böra de delegerade dekretera en appel till

folket genom utskrifvandet af nya val. Emellertid bibehåller de delegerades församling sin myndighet tills representationen är konstituerad.

- - - -

England).*

Lag angående primärundervisningen (Elementary Education Act 1870. St. 33 et 34 Vict. c. 75).

Det torde vara bekant, hurusom de frivilliga bemödandena af enskilda upplysningens vänner hafva den väsendtligaste förtjensten om folkundervisningen i England. Icke allt för lång tid är förfluten, sedan denna angelägenhet var hänvisad uteslutande till de frivilliga föreningarna och uppofferingarna. Det var först år 1839, som parlamentet kom dessa till hjelp genom att bevilja dem statsanslag. Anslagen hafva sedermera årligen tillväxt, och fördelningen af dem ombesörjes af *Education departement.* Bland vilkoren för att en skola skall kunna komma i åtnjutande af dessa anslag må nämnas det, att skolan tillhör någon religiös kult — till och med judisk eller katolsk — samt att bibeln läses der hvarje dag.

Likvisst äro parlamentsanslagen icke så stora, att de frivilliga bidragen skulle kunna undvaras. De förutsättas fastmer. Så t. ex. utges af parlamentsanslaget bidrag till uppbyggandet af skolhus endast på det vilkor, att distriktet sjelf ger lika mycket — i frivilliga bidrag, hvaraf följden blef, att fattiga distrikt fingo mindre, och att det behöfliga antalet skolor icke fanns. Dessa och andra olägenheter ville 1870 års akt afhjelpa. Den omfattar grundsatsen, att hvarest tillräckligt skolor icke finnas, der skall bristen afhjelpas genom att en kommunalskatt för ändamålet uppbäres. Dock innebär detta icke att en kommun nödvändigtvis är tvungen att med understöd från parlamentsanslaget sjelf inrätta skolor. Man var nemligen angelägen att fortfarande försäkra sig icke allenast om de frivilliga bidragen utan ock om de upplysta för saken intresserades aktiva medver-

*) Utförligare: *Westlake,* Exposé de lois anglaises récentes, i Revue de dr. int. 1871 pp. 55 ff; pp. 601 ff.

kan. Derföre bestämde man, att kommunen skulle kunna anslå sin skatt till bidrag åt de redan genom enskild frikostighet existerande och på detta sätt sörja för tillräckligt antal skolor. Men såväl de enskilda skolor, hvilka sålunda underhållas genom bidrag äfven från kommunen, som de, hvilka kommunen tilläfventyrs komme att grunda, äro, i likhet med de utan bidrag af kommunerna existerande, berättigade att få del af parlamentsanslaget på följande vilkor, nemligen: att barnen icke mot föräldrarnes vilja tvingas att bivista någon kyrkas eller sekts gudstjenst eller att följa med undervisningen i religion eller att besöka skolan på söndag eller på dagar, hvilka hållas såsom helgdagar i den kyrka eller af den sekt föräldrarna tillhöra; att religionsundervisningen, om en sådan meddelas, sker antingen i början eller slutet af lektionerna å tid, som af *Education Departement* godkänts, och som tillkännagifvits genom anslag i skolan till föräldrarnas underrättelse; att skolan alltid står öppen för de inspektorer *Education Departement* tillsatt för granskning af undervisningen, utom den i religion; samt att skolan underkastar sig de närmare vilkor, hvilka föreskrifvas af *Education Departement*, som handlar under parlamentets kontroll. För de skolor, som grundats af kommunen, gäller dessutom det vilkor, att i dem icke undervisas i katekes eller någon kyrkas eller sekts theologiska formler.

De kommuner eller skoldistrikt, om hvilka ofvan varit fråga, äro hvarje stad eller landtsocken; dock eger *Education Departement* rätt att förena flere städer eller socknar till ett distrikt. Hvarje sådant har sin skoldirektion, *schoolboard*, som utses genom val af alla, som betala kommunala skatter, d. v. s., som ega hushåll, män eller qvinnor, *housholders*, eller som bruka jord *(occupiers)*. Hvar och en har så många röster, som det skall väljas ledamöter i direktionen, och kan efter behag gifva dem alla åt en eller fördela dem på flere kandidater.

Schoolboards ega icke rätt att uttaxera några bidrag för skolbehof; de måste i sådant fall vända sig till vederbörande kommunala myndigheter *(town councils* i städerna, *vestries* på landet). Deremot ega de, med *Education Departements*

samtycke, göra skolundervisningen obligatorisk för hvarje barn emellan fem och tretton år, äfvensom befria fattiga föräldrar från erläggande af hvarje afgift. Regeln synes således vara att undervisningen icke är kostnadsfri; afgifterna få dock ej öfverstiga 9 pence i veckan.

Schoolboards kunna inrätta och underhålla industriela skolor, men under vilkor att de, såsom alla andra sådana, underlyda statssekreteraren för det inre.

Skulle *Education Departement* finna någon skoldirektion hafva felat i sina pligter, så kan det utnämna en annan direktion; men såsnart denna stält sin företrädares fel tillrätta, skall den lemna rum för en ny på vanligt sätt vald. *Education Departement* eger tillåta att 1870 års bestämningar icke tillämpas i de städer eller landtförsamlingar, hvarest tillräckligt primärskolor finnas.

Vid den första tillämpningen af denna lag har man varit oense om rätta tolkningen af det stadgande, som förbjuder undervisning i katekes och teologiska formler. Några ansågo detta innebära ett förbud att meddela undervisning rörande de lärosatser, som innehållas i katekeser och slika formler, men större delen af dem förenade sig om att bibeln skulle läsas utan andra kommentarier än historiska och geografiska, hvaremot andra, anhängare af den anglikanska kyrkan och af protestantiska sekter, förenat sig om upprättandet af kommunala skolor, i hvilka undervisning skulle, antingen före eller efter lektionerna, meddelas i de grundläror, som äro antagna af de flesta protestanter.

Valen af de första *schoolboards* hafva omfattats med stort intresse och skola i allmänhet utfallit så, att ledamöterna i *schoolboards* i bildning och samhällsställning stå vida framom dem, som pläga sköta de kommunala angelägenheterna. I flere städer skall det hafva händt att anhängarne af de olika sekterna och partierna öfverenskommit att utse schoolboards, som representerade dem i rättvis proportion. Äfven qvinnor hafva blifvit valda.

Lag angående naturalisation m. m. (Naturalisation Act 1870 St. 33 et 34 Vict., c. 75.)

Genom denna fingo utländingar sig tillerkänd rätt att

förvärfva jordegendom i England; dock medför egandet af en fastighet icke rätt att deltaga i några val, hvarken till parlamentet eller inom kommunen. Utländingar äro äfven fortfarande oberättigade att vara egare af fartyg, erkända såsom brittiska. Icke heller tillkommer dem rätt att i brottmål varda dömde af en jury, som skulle till ena hälften bestå af utländingar. Men genom en annan lag af samma år — *The Juries act 1870* — förklarades utländingar, som i tio års tid vistats i England, vara behöriga, samt till och med förbundne att fungera såsom jurymän.

Angående utländingars rätt att förvärfva fast egendom i kolonierna ega dessas lagstiftande församlingar att såsom förut bestämma.

Genom ifrågavarande lag har äfven en annan anmärkningsvärd förändring blifvit införd. Enligt engelsk rättsuppfattning kunde ingen engelsman förlora sin engelska nationalitet — *nemo potest exuere patriam*; i följd af den nya lagen åter upphör en person att vara brittisk undersåte, såsnart han låtit naturalisera sig i ett främmande land, der han har sin bostad. De, som före denna lag låtit naturalisera sig i ett annat land, få två år på sig för att formligen förklara, om de vilja bibehålla sin brittiska medborgarerätt, med förbehåll att icke vara i åtnjutande deraf i det land, der de låtit naturalisera sig, så länge nemligen som de förblifva medborgare i detsamma. För personer, som äro födda på brittisk jord af en brittisk fader, ges enligt i fråga varande lag intet annat medel att afkläda sig sin egenskap af engelsk undersåte, än att blifva naturaliserad i en annan stat. För alla öfriga bestämmer 1870 års lag, att de skola inför behörig myndighet afgifva en formlig förklaring om sin önskan att betraktas såsom utländingar. Denna åtskilnad härrör af den, i engelsk rätt gällande och genom ifrågavarande lag icke ändrade uppfattningen, att hvar och en, som är född på brittisk jord, är brittisk undersåte. Äfven om han är född af främmande fader fordras således en sådan formlig förklaring, som ofvan omnämnts, för att han skall upphöra att såsom sådan betraktas. Deremot anses en af engelsk fader utrikes född icke såsom utländing, utan såsom engelsman.

En sådan förklaring tillåtes äfven personer, som genom naturalisation blifvit engelska undersåtar, såsnart nemligen en konvention, tillåtande dem att åter blifva medborgare i sitt förra fäderneslan d, blifvit sluten med dettas regering.

I alla de fall, då en person upphör att vara brittisk undersåte, reserveras dock uttryckligen hans ansvarighet för handlingar begångna före förändringen.

Såsom vilkor för utländings naturalisation eller för återvinnande af engelsk medborgarrätt fordrar 1870 års lag, att man skall hafva i fem års tid, ehuru icke oafbrutet, vistats i konungariket eller i någon egenskap tjenat dess regering, samt hafva för afsigt att bosätta sig derstädes eller inträda eller qvarstanna i dess regerings tjenst. En naturaliserad engelsk medborgare eger alla en född engelsmans rättigheter. Den förra lagstiftningen hade uteslutit sådane från parlamentet och *the privy Council.*

Lag af år 1870 angående gifta qvinnors egendom (Married womans property act. 1870. 33 et 34 Vict. c. 93).

Enligt Englands *Common law* öfvergår genom giftermålet all qvinnans lösegendom och afkomsten af hennes fasta gods på mannen. Han är hennes målsman och hon är oberättigad att för egen del behålla hvad hon under äktenskapet förvärfvat äfvensom att på något sätt förpligta sig genom aftal.

Från tillämpningen af dessa stränga bestämmelser om gift qvinnas egendom hafva likväl de högre klasserna och de mera bemedlade af medelklassen nästan alltid befriat sig genom ett slags äktenskapsförord, grundade på en af kanslersdomstolen *(the Court of Chancery)* införd och tillämpad doktrin, hvilken dock i sjelfva verket torde få betraktas såsom ett kringgående af lagen. Men äfven om intet äktenskapskontrakt blifvit upprättadt, kunde i vissa fall, då egendom under äktenskapet tillföll hustru, genom ett af samma domstol tillämpadt förfarande, ett visst anslag *(her equity to a settlement)* konstitueras åt henne.

All den mildring, som kanslersdomstolen sålunda kunde göra i lagens stränghet, egde dock endast ringa praktisk betydelse för de mindre bemedlade, särdeles arbetsklas-

serna, inom hvilka äktenskapskontrakt sällan komma i fråga, och för hvilka, om under äktenskapet egendom tillfölle hustrun, de dryga omkostnaderna vanligen utgjorde ett hinder att anlita den billighetsutväg kanslersdomstolen beredt till säkerställande af hustruns rätt. Frågan om förbättrande af gift qvinnas rätt gentemot mannen har derföre redan under en följd af år varit föremål för debatter i England, hvilka år 1870 ledde till godkännande i underhuset af en bill, som innehöll den grundsats, att äktenskapet icke skulle medföra någon förändring i qvinnans ställning i allt hvad som har afseende på hennes förmögenhetsförhållanden och rätt att genom aftal förpligta sig. Detta förslag lyckades dock ej vinna öfverhusets bifall. Lorderne utströko derifrån de bestämningar, som åsyftade rätt för gift qvinna att ingå aftal; de ville icke heller godkänna ett allmänt stadgande om gift qvinnas rätt att sjelfständigt disponera sin egendom, utan uppstälde flere för särskilda fall afsedda stadganden, hvilka dock motsvarade ungefär det, som man i de arbetande och mindre bemedlade klassernas intresse fordrat. Dessa tillförsäkra henne rätt att ensam råda om hvad hon förvärfvat; vidare omnämnas särskilda slag af egendom, som qvinna, äfven efter ingånget äktenskap, behåller såsom sin enskilda tillhörighet, äfvensom det fall, att egendom under äktenskapet tillfaller henne genom arf, gåfva eller testamente, då hon, allt efter omständigheterna, antingen behåller hvad som tillfallit henne, såsom sin enskilda egendom, eller kan göra sin rätt enligt den förra praxis — sin *equity to a settlement* — gällande. Ärfver hustrun åter en fastighet, så tillhör afkomsten deraf henne sjelf. För gäld, som hon åsamkat sig före äktenskapet, kan hon sjelf sökas, och endast hennes enskilda egendom häftar derför. Alla dessa bestämningar gälla äktenskap ingångna efter promulgerandet af i fråga varande lag. — Slutligen förekomma stadganden derom, att, ifall mannen för fattigdom ligger kommunen till last, hustru, som har enskild egendom, är förpligtad mot kommunen att underhålla honom, liksom mannen är det med afseende å hustrun; äfvensom att gift qvinna med enskild förmögenhet har med afseende å barnens underhåll samma förpligtelser, som enka

enligt gällande lag, dock att mannen icke härigenom på något sätt befrias från de honom med afseende å barnen enligt lag åliggande förpligtelser.

Sålunda modifierad återsändes billen till underhuset, hvilket antog densamma, såsom den bästa man för tillfället kunde erhålla.

Nordtyskland och Tyska riket.

Lag af den 27 Mars 1870 angående bankers sedelutgifningsrätt.

Hädanefter kan rättighet att utgifva banksedlar meddelas endast genom en förbundslag. Hvad beträffar banker, som förut erhållit denna rätt, stadgas, att detta tillstånd icke är gällande, såframt de icke begagnat sig deraf före denna lags införande; eljes bör rätt dertill utverkas enligt den nya lagen. Var bemyndigandet att utgifva sedlar inskränkt till ett visst belopp eller en viss proportion mellan emissionsbeloppet och en annan summa, kan ändring deri ske endast genom en förbundslag. Var åter rättigheten beviljad för en viss tid, så kan den ock endast genom en förbundslag förlängas; och existerade rättigheten att efter föregånget tillkännagifvande till en viss tid inskränka tillåtelsen att utgifva sedlar redan vid införandet af denna lag, så inträder denna uppsägning i kraft af denna lag på den första tillåtliga termin, i begge de sistnämnda fallen såframt icke banken samtycker att låta återtaga tillåtelsen vid slutet af hvarje kalenderår, efter föregånget tillkännagifvande ett år förut. — Med banknoter likställes stats-pappersmynt, hvars utgifvande är anförtrodt åt en bank, för att utvidga dess rörelsemedel.

Lag af den 4 Maj 1870 angående afslutandet af äktenskap mellan utrikes vistande personer, hörande under förbundet, samt om urkunder rörande äktenskap, födelser och dödsfall bland sådana (Gesetz betreffend die Eheschliessung und die Beurkundung des Personenstandes von Bundesangehörigen im Auslande).

Lagen är indelad i fem afdelningar, af hvilka den för-

sta innehåller allmänna bestämmelser. Der stadgas att förbundskanslern kan bemyndiga förbundets diplomatiska agenter och konsuler att utföra den för afslutande utrikes af ett borgerligt giltigt äktenskap emellan en förbundsstats undersåtar erforderliga embetsförrättning, åfvensom att handhafva de till förandet af urkunderna deröfver samt öfver födelser och dödsfall hörande göromål. Registren skola de föra in dupplo enligt formulär; i slutet af hvarje år sändes det ena exemplaret till förbundskanslern, och samtidigt skall hvarje förbundsstat erhålla utdrag af registren i hvad de röra dess undersåtar.

Den andra afdelningen handlar om afslutandet af äktenskap och hvad till konstaterande deraf hörer. Der stadgas huru lysning skall ske genom tillkännagifvande i kansliet eller på lämpligt ställe utanför detsamma och i tidning; vidare om hvilka intyg kontrahenterna skola prestera, angående formaliteterna vid äktenskapets afslutande samt om den urkund deröfver, som skall införas i registret m. m. Äktenskapets afslutande tillgår sålunda, att den diplomatiske agenten eller konsuln, i tvenne vittnens närvaro, ställer till hvardera af kontrahenterna den frågan, huruvida han eller hon förklarar sig vilja ingå äktenskap med den andra, hvarefter han, på grund af de jakande svaren i kraft af lagen förklarar dem för äkta makar, hvarigenom äktenskapet erhåller borgerlig giltighet. Den tredje afdelningen handlar om urkunder öfver födelser och föreskrifver hvad dessa böra innehålla. Den diplomatiska agenten eller konsuln bör genom att förhöra fadren eller andra personer skaffa sig öfvertygelse om riktigheten af de omständigheter, som han har att upptaga i urkunden.

Fjerde afdelningen handlar om dödsfall. Deras införande i registren sker på grund af tvenne vittnens intyg; och skall urkunden, som införes i registret, innehålla jemväl dessas underskrift.

Femte afdelningen innehåller särskilda slutstadganden.

Lag af den 1 Juni 1870 angående förvärfvande och förlust af medborgareskap i förbundet och de stater, som tillhöra detsamma (Gesetz über die Erwerberung und Verlust der Bundes- und Staatsangehörigkeit).

Medborgareskap i förbundet är förenad med medborgareskap i en förbundsstat, så att det förra förvärfvas och går förloradt med det senare. Medborgareskap i en förbundsstat begrundas: genom födsel, legitimation, äktenskap med en nordtysk man, genom upptagande *(Aufnahme)* af en som är medborgare i en annan förbundsstat, och genom naturalisation af en utländing.

Genom födseln blifva äkta barn af en nordtysk fader, samt oäkta barn af en nordtysk moder, äfven om de äro födda utrikes, delaktiga af fadrens eller den oäkta modrens nationalitet. Ett oäkta barn af icke-nordtysk moder blir genom legitimation af nordtysk fader delaktigt af dennes nationalitet. Men adoption medför i och för sig icke denna verkan.

En upptagningsurkund *(Aufnahme Urkunde)* beviljas medborgare i en annan förbundsstat, såframt icke någon af de omständigheter föreligger, på grund hvaraf han enligt §§ 2--5 i lagen af den 1 November 1867 om fri flyttningsrätt *(Freizügigkeit)* kan afvisas från en stats område.

För naturalisation af en utländing fordras, att han är sui juris enligt sitt förra hemlands lag, eller, i brist deraf, har faders eller målsmans samtycke; vidare fordras oförvitlig vandel, samt att han finner egen bostad eller försörjning *(eigene Wohnung oder Unterkommen)* på den ort, der han skall nedsätta sig, samt är i stånd att underhålla sig och sin familj.

Medborgareskap upphör:

1:o genom erhållet afsked *(Entlassung)*, som i fredstid ej kan vägras andra än personer emellan 17 och 25 år, hvilka äro skyldige att fullgöra värnepligten, samt personer i militärtjenst. Dock kunna äfven de förstnämnde få tillstånd att utflytta, om de prestera intyg deröfver, att det icke är för att undandraga sig värnepligten, som de utflytta. I krigstid eger förbundspresidiet härom förordna;

2:o genom beslut af vederbörande myndighet, hvilket kan ifrågakomma, då en nordtysk, som uppehåller sig utrikes, icke åtlyder förbundspresidiets uppfordran att återvända,

eller utan tillstånd trädt i främmande stats tjenst och icke på uppfordran skiljer sig vid densamma;

3:o genom tio års vistelse utrikes, hvarom flere utförligare stadganden förekomma, bland annat om tidens förkortande i följd af fördrag med andra stater;

4:o genom naturliga barns legitimation af en fader tillhörande en annan stat än modren; och

5:o genom äktenskap med en man tillhörande en annan stat.

Denna lag, som synes hafva de militära intressena till särskildt ögonmärke, innehåller dessutom åtskilliga detaljbestämningar.

Lag af den 8 Juni 1871 angående premieobligationer (Gesetz betreffend die Inhaberpapiere mit Prämien).

Sådana papper få hädanefter inom tyska riket utges blott på grund af en rikslag och för upptagandet af lån för rikets eller en förbundsstats räkning. Derföre är också handel med eller utbjudande eller kursnotering af dylika värdepapper, utgifna i Tyskland efter den 8 Juni 1871 och utrikes efter 30 April samma år, äfvensom med tidigare utrikes utgifna premieobligationer, som icke inom viss tid undergått kartastämpling, vare sig att det sker på börser eller annorstädes, förbjuden vid ansvar af böter och till och med fängelse.

Lag af den 7 Juni 1871 angående skyldighet att utgifva skadeersättning för de olyckor, som, vid begagnandet af jernvägar, bergverk etc., tillskyndat någon person kroppsskada eller döden (betreffend die Verbindlichkeit zum Schadenersatz für die bei dem Betriebe von Eisenbahnen, Bergwerken etc., herbeigeführten Tödtungen und Körperverletzungen).

Enligt § 1 skall den, som obesörjer jernvägsdriften *(Betriebs-Unternehmer)*, om en menniska derigenom ljuter döden eller får kroppsskada, ansvara för den uppkomna skadan, såframt han ej kan bevisa, att olyckan härrört af en händelse, som ej kunnat förekommas *(höhere Gewalt)*, eller af den skadades eget förvållande. Deremot är, enligt § 2.

den, som bedrifver ett bergverk, fabrik eller stenbrott, skyldig att prestera skadeersättning blott då olyckshändelsen förorsakats genom felaktighet i utförandet af tjensteförrättningar af någon hans representant eller ombudsman eller den, som är satt att hafva tillsyn öfver arbetarne eller rörelsen. § 3 bestämmer grunderna för skadeersättningen och § 5 stadgar, att vederbörande icke få genom öfverenskommelser eller reglementen göra något dessa bestämningar inskränkande förord. Aftal stridande mot dem äro derföre utan kraft och verkan.

§§ 6 och 7 innehålla dessutom särskilda stadganden angående uppskattningen af skadeersättningen samt angående rättighet för såväl den berättigade som förpligtade att på grund af förändrade förhållanden yrka en tillökning eller minskning i ersättningsbeloppet. De stadganden i de särskilda staternas lagar, som ålägga vederbörande en strängare eller mera vidsträckt ansvarighet än ifrågavarande rikslag bestämmer, förklaras (§ 9) fortfarande för gällande.

Äfven förekommer ett stadgande (§ 4) egnadt att uppmuntra arbetsgifvare till insättningar af bidrag till assurans- och understödskassor m. m.

Lag af den 14 Juni 1871 rörande ersättning för krigsskador och för prestationer till krigsbehof.

Af det franska krigsskadeståndet skulle enligt denna lag utgifvas godtgörelse för all den skada, som såväl fast som lös egendom lidit genom de tyska eller franska arméerna på förbundets eller Elsass-Lothringens område, efter följande grunder: Hvad af fastigheter eller lösören förstörts, godtgöres efter fulla värdet; har blott skada skett, så ersättes det minskade värdet — i begge fallen enligt värdet vid tiden för förstöringen eller skadans tillskyndande. För förluster, som genom försäkring betäckts, lemnas icke ersättning. För fastigheter erlägges godtgörelse utan afseende på egarens nationalitet, dock att säkerhet för densammas användande till fastighetens iståndsättande kan efter omständigheterna fordras. Ersättning för lösegendom tillförsäkras endast sådana, som vid tiden för lagens publikation äro bo-

satte i Tyskland och, om de äro utländingar, blott ifall deras eget lands regering för samma fall medgifver reciprocitet.

Vidare tillerkännes invånarene i Elsass-Lothringen godtgörelse för de prestationer, som af dem gjorts på anfordran af tyska militärmyndigheter och mot ett erhållet erkännande af dessa.

Genom en

Lag af s. d. angående ersättning åt tyska handelsflottan bestämmas de grunder hvarefter godtgörelse ur det franska krigsskadeståndet skulle lemnas såväl rederier som besättningar och lastegare för förluster, hvilka tillskyndats dem genom att tyska fartyg uppbringats, antingen de sedermera återstälts eller icke, eller genom att de tvungits att qvarstanna i eller anlöpa icke-tyska hamnar. — En tredje

Lag af samma dag anslår *åt de från Frankrike utvisade tyskarne ett understöd* af två millioner thaler utom de i Frankrike för detta ändamål utskrifna kontributionerna.

Lag af den 11 Juni 1870 angående författarerätt) till skrifter, afbildningar, musikaliska kompositioner och dramatiska verk.*

Hufvudbestämmelserna i denna lag äro följande:

Författaren till ett arbete *(ein Schriftwerk)* eger ensam rätt att på mekanisk väg reproducera detsamma. Lika med författare anses i detta afseende utgifvare af ett verk, till hvilket flere lemnat bidrag *(eines aus Beiträgen mehrerer bestehenden Werkes)*. Eganderätten *(Urheberrecht)* till

---

*) Det motsvarande ordet i tyskan är *Urheberrecht*, hvilket man satt i stället för det af den föregående lagstiftningen begagnade *geistiges Eigenthum*. Man ville neml. derigenom förebygga en förvexling af den s. k. litterära (och artistiska) eganderätten — *geistiges Eigenthum* — med eganderätten såsom en vanlig sakrätt (*Sacheigenthum*). Det är för öfrigt att märka att lagen, såsom också rubriken ger vid handen, icke angår artistisk eganderätt, hvilken i lagstiftningarna vanligen behandlas tillsammans med den litterära eganderätten. För konstverk gäller neml. i Tyskland den föregående lagstiftningen. Att musikaliska kompositioner blifvit räknade till "skrifter" beror derpå, att de framställas i notskrift. Se *Klostermann:* Urheberrecht an Schriftwerken etc. nach d. Reichsgesetze v. 11 Juni 1870. Berlin 1871. pp. 6, 10.

de enskilda bidragen tillkommer deras författare. Dennes rätt öfvergår på hans arfvingar. Den kan ock öfverlåtas på andra, med eller utan inskränkning, genom aftal eller testamente.

Eftertryck *(Nachdruck)* är förbjudet, vare sig att hela verket eller blott en del, utan den berättigades samtycke, tryckes. Lika med eftertryck anses afskrifvande, som åsyftar att ersätta tryck. Såsom eftertryck anses äfven: *a)* befordrande till tryck af manuskript, äfven om det sker genom dess egare, men utan författarens samtycke; *b)* tryckning, utan talarens tillstånd, af föredrag, hållna till uppbyggelse, undervisning, eller för nöje; *c)* ett arbetes utgifvande i ny upplaga *(der neue Abdruck)* genom författare eller förläggare i strid med dem emellan ingånget aftal; samt *d)* om förläggaren tar större upplaga af ett verk än han enligt aftalet med författaren, eller lagligen är berättigad. Öfversättning af ett verk utan författarens samtycke anses såsom eftertryck: *a)* då arbetet, först utkommet på ett af de döda språken, utges i öfversättning på ett lefvande; *b)* då ett på samma gång på flere språk utgifvet arbete öfversättes till ett af dem; *c)* då författaren på titelbladet eller i spetsen för arbetet förbehållit sig öfversättningsrätten, förutsatt att utgifvandet af den förbehållna öfversättningen påbörjas under första kalenderår, och afslutas inom de tre år, som följa på utgifningsåret. Öfversättning af ett dramatiskt arbete bör dock vara utkommen inom sex månader från originalets utgifvande. Öfversättningar njuta samma skydd som original.

Såsom eftertryck anses icke: *a)* ordagrannt anförande af enskilda ställen eller smärre delar af ett redan publiceradt verk, eller upptagande af redan utgifna skrifter, af mindre omfång, i ett större helt, så snart detta till sitt hufvudinnehåll bildar ett sjelfständigt vetenskapligt verk, ej heller upptagande i sådana, flere författares verk innehållande samlingar, som utgifvas till kyrkligt bruk eller till begagnande i skolor eller vid undervisning i allmänhet eller i ett särskildt litterärt ändamål, dock att källan angifves; *b)* aftryck af enskilda artiklar ur tidskrifter och andra offentliga blad, med undantag dock af noveller och vetenskapliga afhand-

lingar äfvensom större meddelanden, såvidt eftertryck i början af dem uttryckligen förbjudits; *c)* aftryck af lagar och författningar, m. m.; samt *d)* tryckning af tal, hållna inför domstol samt i politiska, kommunala och kyrkliga representationer äfvensom politiska och andra dylika församlingar.

Författarens i det föregående framstälda rätt tillförsäkras honom af lagen under hela hans lifstid och trettio år efter hans död, likväl endast under förutsättning, att hans verkliga namn är utsatt på något i lagen föreskrifvet ställe, (titelbladet, under företal eller dedikation, framför en uppsats). I annat fall, d. v. s. om namnet icke förekommer på föreskrifvet ställe eller författaren uppträder anonymt eller under en pseudonym, njuter han eller hans rättsinnehafvare detta skydd endast trettio år från den dag arbetet utkommit. Likväl kan skydd mot aftryck af ett sådant verk förvärfvas för den längre tid, som omfattar författarens lifstid och trettio år efter hans död, derigenom att författaren eller hans rättsinnehafvare inom trettio år efter skriftens utgifvande låta införa hans verkliga namn i de "*Eintragsrollen*", som för detta ändamål (och med afseende å öfversättningar) föras i Leipzig. Tidsbestämningen trettio år gäller ock när akademier, universitet, sällskap och andra juridiska personer i deras egenskap af utgifvare af skrifter äro att likställas med författare.

Lagen innehåller härutöfver detaljerade föreskrifter om tiden för skydd mot eftertryck, för de fall då ett verk har flere författare, samt då ett arbete är deladt i flere volymer, hvilka ej utkomma samtidigt, äfvensom angående författares rätt att skildt publicera sina i tidskrifter, kalendrar, m. m. införda uppsatser och afhandlingar, o. s. v.

Straffet för olagligt eftertryck är böter ända till 1,000 thaler, hvarjemte den, som gjort sig skyldig dertill, dömes att utgifva skadeersättning och det olofliga aftrycket konfiskeras. Dock är straff för eftertryck uteslutet, när föranstaltaren af detsamma handlat i god tro på grund af ursäktlig villfarelse, vare sig att denna gäller ett sakförhållande eller tillämpningen af en rättsbestämning *(auf*

Grund entschuldbaren, thatsächlichen oder rechtlichen) Irrthums).*

Mål angående aftryck upptagas och afdömas af de vanliga domstolarne, men blott på yrkande af den, hvars rätt blifvit förnärmad. Med afseende å tekniska frågor, af hvilkas rätta uppskattning frågan huruvida ett olaga eftertryck föreligger *(Thatbestand des Nachdrucks)* eller beloppet af skadan är beroende, kan domstolen inhemta utlåtande af sakkunniga, i hvilket afseende lagen förordnar att komitéer af lärde, skriftställare, bokhandlare och andra lämpliga personer skola bildas. Dessa äro förpligtade att afgifva utlåtande när domstolen infordrar det. De äro ock befogade att på parternas anhållan i egenskap af gode män afgöra angående stridiga ersättningsanspråk och angående indragning, enligt lagens stadganden.

I sista instans afgöras mål angående dessa frågor, af den i Leipzig residerande högsta domstolen för handelsmål.

Ofvananförda bestämningar förklaras gällande äfven med afseende å geografiska, topografiska, tekniska, naturvetenskapliga, arkitektoniska o. d. teckningar och afbildningar, hvilka icke med afseende å sitt hufvudändamål äro att anses såsom konstverk (i hvilket fall de förra lagarne tillämpas). Att i en skrift intaga enskilda afbildningar från ett annat verk är icke förbjudet, såframt afbildningarna endast blifva en bisak och användas till förklaring af texten, såsom hufvudsak.

Hvad musikaliska kompositioner beträffar, så gälla alla ofvananförda stadganden i tillämpliga delar och med tillägg af särskilda närmare bestämningar. Såsom eftertryck anses icke begagnandet af en förut offentliggjord skrift såsom text till en musikalisk komposition, såvida texten tryckes tillsammans med kompositionen. Undantagna från denna tillåtelse äro de skrifter, hvilka enligt sin natur hafva betydelse blott för musikalisk komposition, såsom operatexter och texter till oratorier.

---

*) Detta i den föregående lagstiftningen icke förekommande stadgande, som antager en ursäktlig villfarelse äfven rörande en rättsbestämning, förekom icke ens i förslaget till denna lag utan tillades vid dess behandling på riksdagen. *Klostermann*, a. a. p. 37.

Lagen tillerkänner författare till dramatiska, musikaliska och dramatiskt-musikaliska verk, samt deras rättsinnehafvare, uteslutande rätt att låta uppföra sådana stycken på scenen. För musikaliska kompositioner, som redan i tryck offentliggjorts, gäller detta dock endast om författaren på titelbladet eller i början uttryckligen förbehållit sig denna rätt.

Genom förevarande lag skyddas alla verk af inhemska författare eller kompositörer, till och med om de offentliggjorts utrikes, äfvensom utländske författares verk, som utkommit hos förläggare, som hafva sitt etablissement inom området för denna lags gällande kraft. Ett särskildt stadgande finnes med afseende å stater, som tillhört det förra tyska förbundet, men icke ingått i det nya.

Preussen.

Lag af den 23 Februari 1870 angående donationer och testamentariska förordnanden till förmon för korporationer och juridiska personer.

Donationer och testamentariska förordnanden skola vara sanktionerade af konungen, då de hafva till föremål konstituerandet af en juridisk person i Preussen samt då de gjorts till förmon för en redan förut i Preussen existerande korporation eller juridisk person, men för att tjena ett annat ändamål än dessas närvarande.

Donationer och testamentariska dispositioner till förmon för korporationer eller juridiska personer stiftade i Preussen eller utrikes böra vara sanktionerade af konungen eller de myndigheter han dertill förordnat, om de öfverstiga 1000 thaler. Gäller det ständiga räntor, så kapitaliseras de efter fem procent. Sanktionen kan inskränkas till en del af donationen eller det testamentariska förordnandet.

Om de i Preussen stiftade korporationernas eller de juridiska personernas förvaltande myndighet försumma att anhålla om den nödiga tillåtelsen inom fyra månader efter det de emottagit donationens eller testamentets innehåll, straffas

de med böter ända till 300 thaler, liksom också de, hvilka betalt beloppet till korporationer eller juridiska personer, konstituerade utrikes. Lagen tillämpas icke på familje-stiftelser och fideikomiss.

Lag af den 24 Februari 1870 angående handelskamrar.

Dessa kamrar ha till uppgift att bevaka sina distrikts kommersiela och industriela intressen och särskildt att understöda myndigheterna med sina meddelanden, förslag och råd i allt som rör dessa angelägenheter.

För inrättandet af en handelskammare erfordras samtycke af handelsministern, som ock bestämmer ledamöternas antal. Desse väljas af alla köpmän och bolag, hvilka äro såsom innehafvare af en firma inskrifna i handelsregistren. Likväl kan ministern inskränka rösträtten till köpmän, som betala ett visst belopp i näringsafgift *(Gewerbesteuer)*. Äfven egare och förpaktare af grufvor äro valberättigade, om den årliga produktionen stiger till ett visst belopp, som ministern eger bestämma.

Valbar till ledamot i handelskamrarne är hvarje inom distriktet bosatt och i ett handelsregister derstädes såsom köpman eller direktör för ett bolag inskrifven person, eller egare af eller direktör för en grufva, såsnart han fylt 25 år. Likväl kunna icke flere i samma handelsbolag delaktige vara ledamöter i en och samma handelskammare. Personer, som befinna sig i konkurstillstånd eller instält sina betalningar, kunna, så länge detta förhållande fortfar, hvarken välja eller väljas.

Ledamöterne utses på tre år och kunna återväljas. Kammaren har rätt att, så framt två tredje-delar af dess ledamöter förena sig derom, utvotera en ledamot, som genom sina handlingar förverkat allmän aktning; likväl kan den uteslutne besvära sig. På samma sätt kan ock den uteslutas, mot hvilken undersökning angående ett brottmål anhänggiggjorts.

Till betäckande af kammarens utgifter erlägga alla valmän en kontribution, uppgående till en viss procent af en hvars näringsafgifter; dock får procenten icke, utan regerin-

gens bifall, öfverstiga 10 %. Regeringen kan åhvälfva kommunen eller staten kamrarnes utgifter.

Lagen innehåller för öfrigt närmare stadganden om budgeten, samt angående sammanträdena, angående de årliga rapporterna till handelsministern, m. m.

Österrike *).

Lag af den 9 April 1870 angående äktenskap mellan personer, som icke tillhöra en lagligen erkänd kyrka.

Denna lag stadgar att de embetsförrättningar *(Amtshandlungen)*, som gällande lagar med afseende å äktenskap och förandet af matrikel öfver äktenskap uppdragit presterskapet, skola, när de gälla personer, som icke tillhöra en lagligen erkänd kyrka eller ett sådant kyrkosamfund, förrättas af vissa särskildt nämnda borgerliga myndigheter *(Bezirkshauptmannschaft* eller *die mit politischer Amtsführung betraute Gemeindebehörde)*. Nämnda myndigheter åligger det ock att föra register öfver födde och döde bland personer, hörande till ifrågavarande kategori. Med afseende å skilnad i äktenskap äro dessa likstälda med icke-katoliker af kristen trosbekännelse.

Det förtjenar nämnas att redan tidigare, d. v. s. genom en lag af 25 Maj 1868, hvilken upphäfde de lagar, som hade reglerat katolikers äktenskap på det bekanta konkordatets bas, ett slags nödfalls civiläktenskap *(Nothcivilehe)* var tillåtet i de fall, då vederbörande prest vägrade vidtaga de på honom ankommande åtgärder, på något skäl, som den borgerliga lagen icke godkänner.

Lag af den 7 April 1870 innehållande, jemte upphäfvande af §§ 479—481 i allmänna strafflagen, särskilda bestämningar rörande öfverenskommelser mellan arbetsgifvare eller arbetare med syfte att tilltvinga sig vissa arbetsvilkor,

---

*) *Geyer*, La législation autrichienne de 1870 i Revue de dr. int. 1872, p. 64 ff.

samt emellan näringsidkare för att uppdrifva varuprisen, till allmänhetens förlust.

De upphäfna §§ utsatte straffbestämmelser för öfverenskommelser af nämnda beskaffenhet. I stället stadgas genom lagen af den 7 April 1870: att sådana aftal mellan arbetsgifvare, arbetare eller näringsidkare, äfvensom alla föreningar till understödjande af dem, som framhärda i uppfyllandet af skilda öfverenskommelser, eller till förfördelande af dem, som frångå desamma, icke hafva någon rättslig verkan. Med arrest från 8 dagar till 3 månader straffas den, som, i afsigt att åvägabringa ingåendet, utbredningen eller genomförandet med våld af sådana aftal, hindrar eller söker hindra, genom skrämsmedel *(Mittel der Einschüchterung)* eller våld, arbetsgifvare eller arbetare i deras fria beslut att gifva och emottaga arbete, såframt hans handling icke är i lag belagd med strängare straff.

Lag af den 6 April 1870 till skyddandet af brefhemligheten.

Afsigtligt kränkande af brefs eller med sigill förseglade skrifters hemlighet genom rättsvidrigt öppnande eller försnillning af desamma, skall, såframt brottet icke hemfaller under någon strängare bestämmelse i allmänna strafflagen, straffas med böter ända till 500 floriner eller högst 3 månaders arrest, men om brottet begåtts af tjensteman i utöfning af tjensten, med arrest ända till 6 månader. Brefs eller med sigill slutna skrifters tagande i beslag eller öppnande på tjenstens vägnar får, utom i fall af husvisitation och häktning, ega rum blott på grund af en af domaren utgifven befallning, som bör tillställas den intresserade personen utan uppskof jemte angifvande af grunderna derför. Ett i strid härmed verkställdt beslag eller öppnande straffas med arrest ända till tre månader.

Straffprocessordningens stadganden angående beslag å och öppnande af en anklagads bref och skrifter, äfvensom konkurslagens bestämningar samt föreskrifterna i postordningarna angående bref, som ej kunna framskaffas, förblifva oberörda af denna lag.

Redaktionen af såväl denna som nästförutnämnda lag anses af Geyer såsom i flere afseenden misslyckad.

Lag af den 30 April 1870 angående organisationen af sundhetsvården.

Här är fråga endast om att uppdraga gränserna för statens, provinsens och kommunens befogenhet i dessa frågor, samt att bestämma grunderna för organisationen af de auktoriteter, som bero af staten (Österrike).

Lagen uppställer i sin 1 § såsom grundsats, att till statsförvaltningen hör endast öfverinseendet öfver sanitetsväsendet och högsta ledningen af de medicinala angelägenheterna, tilläggande att den centrala administrationen omedelbart kommer att handlägga endast de angelägenheter, som, på grund af deras särskilda vigt, äro densamma uttryckligen förbehållna. Till dessa höra

a) förande af matrikel *(Evidenzhaltung)* och inseendet öfver hela sanitetspersonalen; *b)* öfverinseendet öfver sjukhus, dårhus, hittebarnshus o. d., vattenkuranstalter och helsobrunnar, samt rättigheten att gifva tillstånd till inrättandet af dylika privata anstalter; *c)* handhafvandet af författningarna angående smittosamma sjukdomar och boskapspest samt angående försäljning af gift och läkemedel; *d)* vaccinationsväsendet; *e)* regleringen af och uppsigten öfver apotheksväsendet; *f)* anordningen och vårdnaden om likbesigtningar i sanitets-politiskt intresse; *g)* tillsynen öfver dem, som hafva befattning med konstaterandet af dödsfall *(Ueberwachung der Todtenbeschau)*; handhafvandet af stadgandena om begrafningsväsendet samt uppsigten öfver slagtarhus och ställen der orenlighet samlas.

Lagen innehåller derefter detaljbestämningar om hvad som tillhör kommunernas befogenhet i detta afseende, samt betecknar såsom statens organer i sundhetsvården: 1:o distrikts läkare och veterinärer, såsom biträdande vederbörande myndigheter i distriktet; 2:o landt-sundhetsråd *(Landessanitätsrathe,* en rådgifvande och beslutande myndighet), landt- "*Sanitätsreferenten*", samt provinsial eller landtveterinärer, biträdande vederbörande provinsial myndigheter; samt 3:o högsta sundhetsrådet (likaledes en rådgifvande och

beslutande myndighet) och en referent för sundhetsangelägenheterna hos inrikesministern. Denne eger dessutom rätt att sammankalla särskilda specialkommissioner, när han vill, och inhemta utlåtanden i hithörande angelägenheter.

R. H.

Sinnessjukdomarne i förhållande till tillräkningsläran.

Af Prof. D:r Skrzeczka, i Berlin.

(Forts. och slut från sida 240.)

§ 8. *Exaltationstillstånd (mania): raseri och vansinne.* Exaltationstillstånden, hvilka betecknas med det gemensamma namnet *mani* (i vidsträcktare mening), uppstå antingen primärt, eller ock utveckla de sig ur melankolin, så att den sistnämnde visar sig såsom ett längre eller kortare förstadium till desamma. Det väsendtliga hos dem är viljeverksamhetens förhöjda spänning och uppäggelse, förbunden med en förhöjd expansiv sinnesstämning. Ur dessa grundelementer kunna två olika former: *raseriet* och *vansinnet* eller *manin* (i inskränktare mening) utveckla sig.

Det trängande behof af verksamhet, som beherrskar den sjuke, förer nemligen vid *raseriet* hans oafbrutet och häftigt uppkommande vilje-impulser direkt till handlingar, och hans sjukliga drift tillfredsställes på sätt och vis genom grimasser, pladder, skrik, sång, kringlöpande eller förstöring af föremål. Den rasande larmar, skriker, sönderrifver sina kläder, sönderslår möbler och angriper personer, icke för att han dermed skulle åsyfta någonting bestämdt, utan blott för att han måste det, och icke kan annat. Om än vanföreställningar och sinnesvillor för något ögonblick kunna gifva en bestämd rigtning åt hans trängande behof att göra någonting, så äro de likväl i allmänhet alltför flyktiga för att utöfva ett bestämmande inflytande på hans andliga väsende, och på sin höjd kunna de hvarandra hastigt undanträngande föreställningarne framkalla ett tillstånd af förvirring.

Den *vansinnige* känner samma trängande behof och samma drifter; men, emedan känslan af en viss lätthet att utföra allting, af en stegrad förmåga, jemte ett lättare före-

ställningsflöde och en förhöjd energi uti all psykisk verksamhet isynnerhet göra sig gällande hos honom, kommer han, genom att på förut omnämndt sätt söka förklara allt detta för sig, till bestämda vanföreställningar, hvilka fixera sig hos honom och på ett uthållande sätt utöfva sitt inflytande på hela hans andliga väsende. Dessa vanföreställningar låta honom utkasta vansinniga planer samt uppställa för sig vanvettiga ändamål, och i det medvetna konseqventa fullföljandet af dessa finner hans grundstämning, trängningen till verksamhet utåt, sin tillfredsställelse. I formelt hänseende kan hans tänkande icke blott en längre tid försiggå temmeligen rigtigt, utan det kan till och med få skenet af fyndig qvickhet samt stegradt skarpsinne och hans minne kan synas skärpt; men i anseende till sina vanföreställningar går den sjuke likväl städse ut ifrån falska premisser och kommer derföre ock till falska resultater. Likasom vid raseriet, förekomma också vid vansinnet ofta sinnesvillor, hvilka understöda vanföreställningarnes öfvertygande kraft och framkalla nya sådana.

Icke just ofta kunna raseri och vansinne eller mani (i inskr. mening) strängt åtskiljas från hvarandra, och icke sällan uppnår den ena eller andra hos den rasande tillfälligtvis uppdykande vanföreställningen en större uthållighet än vanligt, medan också å andra sidan anfall af raseri eller längre perioder af raseri-lik uppretning förekomma hos vansinnige. Hvad vanföreställningarnes innehåll beträffar, så är detsamma hos de rasande mycket vexlande. Hos den vansinnige deremot bestämmer detta innehåll i väsendtlig mån sjukdomens yttre företeelse. Särdeles ofta visar sig hos den sjuke, i öfverensstämmelse med hans grundstämning, en s. k. storhets-inbillning. I sin början visar sig denna deri, att den sjuke helt enkelt för högt uppskattar sina förmögenheter, sin kroppstyrka, skönhet, karakter och öfverhufvud sina företräden framför andra; men snart går han utöfver det möjligas och tänkbaras gränser, samt inbillar sig, att han är i besittning af omätliga rikedomar, eller att han är tidens störste målare, skald, sångare, konstberidare o. s. v. i en person, eller att han är furste, konung, kejsare, gud eller treenigheten. Hans fantastiska sjelfuppskattning

sträcker sig också utöfver allting, som kommer i beröring med honom, omgestaltar hela hans omgifning och försätter honom i en egen förtrollad verld. Vid en öfvervägande religiös rigtning håller den sjuke sig för en profet, eller för Messias, som har till uppgift att omvända verlden, utrota allt orätt och framkalla det tusenåriga riket.* Visioner och Guds röst, som han tror sig höra, gifva styrka åt hans öfvertygelse samt blifva rättesnöret för hans handlande (mania religiosa). Eller också känner han sig kallad till politisk reformator och vill på nya vägar föra menniskoslägtet närmare lycksaligheten, eller genom nya uppfinningar göra en hvar rik och lycklig. Eller ock bestämmer den hos desse sjuke ofta mycket stegrade könsdriften innehållet af deras vanföreställningar. De känna sig lyckliga såsom gynnade älskare af prinsessor och drottningar — eller tro, att de af hvarje fruntimmer, som de möta, erhålla bevis på sympathi och uppmuntran. Dessa exempel kunna vara tillräckliga. emedan vid all den oändligt stora mångfald af former, som vansinnet kan förete i afseende å vanföreställningarnes innehåll, vansinnets väsende likväl alltid förblir detsamma. I den sjukes yttre uppträdande, i hans ansigtsuttryck, beteende, tal och skrifsätt samt i hans drägt afspeglar sig ofta det, som försiggår i hans inre.

Medan den rasandes handlingar äro driftartade och omöjliga att motivera, visa sig deremot ofta den vansinniges handlingar planmässiga och väl öfverlaggda. I den fasta öfvertygelsen om sina vanföreställningars verklighet kan han iakttaga ett mycket afmätt uppförande, och vanvettet i hans handlingar framgår mera ur deras motiver och ändamål, än ur det sätt, hvarpå medlen för dettas ernående användas. Såväl hos rasande som hos vansinnige är ofta deras tillstånd så uppenbart, att bedömandet af deras handlingar är sjelffallet, och isynnerhet hos vansinniga skall man ej sällan kunna direkt bringa deras handling i ett kausalsammanhang med bestämda vanföreställningar. De svårigheter, som visa sig i praktiken, äro följande: Vid raseriet uppstå de antingen derigenom, att en lagstridig handling blifvit begången i ett hastigt öfvergående anfall af sjuk-

domen, eller ock deri, att sjelfva sjukdomen visar blott en måttlig grad af utveckling, så att det för den sakkunnige blir svårt att på ett öfvertygande sätt bevisa dess tillvaro för domaren. Raseriet uppträder ej sällan periodiskt, och de enskilda anfallen, hvilka kunna räcka från några timmar till några veckor, äro åtskilda genom kortare eller längre mellanskof, under hvilka sjukdomsförteelserna öfverhufvud icke kunna framvisas. Begås under ett sådant anfall någon svår gerning, som då mestadels är våldsam och hänsynslös, så skulle beviset, att dylika anfall, och isynnerhet äfven sådana, under hvilka den sjuke ej åstadkommit något ondt, föregått det ifrågavarande, vara af stor vigt för fallets bedömande. Men var måhända det ifrågavarande raseri-anfallet det första — och under vissa omständigheter kan det till och med förblifva det enda under personens hela lifstid — så blir saken ganska svår, isynnerhet om anfallet hade en snar öfvergång och kanske upphörde med sjelfva utförandet af handlingen. Jemte den allmänna psykologiska uppskattningen af handlingen i sig, hvilken i sådana fall tillika måste utgöra den vigtigaste delen af undersökningen (se nedan), skall det då äfven komma an på att utfinna sådana prædisponerande och ätiologiska momenter, som enligt erfarenheten äro i stånd att framkalla dylika tillstånd. Hit hör i första rummet epilepsi, vidare hjern-kongestion, isynnerhet hos drinkare, solstygn, födsel-akten och vissa förgiftningsfall (kol-oxid, narkotiska ämnen). Dessa fall hafva jemte de ofvan omtalade melankoliska tillstånden gifvit ett stort bidrag till hvad man kallat mania sine delirio och dermed analoga kategorier samt sammanfattas till största delen äfven under begreppet mania transitoria.

Sådana tillstånd af en modererad raseri-exaltation, som stundom föregå framträdandet af en utpräglad form af sinnessjukdom, men också kunna ega bestånd under åratal, utan att något vidare utvecklar sig ur dem, kunna ofta endast med svårighet igenkännas till sin rätta betydelse. Den sjuke visar inga vanföreställningar, talar icke förvirradt och betraktas, i anseende till hela sitt förhållande, af icke-sakkunnige snarare såsom moraliskt sjunken, karakterslös, liderlig och utsväfvande, än såsom sjuk, och hans sjukdom ut-

rönes mera genom pröfning af hans handlingar, än genom det, som han under samtal yttrar. Han öfvergifver det regelbundna lifvets vägar, blir en lekboll för sina passioner, åt hvilkas ingifvelser han hänsynlöst öfverlemnar sig, sätter sig öfver anständighetens, moralens och lagens fordringar samt förlorar förmågan att genom regelbunden verksamhet sträfva till förståndiga mål, medan han deremot med stormande häftighet och orolig trängtan yttrar sin verksamhet än i den ena, än i den andra rigtningen. En närmare pröfning leder, i trotts af ett bländande talesätt och ett skenbart skarpsinne, till konstatering af en försvagad intelligens, och man finner omdömet vara ytligt och stående under inflytande af hvarje för tillfället herrskande affekt samt af samma oro och häftighet, som göra sig märkbara å viljeverksamhetens område. I sådana fall skall det mestadels vara svårt att påhitta ett enda yttrande eller en enda handling, hvarigenom man på ett otvifvelaktigt sätt kunde bevisa det sjukliga uti personens hela tillstånd; och likväl gifves det fall, i hvilka en sakkunnig alldeles icke kan betvifla, att han har att göra med en sjuk. Hans omdöme stöder sig mest på följande momenter:

1) Den undersökta personens hela görande och låtande erbjuder ofta i dess enskildheter och i hela det intryck, som det framkallar, en påfallande likhet med den sjukdomsbild, som man i veckor och månader är i tillfälle att observera hos andra menniskor, innan de falla i uppenbart vansinne, raseri eller någon annan otvetydigt utpräglad form af sinnessjukdom, eller hvilken personer, som otvifvelaktigt äro sinnessjuka, tidtals förete under uppehållen emellan andra slag af sjukdoms-tillstånd.

2) Ganska ofta visar sig i den tvifvelaktiga personens förhållande en viss periodicitet, och man är i tillfälle att jemföra hans exalterade tillstånd med det tidtals framträdande lugnare tillstånd, hvarunder personens förra normala väsende skymtar fram.

3) Stundom kan det ådagaläggas, att det misstänkliga tillståndet utvecklat sig i följd af sådana menliga inflytanden, som kunna grundlägga sinnessjukdom, och man är i

tillfälle att jemföra det förra friska tillståndet med det sjuka.

4) I andra fall, i hvilka det ifrågavarande tillståndet efterhand mer och mer uppenbarat sig allt eftersom personen vuxit upp, och i hvilka dennes hela andliga utveckling allt ifrån början visar sig såsom förvänd, kastar uppvisandet af ärftlig disposition det rätta ljuset öfver fallets natur. Dock bör det ej förtigas, att fall kunna förekomma, i hvilka till och med erfarne sakkunnige kunna råka i motsägelse till hvarandra angående fallets bedömande, och i hvilka först sakens vidare förlopp, stundom efter åratal, ådagalägger den ena eller andra uppfattningens rigtighet.

Till exaltationstillstånden hör ännu en form af sinnesrubbning, som är bekant under benämningen *quærulant-vansinne* samt ofta blir en källa till mångfaldig förföljelse mot domare och läkare. Att, såsom Casper antager, den kränkta rättskänslan enligt regeln gifver anledning till dess uppkomst, synes mig ej vara grundadt på erfarenheten; ty när de sjuke nog ofta jemt och ständigt återkomma till något bestämdt fall, i hvilket de ej skulle fått njuta sin rätt, eller hvari dem skulle tillskyndats orätt, så härrör detta ofta redan af en falsk uppfattning af förhållandena. I anledning af någon process, som de förlorat, bete sig sådane sjuke otillbörligt, beskylla i högre rätt vittnena för mened och domarene för vårdslöshet eller hemligt förstånd med motparten, samt inveckla sig sålunda, medan de drifva den första processen genom alla instanser, uti en följd af nya processer, i det de nemligen anklagas för ärekränkningar och annat dylikt. Öfverallt visar sig hos dem den orubbliga öfvertygelsen, att de hafva rätt i alla stycken, och att en hvar, som uppträder emot dem, är ett dumhufvud eller en skurk, jemte ett häftigt begär att bevisa sin egen rätt och andras dålighet, hvilket begär i trotts af all erfarenhet icke låter tygla sig. Åt sin öfverskattning af egen insigt gifva de ny styrka genom läsning af juridiska böcker, samt komma till den fixa ideen, att de sjelfva i rättsangelägenheter hafva det mest kompetenta omdöme. Sedan alla instanser blifvit genomgångna, vända de sig med klagoskrifter till ministrar och regenten

samt komma snart till den åsigt, att samtlige domare, kollegier och myndigheter ingått ett slags komplott blott och bart för att förtrycka eller kränka dem. Sedan de mestadels först flera gånger blifvit fällda till straff för rättegångsmissbruk, ärekränkning mot embetsmän m. m., blifva deras inlagor enligt regeln slutligen till form och innehåll så påfallande och deras helt och hållet omotiverade beskyllningar mot alla möjliga personer så vidt utsväfvande, att det omsider kommer till en undersökning om deras sinnestillstånd, hvarvid en sinnessjukdom, hvilken varat i åratal, uppdagas. Mestadels är redan då en hög grad af förvirring och svagsinne omisskänlig.

§ 9. *Fortsättning. Paralytiskt blödsinne. Epilepsi.* Den svårighet, som möter vid bedömandet af vansinniges handlingar, är till en del beroende deraf, att deras vansinne icke genast träder i dagen. Domaren kan ställa till dem mångahanda frågor, utan att de i sina svar ådagalägga vanföreställningar eller förvirradt prat; den handling, som är i fråga, kan vara planmässigt anlaggd och skickligt utförd. och den egentliga, af vansinnet beroende bevekelsegrunden förblir ouppdagad. I sådana fall skall det mestadels ändock icke falla den sakkunnige svårt att uppfatta beskaffenheten af personens tillstånd, hvilket då i sig icke vidare gifver någon anledning till tvifvel. För öfrigt framter vansinnet endast då tvifvelaktiga tillstånd, när det ännu befinner sig i sin utveckling. Detta gäller isynnerhet angående en speciel form af vansinne, hvilken fått en särskild betydelse genom dess täta förekomst samt betecknas såsom *dårars progressiva paralys* eller *paralytiskt blödsinne.* Den har sitt namn af den omständighet, att hos den sjuke redan tidigt vissa tecken till förlamning göra sig märkbara (att tungan stöter emot vid uttalandet af vissa bokstäfver, sednare en allmän ovighet i tungans rörelser, pupillernas olikhet, osäkerhet i gången), och att densamma nästan utan undantag slutar med fullständigt blödsinne och förlamning i de mest olika delar af kroppen. Det blödsinnet föregående mani-artade stadiet utmärker sig genom ett framstående storhets-delirium af förut närmare beskrifven beskaffenhet; och när den sjuke håller sig för en

kejsare, eller talar om de millioner, hvilka han årligen har i inkomst, om sina jättekrafter, sin förmåga att tala alla språk o. s. v., så är hans tillstånd fullkomligt klart också för den oinvigde. Men förut förekommer ofta en period af längre varaktighet, hvarunder betänkligheter angående personens tillräkenbarhet nog kunna uppstå. — Om den förut lugne och försigtige köpmannen, i följd af den sig redan utvecklande sjukdomen, gör vågade spekulationer, eller inlåter sig i osäkra vidt utsväfvande företag; eller den förut punktlige tjenstemannen och samvetsgranne familjefadren försummar sina pligter, begynner ett oregelbundet lefnadssätt och hängifver sig åt alla möjliga utsväfningar, utan att några vanföreställningar förut visat sig och medan hans hela sätt att förnimma och tänka först dermed förändrat sig på ett påfallande sätt; eller om hans högtuppdrifna sjelfkänsla och hans djerfva planer väcka betänkligheter hos hans närmare bekanta: då skiljer sig stundom hans tillstånd icke väsentligen från ett sådant, hvari också friska menniskor kunna befinna sig i följd af sitt temperament, sin karakter och sitt lefnadssätt; och icke sällan betraktas den sedermera blott allt-för tydligt framträdande sjukdomen origtigt såsom en följd af de föregångna utsväfningarne eller annat dylikt, medan i sjelfva verket dessa redan hade fått sitt upphof ur sjukdomen. De ofvannämnda, ej sällan blott antydningsvis förhandenvarande spåren af förlamningar tillåta ofta nog äfven vid detta stadium den sakkunige att fälla ett afgörande omdöme. Den omständighet, att denna sjukdom ofta har ganska betydliga mellanskof, kan också under dess vidare förlopp medföra ett tillstånd af lika beskaffenhet med det, som visade sig vid dess första utveckling, samt väcka den falska tron på ett snart tillfrisknande.

Den särskilda vigt, som *epilepsin* (fallandesoten) har för den sjukes psykiska förhållande, må tjena till rättfärdigande, att jag, sedan det redan förut flera gånger i förbigående varit fråga om denna sorgliga sjukdom, på detta ställe i ett sammanhang, om än blott uti skizzerade konturer, skildrar epilektikernes sinnesrubbningar. Epilepsin visar sig i sin vanligaste form företrädesvis såsom ett krampartadt li-

dande. Mest föregås anfallet af en egendomlig känsla, den såkallade aura, hvilken beskrifves än såsom en känsla af en sval vindflägt, än såsom en obestämd smärta eller en känsla af ångest. Den börjar än i magtrakten, än i korset, stundom från ärret efter någon gammal læsion, samt uppstiger hastigt till hufvudet, och, när den uppnått detta, faller den sjuke tillsammans i häftig kramp. Han är dervid fullkomligt medvetslös och känslolös samt, när anfallet är öfver, utan minne af det, som föregått med honom. Han tror sig hafva varit afsvimnad. Enligt regeln följer på anfallet stor matthet och sömn. Emellanåt inledes eller åtföljes anfallet af ett mani-artadt tillstånd. Den sjuke är ett offer för qvalfullt ångestingifvande vanföreställningar, förvirrad af sinnesvillor och på det högsta upprörd. Detta sinnestillstånd kan gifva anledning till förstöring af föremål, som omgifva den sjuke, och till ursinniga angrepp på personer. Stundom kunna vanliga epileptiska anfall omvexla med maniakaliska anfall: och hafva de förra icke redan förut blifvit observerade, eller framträda de öfverhufvud endast sällan, och känner den sjuke icke det onda, hvaraf han lider, så kan den egentliga beskaffenheten af denna mania transitoria förblifva oklar. Dessutom kan förhållandet också blifva dunkelt derigenom, att krampanfallen öfverhufvud aldrig fullständigt utveckla sig. I särskilda gradationer kunna de reduceras ända till enkla anfall af svindel med kortare eller längre tids förlust af medvetandet, eller också blott med förvirring deraf. Antydningarne på det förhandenvarande kramplidandet kunna på detta sätt blifva så obetydliga, att endast interkurrenta, tydligt utpräglade anfall och beviset att dylika äfven förut förefunnits, eller den omständigheten, att epilepsin varit ärftlig inom familjen, göra det möjligt att rätt uppskatta anfallens betydelse. Om än krampanfallen icke äro fullständigt utvecklade, så får man likväl, enligt erfarenhetens vittnesbörd, icke deraf draga den slutsatts, att sjukdomens inflytande på de sjukes psykiska förhållande också derföre måste vara ringare. Utom de raseri-artade anfallen förekomma hos epileptiker också andra mindre påfallande, men just derföre i forensiskt hänseende desto vigtigare tillstånd. Under desamma är med-

vetandet fullkomligt upphäfvet eller i hög grad förvirradt, utan att den sjukes beteende dock är så påfallande, att man deraf genast kunde märka, i hvilket tillstånd han befinner sig. Under denna tid, af hvilken de sjuke behålla antingen alldeles ingen, eller också blott en alldeles förvirrad allmän hågkomst (epileptisk lucka), kunna naturligtvis äfven rättstridiga handlingar föröfvas af dem; och anstälda observationer hafva ådagalaggt (något, som för diagnosen är af eventuell betydelse), att dessa handlingars rigtning samt det sätt, hvarpå de komma till utförande, hos en och samme sjuke vid särskilda anfall kunna utvisa en i ögonen fallande analogi. Bedömandet af de under sådana tillstånd utförda handlingar kan emellertid ej sällan vara ganska svårt. De allmänna kriterierna på en handlings ofrihet (se nedanföre) lemna den sakkunnige här, likasom ofta eljest, i sticket. Den anklagades uppgift, att han icke vet något om den lagstridiga handlingen, eller blott har ett drömlikt minne deraf, *kan* — så afgörande ett sådant förhållande eljest är — härflyta af förställning. Allt måste härvid komma an på att framvisa, att ett epileptiskt lidande verkligen är förhanden; det gäller att efterforska, om liknande tillstånd af sinnesfrånvaro eller förvirring redan tillförene blifvit observerade hos gerningsmannen, utan att de då gifvit anledning till lagstridigheter, och sedan må den s. k. psykologiska analysen af sjelfva handlingen försökas samt afseende göras å dess resultat. Det förstås af sig sjelft, att icke hvarje brottslig handling af en epileptiker får på förhand anses såsom föröfvad i ofritt tillstånd; men likväl bör blotta framvisandet af en förhandenvarande epilepsi innebära en maning att vara försigtig vid handlingens bedömande.

Till slut må i korthet nämnas, att, om än epilepsin under många år kan förblifva utan allt inflytande på den andliga verksamheten (såsom talrika exempel af berömda historiska personer, hvilka lidit af denna sjukdom, utvisa), så blifva likväl enligt regeln med tiden, också afsedt från alla anfall, en uthållande försvagning af intelligensen samt en stor retbarhet och häftighet märkbara, — äfvensom att icke få epileptiker sluta såsom apathiskt blödsinta.

§ 10. Svaghetstillstånd: förryckthet; idioti; blödsinne. Till *svaghetstillstånden* höra blödsinnet, idiotin och, enligt Griesinger, äfven förrycktheten.

Med *förryckthet* förstår man ett tillstånd, hvilket endast sällan uppstår primärt, utan i de flesta fall utvecklar sig ur de hittills omordade formerna af sinnessjukdom, samt karakteriseras af svaghet i intelligensen, åtföljd af vanföreställningar, ofta äfven af hallucinationer, men liktidigt saknande en djupare gående sinnesaffektion. Allt eftersom vanföreställningarne äro mångahanda, eller ock inskränka sig till enskilda, trängre begränsade föreställningsgebit, särskiljer man emellan *allmän förryckthet* (dementia) och *partiell förryckthet* (fix vantro, fix idee). Skilnaden i förhållandet mellan en melankoliker, en vansinnig och en förryckt, hvilka hafva enahanda vanföreställningar, är i ögonen fallande. Den sistnämnde kan med största lugn eller till och med glad uppsyn omtala de förskräckligaste saker, hvilka, så länge han ännu befann sig i något mera aktivt stadium af sjukdomen, skulle hafva försatt honom i ytterlig ångest och förtviflan; han kan likasom den åt mani hemfallne under ett storhets-delirium tala om sina skatter och sin höga ställning, men det upphöjda intryck och den stolta känsla, hvarur dessa ideer ursprungligen hade framgått, hafva gått förlorade. Med detta affekternas utslocknande vinna de sjuke åter ett större lugn och, ifall icke vanföreställningarnes alltför stora utbredning utgör ett hinder, kan deras psykiska verksamhet åter med skenet af en större regelbundenhet i formelt hänseende försiggå rigtigare, om än dess afmattning städse skall visa sig mer eller mindre påfallande. Icke sällan bringar den sjuke, så långt det låter göra sig, sina vanföreställningar i harmoni med hvarandra och med hans verkliga personliga förhållanden samt systematiserar dem, och, när han någongång fullständigt uttalar sig, får man en romanlik, mer eller mindre fantastisk berättelse, hvari det sanna och det förryckta äro på det sällsammaste sammanblandade. Är förryckheten icke helt och hållet allmän, och hindrar sinnesförvirringen icke i alltför hög grad det formelt rigtiga tänkandet, så kunna de sjuke med stor fram-

gång hålla sina vanföreställningar förborgade, och icke sällan igenkänner man, när någon anledning framkallat en explosion, totalt förryckta uti män, hvilka arbeta i sitt yrke samt underhålla sig och sina familjer, eller i qvinnor, hvilka förestå sitt hushåll. Det inträffar fall, då sådana personer utföra sin sak inför rätta och der erhålla sin dom, samt i hvilka först uti högre instans någon tillfällighet, något förryckt bref af den dömde, eller annat dylikt, föranleder tvifvel om hans sinnestillstånd och i följd deraf om hans tillräkenbarhet. Är den krets, hvartill vanföreställningarne hänföra sig, mycket trång, eller är blott en s. k. fix idee förhanden hos en menniska, så innebär detta i sjelfva verket icke någon väsendtlig åtskillnad, och den psykiska læsionens djup är icke derföre att anses för mycket ringare. Åsigten, att dylike sjuke vore andligen friska så när som på deras fixa idee, beror på ett misstag, och detta bör vid bedömandet af sådana menniskors handlingar väl ihågkommas. Först och främst kan man aldrig vara viss derom, huruvida den med förkärlek yttrade vanföreställningen må vara den enda; och vidare förutsätter densamma, om den också verkligen vore den enda, alltid en djupare störing af hela den psykiska verksamheten. Om man tänker sig t. ex. en menniska, hvilken inbillar sig, att hans ben äro af glas, eller att han är kejsar Napoleon: hvilken mängd af falska förnimmelser, föreställningar och omdömen måste icke då förutsättas, för att en sådan förvänd öfvertygelse skall kunna hafva kommit till stånd och bibehållit sig i trotts af alla förnuftets genskäl. Om än en sådan menniska också verkligen synes tala förnuftigt samt inrättar sina handlingar så, att hon utan något synnerligt påfallande i sitt väsende gör hvad andra menniskor vanligen göra; så måste likväl hvarje sådan hennes handling, som på något sätt afviker ifrån det vanliga, uppfattas med största försigtighet. Angående en sådan menniska skall man aldrig vara i stånd att säga, huru vidsträckt rötterna till hennes skenbart enda vanföreställning osynligt utbreda sig under ytan. En antydning derom erhåller man ej sällan genom att upptäcka hvilka underliga och ofta med deras vanföreställning i samband stående uttydningar dylika för-

ryckta gifva åt fullkomligt likgiltiga (egna eller fremmande) handlingar, och huru det är dem möjligt att i samband med sig och sin fixa idee bringa hvilka som helst obetydliga, dem på intet sätt rörande tilldragelser. Skillnaden emellan detta tillstånd och psykiskt friska menniskors genom vana iråkade egenheter och griller skall till en del visa sig ur den anamnes (undersökning om personens föregående tillstånd), som hos den partielt förryckte leder tillbaka till det primära melankoliska eller maniartade tillståndet, och till en del skall en sorgfälligare pröfning af personens sinnestillstånd framte en försvagning af intelligensen, viljeenergin och mestadels äfven af förmågan att uppröras af något (sinnestomhet). I de fall, då dessa egenskaper i sig sjelfva icke tillräckligt framträda, skall man upptäcka dem vid jemförelse af den sjukes dåvarande tillstånd med hvad han förut såsom frisk varit, och den redan ofta omnämnda förändringen i personens hela väsende, hvilken gått hand i hand med hans sjukdoms utveckling, skall mestadels då på något sätt låta uppvisa sig. Äfven Caspers anmärkning — att ett original väl tål vid att man omnämner hans fixa idee, sjelf betecknar den såsom sådan samt till och med kan hjelpa till att skratta åt densamma, medan deremot hvarje försök att bekämpa den partielt förrycktes vanföreställningar, eller att vederlägga dem med skäl, samt hvarje förlöjligande af desamma hos denne framkallar häftig sinnesrörelse, så att han nästan uteslutande i denna vanföreställnings mening ännu kan bryta ut i en energisk affekt — förtjenar i praktiskt hänseende att tagas vara på. För öfrigt skulle en sakkunnig undersökning af ett och annat bland dessa originaler, hvilka man anför såsom exempel derpå, att andligen friska menniskor kunna vara behäftade med underliga föreställningar och fixa ideer, måhända leda till den upptäckt, att de verkligen äro sjuka. Den fullständiga förryckheten med allmän förvirring hos den sjuke kan för rättsvården knappast hafva något intresse, eller åtminstone aldrig bereda densamma några svårigheter. Slutligen må anmärkas, att, ehuru vi i det föregående så skarpt åtskiljt förryckheten från manin och melankolin, detta med

rätta kan göras blott vid fullständigt utvecklade sjukdomar. Öfvergången från melankolin och manin till förrycktheten sker småningom, och blott efterhand förblekna de förras affekter, medan den sistnämnda under sin utveckling ännu längre eller kortare tid bibehåller en mer eller mindre tydlig anstrykning af den sjukdomsform, ur hvilken den framgått.

Idioti och *blödsinthet* åtskiljas hufvudsakligen genom orsakerna till och sättet för deras uppkomst. — *Idiotin* är ett medfödt tillstånd eller utvecklar sig i den tidigaste barndomsåldern i följd af sjukdomsprocesser i hjernan. Om dessa sistnämnda hos barnet försiggå i moderlifvet, så äro de också till en del orsak till den medfödda idiotin; likväl kan den sistnämnda också härröra af vissa inflytanden, som varit verksamma redan vid aflelsen. Barn af sinnessjuka, epileptiska, rasande eller döfstumma menniskor äro ej sällan idioter, och äfven ur äktenskap emellan alltför nära blodsförvandter framgå ofta idiotiska barn. Den med bestämda hufvudskåls-missbildningar, hvarjehanda ofärdighet i hela kroppen och skrofler förenade arten af idioti, som förekommer endemisk i några bergsdalar (i Steyermark, Salzburg, Graubündten, Wallis), kallar man kretinism. — *Blödsintheten* utvecklar sig åter primärt under den sednare lefnadsåldern i följd af sjukdomar i hjernan och dess betäckningar, eller den framträder hos ålderstigna personer såsom en del af företeelserna vid ålderdomssvaghet, eller den utgör resultatet af någon föregången sinnessjukdom af annat slag. Såväl vid idiotin, som vid blödsintheten utgör "bristen på själskrafter" hufvudföreteelsen, och man kan åtskilja olika grader af desamma. Huru många grader man vill uppställa, och huru man vill kalla dem (stupiditas, imbecillitas, fatuitas, amentia), är likgiltigt; af vigt är allenast, att man vid bedömandet af sådana menniskors tillräkenbarhet i hvarje konkret fall bestämmer den andliga svaghetens grad och härmed jemför den angifna handlingens natur. Vid den högsta graden af blödsinthet (apathisk blödsinthet) och idioti kan knappast talas om någon själsverksamhet, och de sjuke vegetera dervid egentligen blott. De visa intet spår af tankeförmåga eller viljeverksamhet, och på sin höjd göra sig de

rent djuriska drifterna märkbara. Om dessa verkligen föra till lagstridiga handlingar, så kan bedömandet af de sednare aldrig blifva svårt. Vid ringare grader af blödsinthet och idioti måste framförallt intelligensens utveckling pröfvas. Förmågan att öfverhufvud åtskilja godt och ondt från hvarandra och insigten i en handlings straffbarhet berättiga likväl icke allena till antagande af fri viljebestämning. En viss grad af förmåga att urskilja godt och dåligt, förbjudet och tillåtet finner man äfven hos ett barn, och man kunde tillägga: äfven hos en dresserad hund; men vid bestämmandet af en persons tillräkenbarhet måste väl en vidsträcktare insigt uti en handlings moraliska och ethiska, i viss grad också uti dess kriminalrättsliga betydelse erfordras. Med denna insigt sammanhänger vidare möjligheten att kunna bedöma en sådan handlings följder (för gerningsmannen och det måhända læderade objektet). Dessutom är ej att lemnas ur sigte, att hos sådana sinnessvaga personer de naturliga drifterna å ena sidan ofta tillika äro mera energiska, men å andra sidan mindre finna en motvigt uti tillräcklig öfverläggning, samt att viljebestämningens frihet härigenom väsendtligen kan blifva inskränkt, till och med om urskiljningsförmågan kunde tyckas vara tillräckligt utvecklad.

IV. Sinnessjukdomarnes diagnos.

§ 11. *Sinnessjukdomarnes allmänna diagnos.* Ur det föregående framgår, såsom jag hoppas tillräckligt — och jag skulle anse ett hufvudändamål med mitt arbete härigenom vara vunnet — att det icke alltid är lätt att inse, om en menniska är sinnessjuk, eller vid viss tidpunkt varit sinnessjuk, och framför allt att en menniska ganska väl kan vara psykiskt insjuknad, ehuru hon gentemot domaren talar "helt förnuftigt", gifver tillfredsställande upplysning om sina personliga förhållanden, skenbart sakenligt besvarar alla frågor, som hänföra sig till den angifna handlingen och dess motiver, och isynnerhet i den icke sakkunnige observatorns tycke beter sig helt och hållet så, som andra anklagade i samma läge göra. Afse vi ifrån de fall, i hvilka den andliga störingen förefanns blott vid tiden för handlingens utförande

och vid ransakningen redan upphört att finnas till, så kan, såsom vi hafva sett, en sinnessjuk fördölja sina existerande vanföreställningar, medan äfven verkligen af honom yttrade vanföreställningar kunna förbises, så länge de ligga inom det möjligas område och den motsägelse, hvari de stå till verkligheten, icke blifvit konstaterad, hvarutom också verklig sinnessjukdom kan finnas hos personen utan bestämda vanföreställningar. Tänkandet kan hos en sådan i formelt hänseende försiggå temmeligen rigtigt, så att hans tale- och skrifsätt derigenom få en anstrykning af förnuftighet, och hans i sjelfva verket sjukliga sinnesstämning kan också vara en sådan, som efter omständigheterna äfven förekommer hos andligen friska, samt just derföre bedömas orätt. Sjelfva handlingen behöfver icke ens alltid bära stämpeln af förryckthet, utan den kan vara utförd planmässigt och med öfverläggning, brottsliga motiver för densamma kunna verkligen eller skenbart påhittas, och efter handlingen kan gerningsmannen bete sig likasom en verklig förbrytare, och i trotts deraf ändå vara sinnessjuk. Om hos en sådan menniska derefter uti ransakningshäktet den ena eller andra påfallande företeelsen observeras, eller personen börjar att yttra fremmanartade ideer, genom hvilka hon synes komma i motsägelse till sitt ända dittills ådagalagda förnuftiga förhållande, så är det oberättigadt att genast tänka på en simulation; och om den sakkunnige efter försiggången undersökning förklarar en sådan menniska för sinnessjuk, så bör domaren icke med misstroende emottaga ett sådant utlåtande derföre, att de ofvannämnda omständigheterna synas tala emot tillvaron af en sinnessjukdom och att den anklagade icke motsvarar den föreställning, som till och med den bildade laikern plägar göra sig om en sinnessjuk person.

Om det än är naturligt, att man i alla forensiska fall vid undersökning af en menniskas sinnestillstånd i främsta rummet hufvudsakligen fäster uppmärksamhet vid den handling, som bragt henne i konflikt med strafflagen och gifvit anledning dertill, att man intresserar sig för hennes sinnestillstånd, och att man genom analys af denna handling söker finna de momenter, som erfordras för densammas be-

dömande, så kan ett sådant förfarande likväl blott i få fall ifrån medicinsk ståndpunkt erkännas såsom ändamålsenligt. Man skall finna det nödvändigt att söka lära känna hela denna menniska i kroppsligt och psykiskt hänseende uti alla rigtningar, för att utröna icke blott hvad hon då är, utan ock huru hon blifvit, hvad hon är. Det kan tagas för afgjordt, att vid bedömandet af tvifvelaktiga sinnestillstånd i ändamål att bestämma en persons tillräkenbarhet många misstag begås blott derföre, att gerningsmannens vita ante acta, eller, för att tala medicinskt, anamnesen icke på ett tillfredsställande sätt uppställes. Utredningen om ärftliga anlag för sinnessjukdom, om tidigare anfall af sådana sjukdomar hos den anklagade, till och med beskaffenheten af hans andliga utveckling alltifrån barnaåren, kroppsliga sjukdomar, hvilka han förut genomgått, eller inverkan af andra omständigheter, hvilka i ätiologiskt hänseende äro af vigt för uppkomsten af sinnessjukdomar, skola i många fall vara af afgörande vigt och ställa tvifvelaktiga sinnestillstånd i deras rätta dager. Den förut flerfaldigt omnämnda förändringen i en persons lefnadsvanor, åskådningssätt, temperament och karakter skall, isynnerhet om den icke varit motiverad af yttre omständigheter, samt om den försiggått med en viss plötslighet, ofta afgifva ett vigtigt kännetecken på en sinnessjukdoms utveckling, samt jemförelsen emellan personens för tiden existerande tillstånd med hans förra normala tillstånd låta det förstnämnda framstå såsom sjukligt. Fäster man uppmärksamheten vid detta tillstånd i sig allena, sådant det vid tiden för undersökningen framter sig, så kunna (ifall man, såsom naturligt är, afser ifrån akuta feber-sjukdomar) vanföreställningar och sinnesvillor redan allena utgöra bevis för sinnessjukdom. Finnas sådana ej förhanden, så visar en noggrannare efterforskning ofta, att den undersökte, utan att delirera, origtigt uppfattar sig sjelf, sina egna förhållanden och sin relation till verlden, och man finner, att hans föreställningsverksamhet i materielt eller formelt afseende afviker åt den ena eller andra af de förut beskrifna rigtningarne, samt att hans omdöme och hans slutledningar äro bristfälliga eller origtiga. Man pröfvar vidare sferen af

hans förnimmelser samt undersöker, huru personen i detta hänseende reagerar emot de inflytanden, hvilka inverka på honom, och hurudan hans sinnesförfattning är. Angående hans viljeverksamhets tillstånd kan man i fängelset endast uti inskränkt mått erhålla upplysning, ehuruväl äfven hans hela förhållande och beteende under häktningstiden och undersökningen af hans sinnestillstånd kunna erbjuda vigtiga fingervisningar. Har man sålunda genomforskat personens psykiska verksamhet åt alla rigtningar, så kan man uppställa för sig en totalbild af hans sinnestillstånd, och skall sedan hafva att pröfva, om denna bild mer eller mindre afviker ifrån en andligen frisk menniskas; och, ifall detta är händelsen, huruvida den motsvarar bekanta typer af sinnesrubbningar, eller icke. En samtidig undersökning af personens kroppsliga tillstånd skall emellanåt genom uppdagande af lidanden, hvilka enligt erfarenhetens intyg pläga stå i samband med sinnessjukdom, kunna erbjuda afgörande kriterier. Kommer man på denna väg till den slutledning, att den undersökte vid undersökningstiden är sinnessjuk, så skall ej sällan den konstaterade sjukdomens form utan vidare rättfärdiga den slutledning, att personen också redan vid tiden för handlingens begående varit sinnessjuk, om nemligen sjukdomen är en sådan, att deraf kan slutas att densamma redan en längre tid funnits till. I hvarje händelse måste man, utgående ifrån den närvarande tiden, så långt som möjligt tillbaka följa de spår af sjukdomen, hvilka gjort sig märkbara uti vissa måhända konstaterade tidigare handlingar af den sjuke, samt härvid naturligtvis isynnerhet taga i betraktande sjelfva den angifna handlingen. Kan man genom sin undersökning ej finna några då förhandenvarande tecken till sinnesrubbning, så är derigenom ännu icke möjligheten af dess tillvaro vid tiden för handlingens begående utesluten. Man måste dervid tänka på dessa öfvergående eller periodiska rubbningar, hvilka vi hafva lärt känna, samt på möjligheten deraf, att vid tiden för undersökningen någon af dessa långvarigare remissioner i någon varaktig sinnessjukdom just råkar vara förhanden, hvarunder sjukdomen blott genom svaga antydningar förråder sig. De uppdagade anamnestiska (fö-

regående) omständigheterna skola då hufvudsakligen måsta begagnas för diagnosens uppställande. En svårighet i dylika fall ligger deri, att läkaren mer eller mindre är hänvisad till den undersöktes egna uppgifter, dem han likväl endast med mycken försigtighet får begagna. Emellertid finnes det lyckligtvis ett så stort antal kroppsliga och psykiska symptoner, hvilkas betydelse till och med den bildade laikern mestadels ej förmår bedöma, och hvilka stå i sådana för denne obekanta relationer till hvarandra, att den undersöktes uppgifter om dessa symptomer likväl erbjuda ett värdefullt material för fallets bedömande. Just uti sådana fall skall en noggrann *psykologisk analys af sjelfva den angifna handlingen,* hvilken genom domstolens undersökning mestadels framstår klar uti alla dess relationer, spela en hufvud-role.

§ 12. Psykologisk analys af den angifna handlingen. — Simulerad sinnessjukdom. 1) *Sjelfva handlingen* kan enligt sin natur vara en sådan, att den för sig allena framkallar en trängande misstanke om en förhandenvarande sinnesrubbning. Handlingar kunna vara så ovanliga, stundom så förfärliga, att man till ära för den menskliga naturen redan på förhand är böjd att antaga, det en förnuftig menniska icke kunnat begå dem. Deremot får man visserligen ej lemna ur sigte, att passionens ytterligheter och den furor, hvari förbrytare stundom råka vid utförandet af ett mord, kunna aflägsna honom ifrån sjelfva den menskliga naturen, så att gerningsmannen griper utöfver det afsedda målet, samt att stundom till och med en kallblodig grymhet bereder onödiga qval åt sitt offer och finner sin förnöjelse deri. De brott, för hvilka könsdriften ligger till grund såsom motiv, visa sig ofta för det sunda omdömet hos en lugn och med denna sfers irrgångar obekant menniska så obegripliga och oförklarliga, att dervid lätt den falska slutledning göres, att de angifna handlingarne vore i stånd att erbjuda en sinnlig tillfredsställelse blott åt en sinnessjuk menniska; medan den, som blifvit bekant med dessa ämnen, skall vara i tillfälle att till och med för de mest påfallande handlingar af detta slag finna analogier, hvilka bevisa, att antagandet af en sin-

nessjukdom icke oundgängligen fordras för att förklara dem. Nästan blott om menniskoätandet kunde man påstå, att detsamma (i civiliserade länder) allena för sig afgåfve *bevis* om gerningsmannens sinnessjukdom. Dock måste det anmärkas, att, ifall flere gerningsmän tagit del uti en till sin natur så påfallande handling, derigenom den præsumtion vederlägges, att handlingen vore en produkt af sinnessjukdom.

2) Vidare har man att *jemföra handlingen med gerningsmannens individualitet.* Står handlingen i fullständig motsägelse till hans karakter; låter den på intet sätt förklara sig ur hans böjelser och passioner; "står den der", såsom Casper uttrycker sig, "isolerad uti gerningsmannens andliga lif", så framkallar detta en trängande misstanke, att några för gerningsmannens väsende fremmande, och således eventuelt sjukliga elementer medverkat till dess åvägabringande. Denna punkt står:

3) i nära sammanhang med *pröfningen af motivet* för handlingen. Lyckas det att upptäcka ett afgjordt förryckt motiv, att direkte återföra handlingen till vanföreställningar, så gifver sig bedömandet deraf utaf sig sjelft; likaså om handlingen på intet sätt var egnad att realisera de genom motivet gifna ändamålen. Kan öfverhufvud icke något, ej ens ett brottsligt eller förryckt motiv för handlingen uppdagas (härmed anknyta vi till den sub 2 omtalade punkten), så tvingas man att antaga, att inre pathologiska tilldragelser gifvit upphof åt densamma. I afseende å denna slutledning är naturligtvis den yttersta försigtighet att iakttagas, och sagde slutledning är öfverhufvud endast då på sin plats, när gerningsmannens hela personlighet ligger för öppen dager; emedan det yttre skenet naturligtvis kan bedraga, samt motsägelsen emellan gerningsmannens karakter och handlingen kan vara blott skenbar och den brottsliga bevekelsegrunden ligga fördold. Stundom kan den verkliga bevekelsegrunden förbises, emedan densamma, i anseende till den derur verkligen framgångna handlingens svåra beskaffenhet, skenbart står i ett alltför bjert missförhållande till handlingen, för att man skulle kunna ställa dem begge i ett orsaksförhållande till hvarandra. Bedömaren kan också begå det felet,

att han bedömer bevekelsegrund och handling ifrån sin egen, en bildad, moraliskt lugn menniskas ståndpunkt, medan det är nödvändigt att han ställer sig på gerningsmannens ståndpunkt, hvarifrån saken framställer sig helt annorlunda. Man skall ifrån denna ståndpunkt icke finna det obegripligt, att t. ex. en enfaldig vallgosse, för att slippa hem ifrån en förhatlig tjenst, eller för att hämnas för någon aga, tänder eld på sin husbondes halmtak och derigenom åstadkommer mycket ondt, eller att en passionerad menniska för någon obetydlig orsak låter hänföra sig till en svår handling, eller att en förhärdad brottsling anser ett menniskolif vara ett icke alltför högt pris att förskaffa honom sjelf någon ringa fördel.

4) Också *sättet för handlingens utförande* samt *gerningsmannens beteende före, under och efter utförandet* kunna vid sinnessjukdom vara karakteristiska. En sinnessjuk persons handling utföres stundom utan förberedelser med förfärande plötslighet i närvaro af vittnen, och gerningsmannens abnorma tillstånd kan dervid tydligt utprägla sig i hela hans yttre företeelse; men likväl kan äfven en passion föra till dylika utbrott och den andligen friske gerningsmannens vildsinthet gifva åt hans åtbörder en fremmande anstrykning. Å andra sidan deremot kunna, såsom vi hafva sett, äfven otvifvelaktigt sinnessjuke personer länge förbereda och med öfverläggning utföra en handling. Sjelfva förberedelsernas beskaffenhet kan emellanåt förråda sinnessjukdomen. Den omständighet, att gerningsmannen icke vidtager den ringaste åtgärd för att undandraga sig följderna af sin handling, kan tolkas på flerfaldigt sätt. Under vissa omständigheter kan häraf slutas, att gerningsmannen varit på det oklara i fråga om sin handlings beskaffenhet; det kan ock hafva skett af den (en svår misstanke öfver hans andliga tillstånd kastande) anledningen, att han velat få umgälla sin gerning på schavotten; men deri kan också blott ett drag af en vid passionerade handlingar icke sällsynt hänsynslöshet hafva uppenbarat sig. Att äfven sinnessjuke på förhand öfverlägga om följderna af sin handling och söka att förebygga dem, visar en daglig iakttagelse på dårhusens innevånare, hvilka på ett öfverlagdt och hemligt sätt åstadkomma hvarjehanda ondt.

och dervid visa sig hafva medvetande af de dem hotande disciplinära straffen. — Detsamma gäller

5) om *gerningsmannens bemödanden efter handlingen att undandraga sig följderna af densamma.* Ganska afgörande är, om det lyckas att ådagalägga, att gerningsmannen saknar allt minne af hvad han gjort. Vid tillstånd, under hvilka en högre grad af förvirring eger rum, eller hvilka likna de epileptiska tillstånden, samt vid några af dem, som höra till kategorin mania transitoria, är detta det vanliga. För öfrigt visar gerningsmannens beteende vid tiden för handlingen icke alltid, att han handlar utan allt medvetande. Vid andra former af sinnessjukdom är ett mera noggrannt minne möjligt. Att gerningsmannen efter handlingen, äfven om denna utfördes i hemlighet, går och angifver sig sjelf samt fordrar att blifva häktad, kan visserligen förekomma också efter handlingar, hvilka utförts under passion eller i förtviflan; men hos melankoliker är det något ganska vanligt, och sättet, hvarpå de anklaga sig sjelfva samt redogöra för handlingen, är ofta betecknande nog. Särskildt bör framhållas, att det medvetna förnekandet af handlingen och försöket att leda misstanken på andra för ingen del äro säkra tecken på gerningsmannens tillräkenbarhet, utan äfven förekomma hos sinnessjuke, hvilka föranlåtas dertill af samma skäl, som drifva dem till flykt strax efter gerningen och annat dylikt. Sättet, hvarpå de dervid bete sig, förråder visserligen ofta nog ett omisskänneligt svagsinne.

6) *Sinnestillståndet efter handlingen.* Ett gladt, upprymdt väsende efter en svår gerning eller en lugn likgiltighet kunna göra gerningsmannen misstänkt för sinnesrubbning, och förut hafva vi redan specielt talat om den känsla af lättnad, som en melankoliker kan finna efter sin handling; men likväl ådagalägger också just den förhärdade brottslingen under vissa omständigheter ett dylikt beteende. Ånger efter handlingen utesluter å andra sidan ingalunda sinnessjukdom och är ganska väl tänkbar i alla de fall, då intelligensen och omdömet icke hafva lidit alltför mycket.

Vi se, att det visserligen gifves hvarjehanda drag och egenheter, som kunna karakterisera en handling, hvilken

framgått ur sinnessjukdom, om man betraktar dem i deras samband med hvarandra och med hänsigt till gerningsmannens personlighet; men likväl bör man aldrig blott ifrån saknaden af dessa kriterier sluta till andlig helsa vid tiden för handlingens begående.

Igenkännandet af en sinnessjukdom uti forensiska fall försvåras derigenom, att möjligheten af en *simulation* (förställning) alltid tillika bör tagas med i betraktande. Dock kan man väl säga, att försöken att låtsa en sinnessjukdom för det mesta lyckas ganska illa. Dertill skulle erfordras en sådan särskild bekantskap med densamma och en sådan särskild skicklighet, som isynnerhet icke är att väntas af personer utaf lägre bildningsgrad. Mest hänför sig simulationen till tillstånd af raseri, apathisk blödsinthet eller förrycktphet. Ådagaläggandet af förställningen möjliggöres vid noggrann observation genom en jemförelse af den bild, som simulanten erbjuder, med dess originaler, hvilka en tidigare erfarenhet lärt läkaren att känna. Mestadels framte simulanterne alltför bjerta drag, förvexla sjukdomsföreteelser, hvilka tillhöra olika former af sinnessjukdomar med hvarandra, misstaga sig i afseende å ordningsföljden af de företeelser, hvilka ett verkligt sjukdomsförlopp erbjuder, samt producera ofta sina konstgrepp företrädesvis då, när man under ett samtal kommer att tala om sjelfva handlingen. Enligt regeln tillstår den sinnessjuke ej heller, att han är sinnessjuk, medan deremot simulanten fruktar, att han kunde rubba andras tro på hans sinnessjukdom, ifall han förnekade dess tillvaro. Hos personer, hvilka tidigare varit förklarade för sinnessjuke, finner man visserligen icke sällan, att de, ifall de efteråt på något sätt komma i kollision med strafflagen, sjelfve tala om sin sinnessjukdom samt söka att begagna den till sin urskuld, ehuru de inom sig äro öfvertygade om sin friskhet. Hos svagsinta och förryckta kan det till och med förekomma, att de, när det passar sig för dem, uppsåtligen simulera sinnessjukdom. Genom en sådan på grundvalen af en verkligt existerande sinnessjukdom skeende simulation kunna märkvärdiga och förvirrande sjukdomsbilder komma till stånd, och dervid ligger den fara till hands,

att den oftast oskickliga simulationen blir upptäckt, men den dessutom verkligen existerande sinnessjukdomen förbisedd. I fall af tvifvelaktig simulation skall ådagaläggandet af de förut ofta nämnda kroppsliga sjukdomssymptomerna vara af en afgörande verkan. Ej blott när misstanke om simulation förefinnes, utan äfven i hvarje annat fall, som icke är fullkomligen klart, är såsom Liman rigtigt framhållit, fängelset ett föga tjenligt ställe för läkarens undersökning; och i denna undersöknings intresse vore det påkalladt, att den person, som skall undersökas, blefve öfverlemnad till en dårvårdsanstalt samt der underkastad observation.

V. Andra med sinnessjukdomar beslägtade tillstånd, som kunna utesluta fri viljebestämning.

§ 13. *Sömngång, yrvakenhet, rus, lystnad under hafvandeskap, affekter och passioner.* I förslaget till tyska rikets strafflag tagas, förutom den fria viljebestämningens uteslutande genom sjuklig störing af själeverksamheten, jemväl "andra tillstånd" i betraktande, såvidt också de kunna hafva samma effekt*); och vi hafva derföre att egna några rader äfven åt skärskådandet af dessa tillstånd.

Bedömandet af lagstridiga handlingar, hvilka möjligen utförts under *feber-delirium* (yrsel), möter icke några svårigheter.

De uti alla handböcker omnämnda *sömngångarene* hafva likaledes blott ett ringa praktiskt intresse, ehuru fall blifvit observerade, i hvilka dels desse under sitt egendomliga tillstånd begått lagstridiga handlingar, och dels verklige förbrytare sökt urskulda sig med påståendet, att de gått i sömnen.

---

*) Den § i *förslaget* till nya tyska strafflagen, hvarpå författaren här syftar, har uti den slutligen antagna och nu *gällande* strafflagen erhållit följande lydelse: "En straffbar handling är icke förhanden, om gerningsmannen vid tiden för handlingens begående befann sig i ett tillstånd af medvetslöshet eller sjuklig störing af själsverksamheten, genom hvilket hans fria viljebestämning var utesluten". — De flesta "andra tillstånd", om hvilka författaren i texten talar (men icke alla), äro således i den tyska lagen inbegripna i ordet "medvetslöshet". Öfvers.

Vigtigare äro dessa tillstånd af halfsömn, *sömndruckenhet* eller *yrvakenhet,* hvilka hos några menniskor föregå det fullständiga uppvaknandet. Plötsligt väckta ur en drömfull sömn, förblifva några menniskor en stund uti ett tillstånd af förvirring, beroende af förblandning af deras drömföreställningar med de ännu omtöcknade sinnenas verkliga iakttagelser. Casper, Taylor och andra omtala fall, i hvilka sådane förvirrade personer föröfvat brottsliga handlingar. Mest har det gällt mord på någon person, som sofvit tillsammans med dem, eller hvilken väckt dem ur drömmen. En noggrann analys af ett sådant fall med alla dess speciella omständigheter gifver diagnosen, hvilken åter kan vinna stöd af den omständigheten, att gerningsmannen bevisligen äfven förut vid uppvaknande ur sömn råkat i tillstånd af förvirring.

Öfver de *i drucket tillstånd* föröfvade rättsstridiga handlingarne fäller domaren icke sällan*) sin dom utan att hafva tillfrågat läkaren; ehuru den sistnämndes kompetens borde vara obestridlig, om man besinnar, att ruset ingenting annat är, än en akut (alkohol-) förgiftning. Strafflagarne erkänna allenast de högsta graderna af druckenhet såsom sådana, att desamma utesluta tillräkenbarheten, och det förstås visserligen af sig sjelft, att det ej mera kan blifva fråga om viljebestämningens frihet hos en sanslöst drucken person, som befinner sig i fullkomligt medvetslöst tillstånd**). Men

*) I Finland nästan utan undantag — i anledning af den alltför allmänt hållna föreskriften i 80 § af K. Förordningen den 30 Maj 1859 (likasom ock i tidigare fylleriförfattningar), nemligen att vid ett i fylleri begånget brott gerningsmannens druckna tillstånd ej får lända honom till ursäkt, och att han följaktligen för "brottet" är "underkastad alla de påföljder, lag och författningar i hvarje fall föreskrifva". Något undantag är här icke gjordt för högsta grad af druckenhet samt icke ens för icke-sjelfförvållad druckenhet. I praxis saknas till och med icke exempel derpå, att den ifrågavarande generella föreskriften blifvit tillämpad till och med på fylleri-vansinnet (s. k. fyllerigalenskap), ehuru sinnessjukdom i sådant fall är obestridlig.
Öfvers.

**) Har i detta fall den druckne sjelf framkallat sitt medvetslösa tillstånd, så borde han väl ändock anses hafva härigenom *vållat* den

den fria viljebestämningen kan vara utesluten också utan att gerningsmannen kort före och efter handlingen synts vara fullständigt drucken. Rusets. vanliga förlopp blir nemligen stundom altereradt genom plötslig tillströmning af blod till hjernan, hvarigenom ett öfvergående mani-artadt tillstånd eller en upprymd förvirring framkallas; och härigenom, likasom ock genom samtidiga sinnesvillor, kunna våldsamma handlingar uppstå. Mängden af förtärda spirituosa gifver ringa ledning för bedömandet af sådana fall; -- mycket vigtigare är den erfarenhet, att individer, hvilka genom fylleri blifvit både kroppsligt och andligt afsigkomna, äfvensom sådana, hvilka tidigare erhållit svåra hufvudskålslæsioner, eller förut redan någon gång varit verkligen sinnessjuke, samt framför andra också epileptiker lätt kunna hemfalla åt sådana tillstånd, sedan de en gång blifvit berusade. Stark hetta, föregången sinnesrörelse, förskämd luft i den lokal, hvari personen befinner sig, eller den friska luftens inverkan, sedan han lemnat ett sådant ställe, kunna väsendtligen bidraga till att framkalla ett dylikt plötsligt öfverväldigande af hans själ, ehuru han dittills synts vara endast medelmåttigt berusad. Graden af det minne, som han behåller af ett sådant tillstånd, är en lämplig måttstock vid bedömandet af den grad, hvari hans sjelfmedvetande då varit stördt.

Förgiftningar med *narkotiska medel* kunna likaledes framkalla öfvergående sinnesrubbning, men förekomma sällan i praktiken.

Det egentliga *fylleri-vansinnet* är en följd af kroniskt fylleri, varar mestadels flere dagar och öfvergår till helsa eller ändas med döden, men kan också fortsättas af kronisk sinnesrubbning. De sjuke äro upprymde och pratsjuke, sinnesrörelsen stegrar sig till raseri, sinnesvillor sälla sig der-

---

rättskränkning, hvilken han under nämnda tillstånd föröfvat; och om lagen tillåter, att ett vållande till sådan rättskränkning får straffas, borde han följaktligen ansvara för densamma såsom för kulpost brott. — En *icke-sanslös* druckenhet, som gerningsmannen sjelf hos sig framkallat, borde deremot icke befria honom från ansvarighet för dolus, ifall den icke öfvergått till sådan sinnesrubbning, som författaren i det följande omtalar. Öfvers.

till (karakteristiskt är, att de ofta tro sig se möss, ormar, små svarta män och annat dylikt), och vanföreställningarne gestalta sig mest såsom förföljelse-delirier. Sömn felas dem helt och hållet och dess återkomst betecknar tillfrisknandets begynnelse. Bland de kroppsliga symptomerna bör isynnerhet en stor oro i musklerna (darrning, ostadiga häftiga rörelser, otydlighet i talet) omnämnas. — Såsom orsak till andra sinnessjukdomar har fylleriet i det föregående redan flere gånger blifvit omnämndt.

Hvad *hafvande qvinnors* s. k. *lystnader* beträffar, så måste väl det missbruk, som inom rättsmedicinen förut bedrifvits med desamma, gifva anledning till en viss försigtighet gentemot dem; men å andra sidan vore det orätt att förneka, att desamma under vissa omständigheter kunna framträda såsom följder af ett sjukligt tillstånd och drifva till handling på ett så tvingande sätt, att den fria viljebestämningen måste betraktas såsom utesluten genom dem. Enstaka oemotståndliga drifter, som vore följder af viljeverksamhetens insjuknande allena för sig vid en eljest fullkomligt oberörd psykisk helsa, erkänna vi väl icke mera. Men hos qvinnor inträder icke sällan under hafvandeskapet en så betydlig förändring af hela deras psykiska väsende, af deras sätt att förnimma samt af deras sympathier och antipathier, att också en förändring af deras viljeverksamhet väl kan framgå derur. Härtill komma ju ock magens allmänt kända nervösa affektioner: den s. k. pica, hvilken ofta rigtar sig på sällsamma och ovanliga föremål; och, såvidt en lagstridig handling varit rigtad på ett direkt tillfredsställande af denna pica, torde man vid dess bedömande under vissa omständigheter väl böra taga hänsigt härtill. Sådana handlingars återkomst under särskilda hafvandeskap och underlåtandet af desamma utom det hafvande tillståndet borde falla tungt i vågskålen; och, om i det konkreta fallet dertill ännu de i nästföregående paragraf omtalade kriterier på handlingens ofrihet skulle låta konstatera sig, så kunde man väl komma till den öfvertygelse, att viljefriheten varit utesluten vid handlingen, utan att man derföre behöfver antaga en verklig sinnessjukdom. Rigtar sig deremot en hafvandes

lystnad på värdefulla föremål, som ej äro bestämda att njutas, så uppstår den trängande misstanken, att man har att göra med en vanlig stöld, och denna misstanke skall vinna i styrka, om den ofvanantydda af hafvandeskapet beroende sjukliga förändringen uti qvinnans allmänna sinnesförfattning ej låter uppvisa sig.

Hvad *affekterna* och *passionerna* beträffar, så erkänna lagstiftarene några af dem i viss mån såsom mer eller mindre berättigade*). Den, som blir retad genom en honom sjelf eller någon anförvandt tillfogad misshandling eller svår ärekränkning och derigenom genast hänföres till ett dråpslag (tyska strafflagen § 213), belägges med lindrigare straff, än dråpare i allmänhet**), och om vid en straffbar handling gerningsmannen af bestörtning, fruktan eller förskräckelse öfverskridit det tillåtna nödvärnets gränser (dersammastädes § 53), så antages, att någon straffbar handling öfverhufvud icke är förhanden. För öfrigt måste i allmänhet hvarje menniska stå för följderna äfven af sina i affekt begångna handlingar; och öfvervägandet deraf, att menniskors olika temperament äro väsendtligen beroende af deras allmänna kropps-

*) Icke "berättigade", utan *ursäktliga* torde det rätta ordet vara. Om det af författaren uti texten först anförda fallet, hvari "ursäkten" verkar endast straffmildring, har öfversättaren redan i noten pag. 219 talat. I det andra af författaren här omnämnda fallet, som angår öfverdrift i nödvärn, är sjelfva nödvärnet visserligen "berättigadt", men den affekt, som af anfallet föranledes, är allenast "ursäktlig" i anseende till det oberättigade i dess yttre orsak, och derigenom blir äfven den eljest straffbara öfverdriften i nödvärnet ursäktlig, så att den derunder begångna rättskränkningen straffas: vid ringare affekt lindrigare än dylik rättskränkning eljest straffas, men vid en högre grad af affekt (skrämsel, bestörtning o. s. v., då den anfallne "sig icke besinna kunde") alldeles icke. Jfr 26 § i finska Misshandelsförordningen af d. 26 Nov. 1866. — Några andra behjertansvärda fall af affekt kunna visserligen ock vara lika ursäktliga, men blifva derföre icke berättigade. Ty menniskan är pligtig att lägga band på sina sinnesrörelser (naturligtvis äfven att kufva sina passioner), och har i allmänhet, såsom också författaren i det följande framhåller, att "stå för följderna äfven af sina i affekt (tilläggom: under passion) begångna handlingar". Öfvers.

**) Jfr Misshandelsförordningen af den 26 Nov. 1866 § 1. Öfvers.

organisation, kan häruti ingenting ändra. Huruvida i den händelse, att det bevisas, t. ex. att en anklagad person lider af kroppsligt sjukliga tillstånd, hvilka göra honom synnerligen retlig och under affekter hafva ett särdeles stort inflytande på hans handlande (lefverlidanden, s. k. stockningar i underlifvets blodomlopp o. a. d.), domaren må häri kunna finna ett moment, som framställer den anklagades skuld i en mildare dager, måste vi öfverlemna åt domaren att afgöra. Annat är deremot förhållandet, om man är i stånd att, såsom orsak till sjuklig sinnesretlighet och minskad motståndsförmåga mot de af affekter betingade tillstånden af upprördhet, framvisa en ärftlig disposition för sinnessjukdomar, eller en hos sjelfve gerningsmannen förut förekommen andlig störing, eller framförallt epilepsi (epileptikernes iracundia morbosa är ju af gammalt känd): i dessa fall kan den fria viljebestämningen anses eventuelt vara utesluten under en i affekt utförd handling.

Rättsfall.

18.

Kan afhandling, hvarigenom säljare af hemman emot dagsverksskyldighet till torpjord för sig och sina arfvingar undantagit några hemmanet underlydande egor, för hans arfvingar lagligen medföra en till tiden obegränsad besittningsrätt till torpet? eller äro lagens bestämningar om längsta tid för arrendens och landbokontrakters bestånd att å sådant aftal tillämpas?

Efter uttagen skriftlig stemning å torparene Johan Mattsson Wälimaa och Simon Mattsson Roukko, torparemågen Johan Thomasson Roukko och inhyseskarlen Thomas Mattsson Taittonen äfvensom torparen Matts Mattsson Domar, utförde ägarene till ett halft mantals skattehemman N:o 11 i Tervajoki by och Lillkyro socken, bönderne Johan Jakobsson, Johan Mattsson och Johan Johansson Roukko inför Häradsrätten i sagde sockens tingslag vid 1870 års lagtima vinterting påstående derom att, emedan såväl Johan Wälimaas och hans förbemälde medparters faderfader torparen Simon Mattsson Roukko den äldre som dennes barn, hvilka varit tillförsäkrade lifstidsbesittningsrätt till särskilda under förenämnda hemman lydande torpägor, dåmera aflidit, Johan Wälimaa och hans medparter, de der utan veterlig laga rätt innehade och bebrukade sagde ägor, som dessutom utöfver sjuttio år varit från lägenheten afsöndrade, måtte åläggas desamma till Johan Jakobsson Roukkos jemte hans medintressenters i hemmanet ägo och förvaltning genast afträda.

Öfver detta påstående hörde, yrkade svaranderne att,

med förkastande af käromålet, varda bibehållne vid förvaltningen af torpet, samt inlemnade till utredning om deras besittningsrätt dertill en den 10 Augusti 1800 upprättad afhandling, hvarigenom Simon Mattsson Roukko den äldre, jemte det han till sin svåger Michel Johansson försålt sin ägde andel, eller ett fjerdedels mantal af förberörda Roukko hemman, till torpjord undantagit särskilda hemmansdelen underlydande ägor och förbehållit, att desamma skulle få besittas af honom och hans hustru i deras lifstid och af deras barn och barnabarn "everldeligen" mot skyldighet för Simon Mattsson att under sin lifstid utgöra "två veckors dagsverken" och för hans barn "tre veckors dagsverken" om året till hemmanet.

Häradsrätten yttrade i utslag den 10 Mars 1871: att som afhandlingen af den 10 Augusti 1800, hvarpå Johan Wälimaa och hans medparter stödde sin rätt till torpet, i strid mot hvad lag stadgade, afskiljde detsamma från hemmanet för everldelig tid; alltså och då torpägorna redan varit utöfver den i förordningen af den 13 Juni 1800 bestämda tid af femtio år från stomlägenheten afsöndrade, samt Johan Wälimaa och hans medparter, de der icke varit födde vid tiden för afhandlingens upprättande, således ej heller kunde grunda sin besittningsrätt å lifstidsstädja, ansåg Häradsrätten Johan Wälimaa och hans medparter icke vara berättigade till fortfarande besittning af torpet, hvilket dem förty ålades att, efter åtnjuten laga fardag, den 14 Mars 1872 till Johan Jakobsson, Johan Mattsson och Johan Johansson Roukko, såsom ägare af det hemman, hvarunder torpet lydde, afträda.

Emot detta utslag vädjade Johan Wälimaa jemte medparter till *Wasa hofrätt,* som uti dom den 10 derpåföljande November lät vid Häradsrättens utslag bero, dock sålunda att Johan Jakobsson, Johan Mattsson och Johan Johansson Roukko, innan de finge tillträda ifrågakomna torp, borde till Johan Wälimaa och hans medparter utgifva ersättning för de å detsamma verkställda nyodlingar och uppförda byggnader efter gode mäns uppskattning, eller, om parterne dermed ej åtnöjdes, till det belopp domstol i laga ordning bestämde.

Denna dom uttryckte Hofrättsrådet *Krabbes* samt Assessorerne *Sandmans*, *Höckerts* och *Långhjelms* åsigt i saken.

Presidenten *Ekbom* uttalade en i så måtto skiljaktig mening, att Presidenten ville lemna Johan Wälimaa och hans medparter öppet att rörande den af dem i anspråk tagna ersättning för de å torpet verkställda uppodlingar och uppförda byggnader särskildt i laga ordning tvista, om de dertill trodde sig befogade.

Johan Wälimaa och hans medparter sökte i underdånighet ändring hos H. K. M:t.

Då ärendet föredrogs i *Senatens Justitie departement*, funno dess fleste ledamöter, Senatorerne *Wasastjerna*, *Nykopp* och *Lönnblad* skäl till ändring i Hofrättens dom icke vara af Johan Wälimaa och hans medparter anfördt, hvarföre vid sagde dom komme att förblifva.

Senatorn *Snellman* förenade sig om följande af Senatorn *Dahl* afgifna utlåtande: Emedan uti den i Häradsrättens protokoll i målet intagna afhandling, hvarigenom Simon Mattsson Roukko till sin svåger Michel Johansson försålt Roukko hemman, belefvats att åtskilliga i afhandlingen nämnda, under lägenheten lydande torpägor skulle få af Simon Mattsson och hans hustru samt hans barn och barnabarn efter dem brukas och besittas emot viss dagsverksskyldighet till hemmanet; ty och då upplyst och medgifvet vore, att Johan Wälimaa och hans medparter vore förbemälde Simon Mattssons barnabarn, och berörde afhandling blifvit till torpinnehafvarenes säkerhet behörigen intecknad samt inteckningen sedermera förnyad, vid hvilket förhållande desse iakttagit hvad dem till bevarande af deras rätt ålegat, pröfvade Senatorn rättvist att, med upphäfvande af Häradsrättens utslag och Hofrättens dom, förkasta Johan Mattsson Roukkos och hans medparters i målet utförda talan.

H. K. M:ts dom i målet är gifven den 17 December 1872.

19.

Sammanträffande af misshandel och ficktjufnad? — eller rån? — eller blott ficktjufnad?

Sågställaren Matts Neuman från Pruuki by i Siikajoki socken hade vid Häradsrätten i nämnda sockens jemte Revolaks, Paavola och Frantsila kapellers tingslag å inhyseskarlen Anders Hämet från samma by yrkat ansvar för af denne begånget rån; om tillgången hvarvid Neuman uppgaf, att, då han tillika med Anders Hämet och några andra personer den 2 Januari 1872 på qvällen uppehållit sig uti lösa qvinnan Maria Myllykangas' backsstuga i ofvanberörda by, hade Hämet plötsligt utblåst ljuset, skuffat klaganden mot en vägg och derunder tillgripit klagandens börs, innehållande 51 mark, hvarefter Hämet omedelbart aflägsnat sig ur rummet.

Anders Hämet, som bestred sig hafva vid angifna tillfälle ur klagandens ficka tillgripit några penningar, medgaf likväl, att han utsläckt ljuset, för att derigenom afbryta ett emellan inhyseskarlen Robert Lassila och klaganden uppkommet slagsmål, hvilket äfven lyckats; anhållande svaranden vid sådant förhållande om klagomålets förkastande.

Angifvelsens rigtighet i fråga derom, att Hämet tillgripit klagandens börs och penningar, blef under ransakningen utredd genom vittnesmål af särskilda personer, bland hvilka förbemälda *Maria Myllykangas* och hennes son *Matts Myllykangas*, rörande tillgången näst före och vid brottets föröfvande, samstämmande intygade: att Anders Hämet uppgifna qväll hemma hos Maria Myllykangas först en gång släckt ljuset och kullkastat Matts Neuman på golfvet; att vittnena iakttagit, det Neuman, sedan ljuset åter tändts och medan han uppstigit från golfvet, stoppat sin börs i sin venstra byxficka; att Hämet derefter ånyo utsläckt ljuset och skuffat klaganden mot väggen, samt att, sedan ljuset åter blifvit antändt, Hämet hastat bort, och Neuman en stund derpå saknat sin börs, jemte deri förvarade penningar.

En härmed öfverensstämmande vittnesintygan afgafs

ock af arrendatorn *Gustaf Koivusaari*, hvilken dock hade aflägsnat sig ur rummet, innan Neuman saknat sin börs; hvarjemte inhysesmannen *Zachris Nikkilä*, hvilken utan ed hördes, instämmande i Koivusaaris utsago tillade, att Nikkilä, sedan Neuman begynt sakna sina penningar, afdragit hans stöflar, för att efterse, om börsen möjligen skulle fallit i dem.

Häradsrätten afkunnade utslag den 26 April 1872 och fann tilltalade Anders Hämet förvunnen att hafva vid omförmälda tillfälle af Matts Neuman ur en ficka å dennes påhafda benkläder tillgripit en börs med inneliggande 51 mark, samt pröfvade förty, jemlikt 1 § 40 kap. M. B. jemförd med Kgl. Förordningen den 2 December 1766 och Kgl. Förklaringen den 23 Mars 1807, rättvist dömma Anders Hämet, som derförinnan icke blifvit för brott sakfälld, att för första resan ficktjufnad slita spö efter det stulnas värde tillökt med tio par; och således afstraffas med nitton par spö, hvarutom Hämet ålades att till Matts Neuman utgifva särskilda ersättningar.

Öfver detta utslag anförde Anders Hämet, enligt af Häradsrätten meddelad anvisning, besvär i *Wasa Hofrätt*, som genom utslag den 28 Dec. 1872 yttrade sig, att, ehuru Häradsrätten icke, såsom med afseende å målets beskaffenhet ske bordt, underställt sitt utslag Hofrättens pröfning, Hofrätten likväl ej vore hindrad att granska målet i hela dess vidd; hvarvid Hofrätten fann utredt vara, att Anders Hämet vid uppgifna tillfälle rånat och med fullt våld ur ficka i Matts Neumans påhafda kläder afhändt honom en börs med deri förvarade penningar till ett af Neuman med ed bestyrkt belopp af 51 mark, samt förty gjort sig skyldig att, enligt lagens stränghet i 9 § 20 kap. M. B., genom halshuggning mista lifvet. Dock ville Hofrätten, i anseende till förekommande mildrande omständigheter och på grund af den Hofrätten förunnade leuterationsrätt, tillåta Anders Hämet att umgälla sin brottslighet med 40 par spö och två års tukthusarbete. Beträffande den Hämet ålagda ersättningsskyldigheten till Matts Neuman skulle vid Häradsrättens utslag bero.

Uti detta utan skiljaktighet i meningarne fattade utslag deltogo Hofrättsråden *Krabbe* och *Montin* samt Assessorerne *Sandman*, *Tegengren* och *Heikel*.

Anders Hämet fullföljde sina besvär hos Hans Kejserl. Majestät.

Då målet förekom till afgörande i *Senatens Justitie departement* (i närvaro af Senatorerne, Viceordföranden Friherre *af Schultén*, *Forsman*, *Wasastjerna* och *Brunou*), fann Senaten Anders Hämet vara lagligen öfvertygad att den 2 Januari 1872 uti Maria Myllykangas' boningsrum, efter det han derstädes utsläckt ljuset, hafva skuffat Matts Neuman mot en vägg och derunder lönligen ur ficka på dennes påhafda benkläder tillgripit en Neuman tillhörig börs, jemte deri förvarade 51 mark, samt pröfvade förty, jemlikt 12 § i förordningen angående misshandel å person af den 26 November 1866, 1 § 40 kap. M. B., förordningen af den 2 December 1766 och förklaringen af den 23 Mars 1807, rättvist dömma Anders Hämet, som förut icke varit för brott lagförd, att böta för misshandeln å Matts Neuman 20 mark och för tillgreppet af dennes omförmälda egendom dess värde 51 mark tre gånger med 153 mark, samt för det tillgreppet skett ur Neumans ficka slita tio par spö; dock komme Hämet att efter spöstraffets och böternas förvandling till enahanda straff, hållas tjugu dagar i fängelse vid vatten och bröd. Vidkommande den Matts Neuman tillerkända ersättningen gillades Hofrättens utslag.

H. K. M:ts utslag i målet är utfärdadt den 27 Maj 1872.

20.

Innefattar en genom s. k. skogsarrendekontrakt medgifven rättighet till afverkning af skog en sådan rätt till begagnande af fastighet, att aftalet derom får i fastigheten intecknas?

Bönderne Joakim och Filip Jäkärä hade, såsom egare af en tredjedel af Pankkala skattehemman i Käräjärvi by och Wiborgs socken, genom ett den 7 Mars 1872 upprättadt kontrakt, upplåtit åt handlanden i Wiborg Ilja Klepoff på arrende under åtta års tid trenne deras lägenhet underlydande,

till namn och begränsning uppgifna, skogslotter, med rättighet för handlanden Klepoff att under sagde tid från desamma afverka och försälja all växande skog, hvarjemte jordägarne förbundo sig att under tiden icke begagna skogen ens till husbehof, än mindre försälja den till annan person. Såsom ersättning härför hade handlanden Klepoff till Joakim och Filip Jäkärä utbetalt 1,842 mark, samt dessutom åtagit sig att årligen erlägga ett arrende af en mark.

Till säkerhet för beståndet af detta kontrakt sökte handlanden Klepoff vid Häradsrätten i Wiborgs sockens tingslag inteckning, hvartill Joakim och Filip Jäkärä i kontraktet hade lemnat sitt bifall.

Uti utslag af den 13 Mars 1872 yttrade *Häradsrätten,* att som ifrågavarande kontrakt, hvilket afsåge de till Klepoffs begagnande upplåtna skogslotters fullkomliga utödande, vore stridande mot stadgandena i 8 § 10 kap. B. B. och 35 § i k. förordningen om skogarne i landet af den 9 Dec. 1851, kunde Klepoffs omförmälde ansökning ej bifallas.

Handlanden Klepoff besvärade sig i *Wiborgs Hofrätt*, som genom utslag den 13 Juni 1872 förklarade, att, emedan ifrågavarande kontrakt icke innefattade sådant legoaftal om jord, som lagenligt finge intecknas, skulle vid Häradsrättens utslag bero.

Denna åsigt omfattades af Assessorerne *Mechelin* och *Palmroth* samt adjungerade ledamoten Viceadvokatfiskalen *Tamelander.*

Af skiljaktig mening voro Hofrättsrådet *Björksten* och Assessorn Friherre *Rehbinder,* hvilka ansågo Häradsrätten icke hafva egt laga anledning att, på anförd grund, vägra handl. Klepoff den af honom begärda inteckningen, hvarföre Häradsrättens utslag af bemälde två ledamöter upphäfdes, jemte det ärendet af dem förvisades tillbaka till Häradsrätten.

Uti underdåniga besvär tryggade sig handlanden Klepoff vid stadgandet i sista mom. 1 § i förordningen af den 9 Nov. 1868 om inteckning i fast egendom, samt den skattehemmansegare i grundlag medgifna rätt att oinskränkt förfoga öfver hemmanets skog.

Vid målets föredragning i *Senatens Justitie departe-*

ment funno dess fleste närvarande ledamöter, Senatorerne *Wasastjerna, Nykopp* och *Brunou*, handl. Klepoff icke hafva förebragt skäl till ändring i Hofrättens utslag.

Senatorerne *Snellman* och *Dahl* ansågo, att, emedan Joakim och Filip Jäkärä uti ifrågavarande afhandling af den 7 Mars 1872 samtyckt att inteckning till säkerhet för beståndet af densamma finge beviljas uti deras egande Pankkala skattehemman, Häradsrätten af hvad i saken förekommit icke egt anledning att vägra Klepoff den af honom begärda inteckning.

Senatens utslag är utfärdadt den 28 Januari 1873.

21.

Bör kronofogde, som förskingrat medel, dem han för brandstodsbolaget för landet uppburit, för sådan försnillning straffas likasom för förskingring af allmänna medel (M. B. 45: 2)? eller såsom för försnillning af enskilda medel, hvilka han såsom exekutor indrifvit (U. B. 1: 8)?

Sedan Direktionen för finska brandstodsbolaget för landet hos Guvernören i Åbo och Björneborgs län anmält, att kronofogden i Halikko härad, Konstantin Levison, hvilken, jemlikt 67 § i det för bemälde bolag fastställda reglemente af den 29 November 1864, omhänderhaft uppbörden af bolaget tillkommande brandstodsafgifter för år 1868, underlåtit att för berörde uppbörd redovisa, och kronofogden Levison sedermera, efter derom af Guvernören vidtagen författning, den 17 Dec. 1868 till Direktionen aflemnat den fordrade redovisningen och deri påfört sig en balans af 24,024 mark 74 penni, blef, i anledning af Direktionens derom gjorda yrkande, balansens belopp, genom Guvernörens den 19 Januari 1869 meddelade utslag, bestämd till nämnde summa samt kronofogden Levison ålagd, att densamma till brandstodsbolaget utbetala. Detta utslag hemställdes, med tillämpning af uppbördsförfattningarne, Hans K. M:ts nådiga granskning. Ge-

nom utslag den 12 derpåföljande Maj förklarade H. K. M:t, att, som de medel, hvari brist hos kronofogden Levison yppats, icke tillhört kronan, utan enskildt bolag, fann H. K. M:t Guvernören icke hafva bordt, på sätt som skett, underställa sitt i ärendet meddelade utslag H. K. M:ts pröfning, eller anvisa den med utslaget missnöjde att deri medelst besvär hos H. K. M:t söka ändring, hvarföre Guvernörens utslag i denna del upphäfdes och Guvernören anbefaldes meddela ny lagenlig besvärsanvisning.

Efter det ärendet af sådan anledning ånyo förevarit hos Guvernören och omförmälde af Guvernören meddelade utslag vunnit laga kraft, ställdes kronofogden Levison för ofvannämnde balans under åtal vid Häradsrätten i Halikko, Uskela, S:t Bertils och en del af Somero socknars tingslag, hvarest kronolänsmannen J. G. Selin, enligt Guvernörens förordnande, förde åklagaretalan och, med åberopande af 67 § i förberörde reglemente, yrkade ansvar å kronofogden Levison enligt 2 § 45 kap. M. B.

Den åberopade § i reglementet har följande lydelse:

"Häradsskrifvaren uppför bolagsmännens bidrag på de "vanliga debetsedlarne, som för kronouppbördens verkställan"de utfärdas; och vare kronofogden skyldig att medlen in"drifva och till Direktionen insända samtidigt med kronans "uppbörd samt under enahanda ansvar. För besväret med "debitering, uppbörd och redovisning af ifrågavarande bidrag "anslås af uppbördsbeloppet 4 procent, som vid medlens af"levererande innehållas. Direktionen likväl obetaget att om "uppbörden på annat för ändamålet tjenligt sätt foga anstalt.

"Hvad sålunda blifvit stadgadt gälle ock för Magistrat "eller Ordningsrätt, då egendom å stadsgrund är hos bolaget "försäkrad."

I afgifvet genmäle erkände kronofogden Levison tillvaron af ifrågavarande balans.

Sedan målets behandling varit underkastadt särskilda omgångar, hvarunder äfven förlikning blifvit ingången mellan Brandstodsbolaget och kronofogden Levison, afkunnade *Häradsrätten* utslag deri den 9 Mars 1871: att alldenstund kronofogden Levison erkänt, det han af försäkringsafgifter, hvilka

kronofogden, i egenskap af uppbördsman, för brandstodsbolaget omhänderfått, förskingrat 24,024 mark 74 penni, fördenskull och då Guvernören genom dess ofvanåberopade utslag till enahanda belopp fastställt den hos kronofogden Levison sålunda yppade uppbördsbalans, pröfvade Häradsrätten rättvist, jemlikt 67 § i Reglementet för Brandstodsbolaget för landet af den 29 Nov. 1864, jemförd med 2 § 45 kap. M. B. dömma Levison att mista sin kronofogdetjenst samt derjemte böta 40 m. för hvarje hundrade han förskingrat med 9,600 m. till treskifte mellan kronan, häradet och åklagaren, eller, vid bristande tillgång till böternas gäldande, hållas tjuguåtta dagar i fängelse vid vatten och bröd; men emedan Brandstodsbolaget icke äskat ersättning för den bolaget tillskyndade förlust, komme allt vidare utlåtande derom att förfalla.

Åbo Hofrätt, hvars pröfning detta utslag underställdes, lät, genom utslag af den 4 Maj 1871, vid Häradsrättens åtgärd bero.

Då målet, på grund af underdåniga besvär, anförda af kronofogden Levison, förekom till afgörande i *Senatens Justitiedepartement* (i närvaro af Senatorerne, Vice-ordföranden Friherre *af Schultén, Snellman, Dahl, Nykopp* och *Brunou),* fann Senaten det stadna kronofogden Levison till last att hafva af de utaf direktionen för Brandstodsbolaget för landet Levison till indrifvande uppdragna och sedermera influtna medel förskingrat ett belopp af tjugufyratusen tjugufyra mark sjuttiofyra penni; dock som nämnda medel ej kunde såsom allmänna anses och det kronofogden Levison i anförd måtto tillräknade fel således icke heller kunde hänföras till sådan brottslighet, som i 2 § 45 kap. M. B. omförmäles, alltså och då direktionen för Brandstodsbolaget för landet yrkat åtalets nedläggande och för dess del frångått all talan i saken, pröfvade Senaten rättvist, med upphäfvande af Hofrättens och Häradsrättens deri meddelade utslag, i stöd af 8 § 1 kap. U. B. dömma kronofogden Levison att böta tjugufyra tusen tjugufyra mark sjuttiofyra penni till jemn delning emellan kronan och åklagaren, eller att, vid bristande betalningstillgång, hållas två månader i fängelse, dock icke vid vatten och bröd.

H. K. M:ts utslag i målet är utfärdadt den 7 Maj 1872.

22.

Hvar bör bouppteckning förrättas efter kofferdiskeppare, som haft burskap samt varit mantals- och kyrkoskrifven i en, men bott och haft sin af penningar, värdepapper och andra lösören bestående egendom förvarad i annan stad?

Sedan Kofferdiskepparen Johan August Lindqvist, hvilken senast varit bosatt i Borgå stad, men innehaft burskap uti Ekenäs stad, der han äfven varit mantalsskrifven och antecknad i kyrkobok, under utrikes sjöresa den 13 December 1869 aflidit, samt Rådstufvurätten i Borgå, på ansökning af Språkläraren Niklas Gulin, som af bemälde Rätt förordnats att omhändertaga Lindqvists qvarlåtenskap och utreda hans bo, medelst beslut den 3 Januari 1870 utsett Borgmästaren derstädes Karl Magnus Holm och Rådmannen Gustaf Nyberg att verkställa bouppteckning efter Lindqvist, hade Holm och Nyberg den 5 i samma månad, i närvaro af Språkläraren Gulin, förtecknat all Kofferdiskepparen Lindqvists qvarlåtenskap med fordringar och gäld samt uti det deröfver upprättade instrument, upptagande tillgångarne till 46,411 mark 43 penni, hvaraf kontanta penningar och utestående fordringar utgjort tillsammans 45,174 mark 38 penni, såsom afkortning påfört sterbhuset för uppteckningen en procent af summa inventarii åt Magistraten i Borgå med 464 mark 11 penni och en åttondedels procent af samma belopp till nyssnämnde stads fattige med 58 mark 1 penni, hvilket magistratens arvode äfven blifvit den 20 i berörde Januari månad till Borgmästaren Holm erlagdt.

Nästan samtidigt hade Rådstufvurätten i Ekenäs stad, efter det förteckning öfver aflidne personer, hörande till Ekenäs församling, blifvit Rådstufvurätten tillsänd, genom beslut den 24 Januari 1870 förordnat Rådmännen derstädes Albert Baarman och Pehr Östring att verkställa uppteckning af Kofferdiskepparen Lindqvists bo, hvilken förrättning vid ett till den 9 derpåföljande Mars i slikt afseende utsatt sammanträde, derifrån Språkläraren Gulin uteblifvit, ehuru honom till

förrättningen ågått sådan kallelse att hans frånvaro icke hindrade densammas slutförande, af dem utförts med ledning af redanomordade, Baarman och Östring ifrån Borgå tillhandakomne instrument, dervid desse påfört sterbhuset procenter jemväl till Magistraten i Ekenäs och åt stadens fattige till ofvanuppgifne belopp, hvilket sedermera äfven blifvit den 24 i sistnämnde månad till Rådmannen Baarman utbetaldt.

Språkläraren Gulin anförde härå hos Prokuratorn i Kejserliga Senaten klagomål deröfver, att Gulin nödgats till Magistraterne både i Borgå och Ekenäs samt således tvefaldt erlägga stadgad procent för uppteckningen af kofferdiskepparen Lindqvists bo och yrkade att den, som kunde anses dertill skyldig, måtte förpligtas till Gulin återbära det i slikt hänseende obehörigen uppburna belopp 464 mark 11 penni jemte ränta derå från betalningsdagen.

Uti häröfver af Prokuratorn Magistraterne i Borgå och Ekenäs affordrade förklaringar anförde:

Magistraten i Borgå hufvudsakligast att, enligt Magistratens tanke, med rätta tydningen af stadganderne i 9 kap. Ä. B. öfverensstämde, det uppteckning af död mans qvarlåtenskap borde ske der denna vid dödstillfället finnes; att, om den döde å flere orter lemnat efter sig egendom, uppteckning å hvarje ställe borde hållas, och att, i detta sednare fall, de särskilda bouppteckningarne skulle ingifvas till den rätt, under hvars domvärjo den aflidne för sin person lydt, och å hvars vårdnad det låge att uppteckningarne i laga tid förrättades. Häraf följde, att Magistraten i Borgå ålegat att, på språkläraren Gulins derom gjorda anhållan, låta uppteckna kofferdiskepparen Lindqvists i Borgå stad, hvarest Lindqvist i lifstiden varit bosatt, befintliga egendom och att Magistraten derstädes varit berättigad till det arvode, en procent af den förtecknade egendomens värde, som för bouppteckningar i städerna funnes fastställd, men att deremot gällande författningar lika litet lemnade stöd för Magistratens i Ekenäs förfarande att, oaktadt uppteckning redan blifvit verkställd å kofferdiskepparen Lindqvists i Borgå stad befintliga qvarlåtenskap, likväl efter förteckningen deröfver i sitt bouppteckningsinstrument ordagrannt införa samma egendom

till dess beskaffenhet och värden, som nästbemälde Magistrat egt fog att beräkna sig till godo arvode för bouppteckning, som af andra, utom dess tjensteområde blifvit förrättad; hvadan alltså och då ett slikt förfarande grundade sig hvarken på gällande lag eller allmän praxis, icke Magistraten i Borgå utan Magistraten i Ekenäs borde återbära hvad språkläraren Gulin obehörigen nödgats för ifrågavarande bouppteckning utgifva.

Magistraten i Ekenäs: att af stadgandena i 9 kap. Ä. B. och 2 § 10 kap. R. B. tydligen framginge, det förteckning af sådan qvarlåtenskap efter afliden stadsbo, som lyder under, d. v. s. ärfves efter stadsrätt, eller således af all annan egendom än fastighet å landet med boskap och åkerredskap samt fastighet i annan stad, bör förrättas genom Borgmästare och Råd i den stad, der den döde sitt rätta hemvist haft; att då skepparen Lindqvist i lifstiden innehaft burskap i Ekenäs och derstädes varit mantalsskrifven samt antecknad i kyrkobok, Ekenäs otvifvelaktigt varit hans rätta boningsort, der bouppteckning efter honom bort ske; att språkläraren Gulin vid Rådstufvurätten i Ekenäs ej mindre bevakat Lindqvists testamentariska förordnanden, än ansökt om årsstemning å hans borgenärer, samt att, då dessa ärender af nästbemälde Rådstufvurätt rätteligen upptagits till behandling, det föga vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att den med bouppteckningens verkställande förenade rättigheten att uppbära den för slika förrättningar stadgade provision tillkomme Magistraten i Borgå, medan myndigheterna i Ekenäs ålåge ombesörja de af skepparen Lindqvists frånfälle föranledda ärender, hvilka medförde endast arbete och besvär.

Sedan handlingarne i ärendet härå af Prokuratorn, för utförande af den talan, hvartill sakens beskaffenhet föranledde, remitterats till Advokatfiskalsembetet i Åbo Hofrätt, inkom Advokatfiskalen derstädes Gustaf Albert Åkerman till bemälde Hofrätt med embetsmemorial, deri han anförde: att emedan kofferdiskepparen Lindqvist intill sin död varit mantalsskrifven och innehaft burskap i Ekenäs stad, till hvars församling han äfven enligt kyrkobok hört, men Lindqvists

qvarlåtenskap med undantag af kontanta penningar och utestående fordringar utgjorts af lösegendom, som funnits i Borgå och förty icke kunnat af de utaf Rådstufvurätten i Ekenäs utsedde förrättningsmännen der beskådas och värderas, vid hvilket förhållande stadgandet i 1 § 9 kap. Ä. B. derom, att i de fall, då afliden persons bo lyder under stadsrätt, Borgmästare och Råd skola nämna tvenne eller flere redlige män, som uppteckning deraf förrätta, enligt Advokatfiskalens tanke, vidhandengåfve att förteckning af de uti Lindqvists bo befintliga penningar, fordringar och skulder bort ske i Ekenäs. men uppteckningen och värderingen af den öfriga qvarlåtenskapen i Borgå, hvarefter förrättningen skolat i förstsagde stad slutföras, fann Advokatfiskalen de utaf Rådstufvurätterna utsedde förrättningsmännen hafva förfarit felaktigt, Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg deri, att de förtecknat äfven omordade penningar, fordringar och skulder samt för dessa tillgångars sammanlagda belopp 45,174 mark 38 penni påfört boet, bland annat, procenter till Magistraten och de fattige i Borgå, ehuru samma procenter bort tillfalla Magistraten och de fattige i Ekenäs, samt Rådmännen Baarman och Östring i så månto, att de, sedan den i Borgå befintliga lösegendomen införts uti det af dem upprättade instrument, för värdet af sagde egendom, utgörande inalles 1,237 mark 5 penni, ytterligare affordrat boet dylika procenter, de der rätteligen tillkommit Magistraten och de fattige i Borgå, hvarigenom händt att sterbhuset nödgats i uppteckningsarvode gälda till Magistraten i Borgå 451 mark 74 penni och till Magistraten i Ekenäs 12 mark 37 penni utöfver hvad vederbort; och jemte det Advokatfiskalen, med afseende å beskaffenheten af ifrågavarande sak, till Hofrättens bepröfvande öfverlemnade, huruvida Borgmästaren Holm samt Rådmännen Nyberg, Baarman och Östring för sitt ofvanomförmälda förfarande gjort sig skyldige till ansvar, yrkade Advokatfiskalen desses åläggande att återbära den uppteckningsprocent, som blifvit skepparen Lindqvists bo obehörigen affordrad samt i sådant afseende till språkläraren Gulin i hans förenämnda egenskap utbetala, Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg gemensamt eller den tillgång egde 451 mark 74

penni jemte fem procents ränta derå från den 20 Januari 1870 samt Rådmännen Baarman och Östring likaledes gemensamt 12 mark 37 penni med enahanda ränta från den 24 Mars samma år tills skeende liqvid.

I anledning af förestående åtal afgåfvos ytterligare förklaringar i saken af Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg gemensamt samt af Rådmännen Baarman och Östring likaledes gemensamt; och framhölls dervid, jemte det förestående till Prokuratorn afgifna förklaringar i saken återhemtades, dessutom förnämligast:

af *Holm och Nyberg:* att de vid ifrågavarande bouppteckning, som verkstälts på språkläraren Gulins begäran och enligt Magistratens i Borgå förordnande, icke upptagit annan egendom, än den Gulin sjelf uppgifvit och af honom i Borgå förvarats samt att den för förrättningen beräknade bouppteckningsprocenten med rätta dem tillkom af alla skepparen Lindqvists tillgångar emedan dessa funnits i Borgå och någon giltig anledning icke förekom till särskiljande af egendomen efter dess beskaffenhet af sådan, som bort beskådas och värderas i Borgå, från penningar och fordringar m. m., de der skolat upptecknas i Ekenäs, helst nästnämnde egendom, bestående af obligationer, depositionsbevis m. m., icke varit för förrättningsmännen i Ekenäs tillgänglig och således icke kunnat af dem annorlunda än efter deraf i Borgå skedd förteckning till beskaffenhet och värde upptagas; samt

af *Baarman och Östring:* att då Borgmästare och Råd jemlikt 1 § 9 kap. Ä. B., icke ovilkorligen sjelfve böra verkställa bouppteckningar, utan kunna dertill utse andre "redelige män", men arvodet för dessa förrättningar likväl tillfaller Borgmästare och Råd, deraf framginge att icke sjelfva boförteckningarne, utan den i 2 § nämnde kapitel och balk påbjudna kontroll öfver deras behöriga förrättande berättigade Borgmästare och Råd till nämnde arvode. Föreskriften att uppgift öfver timade dödsfall för hvarje halft år skall af presterskapet till Magistrat inlemnas utvisade otvetydigt, att denna kontroll för hvarje särskildt fall borde tillkomma Borgmästare och Råd i den stad, der den döde i lifstiden varit i kyrkobok antecknad och der han följaktligen af prester-

skapet upptagits i förteckningen öfver aflidne; ty i annat fall blefve grunden för detta stadgande, som otvifvelaktigt afsåg underlättandet af omförmälda kontroll, förbisedd. Funnes derföre äfven afliden person tillhörig egendom utom den stad, dit han i lifstiden hört, kunde derigenom icke någon inskränkning i samma stads styrelses omnämnda privilegium ske, blott denna styrelse funne utväg att utforska egendomens rätta värde. Den motsatta åsigt Advokatfiskalen i saken uttalat vore så mycket mer ohållbar, som enligt densamma städernas Magistrater lätteligen kunde beröfvas största delen af denna deras vigtigaste sportel, derigenom att omtänksamma arfvingar, förrän en person, den de veta sig snarligen få ärfva, aflider, forslade hans dyrbaraste egendom på landet.

Efter det Advokatfiskalen Åkerman bemött dessa förklaringar, utlät sig *Hofrätten* genom utslag den 27 November 1871 samt fann, utan att skiljaktighet i meningarne förekom, Borgmästaren Holm samt Rådmännen Nyberg, Baarman och Östring hafva vid ifrågakomne dem uppdragne bouppteckningar efter kofferdiskepparen Lindqvist förfarit felaktigt på sätt Advokatfiskalen i förestående måtto anmärkt, hvarföre Hofrätten, som ansåg sagde förfarande dock icke vara af den beskaffenhet att ansvar för detsamma egde rum, pröfvade rättvist ålägga Borgmästaren Holm samt Rådmännen Nyberg, Baarman och Östring att återbära den kofferdiskepparen Lindqvists bo obehörigen affordrade uppteckningsprocenten i enlighet med hvad Advokatfiskalen yrkat och således till språkläraren Gulin i dennes förut uppgifne egenskap gälda, Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg gemensamt eller den tillgång dertill hade 451 mark 74 penni jemte fem procents ränta derå från den 20 Januari 1870 samt Rådmännen Baarman och Östring likaledes gemensamt 12 mark 37 penni med enahanda ränta från den 24 Mars samma år, tills full liqvid skedde.

Öfver detta utslag anförde Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg und. besvär, i anledning hvaraf saken föredrogs i *Kejs. Senatens Justitie departement* i närvaro af Senatorerne Viceordföranden Friherre *af Schultén*, *Forsman*,

Wallensköld, Brunou och *Lönnblad,* hvilka funno Borgmästaren Holm och Rådmannen Nyberg icke hafva anfört skäl till ändring i Hofrättens öfverklagade utslag, hvilket fördenskull gillades.

H. K. M:ts utslag är gifvet den 11 Oktober 1872.

23.

Innefattar ett å löftesskrift till Banken af kronolänsman tecknadt intyg derom, att skriften blifvit för löftesmännen tolkad och af dem egenhändigt undertecknad, laglig full bevisning härom? och hvad verkan medför intygets beedigande af länsmannen? — Preskription af fordran, grundad å fyllnadsborgen, som ingåtts före år 1869.

Bonden Nikodemus Mattsson Ollikkala, egare af Ollikkala skattehemman i Watsiais by och Ikalis socken, hade för en kärrodling ur amortissementsfonden i Finlands Bank på en tid af tolf år erhållit ett lån af 1,000 rubel, eller 4,000 mark, mot skuldsedel af den 1 Oktober 1860 och samma dag fastställd inteckning i nämnda hemman; hvarjemte Nikodemus Ollikkala till yttermera säkerhet för lånet, hvarå, om räntebetalning eller åtagen kapitalafbetalning försummades, åtta procents årlig ränta ifrån förfallotiden jemlikt Kejs. Förordningen den 13 April 1859 borde erläggas, hade till Banken inlemnat en den 16 Oktober 1860 för bönderne Isak Isaksson Isoluukas och Matts Esaiasson Hyssä undertecknad skriftlig, en för begge och begge för en ingången fyllnadsborgen, hvilken, enligt å löftesskriften gjorda anteckningar, skrifvits af stadsfogden Fr. Edv. Neppenström samt bevittnats af honom och kronolänsmannen Constantin Palmén, hvarutom löftesskriften försetts med ett sålydande intyg:

"Att förestående borgesmän, skattebönderne Isak Isaksson Isoluukas från Watsiais by och Matts Esaiasson Hyssä från Kilvakkala by, begge i Ikalis socken, egenhändigt un-

dertecknat förestående löftesskrift, sedan densammas innehåll för dem blifvit uttolkadt, samt att de äro vederhäftige för hvad de i ofvanstående måtto borgat, intygar Ikalis distrikts kronolänsmanskontor, den 16 Oktober 1860.

Constantin Palmén."

(Sigill.)

Sedan Ollikkala hemman den 23 December 1869 blifvit, till gäldande af kronoutskylder och Bankens fordran, medelst exekutiv auktion försåldt och Banken af sin fordran, hvilken genom försummad räntebetalning emellertid vuxit till 5,849 mark 76 penni, af auktionsskillingen tillgodofått endast 1,974 mark 13 penni, yrkade Bankens ombudsman E. Strömberg hos Guvernören i Åbo och Björneborgs län, uti en den 14 September 1870 till Länestyrelsen derstädes ankommen skrifvelse, att Isak Isoluukas och Matts Hyssä måtte på grund af sin fyllnadsborgen förpligtas till Banken betala å lånet ännu oguldne 3,875 mark 63 penni, med åtta procents årlig ränta derå ifrån auktionsdagen.

Sedan Matts Hyssä, som emellertid bosatt sig å Sälli, honom tillhöriga hemman i Karttu by af Ikalis socken och antagit namn efter detta hemman, uti afgifven förklaring förnekat sig ega någon hågkomst af ifrågavarande borgesförbindelse, hvars rigtighet han derföre betviflade, jemte det han, som först den 4 Oktober 1870 erhållit del af lagsökningen, tillika anmärkte, att densamma vore sentida väckt, samt upplyst blifvit, att Isak Isoluukas redan år 1865 aflidit, anhöll Bankens ombudsman uti infordradt och den 31 Oktober 1870 afgifvet bemötande, att Isak Isoluukas rättsinnehafvare måtte åläggas till Banken inbetala dess ifrågavarande fordran, hvarjemte Bankens talan emot Matts Sälli återhemtades, emedan dennes tvifvelsmål, huruvida han ingått borgensförbindelsen, icke förtjenade afseende, då kronolänsmannen i orten å tjenstens vägnar bestyrkt dess rigtighet, samt Sällis invändning om preskription förfölle vid det förhållande, att löftesförbindelsen utan förbehåll blifvit ingången för ett lån på tolf års tid samt preskriptionstiden för fyllnadsborgesmän dessutom förmenades vidtaga först efter det den pant-

förskrifna egendomen realiserats och talan emot löftesmännen kunde utföras.

I en den 16 Januari 1871 afgifven gemensam förklaring uppgåfvo Isak Isoluukas' son drengen Malakias Isaksson samt mågar drengarne Viktor Andersson och Johan Gustaf Mattsson, att de saknade all kännedom af ifrågakomna löftesförbindelse, hvilken derföre icke kunde af dem godkännas; hvarefter målet, såsom tvistigt, af *Guvernörsembetet* genom resolution den 6 Februari 1871 förvisades till vederbörlig domstol.

Till följe häraf lät Bankens ombud till Häradsrätten i Ikalis och Parkano socknars tingslag instemma ej mindre Matts Sälli, Malakias Isaksson, Viktor Andersson och Johan Gustaf Mattsson, än ock en tredje måg till Isak Isoluukas, inhyseskarlen Gustaf Mattsson Seppä, emot hvilka Bankens vid Länestyrelsen förda talan upprepades.

Äfven å svarandesidan återhemtade Matts Sälli, Malakias Isaksson, Viktor Andersson och Johan Gustaf Mattsson, hvad de förut i saken anfört; hvarjemte de tre sistnämnde, med hvilka Gustaf Mattsson Seppä förenade sig, anmärkte, att de, äfven om Isak Isoluukas' löftesförbindelse kunde styrkas, icke vore skyldige att gälda Bankens fordran, emedan de icke blifvit kräfde inom tio år efter borgens ingående.

Såsom vittne i målet hördes kronolänsmannen *Constantin Palmén,* hvilken å ed återhemtade innehållet af sitt å löftesskriften tecknade förenämnda intyg, med den närmare bestämning, att Matts Sälli och Isak Isoluukas, för hvilka löftesförbindelsen på finska språket uttolkats, egenhändigt derunder tecknat sina bomärken. — Angående stadsfogden Neppenström, som jemte Palmén tecknat vittnesintyg å löftesskriften, upplystes under rättegången, att Neppenström hade aflidit.

Medelst utslag den 22 Februari 1872 förklarade *Häradsrätten* lagligen utredt vara, att Matts Sälli och Isak Isoluukas iklädt sig ifrågavarande borgen; men alldenstund Malakias Isaksson, Viktor Andersson, Johan Gustaf Mattsson och Gustaf Mattsson icke inom tio år efter det berörda borgen ingåtts blifvit derför kräfde; fördenskull kunde desse,

likmätigt Förordningen den 9 November 1868 om preskription i fordringsmål och årsstemning, icke åläggas att gälda större eller mindre del af de utsökta medlen; hvaremot Matts Sälli, som inom sagde tid blifvit för dessa medel lagsökt, enligt 3 § i nyss åberopade förordning, kändes skyldig att genast emot qvitto till Finlands Bank betala hälften af hvad å Bankens vägnar fordrats med ettusen niohundratrettiosju mark åttatioen och en half penni jemte åtta procents årlig ränta derå från den 23 December 1869 intill skeende full liqvid, äfvensom att i rättegångsumgälder till Banken utgifva femton mark.

I detta utslag söktes i vadeväg ändring uti Åbo Hofrätt såväl af Bankens ombudsman, som af Matts Sälli; och anfördes af ombudsmannen Strömberg, att löftesmännens för ett på tolf år utgifvet lån ingångna förbindelse innebure ett förord, som bröte lag, hvartill komme att Kongl. Kungörelsen den 19 Augusti 1802 stadgade, det fordringar, grundade på förbindelser m. m. emellan kronan och enskilde, borde kräfvas inom tio år ifrån den dag, då fordringen kunnat och bort göras gällande, hvilken tid med hänsigt till Bankens fordran ännu icke förlidit; hvarföre ombudsmannen yrkade samtlige svarandes skyldighet att solidariskt ansvara för Bankens ifrågavarande fordran.

Matts Sälli upprepade i hufvudsaken hvad han förut i målet anfört.

Genom dom den 31 Juli 1872 utlät sig *Hofrätten*, att, enär ombudsmannen Strömberg inom tio år efter det oftaberörda borgesförbindelse blifvit daterad, derom hos Länestyrelsen i Åbo och Björneborgs län anmält, Hofrätten ansåge Bankens på sagde förbindelse grundade talan, jemlikt Förordningen den 13 Juni 1800, hvilket lagstadgande och icke den af Häradsrätten åberopade Förordningen af den 9 November 1868 finge i förevarande fall tillämpas, vara bevarad; men emedan endast halft bevis förekomme derom, att Matts Sälli och Isak Isoluukas ingått nämnde borgen, samt Matts Sälli, Malakias Isaksson, Victor Andersson, Johan Gustaf Mattsson och Gustaf Mattsson sådant enständigt bestridt; ty och då vidare bevisning ej åstadkommits samt Isak Isoluukas aflidit,

lät Hofrätten bero vid det slut, hvaruti Häradsrätten beträffande Malakias Isaksson, Victor Andersson, Johan Gustaf Mattsson och Gustaf Mattsson i saken stannat, hvaremot Häradsrättens utslag såvidt det Matts Sälli angick blef upphäfdt af Hofrätten, som i stöd af 29 § 17 kap. R. B. ålade Matts Sälli att med sjelf sins ed, der han gittade, värja sig från hvad i förestående måtto emot honom inlupit; hvadan det ankomme å Häradsrätten att målet i nästsagde del på anmälan i vederbörandes närvaro ånyo företaga och, sedan det erfarits, huruvida Matts Sälli ville aflägga nämnda ed, eller ej, med saken lagligen förfara utan hinder af Häradsrättens förra af Hofrätten sålunda undanrödjade åtgärd.

I Hofrättens dom sökte Bankens ombudsman ändring hos H. K. M:t, framhållande i sin underdåniga deduktion, i anledning af Hofrättens uppfattning af kronolänsmannen Palméns i saken gifna intyg, att enligt ombudsmannens tanke hvarje intyg, hvilket utfärdas af vederbörande embets- och tjensteman och hvars riktighet icke blifvit ifrågasatt, borde tillerkännas enahanda vittsord som andra officiella handlingar, samt således äfven utan edelig bekräftelse utgöra fullt bevis, helst en motsatt tolkning, komme att medföra stor osäkerhet i Bankens, till en betydlig del på slika intyg grundade lånerörelse; hvarföre sökanden i underdånighet anhöll att, med ogillande och upphäfvande af Hofrättens dom i denna del, Häradsrättens utslag derutinnan måtte godkännas och samtlige svaranderne åläggas solidarisk betalningsskyldighet i målet.

Målet afgjordes i *Senatens Justitie departement;* och emedan å löftesskrift för lån ur Finlands Bank, jemlikt 98 § uti instruktionen för bemälde Bank af den 18 November 1840, då löftesmännen äro å landet bosatte, med bevis af vederbörande domhafvande bör styrkas, att löftesskriften blifvit för löftesmännen uttydd och att de egenhändigt derunder tecknat sina namn eller bomärken, samt kronolänsmannen Palmén således icke tillkommit att slikt intyg å tjenstens vägnar utfärda, kunde det af Palmén å ifrågavarande löftesskrift meddelade och af honom med ed bekräftade intyg derom, att Matts Sälli och numera aflidne Isak Isoluukas egenhändigt

satt sina bomärken under omförmälda löftesskrift af den 16 Oktober 1860 och åtagit sig deri införda förbindelse, icke tillerkännas större beviskraft, än enskild persons vittnesmål enligt lag medför; och fann Senaten alltså skäl å Bankens vägnar icke vara anfördt till ändring i Hofrättens dom, hvilken förty gillades.

Denna åsigt omfattades af Senatorerne *Snellman*, *Dahl* och *Wasastjerna;* hvaremot

Senatorn *Nykopp* yttrade, att, emedan den af Matts Sälli och aflidne Isak Isoluukas i lifstiden den 16 Oktober 1860 undertecknade löftesförbindelse å Matts Ollikkalas till Finlands Bank utgifna förskrifning funnes till riktigheten bestyrkt ej mindre af kronolänsmannen Palmén, än äfven af sedermera dödblefne stadsfogden F. E. Neppenström, jemte det kronolänsmannen Palmén, medelst på skuldbrefvet samma dag gjord anteckning, å tjenstens vägnar vitsordat löftesmännen Matts Sällis och Isak Isoluukas' vederhäftighet för hvad de sålunda borgat, hvilket intyg jemväl vore med embetssigill försedt; ty och då det ej blifvit ifrågasatt, att omförmälda intygan, den kronolänsmannen Palmén derefter edligen bekräftat, af honom och Neppenström sålunda skriftligen icke skulle afgifvits, samt skäl och omständigheter icke förekommit, som i minsta mån förringade trovärdigheten af nyssberörde, utaf kronolänsmannen Palmén å tjenstens vägnar bekräftade intyg, fann Senatorn full laga bevisning vara från Bankens sida förebragt derom, att ifrågakomne fyllnadsborgen blifvit af Matts Sälli och Isak Isoluukas, en för begge och begge för en, Banken till säkerhet för det emot änberörde förskrifning utgifna lån ingången; i anseende hvartill och enär yttrande om Isak Isoluukas förenämnde rättsinnehafvares skyldighet, att, i grund af bemälde aflidnes ifrågavarande borgen, gälda Bankens nu utsökta fordran af Häradsrätten, med hänsigt till sakens utgång derstädes, icke meddelats, Senatorn, för dess del, pröfvade rättvist, jemte godkännande af Hofrättens dom såvidt anmärkningen, att Bankens talan vore sentida väckt, förkastats, upphäfva sagde dom i öfriga delar och förvisa målet tillbaka till Häradsrätten, som egde detsamma, på anmälan, till lagenlig behand-

ling ånyo företaga utan hinder af domstolarnes förra, sålunda undanrödjade åtgärder.

Senatens dom är gifven den 13 Maj 1873.

Notis.

Juridiska examina vid det finska universitetet. Under *höstterminen* 1873 hafva juridiska examina, i följd af de förändringar uti embets-examina, om hvilka förut i denna årgång af tidskriften (sida 154 ff) varit fråga, endast af några få personer blifvit aflagda, i det att domare-examen undergåtts allenast af 1 samt kameral-examen af 2*), men allmän rätts-examen af ingen.

Domare-examen presterades, efter aflagda preliminära förhör, af studenten J. Könönen.

Kameral.examen undergicks af hofrättsauskultanten G. V. Cajanus (som tidigare aflagt domare-examen) och studenten T. Holmberg.

Till universitetet infunno sig samma höst-termin 168 juris-studerande, utgörande något mera än 25 procent af samtelige vid universitetet närvarande studerande, hvilkas antal då var 664.

---

*) En tredje, studenten G. M. Tenlén, var redan godkänd och kallad till examen, men sjuknade och har sedermera aflidit.

Tillämpning af 1734 års lag inom f. d. Wiborgska guvernementet, före dess återförening med det öfriga Finland.

Efterföljande referat af ett vid en häradsrätt i f. d. Wiborgska guvernementet behandladt och sedermera, efter guvernementets återförening med det öfriga Finland, af Åbo Hofrätt afgjordt brottmål är hemtadt ur Hofrättens den 10 Mars 1819 i saken gifna utslag, efter en afskrift deraf, hvilken Finska Litteratursällskapets historiska sektion välvilligt öfverlemnat till Juridiska Föreningens centralafdelning. — Härjemte torde inledningsvis böra erinras, att ett Kejserligt förordnande af år 1763 hade för brottmål anbefallt tillämpning inom guvernementet af Sveriges Rikes på riksdagen 1734 antagna lag, i stället för Christophers Landslag och Stadslagen, hvilka i sådana mål hade inom guvernementet dittills varit gällande samt äfven derefter uti civila mål fortfarande tillämpades. *) Att tolkningen af 1734 års lag under dess tillämpning inom guvernementet någon gång kunde utfalla på ett för kännare af denna lag oväntadt sätt, framgår ur nedanstående referat.

Hos civilguvernören i Wiborg Bucharin gjorde innehafvaren af Weikkola eller Walkjärvi donationsgods i Walkjärvi socken, kommerserådet Michael von Blandow, i förra hälften af Augusti månad 1809 den anmälan, att bönderne å nämnda gods ej allenast varit von Blandow "fullkommeligen

*) Se "Om gamla Finlands rättsliga förhållanden vid reunionen 1811", i Juridiskt album, utgifvet af Robert Lagus; tredje häftet (1862), sid. 140.

ohörsamme", utan ock "slagit" ett af bemälde civilguvernör till handräckning emot dem utsändt militärkommando, samt att von B:s lif ibland dem vore i fara. I anledning häraf erhöll borgmästaren i Wiborg Europæus befallning att vid urtima ting "anställa undersökning i målet och döma de upproriske", hvarjemte civilguvernören Bucharin den 11 Augusti samma år infann sig å Walkjärvi gård "för att stilla de föregifna oroligheterna".

I en till guvernören Bucharin då aflemnad skrift angaf kommerserådet von B., att bönderne Thomas och Paul Ägräs samt Lars Ivonen några dagar förut, eller den 6 Augusti, då von B:s gårdsstarost eller fogde Zacharias Laihanen med arbetsfolk inställt sig å en af de förre anlagd sved, i afsigt att bearbeta den för von B:s räkning, med skymford, hotelser och slagsmål öfverfallit Laihanen, samt att bondehustrurna Elisabeth Ivonen och Anna Ägräs "vid ett annat tillfälle, då 17 bönder varit samlade", hotat slå några soldater, jemte det Elisabeth Ivonen äfven efterjagat von B., samt "bönderne" dervid yttrat, att de ej ville lyda guvernementsstyrelsen.

På guvernörens i anledning häraf utfärdade kallelse samlades donationsgodsets bönder den 12 Augusti å herregården i ett betydligt antal; hvarefter guvernören i en för dem på finska språket tolkad skrift ej allenast förmanade dem att sjelfve öfverlemna de upproriske och de af von B. såsom brottslige angifne för att enligt lag behandlas, med försäkran att en hvar af dem, som kunde anföra något till sitt försvar, skulle af guvernören skyddas, men deremot alla, om de ej godvilligt uppfyllde hans åstundan, utan skonsmål efter lagarnes stränghet straffas såsom rebeller, utan ock fordrade af bönderne deras underskrift under den dem förelästa skriften, samt förbindelse att vara egendomsherren lydige, afhålla sig från svedjande, om han icke dertill bifölle, och erlägga sina utskylder efter 1728 års revision med den förhöjning, som framdeles kunde blifva bestämd.

Åt Häradsrätten, som emellertid hade sammanträdt, gaf guvernören, angående förloppet vid denna sammankomst, sedermera tillkänna: att bönderne väl i början betygat honom

den fullkomligaste hörsamhet; men, då de anmanats att underteckna den dem förelästa skriften, undandragit sig sådant och, oaktadt upprepade föreställningar, enständigt framhärdat i sitt nekande dertill; att elfva af bönderne trängt sig in i folkhopen och sakta samtalat med de öfrige, samt, då de blifvit framhafde, föregifvit det den församlade allmogen ej tillstadde dem att lemna den fordrade underskriften; att guvernören i anseende härtill låtit såsom anstiftare och upphofsmän till böndernes uppstudsighet gripa och under bevakning ställa desse elfva, nemligen bönderne Paul och Mårten Kyllästinen från Kehkola, Stefan Sipponen, Johan Koiranen, Matts Michelsson och Matts Thomasson Äikäs samt Thomas Rypö från Nurmijärvi, Paul Räikönen från Suontaka, Thomas Holtinen från Tarpela, Michel Mardikain från Koivula och Simon Lemetty från Likola by; samt att derefter de öfrige, till antalet 132, begynnt dels följa de arresterade, dels skynda sig bort, så att guvernören nödgats låta de soldater, hvilka han medfört, qvarhålla dem för att sålunda göra upptecknandet af deras namn möjligt. Guvernören, hvars skrifvelse härom till Häradsrätten för öfrigt utvisade, att han ansett böndernes förhållande vid detta tillfälle såsom uppror, öfverlemnade fördenskull åt bemälda Rätt att enligt lag förfara såväl med de uppgifne elfva hufvudmännen för upproret, som ock med de 132 öfrige.

Vid Häradsrättens undersökning i målet inhemtades, angående den händelse, vid hvilken Elisabeth Ivonen och Anna Ägräs uppgifvits hafva förgripit sig emot kommerserådet von B. och några soldater, att denna tilldragelse förefallit den 7 Augusti ifrågavarande år i Naumela by, samt att von B. först dit afsändt 2 soldater och 2 staroster jemte brofogden Abraham Suiku för att, i anledning af Thomas och Paul Ägräs' samt Lars Ivonens förut omnämnda beteende emot starosten Laihanen, afhemta desse till herrgården, men att von B., då detta ej kunnat ske, emedan Lars Ivonen vägrat insläppa de utskickade i den bod, der han vid deras ankomst legat, sedermera sjelf begifvit sig till Naumela, hvarefter von B. låtit soldater öppna sig väg genom en hop bönder, som emellertid samlat sig i byn, samt ur hopen fast-

taga Thomas Ägräs och Lars Ivonen, de der likväl åter gjort sig löse, under det Elisabeth Ivonen och Anna Ägräs sökt befordra deras befrielse genom hotande åtbörder emot soldaterne och von Blandow. Den sistnämnde hade då lemnat saken dervid beroende, men sedermera angifvit icke allenast Thomas och Anna Ägräs samt Lars och Elisabeth Ivonen på sätt förut blifvit nämndt, utan ock de öfrige vid händelsen närvarande bönderne Matts Ägräs, Paul, Samuel, Johan, Matts och Stefan Räiköin, Henrik Rusi, Paul Turkki, Jakob Mattsson Hännikäin, Johan och Paul Sällinen, Henrik Puro och Henrik Kauko samt bondesonen Henrik Kauko, "för att desse dervid skulle varit sammanskockade i afsigt att sätta sig upp emot von B:s åtgärder".

Hörde angående allmogens den 12 Augusti visade ohörsambet emot civilguvernören Bucharin, förklarade de af honom såsom upphofsmän dertill angifne elfva bönderne, att de ansett godsegaren ej kunna förmena dem rödjande och svedjebruk å deras innehafvande hemman, emedan sådant förut blifvit dem genom en af guvernementsstyrelsen utgifven kungörelse tillåtet, och Häradsrätten likaledes tillerkännt dem rätt att nyttja sina hemmans egor enligt lag, intill dess de emellan bönderne och kommerserådet von B. anhängiga tvister om deras ömsesidiga rättigheter och skyldigheter blifvit slutligen afgjorda, samt att de af sådan orsak för egen del vägrat underteckna det dem förelagda papper, men icke dertill intalat eller på något sätt uppviglat de öfrige, hvilka sjelfmante varit enhällige derom att icke lemna den fordrade underskriften, emedan de befarat, att de derigenom skulle hindras i utförandet af sina tvister med von B. "Också hafva de samtligen", heter det vidare, "ännu vid Häradsrätten, oaktadt dem gjorda föreställningar, i detta sitt nekande framhärdat".

Den 17 Augusti 1809 gaf *Häradsrätten* utslag i målet och fällde: 1:o Lars Ivonen att böta, för det han emot förbud bearbetat sin sved, i åberopadt stöd af 7 § 8 kap. Uts. B. 10 daler, för hotelser mot starosten Laihanen, enligt 9 § 18 kap. M. B. 10 daler, för att han ej på kallelse inställt sig å herregården, enligt 9 § 1 kap. Uts. B. 20 daler, och för vanvördeliga utlåtelser emot guvernementsstyrelsen, jemlikt 7 § 14 kap. R. B.

40 daler, eller tillsammans 80 daler silfvermynt, i stället för hvilka böter han, om de ej kunde utgå, skulle straffas med 27 par spö; — 2:o Thomas Ägräs att böta, för det han emot förbud arbetat å rödjningar, 10 daler, för hotelser mot starosten Laihanen 10 daler, och för det han, ehuru tillsagd, ej gått till herregården 20 daler, eller sammanräknadt 40 daler s:mt, hvilka i brist af tillgång till deras gäldande skulle förvandlas till 14 par spö; — 3:o Paul Ägräs att böta för smädeord emot Laihanen 10 daler eller slita 4 par spö; — 4:o Elisabeth Ivonen att böta, för hotelser mot en underofficer och en soldat, särskildt för hvardera 10 daler, och för hot mot kommerserådet von B., enligt 8 § 18 kap. M. B. 50 daler samt att göra von B. offentlig afbön, men förmådde hon ej gälda böterna borde hon i stället straffas med 18 par ris, — och 5:o Anna Ägräs att, för hotelser mot soldaterne, likaledes böta 20 daler s:mt eller slita 5 par ris. Deremot blefvo alla de öfrige för händelsen i Naumela by anklagade personerne af Häradsrätten från ansvar befriade, "såvida de ej kunnat om någon sammangaddning dervid öfverbevisas". — Beträffande de för uppstudsighet mot civilguvernören Bucharin angifne 143 bönderne, utlät sig Häradsrätten, att densamma ansåge sig ej vara berättigad att draga i tvifvelsmål en under guvernörens ögon förefallen händelse, den han på embetets vägnar hade intygat; hvarföre Häradsrätten dömde enhvar af de 11 ibland dem, hvilka guvernören förklarat för de öfriges uppviglare, att, i stället för att fällas till det i 1 § 6 kap. M. B. utsatta dödsstraff, slita 40 par spö och för deras öfriga lifstid skickas till Sibirien, samt de öfrige bönderne, utom 6, hvilka frikändes, att undergå enahanda kroppsstraff och äfven af dem hvar tionde man, efter lottning, förvisas till Sibirien uppå lifstid. Derjemte blefvo alla de i målet till ansvar fällde personerne ålagde att af gods sitt gällda kostnaden såväl för urtima tinget, som ock för det emot bönderne begagnade militär-kommando, efter afgifvande räkning.

Likväl fann Häradsrätten betänkligt att afkunna detta utslag i hela dess vidd, "emedan i sådant fall alla de för upproret dömde bönder hade bordt i fängsligt förvar tagas,

och derigenom, utom en allmän förskräckelse bland allmogen, såväl deras familjer som godsegaren och kronan skulle blifvit å lidande bragte; hvarjemte Häradsrätten trott sig med visshet förutse, att Kejserliga Riks-Justitie Collegium (i S:t Petersburg), hvars pröfning målet hemstäldes, skulle, med afseende å de deri förekommande mildrande omständigheter, i de flesta delar sagde utslag lindra". Utslaget blef derföre afsagdt blott såvidt det rörde de för händelsen i Naumela by anklagade personerne samt de såsom hufvudmän för det förmenta upproret dömde 11 bönderne; hvarefter desse sistnämnde, enligt civilguvernörens föreskrift, blefvo under bevakning insände till Wiborg, för att intill sakens slut i förvar hållas.

Justitie Collegium förordnade till ytterligare undersökning i målet vid Häradsrätten, som då ock egde att från häkte lösgifva alla de fängslade, "så framt laglig och vederhäftig borgen för dem ställdes",

Vid urtima ting den 15 November 1809 blefvo de häktade, i följd häraf, försatte å fri fot emot borgen af mer än etthundra bönder; "men det oaktadt", säges det vidare i utslaget, "finnas de derefter hafva blifvit, genom guvernementsstyrelsens föranstaltande, å nyo gripne och i fängelse hållne, intill dess de slutligen i Juni månad 1810 medelst Justitie Collegii åtgärd sin frihet återfått".

Sedan handlingarne efter slutförd ny undersökning vid Häradsrätten återkommit till Justitie Collegium, blef målet, i anledning af Wiborgs läns kort tid derefter inträffade återförening med det öfriga Finland och jemlikt föreskrifterna i Kejs. Kungörelsen den 23 och Förordningen den 31 December 1811, år 1818 öfverlemnadt till Åbo Hofrätts afgörande.

Den 10 Mars 1819 blef saken af *Hofrätten* afgjord genom förenämnda utslag, hvilket, beträffande först händelserna i Naumela by, innehöll: att af de i målet hörda vittnena, bland hvilka äfven starosten Laihanen förekomme, underofficeraren Repnikoff och soldaten Afanasieff i deras vittnesmål väl omtalat, att vid Laihanens ankomst till Lars Ivonens och Thomas Ägräs' sved någon ordvexling förefallit mellan honom och dem jemte Paul Ägräs; äfvensom att samma tvenne

vittnen vid första undersökningen intygat, att Lars Ivonen bland de i Naumela by församlade bönder skulle utlåtit sig, det bönderne ej ville lyda guvernementsstyrelsen; men alldenstund dessa vittnens berättelser icke utredde, att Ivonen eller någondera Ägräs under sagde ordvexling med hotelser eller smädeord förolämpat bemälde starost, och Laihanen, hvilken sådant föregifvit, ej mindre såsom angifvare af saken, deri han jemväl sjelf hade del, än såsom kommerserådet von B:s enskilde tjenare, varit jäfvig att vittna emot de tilltalade, så att å hans vittnesmål derom något afseende ej kunde hafvas, samt Afanasieff och Repnikoff vid den senare undersökningen förklarat, att de, okunnige i finska språket, icke förstått böndernes tal vid händelsen i Naumela, utan blott på von Blandows och brofogden Suikis uppgift anfört det utlåtande, som tillaggts Ivonen, rörande hvilken af de öfrige i målet hörde personernas utsago inhemtades, att Ivonen vid berörda tillfälle endast yttrat sig, att kommerserådet von B., om han ansåge bönderne vara i någon mån brottslige, kunde öfverlemna saken till vederbörlig domstols pröfning; fördenskull och emedan hvarken Lars Ivonens eller Thomas Ägräs' vägran att med von Blandows utskickade infinna sig å herregården innefattade någon förbrytelse, eller de för det öfverklagade svedjebruket kunde med ansvar anses, då kommerserådet von B:s rätt att förmena dem detsamma ännu berodde på utgången af de emellan honom och samtelige bönderne anhängige tvister, pröfvade Hofrätten rättvist upphäfva Häradsrättens utslag i dessa delar, och Lars Ivonen samt Thomas och Paul Ägräs från allt ansvar i saken frikänna; hvarjemte detsamma äfven i afseende å Elisabeth Ivonen och Anna Ägräs af Hofrätten ändrades sålunda, att de, för deras hot mot soldaterne vid händelsen i Naumela, enligt 9 § 18 kap. M. B., skulle hvardera böta 10 daler s:mt, eller 4 rubel 80 kopek silfver, och Elisabeth Ivonen särskildt för enahanda förhållande mot kommerserådet von B., likmätigt 7 § 15 kap. i samma balk, 5 daler eller 2 rubel 40 kop. nämnda mynt, till utsatt fördelning, samt, om de ej förmådde gälda dessa böter, i dess ställe plikta Anna Ägräs med 4 och Elibeth Ivonen med 8 dagars fän-

gelse vid vatten och bröd; hvarhos Elisabeth Ivonen borde göra kommerserådet von B. inför rätta offentlig afbön. Men hvad anginge de öfrige, för deras närvaro i Naumela by vid omförmälda tillfälle, indragne bönder, emot hvilka något brottsligt icke inlupit, förblefve det vid Häradsrättens utslag beroende. — Vidkommande sedan de den 12 Augusti 1809 å Walkjärvi hofläger församlade bönders angifna ohörsamhet mot civilguvernören Bucharin, så, utom att det ej i någon måtto vore utredt, att de dertill blifvit af de elfva bönder, hvilka han uppgifvit såsom hufvudmän, intalde och uppvigglade, fann Hofrätten jemväl deras vägran att underteckna den dem förelagda skriften så mycket mindre kunna tagas dem till last, som guvernören icke varit befogad att sådant af dem fordra, eller befatta sig med bestämmandet af böndernes skyldigheter emot godsegaren, då tvist derom redan var vid domstol anhängiggjord; och som de tilltalades förhållande vid sagde tillfälle icke heller för öfrigt varit brottsligt, utan de tvertom, enligt guvernörens eget medgifvande, betygat honom skyldig vördnad, blef Häradsrättens utslag ej mindre angående de förmente hufvudmännen, än alla de öfrige af guvernören angifne, af Hofrätten ogilladt och upphäfvet, samt de från allt tilltal och ansvar frikände; hvarjemte dem lemnades öppet att för det dem genom denna sak förorsakade lidande och deras kostnader i målet söka ersättning af den eller dem, som dertill varit vållande.

Hofrättens utslag är å dess vägnar underteoknadt af dåvarande vicepresidenten *C. G. Feuerstern.*

FÖRTECKNING

öfver

Juridiska Föreningens i Finland

Ledamöter.

1873—1874.

Central-bestyrelse:

(Helsingfors.)

Ordförande: Ehrström, K. G., Professor, J. U. D.
Ledamöter:
Brunou, A. A., Senator.
Sederholm, K. A. T., Senator. (Skattmästare och Bibliothekarie.)
Liljenstrand, A. W., Professor, Kanslіråd, J. U. D.
Montgomery, R. A., Professor, J. U. D. (Sekreterare.)
Suppleanter:
Brummer, C. G., Justitie-borgmästare, Lagman.
Forsman, J. O., J. U. Kandidat.

Central-afdelningen i Helsingfors.

Bestyrelse:

Föreningens Central-bestyrelse.

Öfrige ledamöter:

Ahlberg, K. J., Juriestuderande (S:t Michel).
Ahnger, B., Senatskanslist.
Avellan, G., Referendariesekreterare.
Bergh, E., Justitierådman, J. U. K.
Brummer, W., Kollegiiassessor.
Calamnius, S. V., Referendariesekreterare.
de la Chapelle, K. V., Friherre, Referendariesekreterare, J. U. K.

Chydenius, A. H., Magister.
Clåsen, F. L., Justitierådman, J. U. K.
Crohns, H. G., Vicehäradshöfding, f. d. Sekreterare i Krigs-
kommissariatet.
Cygnaeus, J., Förste revisor.
Dahl, J. D., Senator.
Dalström, S. V., Sekreterare i Tulldirektionen.
Elfvengren, A., Senatskanslist.
Elving, J., Assessor i Revisionsrätten.
Eneberg, W., Sekreterare i Borgå domkapitel, J. U. K.
Engroos, K. E., Landskamrerare, Kammarråd.
Florin, A. V., Ordförande i Finlands Bank.
af Forselles, K. H., Senatskanslist.
Forsman, F., Referendariesekreterare.
Forsman, W., Senator.
Forssell, E. A., J. U. K.
Forsström, F., Häradshöfding, Hofrättsassessor (Kristina).
Forstén, J. A., Assessor i Tulldirektionen.
Grotenfelt, A., Hofrätteråd, J. U. K.
Hagman, A., Filos. magister.
Herckman, A., Hofrättsauskultant (Kristina).
Hornborg, A. G., Fil. Magister.
Jansson, A. F., Assessor i Öfverstyrelsen för väg- och vat-
tenkommunikationerna, Lagman.
von Knorring, E., Senator.
Krogius, F., Assessor i Tulldirektionen.
Lagerblad, J. F., Kronofogde.
Lagerborg, R., Kapten.
Laurell, A. F., Öfverlärare vid Normallyceum.
Lavonius, W., Vicehäradshöfding, J. U. D.
Lerche, F., Expeditions-chef.
Lindberg, F., Protokollssekreterare.
Lindebäck, E., Bankdirektör.
Liukkonen, G. W., Vicehäradshöfding (Kristina).
Lönnblad, E., Senator.
Malmborg, A. F., Protokollssekreterare.
Martin, O. W., Advokatfiskal i Tulldirektionen.
Masalin, J. G., Landssekreterare (S:t Michel).
Mechelin, L., J. U. D.
Nygren, J., Borgmästare (S:t Michel).
Nykopp, A. V., Senator.
Palmén, J. Ph., Prokurator, J. U. D.
Palmgren, A. A., Referendariesekreterare.
Peterson, P., Prokurator.
Pipping, J. Fr., Allmän Referendariesekreterare.

Pipping, Fr. J., Protokollssekreterare.
Poppius, C., Häradshöfding, Lagman (S:t Michel).
Poppius, J. E., Häradshöfding (S:t Michel).
Rabbe, Fr. J., Kammarråd, M. o. K. D.
Sackleen, L. A., Friherre, Expeditionschef, Statsråd.
Sjöström, B. F., Senatskammarförvandt.
Snellman, J., Senator.
Sohlman, J. G., Vicelandssekreterare (S:t Michel).
Stenberg, Seb., Vicehäradshöfding.
Strömberg, E. R., Bankombudsman.
Törngren, A., Vicehäradshöfding.
Wasastjerna, E. G., Kammarförvandt, J. U. K.
Wasastjerna, V., Senator.
Zilliacus, W., Prokuratorsadjoint, J. U. D.
Åkerberg, A., Justitierådman.
Öhrnberg, K. A., Justitierådman, Hofrättsassessor, J. U. K.

Åbo filial-afdelning.

Bestyrelse:

Ordförande: von Hellens, L. Th., Hofrättsråd.
Ledamöter:
Ithimaeus, H., Hofrättsråd.
Trapp, O. F., Hofrättsassessor.
Idestam, G. R., Hofrättsassessor.
Skattmästare: Stadigh, J. E., Hofrättsassessor.
Sekreterare: Sulin, K. W., Hofrättsnotarie, J. U. K.

Öfrige ledamöter:

Aspelund, F., Justitierådman.
Backmansson, C., Länebokhållare.
Björkman, W., Hofrättsprotonotarie.
von Bonsdorff, A. O., Hofrättsviceadvokatfiskal.
Brander, A., Kronofogde.
Bruun, F., Hofrättskanslist.
de la Chapelle, C., Friherre, Hofrättsråd.
Dahlström, J. E., Justitierådman.
Edelsköld, K. J., Hofrättsnotarie.
Elfving, J. F., Professor, M. o. K. D.
Engblom, K. O., Hofrättsnotarie.
Engdahl, E., Hofrättsassessor.
Forsström, A. M.., Hofrättsnotarie.
Geitel, F., Landssekreterare, Lagman.

Granfelt, O., Hofrättsråd.
Granström, N., Justitierådman.
Grönholm, C. J. A., Justitieborgmästare, Hofrättsassessor.
Grönvik, A., Hofrättsnotarie.
Gummerus, G., Hofrättsassessor.
Gylling, O., Hofrättskanslist.
Hällfors, J. E., Vicehäradshöfding.
Hällfors, J. J., Landskamrerare.
Indrenius, I., Lasarettsläkare, M. o. K. D.
Krakau, K. J., Hofrättsextrafiskal.
Kumlin, F. A., Hofrättsauskultant.
Landell, L., Häradsskrifvare.
Lilius, K. F., Justitierådman.
Lillja, J. W., Förlagsbokhandlare.
Lindblom, G. A., Kommerseråd.
Löfström, A., Vicehäradshöfding.
Lönnblad, B. W., Hofrättsråd.
Nummelin, J., Hofrättskanslist.
Procopé, B. N., Hofrättsassessor.
Rotkirch, W., Häradshöfding.
Råbergh, G. W., Hofrättsassessor.
Råbergh, K. H., Hofrättsassessor.
Salingre, G. W., Hofrättsregistrator.
Sallmén, A. W., Hofrättsadvokatfiskal.
Savander, A., Vicelandskamrerare.
Schybergson, A. M., Justitierådman.
Serenius, H., Hofrättsextrafiskal.
Sjöros, K. K., Hofrättsnotarie.
Tammelin. O., Vicehäradshöfding.
Tenlén, G. M., Hofrättskanslist.
Timgren, G., Hofrättsnotarie.
Trapp, F., Hofrättsassessor.
von Troil, S. W., Friherre, f. d. Hofrättsnotarie.
Wahlberg, C. A., Vicepresident.
Waldén, W. E., Hofrättsnotarie.
Wetterhoff, A., Hofrättskanslist.

Wasa filial-afdelning.

Bestyrelse:

Ordförande: Ekström, O. J., Landssekreterare, Lagman.
Skattmästare: Heikel, J. E., Hofrättsassessor.
Sekreterare: Stenbäck, J., Hofrättssekreterare.

Öfrige ledamöter:

Alcenius, R. W., Hofrättsnotarie.
Aminoff, G. G., Häradshöfding, Hofrättsråd.
Björkelund, P., Häradshöfding, Lagman.
Boucht, A. A., Hofrättsadvokatfiskal.
Cajanus, H. E., Häradshöfding.
Cajanus, G., Hofrättsauskultant.
Carp, G., Vicepresident.
Carp, K. L., Hofrättskanslist.
Danielson, F., Landskanslist.
Duvaldt, G., Hofrättsextrafiskal, J. U. K.
Elfving, K. O., Borgmästare.
Erlin, A. G., Hofrättsnotarie.
Fahler, E. W., Hofrättsnotarie.
Fellman, N. I., Hofrättskanslist, J. U. K.
Grenman, P., Hofrättsextrafiskal.
Hammarström, H. N., Landskamrerare.
Hällstén, B. K., Häradshöfding.
Höckert, E. J., Hofrättsassessor.
Högdahl, A. G., Kronofogde, Kollegiiassessor.
Krabbe, A., Hofrättsråd.
Kurtén, J., Handlande.
Levón, A. A., Kommerseråd.
Långhjelm, G., Hofrättsassessor.
Montin, E. A., Hofrättsråd.
Nyman, J. T., Häradshöfding.
Qvickström, H. A., Hofrättsassessor.
Roschier, P., Häradshöfding.
Sandman, J., Hofrättsråd.
Skog, K. H., Hofrättsassessor.
Svahn, K. J., Hofrättsauskultant.
Taucher, I., Hofrättsauskultant.
Tegengren, E. W., Hofrättsassessor.
Tujulin, A., Hofrättsaktuarie.
Wegelius, J. E., Hofrättsregistrator.
Westberg, J., Hofrättsnotarie.
Åkesson, K. G., Hofrättskanslist.

